ՀԱՐԱՉԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 աճգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Jeudi 1 Septembre 1949 Հինգշաբթի 1 Սեպտ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5937–Նոր շրջան թիւ 1348

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՐԵՆՔ ԵՆ ՈՐ ՏԵԶԻ ԿՈՒՏԱՆ

Բարեմիտները կը զարմանան որ մէյտ կը քընեն ադամանդէ բարձրաստիճան կղերը, առանց նկատի առնելու պարագաները :

Պատիւ ունինք յայտարարելու թէ՝ ճիշդ այդ պարագաները, օրուան պայմաններն են որ դրի առնել կուտան դառն խօսքեր : Կը տիպեն մեզ լրջութեան, պարտաճանաչութեան կոչեր ուղղել պարբերաբար :

Ո՞վ պիտի կրնար ժխտել թէ՝ չատ մը սայթաքումներու պատասխանատուները նոյն այդ վեղարաւոր հովիւներն են : Եպիսկոպոսներ եւ արքեպիսկոպոսներ՝ Պոլսէն մինչեւ Իրան :

Ամէն մէկը տեսակ մը իշխանաւոր է զարձեր : Պաշտօնատար, որ հրամաններ կ'արձակէ զրահեղակէ մը, եւ հպատակներ կը փնտռէ իր շուրջը :

Կան որ խիղճին հետ խելքն ալ կորսնցուցած են, ինչպէս Պոլսոյ, Աթէնքի կամ Թէհրանի մէջ :

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը մէկ ձեռքով տասը եպիսկոպոս ձեռնադրեց 1945ին, եւ արձակեց ի սիրուս աշխարհի, որպէսզի երթան հովուին «անտէր հօտը» :

Տասը նորապսակները եւ աւելի հիներն ալ հաշուելով, քանի՞ն կրցան արդարացնել իրենց կոչումը, այս կամ այն դաղութին մէջ :

Քանի՞ն յաջողեցան աւելի սերտ կապեր հաստատել իրենց եւ ժողովուրդին միջեւ :

Քանի՞ն ունեցան հիմնական ծրագիր եւ աշխատանք, ամրապնդելու համար տարադիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան ոգին :

Պոլսոյ մէջ զառամած այլ կամակոր, արծաթամոլ վեղարաւոր մը քաոսի վերածեր է դաղութը, փոխանակ վանք մը քաչուելու եւ ապաշխարելու :

Աթէնքի մէջ նոյնպէս ցնորած եւ յամառ արքեպիսկոպոս մը կը խանգարէ ամէն չինարար աշխատանք, իր չարաչուք եւ անխորհուրդ ստանձնութիւններով :

Պաղտատի մէջ վարկաբեկուած, բայց կիլիկիոյ կաթողիկոսին հրամանով Դամասկոս փոխադրուած եպիսկոպոս մը որոմ ցանեց իր ճամբուն վրայ, ցամքեցուց ամէն խանդավառութիւն : Եւ առաւ մըն ալ ձգեց – գնաց :

Իրանի մէջ երկու եպիսկոպոսներ վեղարին չուքն ալ նսեմացուցին, թեթեւամիտ չարժուձեւերով : (Մէկը քաղաքավարի ճամբու դրուած է արդէն, ինչպէս կը հաղորդէր թղթակից մը) :

Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ, ուր ամէն բանէ առաջ տոկուն պաշար եւ յարատեւ աշխատանք, նախանձախնդրութիւն կը պահանջուի, աւելի չատ ցուցադրական գործունէութիւն մըն է որ աչքի կը զարնէ :

Եպիսկոպոսները այնքան «ժողովրդականացած» են որ, գլուխ առած չունին նշանաւոր քներէ, հարանիքներէ եւ յուղարկաւորութիւններէ :

Նոյն ժամանակ պատկերը ուրիշ դաղութներու մէջ : Բախտաւոր են անոնք որ եթէ ոչ գիտուն, գոնէ բարեխիղճ առաջնորդներ կամ տեղապահներ ունին :

Եւ այս ողբերգութիւնը այնպիսի ատեն մը, երբ նոյն այդ վեղարաւորները ամէն օր կը քարոզեն.— «Ձիք փրկութիւն արտաքոյ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ » :

Մենք երախտապարտ պիտի ըլլայինք, եթէ կարենային գոնէ հաւատացեալները եկեղեցի հաւմախմբել : Ոգեւորել : Գոնէ հարիւրին տասը փրկել :

Երկու ալ բարձրաստիճան վեղարաւորներ կային : Անոնք չունէին արտակարգ տիտղոսներ, բայց տաք սիրտ մը կը տրոփէր իրենց կուրծքին տակ : Ժողովուրդին հետ էին միշտ, եւ ոչ թէ անոր դլխուն վերեւ : Կ'ըմբռնէին որ իրենց կոչումն է ծառայել, ոչ թէ քաղաքական կամ իմացական մարդանքներ կատարել :

Այդ առաքինութի՞ւնն ալ «դաղթեց», քչուելով չորս հովերէն :

Երբ չեն կրնար դիմանալ տարադրութեան տաք ու պաղ հովերուն, ի՞նչ յաւակնութեամբ կը յուսան փրկել «բանաւոր հօտը» :

Ի՞նչ կ'արժեն հանդիսաւոր պատարագներն ու պերճախօս քարոզները, երբ իրենք մեծ մասով դաղափար անդամ չունին ցիրուցան բազմութեանց հոգերու, տագնապներու մասին : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ ...

« Ամերիկահայ Ազգ. Խորհուրդ» կոչուած մարմին մը ստեղծուեցաւ 1947ին, հովանաւորութեամբ եպիսկոպոսներու, վարդապետներու, պատուելիներու եւ ամէն տեսակ «յառաջդիմական» երեւելիներու :

Այս Խորհուրդին գործը պիտի ըլլար, համաձայն «Համաշխարհայի՛ն Հայ Քոնկրէս»ի որոշման, ուժ տալ Հայկ. Դատին եւ ներդաղթին, հինդ միլիոն տոլար հանդանակել, եւայլն :

Իր չար բախտէն, ներդաղթը դադրեցաւ, հանդանակութիւնը մնաց թուղթի վրայ, իսկ Հայկ. Դատը ...

Ա՛հ, այդ մէկը լրջօրէն կը հետապնդեն, օգտագործելով բոլոր պատեհութիւնները :

Փա՞ստ կ'ուզէք,— մարդիկը փութացեր են դիւանագիտական հեռագիր մը խմբագրել եւ ուղղել Փարիզ, Զորեքշաբթի Խորհուրդին, յիշեցնելով Ուիլսընի սահմանները, Սեւրի դաշնադիրը եւն. :

Այս պարոնները եւ պատուելիները նոյեմբեր-հան են եւ չեն հանչնար Մայիս 28ը : Բայց, բերնէ բերան լսեր են թէ Սեւրի դաշնադիր մը ստորագրուեր է ժամանակին, (թերեւս թուականն ալ չեն յիշեր) :

Երանելիները մոռցեր են որ Զորեքշաբթի Խորհուրդը վերջին անդամ Փարիզի մէջ դումարուեցաւ քննելու համար միայն մէկ խնդիր – զերմանական թենճուկը : (Աւստրիականն անդամ չուզեցին չօշափել) :

Երբեմն լաւ է ամէն դուռ զարնել : Բայց, դուռ մը զարկած ատեն, նախ պիտի դիտնաս թէ ինչո՞վ զբաղած են տանեցիները,— հարսնիքո՞վ թէ թաղումով :

Զորս Մեծերը հինդ էին երբեմն, Չինաստան նով : Զանկ – Քայ – Շէք պարտուեցաւ, եւ հիմա կացութեան տէրն է կարմիր հրամանատարը, Մաո Ցէ – Թունկ :

Ի՞նչպէս կ'ըլլար, եթէ անոր ալ հեռագիր մը ուղղէին, որպէսզի բարեխօսէ սպարապետ Սթալինի մօտ, Հայաստանի վերադարձներու համար պոնէ Ղարաբաղն ու Նախիջեւանը :

ՎԱՀԷ

ՊՈԼՍՈՑ ԱԶԳ. ՔԱՈՍԸ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ Անթիլիաս հասնելով, վանքին մէջ հիւրընկալուեր են Պախթիյարեան Ծ. Վ. եւ իր երեք ընկերները : Գէորգ արք. Աբսլանեան պատուիրակ չէ ղրկած, եւ տեղեկագրով մը պիտի պարզէ եղեր իր տեսակէտները :

Գարեդին կաթողիկոս ընդունելով չորս ընդդիմադիր պատուիրակները, յայտարարած է .

— « Իսթանպուլի եկեղեցական կնճիռը խորասկս յուզել եւ ազդել է մեր վրայ : Տեսնենք ինչպէս հնարաւոր է լինում՝ մեզ՝ քակել այդ հանդոյցը » :

ՅԱԻԱԼԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ

Պէյրութէն հասած նամակէ մը կ'իմանանք թէ տաղանդաւոր ծաղրանկարիչը, Պ. Տիրան Ա.ճէմեան, չատ ծանր արկած մը անցուցած է վերջերս, վար իյնալով ինը մեթր բարձրութեամբ պատէ մը, ուր բարձրացած էր տունին մէկ ծառը յօտելու համար : Բարեբախտաբար միայն ոտքերը եւ արուեստագէտին :

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ապստամբներու վարիչներէն երեք նախարարներ Ալպանիա փախած են :

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԻՆ գործածութիւնը 20 % կրճատուած է, Սեպտ. 1էն սկսեալ, թէ տուներու եւ թէ առեւտրական հաստատութեանց մէջ : Անոստողները պիտի պատժուին :

Ապստամբութիւն Փրակայի մէջ

ԴԻՊԿԸ ՄԱՑԻՍԻՆ ՊԱՏԱՀԵՐ Է ՆՈՐ ԿԸ ԾԱՆՈՒՑԱՆԷ

Չեխոսլովաքիոյ հեռագրական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ վերջացաւ Փրակայի մէջ սարքուած դաւադրութեան վերջին խմբակին դատավարութիւնը : Ամբաստանեալները , որոնց «եղեռնական փորձը» տեղի ունեցած էր անցեալ Մայիսին, դատուած են համաձայն լրտեսութեան եւ դաւադրութեան ոճիրներու վերաբերեալ օրէնքներու : Վեց գլխաւոր դաւադիրները դատապարտուած են մահուան, այն ամբաստանութեամբ թէ պինեալ ապստամբութիւն սարքած էին պետութեան դէմ, ուրիշ տասը ամբաստանեալներ դատապարտուած են ցկեանս բանտարկութեան , մաս մըն ալ մէկէն 25 տարի բանտարկութեան , իսկ տասը հոգի անպարտ արձակուած են :

Պաշտօնական տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ դաւադիրներէն ոչ մէկը կարեւոր դիրք մը կը գրաւէր եւ թէ «մեծ մաս մը խոստովանած է իր յանցանքը » :

Դաւադիրներուն գլուխը կը դտնուէր Տոքթ. Պորքովիչ, նախկին փաստաբան, որ ձայնասփիւռ կոչ մը պիտի ուղղէր ժողովուրդին, ծանուցանելով պաշարման վիճակի հաստատումը եւ խորհրդարանին լուծումը :

Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ դաւադրութիւնը սարքուած էր գործակցութեամբ օտար պետութեան մը եւ թէ դաւադիրներէն Զանչիկ չէփտմ հաստատած էր չեխոսլովաք տարագիրներուն հետ, «արեւմտեան պետութեան մը դեսպանատան միջոցաւ, անոր յանձնելով դաւադրութեան ծրագիրը » :

Միչտ նոյն աղբիւրին համաձայն, դաւադիրները խմբակներու բաժնուած էին, զէնք եւ ռազմանիւթ ստանալով : Իւրաքանչիւրը որոշ դեր մը ունէր եւ մասնաւոր կառք մը : Աղդանչանը տրուած ատեն, թշնամութեանց պիտի ձեռնարկէին չարչ մը ահաբեկչական յարձակումներ կատարելով Փրակայի զանազան մասերուն մէջ եւ գրաւելով քաղաքին ռազմավարական կէտերը : Ցետոյ պիտի հեռացնէին կարդ մը անձեր եւ պիտի գրաւէին ազդային կոմիտէներու կեդրոնները, հանրային շէնքերը, ձերբակալելով իշխանութեան ներկայացուցիչները : Այնուհետեւ ահաբեկումները պիտի տարածուէին երկրին մնացեալ մասերուն մէջ : Սապէտ յայտարարութիւններ պիտի ուղղուէին , յարդեր կամ յարդի սպառնագիրներ պիտի ըլլային, ժողովուրդը ահաբեկելու համար : Իշխանութեան տիրանալէ վերջ, դաւադիրները պաշարման վիճակ պիտի յայտարարէին, պիտի լուծէին խորհրդարանը, ազդային կոմիտէները եւ Ապահովութեան Տեսչութիւնը, պիտի խափանէին թերթերը, իրենց տէրերուն պիտի վերադարձնէին ազդայնացուած հաստատութիւնները եւն. :

Դաւադիրը խմբակը անցեալ Մայիս 12ին յարձակում կատարած էր Լիթոմերիչէի բանտին վրայ, Փրակայէն 55 քիլոմեթր հեռու : Ոստիկանութիւնը չատոնց գիտէր դաւադիր խմբակին գործունէութիւնը, բայց իր անդամները ձերբակալուելուն միայն այն պահուն երբ կը պատրաստուէին դրաւել իրենց յատկացուած դիրքերը :

Պաշտօնական զեկոյցը կը հաւատայ թէ դաւադրութիւնը երբեք չէ խանգարած պետութեան կանոնաւոր գործունէութիւնը :

Մայիս 12ի յարձակումէն վերջ, երկրորդ գործողութիւն մը կատարուած է, քանի մը օր վերջը : Մայիս 16—17ի գիշերը պիտի սկսէին լայն գործողութիւն մը առաջնորդութեամբ Տոքթ. Հրպեքի, գրաւելով սպայակոյտին եւ համայնավար կուսակցութեան կեդրոնները, անթելի շէնքը եւ ուրիշ հաստատութիւններ : Դաւադրութեան առթիւ ձերբակալուած էին 460 քաղաքացիներ, ոստիկաններ եւ զօրականներ :

Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ «դարչելի» դեր մը կը կատարէր ամբաստանեալներէն կին մը, Տակմար Սքալովա, «որ կը չանար դաւաճանութեան մղել արիները» : Այս կինն ալ դատապարտուած է ցկեանս բանտարկութեան :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԻՐԱՆԵԱՆ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ , հետեւակազօրքի մեքենաչարժ զօրամասներ յառաջ կը խաղան դէպի ռուսական սահմանագլուխը, համաձայն Թէհրանէն հասած հեռագիրներու : Իրանեան սպանեը կը յայտարարեն թէ սահմանագլուխի կացութիւնը «չատ աւելի ծանր է քան կ'երեւար» եւ թէ ստիպուած են պաշտպանել իրենց անկախութիւնը եւ հողային ամբողջութիւնը : Վերջերս հասած ամերիկեան բեռնակառքերը զինուորներ կը փոխադրեն դէպի հիւսիս, կարելի արագութեամբ : Սահմանագլուխէն հասած սպայ մը կը պատմէ թէ ամրութիւններ եւ խրամներ կը չինուին չորեքշինդ, իրանեան սահմանին վրայ : Նորագիր զինուորներ տեղադին կ'աշխատին այս ամրութեանց մէջ : «Ամօթը եւ հետեւանքները Ռուսիոյ վրին», ըսած է նոյն սպան :

«ՆԱՀԱՊԵՏԸ ՄԵՐ ՀՈԳԵՎՈՐ ՀԱՅՐԸ ԵՐԿՆՔԻ ՏԱԿ ՉԻ ՄՈՌԱՆԱ...»

«Նոր Հայաստան», Երեւան քաղաքի հասարակական կազմակերպությունների, մշակութային հաստատությունների եւ ստեղծագործական միությունների ներկայացուցիչները հանդես են եկել հետեւյալ հայտարարությամբ.

Մենք, Հայաստանի Հանրապետության մայրաքաղաքի հասարակական կազմակերպությունների, մշակութային հաստատությունների եւ ստեղծագործական միությունների ներկայացուցիչներս, իրավունք ենք վերապահում մեզ համարելու ազատ եւ անկախ Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիներ, որովհետեւ մեր հայրենիքը ոչ միայն ունի անկախ պետականություն, այլեւ ունի իր ազգային բանակը, որը հերոսաբար պաշտպանում է հայրենի հողի ամեն մի թիզը, ամեն մի մարդու կյանքը, ամեն մի ընտանիքի խաղաղ կյանքը։

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

(Գաղուած Երեւանի անթել-էկն)

ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ նախաբա-րութեան դասախօսութիւններու գրասենեակը վեր-ջին երկու ամսուան ընթացքին սարքած է կարգ մը դասախօսութիւններ Հայաստանի գանազան չէջանները: Մեղրիի եւ Նոր Բայազիտի չէջանը խօսած են Փրօֆ. Աղաճանեան եւ Փրօֆ. Զաքար-եան նիւթ ունենալով «Մի չուրլիի ուսումը եւ ոչ-խարներու նոր տեսակը»: Ներկայ գանուած են 1200 կոլխոզնիկներ: Նոյնպէս Զանկի – Բազարի, Միկոեանի, Բասարգէչարի մէջ Փրօֆ. Սվաճեան խօսած է գիտնական «Բալլուվի ծննդեան հարիւ-րամեակի առթիւ: Այս չէջաններուն մէջ, բաց – ուած են աւելի քան 300 գրադարաններ, ուր կա – րելի է գանել Լենինի ու Ստալինի երկերը, ինչ-պէս եւ Բաֆֆիի, Աբովեանի, Ծովհ. Թումանեա-նի եւ այլ գրողներու դիրքերը:

ԵՐԵՒԱՆԻ ՍՏԱԼԻՆԵԱՆ պողոտայի վրայ կա-ռուցուած է երեք յարկանի քարաչէն չէնք մը, ուր կը բնակին հայրենադարձ մտաւորականները, ինչպէս Ռաֆայէլ Շիլմանեան, Պօղոս Սվաճեան, Առաքել Պատրիկ եւ ուրիչներ:

ՄԻԱՍՆԻԿԵԱՆ գրադարանին մէջ բացուած է Ծովակալ Իսահակեանի 55ամեակի նուիրուած ցուցահանդէս մը: Ցուցադրուած են Ծովակալի կեանքէն գրուագներ եւ դիտական դիրքերէն ուս-ումնասիրութիւններ եւ հայերէն լեզուներով, ինչպէս եւ «Հայ Ծովագիտները Հայրենական Պատերազմում» հա – տորը:

ԵՐԵՒԱՆԻ ԿԱՑԱՐԱՆԷՆ ամէն օր միւս եղ – բայրական հանրապետութիւնները, մինչեւ հե – ռաւոր Արխանկելոք կը ղրկուին մօտ 450 տեսակ ապրանքներ, ինչպէս էլեկտրական գործիքներ, ժամացոյցներ, հիւսուածեղէն, քիմիական նիւ – թեր, մեատքսեղէն եւ պղտիկներու համար խա – ղալիքներ եւայլն: Բոլոր այս ապրանքներուն վը-րայ դրուած են հայերէն լեզուով «Երեւան» եւ գործարանին անունը:

« ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՑԱՍՏԱՆ » պաշտօնաթեր-թը կը պահանջէ թարմ վիճակի մէջ մատակարա-րել բանջարեղէնը, մրգեղէնը եւ լիակատար մաք-րութեամբ: Այս առթիւ կը գրէ, բացուած են նոր խանութներ ու ամառնային ճաշարաններ, ըն-դարձակուած է չրջիկ առեւտուրը: Շատ մը խա – նութներ, ճաշարաններ ու պահեստներ ունին յարմարութիւններ մթերքները թարմ վիճակի մէջ պահելու: Քաղաքներուն եւ գիւղերուն մէջ պէտք է տարածել չրջիկ առեւտուրը: Քաղաքներու հա-րաքանչիւր փողոցի մէջ պէտք է ունենալ բան – ջարեղէնի եւ մրգեղէնի խանութ: Որոշ խանութ-ներու մէջ սննդամթերքը թափուած է խանութին մէջ, առանց ծածկոցի, ուրիչ խանութի մը մէջ փոշին նստած է երբեմն, մրգեղէնի վրայ, եւն.:

ԿԻՆՕ ԹԱՏՐՈՆՆԵՐՈՒ (սինէմա) թիւն աւել-ցնելու համար քանի մը նոր չէնքեր պիտի չինուին Երեւանի մէջ: «Մի կոեան» պողոտայի վրայ կը չինուի սինէմա մը եւ չուտով Սթալինեան պող-ոտայի վրայ եւս պիտի կառուցուի Կինօ Նաիրիի նոր չէնքը:

ԳԵՐՄԱՆ ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ էռնստ Թիլմանի յիշատակին ցուցահանդէս մը սարքուած է Եր-եւանի «Մի կոեանական» հանրային գրադարանին մէջ, նուիրուած անոր կեանքին եւ գործին: Ցու-ցադրուած են իր ճառերը, յօդուածները եւ ու – րիշ գործեր:

ՋԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԵՐՕՍՆԵՐՈՒ ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՆԻՄ.— Մենք ալ խանդավառութեամբ տօնե-ցինք Յանասորի հերոսամարտին 52րդ տարեդար-ձը, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նիմի «Գէորգ Զաւուշ» խումբին:

Օգոստոս 21ի կէսգիշերին, բացի անձնական ինքնաշարժներով եկողներէ, երկու օթօքարներ՝ բերնէ բերան լեցուն, ընկեր Գարեգին Գէորգեա-նի ազարակը կը փոխադրէին մեր բարեկամները:

Կէս օրէ վերջ ժամը 3ին հասարակութիւնը կը համախմբուի թզենիներուն չուքին տակ, որոնց ճիւղերը կը տրցային հասած թուզերու ծանրութե-նէն: Ուղղաձիգ կը ծածանէր տարագիր եռագոյ-նը:

Օրուան նախագահը, ընկեր Ալ. Փանոսեան, ողջակիզելով Յանասորի զոհերուն յիշատակը, ըսաւ, « Յանասորի արշաւանքը իրաւ անկիւնա – դարձ մը եղաւ մեր ժողովուրդին համար: Այդ 300 կորիւնները ցոյց տուին թէ մենք ալ Ազդ ենք եւ դիտենք պատժել մեր թշնամիները: Այս օր – ուան Խորհրդային Հայաստանը պատուղն է հերոս-ներու քաջագործութեանց եւ մանաւանդ Հ.Յ.Դ. զոհաբերութեան »:

« Կարկուտ տեղաց » խմբերգէն վերջ, փոք – րիկն Սալբի Գէորգեան արտասանեց կէօթէի՝ « Կարմիր վարդը», «Ծաղիկ լեռնային»ը եւ «Հայ-բենի գարունը»: Այս հինգ տարեկան աղջնակը, որ ոչ «Հայկ· զաւրոց , ոչ ալ հայկական չէջանակ տեսած է այդ լերան գլուխը, այնքան մաքուր հայերէն եւ արտասանութիւն ունի որ զարմանք պատճառեց բոլորին: Իր մեծ քոյրը, Օր. Նելլա նոյնքան յաջող էր Զարենցի « Ես իմ անուշ Հա – յաստանին» արտասանութեան եւ ուրիչ երգերու մէջ: կը նշանակէ թէ երբ ծնողները ուզեն, շատ բան կարելի ընել: Ուրիչ բազմաթիւ երգերէ ու արտասանութիւններէ վերջ, ձայնը տրուեցաւ ընկեր Աատուր Քէօսէեանի, որ խօսեցաւ դեղե-ցիկ ճառ մը:

Ընկերը պարզեց յեղափոխութեան կատարած դերը եւ մեր անդրանիկ սերունդին զոհաբերու – թեանց ոգին, ինչպէս եւ հայ կնոջ հայրենասի – րութիւնն ու քաջութիւնը: Ցետոյ ձադկեց կեղծ հայրենասէրներն ու «յառաջդիմականները»:

Բանախօսութենէն վերջ աճուրդի դրուեցաւ ափսէ մը թերթանուշ, որմէ գոյացաւ մօտ 11000 ֆրանք: խումբ մը ընկերներ եւ ընկերուհիներ՝ Ալֆորվիլէն, գլխաւորութեամբ Տիկին Մուրատ – եանի, իրենց երգերով եւ արտասանութիւններով ճոխացուցին գեղարուեստական բաժինը:

Ընկեր Գեղամ Ասոյեանի երգերէն եւ ընկ. Գ. Գէորգեանի արտասանութենէն, (Հայ Հե – րոսները) վերջ, Նիմի Գէորգ Զաւուշ խումբի կողմէ խօսեցաւ ընկեր Շահան Զօտեան: Նախ չը-նորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն, գեղար-ուեստական բաժնին մասնակցողներուն եւ ընկեր Գարեգինին որ ամէն տարի սիրայօժար կը տրա – մադրէ իր ազարակը: Ցետոյ անդրադառնալով մեր կուսակցութեան դէմ բացուած խաչակրու – թեան, ըսաւ.— « Ես պիտի չուզէի որ մեր ղեկա-վար ընկերները, մեր վերին մարմինները եւ մեր մամուլը ղիջանէին պատասխանել մեր անարժան հակառակորդներուն: Անոնք կը հայհոյէին երէկ, կը հայհոյեն այսօր եւ պիտի հայհոյեն վաղը: Բայց հայ ժողովուրդը այլեւս կը ճանչնայ զա – նոնք: Աշխատիրքի բովէն անցնող մեր սերունդը չէ որ դլուխ պիտի ծռէ խլրդային ֆայ Նազարնե-րու եւ գոյնզգոյն բռնաւորներու, դիմակաւորնե-րու առջեւ »:

Կերուխումը տեւեց մինչեւ իրիկուն: Ցետոյ կրկին երգ պար, նուագ, եւ ուշ ատեն հասանք տուն, յոգնած բայց գոհունակ: Շ.Սեւան

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏՒՐՈՒՆԻ.— Նիւարքի (Ն. Ճ.) (Հիւսիս-Ա-մերիկա) մէջ մեռած է ընկեր Ոստանիկ Պուրնու-թեան: Ծնած էր Վան, Այգեստան: Վարագայ Վանքի Սրիմեան աներու վարժարանը աւարտե – լէ վերջ, կը դառնայ դաւառական ուսուցիչ: Ա – մերիկայի մէջ տարիներով եղած է տեղական կոմիտէին առենապետ:

ԳԱՀԻՐԷի « Արարատ » Հայ Մարմնակրթա – կան Միութեան անդամներէն Նուպար Եսայեան, Գահիրէ – Աղեքսանդրիա անապատային ճամբուն վրայ, մասնակցած է եղիպտացի հեծելանաւորդ-ներու ախոյենական մրցումներուն եւ չհած ե – գիպտոսի ախոյենութիւնը, առաջին հանդիսանա-լով բազմաթիւ տեղացի եւ օտար մարզիկներու մէջ:

ԻԶՄԻՐի մէջ մրցում կատարած են քաղաքին եւ կալաթասարայի կռիւամարտիկները: Սուրէն Գասպարեան (64 քիլօ) իր զօրաւոր հակառակոր-դը՝ Իզմիրի ախոյեան Սուլէին (80 քիլօ), Բ. չր-ջանին զգեստելով փայլուն յաղթանակ մը չա – հած է:

ՀԱԼԼԻի Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամ Լեւոն Հա – մեհան չհած է«Սուրիոյ ամէնէն զեղեցիկմար-մինը» տիտղոսը: Իսկ Ամերիկայիներու եւ Եւրո-պացիներու կողմէ կը կոչուի « Արեւելքի ամէնէն զարդացած մարմինը»: Անոր հասակն է 1 մեթր 70: Ծանրութիւն 78 քիլօ, ուսեր 134 սմ., վիզ 41 սմ., կուրծք ուռած վիճակի մէջ 124 սմ., կուրծք արտաչնչումի պարագային 118 սմ., բազուկ 41, նախաբազուկ 35, մէջք 75, սրունք 60, բոլոր 39: Տարիքն է 27, «Համաչխարհային մարզական Ֆէ-տէրասիոնէն իրաւունք ստացած ըլլալով փրօֆէ – սէօր տիտղոսը կրելու, ինչպէս եւ մարմնակր – թանքը դասաւանդելու, ներկայիս կը մարզէ 12 Հ. Մ. Ը. Մ.ականներ: Քանատա հրաւիրուած է, մասնակցելու համար «Ամէնէն զեղեցիկ մարմի – նը» տիտղոսին մրցումին:

«ՇԱՒԱՂ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱԼԻ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՍ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

Է.

ՀԱՑՐ ԵՒ ՈՐԴԻ

— Դաւիթ, եղբայրդ ուշացաւ· լուր մըն ալ չղրկեց որ խմանայինք, թէ գործերը ի՞նչ վիճա-կի մէջ են· ըսաւ Հաբէլ իշխան իր զաւկին:

— Այս սոսկալի ձմեռ եղանակով դիւրին չէ լուր մը ղրկել, հայր պատասխանեց Դաւիթ: Բայց Հարպիկը ուր որ է՝ մէջտեղ կ'ելլէ, ճամբաները բացուած են:

— Այո, կը հաւատամ որ մէջտեղ կ'ելլէ, թշ-նամիի ձեռք չիյնար ան, բայց դիս անհանդիստ ընողը Վէստ Սարդիան է, արդեօք ինչ ելք ունե-ցաւ իր դաւադրութիւնը:

Թլպադատոյ բերդին Թորոսիկ իշխանն ալ ի-րեն հետ միացած է, եւ կ'ուզեն երկուքը միասին փճացնել մեր բերդերը:

— Այո, հայր, դեռ քանի մը օր առաջ Թորո-սիկ իր գունդով դուրս եկաւ Թլպադատոյ բերդէն:

— Արդեօ՞ք ուր գնաց:

— Կ'ըսեն, թէ գնաց միանալու Ցունաց բա – նակին հետ: Ցոյները նորէն մէջտեղ ելեր են եւ ամէն կողմ կ'աւերեն:

— Վայ անիծեալ դաւաճան, պողպակաց Հա – բէլ դառնութեամբ, եւ կարճ լռութենէ մը վերջ շարունակեց·

— Դաւիթ, բերդերը ամրացնել տուր եւ կռ-ուող ուժերը կարգի դիր: Թորոսիկ իշխանը ամէ – նէն առաջ մեր վրայ կը յարձակի, իսկ մենք պի-տի չկրնանք դիմադրել, որովհետեւ պէտք եղա – ծին չափ մարդ չունինք: Ախ, եթէ ղրկած գունդս Հարպիկի հետ միասին ետ դառնար, այն ատեն բնաւ վախ չէիունենար· Թորոսիկ իշխանը կրնար ամբողջ յունական բանակը հետը բերել:

— Բայց հայր, նայեցէք, հորիզոնին վրայ փոշիի ամպեր կ'երեւան, ըսաւ Դաւիթ մատով հեռաւոր հորիզոնը ցոյց տալով:

Եւ իրաւ, հեռուն կ'երեւային փոշիի ամպեր եւ փայլուն կէտեր:

— Ահա կուգան, զաւակս, վերջապէս Հաբէլ դործ պիտի ունենայ անոնց հետ, ըսաւ Ծերունի իշխանը հեզնօրէն եւ չէշտակի նայեցաւ հեռուն երեւցող կէտին:

Փոշիի ամպերուն մէջէն կ'երեւային ձիաւոր զօրքերու սպաւառրանները, եւ անոնց դէնքերը կը չողային արեւի ճառագայթներուն տակ:

— Արդեօք Հարպիկն է որ կուգայ, հարցուց Կոստանդին երկիւղածութեամբ հօրը մօտենալով:

— Ոչ, զաւակս, Ցունաց բանակն է որ մեր վրայ կուգայ կռուելու: Մենք պէտք է կռուինք թէ դաւաճանին եւ թէ Ցունաց զօրքին դէմ:

— Դուշակութիւնս կատարուեցաւ· Թորոսիկ առաջին հարուածը մեզի կ'ուղղէ, ըսաւ Հաբէլ եւ յետոյ միջակ զաւկին դառնալով՝ աւելցուց·

— Զաւակս, դէնքերս ու զրահս բնծի տուր, եւ հրամայէ փողը հնչեցնել, թող իմանան որ Հաբէլի երակներուն մէջ վախկոտի արիւն չի հո – սիր, մինչեւ իսկ եթէ հսկայ դունդ մը դայ իր դէմ:

— Հայրիկ, դիս ալ տար կռուելու· ես ալ կը փափաքիմ թշնամիի քանի մը գլուխ թռցնել:

Հաբէլ մտածեցաւ:

— Ոչ, զաւակս, դուն դեռ անփորձ ես եւ տը-ղայ:

— Հայրիկ, մթթէ ես չէի որ արծիւը օդին մէջէն վար գլորեցի:

— Ապրիս, որդիս, ես դիտեմ որ քաջ ես դուն· քեզի իրաւունք կուտամ աշտարակէն կռ – ուելու, իսկ բնծի հետ միասին, թող չեմ տար, ըսաւ Հաբէլ իշխանը եւ հեռացաւ:

Կոստանդին, դժգոհ, կը նայէր հօրը եւ ետեւէն: Ցետոյ աշտարակ բարձրանալով տեսաւ որ Ցու – նաց բանակը հեղհեղուկ կը մօտենար իրենց բեր-դին:

Ցանկարծ լսուեցաւ փողերուն ձայնը թէ բերդին ներսէն եւ թէ դուրսէն: Կոստանդինի մարմինը սարսռաց, առանց անսալու հօրը, տուն դնաց, հագաւ զրահը եւ կապեց դէնքերը:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՇՎԱԶԵԱՆ.Յ

Սթալին մէջտ կը գրգռէ

«ՎԱՇԿՈՏ» Կ'ԱՆՈՒԱՆԷ ԹԻԹՕՆ

Սթալին երեքշաբթի օր նոր եւ աւելի բուռն ծանուցագիր մը ուղղեց Եուկոսլաւիոյ կառավարութեան, վարկաբեկելու համար Թիթօն եւ իր գործակիցները: Ծանուցագիրը այս առթիւ ալ կը պատմէ թէ Եուկոսլաւիա կորսնցուց Քարինթիան, իբրեւ հետեւանք Թիթոյի «վախկոտութեան եւ դաւաճանութեան»: Իր յայտարարութեան համաձայն, Թիթօ իր պահանջներէն հրաժարեցաւ «գաղտնի համաձայնութեամբ մը բրիտանական կառավարութեան հետ», գործելով «իբրեւ թշնամի մը Խ. Միութեան, հաճելի դառնալու համար աշխարհակալ յարձակողական չրջանակներ-րու »: Այս պայմաններուն մէջ, «Խ. Միութիւնը այլեւս չէր կրնար պաշտպանել Եուկոսլաւիոյ պահանջները», (Ասոսրիայէն) :

Ծանուցագիրը, որ շատ երկար է, յետոյ կը բացատրէ թէ Խ. Միութիւնը պաշտպանած էր Աւստրիոյ անկախութիւնը, ընդդէմ բրիտանական ծրագրի մը որ կը տրամադրէր Աւստրիան, Հունգարիան եւ Հարաւային Գերմանիոյ մէկ մասը միացնել եւ կազմել Դանուբեան միապետութիւն մը: «Բայց այս չի նշանակեր թէ Խ. Միութիւնը կ'երաշխաւորէր Աւստրիոյ սահմանները: Եուկոսլաւիոյ կառավարութեան մէկ յերիւրանքը, ուուն է այդ: Բոլորովին տարբեր բաներ են պետութեան մը ամբողջութիւնը եւ անոր սահմանները: Մարքսի վարդապետութեան յետին մնացորդները կորսնցնողները միայն կրնան իրարու հետ չփոթել այս երկու պարագաները »:

Դեռ լ'ինչ «չնորհալի» բացատրութիւններ, Մոսկուայի ծանուցագրին մէջ.— «Այս ծանուցագիրը ղրկուած չէ համոզելու համար Եուկոսլաւ կառավարութիւնը որ չատոնց սեփական համոզում չունի եւ կը գործէ միայն իր արեւմտեան վարպետներուն հրահանգներով, այլ ղրկուած է օգնելու համար Եուկոսլաւ ժողովուրդին որ տեսնէ իր ներկայ կառավարութեան դէմքը, առանց դիմակի: Չէինք կարծեր որ Եուկոսլաւիոյ կառավարութիւնը կրնայ այլեւս ստորնանալ, այնքան ցած եւ անարդ մտածումներ ունենալու համար Խ. Միութեան մասին: Սուտ է Եուկոսլաւիոյ կառավարութեան յայտարարութեանց իւրաքանչիւր բառը», եւայլն:

★ *Նոր տեղեկութեանց համաձայն, ուուսական երկու ղրահապատ զօրաբաժիններ կը համախմբուին, Եուկոսլաւիոյ եւ Ռումանիոյ սահմանագլուխին վրայ, Թմվարի չուրջը: Ուրիչ պինուորական չարժումներ ալ կը կատարուին, ճնշելու համար Պելկրատի վրայ :*

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ճիպոխիի մէջ կոիւ մը ծագած ըլլալով տեղացիներուն միջեւ, 38 հոգի սպաննուեցան, 154 հոգի վիրաւորուեցան :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԱՆՏԱՌԱՑԻՆ ՀՐԴԵՀՆԵՐՈՒՆ հեղինակները Ամերիկացիներն են, կը գրէ ոմն Շախմակոնով, Մոսկուայի կառավարական պաշտօնաթերթին՝ «Իզվեստիայ»ի մէջ: Իր բացատրութեամբ, այս հրդեհները ալ մաս կը կազմեն Եւրոպայի «մարշալականացման» .— Կառավարութիւնը մէկ միլիառ ֆրանք յատկացուց, նոր ծառեր տնկելու համար Ժիռոնտի հրակէզ անտառներուն մէջ :

ՏԷՐ ԵԻ ՏԻԿԻՆ ՎՐԹԱՆԷՍ ՓԱՓԱՋԵԱՆԻ եւ զաւակին, ինչպէս նաեւ քրոջը Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Խորասանճեանի փափաքին համաձայն, յաուղիկայ կիրակի 4 Սեպտ. Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ իրենց չատ սիրելի մօր՝ ՏԻԿԻՆ ՓԵՐՈՒԶ ՓԱՓԱՋԵԱՆԻ մահուան երրորդ տարելիցին եւ իրենց յոյժ սիրելի մօրաքրոջ Օր. ՎԵՐԳԻՒ ԷՔՍԷՐՃԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի: Կը խնդրուի իրենց յիչատակը յարգող ազգականներէ եւ բարեկամներէ ներկայ ըլլալ սոյն տխուր արարողութեան :

ՀԱՑ ՄԱՐԶԱԿԱՆ

U. S. A. *Փարիզի Մարզական Միութիւնը կը վերսկսի իր մարզական խաղերը այս կիրակի իր դաշտին վրայ* Stade Olier, 11 rue d'Arcueil, Montrouge: *Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի ներկայանալ իրենց նկարներով: Նոր անդամներու արձանագրութիւնը կը սկսի նոյն օրը :*

Գնդակոսի մրցում Stade Elisabeth, Porte d'Orléens *ժամը 12.30ին* U. S. A.*ի* Junior *խումբը* U. S. Montrouge*ի խումբին դէմ: Ժամը 15ին* U. S A.*ի Ա. խումբը* U. S. Montrouge*ի պահեստի խումբին դէմ :*

Կը խնդրուի բոլոր բարեկամներէն եւ հետաքրքրուողներէն ներկայ գտնուիլ քաջալերելու համար :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Սեպտեմբերի ընթացքին հետզհետէ պիտի դադրեցնենք բոլոր պարտական բաժանորդնե-րուն թերթերը առանց նախապէս աղդարարելու:

Ուրեմն յառաջիկային թիւրիմացութեանց տեղի չտալու եւ դժուարութիւններ չստեղծելու համար կը խնդրենք իրենց պարտքը վճարել հետեւեալ հասցէներուն.—

ՔԱՂԱՔԸ.— Ընկեր Ա. Պետիկեանին, ընկեր Ա. Քէօսէեանին կամ Պ. Մերիկեանին:

Ս. ԺԵՌՈՄ.— Ընկեր Գ. Կոմոյեանին :

ՊՈՄՈՆ.— Ընկեր Թէլեանին կամ Յ. Տէօքմէ-ճեանին :

ՍԷՆ ԼՈՒ.— Ընկեր Միլոեանին :

Պ. ՕՏՏՕ.— Ընկեր Արմաղանեանին :

Ս. ԱՆՆ.— Ընկեր Քրալեանին:

Ս. ՄԱՐԿՐԻԹ.— Ընկեր Միւճըրթեանին եւ կամ ղրկել վարչութեանս, մեր chèque – postal*ին,* Paris 1678 — 63:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՑ կըրեստոն քաղաքէն Խարբերդի Քայլա գիւղացի Մելքոն Նաճարեանի փնտռած հղբօր որդւոյն Յարութիւն Նաճարեանի հասցէն է 15 rue Edouard Lastél Auch (Gers) France:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՏԻՒՐԻՆ ազգ. դպրոցին վերաբացումը, Սեպտ. 1ին :

Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան Հ. Յ. Դ. Տան մէջ՝ ուսուցիչ Պ. Փափազեանի միջոցաւ, ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—8 :

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ԿԱԶԴՈՒՐՄԱՆ ԿԱՑԱՆԻՆ

Փարիզի խումբը կը վերադառնայ ուրբաթ առտու (Սեպտ. 2), ժամը 8.40ին :

ԶԵԿՈՑ ՎԱՒԱՆՍԻ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՎԱՒԱՆՍ.— Վաւանսի եւ չրջանի հայ ազգ. միութեան, յառաջիկայ ընտրութեան համար անդամատուրքի դրութիւնը հաստատուած է, անոնք որ կ'ուզեն ընտրել եւ ընտրուիլ, թող բարի ըլլան ներկայանալ եւ ստանալ իրենց անդամատետրակը, մինչեւ Հոկտեմբեր 31, հետեւեալ հասցէներուն,— Պ. Պ. Շ. Հայգազործեանի, Bld. Vauban, *Յ. Կարապետեանի* 18 rue Bouffier, *տարեկան վճարելով* 120 *ֆրանք: Իսկ Օպնայ – Մոնթֆէլի – մարի, Ռոմանի հայրենակիցներու պիտի ներկայանան վարչութեանս նախագահ Յ. Տէր Սարգիսեան եւ քարտուղար Յ. Կարապետեան :*

Ի դիմաց Ազգ. Միութեան եւ հոգաբարձութեան, քարտուղար Յ. Կարապետեան, նախագահ Տէր Սարգսեան :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԿ, *մինչեւ Օգոստ.* 20

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ գումարները .—

Ս. ԷՒԹԻՆ Մ. Աբր., Գ. Համ., Փիլ., Ա. ԹԱԼՕՏԻՆ Պոլ., Ս. ԷՒԹԻՆ Համ. Ե., Մարգ. 1500ական ֆրանք, ԱՌՆՈՒՎԻԼ Նագ., ՓԱՐԻԶ (19) Սար. 800ական, ՄԱՐՍԷՑ Օհան. 1600, Ա-ՆԻԼԻՒ Պալ., Մ. Աւետ. 1500ական, ՎԱՆՎ Մարթ. 800, ԼԻՈՆ Աղամ. 1500, Նար. 150, ՊԻԱՆԿՈՒՐ Պէր. 1500, Ներ. 6 հարիւր, ԱՆԿԻՆ Վարդ., ՄԱՐՍԷՑԼ Աւտո. 1500ական, ՓԱՆԺ Տան. 400, ՓԱՐԻԶ (13) Ալիս. 1500, ՎԻՆԻՒՕԶ Քոթ. 1800, ՄԱՐՍԷՑԼՄան. Հազար, Արծ. Հազար, ՍԱԼԷՆ ՏԷ ԺԻՐՈՆՏ Պուլ 1600, ԼԻՈՆ Աննա. 800, ՍԷՆ ԼՈՒ Գործ. Ցուլիսը, ՔԱՇԱՆ Մխճ. 1500 :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀԻՆ ՀԱԳՈՒՍՏ

Մեծաքանակ ներածողներ եւ գնողներ կը փնտռենք :

կառավարութիւնը տրամադիր է արտօնել ածան ապրանքներու ներածումը :

Դիմել՝ **GIR APIKIAN**

1 rue Prom. Casablanca *կամ*

162 Madison St. New-York 2. N. Y.

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

ՕՒՇԱՏԵՍ

ՏԷՍԻՆԻ Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, այս չաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8ին:

Մեծ դաչտահանդէս

Տարօն – Տուրուբերանի Վարդավառեան ան-մահ հերոսներու յիչատակին :

Լա Սիոթա 4 Սեպտ. կիրակի ժամը 2ին քա-ղաքին հանրային պարտէզին մէջ (Jardin Public)*:*

Կազմակերպուած տեղւոյն մասնաճիւղին կող-մէ, նախագահութեամբ հայրենակից ԴԱՍՊԱՐ-ԵԱՆի, կը բանախօսէ հայրենակից ԴԱՍՊԱՐ ՇԷ-ԽԻԿԵԱՆ (Մարսէյլէն): Գեղ. բաժին, զաւեչտ մը Գեղամ Պօղոսեանէ, ընտիր պիւֆէ մատչելի գի-նով :

Միութիւն մէկ ներկայացում

Թատրոն Սառա Պեռնարի մէջ, Սեպտեմբեր 18ին կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 15ին :

Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ պիտի բեմադրէ Լ. ՇԱՆԹի

ՕՇԻՆ - ՊԱՑԸԼԸ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆի երկ-րորդ տարեշրջանը կը սկսի յառաջիկայ 3 հոկտ. երկուշաբթի օրը: Աչակերտուհիներու արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1, Bd du Nord, Le Raincy, ամէն առաւօտ մինչեւ կէս օր, բացի չաբաթ եւ կիրակի օրերէ :

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆի

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի տեսչութիւնը կը ծանուցանէ թէ վարժարանին 1949—1950 դպրոցական տարեշրջանի մուտքի օրը սահմանուած է Հոկտեմբեր 2ի կիրակին :

Մի քանի տրամադրելի տեղերու համար դիմել տեսչութեան, հինգշաբթի, չաբաթ եւ կիրակի օրերը ժամը 14—19, եւ կամ ժամադրութեամբ : Հեռախօս Obs. 18 - 28:

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ ՄԱՐՍԷՅԼ

Ակումբին Շահրիկեան գրադարանը բաց է հասարակութեան համար Օգոստոս 28էն սկսեալ ամէն կիրակի ժամը 10էն 12 : Իսկ հինգշաբթի օրերը երեկոյեան ժամը 7 — 9, ամսական կամ շաբաթական վճարումներով (100 եւ 30 ֆրանք):

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆ.— Պ. Պ. Նուրհան եւ Լեւոն Փափազեաններ 1000 *ֆրանք կը նուիրեն Փարիզի աղքատախնամին փոխան ծաղկեպսակի, Պ. ՊԵՏՐՈՍ ՔԻՐԼԵԱՆի մահուան առթիւ: Տատնալ «Յառաջ»էն :*

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

Արեւելեան ծանօթ երաժիչտները, Տիկին

ՍՕՆԻԱ, Պ. ԳԱՐԱԳԱՇ, (Քանուն եւ ուտ) եւ Պ

ԱԼՖՈՆՍ (քէմէնչիստ)

Իրենց ամառնային պատչէնէ վերադարձած են եւ նոր յայտագրով մը կը նուագեն այս չաբաթ օրուընէ սկսեալ :

ԲՈԼՈՐԻՆ ՄԱՏՋԵԼԻ
ԲՈԼՈՐԻՆ ՍԻՐԵԼԻ
ԲՈԼՈՐԻՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒԱԾ

Լ Ի Լ Ա ճաշարանին մէջ, 24 rue St. Lazare
Métro Trinité *կամ* N. D. de Lorette

ՇՐՋՈՒՆ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ (ՍԱՌԾԷ) ԱՁՔԸ ԼՈՑՍ

Բացուած է Canadien*ի եւ ձեռնոցի գործարան մը: Հինգ ամիս միայն աշխատելով կրնաք ապահովել ձեր տարեկան չահը: Եթէ ցանկանաք ապահովել ձեր ապագան, դիմեցէք անմիջապէս, ՈՒՇ ԿԸ ՄՆԱՔ:*

Դիմել REINE*ի,* 18 rue de Henri Regnaut, Paris (14), métro Alésia *կամ* Porte d'Orléans :

Կը փնտռուին ներկայացուցիչներ գաւառի մէջ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.226

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 աճգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Vendredi 2 Septembre 1949 Ուրբաթ 2 ՍԵՊՏԵՄ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5938–Նոր շրջան թիւ 1349 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԷՆ ԲԱՆԷ ԱՌԱՋ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Մէջին Արեւելքէն պատանի մը, որ այժմ կ'ուսանի Լիոնի մէջ, պարագ սեպած էր իր տե – սակէտները յայտնել նոր սերունդի փրկութեան մասին, չորս յօդուածներով: (Տես Ցառաջ, 0 – գոստոս 21, 23, 24 եւ 25):

Հասուն դաղափարներ եւ մանաւանդ եփուն լեզու մը, որ կրնայ տիպար ծառայել շատ մը յօդուածագիրներու: (Ամէնէն առաջ այն թերթ – ւամիտներուն որոնք չեն դիտեր թէ ինչպէս այս – օրուան դարդացման, բարձրութեան հասու արդի աշխարհաբարը):

Յորապէս ըմբռնելով այս ուղերուն վրայ ծը – նած մանչերու եւ աղջիկներու տառապանքը, և – րիտասարդ ուսանողը համեստօրէն կը բանաձեւէ կարդ մը առաջարկներ: Ինք յաւակնութիւնը չու – նի նոր կարծիքներ յայտնած ըլլալու: Բայց իր թելադրութիւնները տոդորուած են պայծառ հա – ւատքով մը:

Մաղելով իր վերլուծումները, կ'ունենանք հետեւեալ եղրակացութիւնը :—

1.— Միացեալ ուժերով չարունակել այն ձեռ – նարկները որոնք հաստատուած են զանազան հաստատութեանց կողմէ, նոր սերունդին փրկու – թեան համար. (դասընթացքներ կազդյա Աշէն, Նոր Սերունդի եւ ուրիշ կազմակերպութեանց):

2.— « Ունենալ ազգային ուժեղ դաստիարա – կութեամբ օժտուած երիտասարդ գործիչներ, ո – րոնք ամէնէն աւելի նոր սերունդով զբաղած ըլ – լան»: Գիտնան անոնց չափ եւ աւելի տեղական լեզուն, բայց ցոյց տան որ՝ հակառակ ատոր հա – յերէն կը խօսին»:

3.— Աւելի ցայտուն եղանակով մը պարզել , նոր սերունդին առջեւ, հայկական արժէքները: «Անհրաժեշտ է որ խորապէս ուսումնասիրած ըլլանք մեր ժողովուրդին անժխտելի մեծութիւն – ները», որպէսզի նոր սերունդը կարենայ զանոնք բաղդատել իր սիրած եւրոպական արժէքներուն հետ եւ հպարտանալ :

4.— Նոր սերունդին տրամադրել օտար հե – ղինակներու հրատարակութիւնները հայկական պատմութեան եւ մշակոյթի մասին (ժաք Մոր – կան, Կրուսէ, Նանսէն, Վերֆէլ եւն.): Ազգային հպարտութիւնը զօրացնելու լաւագոյն եղանակը՝ մասնաւորապէս անոնց համար որ լաւ չեն դիտեր մայրենի լեզուն :

5.— Ջարկ տալ բարձրագոյն կրթութեան :

6.— Ուսանողներու փոխանակութիւն մեր դա – ղութին եւ Սուրիա–Լիբանանի մէջեւ: (Լ. Շանթ ալ այս առաջարկը ներկայացուցած էր Ամե – րիկայի մէջ, դասախօսութեան մը ընթացքին) :

Անոնք որ վարժուած են իրենց տունին կամ խանութին պատուհանէն դիտելու հայկական կեանքին ելեւէջները, անշուշտ հեղինակաւոր կարծիքներ պիտի յայտնեն անմիջապէս :

Պիտի զրմնչեն թէ իրագործելի բաներ չեն այս թելադրութիւնները: Եւ պիտի քաչուին ի – րենց պատեանին մէջ, «երազատեսներուն» ձեւ – լով մնացեալը :

Եթէ բոլորն ալ այդպէս մտածէին , չատոնց անապատի մը վերածուած, առ նուազն ցամքած կ'ըլլար մեր հանրային կեանքը :

Բարեբախտաբար բանիմէններուն, թերահա – ւատներուն, դասալիքներուն դիմաց ունինք բաղ – մութիւն մը հաւատաւոր եւ խանդավառ նուիր – եալներու, որոնք վարժուած են ժայռեր ճեղ – քելու :

Մենք ալ դիտենք որ կարելի չէ ամէն խելացի մտածում խօսքէն գործի վերածել մէկ օրէն մի – սը: Մանաւանդ օտարութեան վարդերուն եւ փուշ – երուն մէջ :

Բայց, եթէ ցանկալին կը խուսափի , ձեռք ձեռքի տանք, հետապնդելու համար կարելին :

Ուրեմն, ամէն բանէ առաջ հաւատք եւ աշ – խատանք: Եռանդ եւ ճիդ, միչտ այն դիտակցու – թեամբ թէ մեր ձեռքն է փրկել կամ կորսնցնել ցիրուցան համրանքները :

Ահաւասիկ լայն ասպարէզ՝ այն երիտասար – դութեան համար որ արդէն «չրջանաւարտ» կը համարուի, չնորհիւ մինչեւ հիմա թափուած ճի – գերուն :

Ինչո՞ւ սպասել դանազան խնամակալու – թեանց, երբ կ'ըմբռնեն տագնապին խորութիւնը եւ երիտասարդութեան կոչումը :

Ինչո՞ւ այն տպաւորութիւնը ձգել թէ նորերն ալ յոգնած են, դեռ ճամբայ չելած : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՂԱՆԱԿՆ Է

Հանդէսներու եղանակը կը մօտենայ: Շու – տով կ'ունենանք իրար հրմշտկող թուականներ , նախ երաժշտական, թատերական ներկայացում – ներ, յետոյ չարքը « տարեկան » հասութաբեր ձեռնարկներու»: Մանաւանդ չքե՛ղ պարահան – դէսներու, փարիզի ամէնէն դեղեցիկ եւ սուղ սը – բահներուն մէջ:

Ատոնց ամէնէն ապերախտը թատերականն է կարծեմ, իսկ երաժշտականն ալ , մանաւանդ դործիականը, անճատչելի է հայ հասարակու – թեան: Երգը սրտին կը խօսի, կ'երթան լսելու , բայց դաշնակը կամ ջութակը, նոյնիսկ նուա – դախումբը «խաթեր համար» կը հաւաքեն քանի մը հարիւր հոգի, այս կամ այն սրահին մէջ:

Մեր հասարակութիւնը 25—30 տարի փարիզ ապրելէ վերջն ալ արուեստագէտը «ազգասիրա – բար » քաչալերելու համար տոմսակ կը գնէ: Ո – դորմութիւն տալու «քիպար» ձեւ մը անշուշտ ո – րուն վարժուած են մերինները :

Երբ դիտել տաս, չատեր կ'առարկեն թէ բերնի համով բան մը վայելած չունին, ոչ երա – ժշտական , ոչ ալ թատերական, առանց անդրա – դառնալու որ քիչ – չատ արժէքաւոր բան մը կա – րեւոր դումարներ կը պահանջէ :

Եւ միչտ երաժիչտը կամ դերասանն է որ զո – հողութիւնը ըրած է եւ ոչ թէ իր տոմսին 250 ֆրանքը վճարողը, որ արդէն օրուան մէջ այդպէս 250ներ չատ կուտայ սրճարաններու կամ «պա – ր«երու մէջ, եթէ ոչ տասն անգամ աւելին, չիչ մը փրփրուտ ըմպելիքի :

Մեր թատրոնները մանաւանդ, դժուարու – թեամբ կը լեցուին: Մեծ մեղաւորը եթէ հասա – րակութիւնն է, դերասանն ալ ունի իր մեղքը, ո – րուն մասին խօսիլ տոմսի մը սահմանէն դուրս է:

Այս քանի մը տողը անոր համար որ, եղանա – կը դիմաւորենք երկուստեք լաւ տրամադրու – թեամբ ինչպէս կ'ըսեն, յուսախաբ չըլլանք դիւրար եւ քայլ մը նետենք դէպի յառաջ : ՍՕՍԻ

ԵՐԵՒԱՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

Հայաստանի Պետհրատը՝ հայերէնի թարգ – մանելով, լոյս ընծայեց Լենինի երկերու 9եւ10րդ հատորները:

★ *Երեւանի Ստալինեան պողոտային վրայ , անտառապատ սարալանջին, սկսած են «մի մեծ մոնումենտ»ի (յուչարձան) կառուցման աչխա – տանքները: Յուչարձանին նախագիծը պատրաս – տած է ճարտարապետ Իսրայէլեանը: Պատուան – դանը, որ պիտի չինուի բազալտէ, պիտի ունենայ 30 մեթր բարձրութիւն: Ջարդաքանդակները պի – տի ներկայացնեն դրուագներ հայրենական պա – տերազմի հերոսամարտներէն: Պատուանդանին վրայ պիտի դրուի «ժողովրդների մեծ առաջ – նորդ» Սթալինի արձանը, 17 մեթր բարձրու – թեամբ: Յուչարձանին չինութիւնը պիտի լրանայ 1950ին :*

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ «ԿԸ ԾԱՂԿԻՆ»

Թուրք համալսարանականներու պատուիրա – կութիւն մը, որ արեւելեան նահանգները այցե – լած էր վերջերս, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ (ժամանակ, 23 Օգոստ.) :—

— Մէկ ամսուան ընթացքին 150 դիւղ չրջա – դայեցանք: Գիւղերու մէջ աղայի բռնատիրու – թիւն, արեան վրիժառութիւններ, դրամով կին ծախու առնելու նման դէպքերու ականատես դար – ձանք: Կնոջ մը արժէքը չուրջ 3000 ոսկի է: Ժո – ղովուրդը թուրքերէն չի դիտեր եւ դատարան – ները թարգմանով կ'աչխատին: Աղջիկները վար – ժարան չեն յաճախեր: Մենք իրրեւ համալսարա – նական սորվեցանք թէ Արեւելքը եւ դիւղը ի՞նչ կը նչանակեն: Գիւղ ըսելով Գատրգիւղը պէտք չէ հասկնալ :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դ.) .— Սթերլին 1097 (հաղար), տոլար 330.40 (379), գուից. ֆր. 83.20 (94.50), նափոլէոն 4530, սթերլին 5180, գուից. ոսկի 4350, տոլար (20) 21.400, ճոյլ ոսկի 651 հաղար ֆր.:

Պիտի կրնա՞ն լուծել տոլար-սթերլին տագնապը

«ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԱՄԷՆԷն ՄԵԾ ԱՒԱՖԵԼՈՒԹԻՒՆԵՐԷՆ ՄԷԿԸ , ՈՐՈՒՆ ԵԼՔԷՆ ԿԱԽՈՒՄ ՈՒՆԻ ԱՇԽԱՐՀԻ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆԸ »

Չորեքչաբթի օր դէպի Ուոչինկթըն ճամբայ ելան Անգլիոյ արտաքին եւ ելմտական նախարար – ները, խումբ մը մասնագէտ խորհրդականներով , խորհրդակցելու համար Մ. Նահանգներու եւ Քանատայի ներկայացուցիչներուն հետ, տոլար – սթերլինի տագնապին եւ ուրիչ դրամական – տնտեսական խնդիրներու մասին :

Մեկնելէ առաջ, արտաքին նախարարը, Պե – ւին, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ մամու – լի ներկայացուցիչներուն .

— « Հաւանաբար պատմութեան ամէնէն կա – րեւոր առաքելութիւններէն մէկն է այս: Եթէ չկարենանք ճիշդ պատասխանը դտնել ելմտական եւ տնտեսական խնդիրներուն, առողջ հիմ մը դը – րած պիտի չըլլանք աչխարհի ապագայ խաղա – դութեան համար: Մենք խնդիրները պիտի քըն – ննենք ոչ միայն ելեւմուտքի կամ առեւտուրի նեղ սահմաններուն մէջ, այլեւ նկատի առնելով ա – նոնց առնչութիւնը՝ աչխարհի ապագայ ապահո – վութեան ամբողջ հարցին հետ: Անշուշտ հասա – րակութիւնը չպասեր որ ելք մը գտնենք մէկ վայրկեանէն: Այս հարցին, ինչպէս ուրիչ խըն – դիրներու մէջ, պարտաւոր ենք աքնել օրէ օր եւ չարաթէ չարաթ, յառաջ բերելու համար վստա – հութիւն, առեւտրական փոխանակութիւն եւ ա – պահովութիւն: Պատերազմի վախճանէն ի վեր կը ջանանք առողջ խաղադութիւն մը կառուցանել» :

Լոնտոնի թերթերը կը դրեն թէ երկու նա – խարարները մշակած եւ կառավարութեան ընդու – նել տուած են հետեւեալ առաջարկները.— 1. կր – ճատել պետական ծախքերը, զարկ տալ արտա – դրութեան, առանց աւելցնելու արտածման դինե – րը, եւ աւելի վճռական միջոցներ ձեռք առնել, ամերիկեան չուկան դրաւելու համար.— 2. Ամե – րիկայէն պահանջել որ դեղչէ մաքսատուրքերը եւ դիւրութիւններ ընծայէ տոլար ճարելու , հում նիւթեր դնելով.— Անգլեւամերիկեան տնտեսա – կան Խորհուրդ մը կազմել , եւն.:

Ինչպէս կ'երեւայ, Անգլիոյ ելմտական նա – խարարը միչտ կը մերժէ կոտրել սթերլինի դինը, որ Ամերիկայի դլխաւոր պահանջն է :

★ *Միեւնոյն օրը Ֆրանսական պատուիրա – կութիւն մըն ալ ճամբայ ելաւ, նախագահու – թեամբ ելմտական նախարարին, անուղղակի մաս – նակցելու համար խորհրդակցութեանց: Ֆրանսան ալ Անգլիոյ հետ կը մերժէ ոսկիի դինը բարձրա – ցնելու ամերիկեան առաջարկը, բայց հակառակ է սթերլինի դինը անփոփոխ պահելու տեսակէ – տին: Փարիզի մէջ մասնաւոր ուչադրութեամբ կը հետեւին Ուոչինկթընի խորհրդակցութեանց , վասնդի եթէ ելք մը չդտնուի եւ բրիտանական տագնապը ծանրանայ, Ֆրանսան ալ պիտի վնաս – ուի: Մանաւանդ որ, ստիպուած է ուտելիք նե – րածել ուրիչ երկիրներէ: Միւս կողմէ կը վախ – ցուի ընդհանուր դործադուլներէ, որոնց նախա – նչանները կ'երեւան ամէն օր :*

Գասկածկի շարժումներ Պալխաններու մէջ

Պելկրատի մէջ հաստատելով հանդերձ ռու – սական դինուորներու եւ օդանաւերու չարժում – ները Ռումանիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ սահմանադլու – խին մօտ, չեն հաւատար դինուորական դործո – դութեան մը: Այդ բոլոր չարժումները կը հա – մարուին սաստկացում Ջլամարտի :

Իրագեկ աղբիւրներէ քաղուած տեղեկու – թեանց համաձայն, ռուսական ուժերը կը հասնին հինգ զօրաբաժիններու, որոնց մէկ մասը կը դտ – նուի Հունդարիոյ հարաւային – արեւելեան կող – մը: Զրոյցի մը համաձայն, խորհրդային դինուոր – ները մեծ ռազմափորձեր պիտի կատարեն Եուկո – սլաւիայէն 50 մղոն անդին, ուղղակի ճնչելու հա – մար Պելկրատի վրայ :

★ *Մոսկուա տակաւին չէ պատասխանած այն ծանուցագրին (23 Օգոստ.) որով Եուկոսլաւիա յանձն կ'առնէր Մ. Միութեան վերադարձնել ձեր – բակալուած 31 խորհրդային հպատակները: Քա – ղաքական չրջանակներու մէջ Մոսկուայի այս ըն – թացքէն կը հետեւցնեն թէ Կրեմլին կ'ուզէ ոչ թէ հարցեր լուծել, այլ միջադէպեր յարուցանել, ճնչելու համար Պելկրատի վրայ :*

★ *Եուկոսլաւիոյ մամուլը անմիջապէս պա – տասխանեց Մ. Միութեան նոր ծանուցագրին, որ կը կրկնէր միեւնոյն մեղադրանքները, աւելի բուռն ոճով մը :*

★ *Լոնտոնի մէջ ալ չեն հաւատար որ Մոս – կուա դինուորական դործողութիւն մը կատարէ Եուկոսլաւիոյ դէմ: Բայց հաւանական կը դտնեն մահափորձ մը Թիթոյի դէմ եւ ուրիչ ահաբեկչա – կան ձեռնարկներ :*

★ *Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը*

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵԹԷ ԱԶԱՏ ՉԳԷԻՆ

Հայ ժողովուրդը , քանի մը դարերու ատ – կական չըլլանէն վերջ, իր քաջ զաւակներու ան – դին եւ անհամար զոհողութիւններու գնով, Արա– բատեան դաշտին եւ չըլլակայ զաւառներուն վրայ տէր եղաւ իր ազատութեան եւ անկախութեան : Դիւրին գործ չէր 5 — 6 հարիւր տարի ատր – կան չըլլանէ մը վերջ ձեռք բերել հայ ժողովուր– դի ազատութիւնը : Վերջին երկունքին տեղի ու– նեցան Սարդարապատի, Բաշ Աբարանի, Ղարա – քիլիսէի ճակատագրական եւ բախտորոշ ճակա – տամարտները, որոնց արդիւնքը եղաւ Հայաստա– նի Հանրապետութեան կազմաւորումը :

Թուրք բանակները չարաչար պարտուեցան այդ բախտորոշ ճակատամարտներուն մէջ, որով կարելիութիւն եղաւ արար աշխարհի յայտարա– րել Հայաստանը իբրեւ ազատ եւ անկախ երկիր :

Հայաստանի Հանրապետութիւնը յայտարար– ուած առեն, մեր հայրենիքը ունէր միայն 11.000 քառակուսի քիլ· հողային տարածութիւն եւ մօ – տաւորապէս մէկ միլիոնի հասնող բնակչութիւն, սեղմուած Արարատեան դաշտին եւ չըլլակայ զա– ւառներուն մէջ :

Զորս տարիներու պատերազմի թատր ըլլալէ, մանաւանդ թրքական բանակներու ներխուժումէն վերջ՝ Արարատեան Դաշտի հայ ժողովուրդը մե– ծապէս տուժած էր : Աւելցուցէք 400.000 թրքա – հայ գաղթականներու խուռներամ ներխուժումը դէպի Արարատեան դաշտը, ասոնց հետ սովը , տեսակ տեսակ հիւանդութիւնները, եւ երեսակա – յելի ու աներեւակայելի դժուարութիւնները, ո – րոնց պիտի դիմագրաւէր նոր ծնած մանուկ Հան– րապետութիւնը : Այս բոլոր դժնդակ պայմաննե – րուն մէջ հանրապետական կառավարութիւնը, ժամանակ եւ միջոց գտաւ, մտածեց, եւ գործա – դրեց Հայաստանի Հանրապետութեան սահման – ներուն ընդարձակումը, հայկական հողերով ու անոնց մէջ հաւաքումը աշխարհի երեսը ցրուած հայութիւնը իր սահմաններէն ներս :

Արդէն Հայաստանի Հանրապետութիւնը ու – նեցաւ մօտաւորապէս 27.000 քառակուսի մղոն եւ 1.200.000 բնակչութիւն 1920ին :

Հայաստանի հայ բնակչութենէ զատ, իր սահմաններէն դուրս կը գտնուէր երկու միլիոնի չափ հայութիւն, որոնց մեծագոյն տոկոսը կը գտնուէր Հայաստանի անմիջական չրջակայքը : Անոնք հետզհետէ պիտի հաւաքուէին Հայաստանի սահմաններէն ներս, եթէ չըլլար բոլշեւիկեան բռնապետութիւնը Հայաստանի վրայ :

Կ'արժէ փաստերով եւ թիւերով խօսիլ, որ – պէսզի ընթերցողը գաղափար մը ունենայ այն ա– տենուան կացութեան վրայ :

Վերը տուինք 1920ի Հայաստանի բնակչու – թեան մօտաւոր թիւը :

Այսպէս Հայաստանէն դուրս գտնուած հայ բնակչութիւնը 1920ին.—

Հայաստանէն ներս	1.200.000
Վրաստան	410.000
Ատրպէյճան	400.000
Հիւսիսային Կովկաս	239.000
Մերձաւոր Արեւելք եւ մնացած երկիրներ	890.000
Հայութեան ընդհ· դումարը	3.139.000

Այս թիւերուն մէջ Վրաստանի հայութեան մեծ մասը կը մնայ Հայկական Լոռիի չրջանին մէջ, զոր բոլշեւիկները Հայաստանէն խլած ու տուած են Վրաստանի, իսկ Ատրպէյճանի հայու– թեան մեծ մասը կը գտնուի Լեռնային Ղարաբա– ղի 7 զաւառներուն մէջ, զոր բոլշեւիկները պոկե– լով Հայաստանէն, Նախիջեւանի հետ տուած են Թաթարներուն :

Ուրեմն եթէ Ռուսաստանի իշխանութեան ղե– կը մնացած ըլլար կերենսկիի կառավարութեան ձեռքը, Հայաստանի ծայրագաւառները թէ Վր – րաստանէն եւ թէ Ատրպէճանէն պիտի միացուէին Հայաստանի, որով Հայաստանի Հանրապետու – թիւնը պիտի ունենար մօտ երկու միլիոն հայ բը– նակչութիւն, այսպէս ըսենք 1925ին, Կարսի, Ար– տահանի նահանգներուն հետ մօտաւորապէս 30 հազար քառակուսի մղոն հողային տարածութիւն, չհաչուելով Թրքահայաստանի այն գաւառները , որ վերջէն Ազգերու Դաշնակցութիւնը տուաւ Հա– յաստանի Հանրապետութեան, նախագահ Ուիլ – սընի սահմանագծումներով :

Արդէն Թրքահայաստանի նահանգները 1916– ին գրաւուած էին ռուս բանակէն եւ հայ կամա– ւորներու կողմէ, եթէ բոլշեւիզմը չզար իշխա – նութեան ղլուխ, Թրքահայաստանի ռուս զրաւող բանակը պիտի մնար հոն, մինչեւ փոխարինուէին Հայերով :

Ցարերու Ռուսաստանն ալ քաչած տարած էր 160.000է աւելի հայ երիտասարդներ զերմանա – կան ճակատը, որոնց հնարաւորութիւն պիտի տը– ուէր դալու իրենց հայրենիք ու պաշտպանելու եւ ընդարձակելու զայն :

Այն օրերու հանրապետական կառավարու – թիւնը չբաւականացաւ հայկական հողերու ըն – դարձակումով ու հայութիւնը հոն հաւաքելու

ԿԷՍ ԳԻՏՈՒԱՆ

Արուեստական թելեր

Գիտութեան արշալոյսի օրերէն ի վեր ակա – նաւոր մարդիկ զիտած են որ կարդ մը մարմին – ներ, լուծուած, հեղուկ վիճակի մէջ կրնան հա– մայթել արուեստական թելեր : Այս երեւոյթը զիրենք մղած է փորձեր կատարելու ճարտարար– ուեստական գետնի վրայ : 1665ին, առաջին ան – զամ ըլլալով Robert Hooke Անգլիոյ արքայական գիտութեան Ակադեմիային կը ներկայացնէ ար – ուեստական մետաքս ստանալու իր գիւտը, ա – ռանց սակայն զայն իրագործելու, այդ ժամանա– կի գիտական թէ ճարտարագործական սահմանա– փակ կարելիութիւններուն հետեւանքով : 1734ին Ֆրանսացի Réaumurի պարզած ծրագիրը եւս նոյն բախտին կ'արժանանայ : 1845ին զերմանացի Schönbein կը գտնէ «նիթրօսէլիւլոզ»ը եւ այս նիւ– թին լուծուիլը կարգ մը զործարանական լուծիչ– ներու մէջ : 1857ին Schmeizerին կը վիճակուի դա– նելու խորչանիւթին անուչակագրային պղինձի օքսիտի (oxide de cuivre ammoniacal) մէջ լուծուե– լու յատկութիւնը որ մեկնակէտը կը հանդիսա – նար արուեստական թելերու հետամտուներու փորձերուն : Ֆրանսացի Chardonnet 1889ին փարի– զի տիեզերական ցուցահանդէսին կը ներկայա – ցնէր իր պատրաստութեան եղանակը եւ միեւնոյն ժամանակ Պըլանսօնի մէջ կը հիմնէր «ռէյօն»ի առաջին զործարանը, իրրեւ նախանիւթ զործա – ծելով «նիթրօսէլիւլոզը» :

Viscoseի եղանակով թելերու պատրաստու – թեան թուականը պէտք է նկատել 1891ը : Այնու – հետեւ այս ճարտարարուեստը հսկայաքայլ յա – ռաջդիմեց բոլոր երկիրներուն մէջ : 1907ը եղաւ յառաջդիմութեան բեղուն թուական մը :

« Ռէյօն »ը նախապէս կը կոչուէր արուեստա– կան մետաքս, ապա մետաքսի արտադրիչներու բուռն դժգոհութեան հետեւանքով ստացաւ ներ – կայ անուանակոչումը : «Ռէյօն»ի զանազան տե – սակներ կան, համաձայն պատրաստութեան եղա– նակին ու մանաւանդ զործածուած նախնիւթե – րուն : Ամէնէն զլխաւորը եւ ընդհանրացածը « վիսքոզ»ի դրութեամբ ստացուած թելն է : Գիւ– քանակութեամբ կը պատրաստուի նաեւ «ռէյօն – ասէթաթ» նախանիւթ ունենալով «ասէթաթ տը սէլիւլոզ»ը, «ռէյօն – պղինձ», նիթրօ ռէյօն»ը եւայլն :

« Ցիպրան»ը որ նախապէս «չափ» անունը կը կրէր, պատերազմի ընթացքին թափ առաւ ու փո– խարինեց բուրդը՝ փոքր խառնուրդով մը, եւ «զգ– դայի բուրդ» կոչուելու բարձրութեան հասաւ :

« Յառաջ » Ֆրանսերէն թերթէ մը թարգմա – նաբար տուած էր «ռէյօն»ի ո ւ«Ֆիլերան»ի պատ– րաստութեան եղանակը, սակայն կարդ մը կէտեր մութ ըլլալով աւելորդ չհամարեցի աւելի լայն ծանօթութիւններով ներկայացնել այս այժմէա – կան նիւթերը :

Ինչպէս տեսանք, արուեստական թելը կը ստացուի ընդհանրապէս փայտի խորչանիւթէն (սէլիւլոզ) որ կը կոչուի նաեւ փայտի խմոր (pâte de bois) : Ասիկա կ'ենթարկուի մեքենականօրէն քիմիական զանազան ձեւափոխութեանց :

Առաջին առթիւ զայն կը թրջեն կիպական սո– տայի (սուտ քօսթիք) լուծոյթի մը մէջ ու ճնշուե– լէ վերջ, տակաւին խոնաւ, մեքենական հերձո – ւումով կը վերածուի ճիւնակերպ նիւթի մը (al– cali – cellulose) , որ, որոշ ասպիճանի մէջ հասուն–

կը շարունակուի

Ակնարկ մը

ՓԱՐԻԶԱՀԱՑ ԹԱՏՐՈՆԻՆ ՎՐԱՑ

Եղանակի բացումէն առաջ՝ ակնարկ մը փա– րիզահայ թատրոնին վրայ՝ քնորոշելու համար ա– նոր ներկայ վիճակը :

Թատերական չարժումը դէպի կանոնաւորու – թիւն՝ բաւական մեծ յառաջդիմութիւն կատա – րած է : Փաստ՝ ժամանակէ մը ի վեր արուած ներկայացումները, որոնք իրենց դեղարուեստա – կան արժանիքներով կը մրցին կարծես իրարու հետ, զոհացում տալու համար հետզհետէ նրբա– ճաշակ դարձած փարիզահայութեան :

Ժամանակին, ուէք մէկը, որ հեռաւոր ծանօ– թութիւն մը հազիւ կ'ունենար բեմի տախտակնե– րուն հետ, ինքնագլուխ՝ կ'ելլէը, կը վարձէր նոյնիսկ յետին յարմարութիւններ չունեցող ուէք սրահ մը, կ'առնէը իր հետ քանի մը եկուոր դե – րակատարներ, կը տպէր ծանուցումներն ու տոմ– սակները եւ ներկայացում կուտար : Կազմակեր – պիչը յաճախ չունէր որեւէ գեղարուեստական մը– տահոգութիւն :

Հետեւանքը այն եղաւ, որ հետզհետէ ժողո– վուրդը սկսաւ հեռանալ հայկ· թատրոնէն : Պա – տերազմի նախընթաց տարիներուն արդէն՝ պա – րսկ աթոռներու առջեւ տրուեցան ներկայացում– ները, որոնց կազմակերպիչները որեւէ վայելք չունենալէ զատ՝ թաղուեցան պարտքերու մէջ եւ այդ երեւոյթին պատճառ նկատեցին հայութեան ուժացումը :

Ցետոյ պատերազմը հասաւ· հայ թատրոնն ալ լռեց հայկ· մամուլին եւ հայ մշակոյթային դրեթէ բոլոր ձեռնարկներուն պէս, բացի Մի– թիւլիթէի մէջ, Մ· Փափազեանի ժրաջանու – թեամբ տրուած կարգ մը ներկայացումներէն, ո– րոնք, եթէ պայմաններուն բերումով դեղարուես– տական նուաճումներ չեղան, դէթ լրացուցին կա– րեւոր պահանջ մը, — այդ արհաւիրքի օրերուն մէջ՝ հայութիւնը չաճախ ի մի հաւաքելու եւ ա– նոր մէջ հայկ· ոգին կենդանի պահելու սրբազան դերը : Փափազեանի գործունէութիւնը, սակայն , լինչու չեմ դիտեր, դադրեցաւ պատերազմէն վերջ, երբ հայ կեանքը վերսին սկսաւ կազմակերպուիլ եւ թատրոնն ալ, խարխափելով, իր վերածնուն – դի առաջին չարժումները ունեցաւ նախաձեռնու– թեամբ Հայ Ազգ· Թատերախումբին, որուն մէջ տիրող քինախնդրական եւ հատուածային ոգին արհամարհուեցաւ հայ արուեստագէտ դերասան– ներու դրեթէ ամբողջութեան կողմը, եւ կազմա – կերպութիւնը մնալով սկսնակներու ձեռքը՝ օր ըստ օրէ չիջեցաւ, խաւարեցաւ ու կորսուեցաւ :

Եւ դարձեալ անհատական կազմակերպու – թիւնները սկսան : Այս անգամ ,սակայն, նորեկ –

նալէ վերջ կ'ենթարկուի ծծումբի (sulfure de carbone) ազդեցութեան, ստացուելով նարինջադոյն խմոր մը (քսանթաթ տը սէլիւլոզ) : Այս վերջինը դիւրաւ կը լուծուի կիպական սուտա– յի թեթեւ լուծոյթի մը մէջ, տալով կպչուն ,թան– ձըր ու ծիրանի անուչի տեսքով հեղուկ մը որ կը կոչուի վիսքոզ :

Այս ալ իր կարգին զտուելէ, խմորուելէ, կա– ղելը ձգելէ ու հասունցնելէ վերջ կը ղրկուի մա – նրան ուր թելահան ցցուղէնն (filière) մասնաւոր ճնշումով դուրս գալով կը թրջուի ծծմբային թթուի, սիլֆաթ տը սուտի եւ զէնկի որոշ խառ– նուրդի մը մէջ ու մակրդուելով (coagulation) կը կազմէ այն թելի խուրձը որ կը կոչուի ռէյօն :

Անշուշտ կան տակաւին երկար զործողու – թիւններ մինչեւ որ «ռէյօն»ը ստանայ հիւսուելու պատրաստ վիճակ մը, սակայն զանոնք կ'առնեմ այդ մանրամասնութիւնները :

«Ռէյօն»ը այսօր հիւսուածեղէնի ճարտարար– ուեստին մէջ կը զրաւէ պատուաւոր տեղ մը իր կարգ մը առաւելութիւններով ու մասնաւոր յատկութիւններով, եւ կը կազմէ ոչ միայն ազ – գային հարստութեան աղբիւր մը, այլ եւ զործ կը ճարէ միլիոնաւոր բանուորներու բոլոր երկիր– ներուն մէջ :

1937ին ամբողջ աշխարհը կ'արտադրէր 538.535 թոն «ռէյօն», 1948ին այդ արտադրութիւնը հա – սած է 712.605 թոնի :

Այժմ Պելժիոյ, Իտալիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ կը պատրաստուի արուեստական բուրդ մը կաթի բնասպիտով (caseine) , բաւական չաղող նմանու – թեամբ ու անմրցելի՝ կարգ մը յատկութիւններով (lanital, fiolan եւն·) : Իսկ նիլոնա (նայլըն) որ նո– րոյթի կարգ անցած է եւ իւթական սեռին կողմէ այնքան փնտռուած, կը պատրաստուի զործարա– նական կարգ մը նիւթերու (chlorure de polyvinile եւն·) հիւլէական խառացումով (polymerisation) :

Տէսինի, Սէն Մօռիսի եւ Լիոնի ռէյօնի զոր – ծարաններու մէջ աշխատող մեր հայրենակիցները ահա 25 տարիներէ ի վեր կեանք կը մաչեցնեն ու տեղեակ են այս ճարտարարուեստի բոլոր դաղտ– նիքներուն :

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՑԱՃԵԱՆ

ներ ու համբակներ տեղ չունեցան հայ թատերական չարժումին մէջ եւ կազմակերպութիւնները մնացին միայն հմուտ եւ արուեստագէտ անձերու ձեռքը :

Եւ մրցակցութիւն սկսաւ : Մեր թափառական թատրոնը հրաժարելով այլեւս անյարմար սրահ – ներու մէջ գործելէ, մտաւ փարիզի իրապէս դե– ղարուեստական թատրոններէն ներս : Բեմադրու– թիւնները սկսան պատրաստուիլ խնամքով, յա – ճախ յուշարարի դոյութիւնը ջնջուեցաւ, նոր թատերագիրներ հրապարակ եկան, նոր խանդա – վառութիւն մը ծնաւ եւ ժողովուրդը զգաց որ թատրոնի նուիրուածները լուրջ աշխատանք մը կ՚ընծայէին իրեն :

Այսպէս, թէեւ փարիզի մէջ տրուած հայկ· ներկայացումներու քանակութիւնը պակսեցաւ , բայց որակը դրուեցաւ աւելի բարձր դիրքի մը վրայ :

Այս նոր շրջանին մէջ էր որ հայկ· թատրոնը երեւցաւ լուրջ դիմակով մը, եւ հոս էր որ ժողո– վուրդը զոհունակութեամբ դիտեց կարգ մը ներ– կայացումներ, կազմակերպուած Հ· Տարօնեանի, Տր· Նշանեանի, Շ· Սարեանի, Արմէն Եանըգեա– նի կողմէ, ինչպէս նաեւ Գմբէթեանի եւ այս ա– ղերը առորագրողին՝ գործակցութեամբ :

Վերոյիշեալներէն Տարօնեան յայտնութիւն մը եղաւ իրրեւ թատերագիր, որուն իրարու յա – ջորդող երեք թատերախաղերը եթէ թատերական արուեստի կատարելութիւն մը չեղան, դէթ խոս– տում մը հանդիսացան յառաջիկային լաւագոյն արտադրութիւններու :Տարօնեան իր գործումնա– նեց բաւական հմուտութիւն թատերական արուես– տի, եւ իր թատերագրի կոչումին միացուց նաեւ ընտիր կազմակերպիչի մը ընդունակութիւնները , որովհետեւ իր երեք ներկայացումներն ալ բեմա – կան առումով տեղի ունեցան կարգ ու կանոնով եւ առանց թեքումի :

Սարեան երեւցաւ մէկ անգամ միայն , «Ա. – դամեան» թատերախումբի ղեկը ձեռին, Ambigu թատրոնին մէջ, Լեւոն Շանթի «Հին Աստուածնե– ր»ով : 15 տարիներէ ի վեր հայ բեմէն հեռացած Սարեան՝ իր վերամուտի առաջին գործով կը խոստանար լաւագոյն օժանդակ մը ըլլալ հայ թատրոնի վերելքին, եթէ դարձեալ չմխրճուէր լուութեան խորը :

Եանըգեանի համար կարելի չէ ըսել որ ար – ուեստագէտ մը կամ հմուտ կազմակերպիչ մըն է : Կը սիրէ թատրոնը, այսքան : Եւ այդպիսի սէր մը՝ ընտիր ազդակ մըն է հայկ· թատրոնի յառաջդի – մութեան, որովհետեւ անով, (ինչպէս ըրաւ ին– քը՝ Եանըգեան, Ն· Զարեանի «Արա գեղեցիկ»ը թատերգութեան Սառա Պէռնար թատրոնի երկու ներկայացումներով) նուիրումը կը հասնի մին – չեւ նիւթական զոհողութիւն :

Տր· Նշանեանի ներկայացումները ընդհան – րապէս յաջող էին, չնորհիւ մասնակցող դեր – սաններու : Ան յաջորդաբար ներկայացուց Շէյքս– փիրի «Արքայն լիր»ը, Սոփոկլէսի «Եդիպոս Ար– քա»ն, Ժան Էքառի «Փէռ Լբաօնաո»ը եւ չուտով կը խոստանայ հրամցնել նոր մը՝ «Սանասարուկ եւ Սանդուխտ կոյս»՝ Թ· Թէրզեանի դրական մէկ դոհարը, նախորդներուն պէս վերածուած ռամիկ աշխարհաբարբառի :

Վերոյիշեալ թատերախաղերը Նշանեանի դր– չին տակ շատ բան կորսնցուցած են իրենց իրա – կան արժէքէն :

Մանաւանդ «Եդիպոս Արքա»ն մերկանալով իր դրական պերճաշուք պատմուճանէն, վերած – ուած է գայթակղեցուցիչ թատերդութեան մը,իր թարգմանութեամբ մնացած է միայն նիւթին կմախքը :

Հիմա Նշանեան ձեռնարկած է հայ թատրոնի յառաջիկայ եղանակը բանալ «Սանասարուկ»ով , եւ կը խոստանայ բարեփոխել Թէրզեանի լեզուն, իր աղճատուած բարբառով : Ինչո՞ւ...

Ամէն պարագայի մէջ, Նշանեանի կազմակեր– պութիւններուն մէջ կը գտնենք բեմադրական բաւական լուրջ աշխատանք, ընտրուած դերակա– տարներու յաջող խաղարկութիւն, տեսարաններ – րու չքեղութիւն եւ հագուստեղէններու այլազա– նութիւն, բայց դրականութեան անկում մը, որ լսողութեան տհաճութիւն կը պատճառէ :

Գմբէթեան եւ ես կազմակերպեցինք նոյնպէս կարգ մը ներկայացումներ : Սկսելով Սունդուկ – եանցի «Պէպօ»էն, բեմադրեցինք «Նամուս»ը, նա– եւ ողբացեալ կէնիա Վարդանեանի կողմէ Հ· Պօտոյի վէպէն թատերդութեան վերածուած «Եմմիլէն Մայրիների տակ»ը եւ իմ վերջին թա– տերգութիւնս՝ «Մեր կեանքը», որուն արձագան– գը դեռ թարմ է հայ մամուլին եւ մանաւանդ այս սիւնակներուն մէջ :

Այս տարուան համար կը պատրաստենք այժմ մէկէ աւելի ներկայացումներ Գմբէթեանի հետ : Անոնց առաջինը նոր թատերգութիւն մըն է, «Ե– կու ճամբայ», գրուած իմ կողմէս, եւ պիտի ներ– կայացուի ի պատիւ Օր· Տ· Խաչեանի, յառաջի– կայ Նոյեմբերին : Ցաջորդ ներկայացումներուն մէջ տեղ պիտի գրաւեն «Օթէլլօ»ն, «Նոր Բիւզան– դիոն»ը, «Ինկած Բերդի իշխանուհին», եւ ուրիշ նորութիւն մը՝ «Գիտական Արդասիք» (կատա – կերգութիւնը) :

Նոյն տեսն, հաճոյք մըն է ինծի հրապարա – կաւ հրաւիրել ընկերներս՝ Ղ· Մելոյեան, Տարօն– եան եւ սակաւաթիւ ուրիշներ, որ նոր թատերա – խաղերով ճոխացնեն այլազանութիւնը հայկ· թատրոնի խաղացանկին :

Այս առթիւ ուրախութեամբ կ՚ողջունեմ դե – բասան Մանուէլ Մարութեանի ներկայութիւնը Փարիզ :

Հայ թատրոնի հին մշակ մը, որ հայ լեզուն եւ հայ արուեստը, արեւելքէն արեւմուտք գնահ դուռ պատցուցած, Ամերիկա մեկնումի ճամբուն վրայ, կանգ կ՚առնէ մեզ մօտ : Քանի տարի վերջ, Մարութեան, կարճ այցելութեան մը համար, կը վերադառնայ մեզի : Հայկ· թատրոնը չատ բան կը պարտի անոր : Մէկն է այն կամաւոր– ներէն որ արուեստի եւ գրականութեան դրօշը բարձր բռնած, կը ջանայ կանգուն պահել հայկ· մշակոյթին կարեւոր մէկ ճիւղը՝ թատրոնը :

Հաճոյք մըն է մեզի, Փարիզի հայ թատրոնի աչխատաւորներուս եւ դերասաններուս, հիւրըն – կալել մեր ընկերը, եւ մեր բազուկները միացու– ցած իր վաստակաւոր բազուկներուն, լաւագոյն կերպով գլուխ հանել Փարիզի իր միակ ներկա – յացումը՝ Լեւոն Շանթի «Օշին Պայլ»ը, Սառա Պէռնար թատրոնին մէջ, Սեպտեմբեր 18ին, մաս– նակցութեամբ մեր տաղանդաւոր ընկերոջ նոյն – քան տաղանդաւոր տիկնոջ՝ Տիկ· Մարութեանի :

ԹՈՒՐՔԻՈՑ ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւ, որ Իզմիրի չրջա– նը կը գտնուէր չորս չաբաթէ ի վեր, ճառ մը եւս խօսեցաւ, Անգարա վերադառնալէ առաջ : Ահա – սասիկ հիմնական մասերը .

« Ջանացի ամէն տեղ հայրենակիցներուս հասկցնել թէ զերծ մնան թշնամութեան աղէտէն եւ պահպանեն ամէն բանէ առաջ իրենք զիրենք եւ իրենց ընկերութիւնը : Այս երկիրը ապրեցաւ պատմական չատ մը դրուագներ, ճանչցաւ 1908ի սահմանադրութիւնը, պալքանեան պատերազմը, իտալական արչաւանքը եւ մանաւանդ ամէնէն ե– ղերական դէպքը, Մարտ 31ը : Այս դէպքէն յետոյ է որ մեր ողնայարը կոտրեցաւ, եւ մենք չկրցանք առաջքը առնել ներքին թշնամութիւններուն : Սոխլուեցանք մտնել Ընդհ· պատերազմին մէջ, եւ զայն արթազրելու համար յետագային մղեցինք Անկախութեան պատերազմը : Պէտք չէ մոռնալ որ մեր ներքին կռիւներուն մէջ չատ աւելի զոհ որ – ւինք, որքան չէինք տուած պատերազմին դաչտին վրայ : Հարկ եղաւ անկախութեան դատարաններ հիմնել , ներքին կազմալուծումը մաքրագործե– լու համար :

Հանրապետութենէն ետք մտանք յեղաշրջու – մի փայլուն շրջանի մը մէջ, բայց ներքին պայ – քարներու առթիւ ահագին չանք վատնեցինք, 1923էն մինչեւ 1937, քանի քանի անգամ ստիպ – ուեցանք ձգմել ներքին թշնամիները , Տէրսիմի կամ Աղրիի արչաւանքին ձեռնարկել :

Թուրք ազգը թէեւ գործնապէս չմասնակցե – ցաւ վերջին պատերազմին, բայց եւ այնպէս կրկ– նապէս կրեց պատերազմի պատասխանատուու – թիւնը : 1944ի վերջերը մտանք պատերազմի, եւ եթէ հարկ ըլլար ,գործնապէս կռիւ պիտի գնէինք :

1944էն մինչեւ 1946, չատ դժուարին շրջան– ներ անցուցինք, որովհետեւ բուսած էին կարգ մը միամիտ հայրենակիցներ, որոնք զանազան դեր– պոութիւններու անսալով կ՚ըսէին.— Ի՞նչ կեցեր ենք : Գիտցէք թէ այնքան ալ դիւրին չեղաւ փեր– կուիլ այս տարբերէն : Միայն թէ 1947էն ի վեր կացութիւնը փոխուեցաւ, առանձնութենէն ազա – տեցանք, միջազգային չահադրգռութեան արժա– նի եղանք : Պէտք չէ մոռնանք որ տեսակ մը կղզի

Մարութեանի «Օշին Պայլ»ով, յառաջիկայ ե– դանակի Փարիզահայ թատրոնը կը բանայ նորու– թիւններու դեղեցիկ չարք մը : Հասարակութեան կը մնայ դիւրացնել մեր ձեռնարկները, որոնք սարքուած են անհատական պատասխանատուու – թեամբ , եւ ոչ մէկ ապահովութիւն կամ քաչա – լերանք կը վայելեն ազգային ոեւէ պաչտօնական կազմակերպութենէ :

ԳՐԻԳՈՐ – ՎԱՀԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԼԿՕՒԵՑԱԼԻ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ· ՄԱՍ

ԱՆԻԻ ԿՈՐՑԱՆՈՒՄԸ

Է·

ՀԱՑՐ ԵՒ ՈՐԴԻ

Ցունաց բանակը չատ չանցած արդէն չրջա – պատած էր Հաբէլի ամրոցը, եւ ասպատակները ափռած չրջակայ բոլոր գիւղերը :

Գիչերը չուտ հասաւ, Հաբէլ նկատեց որ չըր– ջակայքը կը լուսաւորուէր այրող գիւղերու բոց– րով, եւ սիրտը կսկծաց ի տես չէն ու ուրախ այդ գիւղերու հրդեհումին :

Իսկ այն կողմը, ուր Թորոսիկ իչխանին Թ– պաղտոյ բերդը կը գտնուէր, մութին մէջ էր եւ խաղաղ, յայտնի էր, թէ Թորոսիկ իչխանն էր որ կ՚առաջնորդէր Ցունաց զօրքերը, եւ ատոր համար ալ կրակի չէին տրուած անոր գիւղերը :

— Ատոր, վատ դաւաճան, դուն հայ գիւղերը կ՚աւերես, մի միայն սիրտս խոցելու համար · բայց գիտցիր որ արժանաւոր հատուցումը չու– տով պիտի ստանաս, ըսաւ Հաբէլ սպառնալից չեչտով մը :

Քիչ քիչ ծերունի իչխանին չուրջ հաւաքուե– ցան զինեալ մարդիկ, կ՚երեւայ թէ մտադիր էր ան գիչերային յարձակում մը գործելու, օգտուե– լով Ցունաց յոգնութենէն. վատահ էր որ անոնք պիտի չկրնային դիմադրել յոգնած վիճակի մէջ, մինչեւ որ չհանգստանային :

Երբ մութը կոխեց եւ ամէն կողմ լռութիւն տիրեց, Հաբէլ իչխանը քանի մը լրտեսներ ղրկեց՝ Ցունաց բանակը աչքէ անցընելու : Իսկ ինքը ան– համբերութենէ աչտարակին վրայ սկսաւ պտտիլ :

Անցաւ բաւական երկար ժամանակ, լրտես – ներ հեռուէն երեւացին եւ քիչ ետք ներկայացան իչխանին :

— Է, տեսնենք, ինչպէ՞ս գտաք կացութիւնը, հարցուց Հաբէլ :

— Կ՚երեւայ թէ Ցոյները չեն քնացած, Թո – րոսիկ իչխանը լաւ կազմակերպած է պաչարումը, բոլոր դաղտնի անցքերը բռնուած են , եւ ամէնէն ուժեղ պահապանները դրուած են անոնց մօտ : Կարծես թաքուն բան մը կը մտածեն մեզի հա – մար.— Ըսին լրտեսները խոնարհ գլուխ տալով :

— Ատկէ վնաս չի գար, թէեւ մենք ծուղակի մէջ բռնուած ենք, բայց Թորոսիկ իչխանը թող լաւ իմանայ, որ Հաբէլ յաղթուած չէ, եւ թէ կր– նայ երկար ժամանակ դիմադրել թէ իրեն եւ թէ Ցունաց բանակին :

— Բայց իչխան, մեր ամրոցին հիւսիսային անցքը բոլորովին ազատ է պահապաններէն,թէեւ այն կողմի ճամբաները խիստ վտանգաւոր են եւ դիչերով անցնիլ անկարելի է :

— Ի՞նչ, մինթէ կը վախնաք· վտանգաւոր ճամ– բաներով անցնելէ, դոչեց Հաբէլ իչխան եւ յան– կարծ դէմքը փայլեցաւ ուրախութենէն: Փոքրիկ անցք մը գտած էր, ուրկէ պիտի կրնար դիչերա– յին յարձակումով մը յանկարծակիի բերել Ցու– նաց բանակը :

— Վախնա՞լ, ըսին միաբերան զինուորները: Տէր իմ, մինթէ չէ՞ք գիտեր որ Հաբէլի զինուոր – ները մարդեր չեն, այլ դեւեր : Մենք կարող ենք մինչեւ իսկ դիչեր ատեն ժայռերուն վրայէն մա– գլցելով անցնիլ եւ հասնիլ թշնամիին :

— Լաւ, ուրեմն մենք ճիշդ այդ ճամբով ալ կ՚երթանք եւ փոքրիկ պատյա մը կ՚ընենք Ցունաց բանակին մէջ, ըսաւ Հաբէլ իչխանը եւ նչան ըրաւ իր գինուած խումբին հետեւիլ իրեն :

Խումբը, զոր բաղկացնող գինուորներուն թի– ւը մինչեւ յիսունի կը հասնէր, անձայն հետեւե – ցաւ իչխանին, եւ չատ չանցած մօտեցաւ այն պա– րիսպին, որուն տակ կը տարածուէր ահաւոր ան– դունդը : Հաբէլ իչխան փորի վրայ սողալով ան – ցաւ նեղ ճամբէն, եւ կատուի դիւրաչարժութեամբ մէկ ժայռէն միւսը մագլցելով կանգ առաւ բերդի պարիսպներուն տակ, ուր հետզհետէ հաւաքուե– ցան միւս գինուորներն ալ : Երբ ամէնքն ալ վար իջան, Հաբէլ աչքէ անցուց իր հետեւորդները, եւ քաչալերական խօսքեր ընելէ ետք անոնց, նչան ըրաւ քալելու :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՑՎԱՑԵԱՆ-Ց

բռնած է որ ամէն ինչ կախում ունի ազատ ընտրութեանց արդիւնքէն, կամ պիտի պահէ իշխանութիւնը եւ կամ պիտի թողու զայն: Իրեն կը մնայ օրինաւոր միջոցներով աշխատիլ, ընտրութեանց մէջ չհաւելու համար. ասիկա արդար դատ մըն է, որուն ենթակայ է նաեւ ընդդիմադիր կուսակցութիւնը: Առաջուց պէտք է պատրաստուիլ արդիւնքին:

Իսկ եթէ ընդդիմադիր կուսակցութիւնը դայ դործի գլուխ, ան ալ պարտաւոր է հակառակորդներուն տալ այն ապահովութիւնը, զոր ինք կը վայելէ այսօր: Ոչ ոք կրնայ բռնի ուժով ընտրութիւն չհաիլ, ընդդիմադիրներն ալ չեն կրնար բռնութեամբ հասնիլ նոյն նպատակին»:

յայտարարեց թէ արեւելեան պետութիւնները ուշադրութեամբ կը հետեւին Եուկոսլաւիոյ դէմ սարքուած չլամարային: Այս առթիւ ճշդեց թէ Եուկոսլաւիա զինք չէ ուզած Ամերիկայէն: Արեւմտեան պետութեանց Պելկրատի դեսպանները միշտ կը խորհրդակցին իրարու հետ: Նախարարը բացատրեց թէ չի կարծեր որ չլամարը պատերազմի մը յանդի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ. համաձայնութիւն մը կնքեցին, որով առաջինը 105 միլիոն տոլար հատուցում պիտի վճարէ հինդ տարուան ընթացքին, հողագործական եւ ճարտարարուեստական արտադրութիւններով: Կարգադրուած է նաեւ երկոտասան կղզիներու իտալական ստացուածքներու խնդիրը: Իտալացիները պարտաւոր են ծախել իրենց ստացուածքները եւ հեռանալ 1950ի Օգոստոսէն առաջ: (404 Իտալացիներ մնացած են այս կղզեխումբին մէջ): Ցունական կառավարութիւնը պիտի տիրանայ կարեւոր կալուածներուն եւ մանաւանդ դրամատուններուն: Համաձայնութիւնը կը ճշդէ նաեւ Ցունաստան բնակող Իտալացիներուն վիճակը: Պատերազմէն առաջ 7500 Իտալացիներ կային Ցունաստանի մէջ, բայց շատ քիչերը պիտի կրնան մնալ: Բացարձակապէս արգիլուած է Իտալացիներուն մուտքը Փաթրասի, Քորֆուի եւ Հոդոսի մէջ, նկատի առնելով ժողովուրդին թշնամական դիրքը:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱԿԻԱ. յանկարծ փակեց իր սահմանագլուխը Աւստրիոյ դէմ, մեծ զարմանք պատճառելով քաղաքական շրջանակներու մէջ: — Փրակայի պաշտօնաթերթը կը շարունակէ փախստականներու ցանկեր հրատարակել, մերթ ընդ մերթ ծանուցանելով անոնց դոյքերուն դրաւում մը: Օգոստոսի ընթացքին «ապօրինաբար երկրէն հեռացած են» 414 հոգի, որոնց մէջ կան 82 արհեստաւորներ եւ առեւտրականներ, 83 բանուորներ, 44 պաշտօնեաներ, 16 պետական պաշտօնատարներ, 10 հողագործներ, տասը ուսանողներ եւայլն:

ՍԻԿԻԼԻՈՑ հռչակաւոր ասպատակը, Սալվաթորէ Ճուլիանօ, որուն դէմ ամբողջ բանակ մը չարժման մէջ դրուած է, նամակ մը ուղղելով Փալերմայի «Օրա» թերթին, կը բողոքէ իրեն դէմ եղած անուանարկութեանց դէմ: Կ'ըսէ թէ ինք ոչ աւազակ է, ոչ մարդասպան, ոչ ալ օրէնքէ դուրս, «քանի որ իրաւամբ իրեն կը պատկանի Սիկիլիոյ հրամանատարութիւնը»: Եւ կ'ազդարարէ. — « Մենք ուխտած ենք ցմահ կռուիլ, վտարելու համար սա կատղած չուները որ կ'անպատուեն ի-տալիան: Մենք անկախութիւն եւ սահմանադրական կառավարութիւն մը կը պահանջենք»: Եւ կ'առաջարկէ հանրաքուէ կատարել:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ.— Փարիզի անգլ. Ֆուք ընկ. դրասենեակին դէմ (8, Փլաս Մաուբէր) յարձակում կատարուեցաւ առջի գիշեր: Անծանօթներ ծանրապէս վիրաւորեցին պահապանը: Ոստիկանութիւնը պաշարեց չարք մը չէնքեր: Ոստիկանութեան վերատեսուչն ալ դէպքին վայրը գնաց:

★ *Դարձեալ առջի գիշեր երկու ոստիկաններ երբ ինքնաշարժ մը կեցնելով թուղթերը կր քննէին Քրիմէ փողոցին մէջ, գնդակներու տեղա-ատարափի մը ենթարկուեցան: Ոստիկաններէն մէկը անմիջապէս մեռաւ, միւսը ծանրապէս վիրաւորուելով հիւանդանոց փոխադրուեցաւ:*

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՎՐԹԱՆԷՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ եւ զաւակին, ինչպէս նաեւ քրոջը Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Խորասանճեանի փափաքին համաձայն, յառաջիկայ կիրակի 4 Սեպտ. Փարիզի Հայոց եկեղեցին մէջ իրենց չատ սիրելի մօր՝ ՏԻԿԻՆ ՓԵՐՈՒԶ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ մահուան երրորդ տարելիցին եւ իրենց յոյժ սիրելի մօրաքրոջ Օր. ՎԵՐԳԻՆ ԷՔՍԷՐՃԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի: Կը խնդրուի իրենց յիշատակը յարգող ազգականներէ եւ բարեկամներէ ներկայ ըլլալ սոյն տխուր արարողութեան:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ կը տօնուի Հոկտեմբեր մէկի դիշերը, մինչեւ լոյս: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՄԱՐՍԷԼԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Սեպտեմբերի ընթացքին հետզհետէ պիտի դաղրեցնենք բոլոր պարտական բաժանորդներուն թերթերը առանց նախապէս ազդարարելու:

Ուրեմն յառաջիկային թիւրիմացութեանց տեղի չտալու եւ դժուարութիւններ չստեղծելու համար կը խնդրենք իրենց պարտքը վճարել հետեւեալ հասցէներուն.—

ՔԱՂԱՔ.— Ընկեր Ա. Պետիկեանին, ընկեր Ա. Բէօսէեանին կամ Պ. Ծերիկեանին:

Ս. ԺԵՌՈՄ.— Ընկեր Գ. Կոփոյեանին:

ՊՈՄՈՆ.— Ընկեր Թէլեանին կամ Ց. Տէօքմէճեանին:

ՍԷՆ ԼՈՒ.— Ընկեր Միլոեանին:

Պ. ՕՏՏՕ.— Ընկեր Արմաղանեանին:

Ս. ԱՆՆ.— Ընկեր Քրալեանին:

Ս. ՄԱՐԿՐԻԹ.— Ընկեր Միւճէրէթեանին եւ կամ ղրկել վարչութեանս, մեր chèque – postalին, Paris 1678 — 63:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Մ. Բ. Վ.ԷՆ.— Կրնաք ղրկել բոլորն ալ:

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՑ կըրեստոն քաղաքէն Խարբերդի Քայլա գիւղացի Մելքոն Նաճարեանի փնտռած Հրօր որդւոյն Ցարութիւն Նաճարեանի հասցէն է 15 rue Edouard Lastél Auch (Gers) France:

Ռազմիկին տարեկան փառատօնը

Ֆրանսական Բանակի Նախկ. Հայ Ռազմիկներու Բարեկ. Միութիւնը հոգեհանգստի հանդիսաւոր պատարագ կատարել պիտի տայ 18 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ կիրակի առաւօտ, Փրատոյի Ս. Թարգմանչաց եկեղեցւոյն մէջ՝ երկու համաշխարհային պատերազմներու եւ Ազատագրութեանց զոհերուն համար: Պիտի խօսի Շ. Տ. ԹԻՔԻԼԵԱՆ, Ասպետ՝ պատուոյ լեգէոնի:

Ցետ միջօրէին.— Հացկերոյթ 400 հոգիի համար միայն՝ Château des Fleursի մէջ (Rond Point du Prado), ճոխ ճաշացուցակ, ճաշակին՝ 500 ֆր. միայն: Արձանագրութեան համար դիմել՝ քար. տուղարութեան, 6 rue d'Arcole (Tél. DR 65-98), Ս. ԺԷՈՄ, ՇԷՀրեանի, Պօմոն՝ Վահրամ Պապուխեանի եւ Գէորգ Եօթնեղբայրեանի, Ս. ԱՆԹուան՝ Պէնլեանի եւ Վահանեանի, 28 rue des Dominicaines Պապաիկիտեանի, Պլ. Օտօ՝ Արզումանեանի եւ Ս. Լու Մ. Մելիտոսեանի մինչեւ 12 Սեպտեմբեր: Նուագ: Հայկ. դեղձ. պար՝ արեւնուշ – ներու կողմէ՝ դեկավարութեամբ Տիկ Մանուչակի: Երգ «Սիփան» երգչախումբէ՝ դեկավարութեամբ ընկեր Համբարձումեանի: Սթալակ 11A դաւէչտ՝ ապրուստ կեանքէ, կը ներկայացուի Ս. ԺԷՈՄի մասնաճիւղի նախկին դերի, ռազմիկ ընկերներու կողմէ: Հաճելի անակնկալներ: Ժամը 8էն մինչեւ կէս գիշեր, բացօթեայ պար՝ Château des Fleursի նորայարդար ճեմելիքին (piste) վրայ, որ մեծագոյնն է ամբողջ Մարսիլիոյ մէջ: Նուագ ճաղ՝ դեկավարութեամբ Ս. ՋԻՕՐՃԻՃԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ անթելի երգիչ RENÉ TUNISի:

Պաղ պիւֆէ սովորական գնով:

Կը հրաւիրուին՝ բոլոր հայկական կազմակերպութիւնները ու մամուլի թղթակիցները: Ներկայ յայտարարութիւնը կը նկատուի մասնաւոր հրաւէր:

Մուտքը ազատ է

ՀԱՑ ՄԱՐԶԱԿԱՆ

U. S. A. *Փարիզի Մարզական Միութիւնը կը վերսկսի իր մարզական խաղերը այս կիրակի իր դաշտին վրայ* Stade Olier, 11 rue d'Arcueil, Montrouge: *Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի ներկայանալ իրենց նկարներով: Նոր անդամներու արձանագրութիւնը կը սկսի նոյն օրը:*

Գնդախաղի մրցում Stade Elisabeth, Porte d'Orléens *ժամը 12.30ին* U. S. A.*ի Junior խումբը* U. S. Montrougeի *խումբին դէմ: Ժամը 15ին* U. S A.*ի Ա. խումբը* U. S. Montrougeի *պահեստի խումբին դէմ:*

Կը խնդրուի բոլոր բարեկամներէն եւ հետաքրքրուողներէն ներկայ գտնուիլ քաջալերելու համար:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԷՍԻՆԻ Հ. Ց. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, Հ. Ց. Դ. Տան մէջ, այս չաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8ին:

Մեծ դպրոցական հանդէս

Տարօն – Տուրուբերանի Վարդավառեան ան – մահ հերոսներու յիշատակին:

Լա Սիոթա 4 Սեպտ. կիրակի ժամը 2ին քաղաքին հանրային պարտէզին մէջ (Jardin Public):

Կազմակերպուած տեղւոյն մասնաճիւղին կողմէ, նախագահութեամբ հայրենակից ԳԱՍՊԱՐ – ԵԱՆի, կը բանախօսէ հայրենակից ԳԱՍՊԱՐ ՇԼԽԻԿԵԱՆ (Մարսէյլէն): Գեղ. բաժին, զաւեշտ մը Գեղամ Պօղոսեանէ, ընտիր պիւֆէ մատչելի դին – նով:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղի, այս կիրակի առաջին օրը, Սէնթ Անտրէի հանրածանօթ եւ գեղատեսիլ պարտէզին մէջ:

Կը բանախօսէ ընկեր Տ. ԹԱԴՈՑԵԱՆ

Խմբերգ, մեներգ եւ արտասանութիւն: Պիտի ներկայացուի Ց. Թումանեանի ԱՆՈՒՇԷՆ երկու արար, դեկավարութեամբ՝ ընկերուհի Ռ. Աբգուանեանիե մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի սանուհիներուն:

Կը մասնակցի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Խոտիսեան» նուագախումբը:

Հայկ. եւ եւրոպ. պար

Մուտքը ազատ է

Միմիայն մէկ ներկայացում

Թատրոն Սառա Պեռնարի մէջ, Սեպտեմբեր 18ին կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 15ին:

Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ պիտի բեմադրէ Լ. ՇԱՆԹի

ՕՇԻՆ - ՊՍՑԼԸ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Ֆր. Կ. ԽԱՉի ՏԷՍԻՆԻ ազգ. պղպջին վերաբացումը, Սեպտ. 1ին:

Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան Հ. Ց. Դ. Տան մէջ՝ ուսուցիչ Պ. Փափազեանի միջոցաւ, ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—8:

ՎԵՐԱԲԱՁՈՒՄ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի տեսչութիւնը կը յանուցանէ թէ վարժարանին 1949—1950 դպրոցական տարեշրջանի մուտքի օրը սահմանուած է Հոկտեմբեր 2ի կիրակին:

Մի քանի տրամադրելի տեղերու համար դիմել տեսչութեան, հինդշաբթի, չաբաթ եւ կիրակի օրերը ժամը 14—19, եւ կամ ժամադրութեամբ: Հեռախօս Obs. 18 - 28:

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

Արեւելեան ծանօթ երաժիշտներ, Տիկին

ՍՕՆԻԱ, Պ. ԳԱՐԱԳԱՇ, (Քանուն եւ ուտ) եւ Պ

ԱԼՖՈՆՍ (քէմէնչէհուտ)

Իրենց ամառնային պատյտէն վերադարձած են եւ նոր յայտագրով մը կը նուագեն այս չաբաթ օրուընէ սկսեալ:

ԲՈԼՈՐԻՆ ՄԱՏՋԵԼԻ
ԲՈԼՈՐԻՆ ՍԻՐԵԼԻ
ԲՈԼՈՐԸՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒԱԾ

Լ Ի Լ Ա ճաշարանին մէջ, 24 rue St. Lazare
Métro Trinité կամ N. D. de Lorette

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ

ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏ ՀԱԳՈՒՍՏ ՇԻՆՈՂՆԵՐ

Մէկ անգամ այցելել կը բաւէ տեւական յաճախորդ ըլլալու: Դիմելով դերձակներու հայթայթիչ՝ Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆի
68, Rue Nationale, Marseille Tél.: Colbert 33–22
Պիտի գտնէք կերպաս, աստառ, թելա, կարի դերձան, կոճակ, ուսնոց (էփոլէթ) եւն., եւն.:
ՕՐԻՆԱԿԱՆ ԵՒ ՇԱՏ ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
Ապսպրանքներ կ'ընդունինք contre remboursement

ՀԱՅՐԱՆԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 աճգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գինը 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Samedi 3 Septembre 1949 Շաբաթ 3 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5939–Նոր շրջան թիւ 1350

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

1939 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 3

Տասը տարի անցեր է արդէն, բայց կը թուի թէ նոյն մղձաւանջն է որ կը ճնշէ մարդկութեան վրայ: Նոյն թունալից, պայթուցիկ մթնոլորտը:

Շարք մը դիւանագիտական խաղերէ վերջ, 1939 Սեպտ. 1ին հիթլէրական Գերմանիան դարձեալ Լեհաստանի վրայ, չորս թեւերով: Մէկեւնոյն առեն կը կոչէր Տանցիկը :

Երկու օր վերջը, Սեպտ. 3ին, Անգլիա եւ Ֆրանսա պատերազմ կը յայտարարէին Գերմանիոյ դէմ, անմիջապէս ձեռնարկելով զինուորական գործողութեանց :

Սեպտեմբեր 16էն 17ի գիշերը, երբ Հիթլէր 12 ժամ միջոց կուտար Վարշաւայի կառավարութեան, անձնատուր ըլլալու համար, Մոլոթով անակնկալ ծանուցագրով մը կը հաղորդէր լեհական կառավարութեան թէ խորհրդային զօրքը Լեհաստան պիտի մտնէ :

Արդարեւ, ռուսական զօրքը սահմանը անցաւ Մոլոտեցկոյի մօտ, (Վիլնայէ հարաւ – արեւելեան կողմը), հանդիպելով բուռն դիմադրութեան: Շուտով յառաջխաղացութիւնը կը տապանծուէր ամբողջ սահմանագլուխին վրայ, հիւսիսէն հարաւ, 500 մղոն:

Պատճառաբանութիւնը, — կարդացէք որեւէ դիւանագիտական, մանաւանդ խորհրդային ծանուցագիրը, զաղափար մը կազմելու համար ամբողջ ողբերգութեան վրայ :

Հաստուած մը միայն, իբրեւ վաստ.

— « Ռուսաստան այլեւս չի կրնար անտար – քեր մնալ արեւնակից եղբայրներու ճակատագրին. ուստի հրամայեցինք մեր զօրքին անցնիլ սահմանը, պաշտպանելու համար արեւմտեան Ուկրայնայի ժողովուրդին կեանքը եւ ստացուածքը»:

Իրականին մէջ, 1939 Օգոստոս 23ի գերմանեւխորհրդային դաշնադիրն էր որ կը զօրացնէր զրուէր, իր յայտնի եւ գաղտնի որամադրութիւններով: Հրէշային դաշինք մը, քաղաքական եւ տնտեսական գործակցութիւն, որ թեւ տուաւ Հիթլէրի, օր առաջ պայթեցնելու համար աշխարհամասսան պատերազմը :

Այդ անիծապարտ գործակցութեան բոլոր ծալքերը բացուած եւ հրատարակուած են արդէն:

Այնպէս որ, աշխարհի բոլոր բոլշեւիկները — հայտնուն եղկելիներն ալ մէասին — ի զո՛ւր ճամարտակութիւններ կը փորձեն, պատկելու համար չարիքին աղբիւրը :

Ի՞նչ հանճարեղ միտքեր յղացած էին Հիթլէր եւ Սթալին, Ռիպպընթրոփ եւ Մոլոթով, օր առաջ դժեռնելու համար Լեհաստանը, զարնելով ճակատէն եւ կռնակէն: Եւ անմիջապէս իրենց մէջեւ բաժնելով աւարը: Իրենց վերապահելով տնօրինել ջախջախուած երկրին ճակատագիրը...

Այնուհետեւ ճամբան բաց էր Հիթլէրի առջեւ, իր ամբողջ ուժերը կեդրոնացնելու համար արեւմտեան ճակատին վրայ, մասնաւորապէս Ֆրանսայի դէմ :

Մնացեալը երկհուան պատմութիւն է:

Եւ, ո՛վ հեղնութիւն: Այս ամբողջ վերիվայրումներու, դղրդապին փոթորիկներու ընթացքին, համայնավար մամուլը խաղաղութեան քարոզներ կը կարդար, ինչպէս այսօր: Աշխարհա – կալութեան մեղադրանքներ կ'ուղղէր արեւմտեան ժողովրդապետութեանց դէմ, ինչպէս այսօր: Խաղաղութեան, ազատութեան, ժողովրդապետութեան միակ ճշմարիտ ախոյեան կը ներկայացնէր Յ. Մխութիւնը, ինչպէս այսօր ...

Համայնավար «Իմանիթէ»ն էր որ կը յայտարարէր, Թորկդի եւ Տիւքլոյի բերնով .

— « 1939 Օգոստոս 23ը, գերմանեւխորհրդային ոչ – յարձակման դաշինքին ստորագրութիւնը խաղաղութեան պայմանները կը ստեղծէր , արեւելեան Եւրոպայի մէջ, բայց Տալատիէ եւ Զեյմպրլէն պատերազմ կ'ուզէին »:

Նոյն եղանակը՝ տասը տարի վերջը, երբ ամբողջ արեւելեան Եւրոպան զարհուրելի ջղաձգութեան մը մատնուած է, ազատութեան, բարօրութեան, տեւական խաղաղութեան կարօտէն:

Ահռելի Սպանդէն տասը տարի վերջն ալ, նոյն չարագէտ ուժերն են որ կը սարսեցնեն Եւրոպան: Նոյն փիշաւիչ աշխարհակալութիւնը, խաւար – տիկ , խաբուսիկ նշանախօսքերով :

Երբեք այսքան անբարոյացած չէր որեւէ յեղափոխական չարժում :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԻՆ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐ ԵՆՔ

Ոչ միայն մենք, Հայերս, այլ եւ ամբողջ Եւրոպան, հին Հելլէններէն մինչեւ Անգլեւսաքսոնները, եւ բոլոր Հիւսիսի ժողովուրդները :

Ալ չենք խօսիր Զինացիներուն, Եղիպտացիներուն կամ Հնդիկներուն մասին, որոնց արեւելեան քաղաքակրթութիւնը քանիցս թաղուած եւ յարութիւն առած է:

Այժմ, մենք Եւրոպացիներս մաչեր եւ հատեր ենք, յաչս Նոր Աչխարհի, որուն կանաչ տոլար – ները միչտ նոր կ'ելլեն դրամատուներէն կամ լրենց այլազան մեքենաները՝ գործարաններէն :

Ու սկսեր են «գլուխ բռնել» մեզի, աղքատ ? եւ մաչած Եւրոպացիներուս, պատցնելով մեր աչքերուն դէմ չքեղ կառքեր, «նայլըն» զուլպա – ներ եւ չողչողուն ծրագիրներ :

Կը խօսին գոյնզգոյն նկարագրդող, լայնածաւալ թերթերու մասին, զանազան ու զարմանազան նորութիւններով :

Որքա՜ն հպարտ են որ իրենց չէնքերը, զար – դարուած բոլոր յարմարութիւններով, երկնակամարը կը համբուրեն, իսկ մերինները « աղքատ ազգականի մը ճիտը ծուռ վիճակով» կը սպասեն ամերիկեան «քոլի»ներուն :

Ի՞նչ նմանութիւն սա սաւանի մը տարածուած թեամբ փռուած թերթերուն, եւ մեր «մինինիկ» օրաթերթերուն միջեւ, մանաւանդ այնքան յետադիմնոց որ չեն հասկնար հարսնիքներու, այցելութիւններու , ապաքինումներու, յուղարկաւորութեանց պատկերազարդ եւ տոլաղարդ նկարա – դրութիւններու արժէքը եւ յառաջդիմութիւնը :

Լսեցի սակայն խելքը գլուխը Ամերիկահայու մը պատասխանը իր իսկ հայրենակիցին, երբ այս վերջինը մեծ խանդով կը փառաբանէր «իրենց ա – ռաւելութիւնները» :

— Երկար մի ըներ, բարեկամ, ես ալ քեղի պէս կը կարծէի հոն, Քալիֆորնիա եղած առենս, բայց հիմա որ եկայ Եւրոպան տեսայ, հասկցայ որ մենք «Ամերիկացիներս» դիւղացի ենք տակա – ւին :

ՍՕՍԻ

ՊՈՒՏՈՑԻՆ կը հեռագրեն թէ վերջին հրդեհներուն հետեւանքով, հազարաւոր ծիծեռնակներ անտառներէն հեռացած եւ ապաստանած են հե – ռաղրական ճողերու եւ դիւղի մը ծառերուն վը – րայ: Ծիծեռնակները սովորաբար Սեպտեմբերի վերջը կը դաղթեն. ուրեմն մէկ ամիս առաջ թռ – ած են իրենց սիրական վայրերէն: Կենդանա – բանական ընկերութեան մը մէկ անդամը կ'առա – ջակէ ցրուել դիւղերն ապաստանած հազարաւոր ծիծեռնակները, անոնցմէ փամփուչտներ արձակե – լով, որովհետեւ չեն կրնար ուտելիք ճարել այդ – քան նեղ շրջանակի մը մէջ:— Ամերիկեան Հրեա – ներու Փարիզի կեդրոնը 500.000 ֆրանք տրամա – դրեց հրկիզեալներուն :

ՅՈՐԴԱՆԱՆի թաղաւորը, Ապտուլլահ, չա – բաթ օր (այսօր) ճամբայ կ'ելլէ Լոնտոնէն, Սպա – նիա երթալու համար: Սպանիական կառավարութիւնը մասնաւոր չոգենաւ մը տրամադրած է եւ թաղաւորը հիւր պիտի ըլլայ դօր. Ֆրանքոյի : Թերթերը կը դրեն թէ թաղաւորը Ֆրանսա դա – լու միտք չունի: Մօտերս Մատրիտ կը սպասուի նաեւ Մ. Նահանդներու ազդ. պաշտպանութեան նախարարը: Բանդէտներ այս այցելութենէն կը հետեւցնեն թէ Սպանիան ալ պիտի անդամագրուի Ատլանտեանի դաշինքին :

ԻՍՐԱՅԷԼի վարիչներ նոր կոչեր կ'ուղղեն արտասահմանի Հրեաներուն, դրամական օգնու – թիւն ստանալու համար: Տօքթ. Իսրայէլ Կոլոշ – թայն, Սիոնական Դաշնակցութեան նախագահը , հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ Լոնտոնի մէջ. — « Եթէ աշխարհի հրեայ հասարակութիւնները աւելի կարեւոր նպաստ մը չբերեն ազդ. անտու – կին, Իսրայէլի դուռները փակած պիտի ըլլան տասնեակ հազարաւոր Հրեաներու առջեւ » : Տօքթ. Կոլոշթայնի կարծիքով, Իսրայէլի պե – տութիւնը կրնայ 4 — 5 միլիոն Հրեաներ տեղա – ւորել , եթէ նպաստաւոր պայմաններ ընծայուին տնտեսական զարգացման համար :

ԻՏԱԼԻՈՑ թղթատարական պաշտօնեաները հրահանգ ստացան ընդհ. գործադուլ յայտարա – րելու Սեպտ. 15ին: Այս առթիւ հրատարակուած ղեկոյցը կ'ըսէ թէ աւելի քան ինը ամիսէ ի վեր կատարուած բանակցութիւնները ձախողած են :

Յունաստան եւ իր դրացիները

Յալտաբիս, Յունաստանի արտաքին նախարարը խօսելով Եւկոսլաւիոյ կացութեան մասին, ըսաւ թէ Թիթոյի դիմադրութիւնը երկար պիտի չտեւէր, եթէ Յունաստան դիմացած չըլլար իրեն դէմ կատարած յարձակումներուն: «Եթէ Յունաստանի ժողովուրդը եւ կառավարութիւնը կատաղօրէն դիմադրած չըլլային համայնավարական արշաւանքին, Եւկոսլաւիան, պաչարուած ըլլալով կոմինֆորմին կողմէ, դժուար թէ կարենար ճակատ յարդարել: Երկար տաեն Արեւմուտքի հանրային կարծիքը չէր հասկցած Յունաստանի կացութիւնը: Փրանսայի եւ Անգլիոյ մէջ կարդ մը ընկերվարական շրջանակներ փաչական կը կարծէին նոր վարչաձեւը , մինչդեռ 1946ին ազատ ընտրութիւններ կատարուեցան միջազգային հսկողութեամբ »:

Պ. Յալտաբիս յետոյ խօսելով յունական բանակին վերջին յաղթանակներուն վրայ, ըսաւ թէ անոնք վերջնական չեն կրնար համարուիլ, մին – չեւ որ վերջ մը չտրուի դրացի պետութեանց փոդարկեալ աջակցութեան : «Այժմ Ադդաժողովին կը մնայ համապատասխան միջոցներ ձեռք առնել պաչտպանելու համար Յունաստանը եւ անոր ժողովրդավար կարդուսարքը: Անհրաժեչտ է որ Ալպանիան միջազգային երաչխաւորութիւններ ընծայէ, յարգելու համար Յունաստանի սահմանագլուխը, վերջ տալով իր յարձակողական խաղերուն: Ես դիտեմ որ ալպան ժողովուրդը հակառակ է երկու տարիէ ի վեր Յունաստանի դէմ կատարուած յարձակումներուն , որոնք այնքան ծանր զոհողութիւններ արժեցին մեր երկրին»:

Նախարարը յետոյ պատասխանելով Եւկոսլաւիոյ մասին եղած հարցումներու, ըսաւ թէ համայնավարները «պիտի կրկնեն միեւնոյն ռազմավարութիւնը ինչ որ ըրին մեզի դէմ: Բայ պատերազմ պիտի չըլլայ, այլ փոդարկուած կռիւ մը Եւկոսլաւիոյ դրացիներուն կողմէ: Առանց պաչտօնապէս մասնակցելու, Մոսկուա պիտի լարէ զսպանակը, ինչպէս ըրաւ մեր հիւսիսային նահանգներուն դէմ սարքուած ապստամբութեան առեն »:

Պերլինը նորէն վտրաստան

Գերմանիոյ ապագայ մայրաքաղաքը պիտի ըլլայ Պերլին, ստանալով տնտեսական ամէն ա – ջակցութիւն, ինչպէս յայտարարեց բրիտանական մարզպանը, զօր. Բաթըրթըն : «Մեր կառավարութիւնը չուզեր որ տնտեսական ճնշումի պոհ դառնայ այդ քաղաքը, երկարատեւ պաչտումի մը դիմանալէ վերջ»: Թերթերը դիտել կուտան թէ առաջին անդամ է որ պաչտօնական բեւ – ռան մը այսքան վճռական յայտարարութիւն մը կ'ընէ Պերլինը նորէն մայրաքաղաք դարձնելու մասին: Կը նչանակէ թէ արեւմտեան պետութիւնները որոչած են ուչ – կանուխ դլուխ հանել Գերմանիոյ միացումը:

Իրեւ ապացոյց այս առաջադրութեան, թերթերը կը դրեն թէ Անգլիա հաւանած է որ Պերլինի մէջ հաստատուին արեւմտեան Գերմանիոյ նոր կառավարութեան կարդ մը պաչտօնատուները :

★ *Զօր. Հաուլի, Պերլինի ամերիկեան հրամանատարը որ հրաժարած է այժմ, ազդարարեց թէ Սովետները ի զուր կը փորձեն Պերլինէն դուրս հանել արեւմտեան Դաչնակիցները: «Եթէ պաչտումը վերահաստատուի, ամերիկեան ժողովուրդը հարցը պիտի լուծէ միեւնոյն եղանակով : Ցիմարութիւն պիտի ըլլար, եթէ մոռնայինք անցեալը: Պէտք է ընդունինք նաեւ թէ կարելի չէ հաւատալ համայնավարի մը խօսքին, հրապարակային ճառախօս մը ըլլայ թէ չքեղ համագործատ հագած: Վերջին չորս տարիներու դասերը բոլորն ալ միակողմանի չեղան: Անոնք որ տակաւին կը փորձեն անջատել, բաժան–բաժան ընել Գերմա – նիան, չեն կրնար բռնի ուժ գործածել ամերիկ – եան ժողովուրդին դէմ »:*

Խօսելով քառամեայ դրաւման վրայ, զօրա – վարը հետեւեալ արդիւնքները յիչեց . —

1.— Պարկեչտօրէն ընտրուած վարչութիւն մը կայ Պերլինի Գերմաններէն, որոնք կը ներկայացնեն քաղաքի ժողովուրդին 2/3ը:— 2. Քաղաքին արեւմտեան չրջանը ազատ մնաց միակ կուսակցութեան մը բռնապետութենէն.— 3. Արեւմտեան չրջանները ունին դրամ մը որ իրական արժէք կը ներկայացնէ :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒՐՈՊԱՑի ընդհ. ժողովը, որ կը չարունակուի Սթրազպուրկի մէջ, ծրագիր մը մչակած է եւրոպական մէկ չուկայ հաստատելու համար, մաքսային դրութեանց բարեփոխումով : Ծրագիրը կը տրամադրէ վերջ տալ դրամական սեղմումներուն, որոնք լրջօրէն կը վնասեն ա – ռեւտուրը եւրոպական պետութիւններու միջեւ, եւ կը յանձնարարէ ուրիչ բարեկարգութիւններ կատարել :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ... GOUVERNANTE ՄԸ ՀԱՅ ԳՐԱՂՆԵՐՈՒԻՆ ՀԱՄԱՐ

Բ.

— Ինչո՞ւ կը պատասխանես, կ'ըսեն ինձ :

Բայց չեմ ուզեր որ պատմութիւն չինուի ի վերայ սխալանաց պատրոյց : Վասն զի երբ բարեկամ մըն է դրողը, վաւերականութիւն կը տանայ իր պատմութիւնը՝ եթէ ճշդում մը չկատարուի : Գէթ պէտք է ըսել թէ սխալ է ինչ որ կը պատմէ կամ կը կարծէ :

Այսպէս, սխալ պատմութիւններ ու կարծիքներ են, ինչ որ կը գրէ Սարաֆեան Նայիբի պարբերաթերթին մէջ : Եւ ի՛նչ սխալներ :—

1.— Սարաֆեան կը մեղադրէ լռութիւնս : կը թուի թէ հիմակ ալ կարդը եկած է լռութիւնս մեղադրելու, (կար ժամանակ մը՝ երբ զիս կը մեղադրէին թէ հրապարակը զրաւած եմ, մինչդեռ հազիւ մէկ երկու թերթերու աշխատակցած եմ ընդհատումներով) : Բայց ինչո՞ւ լռութեանս մէջ տեսնել «վարձու » քաղաքականութիւն մը, կամ «միջակութիւն» հովանաւորելու փորձ մը :

Նախ, պարտաւո՞ր եմ հրապարակաւ կարծիքս յայտնել ամէն գրքի մասին, որ լոյս կը տեսնէ ամէն ամիս : Սարաֆեան չի՞ դիտեր թէ ի՛նչ համարհեմ հրապարակագրութեան խոհանոցին աչկերտը՝ որ գրախօսական դրողն է եւ զոր անուաներ եմ homme - sandwich կամ posticheur : Այսօր կը ցաւիմ, որ երիտասարդութեանս առաջին օրերուն՝ մեղք եմ գործեր եւ մէկ քանի գրախօսական ստորագրեր :

Երկրորդ, իմ այս հիւանդ տեսողութեամբս՝ պարտաւո՞ր եմ, հիմա, կարդալ ամէն լոյս տեսած գիրք եւ կարծիք յայտնել, որպէսզի «վարձուած» չհամարուի լռութիւնս : Փօլատեան պահանջեց կարծիքս, — կարդալ տուի իր վէպը եւ կարծիքս յայտնեցի ուղղակի իրեն՝ երկար վերլուծումի մը խղճմտութեամբ : Բայց երբ հրապարակաւ արտայայտուէի, պիտի հարկադրուէի կարդալ նաեւ ուրիշներուն հրատարակութիւնները,— եւ խորհի՛լ որ ես իմ սեփական աշխատանքներս կատարելու ի վիճակի չեմ, ելեկտրականն լոյս չտեսնելու համար՝ անկողին կը մտնեմ ժամը 8ին ամէ՛ն երեկոյ, եւ արեւին լոյսը չտեսնելու համար՝ կը փախչիմ վարագոյրներու ետեւ : Որպէսզի « վարձու» չանուանեն լռութիւնս՝ աչքիս մնացեալ լո՞յսն ալ տալի :

Բայց ես, ո՛վ իմ սերունդս հոգեխանձ, չ՛ատ եմ տուեր այդ լոյսէն՝ պաշտպանելու համար ձեզ բոլորդ, հովանաւորելու համար իւրաքանչիւրդ : Ո՛վ իմ սերունդս, որ հոգի կուտաս դրամի հա — մար եւ փառքի համար, ես չ՛ատ եմ տուներ երկուքն ալ ձեզի համար :

2.— Սարաֆեան սխալ յայտարարութիւն կ'ընէ՝ երբ կ'ըսէ թէ փոխած եմ կարծիքս Շահնուրի դրականութեան մասին, առաջին օրերու պաշտպանութենէս ետքը : Սխա՛լ, դարձեալ, երբ կ'ըսէ թէ Շահնուր յարձակած է վրաս,— եւ այս սխալը դրուած է այնպիսի ձեւով մը, որ ընթերցողը պիտի կարծէ թէ Շահնուրի դրականութեան մասին կարծիք փոխած եմ՝ որովհետեւ Շահնուր յարձակած է վրաս, (Պոլսոյ սերունդին մեղքը, երեկ) :

Այդ, Շահնուրի հետ իմ բարեկամական եւ ընկերական յարաբերութիւններս խզած եմ կանուխ,— պատճառը երբեք չեմ յայտնած իրեն, բոլորովին անձնական է եւ իր նկարագրին վերաբերեալ : Ճիշդ է, սակայն, թէ Շահնուր արտայայտած է Վալերիի մէկ կտորին թարգմանութեանս առթիւ, բայց առանց անունս տալու, որովհետեւ խզումը կատարուած էր այլեւս : Դի — տէր թէ ի՛նչ աչխատէի Վալերիի վրայ, եւ ձեռքի տակ ունէի զանազան թարգմանութիւններ ու մեկնութիւններ, բայց ինք ալ փափաքեցաւ իր կարծիքը յայտնել աչխատանքս աւարտելէ ետքը : Եւ երբ այլեւս տեսաւ որ պաղած եմ իրմէ, իր կարծիքը յայտնեց թերթի մը մէջ, դգուշաւորութեամբ եւ վերապահութիւններով, առանց պըն — դելու իր ըսածին վրայ : Եւ այս է որ Սարաֆեան կ'անուանէ յարձակում : Ճիշդ է թէ վարժապետ մըն ալ (Երուսաղէմ) խաբուեր էր, Սարաֆեանի նման, ինչպէս եւ cinède մը (Յառաջի խմբագրապետը կը մերժէ այս բառին հայերէն թարգմանութիւնը դրել այստեղ, մնաց որ կարդ մը ֆրանսերէն բառարաններ ալ սխալ տուած են այս բառին նշանակութիւնը) ուրիշին ծախեր էր զայն իբրեւ նմոյշ իմ տգիտութեանս :

Գալով Շահնուրի դրականութեան մասին իմ կարծիքիս, կը մնայ նոյնը՝ ինչպէս առաջին օրերուն : Զարմանալի չէ Սարաֆեանի չփոթութիւնը, — առաջին օրերուն, այդ չփոթութեան են — թակայ, չատ՛ր դայթակղեցան իմ պաշտպանողականէս, զարմանալով թէ ինչպէ՛ս կրնամ եռայարկ դրականութեան (littérature à trois étages) կամ կորիզաւոր դրականութեան (littérature à noyau) իմ ճաշակս հաշտեցնել Շահնուրի դրականութեան հետ, որ style - jazzով միայն կը յատկանչուի եւ կ'արժեւորուի : Սիդոնիայի հեղինակը կը կրէ անչուչտ պատասխանս, թէ դրագէտին ու քննադատին ճաչակները տարբեր կազմախօսութիւն ունին, — քննադատը կրնայ հաւնիլ դէպքական արտադրութեան մը, բայց երբեք պիտի չփորձուէր տալ նման գործ մը՝ իբրեւ դրագէտ :

Աւելցուցի թէ Շահնուրի գործը յաջողած գործ է, բայց երբեք պիտի չուզէի ստորագրել նման գործ մը : Բաչալեանի դրականութեան վը — րայ ոճի չգիտէ պատմուճան մը :Շահնուր ոճ միայն կը բերէ, բայց լեզու՝ երբեք : (Թէքէեան ալ դի — տել տուած էր այս պարագան) : Իսկ իրրեւ մտածում կամ գաղափար, մեղա՛յ քեզ Տէր : Այսօր ըսածս այն է միայն թէ այդ ոճն ալ «երկու մեծ պատերազմներու միջեւ երկարող շրջանը» միայն ունի գոյութեան պայման :

Այդ ոճին պատմութեան համար, կ'ուզէի այստեղ յիշատակել թէ չ՛ատ եմ փորձեր նոյն ոճը, Նահանգէն ալ առաջ, Յառաջի «Օրուան Դէպքերուն» մէջ : Եւ ստեղծուած հետաքրքրութիւնը այն աստիճանի հասաւ, որ Իրանէն եւ Ամերիկայէն նուէրներ ղրկուեցան «Օրուան Դէպքեր»ը խմբագրող «անծանօթ ընկերոջ» : Այդ ոճը ունէր նաեւ իր փիլիսոփայութիւնը,— սկեպտիկ եւ հեղնող, կը մերժէր հին բարոյականը, նահանջական չէր, ոչ ալ շնական, իր je — m'en — foutismeը ատոլիկեան չունէ մը կը պահանջէր կեանքէն : Այսպէսով, «Օրուան Դէպքեր»ը խմբագրելու ժամանակ՝ տառապանքին դէմքին նետուած քօղը կը փոխէի, — օրինակ մը, ուզելով հարուածել մեռելաբուխութեանց մէջ գործածական «հանգի՛ստ ոսկորներուդ» ատութիւնը , առիթ համարեցայ պատմել կառքի արկած մը, Շան գ'էլիզէի վրայ, որու զոհ գացած էր էշ մը եւ աւելցուցի· «Հանգի՛ստ ոսկորներուդ»: Շուչանեան «Օրուան Դէպքեր»ը խմբագրելու այս ոճը տարաւ Հ· Յ· Դ· Շրջ· Ժողովին, պահանջելով դադրեցնել « տառապանքը ծաղրելու այս քմայքը», որ հակառակ է եղեր «ընկերվարութեան» , — աւելի ճիշդ՝ Շուչանեանի դպրոցական տեսակէտներուն, ըն — կերվարութեան մասին :

Ու քանի դեռ խօսքը կը դառնայ Շահնուրի չուրջ, աւելցնեմ թէ սխալ է նաեւ Շահնուրի յայտարարութիւնը Արեւմուտքի մէջ, իրրեւ Մենիքի «խմբագրապետ», — Շահնուր երբե՛ք «խմբագրապետ» չէ եղած «Մենք»ի : Անոնք որ մօտէն ծանօթ են Շահնուրի, դիտեն թէ fabula — tionի տարօրինակ սէր մը ունի,— առով կը բացատրուի իր այդ մանկունակ յայտարարութիւնը :

Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՍՂԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԶՈՀԵՐԸ

Արմենակ Ղազարեան (Հրայր)

Հայ յեղափոխութեան առաքեալ մըն էր : Ծնած Տարօնի ժողովուրդի ծոցէն : Մտաւորական մը՝ օժտուած խօսելու եւ գրելու դիւրինքով : Եւ գիտէր խորապէս յուզել դիմացինը իր սրտագրաւ քարոզներով : Կը խօսէր վչտոտ ու սրտառուչ ձայնով մը, կարծէք իր հարազատ ժողովուրդի բախտը կուլար :

Հոյակապ ճիգով մը կապուեցաւ Դաչնակցութեան բոլոր թելադրանքներուն : Ինչ ահռելի դժուարութիւններ կային իր ծրագիրներու իրագործման դէմ : Ո՞վ կրցաւ չափել այն բոլոր վշտանգները, զրկանքներն ու տառապանքը ,որոնք դիզուած ճին իր տատասկոտ ճամբուն վրայ :

Տանթէի դժոխք, դիւային չարչարանք, ո — րուն մէջ կը մաչէր մխիթարական հայութիւնը : Ամենակն ալ , չզթայուած անոր հետ, կը զալար — ուէր անզօր կատաղութեամբ :

Աչքին առջեւ կը պարզուէին Դուրանի ընդարձակ տարածութեան վրայ փռուած անտէր ու անպաշտպան հայ գիւղերը, որոնք օրէ օր աւարի կը տրուէին Թուրք պէկերու եւ քիւրտ աղանե — րու կողմէ : Եւ բնիկ ժողովուրդը կը լծուէր Թուրքի եւ Քիւրտի բանի, տարապարհակ աչխատանքին : Արեւ ցորեկով կը քչէին կը տանէին իր ոչխարներու հօտերը եւ ուրիշ անասուններ, կը խորտակուէր իր դարաւոր հարստութիւնը, իսկ դիմադրողները տեղն ու տեղ կը սպանուէին :

Ամենակ որոշեց բարձրանալ իր զոզոնթան, իր կարողութեան չափ չարունակել առաքելական քարոզները, ճնչուած հայրենիքի ու թըշ — ուառ ժողովուրդի սիրոյն : Կը սպառ անոր հետ, կը մարմնացնէր անոր տանջանքն ու նահատակութիւնը: Կատաղօրէն կը բողոքէր համատարած բռնութեան դէմ :

Թարգման կը դառնար հայութեան սգաւոր տանջանքին, կը դառար իր քարոզներով, իր ռազմի թեւաւոր խօսքերով, թէ հայութեան կեանքի, պատուոյ եւ ինչքի փրկութեան միակ միջոցն է սուր եւ զէնք :

Անբաւական դտնելով իր միջոցները, 1890ին թռաւ արտասահման : Հոն ալ հնչեցուց ահազանգը, իր խաչուած ժողովուրդին : Շնորհիւ Դաչնակցութեան, կարեւոր տրդիւնքներ ձեռք բե — րաւ : Եւ 1895ին, լաւագոյն եւ փորձուած խմբապետներով (Անդրանիկ, Սերոբ, Դուրբախ, Աչոտ Թաթուլ եւ Խնուսցի Աւագ, իւրաքանչիւրը տասնեակ մը ընտիր եւ մարզուած քաջերով) դարձաւ Երկիր :

Հրայրն ու Աչոտը տեղաւորուեցան Բասենի շրջանը, Դուրբախը՝ Խնուս, Սերոբն ու Աւագը Մուչ : Իսկ Անդրանիկ չուտով դարձաւ արտասահման : Շատ չանցած Հրայր ձերբակալուեցաւ եւ քչուեցաւ կարնոյ բանտը, ուր մեծ զոհողութեամբ անպարտ արձակուելով վերադարձաւ Տարօն, եւ անմիջապէս ձեռք առաւ Երկրի ընդհանուր կազմակերպութեան աչխատանքը, իր անբաժան ընկեր Վահան Մանուէլեանի (Տողրամաճեան) հետ : Հակառակ անոր որ պարտաւորուած էր չաբաթը երկու անգամ իր ինքնութիւնը ճշդել տալ Թուրք դահիճներուն :

Վահանի Սասուն հասնելէ վերջ, Հրայր ձգեց Սասունը, եւ իջաւ դաշտը, Բուլանըխ, Վարդօ , Խնուս եւ այլուր, դինուած իր սեւեռուն զաղափարովը,— Աւրթնցնել անդիտակից ու անտարբեր զանգուածները, անոնց մէջ մշակել ազատութեան ոգին : Իր յեղափոխական քարոզութեան հետ , զուգընթաց կը տանէր մշակոյթի եւ չինարարութեան միւս աչխատանքները :— Դպրոցներ բանալ, ջրանցքներ եւ աղբիւրներ չինել են : (Ախլաթի Գազուռի դիւղի աղբիւրը կնքուած է Հրայրի անունով , Ամենակի Աղբիւր) :

Իրեն համար հիմնական ծրագիր մըն էր հայքրտական մերձեցումը : Այս ծրագրին ուժ կուտար Տարօնոյ սիրտն ու հոգին, Վարդան Վարդապետը,իբրև օժանդակ ունենալով Գէորգ Զավուշը, որ մեծ համբաւ ունէր քրտական լաւագոյն շրջանակին մէջ : « — Մեծ ճիգով մօտենալ մեր արիացեղ դրացիներուն : Հրաւիրել զանոնք, արթնցնել անոնց մէջ ալ ազատութեան ոգին, ճանչցնել անոնց բուն թշնամին, եւ պատրաստել ըմբոստացման» : (Գէորգ Զավուշ) :

Այս յոյսերով կապեր հաստատեց Տիգրանակերտի նահանգի քիւրտ Իպրահիմ փաչային, Փինճինարցոց եւ Սլիվանի կէս անկախ ցեղերու , Սեւերիկի քիւրտ ցեղապետներու, Քչերիկի Սէրտին բէկին, Հայտերանցի Քէօռ Հասան փաչայի հետ : Մեծ ճիգեր թափեց Խոտրկայի Դըմլիկ ցեղէն աչիրաթապետ Զէկինալի հետ, ազդելու համար Տէրսիմի Քիւրտերուն վրայ : Սակայն, Հը — րայրի մահէն վերջ, բոլոր աչխատանքներն ու քարոզները մնացին ձայն բարբառոյ յանապատի :

ԻՐ ՍԱՐՔԱԾ ԱՀԱԲԵԿՈՒՄՆԵՐԸ

Վաւերու եւ ուրացողներու դէմ արդար վրէժը դատաստանք մըն էր Հրայրի համար : Շուտով կազմեց ահաբեկիչ խումբ մը, պէտք եղած հրահանգներով : Ահաբեկման առաջին հարուածը կրեց կարապետ վարդապետը (Ս· կարապետի մի — աբաններէն) որ Սասնոյ քնիչ յանձնաժողովին առջեւ դաւաճանած էր հայկական դատին : Երկրորդը՝ Խասդիւղի Ռէսը, Մալոյ Բարսեղը, որուն մատնութիւնները կը մնային Ներսէս վարդապետ Խարախանեանի օրերէն : Երրորդը՝ Սերոբ Աղբիւրը գլխատող Պչարէ Խալիլ աղան, որ չքաւնչան ատացած էր Սուլթանէն : Քալ ահաբեկիչները ողջ վիճակի մէջ վրայէն առին պատուհասը եւ կատրեցին հրէշին գլուխը : Չորրորդը՝ Գեղաչնու Աւէն էր, այն որ իր գօսացած ձեռքով թոյն հրամայեց Սերոբ Աղբիւրին : Հինգերորդ հարուածը կրեց յիշեալ Աւէի աներձադ կէլինէկուազանցիպետրոսը, որ մատնակցած էր Սերոբի թունաւորման : Վեցերորդը՝ Շէնըք գիւղացի Սադոյի տղան կապատպետ, որ յեղափոխականներու չարժումներու տեղեկութիւնները գրաւոր կը հասցնէր կառավարութեան :Սպանուեցաւ Շէնքը գիւղի մէկ ճորակին մէջ :

Բնաւ հանդիստ օր մը չտեսաւ յեղափոխական առաքեալը : Գիչեր ու ցորեկ կը տանջուէր ժողովուրդի անպատրաստ վիճակէն : Չէնք չկար ,ռազմանիւթ չկար, քամուած էր ժողովուրդի վերջին կաթիլ արիւնը : Տառապանք էր իրեն համար ուեւեւոր դասակարգի անտարբերութիւնը : Մտն կուգար չրջանէ չրջան, միշտ թափառական : Փոթորկալի գիչերներ, անյաղթելի դժուարութիւններ, անքուն գիչեր, չատ անգամ առանց տաք սնունդի, եւ միշտ կարօտ տաք վերմակի : Ժայռերու խոռոչները կ'ապաստանէր , ազատ չունէ մը քաչելու համար : Ոչ ծխել, ոչ հաղալ ...:

Սիրով կը տանէր այս բոլոր տառապանքները : Իր դիմագիծը կ'արտայայտէր յեղափոխականի վսեմ զգացումները, փոթորկալի եւ ցնցող : Առանց կատարեալ պատրաստութեան, իր անբաժան ընկերոջ հետ, տհաս ու թերի կը գտնէր ըմբոստացումը եւ միշտ կը խուսափէին կառավարութեան հետ ընդհարելէ :

Սակայն, թուրք կառավարութիւնը երկար միջոց չտուաւ : Եւ ահա պայթեցաւ 1904ի ազատամարտութիւնը, հակառակ երկու դերադոյն մարմիններու կամքին , բայց խուսափելու ալ հնար չկար :

«Անգամ մըն ալ կորովուտ սրտովը, բարձրա — ցաւ Սասնոյ բարձր լեռներու կատարը, աղիո — ղորմ ու սրտառուչ ձայնով հաւար փրցուց հա —

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

Կիրակի, Օգոստոս 28, Վալանսէն հինգ քիլոմեթր հեռու, Մալիսարի անտառին մէջ տեղի ունեցաւ Մարսէյլի Արեւոյչներու հանդէսը :

Քանի մը բարեկամներու հետ, որոշեցինք հոն նախաճաշ ընել եւ արեւածագէն անմիջապէս ետք ճամբայ ելանք : Մէկ ժամէն հասանք :

Ընդարձակ անտառին եզերքը մեծ ու տափարակ տարածութեան մը վրայ ուղղանկիւն մը կազմած են 14 նարնջագոյն եւ սպիտակ վրաններ, իրենց կռնակը տուած ստուերախիտ ծառերուն :

Երկու չարքերուն կեդրոնը զետեղուած է ընդհ. խմբապետուհի տիկին Մանուչ Մարտիրոսեան – Շամլեանի վրանը, ուր կը պահուին իր զաւակներէն երկուքը , ինչպէս նաեւ Մ. Մալումեանի եւ Վ. Փափազեանի փոքրիկները :

Ձակատի չարքի ծայրը կը գտնուի խմբապետուհի Օր. Քր. Շաքարեանի վրանը, իրրեւ տեսակ մը սահմանապահ, իսկ միւս կարգին վրայ, մուտքի դրան մօտիկ Օր. Ալիս Ճարութիւնեանի վրանը : Քրխտինէն կը դիմաւորէ մեզ մաքուր հայերէնով : Բոլոր խմբապետուհիները, Արեւոյչները , թեւիկները եւ գայլիկները զբաղած են հանդէսին վերաբերեալ աշխատանքներով :

Տեղ մը մարզանքի փորձեր կը կատարուին, ուրիշ տեղ մը երգի ու պարի : Արեւոյչներէն ոմանք վրանները կը յարդարեն, գայլիկներ եռանդագին երգելով ջուր կը բերեն : Ոմանք բանակավայրին ճամբաները կը նշանակեն, ուրիշներ՝ հիւանդներ կը խնամեն (երկու թեթեւ հիւանդ) : Ամենուրեք մաքրութիւն եւ ուշադիր աշխատանք :

Մուտքի դուռնէն հեռու, ապահով վայրի մը մէջ կը գտնուի դաշտային խոհանոցը, վայելուչ վիճակով :

Երեք արեւոյչներ աւանդական « օճախին» չուրջ բոլորուած նախաճաշը կը պատրաստեն :

Մաքուր են նաեւ անտառին մէջ գտնուած մթերանոցի եւ հանդերձատան վերածուած երկու մեծ վրանները :

Իրական մեղուանոց մըն է բանակավայրը, տեսակ մը Հայնոց : Ամէն կողմէ հայերէն խօսակցութիւն, հայ երգ : Սեւաչուխի Հայուհիներ, կայտառ եւ աշխոյժ, բարեկիրթ ու կարգապահ :

մայն հայութեան, ի սէր այն ժողովուրդին, որ իր սրտառուչ մեղեդիով 15 տարի չարունակ կը համայէր լեռնցին ու դաշտեցին, որոնց հետ ապրեցաւ սիրող ու գթոտ եղբօր պէս, բաժնելով բոլորին վիշտն ու տառապանքը, ներշնչելով յոյս ու կորով, նոյն ժողովուրդի հետ մնաց դերապոյն փորձութեան ժամին» : (Դրօշակ, 6—7 փետրուար, 1904) :

Այո, այդ եղաւ իր վերջին հաւաքը, ազատութեան երգիչ եւ յեղափոխութեան քաղցրախօս սոխակը, ինկաւ չանթահար թշնամու գնդակէն , այն խրոխտ բարձունքներու վրայ, ուր այնքան հառաչանքներ արձակած էր , այնքան երազները ցայտայած ...:

Վրէժը ճակտիդ, ժպիտը դէմքիդ, դուն հայ ազգի մեծ զաւակ,
Աճիւնիներէդ պիտի ծլին Հրայր–Դժոխք Արմենակ :

Այս քանի մը տողերը փունջ մը ծաղիկ կու ցայտայած Ծովասարէն, աննման Հրայր...

ՄԱՐԳԱՐ ԲԱԲԽԵԱՆ

ԽՍՏԱՑՈՒՄ ԱՄՈՒՍՆԱԼՈՒԹՄԱՆ

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Ֆ. Միւթեան մէջ ամուսնալուծում ձեռք բերելը հետզհետէ աւելի կը դժուարանայ քան արեւմտեան շատ մը երկիրներուն մէջ :

Սվիրտլովի հեղինակութեամբ հրատարակուած նոր գրքոյկը «Ամուսնութիւնը եւ Ամուսնալուծումը» որ գրուած է 1944ին՝ ժողովրդական ադատնորդ մըն է սովետական դատարաններու մէջ :

Ամուսնութեան մասին սովետական տեսակէտը հիմնականփոփոխութեան ենթարկուեցաւ այն թուականէն ի վեր, որ Սթալինի բարեկամուհին, Տիկին Քոլօնթայ կը գրէր թէ խորհրդային վարչաձեւին տակ այլեւս անհրաժեշտ չէ ընտանիքը :

Կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Փրաւդա» կը գրէ այսօր թէ ընտանեկան կեանքի ուժեղացումը սովետական ժողովրդապետութեան գլխաւոր նպատակներէն մէկն է :

Նախապէս ամուսնալուծում ձեռք կը բերուէր եթէ մէկն ու մէկը առանց որեւէ պատճառաբանութեան փափաք յայտնէր ամուսնութիւնը վերջացած համարելու, մինչդեռ հիմա անհրաժեշտ է ամբողջ օրինական դատավարութիւն մը : Եթէ ամուսնացած ամոլը զաւակներ ունի, դատարանը պէտք է ամուսնալուծում տայ շատ բացառիկ պարագաներու տակ միայն : Եւ որպէսզի նեւթական դժուարութիւն ունենան, Սվիրտլովի գիրքը կ'ըսէ թէ ծախքը 25 սթերլինէն մինչեւ 100 սթերլին է վճիռին համար (անգլիական հաշիւ) :

Ասիկա բաւական կարեւոր դումար մըն է ամոլի մը համար որ կ'աշխատի գործարան մը կամ կոլխոզի մէջ :

Միեւնոյն ատեն մղում կը տրուի ամուսնութեան հանդէպ յարգանքը աւելցնելու : Սվիրտլով կը բացատրէ թէ քաղքենի երկիրներու մէջ ամուսնական արարողութիւնը տեղի կ'ունենայ եկեղեցիին կամ պետութեան կողմէ, «եռապաշտօնեան» դասին շահուն համար» :Քաղքենի ամուսնութեան մէջ կողմերէն մէկը միւսին կ'ենթարկուի, եւ կեանքը կը չարունակուի հակառակ ամուսնութեան :

Այս պատճառով սկիզբէն իսկ մտածեցին որ ընկերվարական պետութեան մը մէջ՝ ամուսնութեան պաշտօնական արարողութիւն տեղի պիտի չունենայ : Սակայն հիմա «քաղաքական ամուսնութեան պէտք է տրուի այնպիսի արտաքին ձեւ մը, որ ամուսնացողներուն ուշադրութիւնը հեռացնէ եկեղեցական արարողութենէն , եւ չեչտէ կարեւորութիւնը ամուսնութեան եւ ընտանիքին՝ նոր ընկերվարական հասարակութեան մէջ :

Օտարներու եւ յիմարներու հետ ամուսնութիւնը արգիլուած է :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— Վալանսի Հ. Մ. Մ.ին (U.S.A.) 1949—1950 դնդախաղի մրցումները վերսկսան Օգոստոս 21ին : Առաջին հանդիպումը տեղի ունեցաւ մեր Առաջին խումբին (Finaliste Promotion) եւ Montelimar Promotionի միջեւ, իրենց դաշտին վրայ : Հակառակ սաստիկ տաքին երկու կողմերը խաղացին շատ եռանդով : Մեր խումբին «Ֆի–նալիստ» տիտղոսը, առաւելութիւն մըն է միւս–ներու վրայ : Թէեւ մրցումը բարեկամական էր, բայց «ախոյենականէ» մը աւելի կատաղի եղաւ խաղը : Արդիւնքը հաւասար 4—4:

Մեր Բ. մրցումը տեղի ունեցաւ Օգոստոս 28ին : Մրցողները Bourg les Valenceին եւ մեր առաջինը, հակառակորդին դաշտին վրայ : Այս խաղըն ալ բարեկամական էր : Այս խումբը մերինէն մէկ դասարան վար էր (Promotion districte) : Օգը աւելի մեղմ էր, հակառակորդին դաշտը լաւ խնամուած ըլլալով, համաչափ կանաչութիւն փո–

Կարելի չէ չխանդաղատիլ, երբ կ'իմանանք թէ, այս ազգօգուտ միութիւնը որ մասնաճիւղեր ունի նաեւ Փարիզի, Եգիպտոսի եւ ուրիշ վայրերու մէջ, արդիւնքն է քանի մը աղջիկներու տոկուն եւ անձնուէր աշխատանքին

Ահա գայլիկներու երգը.— « Հայը վեր, վեր, վեր, միշտ վեր», որ կ'երգուի կատարեալ դիտակցութեամբ եւ հպարտանքով :

Հետզհետէ կը հասնին ուրիշ հանդիսական–ներ, որոնք նոյնպէս հիացումով կը դիտեն տեսարանը :

Եղջերափողը կը հնչէ ու բոլորը մէկ, իրենց խմբակներով եւ խմբապետուհիներու առաջնոր–դութեամբ կը չարժին դաշտին վրայ, չրջապատելով դրօշակի ճողը :

« Պատուի առ » կը լսուի խմբապետուհիի հրահանգը :

Արեւոյչ թէ թեւիկ եւ թէ գայլիկ, բարեւի կեցած կ'ողջունեն հայ տարագիր եռադոյնը եւ ֆրանսական դրօշը : Նոր լուսթեան մէջ կամաց–կամաց ճողն ի վեր կը մագլցին զոյդ դրօշները :

Սարսուռ մը կ'անցնի մեր Թարմիններէն, ի տես ապագայ հայ քաղաքացիներու պաշտամունքին :

Ապա խմբակները նուիրական պարտականու–թիւն կատարողի մը զոհունակութեամբ կը վե–րադառնան իրենց ճաշարանը՝ նախաճաշի :

Կը դիտենք իրենց աշխատանքները, համայն–քը զործի է զարձեալ, զուարթ ու խանդավառ :

Ջիչ վերջ կը տեսնենք յիանեակը մաքուր հադուած, կազմ ու պատրաստ :

Ներկայ կ'ըլլանք նաեւ իրենց ճաշին, երկու տեսակ կերակուր (մէկը մսեղէն) ու պանիր ու–նին, հացը առատ է, ինչպէս նաեւ պտուղը :

Ընդհ. խմբապետուհիին երկու տարեկան աղջիկը հիւանդացեր է յանկարծ : Լուրը բերնէ բերան կը չրջի, ակնթարթի մը մէջ բոլորը կը տխրին :

Կը չարունակեն իրենց աշխատանքները, բայց վայրկեանէ վայրկեան լուրի սպասելով :

Բեմի փոխարէն, հանդիսավայրի մէկ կողմը ծառերուն կապած են խոշոր «տէքօր» մը որ կը ներկայացնէ Սեւանի լիճը եւ վանքը :

Հանդիսականները անհամբեր կը սպասեն :

Եղջերափողը հաւաքումի աղղանչանը կու–տայ :

Եւ խմբակ առ խմբակ մարզուած քայլերով Արեւոյչները, թեւիկները եւ գայլիկները խմբակներու յատուկ երգերով, բեմի պատրանքը տուող վայրը կը հասնին ծափերու տեղատարափինտակ :

Ցաջորդով՝ հանդէսին նկարագրութիւնը :

ԱԿԱՆԱՏԵՍ

«ԾԱՌԱՉ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՕՒԵՑԱՒԻ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՍ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

Է.

ՀԱՑՐ ԵՒ ՈՐԴԻ

Գունաց բանակին մէջ խոր լուսթիւն կը տիրէր, իսկ պահապանները անվրդով աչ ու ձախ կը քալէին : Այնչափ վստահ էին իրենց ուժին վրայ որ երբեք իրենց մտքէն չէին անցներ, թէ Հարեւ կրնայ իրենց վրայ յարձակիլ :

Բայց, ան, առանց աղմուկի, խիզախօրէն գրոհ տուաւ թշնամի բանակին վրայ եւ այնպիսի իրարանցում մը ձգեց հոն որ զինուորները չուաքումի մատնուեցան, եւ այս անակնկալ յարձակումին պատճառած սոսկումէն չէին գիտեր, թէ ինչ պէտք է ընել :

Գոյները կարծեցին, թէ մեծ բանակ մըն էր կը յարձակի իրենց վրայ· անոնք չէին գիտեր որ այս յարձակումը քանի մը տասնեակ քալերու կողմէ տեղի կ'ունենար :

Մինչ այս մինչ այն, Գոյները իրենց քնացած տեղէն ոտքի ելան, ուղեցին դիմադրել թշնամիին, բայց զարմացան մնացին, երբ նկատեցին թէ թշնամի չկար իրենց մէջ, անյայտացեր էր ճիշդ այնպէս ինչպէս որ եկեր էր :

Առտուն, կազմ ու պատրաստ վիճակի մէջ Գոյները հնչեցուցին փողերը, եւ մօտեցան Հարեւի բերդին, չուտ մը զայն նուաճելու համար եւ պատժելու համար անոր տէրը : Սակայն Հարեւ եւ իր քալերը պատրաստ կեցած էին աչառակներուն վրայ, ու կը հեգնէին թշնամին : Անոնք լաւ գիտէին, թէ իրենց բերդը անառիկ է եւ թէ թշնամի բանակը բան մը պիտի չկրնար ընել անոր : Բայց Գոյները յանկարծ յարձակեցան ուղղակի բերդի պատերուն վրայ, եւ փորձեցին ա–րագօրէն վեր բարձրանալ՝ սանդուխներ դնելով : Հարեւի զօրքերը պարապ կեցած չէին սակայն· վեր բարձրացող Գոյներու գլխուն կ'իջեցնէին խոշոր քարի կտորներ կամ նետի հարուածներով վար կը գլորէին զանոնք :

Հայերը քաջութեամբ կը կռուէին, իսկ Գոյները սկսան յուսալքուիլ : Երբ տեսան որ ալ ճար չկար եւ պիտի չկրնային գրաւել բերդը, ստիպուեցան նահանջել, յետոյ աւելի մեծ ուժերով կրկին յարձակելու համար բերդին վրայ : Քանի մը անգամ կրկնեցին այս փորձը, բայց ապարդիւն : Ոեւէ օգուտ ձեռք չբերին :

Մութը կոխելուն պէս, Թորոսիկ գրաւեց բերդին գաղտնի անցքը : Գոյներն ալ յարձակեցան Տակատէն· քալ Հարեւը դեռ լուր չունէր, թէ Թորոսիկ տեղեակ էր գաղտնիքին :

Քաջութեամբ դիմադրեց Գոյներուն, բայց քանի կը յաղթուէին անոնք, կարծես այնքան կը չատնար կռուողներուն թիւը : Հարեւ տեսաւ որ կռիւը տաք կերպարանք մը կը ստանայ· Գոյները յամառօրէն կը վերսկսէին յարձակումը, առանց ուշադրութիւն դարձնելու իրենց կորուստներուն :

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ այս կռիւին վախճանը , կը մտածէր Հարեւ իշխանատեսնելով իր քալերը , որոնք դեւերու պէս կը կռուէին թէեւ, բայց քանի չարունակուէր կռիւը, այնքան կը սկսէին թուլնալ :

— Քալ եղէք, ընկերներ, մի վհատիք, կը պոչէր Հարեւ եւ մէկ աչառակէն միւսը կը վազէր :

Ճանկարծ սոսկումով տեսաւ որ բերդը ներսէն ալ պաշարուած է թշնամիներով, որոնք իրենց սուրերը քաշած գրոհ կուտային դիմադրողներուն վրայ :

— Ըհ՛, հէ՛... մրմռաց Հարեւ սրտին կսկիծէն :

Ուշքերէն կատաղութեան կայծակներ թռան, երբ տեսաւ որ չուրջը մարդ չէր մնացած, որպէսզի նոր ուժով մը եւս մղէր թշնամին : Հասկըցաւ որ վախճանը մօտ էր· վճռեց կենդանի չյանձնել թշնամիին ձեռքը :

— Պարիսպները թողուցէք եւ չուրջս հաւաքուեցէք քալերս, պոռաց Հարեւ եւ սուրը մերկացնելով ինկաւ թշնամի չարքերուն վրայ :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՇՎԱՉԵԱՆ·Ց

ուած էր ծայրէ ծայր, գրաւիչ տեսարան մը պարզելով :

Խաղը վերջացաւ մերոնց յաղթանակով 4—1: Հակառակորդ խումբը բաւական զօրաւոր էր եւ իր անկարելին փորձեց մրցումը չհաւելու համար, բայց անօգուտ եղաւ: Մեր պահեստին ալ միւնոյն դաշտին վրայ չհաւեցաւ 3—2: Այս մրցումները եղանակին նախամուտքներն էին:

Սեպտեմբեր 4ին պիտի սկսի բուն ախոյեանական մեր առաջին մրցումը, Ա. խումբին (Promotion d'Honneur) Անոնցի միւնոյն դասակարգի խումբին դէմ, իրենց դաշտին վրայ :

Վարչութիւնը որոշած է աւելի զօրաւոր խումբի մը դէմ ճակատելով բանալ 49—50 տա – րեշրջանը: Կը յուսանք որ մեր դնդակի հերոսը, Յակոբ Գազանճեան մէկ երկու ամիսէն վերստին խումբին միանայ, որունքը բուժուած է այլեւս : Իր բաց ձգած տեղը որեւէ մարզիկ չկրցաւ բռնել, այդ տեղն է (կեդրոնի յառաջապահ)ը: Նմանապէս վարչութիւնը եռանդով եւ մեծ զոհողու – թեամբ ախոյենական մրցումներ ապահովեց յաջորդաբար մեր պահեստիին (1er serie) եւ կրա – կերներուն , երկուքն ալ ֆինալիստ :

Այս տարի պիտի ունենանք minimeներու խումբ մըն ալ , որով այս տարեշրջանին հինգ խումբերով պիտի ճակատինք, բոլորն ալ ախոյենական :— Թղթակից

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ մասին ճառ մը խօսելով, ներքին նախարար Պ. Ժիւլ Մոք դիտել տուաւ թէ Գերմանները «ոչ բան մը սորված , ոչ ալ մոռցած են պարտութենէն ի վեր: Գերմանիա վարակուած է թունդ ազգայնականութեամբ ինչպէս և – րկէկ: Ցիմարութիւն պիտի ըլլար Եւրոպայի Խորհուրդին մէջ ընդունիլ Գերմանիա մը հաւասար իրաւունքներով, այսինքն փրկուած՝ գրաւումէ , ազատ՝ զինուելու, յետոյ Դաշնակիցներուն դէմ դաւաճանելու համար »:

ՄԱՌՇԱԼ ՄԱՆՆԹԱՑՆԻ դատավարութեան Դշ· օրուան նիստին մէջ, նախագահը հրամայեց դուրս հանել 12 մանուկները , յայտնելով թէ փաստաթուղթեր պիտի կարդացուին «սարսափելի դէպքերու մասին»: Այդ վաւերագրերուն համաձայն, Մանչթայն «դիտակցաբար եւ անփութօրէն թոյլ տուած է որ բազմաթիւ խորհրդային գերիներ դնդակահարուին իր զօրքին կողմէ կամ «ապահովութեան ջոկատներուն յանձնուին, սպանուելու համար » : Այս նիստին մէջ պիտի կարդային Հիթլէրի գաղտնի ճառը իր զօրավարներուն առջեւ, Լեհաստանի արշաւանքէն 12 օր առաջ , բայց դատարանը մերժեց, նկատելով որ այդ ճառին վաւերականութիւնը չէր ընդունուած Նիւրընպէրկի տեսանին առջեւ :

ՄԱՐՇԷԼԻ ԾՐԱԳՐՈՎ նախատեսուած վարկերը կրճատուած են, 1949 — 1950 տարեշրջանին համար: Այսպէս, Ֆրանսա, որ 980.900.000 տո – լար ստացած էր 1948 — 49ին, պիտի ստանայ 704 միլիոն, Անգլիա՝ 962,000,000 (նախապէս 1.239.000.000), Թուրքիա՝ 39 միլիոն 700 հազար (նախապէս 61 միլիոն) : Աւելցած է Յունաստանի բաժինը, 163 միլիոն տոլար (նախապէս 144 մի – լիոն 800 հազար) :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆի ԴԱՇԻՆՔԻՆ անդամակից պե – տութեանց արտաքին նախարարները ժողովի հրաւիրուած են Ուաշինկթընի մէջ, Սեպտ· 17ին : Ժողովը պիտի ընորէ երկու Խորհուրդները, մէկը քաղաքային, միւսը զինուորական: Ցետոյ մասնաւորապէս պիտի քննէ միջդաշնակցային հրա – մանատարութեան խնդիրը: Ֆրանսա հաւասարէ հաւասար դիրք պիտի ունենայ Անգլիոյ եւ Մ· Նահանգներուն հետ :

ԳԵՐՄԱՆՆԵՐԸ բուռն ցոյցեր կատարելով Տիւսէլտորֆի մէջ, խոչընդոտեցին անգլիացի ըսպայ մը, անոր դերման օդնականը եւ չարժաւարը, բողոքելու համար զօրաբանի մը քանդու – մին դէմ: Ցարձակումը տեղի ունեցաւ երբ անգլիացի սպան զօրաբանին դուռը կը հասնէր, 80 բանուորներու գլուխն անցած: Այս վերջիններն վիճան, երբ յարձակումը տեղի ունեցաւ: Անգլիացիները դինուոր դրկեցին, պատժելուհամար ցուցարարները, որոնք 7 — 800 հոգի էին: Անգլ· սպան կառքին դուրս հանուած էր բռնի, կառքին անուադօտինները կտրուած էին եւն· :

ՉԻՆԱՍՏԱՆի կարմիր բանակները յառաջ կը խաղան դէպի Ֆանթոն: Հոնկ Ֆոնկ ալ վտան – դուած է: Անգլիացիները միջոցներ ձեռք առած են քաղաքին պաշտպանութեան համար եւ կը յուսան յաջողիլ, նկատի առնելով դաղթավայրին ռազմագիտական դիրքը եւ անգլ· տորմիղին դե – բաղանցութիւնը :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՑ մէջ արհեստակցական միու – թիւն մը դատի քաշուեցաւ, այն ամբաստանու – թեամբ թէ աւելցուցած է բանուորներու աշխատավարձը, պահելով դրամատիրական չրջանէն մնացած դրութիւնը: Վնասարարութեան դէպքեր ալ երեւան հանուած են :

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ԱԼՖՈՐՎԻԼի մէջ կը տօնուի Հոկտեմբեր մէկի դիչերը, մինչեւ լոյս : Կը խնդրուի չխաչաձեւել :

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

ՄԱՐՍԷԼԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Սեպտեմբերի ընթացքին հետզհետէ պիտի դադրեցնենք բոլոր պարտական բաժանորդնե – րուն թերթերը առանց նախապէս ազդարարելու:

Ուրեմն յառաջիկային թիւրիմացութեանց տեղի չտալու եւ դժուարութիւններ չստեղծելու համար կը խնդրենք իրենց պարտքը վճարել հետեւեալ հասցէներուն :—

ՔԱՂԱՔԸ .— Ընկեր Ա. Պետիկեանին, ընկեր Ա. Քէօսէեանին կամ Պ. Ծերիկեանին:

Ս. ԺԵՌՄ .— Ընկեր Գ. Կոչոյեանին :

ՊՈՄՈՆ .— Ընկեր Թէլեանին կամ Ց. Տէօքմէ – ճեանին :

ՍԷՆ ԼՈՒ .— Ընկեր Մելոեանին :

Պ. ՕՏՏՕ .— Ընկեր Արմաղանեանին :

Ս. ԱՆՆ .— Ընկեր Քրալեանին:

Ս. ՄԱՐԿՐԻԹ .— Ընկեր Միւճէրէթեանին եւ կամ ղրկել վարչութեանս, մեր chèque – postalին, Paris 1678 — 63:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՏՔՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՎՐԹԱՆԷՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆի եւ զաւակին, ինչպէս նաեւ քրոջը Տէր եւ Տիկ· Ցակոբ Խորասանճեանի փափաքին համաձայն , յառաջիկայ կիրակի 4 Սեպտ· Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ իրենց չատ սիրելի մօր՝ ՏԻԿԻՆ ՓԵՐՈՒԶ ՓԱՓԱԶԵԱՆի մահուան երրորդ տարելի – ցին եւ իրենց յոյժ սիրելի մօրաքրոջ Օր· ՎԵՐԳԻՆ ԷՔՍԷՐՃԵԱՆի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ հոգեհանդստեան պաշտօն պիտի կատարուի: Կը խնդրուի իրենց յիչատակը յարգող ազգականներէ եւ բարեկամներէ ներկայ ըլլալ սոյն տխուր արարողութեան :

ՀԱՑ ՄԱՐԶԱԿԱՆ

U. S. A. Փարիզի Մարզական Միութիւնը կը վերսկսի իր մարզական խաղերը այս կիրակի իր դաշտին վրայ Stade Olier, 11 rue d'Arcueil, Montrouge: Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի ներկայանալ իրենց նկարներով: Նոր անդամներու արձանագրութիւնը կը սկսի նոյն օրը :

Գնդախաղի մրցում Stade Elisabeth, Porte d'Orléens ժամը 12.30ին U. S. A.ի Junior խումբը U. S. Montrougeի խումբին դէմ: Ժամը 15ին U. S A.ի Ա. խումբը U. S. Montrougeի պահեստի խումբին դէմ:

Կը խնդրուի բոլոր բարեկամներէն եւ հետաքրքրուղներէն ներկայ գտնուիլ քաջալերելու համար :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ .— Այրի Տիկին Տիգրանուհի Իսրայէլեան (Լասխոթա) եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները իրենց խորին չնորհակալութիւնը կը յայտնեն տեղւոյն Հ· Ց· Դ· Ա – ժակ խումբին, հայ դաղութին եւ բոլոր անոնց ո – րոնք անձամբ, դրաւոր եւ ծաղկեպսակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին Պ· ԳՐԻԳՈՐ ԻՍՐԱՑԷԼԵԱՆի (Պէնլիկի) կսկծալի մահուան առթիւ:

Ցուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ 27 Օ – գոստոսին :

ՋԵԿՈՑՑ ՎԱՀԱՆԻ ԱԶԳ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՎԱՀԱՆ .— Վալանսի եւ չրջանի հայ ազգ· միութեան, յառաջիկայ ընտրութեան համար անդամատուրքի դրութիւնը հաստատուած է, անոնք որ կ'ուզեն ընտրել եւ ընտրուիլ, թող բարի ըլլան ներկայանալ եւ ստանալ իրենց անդամատետրը, մինչեւ Հոկտեմբեր 31, հետեւեալ հասցէներուն,— Պ· Պ· Շ· Հացագործեանի, Bld. Vauban, Ց· կարապետեանի 18 rue Bouffier, տարեկան վճարելով 120 ֆրանք: Իսկ Օպնայ – Մոնթէլի – մարի, Ռօմանի հայրենակիցներու պիտի ներկայանան վարչութեանս նախագահ Ց· Տէր Սարգիսեան եւ քարտուղար Ց· կարապետեան :

Ի դիմաց Ազգ· Միութեան եւ հոգաբարձու – թեան, քարտուղար Ց· կարապետեան, նախագահ Տէր Սարգսեան :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԷՍԻՆի Հ· Ց· Դ· կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, Հ· Ց· Դ· Տան մէջ, այս չաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8ին:

Մեծ դաչտահանդէս

Տարօն – Տուրուբերանի Վարդավառեան ան – մահ հերոսներու յիչատակին :

Լա Սիոթա 4 Սեպտ· կիրակի ժամը 2ին քա – ղաքին հանրային պարտէզին մէջ (Jardin Public):

Կազմակերպուած տեղւոյն մասնաճիւղին կողմէ, նախագահութեամբ հայրենակից ԳԱՍՊԱՐ – ԵԱՆի, կը բանախօսէ հայրենակից ԳԱՍՊԱՐ ՇԷ – ԽԻԿԵԱՆ (Մարսէյլէն): Գեղ· բաժին, գաւեչտ մը Գեղամ Պօղոսեանէ, ընտիր պիւֆէ մատչելի գի – նով :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ· Հ· Կապոյտ Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղի, այս կիրակի առ – բողջ օրը, Սէնթ Անտրէի հանրածանօթ եւ գեղատեսիլ պարտէզին մէջ:

Կը բանախօսէ ընկեր Տ· ԹԱՂՈՑԵԱՆ

Խմբերգ, մեներգ եւ արտասանութիւն: Պիտի ներկայացուի Ց· Թումանեանի ԱՆՈՒՇԷՆ երկու արար, ղեկավարութեամբ՝ ընկերուհի Ֆ· Սրզուանեանեւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի տանուհիներուն :

Կը մասնակցի Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի «Խոտիսեան» նուագախումբը :

Հայկ· եւ եւրոպ· պար Մուտքը ազատ է

Միւիհայն ակէ ևերկաւացում

Թատրոն Սառա Պեռնարի մէջ, Սեպտեմբեր 18ին կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 15ին :

Մ· ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ պիտի բեմադրէ Լ· ՇԱՆԹի

ՕՇԻՆ - ՊՍՑԼԸ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի տեսչութիւնը կը ծանուցանէ թէ վարժարանին 1949—1950 դպրոցական տարեշրջանի մուտքի օրը սահմանուած է Հոկտեմբեր 2ի կիրակին :

Մի քանի տրամադրելի տեղերու համար դիմել տեսչութեան, հինդշաբթի, չաբաթ եւ կիրակի օրերը ժամը 14—19, եւ կամ ժամադրութեամբ : Հեռախօս Obs. 18 - 28:

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ ՄԱՐՍԷՅԼ

Ակումբին Շահրիկեան գրադարանը բաց է հասարակութեան համար Օգոստոս 28էն սկսեալ ամէն կիրակի ժամը 10էն 12 : Իսկ հինգշաբթի օրերը երեկոյեան ժամը 7 — 9, ամսական կամ շաբաթական վճարումներով (100 եւ 30 ֆրանք) : Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

երկրորդ տարեշրջանը կը սկսի յառաջիկայ 3 հոկտ· երկուշաբթի օրը: Աշակերտուհիներու արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1, Bd du Nord, Le Raincy, ամէն առաւօտ մինչեւ կէս օր, բացի չաբաթ եւ կիրակի օրերէ :

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

Արեւելեան ծանօթ երաժիչտներ, Տիկին ՍՕՆԻԱ, Պ· ԳԱՐԱԳԱՇ (Քանուն), եւ Պ.

ԱԼՖՈՆՍՈ (ուտ եւ քէմէնչիստ)

իրենց ամառնային պտոյտէն վերադարձած են եւ նոր յայտագրով մը կը նուագեն այս չաբաթ օրուընէ սկսեալ :

ԲՈԼՈՐԻՆ ՄԱՏՋԵԼԻ
ԲՈԼՈՐԻՆ ՍԻՐԵԼԻ
ԲՈԼՈՐԸՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒԱԾ

Լ Ի Լ Ա ճաշարանին մէջ, 24 rue St. Lazare
Métro Trinité կամ N. D. de Lorette
Tél. Tri. 31–62

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 աճգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Dimanche 4 Septembre 1949 կիրակի 4 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5940–Նոր շրջան թիւ 1351 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՀԱ՛ՐԿԱՒ ԳԻՏԵՄ...»

Անցորդ մը Լիբանանի մէկ հայաչէն գիւղին մէջ պատած առեն, կը հարցնէ հայ տղեկի մը.— Հայերէն գիտե՞ս :

= Հա՛րկաւ գիտեմ, կը պատասխանէ տղան, դլուխը բարձր եւ հայկական կրակը աչքերուն :

Ամբողջ նշանախօսք մը՝ այս մէկ հատիկ նախադասութիւնը, Լիբանանի լեռներուն տակ, հայաչէն գիւղի մը փողոցներուն մէջ :

Եթէ կ'ուզէք՝ պատգամ : Տարագիր ժողո – վուրդին զաւակն է որ կը յայտարարէ բարձրա – ձայն,— կարելի՞ է Հայ ըլլալ եւ հայերէն չգիտ – նալ : «Հա՛րկաւ գիտեմ» :

Դժբախտաբար բազմութիւն մը կը կազմեն անոնք որ Հայ կը կոչուին, բայց հայերէն չեն դի – տեր, չեն ուզեր սորվիլ : Ամէնէն առաջ՝ ուսումնականները :

Պատրուակնե՞ր կը պակսին, չքմեղանքներ հիւսելու համար : « Դպրոց չտեսանք : Շատ զբաղած ենք : Միջոցներ կը պակսին ...» :

Դեռ քարացածներն ալ կան, տգէտ եւ ամբարտաւան.— Հայերէ՞ն, ժամանակ չունիմ ա – տանկ պզօ բաներով զբաղելու :

Շառաչուն ապտակի մը տպաւորութիւնը չի՞ պործեր, այդպիսիներու դլխուն, Լիբանանցի տղեկին կրակոտ պատասխանը,— Հա՛րկաւ գիտեմ :

Ապտակը կ'երթայ նաեւ այն դժմտզդիներուն, որոնք օրն ի բուն կը վարկաբեկեն, կը թաղեն տարագիր բազմութեանց անփոխարինելի նուա – ճումները :

Լիբանանի լեռներուն մէջ ծաղկած հայ կորի – ճը պիտի կրնա՞ր տալ այդ աքանչելի պատաս – խանը, եթէ մարդիկ ոչնած չըլլային տարիներ ու տարիներ : Եթէ իրենց հիւղակներուն հետ ծաղ – կոցներ, դպրոցներ, բարձրադոյն վարժարաններ ալ հիմնած չըլլային :

Ներշաղթի առաջին տարին (1946) Երեւանի լիրազօրը, քաղաքացի Նազարեան, զարմանք յայտնած էր, Հալէպի մէջ, տեսնելով որ այնքան լաւ հայերէն գիտեն դպրոցականները, երիտա – սարդներն ու պատանիները :

Եգիպտոսի մէջ ալ, ուրիշ լիազօր մը նոյնի – մասա յայտարարութիւններ ըրած էր, հաստա – տելով որ այնքան դիւրութիւններ կը վայելենք, դպրոցներ պահելու, հայկական մշակոյթը զար – գացնելու համար :

Անոնք եւ ուրիշներ անչուշտ առիթ ունեցան բաղդատելու, նաեւ,իրենց լսած, կարդացած հա – յերէնը՝ այն բարբառին հետ զոր կ'ուսուցանեն Ա. Հայաստանի մէջ, համաձայն բոլշեւիկեան հանգամանակին :

Ամէն պարագայի մէջ, մենք տեսած ենք բազ – մաթիւ ռազմագերիներու դրաւոր հայերէնը, (շատերը միջնակարդ դպրոց աւարտած) :

Մնաց որ, ահա Երեւանը ինք ալ որակեալ ու – սուցիչներ կը փնտռէ, համաձայն «Սով. Հայաս – տան»ի խոստովանութեանց : Եւ այս՝ աւելի քան 25 տարի երկիր կառավարելէ վերջ :

Ակամայ կը կատարենք այս բաղդատութիւնը, անդամ մը եւս յիշեցնելու համար ե՛ւ մտքով ե՛ւ սրտով ցամքած տիրացուներուն , որպէսզի քիչ մը ծանր նստին իրենց տեղը :

Սովետակա՞ն հայրենասիրութեան սեւ շու – կայինները լաւագոյն ծառայութիւնը մատուցած կ'ըլլային, եթէ նախ իրենք հայերէն սորվէին , փոխանակ աղճատելու, աղքատացնելու նոյնիսկ լրագրական լեզուն :

Մենք միշտ պատրաստ ենք օգտուելու հայրե – նիքի կատարած վաւերական, հարազատ նուա – ճումներէն : Եւ միշտ ալ կը փնտռենք նոր բառեր, բացատրութիւններ, ժողովրդականացնելու հա – մար : Բայց, արդարօրէն կը պահանջենք որ իրենք ալ հետեւին, սերտեն, իւրացնեն Հայկական Ա – տաջահմանի մշակոյթին անսպառ դանձերը :

Ժամանակը եկած չէ՞ միանդամ ընդ միշտ մէկդի դնելու ռուս–թաթարական խառնիճա – դանճը :

Ինչո՞ւ խորհրդահայ բանաստեղծը կրնայ բաղդատաբար մաքուր , օրինակելի հայերէն գրել, իսկ խմբագիրը, բանասէրը, գրագէտը ի – րարու հետ կը մրցին, դոյնդոյն բարբառոսու – թիւններ փորձելու համար :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՆՉՊԷՍ Կ'ԸԼԼԱՐ, ԵԹԷ ...

Պոլսահայ մամուլին հետ, Միջին Արեւելքի հայ թերթերն ալ կը չարունակեն լայն տեղ տալ եւրոպական պողոտաներու վրայ մշակուած լրա – գրութեան մը :

Կը թարգմանեն եւ կը թարգմանեն չտնդալից մանրամասնութիւններ՝ Աղա Յանի տղուն սիրա – հարութեան եւ հարսնիքի մասին :

Կը թարգմանեն ու կը տեղաւորեն զարմանա – զան հէքեաթներ Աւստրիոյ դահաժառանգ իշխա – նին սիրահարութեան եւ մահուան մասին :

Վերջապէս, եւրոպական թերթի մը լայնու – թեամբ կ'արձանագրեն սալոնական դէպքեր, ո – ճիր – արկածներ եւ «զղայացունց» պատմու – թիւններ որոնք հազիւ քանի մը տող կ'արժեն, իրրեւ լուր :

Ո՞րու համար այս յոդնութիւնը :

Դէպքեր կան որոնք որոշ մանրամասնութիւն – ներ կը պահանջեն իրենց տեղին վրայ : Ուրիշներ ալ կը հետաքրքրեն մասնաւոր հասարակութիւն մը որուն կեր ճարելու կոչում ունի պուլվառներու լրագրութիւնը :

Մեր մէջ, անոնք որ այդպիսի պատմութիւն – ները կը սիրեն, հայերէն թերթ չեն կարդար, փը – րանսերէնը, անգլերէնը կամ թուրքերէնը կ'առ – նեն, «բան աղբիւր»էն խմելու համար :

Իմ՞նչպէս կ'ըլլար, եթէ իւրաքանչիւր թերթ ամէն բանէ առաջ զբաղէր իր շրջապատի կեան – քով : Իր ապրած երկրին, ժողովուրդին, ընկերա – յին, քաղաքական եւ մատուռական չարժումնե – րով : Տարագիր բազմութեանց կեանքով :

Մեր ո՞ր յաւին զարման են, ո՞ր զարգացման կը ծառայեն սալոնական բարքերու, միջազգային դայթակղութիւնց, այս կամ այն «աստղ»ին չա – հատակութեանց նկարագրութիւնները :

ՎԱՀԷ

ՆՈՑԻ ՏԱՊԱՆԸ ՉԵՆ ԳՏԱԾ

Պոլսէն կը հեռագրեն Սեպտ. 2 թուականով.—

Տօքթ. Ահարոն Սմիթի գիտական խումբը այսօր վերադարձած է 17.000 ոտք բարձրութեամբ Արարատ լերան արեւմտեան բարձունքներէն, ա – ռանց հետք մը դտնելու Նոյի Տապանէն, բայց վաղը պիտի վերսկսի պրպտումները, մէկ օր հան – դստանալէ վերջ :

Սուրպէհանէն «Վաթան» թերթին ուղղուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ արշաւախումբը բարձրա – ցած էր մինչեւ 10.000 ոտք, այնտեղ ուր քիւրտ հովիւ մը իրրեւ թէ տեսած էր նաւու կմախքը , երկու տարի առաջ :

Տօքթ. Սմիթ եւ իր չորս ընկերները հանդս – տանալէ վերջ, վաղը իրենց կեդրոնը՝ Տօղու Պա – յազիտ պիտի երթան, իրենց պաշարը նորոդելու համար : Ցետոյ պիտի մագլցին Արարատի հիւսի – սային – արեւմտեան սարալանջները, որոնք հազիւ քսան մղոն հեռու են Թուրքեւխորհրդային սահ – մանագլուխէն :

Տօքթ. Սմիթ վստահութիւն յայտնեց թէ պի – տի դտնէ Տապանը, ձիւն – ձմեռէն առաջ, հաւա – նաբար երկու երեք շաբաթէն : Իր յայտարարու – թեան համաձայն, բաւարար չափով դիտական տուեալներ կան, ապացուցանելու համար թէ Նո – յի Տապանը կը դտնուի Արարատի վրայ, ուր, ինչպէս կ'ըսէ Աստուածաշունչը, Տապանը իջաւ Նոյի ղեկավարութեամբ, քառասուն օր եւ քառասուն գիշեր անձրեւելէ վերջ :

★ Ամերիկացի երկրախոյզը Թրքական կա – ռավարութենէն արտօնութիւն ստացաւ Օգոստոս 16ին, հետազօտութիւններ կատարելու համար Արարատի վրայ որ դինուորական գօտի է : Երբ քիւրտ հովիւ մը պատմեց թէ նաւու մը ցուռկը տեսեր է Արարատի ձիւներուն տակ, անմիջապէս ներշնչուեցաւ, արշաւանք մը կատարելու հա – մար : Անգլիացի երկրախոյզ մըն ալ, Սայքս, հե – տաքրքրուեցաւ եւ պատրաստուած էր ճամբայ ելլելու, բայց վերջին պահուն յետաձգեց, ուշ մնացած ըլլալով : Պ. Սայքս կ'ըսէ թէ բերանացի արտօնութիւն ստացած է, սակայն այս տարի պի – տի չփորձէ, որովհետեւ եղանակը անցած է :

Թէ Ամերիկացին եւ թէ Անգլիացին լրտեսներ կը համարուին Մոսկուայի աչքին, ինչպէս յայ – տարարուեցաւ անթելով եւ թերթերով : Սմիթի կ'ընկերանան Թուրք հնախոյզ մը, Նէճաթի, մէկ ամերիկացի եւ մէկ Թուրք լրագրողներ :

Թիթօ ճակա՞տ կը յարդարէ

ՀԱԿԱՍԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՊԱԼՔԱՆՆԵՐՈՒ ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Միջազգային մամուլը կը չարունակէ յա – ղումնալից տեղեկութիւններ հաղորդել Պալքան – ներու կացութեան մասին, մասնաւորապէս ծան – րանալով Սթալին – Թիթօ մենամարտին վրայ :

Անցեալ օր կարդ մը թերթեր կը ծանուցա – նէին թէ Եուկոսլաւիոյ դիկտատորը ձեռնարկած է նոր խմբակցութիւն մը կազմակերպելու Կոմին – ֆորմին դէմ, իր եաեւէն քաշելով Պուլկարիան եւ Ալպանիան : Մանաւանդ որ, քաղաքացիական պատերազմի նախանշաններ կ'երեւան այս վերջին երկրին մէջ :

Երէկ, հռչակաւոր Կոմինֆորմին (Կոմ. Տե – ղեկատու Դիւան) թերթը այլապէս չտնդալից լուր մը կը հաղորդէր հետեւեալ խորագրին տակ. — «Փաշիստ անասունը կատղեր է» : Գրութիւնը, որ հրատարակուած է թերթին առաջին էջին վրայ , մառէչալ Թիթօն կ'մբաստանէ թէ զօրակայանի մը կը վերածէ Եուկոսլաւիան : Թերթին պատմու – թեան համաձայն, Թիթօ ունի «ոչ նուազ քան 800.000 սպառազէն զինուորներ», առանց հաշուե – լու ոստիկանութեան եւ ապահովութեան ուժերը : Եուկոսլաւիոյ դիկտատորը եւ իր խմբակը իրրեւ «Փաշական դրգռիչներ» ներկայացնելէ վերջ, թերթը կը դրէ թէ համայնավարական դաղտնի կազմակերպութիւն մը ստեղծուած է, երկրին մէջ, տապալելու համար կառավարութիւնը :

Ծօղուածը չատ դրգռիչ լեզու մը կը դործա – ծէ, չէչտելով թէ Թիթօ «անարդ եւ նողկալի քա – դաքականութիւն մը կը վարէ արտաքին ճակատին վրայ» (Ա. Միութեան դէմ), ուղղութիւն մը որ կրնայ բաղդատուիլ միայն Հիթլէրի քաղաքակա – նութեան հետ» : Ցետոյ կ'ըսէ թէ Եուկոսլաւիոյ ներքին նախարարին՝ Ռանքովիչի «բարեկները կը հետապնդեն բոլոր ճշմարիտ հայրենասէրները» :

Հրատարակուած դրութենէն չի հետեւիր թէ Կոմինֆորմը կը ծրագրէ Եուկոսլաւիոյ հարցը լուծել զինեալ միջամտութեամբ : Սակայն առա – ջին անդամ ըլլալով պաշտօնապէս կը յայտնէ թէ Եուկոսլաւիա զօրակայանի մը վերածուած է ընդ – դէմ ժողովրդական հանրապետութեանց. վերա – դրում մը որ կրնայ պատրուակ ծառայել Ա. Մի – ութեան , զանազան միջոցներ ձեռք առնելու հա – մար Թիթոյի դէմ :

Նշանակալից պարագայ մը եւս,— թերթը կը յայտարարէ թէ Զինաստանի համայնավար կու – սակցութիւնը բոլորովին համաձայն է Կոմինֆոր – մին հետ, Եուկոսլաւիոյ հարցին մէջ : «Աչխարհի բոլոր համայնավար կուսակցութիւնները միա – ցած են Թիթոյի դէմ» :

★ Եուկոսլաւիոյ կառավարութիւնը չեղեալ հռչակեց Ա. Միութեան հետ կնքուած համաձայ – նութիւնները՝ Դանուբի նաւարկութեան եւ օդա – նաւային հաղորդակցութեանց մասին :

★ Մ. Նահանդներու կառավարութիւնը տրա – մադիր կ'երեւայ 20 միլիոն տոլարի վարկ մը բա – նալու Եուկոսլաւիոյ, որ նախապէս 250 միլիոնի պահանջ մը ներկայացուցած էր : Անդլիա եւս բա – նակցութիւններ կը կատարէ, հնդամեայ պայմա – նագիր մը կնքելու համար, որուն չնորհիւ մէկ – մէկուկէս միլիառ տոլարի առեւտուր պիտի ըլլայ երկու երկիրներուն միջեւ :

★ Մառէչալ Թիթօ, որ օդափոխութեան դա – ցած էր Ադրիականի ափերը, Պելկրատ վերադար – ձած է, համաձայն վերջին լուրերու : Կ'ըսուի թէ ի հարկին Ազդաժողովին պիտի ներկայացնէ Ա. Միութեան հետ ծագած վէճը :

Եւրոպայի տնտեսական հոգերը

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ՄԸ Կ'ԸՍԷ ԹԷ ՏԱԳՆԱՊԸ ԶԻ ՓԱՐԱՏԱԾ ՏԱԿԱՒԻՆ

Եւրոպայի տնտեսական դործակցութեան յանձնաժողովը հրատարակեց իր տեղեկադիրը , Մարշըլի ծրագրին դործադրութեան մասին : Եղ – բակացութիւնը այնքան ալ նպաստաւոր չէ : Եր – կու տարուան ամերիկեան օդնութիւնը չէ տուած բաղձալի արդիւնքը, վերելքի ճամբուն վրայ դը – նելու համար Եւրոպան : Կատարուած յառաջդի – մութիւնը յոյս չի ներշնչեր թէ Եւրոպան պիտի կրնայ անկախ ըլլալ 1952ին, երբ կը վերջանայ ամերիկեան օդնութեան պայմանաժամը :

Տեղեկադիրը, որ եօթը էջերէ կը բաղկանայ , ստորագրուած՝ նախագահին եւ ընդհ. քարտու – ղարին կողմէ (Ֆրանսացի, Պ. Մարժոլէն) դիտել կուտայ թէ «տոլարի խնդիրը , հակառակ երկու

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՑ ՁՕՐԱՎԱՐ ՄԸ ՄԵՌԱՒ.— Մոսկուայի թերթերը ուրբաթ օր ծանուցին մահը Հայազդի զօր. Դասպարեանի : Հանգուցեալը 46 տարեկան էր եւ վերջին պատերազմին մէջ ծառայած է իր – րեւ հրամանատար զօրաբաժնի մը, յետոյ իրրեւ ապայակոյտի պետ կարմիր բանակի մը :

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ .. GOUVERNANTE ՄԸ ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒԻՆ ՀԱՄԱՐ

(Գ. եւ վերջին մաս)

3.— Սարաֆեան կը սխալի դարձեալ, երբ կը դրէ թէ փօլատեան դէմ դէմի կը հանէ զիս եւ Շահնուրը, թէ փօլատեան մէկ թեւով կը կռթնի իմ վրաս, միւս թեւով՝ Շահնուրի վրայ: Արդ, հիւանդութիւն մը կամ գրելու ֆիզիքական ար– գելք մը թոյլ չի տար որ օգտուին անոնք որ մեզ– մէ խէր կը սպասեն: Այնպէս որ աւելորդ էր այդ տզեղ ակնարկը: Երկրորդ, Փօլատեան երբեք դիս հանած չէ Շահնուրի դէմ, — երբեք չեմ ըսած թէ պիտի պատասխանեմ Շահնուրի նամակին: Երբ «Արեւմուտք»ի խմբագրութիւնը ըսաւ թէ նա– մակը չեն հրատարակած՝ ինծի դէմ գրուած ըլ– լալուն համար, պահանջեցի հրատարակութիւնը: Կարդացած չէի հրատարակուելէն առաջ, որպէս– զի մտածէի պատասխանելու մասին:

4.— Սարաֆեան կը մտանէ խոր ընդվզում մը զրական մեր բարքերուն դէմ: Սակայն, փօ– լատեանի դէմ իր ընդվզումի այս պարագային անկախ, փարիզի մեր «զրական դաղութը» ան– բիծ եւ կո՞յս էր բոլորովին, — բարոյական ին– կածութեան, շանթաժի, զրականութիւնը պա– խարկութեան վերածելու դէպքեր չկա՞յ: Սա – րաֆեան ըմբռնացնող եւ վրդովիչ ուրիշ պա – րագայ չտեսա՞ մինչեւ հիմակ, թէ «վարձուած լրագրութիւն» մը կը պահէր՝ երբ ուրիշներ կ'ըմբոս– տանային, կ'ընդվզէին եւ իրենց գլխուն թասը կը թոցնէին կատաղութենէն ...

5.— Սարաֆեան տեղի եւ անտեղի կը գործա– ծէ «տաղանդ» բառը: Եւ գրողներուն մէջ կը փըն– տռէ միայն տաղանդ :

Կը սիրեմ համոզիչ դնել որեւէ վէճի մէջ, ի պէտս ընթերցողներուն: Ոչ կը սիրեմ չաղփաղ– փանքը բարեկամութեան մէջ, (բնաւորութեամբ՝ օրական 100 բառէ աւելի խօսող մը չէի, ցաւով ու ինքզինքէս զզուելով տեսայ որ հիմակ օրական հազար բառ կ'արտասանեմ, — իր'նչ ժամավաճա– ռութիւն), ոչ ալ արդասաբեր անձրեւ մը չբերող ամպրոպը վէճի մէջ: Ուստի քանի մը տեղեկու– թիւն տաղանդ բառին մասին, ի չահ ընթերցո – ղին:

Սկզբնական իմաստով՝ տաղանդը ոսկիի չափ մըն էր· յետոյ փոխաբերաբար ստացաւ նոր նշա– նակութիւն մը,— «աստուածային շնորհ» կամ « բնածին կարողութիւն» :

Այժմ, սակայն, տաղանդ բառին կ'ուղեն տալ պարզապէս արժէք նշանակութիւնը: Եւ չատեր կը մերժեն փառաւորուիլ այդ բառին շնորհած հին կարեւորութեամբ: Վալերի կը մերժէ ներչն– չումը եւ ինչ որ ներդոյական է զրագէտին մէջ , — ըստ Վալերիի՝ աշխատանքն է միայն որ կ'ար– ժեւորէ իմացական արտադրութիւնները : Այս տեսութեամբ՝ Վալերի տաղանդ չէ, բայց Ռէմ – պօ տաղանդ է, ինչպէս նմանօրէն տաղանդ է ,մեր մէջ, Դուրեանը: Արդ, այս տեսութեամբ, կը պզ– տիկնայ տաղանդը կամ տաղանդին կարեւորու – թիւնը: Վաստկի անհրաժեշտ կը համարուի իմա – ցականութեան հակակշիռն անցընել ամէն բան :

Այս տեսութեան կը յարիմ ես ալ,— այնպէս որ Սարաֆեանի փնտռած ու գոված տաղանդը չատ աննշան արժէք մը կը ստանայ աչքիս: Օրի– նակ, կարգ մը գրողներու papillotageը, կամ ըստ Վալերիի՝ բազմաթիւ բանաստեղծներու charmeը, զոր անոնք կը ստեղծեն պսպղուն պատկերներով եւ անուշահոտ բառերով, style de chocերով եւ լեզուական քմայքով, յաւիտենական ոչինչ կը բե– րեն գրականութեան թանգարանին՝ հակառակ ի– րենց շացուցիչ տաղանդին, որ չուտով կը մարի ու կը խաւարի, որովհետեւ կը պակսի աշխատան– քին չորը՝ մտային հարստութեան նպաստով :

Ըստ այս տեսութեան, ես ամէն օր կը զանա– կոծեմ, կը հարուածեմ, կը չարչարեմ իմ «տա – ղանդս», ուզելով անոր տալ աշխատանքիս ջեր – մութիւնը եւ տենդը, ճիշդ ինչպէս բրուտը, որ , ի'նչքան ալ Աստուծոյ տուած կաւին ազնիւ տեսա– կին ընտրութեան նախանձախնդիր,նոյնքան կ'ու– զէ հպարտանալ իր աշխատանքին արարչական ուժով :

Այս տեսութիւնը, իրրեւ քննադատութեան ծանր հրեշտանի, եթէ գործածեմ մեր զրականու– թեան մէջ,Սարաֆեան կը ստանձնէ՞ պատասխա– նատուութիւնը գործուած աւերներուն, թէ վրաս կը խնդայ անոր համար որ թռչնիկ մը որսալու համար... թնդանօթ կը գործածեմ :

Կը խնդրեմ որ, Սարաֆեան ինք իր հաշւոյն ստանձնէ պատասխանատուութիւնը, եւ եթէ կը սիրէ զբաղիլ քննադատութեամբ, այս տեսութիւ– նը թող պատշաճեցնէ նախ իր կարդացած, սի – րած, նաեւ իր չուրջը զարթող գրագէտներուն դործին, յետոյ նաեւ Փօլատեանի վրայ :

Կը տեսնէ՞ք, ես չպաշտպանեցի Փօլատեանը, A bon entendeur, salut·

Միայն թէ չուզեցի լուռ մնալ կարդ մը սխալ նկատողութիւններու հանդէպ, «վարձուած» լը–

ՄԱՐԱԹ ՓԵԹԱԿՆԵՐ

Ուշացած զղջումը

Սառան քիչ մը աւելի Հայ է հիմա, կրծքին սեղմած իր ձագուկով· բայց ափսո՛ս, երամէն ետ մնացած սեւաւոր ծիծեռնակի մը կը նմանի, ձմե– րան քամիէն ցրտահար ու թափառիկ :

Սառան դեռ անմեղ դպրոցական աղջնակ մըն էր, երբ իր հայրը՝ պաշտօնական չնորհաւորա – դիր մը ստացաւ: Խեղճ փոքրիկը կ'անդիտանար անշուշտ որ այդ թերթ մը թուղթը եղաւ իր ճա– կատագիրը վարողը: Սառայի հայրը՝ Մարկոս չնորհքով մարդ՝ խելքով ու չափով քալող մըն էր ամէն տեղ: «Բայց ինչ ընեմ լայն աշխարհը, երբ կօշիկս նեղ է» ու Մարկոսի խելքը նեղ կօշիկ ու– նէր :

Մարկոս արտաքնապէս նման էր մեր վաղեմի խալփաներուն,, ճակատն ու կուրծքը լայն, սա– կաւախօս, հաստատակամ ու ծանրաքայլ : Ձեռ – քէն չէր ձգեր ոչ հարթաչափը եւ ոչ ալ անգաչա– փը : Շատ կը սիրէր ինքնատիպ տուներ չինել ա– րեւելեան բաղնիքի զարդարանքով: Իր ճաշակի մարդիկ յաճախորդ եղան իրեն: Անոր չինած տուները անխուսափելի կերպով խոյակներ ու սիւնազարդ պատշգամներ ունէին, եւ դեռնափոր ճգնարաններ, որոնց մուտքը կամարակապ կա – մուրջներու կը նմանէր :

Գիւղի այլազան չէնքերուն քով անոր յօրի – նածները բոլորին հետաքրքրութեան առարկայ դարձան, մանաւանդ իր բնակարանը — որ երբեք չվերջացաւ — խառնուրդ մըն էր ծանօթ եւ ան – վաւեր ճարտարապետութեանց ոճի, հաստատա – րիսխ եւ ամրակուռ, ու լայնամատն, անիմաստ սանդուխներով: Ճակատի պատը ունէր խճաքար մանրանկարներով վիշապներ, թռչնագլուխ, ո – րոնց մէջ խառնուած էին խիստ կարճ սրունքնե – րով աննկարագրելի մարդակերպ արարածներ, եւ գոյնզգոյն ու պսպղուն մանր քարերով երկրաչա– փական խորհրդանիշներ, անմեկնելի եւ անիմա – նալի զաղտնիքով պարուրուած :

Ոչ ոք կը համարձակէր դոյզն բացատրութիւն մը կորզել իրմէն, որովհետեւ չինարար կուզբի մը պէս լռակեաց էր :

Այս տեսակ մարդու մը ներքինը հասկնալը աւելի դժուար էր քան ծաղկի մը բաժակէն իր ա– պագայ պտուղը դուշակելը :

Անոր գործերը միայն ինքնատիպ տուներ չե– դան: Ան, բարեպաշտ քրիստոնեայ՝ մարդկու – թեան թիւին վրայ աւելցուց քանի մը աղջիկներ, որոնցմէ անդրանիկն էր Սառան :

Հասուկ Սառան՝ բախտաւոր աշակերտուհի մը եղաւ, եւ հօրը տարբեր մէկ համբաւին չնոր – հիւ իր դասարանին բոլոր «փրիմ»ները տուն բե– րաւ: Հասարակ բան մը չէր եղածը, հայրը չնոր– հաւորական մը ստացած էր իր արտակարգ առա–

ուութեան մըմեղադրանքին տակ չխինալու համար վաղը նորէն:

Իմ գիտցածս այն է թէ սխալ բաներ պատմե– լով չէ որ իրաւունք կը շահուի: Ոչ ալ··· գլուխը պատին զարնելով ··· տաղանդ կը չինուի :

Եւ յետոյ ցաւով կը տեսնեմ, որ մեր գրողնե– րը, ուշադրութիւն դրաւելու մարմաջով, պատին ու քարին կը զարնեն իրենց գլուխը: Գլուխը կար– ծըր բաներու զարնելու այս սովորութիւնը հի – ւանդութիւն մըն է, որ krouomanie կը կոչուի հո– գեկան ախտաբանութեան մէջ:

Ուստի, ինքն իր գլուխը պատին ու քարին զարնելով վիրաւորուելու նման փորձերը արգի – լելու համար՝ կ'առաջարկեմ գտնել gouvernante մը, որ հսկէ հայ գրողներուն վրայ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ց. Գ.— Թող թոյլ տրուի ինձ յիշեցնել թէ մամուլի աւանդութիւներ կան՝ բայց չեն յար – գուիր մեր մէջ: Երբ երկու աշխատակից ոչ միայն յարգանքի պակաս, այլ եւ տեսակէտի հակառա – կութիւն ցոյց կուտան իրենց յօդուածներուն մէջ, խմբագիրը պարտաւոր է , հրատարակելէ առաջ, ստանալ քննադատուողին հաւանութիւնը, նոյն – իսկ պատասխա՛նն ալ մխասին նոյն թիւին մէջ տա– լու պայմանով՝ եթէ վէճը պիտի փակուի, կամ խմբագրական ծանօթութեամբ մը թէ պատաս – խանը պիտի երեւայ յաջորդով՝ եթէ վէճը պիտի չարունակուի:

Այս օրէնքը Փարիզի մէջ ալ չեն դիտեր մե – րիները,— «Արեւմուտք»ի առաջին օրերու խմբ – բագիրը վկայ :

Գալով այս նոր վէճին, — եթէ Ծառուկեան զամբիւղ նետէր Սարաֆեանի այս յօդուածը, չա– հողները երեք հոգի կ'ըլլային : Իսկ եթէ Սարաֆ– եան դիս չահադրդռող իր յօդուածը ցոյց տուած ըլլար ինձ, ինչպէս կ'ընէր չաճախ քերթուած մը կամ յօդուած մը տպելէ առաջ, ինծի կը խնայէր այս յոդնութիւնը :

տաճեռնութեան համար, որովհետեւ մերմարկոս խալփան խելքով քալող մարդ՝ հասած էր կէտի մը ուրկէ անդին որեւէ ապահովագրական ընկե – րութիւն պիտի չհամարձակէր իր տոմարին մէջ արձանագրել անոր անունը:

Ամբողջ երկրին մէջ Մարկոս անզուգական անձնաւորութիւն մըն էր այլեւս, ու մինչդեռ չկայ մէկը որ իրեն սահմանուած պետական տուրքը հաճոյակատարութեամբ վճարէ, մեր ճարտարապետը տարիներու ընթացքին տեւա – կանօրէն իրմէն պահանջուածին եռապատիկը ղր– կած էր հարկահաւաքին, կամաւոր գիտակցու – թեամբ, կատարելով տուէ զկայսերն...պատուէրը, տառացի: Այդ չէր ամէնը, այլեւ դիմում ըրած էր թաղապետութեան խորհուրդին, ձրի ճամբա – ներ չինելու, թէեւ մերժուած, պարզ այն պատ – ճառով որ սխալած էր այս անգամ իր հաշիւնե – րուն մէջ, իր անհատասարակչիռ «տրամաբանու – թեամբ»լինկած ըլլալով կայսերական պատմական ռազմուղիի մը վրայ :

Ատիկ ի վեր հոդմը հակառակ կողմ դարձուց իր աղացքին անիւը: Ամբարտաւան՝ ան այլեւս հրաժարեցաւ Հայու ժամ երթալէ ուրեմն եւ հա– յութենէ , մտաւ իր հոգիին ներքին սենեակը ո – րուն ապահովութեան պարիսպները վաղուց քան– դուած էին, ջարդերէն· եւ եթէ ուրիշ տարագիր– ներ դժբախտ կը զգային իրենք զիրենք այս երկ – րին մէջ՝ ան ընդհակառակն անհարկի պարտաւո– րութիւններ զգեստի պէս հագաւ՝ իր տարբադասի տարկական հոգին չմսեցնելու համար :

Ու պատահեցաւ անսպասելին: Ամէն կրօնք իր քարոզիչն ունի: Մարկոս նորօրինակ աւետա – րան մը սկսաւ կարդալ հանդիպող Հայուն գըլ – խուն· եւ ինչ աւետարան ,— Նախ իր ողջ գլուխը դնելով անոր տակ :

Իրական Մարկոս Աւետարանիչի քարոզներէն բոլորովին տարբեր անշուշտ: Անծեղը տասներկու երդ ունի, ամէնքն ալ ցուրտին վրայ, մեր Մար– կոսն ալ այն կ'ըսէր թէ·

« Մենք որ այս երկրին հացը կ'ուտենք···» ձիշդ է ինք կ'ուտէր խորհրդաւոր խեղկատակու– թեամբ, բայց մենք զառն ու արդար քրտինքով:

Եւ կը չարունակէր — « Պարտաւոր ենք մոռ – նալ կապը մեր անցեալին հետ ···»:

Բայց զարմանալի էր որ իր չունեցածին ինչը՞ պիտի մոռնար, մինչ մեր Անցեալն է որ մեզ չի մոռնար: Իր վերջաբանը սակայն տապանաքարի մը պէս ծանր եղաւ իր ուսերուն վրայ· երբ դր– ծադրեց իր աղջիկները անպայման օտարի հետ ա– մուսնացնելու երախտապիտութեան որոշումը , « Մենք որ այս երկրին հացը կ'ուտենք » :

Ծի՛ւ ծի՛ւ ծի՛ւ, անծեղն երգեց իր տասներ– կու երգերը եւ ի զուր հաւկիթներ ածեց ուրիշնե– րու բոյնին մէջ : –

Առաջին զոհը եղաւ Սառան: Ան չափահաս աղջիկ՝ հայ տղաներէն փախաւ եւ չուտով «տան– սինկ»ներէն ընտրած օտար տղու մը հարս դնաց: Հայրը հասած էր իր փառքին: Փեսան օտար, ինք օտար, եւ այլեւս հայելի իսկ չէր նայեր, Հայու կերպարանք չտեսնելու համար: Վերջին տունը իր փեսային համար չինեց որ բոլորովին տարբեր էր միւս չինածներէն: Քառակուսի տուփ մըն էր տանիքի տեղ չինական լայնեղր գլխարկի ձեւով ծածք մը, կատարեալ ուրացումը իր նախկին «հանճարին»: Ինամոց պարտէզը փորեց, փայտէ սոլեր հագաւ, հասնողին հետ օդի մասին խօսե – ցաւ: Կերպարանքը կը ճառագայթէր, քիթը աւե– լի երկնցաւ եւ անունը կարճնալով եղաւ մխիթ Մարք: Ինամութիները ծխիկ – մխիկ չինաց ոսոխ – կաններուն նուիրեց· ցրուիչը լաւագոյն բարե – կամն եղաւ, եւ «քիւռէ»ն ճաչի եկաւ իր տունը, չարաթը քանի մը անգամ: Միւս աղջիկները լա – տիներէն աղօթագիրք ու համբիչ ունէին իրենց պայուսակին մէջ եւ «սանթա Թէրէզա» «Ավէ Մարիա» մանեակներ կը կրէին :

Մարսի հոդմա-զաւեչը երկար չտեւեց և ողբեր– գութիւնը մէջտեղ հանեց Տիկին Մարկոսը, որ կարծես թէ ցարդ գոյութիւն չունենար եւ աղջիկ– ները ծնած ըլլային «ծառի մը անմէջ բունէն» :

— Վայ Սառաս, զաւակս, հեկեկալով գիւղին չորս ծագը չափեց խեղճ մայրը, եւ իր զժբախտ երկու հոգով աղջիկը գտնելով՝ պահուըտած մա– ցառներու մէջ, տուն բերաւ :

Սառայի մեղրալուսինը լուսնի երեք լրումի չափ հազիւ տեւած էր, եւ դուրս վռնտուած: Փե– սայ Ռոպէրին աչքերուն փայլը մարած էր վա – ղուց · ու սրտին հուրը հանդած :

Սրունքներուն «սանսինկ»ի ջերմին կարօտը զգացած էր դարձեալ, ու«ալէ, դէպի Թռուա կ'Ալուէթ», սամպա ռումպա անկէ «Օլիմփիա» , սուինկ ու զազու, Մօնիքներու, Մառինէթներու , Շուշուններու կարօտը կը քաչէր: Իսկ Սառան ա – նոնցմէ չէր բնաւ, մանաւանդ անոր սրունքները հիմա աւելի հասած ու կարծր էին: Անոր փաղա – քշանքի խօսքերը այլեւս անհամ էին: Թէեւ Սա – ռան եւս «մօն չու» կ'ըսէր իրեն, բայց կարծես թէ «չուն» անոր բերնին մէջ կազամբի տերեւ կը դառնար, «տոմայ»յի տերեւ, մինչդեռ Մոնիքի մը «մա կոռթ»ը համբոյր մը կ'արժէր Ռոպէռի համար: Այսպէս դժգոհութեան ալիքը հետզհետէ

ՊՈՒՏՄ ԾԻԾԱՂ

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ԵՐԵՔՈՒԿԷՍ ՄԻԼԻՈՆ ...

Ամէն մէկ Հայու, մօտաւորապէս, տասնե-րեք հատ կ'իյնայ :

Ալ ի՛նչ պէտք, տունէ, խանութէ, հայրենի-քէ եռեւէն վազելու :

Մէկ մասը բնակարանի, քանի մը հատն ալ չահարկութեան կը յատկացնենք :

Օգափոխութիւնն ալ ձրիօրէն ձեռք կը բե-րենք :

— Ինչի՞ մասին է որ կը խօսիք, խնամի :

— Հա մոռցայ այդ կէտը : Այնքա՞ն տարուած էի հաշիւով :

Միացեալ Նահանգներու մէջ «քառասուներե-քուկէս միլիոն ինքնաշարժ կառք կայ եղեր : Երեք մարդու մէկ կառք բաժին կ'իյնայ» եղեր ...

Եւ որովհետեւ այնքան մտահոգուած եմ ազ-գիս վիճակով, Հառաջդիմական — Հայաստանա — սէրի մը պէս, ամէն ինչ կը բերեմ կը կապեմ ազ-գիս օգտին :

Այսքան սրտցաւ Հայ եմ ահա :

Երբ կարդացի այս լուրը, անմիջապէս մեր թիւը նկատի առի եւ սկսայ մանրամասն հաշիւ-ներ, ծրագիրներ յօրինել :

Եթէ յաջողինք այս ծրագրին մէջ ալ մտա-նանջուելու բան չենք ունենար :

Ամէն մէկ հայ ընտանիքին, իր թիւին համե-մատութեամբ կառք կը բաժնենք : Մնացածներն ալ կը յատկացնենք չրջուն հիւանդանոցներու, ծերանոցներու, եկեղեցիներու, Միութիւններուն գրասենեակներուն : Նպաստահատաքութեան :

Մաս մը նարնջագոյն կը ներկենք կուտանք Դաշնակցութեան :

Ուրիշ մաս մը կաս — կարմիր կը դունատո-րենք, կը յատկացնենք հառաջդիմականներուն :

Երրորդ մաս, ոսկեգոյն կը ներկենք, կու-տանք Բարեգործականներուն եւ Ռամկավարնե-րուն :

Մաս մըն ալ, չորս բոլորը չորս տարբեր գոյ-ներով կը ծեփենք, կուտանք չէզոքներուն եւ հա-մերաչխականներուն :

Ձախներուն համար, կառքին ամէն մէկ մա-սը վառ եւ տարբեր գոյներով կը գունաւորենք, առջեւէն ալ խոշոր եւ մչտահնչուն զանգակ մը կը կախենք որպէսզի, ամէն ոք իմանայ՝ Պ. Մի-քէին կառքն է որ կ'անցնի :

Եթէ իրագործուի մեր այս բաղձանքը,— եւ դժուար ալ չէ, եթէ Ամերիկացիները քիչ մը ճիպ թափեն, չատ մը բարիքներ ալ կը ծնին անկէ :

Այսպէս : Հայ աղջիկները «ես օթօ ունեցող տղայ մը պի առնեմ»ի մղձաւանջէն կ'ազատին :

Հայ տղաքը, բարձրաճակատ կը դիմեն հայ օրիորդին ձեռքը պահանջելու՝ եթէ օրիորդին ձեռ-քը ժամանակ ունենայ օթոյին ղեկը ձգելու :

Տակաւին կան չատ մը առաւելութիւններ որ պիտի ծագին այս ծրագրին իրագործումէն ...

Զարիքներն ալ դուք հաշուեցէք :

Այս վերի լուրին կցուած էր ուրիչ յաւելուած մըն ալ թէ՝ «քանի մը տարիէն, ամէն մէկ Ամե-րիկացիի երեք հատիկ կառք բաժին պիտի իյնայ» եղեր :

Գիտէ՞ք ուր է զարմանալին եւ անըմբռնելին :

Ամերիկայի պէս «կապիտալիստական» երկրի մը, միայն Տիթրոյիտ քաղաքին մէջ, «տասը հա-զար մանուկներ, հազուստ կապուստ չունին եւ այս պատճառով դպրոց չեն յաճախեր » եղեր՝ ըստ Հառաջդիմական թերթի մը... Հապա ինչ-պէ՛ս կ'ըլլայ որ բանուորներն իսկ օթոյով դոր-ձի կ'երթան ...

Մինչ անդին, «աչխարհի ամէնէն դեմոկրատ» հայրենիքին մէջ, աչխատաւորը, ներքան կը մա-չեցնէ, վայրկեան մը առաջ դործարան հասնելով վնասարարութեան պիտակէն զերծ մնալու հա-մար :

Ա՛խ, սա Ամերիկացիները, պարզապէս, բանուորը բանուորութենէ կը դրկեն եւ «բուր-ժույ» կը դարձնեն :

Ինչ անգութ վարչաձեւ եւ ինչ յետադիմու-թիւն ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՀԱՑՈՑ ԼԵԶՈՒԻՆ ՑԱԻԵՐԺԱԳԵՂ

Դարերու գեղեցկութիւնը ի՛մ հոգիէս ներս,
Պահ մը մոռցած հի՛ն վէրքերը արիւնոտ,
Ես ի՛մ լեզուիս ժառանգորդը կ'ուզեմ ըլլալ :

Ցեղ մը ամբողջ իր կայծերովն հանճարեղ,
Դարերն ամբողջ իր ոտքերուն տակ առած,
Մեր պատմութեան երկաթագիր լոյսերէն,
Նոր օրերու վսեմ ջահը բարձրացուց ...:

Մեր գիրերը անմահ եւ շողակաթ,
Իշխաններու, պալատներէն Հայոց փառքը երգեցին
Հայ տաղանդէն գինովցած, արեւուն հետ միասին,
Հաւատարիմ սուրբերու պէս տոկալով
Հայոց լեզուին ճոխ գանձերը հիւսեցին :

Ցեղ մը հպարտ՝ հրաշափառ անցեալով,
Ձակատագրի մութ ու դժխեմ հարուածով,
Արեւելքէն – Արեւմուտք կը թափառի տակաւին,
Պանդխտութեան դաժան վէրքը իր կուրծքին,
Ինչպէս զինուոր մը խիզախ եւ անյաղթ,
Անհուն գանձեր իր հոգւոյն մէջ,
կ'ուզէ ապրիլ արեւուն տակ, իր բարբարով պեր-ճափայլ ...:

Միւս մասը, ժողովուրդը հերոս, հայրենի հողին վրայ,
Արարատի ոտքերուն տակ փառապանծ,
Հակառակ իր ճակատագրին անողոք,
Իր սրտին կեղոտա՛ծ կարմիր նուռի պէս անուշ,
Եւ բաժակը դառնութեան ցմրուր համած լուսնին տակ,
կ'ուզէ ապրի՛լ, իբրեւ արեւ, իր մշտավառ կրա-կով ...:

Հայրենիքդ ի՛մ հրաշափառ, այնքա՛ն անգին ես,
Եւ անմահ,
Եթէ տիեզերքի ամբողջ գանձերն ինձ տրուին,
Հայոց լեզուին մաքրամաքուր բարբառին հետ
չեմ փոխեր :
Մեծահանճար իշխանները Հայոց լեզուին յաւեր-ժագեղ,
Ողջակէզներ են սեղանիդ, ո՛վ իմ լեզուս մայրենի :
Եւ տակաւին վարպետներ կան պանդխտութեան մէջ,
Որ գիշերները կը տճնին լո՛յս եւ արցունք թա-փելով,
Եւ պերճափայլ մեր գիրերով յաղթանակներ կը տանին,
Որպէսզի ջինջ բառերդ շատրուանի պէս հոսին,
Հայ հարսներուն մեղրածորան շուրթերէն :

Մ. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Սկսած էր սիրտը քարանալ, Հայու աղջկան յաւուրկ խորխմասա աչքերը զգեցած էին անյա-տակ իմաստութեամբ : Հօրը տիխութեան ողջա-կէզն էր ինք, ու կրծքին սեղմած իր ճաղուկը՝ պատրաստ էր զոհուելու եթէ հարկ ըլլար, գէթ փրկելու համար իր քոյրերը ուրացումի ճամբա-նեղէն :

Մարկոսի ձեռքէն առին նաեւ հարիհատաքին յարմարցուցած դնահատականը, օրինազանցու-թեան մը պատճառով, եւ երկու օր ու գիշեր օ-րինական նկուղի մը մէջ չոյեցին անոր հատ կո-նակը :

Բոպիկ լեզուով չատ մը դառն խօսքեր ար-ատասանեց Մարկոս ու տուն վերադարձաւ իր եր-կու ականջները քաչելով : Շատ ու չատ զղջացած էր իր ըրածներուն համար, բայց ուշ էր ուշ, ու գլխիկոր նոր մտքեր կ'որոճար իր ծամած հացին հետ :

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

ԿԻՆԸ.— Տոքթո՛ր, տղաս չիշ մը լեցուն մե-լան խմեր է :

ԲԺԻՇԿ.— Ի՞նչ ըրիր :

ԿԻՆԸ.— Շուտ մը ծծուն թուղթի կտորներ կլլել տուի իրեն, լաւ ըրի՞ ...:

★

Ա.— Հազիւ թէ 4 — 5 անգամ երեսս հովա-հարեցի, ձեղմէ դնած հովահարս կոտրեցաւ :

ՎԱՃԱՌՈՐԴԸ.— Եթէ հովահարը ամուր բա-նէիք, եւ երեսնիդ տանէիք բերէիք, կը վստահե-ցնեմ որ տասը տարի կը դիմանար ...:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԼԿՈՒԵՑԱԼԻ

(ԳԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՄ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

Է.

ՀԱՑՐ ԵՒ ՈՐԴԻ

Նոյն պահուն բերդին դռները չառաչումով բացուեցան, եւ Ցոյները ներս խուժեցին : Ամբ մը հայ զինուորներ դէմ առ դէմ եկան անոնց հետ : Երկու կողմէն ալ կը կռուէին կատաղի մո-լեղնութեամբ : Հաբէլ դապան դարձած էր : Ան-խնայ կը զարնէր հանդիպողին :

Ցոյները արդէն քանիմը տեղէ կրակի տուած էին բերդը : Երբ ամէն կողմ բոցերով լուսաւոր-ուեցաւ, Հաբէլ նկատեց որ Թորոսիկ իշխանն ալ Ցոյներուն մէջ է, կատաղութեամբ անոր կողմը ուղղուեցաւ եւ գոռաց :

— Թորոսիկ իշխան, թէեւ դուն դաւաճանու-թեամբ հասար նպատակիդ, բայց դիտցիր, որ պիտի մեռնիս չարաչար մահուամբ :

Թորոսիկ նայեցաւ իր հակառակորդին եւ սար-սափէն ետ ետ գնաց, Հաբէլ նկատեց որ ամէն կողմէ պաչարուած էր թշնամիներով, փրկութիւն չկար իրեն համար, որոշեց սուղ ծախել կեան-քը, եւ փոթորիկի մը պէս առաջ նետուեցաւ : Շուրջիններն վայրկեան մը ընկրկեցան, բայց յե-տոյ աւելիմեծ թափով յարձակեցան, եւ սկսան սուրի հարուածներ տեղացնել ծերունի իշխանին վրայ, ալէկո ու ձախէն : Մօտ էր վախճանը, վեր-ջին անգամ մըն ալ բարձրացուց իր ծանր ու ա-րիւնոտ սուրը, Ցոյնի մը գլուխն ալ թռցուց եւ անշունչ դետին լնկաւ :

Քալի մը պէս կռուեցաւ ու քալի մը պէս ալ մեռաւ :

Թորոսիկ իշխանը տեսաւ անոր իյնալը, եւ դիւական ժպիտ մը փայլեցաւ դէմքին վրայ : Լուծած էր իր վրէժը : Վազեց անոր մօտ, եւ ոտ-քը դնելով դիակին վրայ՝ սուրը մխեց կուրծքին, ու ըսաւ վրէժխնդրութեան անյագ ծարաւով մը.

— Սատկէ, աւազակ, հիմա կրնամ հանդիստ ապրիլ :

Ծօսքը կիսատ մնաց Թորոսիկ իշխանին բե-րանը. աչ ու ձախ նայելով տեսաւ որ Ցունաց եւ իր զօրքը սարսափով կը փախչէին, իսկ բերդին մէջ մնացած քանի մը քալերը կը հալածէին զինք :

— Ի՞նչ պատահեցաւ, մի՞թէ մեր ամբողջ բա-նակը կը վախնա՞յ այս ափ մը մարդոցմէն. բայց չէ՞ որ անոնց իշխանը ոտքերուս տակն է ահա,— մրմռաց Թորոսիկ կատածը սրտին, նորէն նայե-ցաւ իր ոտքերուն տակ փռուած դիակին, եւ կա-տածը բոլորովին փարատեցաւ :

— Չէ, Հաբէլի դիակն է, չարունակեց ան զոհունակ ժպիտով մը եւ դառնալով դէպի իր զինուորներէն մէկը՝ հարցուց.

— Էհէ, ի՞նչ կը փախչիք խեղճի պէս, ի՞նչ պատահեցաւ :

— Եռեւնիդ նայեցէք, տէր իմ. թշնամին մե-ղի կը մօտենայ, փախէք այս տեղէն :

— Ո՞վ է այդ նոր թշնամին :

— Հարպիկը, Հաբէլի որդին, լեռներու աւա-զակը :

Թորոսիկ իշխան նայեցաւ ցոյց տրուած կող-մը եւ վախէն սառած մնաց :

Տեսաւ, թէ ինչպէս դունդ մը քալեր, չարդե-լով Ցոյները եւ իր զօրքը, կը մօտենային դէպի իրեն.

— Չարկէք, մի վախնաք, ահա Հաբէլի դիա-կը այստեղ է. Հարպիկն ալ կ'իյնայ,— կանչեց Թորոսիկ՝ փորձելով խրախուսել իրենները, եւ կատաղութեամբ յարձակեցաւ նոր թշնամիներուն վրայ :

Բայց հայրենադաւ իշխանը իրական սարսափի մը մատնուեցաւ, երբ տեսաւ որ իր մարդիկը հետզհետէ կը չարդուէին, իսկ ինք արդէն չրջա-պատուած էր թշնամիներէն : Մոլեգնած վագրի մը պէս քաչեց սուրը, եւ չախչախեց իրեն մօտե-ցող զինուորի մը գլուխը : Զինուորը ինկաւ եւ իր արեան հեղեղին մէջ ոռոգեց Թորոսիկի ոտքերը : Հարպատի արիւնը կարծես կը բողոքէր դաւա-ճան հայ իշխանի անիրաւութեան դէմ. սակայն երբ կրկին բարձրացուց սուրը, ձեռքը չիջաւ. դէմքը դունատեցաւ յանկարծ եւ սաստիկ դող մը ցնդեց մարմինը :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՃՎԱՃԵԱՆՑ

տարուան ընթացքին կատարուած բարւոքման, տակաւին լուծման ճամբուն վրայ չի գտնուիր: Միայն եւրոպական խնդիր մը չէ այս, այլեւ կը վերաբերի Մ. Նահանգներուն եւ ամբողջ ազատ աշխարհին »:

Տեղեկագիրը կ'ըսէ նաեւ թէ 19 երկիրներ, որոնք կ'օգտուին Մարշըլլի ծրագրէն, բաւարար չեն գտներ տրամադրուած վարկերը, նկատի առնելով եւրոպայի ոսկիի եւ տոլարի պահեստին անկումը:

Անցեալ 18 ամիսներու ընթացքին Մ. Նահանգները եւրոպայի տրամադրած են 1.125.000.000 սթէրլին եւ այժմ կը սեղմեն օղակները:

Վերջին լուրերու համաձայն, որոշուած է 4% կրճատել նոր տարեշրջանին համար նախատեսուած — արդէն զեղչուած — վարկերն ալ, պահեստ դրամագլուխ մը կազմելու համար (150 միլիոն տոլար):

Տնտեսական գործակցութեան յանձնաժողովը 3.776.500.000 տոլար բաժնած էր քանի մը օր առաջ, սպասելով Մ. Նահանգներու խորհրդարանին վերաբացման:

★ Նախագահ Թրումըն իր վերջին լրագրականն ասուլիսին մէջ յայտարարեց թէ «պաղ պատերազմը թուլցած է»: Իր կարծիքով, համայնավարութեան ենթակայ կառավարութեանց եւ ժողովրդապետութեանց միջեւ ծագած լարմարտը պիտի վերջնայ «համայնավարներու անպայման անձնատուրութեամբ»: Երբ թղթակից մը լուսաբանութիւն խնդրեց, նախագահը պատասխանեց թէ ըսածը չատ յստակ է եւ մեկնութեան չի կարօտիր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՑ ԵԻ Ֆ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ միջեւ կատարուած առեւտրական բանակցութիւնները անելի մը յանգած են, ինչպէս կը գրեն Լոնտոնի թերթերը: Գլխաւոր պատճառը այն է որ Անգլիա չուզեր արտածել կարգ մը ապրանքներ (գինուորական), Մոսկուա չատ սուղ կը գտնէ գիները եւն.:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ նացիական (հիթլէրական) թերթերուն վերհրատարակումը միանգամ ընդ միշտ խափանելու համար, երեք արեւմտեան մարզպանները օրէնք մը մշակեցին, որուն համաձայն պիտի կրնան միջամտել, եթէ չարաչար գործածուի մամուլի ազատութիւնը: Այս առթիւ հրատարակուած յայտարարութիւնը կ'ըսէ. — « Գերման դաշնակցային եւ պետական իշխանութեանց պարտականութիւնն է, համաձայն իրենց օրէնքներուն եւ սահմանադրութեան, ապահովել որ ժողովրդավար կեանքի եւ մամուլի զարգացումը չխանգարուի թշնամական ազդեցութիւն ներով: Եթէ անոնք վրիպին, մարզպանները համապատասխան միջոցները կտրք պիտի առնեն »:

ԾՐԱՆՍԱՑԻ արտաքին նախարարը, Պ. Ռոպէր Շուման, փախկութեամբ հերքեց ներքին նախարարին, Պ. Ժիւլ Մոքի յայտարարութիւնը, որ ազգայնական մոլեռանդութիւն կը վերագրէր Գերմաններուն: Ըսաւ թէ Պ. Մոք խօսած է անհատապէս, ոչ թէ իբրեւ նախարար: Պ. Շուման յետոյ պնդեց թէ Սարի շրջանը պէտք է անդամ ընդունուի միացեալ Եւրոպայի Խորհուրդին, ան կախ՝ Գերմանիայէն: (Անգլեւսաքսոնները չեն ընդունիր այս տեսակէտը):

ՉԵԽՍԿԱՆ կառավարութիւնը հրամանագիր մը հրատարակեց, որուն համաձայն բոլոր անցագիրները — մէկն ըլլալով դիւանագիտականները— այլեւս արժէք չունին Նոյեմբեր 30ին եւ պէտք է փոխանակուին նորերով: Հրամանագիրը կ'ըսէ թէ այն Չեխերը որ արտասահման կ'երթան աւելի քան տասը օրուան համար, պէտք է իրենց դացած երկրին չեխական դեսպանատան յանձնեն իրենց անցագիրները: Այս միջոցները ձեռք առնուած են, արգիլելու համար փախուստները:

ԹՈՒՐՔ ԹԵՐԹԵՐը կը գրեն թէ երաշխի հետեւանքով անդործութիւնը ծանրակչիռ հանգամանք ստացաւ Միջին Անատոլուի մէջ: Զորս ամիսէ ի վեր անձրեւ չի տեղար, ոչ արմաիք կայ, ոչ ալիւր: Անասունները անկեր մնացած են, որով իւղի եւ պանիրի գիները բարձրացած են: Գիւղացին իր անասուններուն կէսը կը ծախէ սոխպղպատ եւ ոչինչ գիներով, կերի պակասէն թէ դրամական անձկութեան հետեւանքով:

Միւս կողմէ գիւղացիները քաղաքները կը խուժեն, գործ փնտռելու համար: Թուրհալի շաքարի գործարանը ամէն տարի դժուարութիւն կը կրէր, հազար գործաւոր կարենալ գտնելու համար: Մինչդեռ հիմա 5000 գիւղացի դիմած են գործարանին, եւ կարգի կը սպասեն արձանագրուելու համար:

ՉԵՐՉԻԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ ութ աւազակներ, առջի օր, ծուղակը իյնալով իրենց թաքստոցին մէջ: Կը կարծուի թէ ասոնք են որ սարքած են Տովլիի ծանօթ կողոպուտը (հարիւր միլիոնի դոհարեղէն): կալանաւորներուն մէջ կիներ ալ կան:

1.300.000 ԳԵՐՄԱՆՆԵՐ ռուսական շրջանէն արեւմտեան շրջանը ապաստանած են, համաձայն գերմանական տեղեկագիրներու: — Խաղաղութեան օրուան առթիւ, խորհրդային իշխանութիւնը 12 ժամ վերցուց «երկաթեայ վարագոյրը», Պերլինի մէջ, եւ 20—40.000 Գերմաններ արեւմտեան շրջանը խուժելով, մեծաքանակ ուտեստներ գնեցին:

ԻՐԱՆի կառավարութիւնը կը հերքէ այն զրոյցները թէ մեքենագէն զինուորներ ղրկուած են դէպի հիւսիս, խորհրդային սահմանը:

ԱՀՌԵԼի ԹԱԹԱՌ ՄԸ աւերներ գործեց ճանվնի մէջ: 163 հոգի մեռան, 150.000 անպատսպար կը մնան: — Զօր. Մաք Արթըր յայտարարեց թէ համայնավարական վտանգը անհետացած է ճափոնի մէջ:

ՄԱՌԻՇԱԼ ՄԱՆԵԹԱՑԻՆի դատավարութեան առթիւ, մանաւոր քարտէս մը պիտի պարզուի առանձին սենեակի մը մէջ, ստուգելու համար ամերիկեան հրամանով կատարուած բռնութիւնները եւ սպանութիւնները: Այդ առթիւ պիտի քննուին 200 հրամաններ, որոնց համաձայն գործուած են ոճիրները: Մեղադրիչը կ'ըսէ թէ Մանչթայի ականներով ծածկուած դաշտերու մէջ ղրկել կուտար գերիները եւ հրամայած էր անխնայ կոտորել բոլշեւիկեան բանակին քաղաքական գործիչները:

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐը»

ԱԼՖՈՐՎԻԼի մէջ կը տօնուի Հոկտեմբեր մէկի գիշերը, մինչեւ լոյս: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՄԱՐՍԷՑԼի ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Սեպտեմբերի ընթացքին հետզհետէ պիտի դադրեցնենք բոլոր պարտական բաժանորդներ — րուն թերթերը առանց նախապէս ազդարարելու:

Ուրեմն յառաջիկային թիւրիմացութեանց տեղի չտալու եւ դժուարութիւններ չստեղծելու համար կը խնդրենք իրենց պարտքը վճարել հետեւեալ հասցէներուն.—

ՔԱՂԱՔ.— Ընկեր Ա. Պետիկեանին, ընկեր Ա. Քէօսէեանին կամ Պ. Մերիկեանին:

Ս. ԺԵՌՈՄ.— Ընկեր Գ. Կոփոյեանին:

ՊՈՄՈՆ.— Ընկեր Թէլեանին կամ Ց. Տէօքմէճեանին:

ՍԷՆ ԼՈՒ.— Ընկեր Միլոեանին:

Պ. ՕՏՏՕ.— Ընկեր Արմաղանեանին:

Ս. ԱՆՆ.— Ընկեր Քրալեանին:

Ս. ՄԱՐԿՐԻԹ.— Ընկեր Միւճէրէթեանին եւ կամ ղրկել վարչութեանս, մեր chèque – postalին, Paris 1678 — 63:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՑ ՄԱՐԶԱԿԱՆ

U. S. A. Փարիզի Մարզական Միութիւնը կը վերսկսի իր մարզական խաղերը այս կիրակի իր դաշտին վրայ Stade Olier, 11 rue d'Arcueil, Montrouge: Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի ներկայանալ իրենց նկարներով: Նոր անդամներու արձանագրութիւնը կը սկսի նոյն օրը:

Գնդախաղի մրցում Stade Elisabeth, Porte d'Orléans ժամը 12.30ին U. S. A.ի Junior խումբը U. S. Montrougeի խումբին դէմ: ժամը 15ին U. S A.ի Ա. խումբը U. S. Montrougeի պահեստի խումբին դէմ:

Կը խնդրուի բոլոր բարեկամներէն եւ հետաքրքրուողներէն ներկայ գտնուիլ քաջալերելու համար:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՑ-ԲՈՑԾ

ժողովրդական ամսաթերթ Բժշկութեան եւ Առողջապահութեան, կամ Տունին բժիշկը, 9րդ տարի: — Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ:

Ցունիս – Յուլիս, թիւ **102 — 103**

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Խենթութիւն եւ բանաստեղծութիւն (Շ. Նարդունի). — Ճանչնալ խլիրդը առաջին օրէն (Տոքթ. Աչճեան).— Տաքի մասին (Տոքթ. Գալուստեան).— Որքան բժիշկ, այնքան հիւանդութիւն (Ց. Պարոնեան).— Թո – քախտ եւ կլիմա (Տոքթ. Գրիգորեան).— Փո – խանցման շրջան (Տոքթ. Սերոբեան).— Արեւի լոգանքին վնասները (Տոքթ. Լոքման).— Շաքարի հարցը (Քաղհան).— Ձիու միսին պատմակա – նը (Փրոֆ. Պէրպէրեան).— Երիտասարդութիւ – նը (Տոքթ. Ալթունեան).— Էրիկ Ջան (երգ):

Տարեկան բաժնեգինն է **500 ֆր.**: Արտասահման **750** ֆրանք: Դիմել՝ Շ. Նարդունի, 17, Rue Damesme, Paris:

Մ իւիհայլ Վէկ ևերկայացում

Théâtre Sarah Bernhardt

Սեպտեմբեր 18ին, կիրակի ժամը ճիշդ 3.15ին:

Ղեկավարութեամբ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ՝ ՏԻԿ. Ռ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Եւ Փարիզի հայ թատերական լաւագոյն ուժերէն՝ ՕՐ. Ս. ՇԱՀԻՆԵԱՆ, ՏԻԿ. Մ. ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ, Պ. Պ. ԳՄԲԼԻԹԵԱՆ, ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ, Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, Գ. ՎԱՀԱՆ, ՀԱՊԻՇԵԱՆ, ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ, ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ, ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ, ՂԱՐԻՊԵԱՆ, ՊԵՐՃ եւ ուրիշներ:

Կը բեմադրուի Լ. ՇԱՆԹԻ

ՕՃԻՆ - ՊԱՑԸ

Ողբերգութիւն 8 արար

Փառաւոր ղրուագ մը Կիլիկիոյ Հայ թագաւորութեան շրջանէն:

Տոմսերը նախօրօք կը ծախուին՝ Գրասուն Հր. ՍԱՄՈՒԷԼ 51 rue Mr. le Prince Paris (6), Գրասուն Հր. ԲԱԼՈՒԵԱՆ 43 rue Richer Paris (9), Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ՝ 31 rue des Ecoles, Paris (5):

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի տեսչութիւնը կը ծանուցանէ թէ վարժարանին 1949—1950 դպրոցական տարեշրջանի մուտքի օրը սահմանուած է Հոկտեմբեր 2ի կիրակին:

Մի քանի տրամադրելի տեղերու համար դիմել տեսչութեան, հինդշաբթի, չաբաթ եւ կիրակի օրերը ժամը 14—19, եւ կամ ժամադրութեամբ:

Հեռախօս Obs. 18 - 28:

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ ՄԱՐՍԷՑԼ

Ակումբիս Շահրիկեան գրադարանը բաց է հասարակութեան համար Օգոստոս 28էն սկսեալ ամէն կիրակի ժամը 10էն 12: Իսկ հինգշաբթի օրերը երեկոյեան ժամը 7 — 9, ամսական կամ շաբաթական վճարումներով (100 եւ 30 ֆրանք):

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆի երկբոլոր տարեշրջանը կը սկսի յառաջիկայ 3 հոկտեմբերի օրը: Աշակերտուհիներու արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1, Bd du Nord, Le Raincy, ամէն առաւօտ մինչեւ կէս օր, բացի չաբաթ եւ կիրակի օրերէ:

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

Արեւելեան ծանօթ երաժիշտներ, Տիկին ՍՕՆԻԱ, Պ. ԳԱՐԱԳԱՇ (Քանուն), եւ Պ. ԱԼՖՈՆՍ (ուտ եւ քէմֆէնչիստ) իրենց ամառնային պտոյտէն վերադարձած են եւ նոր յայտագրով մը կը նուագեն այս չաբաթ օրուընէ սկսեալ:

ԲՈԼՈՐԻՆ ՄԱՏՋԵԼի
ԲՈԼՈՐԻՆ ՍԻՐԵԼի
ԲՈԼՈՐԸՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒԱԾ

Լ Ի Լ Ա ճաշարանին մէջ, 24 rue St. Lazare
Métro Trinité կամ N. D. de Lorette
Tél. Tri. 31–62

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀԻՆ ՀԱԳՈՒՍՏ

Մեծաքանակ ներածողներ եւ գնողներ կը փնտռենք:

Կառավարութիւնը տրամադիր է արտօնել ածած ապրանքներու ներածումը:

Դիմել՝ **GIR APIKIAN**

1 rue Prom. Casablanca կամ

162 Madison St. New–York 2. N. Y.

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mardi 6 Septembre 1949 երեքշաբթի 6 ՍԵՊՏԵՄ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5941–Նոր շրջան թիւ 1352

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՇՈՒՆՉ, ՆՈՐ ՁԻԳ

Մեր հանրային կեանքին մէջ ալ քիչ մը թարմութիւն, աշխուժացում պիտի տեսնե՞նք, տարեկան արձակուրդներէն վերջ։

Գոնէ պիտի փարատի՞ն անհոգութեան, սո – վորամոլութեան, ծուլութեան գոլորշիները, ո – րոնք թոյն կը սրսկեն, կը թմրեցնեն, անզգալա – բար։

Հարցումը ամէնէն առաջ ուղղուած է ձեզի, երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ։ «Մեր ապագայ յոյսն ու լոյսը», ինչպէս կը յայտարարուի ամէն օր։ Գրաւոր թէ բանաւոր։

Դուք որ արդէն հասակ նետած, հասունցած, ի վիճակի էք դանապանելու չարն ու բարին — մանաւանդ ձեր չարն ու բարին — պատրա՞ստ էք նոր ճիգ մը փորձելու, նոր ակօսներ բանալու։ Ամէ – նէն առաջ՝ ձեր իսկ փրկութեան, ապագայ նուա – ճումներուն համար։

Տրամադի՞ր էք թօթափելու հիներէն ժա – ռանգ մնացած ունակութիւն մը, — « Ասանկ ալ կ'ըլլայ, անանկ ալ»...

Կ'ընդունի՞ք թէ ամէն տարի որ կ'անցնի ա – ռանց նոր քայլ մը նետելու, կորուստ մըն է ան – փոխարինելի։ Անդարմանելի։

Դաշնակցութիւնը ձեղի տուած է ուղեցոյց մը՝ համախմբուելու համար Նոր Սերունդի դրօ – շին տակ։ Տեսակ մը ինքնապարտութիւն, ուր ամէն ազատութիւն կը վայելէք ձեր պահանջները գո – հացնելու, զարգանալու, պիտանի ուժեր դառ – նալու։

Այդ ուղեցոյցը ամէն բանէ առաջ կը թելա – դրէ ինքնագործունէութիւն։ Ցարատեւ աշխա – տանք՝ երիտասարդական խանդավառութեամբ։

Ան ձեղի կը ցուցնէ համբակէն, մինչեւ վեր բարձրանալու մինչոցներ, համաձայն տեղական եւ արդիական պահանջներուն։

Ուրիշներ ալ տարբեր նշանախօսքերու տակ հաւաքած են ձեղի տարեկից երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ։

Թող անոնք ալ գործեն իրենց հասկցած, նա – խասիրած ճամբով։ Թող մաս մըն ալ անոնց մի – ջոցաւ փրկուի — հայութեան հետ կապուի։

Տակաւին անդին կը մնայ անհամար բազմու – թիւն մը, տարուբեր՝ օրուան հովերէն։

Փետուր եւ տաչեղ՝ երիտասարդութեան այս մասը, որ դատապարտուած է կորսուելու, ժա – մանակէն առաջ։

Անոնք որ դրօշի մը տակ ամփոփուած, իրենց ճամբան գտած են, պարտականութիւններ ունին նաեւ այս երիտասարդ, այլ ուղեկորոյս բազմու – թեանց հանդէպ։

Ինչպէս որ երէկները ձեր թեւերէն բռնեցին, ինքնապաշտպանութեան, փրկութեան ճամբաներ ցուցնելով, դուք ալ պարտաւոր էք անոնց եռե – ւէն հասնիլ։

Ամէնէն առաջ ձեղի կ'ինչայ չեշտակի նայիլ մոլորեալներու աչքերուն մէջ, սթափեցնել զա – նոնք եւ առաջնորդել «դէպի տուն»։

Անոնք ամէնէն առաջ ձեր լեզուէն կը հաս – կնան, դառնալու համար դէպի ազգային դիտակ – ցութիւն։

Եթէ ամէն մէկը յաջողէր զարձի բերել իր անտարբեր եղբայրը, քոյրը, եղբօրորդին կամ հարեւանին տղան, հազարները ինքնին կը բազ – մապատկուէին, կազմելով պատկառելի զան – գուած մը։

Եւ այն ատեն, պիտի կրնայիք ազդարարել, արդար հպարտութեամբ, ինչպէս երէկուան բան – ուրները,— «Այդ մենք ենք գալիս»...

Միայն ձեղմէ չէ որ նոր նոր ճիգեր կը սպա – սենք՝ նոր չունչով,— յարաճուն խանդավառու – թեամբ։

« Վերամուտ » է, բոլոր ճակատներուն վրայ։ Ուրեմն վերանորոգում ծրագրի եւ աշխատանքի, միշտ միեւնոյն մտահոգութեամբ, — զօրացնել ինքնապաշտպանութեան ազդակները։ Հաւաքա – բար դիմանալու կարողութիւնը։

Այս ճամբուն վրայ հիմնական դեր մը վերա – պահուած է, նաեւ, մեր Կապոյտ Խաչին։

Մարդասիրական ծանօթ պարտականութիւն – ներէն զատ, անոնց հետ զուգընթաց, այս Միու – թիւնը ստանձնած է լայն բաժին մը՝ սերունդի փրկութեան գործին մէջ։

Հարկ է առանձին խօսիլ այդ մասին։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի ՁՈՒՐ ԿԸ ՏՐՏՆՋԱՆ

Երբեմն կը դանգատինք թէ չատ «հանդէս» – ներ ունինք։

Ամէս կ'ըլլայ որ ոչ կիրակի, ոչ չաբաթ օր կը մնայ ազատ։

Կը կարծեմ թէ լուրջ հիմք չունի այս տր – տունչը։ Սովորաբար դանգատած ըլլալու համար ըսուած խօսքեր են։

« Ցառաջ »ի խմբագրութիւնը անգամ որ օրն ի բուն հանդէսի նկարագրութիւն սրբագրելէն կազմակեր կը չորցնէ, մէկ հատիկ թղթակցու – թիւն, ամէնէն անընթեռնելին իսկ զամբիւղը չի նեռեր։

Այդ հաւաքոյթներն են որ գոյն կուտան, դի – մագիծ կը չինեն որեւէ գաղութի։ Փակեցէք հան – դիսասրահներուն դուռները եւ պիտի տեսնէք որ համ ու հոտ պիտի չմնայ, ազգային կեանքի տե – սակէտով։

Երկու պզտիկ դէպքեր առիթ տուին քրքրելու այս հարցը հանդէսներու նախօրեակին։

Անցեալ գարնան Անդրյորդանանէն երկու է – րիտասարդներ կը դանգատէին թէ «բան չհաս – կցած » պիտի մեկնէին Փարիզէն, — բան չհաս – կնալ՝ անչուշտ հայկական իմաստով — եթէ Մա – յիս 28ի փառաւոր հանդէսը չըլլար, ուր 2000 Հա – յեր, մեծ մասով երիտասարդներ, եկած էին ըս – լու թէ վառ կը մնայ իրենց Հայու հոգին։

Այնքան դոհ էին մեր հիւրերը, որ, չէին ուզեր մէկ հայ երգ իսկ փախցնել, սեղանէ սեղան եր – թեւեկելով։

Եգիպտոսէն ազգային տաք դգացումներով տոպրուած երիտասարդ մը, որ Եւրոպայի կէսը պտտած է, փարիզ ալ հանդիպելով, կը արտնջար առջի օր։

— Եկեղեցին դուռն ալ մարդ չէ մնացեր։ Այս չաբթուան ընթացքին որեւէ հանդէս, հաւա – քոյթ, բան մը չունի՞ք»...

Եւ անհամբեր դրական պատասխանի մը կը սպասէր, յուսալով առիթ մը դտնել Ֆրանսահայ գաղութը տեսնելու, ներչնչուելու։

Ափսոս որ Օգոստոս էր, այլապէս նոյնիսկ եդիպտահայ գաղութէն մէկը, յուսախաբ չէր ըլ – լար մեր հանրային եւ ազգային կեանքէն։

ՍՕՍԻ

ԴԼՊԻ ԿԱԶԴՈՒՐՄԱՆ ԿԱՑԱՆ

ՄԱՐՍԷԼ, 1 Սեպտ.— Այսօր՝ առտուան ժա – մը 6ին, արտակարգ եռ ու ղեռ մը կը տիրէր քա – ղաքիս Սէն Շարլ կայարանին մէջ, ուր, չրջանիս Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու վարիչները ժա – մադրուած էին մասնակիցներուն հետ։ Որոշեալ ժա – մէն առաջ՝ մասնակիցներու եւ ծնողներու բազմու – թիւն մը համախմբուած էր կայարանի դարպա – սը։ Մասնաւոր վակոն մը վարձուած էր ուր ան – միջապէս տեղաւորուելու տղաքն ու աղջիկնե – րը, Կապոյտ Խաչուհիներու հսկողութեան տակ։ Բոլորն ալ ուրախ էին։ Ցուզիչ էր տեսարանը, հրաժեշտի պահուն։

Մօտ մէկ ամիս, այս մանչերն ու աղջիկները պիտի ըլլան Կապոյտ Խաչի հիւրերը։ Պիտի ապ – րին հիւրընկալ եւ դեղեցիկ Ֆրանսայի մէկ խա – ղաղ անկիւնը, բնութեան մտերմութեան մէջ։ Պիտի չնչեն անոր մաքուր եւ առողջարար օդը, պիտի կազդուրուին հոգեպէս, բարոյապէս եւ ֆիզիքապէս, Կապոյտ Խաչուհիներու հսկողու – թեան տակ։

Ի տես այս բարիքներուն, չ՞րժէր աւելի լայն աջակցութիւն ընծայել Կապոյտ Խաչի ձեռնարկ – ներուն, որպէսզի կարելի ըլլայ աւելի բազմաթիւ մանուկներ ընդունիլ տարեկան օդափոխութեան կայանին համար։

Կեցցէ Կապոյտ Խաչը, իր հայրենասէր եւ ժրաջան անդամուհիներով։ — Թղթակից

ՄՄԲ.— Շաբաթ կէս օրէն վերջ «Ցառաջ»ի ուղղուած հեռագիր մը կը հաղորդէր թէ տղաբ հանգիստ հասած են կազդուրման կայանը։

ՍՊԱՆԻՈՑ Լուրերը հասան Միջերկրականի ա – մերիկեան նաւաթաժինը, ջերմ ընդունելութիւն կոնելով։

Մարաւ մնացեր են Արարատի վրայ

ՊԻՏԻ ԿՐՆա՞Ն ԳՏՆԵԼ ՆՈՑԻ ՏԱՊԱՆԸ

Ամերիկեան մեծ գործակալութեան՝ «Լոս – Ճէնճըլըս Փրէս»ի թղթակիցը կը հեռագրէ կիրակի օրուան թուականով, (4 Սեպտ.) գիւղորակաւ կայանէ մը, (թուրքեւիրանեան սահմանագլու – խին վրայ).—

Հինդ օրուան յոդնեցուցիչ խուզարկութիւն մը կատարուեցաւ Արարատի երեք լանջերուն վը – րայ, բայց կարելի չեղաւ գտնել որ եւ է տեսա – նելի հետք Նոյի Տապանէն։ Ամերիկեան հնագի – տական խումբ մը, որ կը բաղկանայ չորս ան – դամներէ, այս կայանը վերադարձաւ ուրբաթ օր, եւ տակաւին կը յուսայ տապանը գտնել Արարա – տի հիւսիսային կողին վրայ, ուր պիտի բարձրա – նան ուրիշ ճամբով մը։

Խուզարկուները, յոդնութենէն ուժասպառ ե – ղած էին ձեր թղթակցին եւ երեսուն Թուրքերու հետ։ Պահ մը քիչ մնաց որ ադէտի մը մատնուէ – ին, ջուրի պաչարը սպառած ըլլալով։ Բոլորն ալ վախտ բաժին մը ստացան մէկ օրուան համար, եւ ուրիշ խմելիք չունէին յաջորդ օրուան համար, երբ ուղեցոյց մը լճացած աւազան մը գտաւ ո – րուն վրայ թափեցան ծարաւահիւծ ուղեւորները։ Միեւնոյն ատեն վախ կար որ յարձակում կրէին քիւրտ աւազակներէ եւ մաքսանենգներէ որոնք յաճախ Թուրքիա կը սպրդին այն լեռնային անց – քերէն ուր կը գործէ արշաւախումբը։

Խումբը Տօղու Պայազիտէն ճամբայ ելաւ անց – եալ կիրակի, եւ երկուշաբթի օր, երբ հասած էր Արարատի հրաբխային ամայութեանց դրեթէ կէս ճամբուն վրայ, տեսաւ որ էշերու վրայ բեռցուած խոշոր ջրամաններ պարպուած են։

Ուղեցոյց մը ըսաւ թէ կարելի է ջուր գտնել Արարատի լեռնաշղթային ստորոտը, իբր 24 ժամ անդին։ Որոշեցին հոն հասնիլ եւ յառաջ սուրա – ցին։ Ուժասպառ եւ ծարաւահիւծ, լերը հասան յաջորդ կէս օրին, եւ իրենց առջեւ գտան անջրդի տարածութիւն մը։

Բոլորն ալ յուսահատած էին։ Շատ ուշ էր եւ վերադառնալու համար։ Կարելի էր ջուր գտ – նել հազար ոտք բարձրութեամբ լեռնադաշտի մը վրայ, բայց ուղեցոյցը վստահ չէր։ Քանի մը դինուորներ, ուղեցոյցը եւ ես պատրաստեցինք լերան չուրջը որուն ստորոտը միշտ ջուր հոսած էր նախապէս։ Բայց ամենաուաջ ամառը որ տեսնուած չէր ութսուն տարիէ ի վեր, չամ – բեցուցած էր լեռնային չրջանները, ինչպէս եւ հալեցուցած լեռնակուտակ ձիւները։

Երկու ժամ վերջն էր որ ջուրի թեթեւ ձայն մը լսուեցաւ անդունդէ մը, 700 ոտք դէպի վար։ Ուղեւորները դէպի վար խոյացան, ժեռուտ սա – րալանջէն վար դլորեցան դէպի սառուցեալ վիհ մը եւ տեսան փոքր աւազան մը ադատ ջուրով դոր դտած էր ուղեցոյցը։ Օձ մը փռուած էր ա – ւազանին ափը, ծածկուած՝ ջղջիկներով։ Երկուքն ալ մնացին իրենց վիճակին մէջ։

Ցունական պատերազմը չէ վերջացած տակաւին

Ցունաստանի կառավարութիւնը գոհունա – կութեամբ հաղորդելով հանդերձ Վիթկի եւ Կր – բամոս լեռներուն չահուած յաղթանակները, կը դգուշացնէ ժողովուրդը՝ չափազանց լաւատեսու – թենէ։ Ըսել կ'ուզէ թէ պատերազմը չէ վերջ – ցած տակաւին։

Թագաւորը պատգամագիր մը ուղղեց բանա – կին, յայտնելով թէ կը դտնուին «վերջնական յաղթանակի սեմին վրայ»։ Իսկ սպարապետը՝ զօր. Փափագոս իր կարգին յայտարարեց թէ «տա – կաւին անելիքներ ունին»։

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, քանի մը հազար ապստամբներ կը շարունակեն գործել հիւ – սիսային եւ կեդրոնական Ցունաստանի մէջ։ Ա – նոնք փոքր, չափազանց չարժուն հրոսախումբեր կազմած են անմատչելի բարձունքներու վրայ եւ կը խուսափին ճակատ ճակատի դալ կառավարա – կան զօրքին հետ։

Իրաղեկներ կ'ըսեն թէ 50.000 դինուորներ գործածուեցան Կրամոս եւ Վիթի լեռներուն մէջ, 7000ական ապստամբներու դէմ։ Ցունական բա – նակին որակը բարձրացած է բաղդատելով անց – եալ տարուան հետ, աւելի փորձ դեկավարու – թեամբ եւ ամերիկեան սպառազինութեամբ։ Ա – հադին քանակութեամբ ռազմանիւթ սպառած էր Կրամոս լեռներուն մէջ։ Բանակը չորս օրէն դլուխ հանեց այն ինչ որ մէկ ամիս պիտի տեւէր անց – եալ տարի։

Այդպէս ըլլալով հանդերձ, պաչտօնապէս կը հաստատուի թէ առ նուազն տասը հազար ապս – տամբներ Ալպանիա, Պուլկարիա եւ Եուկոսլաւիա փախած են, բայց ամէնէն աւելի Ալպանիա։ Ցու – նաստան այժմ իր ուշադրութիւնը կեդրոնացու –

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԵԿՈՐՆԵՐԸ ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ՄԷՋ

ՆՄԲ.— Այս շարքին Ա. եւ Բ. մասերը հրատարակած ենք Օգոստոս 26ին եւ 27ին.—

★

ԷՐԶՐՈՒՄԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՄԹԵՐԱՆՈՑ ԱՐՄԱՏԻՔԻ.— ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ ԹՐՔԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ.— ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆԸ ԱՐՏԻ ՎԵՐԱԾՈՒԱԾ.— ԱՆԳԱՐԱՑԻ ՀԱՅԵՐԸ ԲԱԽՏԱՒՈՐ ԵՆ.— ԲԱՑԻ ՈՉ ԵԿԵՂԵՑԻ ՈՒՆԻՆ, ՈՉ ԱԼ ԴՊՐՈՑ.

Էրզրումի Հայոց եկեղեցին այժմ կը ծառայէ իբրեւ կառավարական մթերանոց արմտիքի :

Քաղաքի կեդրոնին մէջ, մայր եկեղեցւոյ անմիջապէս քովը կը բարձրանայ երկյարկանի կոկիկ շէնք մը, նախկին Սանասարեան վարժարանը :

Դպրոցի շէնքը եղածին պէս պահուած է եւ դարձեալ իբրեւ դպրոց կը ծառայէ. կը կոչուի՝ «Եափուճուլուք Օքուլու» (շէնքի շինութեան մանուածէա վարպետներ պատրաստող վարժարան) : Այնտեղ ուր հայութեան երիտասարդ տարրերուն հոգեւոր եւ մտաւոր կառոյցը կը դարբնուէր, այսօր շինութեան դասեր կը սրուին. հոպին ու միտքը, նիւթն ու քարը, անանցանելին ու չափեհնականը, անցողականն ու ժամանակաւորը, վարդանանց պատերազմն ու Պարսից անզօր սուրը : Հայ անպարտելի ոգին եւ թուրք եաթաղանը, հայկական հանճարն ու թշնամին սադրանքները . դաւեր են ասոնք որոնք Սանասար-եան վարժարանի դասարաններուն մէջ չատ ծեծուեցան եւ անկէ շրջանաւարտ սերունդները անկասկած կը չիշեն իրենց հոգեկան աշխարհին անբաժանելի մաս կազմող աննիւթական հարստութեանց անգնահատելիեւ անչնչելի արժէքն ու տարողութիւնը : Քեզի հարազատ սերունդը քեզ լաւ կը չիշէ, սիրելի վարժարան, ինչպէս կը չիշուի անձնազոհ ընկեր մը որ բանտ կը նետուի պարզապէս իր ժողովուրդը չատ սիրած ըլլալու «քրէական յանցանք»ին համար :

Հայոց մայր եկեղեցւոյ կողքի հայկական դերեզմանոցը վերածուած է արտ : Հայոց մեռելներն անգամ դիտեն թշնամին հացով կերակրել : Երբ այդ նոյն թշնամին պատառ մը հացն ու պուտ մը ջուրը ղացաւ իրենց :

Տեղացիները չատ լաւ կը չիշեն իրենց երէցներու կերած ջարդը, հայկ. վրէժի անկաչառ բռնադատին՝ զօր. Անդրանիկի կողմէ : Իրենք ալ իրենց կարգին ունին ընդարձակ դերեզմաններ ուր կը հանգչին Հայկի անշեղ նետին հանդիպած իրենց արենակիցները : Դեռ դողալով կը չիշեն Անդրանիկի անունը. նոյն իսկ իրենց պզտիկները քնացնելու կամ վախցնելու համար կ'ըսեն.— «Չիմա Անդրանիկը կը կանչեմ», որպէս անունը անմահանալի չար ոգիի մը որ հասածին պէս իրենց հոգին կ'առնէ :

Տեղացիներու խօսակցութեան ընթացքին կարելի է լսել հայկական դաւառական բառեր. առհասարակ հողմաչակութեան առնչութեամբ : Մեր դիտած դութանին կ'ըսեն «քոթան», մարդակին «մերդէք», վանքին «վէնք», ջերմուկին «ջերմիք» : Երբ տղու մը ծայր առնման անառակութիւնը կամ կորնճութիւնը չիչեցնել ուզեն, «Հայու լակոտի կը նմանի» բացատրութեամբ կը յայտնեն իրենց միտքը :

ՏԱՐԱԳԻՐ ՁԱՆԳԸ

Կարնոյ չոգեկառքի կայարանը, մեկնումին ազդանշան տուող զանգը իր անսովոր մեծութեամբ եւ այդ նպատակին համար պէտք եղածէն աւելի ուժգին ձայնով ուշադրութիւնդ կը գրաւէ. բնազդաբար կը մօտենաս. զանգին պատին կողմը դարձած երեսին վրայ հայկական դիրերը կան ո-րոնց վերջին դիրերը, «ծին» յատակ կերպով կը տեսնուին կողքէն դիտողին : Հայկ. եկեղեցւոյ աւանդական զանգակն է, Ս. Աստուածածնին մա-կագրութեամբ : Ցուզումէդ տեղը կը գամուի. կ'ուզես ձեռնել զանգը, յանկարծ յուզումիդ մէջ պէտք եղածէն աւելիով կը չարժիս ու լեզուակը քեզ ճանչնալով ուրախութեան ճիչ մը կ'արձակէ. ձայնէն խուճապահար կայարանին պաշտօնեան դուրս կը խուժէ՝ «ինչ կ'ընես հոդ, հայրենա-կից». օ՛, հայրենակից. դժուար է լսել իրեն թէ հանդիպած ես արտյրէհայրենակցի մը որ տարի-ներով քու հարազատ լեզուն է խօսած :

Շոգեկառքը պիտի մեկնի. պատուհանէն կը դիտես պաշտօնեան որ կը զարնէ զանգը. քու զանգդ որ աղեկտուր երթաս բարովի ձայնը կը հնչեցնէ. ու մինչ կը չարժի կառաչարը, միտք կուգան հայ ժողովուրդի սրտին փրթած երդի մը ծանօթ տողերը.

— « Ձայն մը հնչեց Էրզրումի Հայոց լեռնե-րէն, Հայոց լեռներէն ...

ԱՆԳԱՐԱՑԻ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Բոլոր յեղաչրջուած քաղաքներուն նման Ան-գարան կը բակխանայ քաղաքի հին, նոր եւ նորագոյն մասերէն : Հռոմէական չիշատակարաններէն մինչեւ Աթաթիւրքի ձիւաւոր արձանն ու կեդրոնական հրապարակին վրայ աղատութեան յուչարձանը, կը չիչեցնեն քեզի թէ պատմական քաղաքի մը մէջ կը դտնուիս. տարօրինակ պիտի ըլլար որ պատմական ժողովուրդ մը՝ Հայը, իր ներկայացուցիչները չունենար սրտին մէջ երկրի մը որու պետական մեքենային համար, էր ե-րեմն տրամադրած էր իր ամէնէն ձեռնունակ , նուիրուած եւ գործօն տարրերը :

Հոս Հայերը կատարելապէս զիտակից են իրենց հայութեան : Իսլամացած Հայեր չկան. կառավարութիւնն ալ չի քաջալերեր որ այդ ուղղութեամբ մտածեն անոնք : Թուրքը իր կեդրոնին մէջ կատարելապէս ցեղակրօն է եւ այլատարր մարդոց վրայ կը հսկէ արդուսեան աչքերով, չըլլայ թէ խառնուին իրենց եւ պղտորեն իրենց արիւնը :

Առհասարակ կ'ապրին քաղաքին հին թաղամասերուն մէջ. ճակատաբաց կ'այցելեն իրարու եւ երբեք չեն ուրանար իրենց հայութիւնը : Իրենց անունները չեն փոխած, միայն ամէնն ալ մէյմէկ թրքական մականուն ունին որոնցմով ալ կը ճանչցուին իրենց թուրք հայրենակիցներէն : Իրենց թիւը չուրջ երկու հարիւր չիտուն ընտանիք : Ներքին գաւառներու հետ բաղդատելով՝ ամէնէն կրթուածներն ու զարգացածներն են : Առհասարակ կը զբաղին վաճառականութեամբ, ոսկերչու-թեամբ, դերձակութեամբ եւ արհեստներով : Մասնաւոր հալածանք չկայ իրենց դէմ. կը դնահատուին իրենց աչխատասիրութիւնը, պատուախնդրութիւնը ու պարկեչտութիւնը : Հոս հայեթուրք ամուսնութիւնները չկան : Երկու կողմէն ալ չեն քաջալերուիր այս ուղղութեամբ : Անգարայի հայութեան երեք յարանուանութիւններն ալ՝ Լուսաւորչական, Բողոքական եւ Կաթոլիկ, ունին իրենց ներկայացուցիչները. վերջիններս թիւով աւելի դերակչիռ են. բոլորին մօտ ալ ազգային դիտակցութիւնը զօրաւոր է. ամէն կերպ կ'օգնեն իրարու եւ կը հետաքրքրուին իրենց ժողովուրդով. իրրեւ վաճառական եւ երկրի մայրաքաղաքի բնակիչներ, բաւական լայն տեղեկութիւն ունին Պոլսոյ եւ այլ վայրերու հայութեան մասին : Մերթ ընդ մերթ Պոլսէն կրօնաւորներ կ'այցելեն իրենց ու կը մխիթարեն : Քրիստոնէական մեծ տօները, Ս. Զատիկն ու Ս. Ծնունդը նախանձախնդրու-թեամբ կը պահեն : Այդ օրերուն գործի չեն երթար. հանդստի, «պայրամի» օրն է իրենց :

Հայկական եկեղեցիներ ու դպրոցներ բացարձակապէս գոյութիւն չունին : Տղաքը կը յաճախեն Թրքական վարժարաններ : Առհասարակ նախակրթարանը աւարտելէ վերջ գործի ասպարէզ կը նետուին, համոզուած թէ բարձրագոյն ուսումը իրենց ծագումին պատճառով, բանի չի ծառայեր իրենց բնական երկրին մէջ : Նիւթական տեսակէտով՝ ապքատ մարդ չկայ. առհասարակ բարեկեցիկ են. նոյնիսկ ունին հարստահարներ. քաղաքին մէջ բնակիչներէն ոմանք չրջակայ գիւղերուն մէջ ունին հողեր եւ կատարելապէս կը վայելեն նիւթական բարիքները :

« ՀԱՑՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ »

Անգարայի քաղաքի կեդրոնին չատ մօտիկ պատմական ցից բլուրի ստորոտը, ուրկէ կ'անցնի բաւական լայնկեկ գետ մը, կը դտնուի մատուռ մը, Ֆրանսական դեսպանատան ու փոքրաթիւ գաղութին յատուկ եկեղեցին է զոր Հայերն ալ ապատ կերպով կը գործածեն : Արարողութիւնը տեղի կ'ունենայ Հռոմէական եկեղեցւոյ պաշտօնեան լեզուով՝ լատիներէն, օտար վարդապետի մը կողմէ (Ֆրանսացի կամ իտալացի) : Հայերը, մանաւանդ կիները, կիրակի օրեր հանդիսաւորապէս կը յաճախեն եկեղեցի, Քրիստոսի անունով եղբայրանալով մատուռին մէջ բոլոր անոնց հետ որոնք ծնած են Քրիստոսի խաչի ժառանգութեամբ : Երբ նոր կրօնաւոր մը հասնի, առանց որեւէ խարութեան ապատ է իր պատարագը մատուցանելու կամ քարոզը խօսելու : Այդպիսի օրեր հոգեկան կոչունքի օրեր են տեղացի Հայերուն համար որոնք բան մը դործ Թողած կը լեցուին եկեղեցի :

Առ հասարակ դոհ են իրենց վիճակէն. Պոլիս կամ այլուր գաղթելու մասնաւոր տրամադրութիւն մը ցոյց չեն տար : Ամուսնութիւնները կը կարգադրուին իրենք իրենց միջեւ, քաղաքական ամուսնութեան պաշտօնական ուղիով :

Անգարայի Հայերը զարմանալի կերպով լեզուական դառած են տեղացիներուն հետ եւ առհասարակ կը սերտուին տեղացիներէն, հակառակ իրենց ծագումին . չատ աչխատասէր, ձեռներէց մարդիկ են եւ չրջահայեաց : Երիտասարդները չատ պարկեչտ, ուղղամիտ ու ջանասէր տղաք են. իրենց համար մայրաքաղաքի «պար»երը եւ հաճոյքի այլ վայրերը մասնաւոր հրապոյր մը չունին. կը սիրեն իրենք իրենց մէջ ամփոփուիլ, գործի մէջ յառաջդիմել եւ դիրք կազմելով ապագայ կերտել : Պատճառը կ'երեւի այն է որ Հայերը հազիւ տղուն աչքը բացուած, կ'ամուսնացնեն զայն որպէսզի «ոտքը կապուի եւ բանը գործը իր ընտանիքին մասին մտածելն ըլլայ» :

Անգարայի հայութիւնը հիւրասէր է, եկեղեցասէր եւ ժողովրդասէր : Մանաւանդ եկեղեցական ձեռնարկներուն, դիտէ առատաձեռնութեամբ մասնակցիլ :

ՀԱՑՈՐԴԻ

Ուսուցչական սովը

Դպրոցական տարեշրջանի վերաբացման առթիւ, ամէն կողմէ ուսուցչական խնդրանք կայ, սակայն դժբախտաբար սով կը տիրէ : Ուսուցչական թեկնածուները տարուէ տարի կը նուազին, մանաւանդ հայաչատ կեդրոններու մէջ :

Ի՞նչ բանի կարելի է վերագրել այս նուազութիւնը : Շատեր կը կարծեն թէ նոր սերունդը չունի ուսուցչական ճաշակ ու կը թեչդրեն ներմուծել անոնց մէջ այդ ճաչակը : Ուրիչներ կը կարծեն թէ մեր բարձրագոյն վարժարանները այդ ուղղութեամբ կարելին չեն ըներ հրապուրիչ դարձնելու համար ասպարէզը :

Երկրորդական եւ կողմնակի կը գտնեմ բոլոր այս պատճառները եւ առանց վարանելու կը յայտարարեմ թէ՝ բուն վերջը կը գտնայ ներքակնին չուրջ : Հոն է որ խորացած է պալարը : Դժբախտաբար ոչ մէկ բարեյոյս նչան արմատական դարմանումի : Արդի երիտասարդութիւնը իսկապէս չահեկան չի գտներ ուսուցչական ասպարէզը, տեսնելով իր խակ ուսուցչին կեանքի դատնութիւնները : Դժբախտաբար մինչեւ հիմա կարելի չեղաւ բարելաւել եւ կազմակերպել ուսուցչական ասպարէզը, որպէս զի թեկնածուն ապահովուած տեսնի թէ իր ներկան եւ թէ մանաւանդ ապագան : Եթէ դոյութիւն կան ուսուցչական միութիւններ եւ ժողովներ, չկան, սէնտիֆա եւ ոչ ալ սակագին :

Թաղային խորհրդարանին դատնէն ներս, պաչտօնի համար, ուսուցչին ձեռնհասութիւնը, եւ մտաւորական մակարդակը չէ որ կը փնտռեն, ըլլայ իսկ մանուածէա կամ մանկավարժ, փորձառու կամ նորեկ, այլ պարզապէս վարժապետ մը վիլայականով , որ կը վճարուի միմիայն թաղական խորհուրդի յատկացուցած վարկէն : Ուսուցիչին կը մնայ փնտռել հարուստ թաղեր՝ օժտուած հարուստ անտուկով, եթէ սակայն կանուխէն չէ վարձուած ուրիչ մը՝ որ խնամիական կապեր հաստատած ըլլայ թաղականի մը կամ հոգաբարձութեան ազդեցիկ մէկ անդամին հետ :

Ուսուցիչէն կը սպասեն միչտ խնամուած աչխատանք եւ լաւագոյն արդիւնք, առանց գոհացուցիչ կերպով վարձատրելու, առարկելով թէ՝ թաչին սնտուկը ադքատ է : Ե՞րբ կը հարստանայ այդ սնտուկը... : Այս առթիւ փոքրիկ օրինակ մը, որպէսզի նոր սերունդը սորվի, ուսուցչին ազնիւ եւ անփառունակ վիճակը, ինչպէս որ կը սորվի Հայոց պատմութիւնը :

Պատահեցաւ որ 1910 — 1911 շրջանին, իբր դպրոցական — ուսուցիչ, պատմանաւորուիմ Պոլսոյ հեռաւոր թաղերէն՝ Թոփ — Գափուճ Լևւոն — Լան — Վարդանեան երկսեռ վարժարանին մէջ : Այն առեն Թաղ. Խորհրդոյ առենադպիրն էր Պ. Վահրամ Արծրունի, (չեմ յիչեր առենապետին անունը), իսկ վարժարանին տնօրէնը՝ Պ. Խաչիկ Իսաբէճեան :

Այս այն Թոփ — Գափուն է որ այսօր իսկ բախտաւորագիւ եւ յուզիչ կռիւով մը ահաղանդը կը հնչեցնէ, որպէսզի բարերարներ հոգածու ըլլան թաղային սնտուկին բացը դոցելու, կարենալ վճարելու համար ուսուցչին ամսաթոշակը :

Ամսական երկու ոսկիով վարձուած էի եւ թոչակս ստանալու համար պարտաւորուած էի ամէն կիրակի հանրակառք նստիլ եւ ներկայանալ խորհրդարան, սպասել եկեղեցին աւարտելուն, պնակներու շրջագայութեան եւ անոնց արդիւնքին, ճշդելու համար ինծի վճարուելիք բաժինը : Եւ ահա երկու հարիւր մէջտալիէ որ կ'արժէ յիսուն դրուշ , կրկին ու կրկին համրելէ վերջ, ստանդ վերածելու արծաթ դրամի, ինծի կուտային ի հաչիւ ամսականիս :

Կիրակի ալ կ'ըլլար որ այս գումարէն չատ աւելի նուազ՝ այսինքն յիսուն կամ հարիւր մէջտալիէով տուն վերադառնայի : Ասիկա կախում ունէր հաւատացեալներու բազմութենէն եւ կամ պնակներուն պարունակութենէն : Միչտ առնելիքեր ըլլալով, նոյնիսկ ամավերջի արձակուրդիս կիրակիները կը գոհէի ամսաթոշակիս անվճար մասը ստանալու, այս կերպով հազիւ կրցայ ամբողջական իրաւունքս դանձել ...

Այստեղ կը վերջնայ նիւթական բաժինին մասը որ ամէնէն կենսականն է : Բարոյական քաջալերութեամբ չէ որ կը զնուի հացն ու պանիրը :

Ինչպէս կը տեսնուի, մօտաւորապէս քառասուն երկար տարիներ անցած են, փոխանակ բարւոքելու վերոյիչեալ դպրոցին սնտուկի եւ ելեմուտքը, Օգոստոս 9ի թղթաթերէն կը տեղեկանանք թէ աւելի եւս վատթարացած է : Միչտ Պոլսոյ մասին խօսելով, նոյն թղթաթերէն կ'իմանանք թէ Օր — թաչիւղի ուրիչ թաղերու դպրոցներն ալ կը զրաւնուին անճուկ վիճակի մէջ : Եւ բոլորն ալ ճարահատ կոչ կ'ընեն բարերարներու, ազդասէրներու եւ խղճմտիտ հասարակութեան, սպասելով անոնց պատասխանի նուէրներուն, որպէսզի ճրագը վառ մնայ ...:

Նպատակ չունիմ ուսուցչական սնտուկի համար հասոյթներ փնտռելու : Այդ բաժինը կը ձգեմ մասնագէտներու : Սակայն իմ բազմամեայ ու —

Այս մեկը չմոռնանք

1939ի Օգոստոսի 23ին Մոսկուայի օդանաւակայանում պարզուած էր հիթլէրական Գերմա – նիայի դրօշը, զարմանք պատճառելով ամէնուն :

Սովորականի պէս, օտար թղթակիցներն ու պետական պաշտօնեաները , խուռներամ , չարժուում էին դէպի օդանաւակայանի մուտքը: Ըստ հաստատուած օրէնքի, Մոսկուայում ոչ մէկ օտար լուսանկարիչ իրաւունք չունէր որեւէ չէնք կամ առարկայ նկարելու: Գաղտնի ոստիկաններ – ը, որոնք իւրաքանչիւր օտար թղթակցի հետեւում էին ամէն կողմէ, յաճախ բռնում էին նրանց ձեռքը, արգիլում եւ զգուշացնում, յիշեցնելով թէ լուսանկարելն արգիլուած է: «Ճանցանքի» մէջ բռնուած թղթակիցները բարկանում էին, կամ ժպտում եւ դործիքները փակելով՝ չարունակում քալել :

Արտասովոր ոչինչ կար, եթէ չհաշուենք ոստիկանների աչխուժացումը :

Արդէն մի քանի օր էր, որ անգլիական եւ Ֆրանսական պատուիրակները, բանակցութիւն – ները վերջնապէս յաջողցնելու միջոց չգտնելով՝ թափառում էին նորակառոյց Մոսկուա – Վոլգա Ջրանցքի ափերին: Նրանց ոչ մի սովետական քաղաքացի չէր մօտենում, ոչ էլ նրանք էին փորձում մէկի հետ խօսուել:

Ճաշորդ առաւօտ չունդալից վերնագրերով , բոլոր թերթերը ճիաբերան աւետում էին Սովետ – Գերմանական դաշինքը:

« Պրաւդա»յի առաջին էջի վրայ դետեղուած էր մի մեծադիր նկար՝ Մոլոտովը եւ Ֆոն Ռիպ – պէնթրորը ստորագրում էին գերմանեւսովետա – կան դաշնագիրը, իսկ նրանց թիկունքում կանդ –

սուցչական վարձատրութիւնս ինձի կը պարտադրէ մատնանշել այն անտանելի եւ անհանդուրժելի պայմանները որոնց ենթակայ են ուսուցիչը եւ ուսուցչուհին :

Օրուան կեանքի պայմանները եւ ապրուստի աղքութիւնը նկատի առնելով, պէտք է բաւարար չափով եւ կանոնաւորապէս վճարուի ուսուցիչը: Ներկայ սերունդը չի հանդուրժեր սպասել քան – կալին կամ խորհրդարանին առջեւ, ստանալու համար առ հաչիւ դումար մը: Չարկ է բարձր պահել հայ ուսուցչին վարկը, որովհետեւ դարեր ի վեր ան է որ կրթեր է սերունդները:

Դանուեցան թաղականներ կամ հոգաբարձու – ներ որոնք կարծես հաճոյք կը զգային տեսնելով պաշտօնի համար իրենց դիմող ուսուցիչը դունատ ռուտենկոթով կամ դոլոր խղտոտ ֆէս մը: Աւելի անզգաներ ալ կը ծաղրէին, փոխանակ բարձր պահելու անոր արժանապատուութիւնը :

Մինչեւ ե՞րբ պնակներու չրջագայութիւնէն դոյացած մէքալիոններով եւ ուրիշ խեղճուկրակ միջոցներով պիտի վճարուի ուսուցիչին վոխտ ամսականը:

Ուսուցչական ասպարէզը՝ ուրիչ չատ մը ասպարէզներու կարգին կ'ըլլայ չահեկան եւ հրա – պուրիչ, երբ այդ ասպարէզը սիրողները՝ վրաստահօրէն կը տեսնեն անոր մէջ նիւթական ապա – հովութիւն :

ՆՈՒՊԱՐ ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

նած էին՝ Սթալինը եւ Մոսկուայի գերմանական դեսպան Շուլէնբուրգը :

Լուրն անակնկալ էր եւ անհաւատալի: Այդ իսկ պատճառով, ով ում պատահում, հարցնում էր՝ «Սա ի՞նչ է ...»:

Այդ օրուանից այլեւս թերթերում չերեւացին « Նացի » եւ «Ֆաչիստ» բառերը, որոնք այնքան դործածական էին այն օրերին, որքան ներկայիս՝ «ամերիկեան իմպերիալիստներ» բացատրութիւնները :

Մինչ անգլիաֆրանսական պատուիրակները ձանձրացել էին թափառելուց, Գերմանիայի արտաքին նախարարը կարողացաւ մի քանի ժամում աւարտել ամէն ինչ, եւ դաշնագրերի ստորագրումը կատարուեց յոյժ արագ, առանց աւելորդ ձեւակերպութիւնների, քանի որ նախապէս համաձայնած էին:

Դաշնագրի ստորագրումից յետոյ, հոսել էին վոսկան ու չամփանեան: Բաժակաճառերն իրար էին յաջորդել :

Նախ՝ Մոլոտովն առաջարկել էր խմել Ստալինի կենացը, որպէս այդ գործի գլխաւոր նա – խաձեռնող: Ապա Ստալինը բաժակը վերցնելով ասել էր,— « Ես գիտեմ, թէ ինչպէս գերման ժողովուրդը սիրում է իր «Ֆիւրէր»ին, դրա համար առաջարկում եմ խմել Հիթլէրի կենացը»: Եւ ուրիշ չատ ճառեր ու մաղթանքներ :

Հրաժեշտի պահին Ստալինն ասել էր Ռիպ – պէնթրոպին.— «Խորհրդային Միութիւնը խիստ լուրջ է վերաբերում իր ստորագրած դաշնագրերին»: Իսկ վերջում աւելացրել էր՝ «Մենք չենք թոյլ տար որ մեր գործակիցը ընկնի »:

Խորհրդային եւ ոչ մէկ քաղաքացի չէր հաւատում այն մաքի հետ, թէ «Ֆաչիստական» Գերմանիան կարող է բարեկամ դառնալ Խորհրդային Միութեան: Բայց իրականութիւնն անողոք էր, իսկ հետեւանքները ամէնքը գիտեն :

Գ. ԱԿԱՆԱՏԵՍ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ԱՐԵՒՈՑՇՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՎԱԼԱՆՍ.— Կիրակի, 28 Օգոստոս, տեղի ունեցաւ արեւոյշներու հանդէսը, Մալիսորի անտառին մէջ, ճոխ եւ հաճելի յայտագրով մը:

Երդուեցան հայերէն ազգային եւ սկաուտական երդեր, մէջ ընդ մէջ արտասանուեցան հատընտիր բանաստեղծութիւններ, որոնց մէջ ուշագրաւ հանդիսացան երկու Ալիսներու (Քարու – թիւնեան եւ Շամիրեան) արտասանութիւնները, լուսն ծափեր խլելով :

Վալանսի հայ արիներու նորակազմ խումբը իրեն բաժին ինկած աշխատանքները վերջացնելէն եաք, եկած էր վարելու պիւֆէի դործը, չնորհաւորելի եռանդով, դեկավարութեամբ խմբապետ Սահիանի: Այս խումբը բազմանդամ եւ օրինակելի մասնաճիւղ մը դառնալու մեծ յոյսեր կը ներչնչէ :

Դաղարը հաղիւ լրացած, սկսաւ հայկական հարցնիքը: Թուփերու եռեւէն կը լսուէր «Թէ հայրենեանց պատկառիր» երգը: Հարսնեւորներու թափորը չարունեցաւ հրապարակին մէջտեղը եւ սկսաւ հարսանեկան ուրախութիւնը : Ամէն մարդ ինքզինք հայրենի բնազաւառին մէջ կը զգար , խորապէս յուզուելով: «Շամիլի» պարը պարեցին երկու փոքրիկներ՝ Անահիտ Փափազեան եւ Մասիս Շամիրեան, ջերմագէս գնահատուելով: Յանդուգն ուրախութիւնը կրկնապատկուած էր արդէն, երբ Ալիս եւ Կարպիս Քարութիւնեան իրենց կովկասեան պարը պարեցին, մեծ հաճոյք պատճառելով նաեւ Ֆրանսացի հիւրերուն: Մեծապէս գնահատուեցաւ Կարպիսի «Սեւ հաւի» ողբերդը, որ արդէն ծանօթ է Մարսէյլի Հայերուն: Արեւոյշ Համեստուհին պարեց չափածոյ պարը նոյնպէս յաջողութեամբ: Թուխիկները մարզանքներ կատարեցին խմբապետուհի Օր. Լօժէնի Թէլեանի ղեկավարութեամբ : Տեղի ունեցան նաեւ սկաուտական խաղեր եւ բացագանչութիւններ:

Կարճ դադարէ մը վերջ, մեծ հաճոյքով դիտեցինք հայկական տարազներով, գեղջկական պարեր պարող Արեւոյշները, որոնք ճկուն էին եւ լաւ մարզուած :

Այս բոլորէն խանդավառ, խօսք առաւ Տիկին Օաէթ Միքայէլեան, (Ֆրանսուհի)· — «Սիրելի Արեւոյշներ, եթէ այսօր այս բանակումը եւ հանդէսը կը կատարէք ազատ Ֆրանսայի երկինքին տակ, կը մաղթեմ որ վաղը այս տեսակ հանդէսներ եւ բանակումներ ունենաք փառապանծ եռագոյնին ծածանումով, միացեալ, անկախ Հայաստանի մէջ, Արարատի ստորոտը: Դուք իբրեւ անկախ Հայաստանի ապագայ հայրենասէր, մաքուր մայրեր, թոյլ տուէք ինձ ըսելու.— Մի յուսահատիք երբեք: Ձեր ընդունակութիւնները եւ ուշիմութիւնը պիտի առաջնորդեն ձեր քայլերը : Պահեցէք ձեր մայրենի լեզուն, որ ամէնէն հարուստն է, սքանչելի եւ տոկուն· սիրեցէք ձեր մշակոյթը, առանց մոռնալու նաեւ ձեզի հիւրընկալող Ֆրանսան »:

Ջերմ ծափերէ վերջ սկաուտական բացագանչութիւններ տեղի ունեցան :

Ապա առին նաեւ Պ. Պ. Անդրանիկ Պօյաճեան եւ Յակոբ Կօչկակարեան, գովելով Արեւոյշներու միութիւնն ու ջանքերը :

Վերջինը երբեւ Պոլսոյ Հ· Մ· Ը· Մ·ի խմբապետ իր հիացումը յայտնելէ վերջ թելադրեց հանդիսականներուն՝ նիւթապէս ալ քաջալերել արեւոյշները: Նուիրատուութեան ցանկը բացաւ Պ· Վարդան Փափազեան, 2000 Ֆրանքով, որուն հետեւեցան Կօչկակարեան 2000 եւ ուրիշներ հարար եւ 500ական եւայլ գումարներով: Տասը վայրկեանի մէջ գոհացուցիչ գումար մը գոյացաւ :

Նուէրներէն վերջն ալ տեղի ունեցան հաճելի անակնկալներ եւ ի վերջոյ ընդհ· խմբապետուհին փակեց հանդէսը, շնորհակալութիւն յայտնելով ներկաներուն :

Արեւոյշներու ընթրիքէն վերջ, Վալանսի Արիները պատրաստեցին խարոյկը, որուն չուրջ հաւաքուեցան հարիւրի չափ աղջիկներ եւ պատանիներ : Ներկայ էր նաեւ կալուածատիրոջ Պ· Կոռէի ընտանիքը :

Խարոյկին յաւուկ արարողութենէն վերջ , խմբապետուհի Բ· Շաքարեան սահուն Ֆրանսերէնով մը շնորհակալութիւն յայտնեց կալուածատիրոջ, որ այնքան բարեացակամ եղած էր Արեւոյշներու հանդէպ եւ իրենց կողմէ զարդանօթ մը նուիրեց տիկին Կառէի :

Մէկ խօսքով՝ Վալանսի հայ գաղութը յաւէտ յիշատակելի օր մը ապրեցաւ: Ակաճատես

«ԾԱՌԱՉ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ՇԱԽՈՒԵՑԱՒԻ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՄ

ԱՆԻԻ ԿՈՐՇԱՆՈՒՄԸ

Է.

ՀԱՑՐ ԵՒ ՈՐԴԻ

Իր առջեւ նոյնպէս սուրը բարձրացուցած կանգնած էր իր հարազատ որդին՝ Ստեփանիկը :

— Որդիս, ի՞նչ կ'ընես, մրմնջեց Թորոսիկ:

— Դաւաճան , պատրաստուէ մեռնելու, պատուոյ Ստեփանիկ սուրը չարժելով :

— Որդին հօ՞րը դէմ :

— Դաւաճանը չի կրնար հայր կոչուիլ,պատրաստուէ մեռնելու, կրկնեց Ստեփանիկ, եւ հօր ու զաւկի սուրերը զարնուեցան իրարու՝ կայծեր հանելով :

Հայր եւ որդի քանի մը վայրկեան կռուեցան բուռն, ահաւոր աենդով · ի վերջոյ երիտասարդ ուժը յաղթեց եւ Ստեփանիկի սուրը մխուեցաւ դաւաճանին կուրծքը :

Թորոսիկ գետին տապալեցաւ արիւնլուայ, եւ մարած աչքերը յառելով որդւոյն վրայ՝ հաղիւ կրցաւ չչնջել·

— Այդ ի՞նչ ըրիր որդի· դուն սպաննեցիր հարազատ հայրդ ...:

— Արժանի էիր, պատասխանեց Ստեփանիկ եւ կոխելով հօրը դիակին վրայ՝ առաջ անցաւ:

Ը.

ԱՆԻԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

Մինչդեռ Հարպիկ Ցունաց զօրքերը Պաղինի չրջակայքէն կը քչէր, Վահրամեանք ալ մեծ չարդ մը կուտային անդին Ցունաց գլխաւոր բանակին, եւ հեռու կը վանէին զանոնք Հայաստանի սահմաններէն :

Սակայն Ցոյները չվհատեցան այդ անյաջողութենէն· կրկին մտան հայկական սահմանները· բայց կրկին չարդուեցան: Վերջապէս մեծ բանակ մը կազմեցին, մօտաւորապէս 100.000 զինուորներէ բաղկացած եւ չորրորդ անգամ ըլլալով մտան Հայաստան, ճամբուն վրայ եղած գիւղերն ու քաղաքները աւերակ դարձուցին ու եկան պաշարելու Հայոց մայրաքաղաքը, չէն ու չքեղ Անին:

Անեցիք ցնցուեցան: Մի քանի ամիս բոխին մէջ ու քանի դնաց սաստկացաւ, կը փընտռէին թագաւորութեան խնամակալը, որ Անի չէր գտնուեր այն ժամանակ, իսկ քաղաքը վտանգի մէջ էր, արդէն սահմանուած էր կործանուելու Ցունաց այդ նոր ու ահեղ բանակէն :

Ո՞ւր էր Սեւ մարդը, ինչո՞ւ հեռացած էր վտանգի ատեն, ոչ ոք գիտէր ատիկա, բայց ամբոխը լաւ կը զգար Սեւ մարդուն ըրած վատութիւնը, եւ ինք իր մէջ կ'ըմբոստանար ատոր համար :

Անիի երկու կարդ պարիսպներու բարձր աշտարակներուն վրայ հայ պահապանները կը չըրջէին, եւ իրենց չորս կողմը կը դիտէին անձայն: Կը տեսնէին Ցունաց բանակը· կը լսէին զինուորներու հայհոյչներն ու սպառնալիքները , բայց ի՞նչ կրնային ընել իրենք, բուռ մը Հայեր՝ յուսնական լեգէոններուն դէմ :

Ահա ծերուկ մը կ'անցնի Անիի փողոցներէն, ծրար մը սեղմած կուրծքին վրայ· տխուր ու մըտատրաղ կը յառաջանայ· դէմքին վրայ կը տեսնուի փիղիքական տանջանքի խոր դրոշմը:

Քանի մը ծուռ ու մուռ փողոցներէ անցնելէ եաք, կը մօտենայ Անիի մայր եկեղեցիին եւ կանգ կ'առնէ հոն, ուր խումբ մը մարդիկ կանդնած կը լսօէին: Անոնցմէ մէկը, ճանչնալով եկողը, դարձաւ անոր հարցուց·

— Այդ ի՞նչ է գրկինդ, Դարբին Ղեւոնդ :

Նորեկը որ մեղի ծանօթ դարբին Ղեւոնդն էր, ապուշի նման նայեցաւ իրեն հարցում ընող մարդուն :

— Ինչո՞ւ այդպէս կը նայիս ինծի, վարպետ· մի թէ չե՞ս ճանչնար զիս, կրկին հարցուց խօսակիցը եւ պահ մը զարմացած դիտեց դարբինը :

— Ով ժողովուրդ, ով բարեկամներ, խղճացէք ինծի, աղջիկս գտէք, ըսաւ Դարբինը խղճալի երեւոյթով մը, եւ արցունքը հոսեցաւ աչքերէն :

Ամբոխը լուռ էր եւ մռայլ: Ան կը հասկնար ծերունի հօր վիշտը, կը զգար անոր սրտին կսկիծը եւ ինքն ալ կը համակուէր նոյն յուզում :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՇՎԱՉԵԱՆՑ

ցած է Ալպանիոյ վրայ: Իրազեկները կը հաստա – տեն թէ Եուկոսլաւիա իրապէս փակած է սահ – մանադրութիւնը: Բայց Ալպանիա տակաւին կը չա – րունակէ գործել համաձայն Մոսկուայի հրա – հանգներուն եւ եթէ աջակցութիւն վայելէ, պիտի օգնէ՝ յունական հրոսախումբերը վերակազմելու եւ վերազինելու համար: Այնատեն այս խումբե– րը նորէն պիտի կրնան սողոսկիլ Յունաստան, չարունակելու համար իրենց արշաւները:

Միւս կողմէ, ամերիկեան թերթերը կը խոս– տովանին թէ Յունաստանի ժողովուրդը եւ բա – նակը յոգնած են ինը տարուան պատերազմէն, դրաւումէն եւ ապստամբական շարժումներէն: Մեծ յոյսեր դրուած են Ազգաժողովի յառաջիկայ նստաշրջանին վրայ: Յունաստան կը սպասէ որ վճռական միջոցներ ձեռք առնուին, որպէսզի իր հիւսիսային դրացիները դադրեցնեն որեւէ օգնու– թիւն ապստամբներուն: Եթէ այդպիսի ձեռնարկ մը չկատարեն եւ զոհանան պղատոնական դատա – պարտութեամբ մը, այն ատեն պատերազմը կը – նայ չատ երկար տեւել:

★ Պուլկարական կառավարութիւնը պաշտօ– նապէս կը հաստատէ թէ Օգոստոս 31ին 893 յոյն ապստամբներ Պուլկարիա մտած եւ զինաթափ ըլ– լալէ վերջ, արդէն ափակուած են:

«Շնիկը փիղին դէմ»

Եուկոսլաւիոյ փոխ – վարչապետը, Պ. Մոզա Փիժատ, կիրակի օր կրակոտ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ Սերպերը, Խրուաթները, Սլո– վէնները, Մակեդոնացիները եւ Սեւ Լեռնցիները «վճռած են պաշտպանել մեր ընկերվարական երկ– րին անկախութիւնը եւ դերիշխանութիւնը»:

Ուշնդիրները մեծ մասով երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ էին, որոնք իրենց զայրոյթը կը յայտնէին Կոմինֆորմի յարձակումներուն դէմ: Պ. Փիժատ, որ մտէչալ Թիթոյի ամէնէն կարող դիւանագէտներէն մէկն է, յայտարարեց թէ «Խ. Միութեան բռնած դիրքը շատ կը յիշեցնէ Հիմլէրի ցեղային վարդապետութիւնը՝ փոքր ե– կիրներու հանդէպ: Ռուսաստան կը փորձէ Եու – կոսլաւիան ներկայացնել իբրեւ շնիկ մը որ կը համարձակի հաչել մեծ փիղի մը դէմ: Այս երկի– րը չի վախնար սպառնալիքներէ: Խ. Միութիւնը կ'ուզէր մեր ժողովուրդը ըմբոստացնել պետական վարչութեան դէմ: Իր փորձը ճիշդ տարբեր ար – դիւնքի մը յանգեցաւ, ամրապնդելով ժողովուր– դին եւ ղեկավարութեան կապերը: Բոլորովին ճախողեցաւ Խ. Միութեան եւ իր արբանեակնե – րուն տնտեսական պաշարումը»:

★ Կ'ըսուի թէ Եուկոսլաւիա Ազգաժողովի նոր նստաշրջանին համար պիտի ղրկէ ամէնէն զօ– րաւոր պատուիրակութիւնը, նախագահութեամբ արտաքին նախագահ Քարճելիի:

Մտէչալ Թիթօ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ուշինկիթչի միջազգային դրամատան ներկայա– ցուցիչներուն հետ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը մերժեց Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն ծանուցագիրները, որոնք բողոքներ կը պարունակէին հաշտութեան դաշնագիրներու բռնաբարման դէմ: Նոյնիսկ ծանուցագիրներ ուղղուած էին նաեւ Հունգարիոյ եւ Պուլկարիոյ, առաջարկելով յանձնաժողովներ կազմել, քննելու համար եղած ամբաստանու – թիւնները: Այս երկու պետութիւններն ալ ժխտա– կան պատասխան տուին: Երեք արբանեակ երկիր– ներն ալ կը յայտարարեն թէ իրենք չարգած են դաշնագիրները եւ քննիչ յանձնախումբերու կազ– մութիւնը պիտի ըլլայ միջամտութիւն ներքին գործերու:

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ՕԴԱՆԱՒԸ, «Պրէսկէ– զոն» (անգլիական), կիրակի օր յայտնի փորձ մը կատարեց Պրիսթոլի վրայ, 27 վայրկեանի թռիչք մը կատարելով, 1100—1300 մեթր բարձրու – թեամբ: Օդանաւին չինութիւնը արժած է վեց միլիոն սթերլին: Ունի 130 թոն ծանրութիւն: Կրնայ 120 ճամբորդ փոխադրել Լոնտոնէն Նիւ Եորք, առանց կանգ առնելու, իսկ 200 հոգի՝ ա – ւելի կարճ հեռաւորութեան մը վրայ:

ԱՆՏԱՌԱՑԻՆ հրդեհները վերսկսան Թիրոն – տի եւ Լօթ է կառոնի նահանգներուն մէջ, մեծ աւերներ գործելով: Բարեբախտաբար կարելի ե– ղաւ խափանել ծաւալումը: Սէնթ Էթիէնի շրջա– նին մէջ ալ հրդեհներ ծագեցան, աւելի փոքր տա– րածութեան մը վրայ:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱԿԻՈՑ հովուապետը, Եղկիճ Պերան արք. յայտնած է դրաւոր քարոզ մը փախ– ցնել իր Պատուէն, որ պաշարուած է: Փրակայէն կը հեռագրեն թէ կարելի եղած է քարոզը կարդալ առ նուազն երեք եկեղեցիներու մէջ: Արքեպիս – կոպոսը հերքելով իրեն դէմ եղած մեղադրանք – ները, կը յայտարարէ թէ վերջնական յաղթանա– կը պիտի շահի եկեղեցին:

ՊԱՊԸ ճայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, պար –

Ռազմիկին տարեկան փառատօնը

Ֆրանսական Բանակի Նախկ. Հայ Ռազմիկ – ներու Բարեկ. Միութիւնը հոգեհանգստի հանդի– սաւոր պատարագ կատարել պիտի տայ 18 ՍԵՊ– ՏԵՄԲԵՐ կիրակի առաւօտ, Փրատոյի Ս. Թարգ – մանչաց եկեղեցւոյն մէջ՝ երկու համաշխարհային պատերազմներու եւ Ազատագրութեանց զոհե – րուն համար: Պիտի ոտնէ՝ ԱՐԱՐԱՑԻ ՃԱԿԱՏԱ – ՄԱՐՏԻՆ 31րդ տարեվիցը՝ ի ներկայութեան նա – հանգապետ Պ. BAYLOTի, 9րդ շրջանի ընդհ. հր– բամանատար Զօր. MAGNANի եւ Ծովային ուժե – րու հրամանատար, Ծովակալ TANGUYի: Ներկայ պիտի ըլլան նաեւ՝ Ֆրանսացի ռազմիկներու եւ դերիներու ընկերակցութեանց ներկայացուցիչ – ներն՝ իրենց դրօշներով:

Պիտի խօսի Շ. Տ. ԹԼԻԼԵԱՆ, Ասպետ՝ պատ– ուոյ լեգէոնի:

Ճետ միջօրէին.— Հայկերոյթ 400 հոգիի հա– մար միասին՝ Château des Fleursի մէջ (Rond Point du Prado), ճոխ ճաշացուցակ, ճաշադին՝ 500 ֆր. միասին: Արձանագրութեան համար դիմել՝ քար – տուղարութեան, 6 rue d'Arcole (Tél. DR 65-98), Ս. ԺԷՈՄ, Շէհրեանի, Պօմոն՝ Վահրամ Պա – պուխեանի եւ Գէորգ Եօթնեղբայրեանի, Ս. Ան – թուան՝ Պէնլեանի եւ Վահանեանի, 28 rue des Do– minicaines Պապաիկիտեանի, Պլ. Օտո՝ Արզուման– եանի եւ Ս. Լու Մ. Մելիտոսեանի մինչեւ 12 Սեպ– տեմբեր: Նուագ: Հայկ. դեղձ. պար՝ արեւնուշ – ներու կողմէ՝ ղեկավարութեամբ Տիկ Մանուչա – կի: Երդ «Միհան» երդչախումբէ՝ ղեկավարու – թեամբ ընկեր Համբարձումեանի: Սթալակ *11A դաւեչո՝ ապրուած կեանքէ, կը ներկայացուի Ս. ԺԷՈՄի մասնաճիւղի նախկին դերի, ռազմիկ ըն– կերներու կողմէ: Հաճելի անակնկալներ: Ժամը 8էն մինչեւ կէս գիշեր, բացօթեայ պար՝ Château des Fleursի նորայարդար ճեմելիքին (piste) վրայ, որ մեծագոյնն է ամբողջ Մարսիլիոյ մէջ: Նուագ ճաղ՝ ղեկավարութեամբ Ս. ՋԼՕՐԼԻՃԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ անթելի երգիչ RENÉ TUNISի:

Պաղ պիւֆէ սովորական գնով:

Կը հրաւիրուին՝ բոլոր հայկական կազմա – կերպութիւններն ու մամուլի թղթակիցները: Ներկայ յայտարարութիւնը կը նկատուի մասնա – ւոր հրաւէր: Մուտքը ազատ է

զաբանեց բանադրանքի վերջին կոնդակը: Առա – ջին անգամ էր որ բացորոշապէս կ'արտասանէր համայնավարութեան անունը, եւ յայտարարեց թէ բանադրանքի հրամանագրին նպատակն է աշ– խարհը փրկել «Մարքսի վարդապետութենէն որ կ'ուրանայ Աստուածը եւ կրօնը»: Իր քարոզը ուղղուած էր 500.000 դերման կաթոլիկներու ո – րոնք հաւաքուած էին Պոխումի մէջ:

60.000 ՌԱԶՄԱԴԵՐԻՆԵՐ կիրակի օր ցոյց մը կատարեցին Զմեռնայի Մարզարանին մէջ, թէ պատերազմի յայտարարութեան տասնամեակը ո– գեկոչելու եւ թէ իրենց իրաւունքները յիշեցնելու համար: Օրուան բանախօսները ուժգնօրէն հեր – քելով 1940ի բանակին դէմ եղած մեղադրանքնե – րը, պարզեցին իրենց նիւթական եւ բարոյական պահանջները (ռազմիկի տոմս): Փոքր միջադէպ մը պատահեցաւ, երբ ցուցարարները թափոր կազմելով կ'ուզէին Անծանօթ Զինուորին դամբա– րանը երթալ:

ՀԻՒԼԻԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ մասին խորհրդակցու– թիւններ սկսան Անգլիոյ մէջ, երկուշաբթի օր, մասնակցութեամբ ամերիկեան, բրիտանական եւ քանատական պատուիրակութեանց: Ամենախիստ դաղտնապահութիւն կը տիրէ բանակցութեանց մասին:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐ պիտի կա – տարուին արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, այսօր – ուընչէ սկսեալ, 80.000 քիլոմեթր տարածութեան մը վրայ: Ռազմափորձերը պիտի տեւեն տասը օր, այն ենթադրութեամբ թէ թշնամի մը յարձա– կում կը գործէ արեւելքէն, Չեխոսլովաքիոյ եւ Գերմանիոյ ռուսական շրջանէն:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ անթելը առջի օր հաղորդեց թէ 16 տարեկաններն վեր բոլոր խորհրդային քաղաքա– ցիները իրաւունք ունին մասնակցելու կամաւոր – ներու ընկերակցութեան մը, օդնելու համար կար– միր բանակին:

ՓԻՇԹԱՑԻ երիտասարդական (համայնավար) համագումարին մէջ, արեւմտեան լրագրութիւնը ձաղկեցին իբրեւ ստախօս եւ յետադիմական: Միեւնոյն ատեն ուղեցին համոզել թէ մամուլի ազատութիւն չկայ ոչ Անգլիոյ, ոչ Ամերիկայի, ոչ ալ ուրիչ երկիրներու մէջ ...

ՄԱՆՇԸ ԼՈՂԱԼՈՎ անցաւ պելժ երիտասարդ մը, Ֆէրնան, 33 տարեկան: 28րդ լուղորդն է որ կը յաղթի, 1875էն ի վեր:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

ՕՒՇԱՏԵՍ

ՓՈՆ ՏՕՊՆԱ.— Հ. Բ. Դ. «Կորիւն» խումբին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայանալ ան– պայմանաւորով:

Միսիայի մեկ ներկայացում

Théâtre Sarah Bernhardt

Սեպտեմբեր 18ին, կիրակի ժամը ճիշդ 3.15ին:

Ղեկավարութեամբ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ՝ ՏԻԿ. Ռ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Եւ փարիզի հայ թատերական լաւագոյն ու – ժեղքն՝ ՕՐ. Մ. ՇԱՀԻՆԵԱՆ, ՏԻԿ. Մ. ՕՍՄԱՆ – ՃԵԱՆ, Պ. Պ. ԳՄԲԻԹԵԱՆ, ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ, Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, Գ. ՎԱՀԱՆ, ՀԱՊԻԾ– ԵԱՆ, ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ, ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ, ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ, ՂԱՐԻՊԵԱՆ, ՊԵՐՃ եւ ուրիշներ:

Կը բեմադրուի Լ. ՇԱՆԹԻ

ՕՃԻՆ - ՊԱՑԼԸ

Ողբերգութիւն 8 արար

Փառաւոր դրուագ մը Կլիւիկիոյ Հայ թագա – ւորութեան շրջանէն:

Տոմսերը նախօրօք կը ծախուին՝ Գրատուն Հր. ՍԱՄՈՒԻԼ 51 rue Mr. le Prince Paris (6), Գրատուն Հր. ԲԱԼՈՒԵԱՆ 43 rue Richer Paris (9), Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ՝ 31 rue des Ecoles, Paris (5):

ՉԵԿՈՑ ՎԱԼԱՆՍԻ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՎԱԼԱՆՍ.— Վալանսի եւ շրջանի հայ ազգ. միութեան, յառաջիկայ ընտրութեան համար ան– դամատուրքի դրութիւնը հաստատուած է, անոնք որ կ'ուզեն ընտրել եւ ընտրուիլ, թող բարի ըլլան ներկայանալ եւ ստանալ իրենց անդամատոմսե– րը, մինչեւ Հոկտեմբեր 31, հետեւեալ հասցէնե– րուն,— Պ. Պ. Շ. Հայցագործեանի, Bld. Vauban, Ց. Կարապետեանի 18 rue Bouffier, տարեկան վճ– ճարելով 120 ֆրանք: Իսկ Օպնայ – Մոնթէլի – մարի, Ռօմանի հայրենակիցներու պիտի ներկա– յանան վարչութեանս նախագահ Ց. Տէր Սարգիս– եան եւ քարտուղար Ց. Կարապետեան:

Ի դիմաց Ազգ. Միութեան եւ հոգաբարձու – թեան, քարտուղար Ց. Կարապետեան, Նախա – գահ Տէր Սարգսեան:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ երկ – րորդ տարեշրջանը կը սկսի յառաջիկայ 3 հոկտ. երկուշաբթի օրը: Աշակերտուհիներու արձանա – գրութեան համար դիմել վարժարան, 1, Bd du Nord, Le Raincy, ամէն առաւօտ մինչեւ կէս օր, բացի չաբաթ եւ կիրակի օրերէ:

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

Արեւելեան ծանօթ երաժիշտները, Տիկին ՍՕՆԻԱ, Պ. ԳԱՐԱԳԱՇ (Քանուն), եւ Պ. ԱԼՖՈՆՍ (ուտ եւ քէմֆնչիսա) Իրենց ամառային պտոյտէն վերադարձած են եւ նոր յայտագրով մը կը նուագեն

ԲՈԼՈՐԻՆ ՄԱՏՋԼԻ
ԲՈԼՈՐԻՆ ՍԻՐԵԼԻ
ԲՈԼՈՐԷՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒԱԾ

Լ Ի Լ Ա ճաշարանին մէջ, 24 rue St. Lazare
Métro Trinité կամ N. D. de Lorette
Tél. Tri. 31–62

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Տարիքոտ այր մը որ իր երիտասարդ զաւկին հետ կը բնակի Cameroun (կեդր. Ափրիկէ) կը փն– տռէ յիսունի մօտ տանտիկին մը իր տան մատա– կարարութեան համար, առանց տնական ծանր աշխատանքի: Փոխադարձ երաշխաւորութիւններ կարելի է ստանալ Փարիզի մէջ:

Դիմել «Ցառաջ»ի, G. W. սկզբնատառերով:

ՎԱՐԶՈՒ ՍԵՆԵԱԿ ՄԸ ԵՒ ՏՈՀԱՆՈՑ ՄԸ

Անիէռի մէջ: Ունի չուր ու էլեկտրականու – թիւն: Վարձու կը տրուի միայն առանձին կնոջ մը, պզտիկի մը հետ միասին:

Հասցէն ստանալ «Ցառաջ»էն:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր. , Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գինը 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mercredi 7 Septembre 1949 Չորեքշաբթի 7 ՍԵՊՏ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5942–Նոր շրջան թիւ 1353

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԼԱՐԵԼ ԲՈԼՈՐ ՈՒԺԵՐԸ

Երբ կոչեր կ'ուղղենք նորահաս երիտասարդութեան, աշխատանքի հրաւիրելով, երբեք չենք մոռնար երէցներուն պարտականութիւնը :

Անոնց ալ կը յիշեցնենք եւ պիտի յիշեցնենք անընդհատ,—

Զի բաւեր պատուհանէն դիտել անցուդարձը, հեղինակաւոր կարծիքներ յայտնելու համար : Դո՛ւք ալ ասպարէզ իջէք, ուսուցանելու համար ինչ որ գիտէք :

Այո , բոլոր անոնք որ պաշար ունին, պարտաւոր են պարպել, փոխանցել նոր սերունդին : Անշուշտ համաձայն իրենց կարողութեան եւ նախասիրութեան :

Ի՞նչ օգուտ «ճրագը գրուանին տակ պահել», եւ յիմար – խմաստուն տեսակէտներ պարզել կամ հառաչանքներ արձակել :

Վատութիւն, դասալքութիւն է յօրանջել ի – բանաւէտ անդորրութեամբ, միշտ անցեալը երազելով : Եւ կամ վայրենի կանչեր արձակել, իբրեւ չարագուշակ մարգարէներ :

Ինչպէս ամէն տեղ, մեր գաղութին մէջ ալ կան — տակաւին կը մնան — բազմաթիւ դրոց – բրոցներ, միչին կամ լեցուն տարիքով :

Ինչ ընկերային դաւանանք ալ ունենան այդ պիտանի ուժերը, չեն կրնար խուսափիլ իրենց կոչումէն, պարտականութենէն :

Բոլորն ալ պիտի առաջնորդուին մէկ մտահոգութեամբ, —կարելին փորձել, սահմանափա – կելու համար օտարացման, այլասերման աւերը :

Աւելորդ է բանդիտութեան մարզանքներ կատարել եւ հայրենասիրութեան դասեր տալ, դուռ բանալով բիւզանդական հակաճառութեանց :

Ի՞նչ պաշար ունիս ,— հայագիտակա՞ն : Լեզուակա՞ն : Պատմակա՞ն : Գիտակա՞ն թէ երաժշտական : Հրամէ ասպարէզ եւ սորվեցուր : Ցանէ՛ ինչ որ հնձած ես աւելի նպաստաւոր պարագաներու մէջ :

Ընկեր կամ քաղաքացի, քան մը կորսնցուցած չես ըլլար դիրքէդ, արժանիքէդ, վարկէդ, եթէ քիչ մը աւելի մօտէն, աւելի ջերմութեամբ հետեւիս այն ճիւղերուն որ կը փորձուին ամէն տեղ, նոր սերունդին փրկութեան համար :

Ընդհակառակն, քու հոգիդ ալ կը բացուի, կը թարմանայ, կ'աղնուանայ, երբ կը տեսնես 25—30 երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ, պատանիներ եւ պարմանուհիներ, որոնք հայկական դասընթացքի մը կը հետեւին, օրուան աշխատանքէն վերջը :

Պայման չէ որ անպատճառ վարժապետ կամ վարժուհի ըլլաս : Ուսումնականի ծանրութիւնդ պանապան պարտականութիւններ կը դնէ վրադ : Աչխատանքի կը հրաւիրէ, այս կամ այն ճակատին վրայ :

Պիտի ունենաս միշտ այն դիտակցութիւնը թէ՝ ոչինչ կ'արժէ հաւաքած պաշարդ, այս կամ այն մասնագիտութիւնդ, եթէ բաժին պիտի չհանես մշակոյթի ժառանգորդներուն : Ամէն տեղ եւ բոլոր ճակատներուն վրայ :

Եւ դուն, երիտասարդ ընկեր կամ քաղաքացի, ի դուր պիտի փնտռես կորսուած ժամանակը, եթէ չհիմնաս լայնօրէն օգտուիլ բոլոր պատեհութիւններէն :

Շողեր, լոյսեր, անփոխարինելի գանձեր կան որոնք պիտի անհետանան ուշ–կամուխ :

Վա՜յ անոնց որ ուշ հասած են, կէս ճամբան կը մնան, կը յօրանջեն կամ կը քնանան, սերմերը ցանուած առեն :

Աւելի քան երբեք ժամանակն է լարելու բոլոր ուժերը : Տրամադրելի դրամագլուխը, ինչպէս հում նիւթը, կարելի օգուտը քաղելու համար , համաձայն տեղական պայմաններուն :

Որ եւ է ձգձիմ հաչիւ կամ ընկրկում այս ճակատին վրայ, պիտի նշանակէր ոտիութիւն եւ դասալքութիւն :

Ի վերջոյ միշտ հայրենիքն է որ պիտի օգտուի, ինչ որ կարենանք փրկել օտարութեանմէջ :

Համահայկական մշակոյթն է որ պիտի չհի, որքան նոր նուաճումներ կատարենք, հակառակ բոլոր վտանգութեանց :

Լարել բոլոր ուժերը, յանուն ցիրուցան բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան , կը նշանակէ դիտակցօրէն ծառայել ե՛ւ հայրենիքին ե՛ւ Հայկական Արտասահմանի :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՎԱՂՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ահազանգը հնչած է արդէն .

— « Ուսուցիչ չունինք, հայ մշակոյթով խանդավառուած մտաւորականութիւն չունինք» :

Իրապէս , ի՞նչ խոր ցաւ : Ի՞նչ մտահոգութիւն վաղուան համար, երբ 1915ի աղէտէն վերջ ապրող երկրորդ սերունդէն ալ հետք չմնայ :

« Ողբալը դարման չէ», պիտի ըսէք : Ի՞նչ է սակայն դարմանը : Նախ արտագրել ու յեռոյ, չանալ այդ հունձքը պահել, չվճացնել :

Սուրիա – Լիբանանի, Եգիպտոսի, Կիլիկոսի դաղութներէն զատ ոչ մէկը միջոց ունի «արտադրելու» : Ոչ Ամերիկաները, ոչ ալ Ֆրանսան չեն կրնար հայկական լուրջ ու երկրորդական դասախարկութեամբ սերունդ տալ, այն պարզ պատճառով որ ո՛չ նախակրթարանները ունին, ոչ ալ երկրորդական վարժարանները :

Ֆրանսայի մէկ հատիկ Մուրատեան վարժարանը չի կրնար նոյն իսկ մթնոլորտ ստեղծել դպրոցէն ներս, երբ հայ տղան հոն կուգայ օտար նախակրթարանէ մը , իբրեւ մայրենի լեզու ուսնուցանելով Ֆրանսերէնը :

Ուրեմն, Պէյրութի եւ Հալէպի ճեմարանները, Կիլիկոսի Մելքոնեանը եւ Եգիպտոսի բարձրագոյն դասընթացքներն են որ միջավայր պիտի ստեղծեն, սիրել տալով հայկական մշակոյթը , ուսուցչութիւնը կամ լրագրութիւնը դարձնելով բաղձալի ասպարէզ մը :

Սփռուած գաղթաշխարհը իր աչքերը յառած է Միջին Արեւելք : Մանաւանդ որ Ամերիկայի մեր հայրենակիցները լիաբուռն կատարեցին իրենց նիւթական պարտականութիւնները, ապահովելով Պէյրութի ճեմարանին երեւմուտքը :

Անշուշտ ուրիշ գաղութ մը, ինչպէս Հար. Ամերիկան չարժուձեւ մրն ալ ինք պիտի փորձէ, Հալէպի Քարէն – Եփփէ ճեմարանին համար :

Բոլոր ճեմարաններէն եւ վարժարաններէն եւ մանաւանդ Լ. Շանթի վարած կրթարանէն կը սպասենք ոչ միայն «պատրաստուած», այլ եւ « նուիրուած » սերունդ մը, վաղուան համար :

Գալով տրուած հունձքը պահելու անհրաժեշտութեան, այդ ալ ուրիշ հոգ մըն է որուն մասին կ'ուզէի խօսիլ յաջորդով :

ՍՕՍԻ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՑ դիկտատորին ալ բազուկը եւ քարոզութեանց վարիչը, Միլովան Ճիլաս, յօդուած մը հրատարակեց ուր կ'ըսէ թէ կոմինֆորմը դործիք մըն է ռուս համայնավար դեկավարութեան ձեռքը, ճղմելու համար միւս համայնավար կուսակցութիւնները : «Կոմինֆորմը պարզապէս վարպետը մըն է» : Ճիլաս կը բացատրէ նաեւ թէ Ս. Միութիւնը «խառն ընկերութիւններ կը կազմէ, չահագործելու համար Ռումանիան , Պուլկարիան, Հունգարիան եւ ուրիշ համայնավար երկիրներ, «ալակցութիւն» կոչելով իր այս ձեռնարկները : Լենին երբեք չէր կրնար նախատեսել թէ Ս. Միութիւնը անձնատուր պիտի ըլլայ այսպիսի չահատակութեանց » :

ԲԱՅԱՌԻԿ ՏԱՔԻ ՄԸ ՎԵՐՋ, որուն տակ ամբողջ բազմութիւններ կը խաչէին Փարիզի եւ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, անձրեւ տեղաց երկուշաբթի դիշեր : Ջերմաչափը 37 աստիճան կը ցուցնէր Փարիզի մէջ : Տաքը աւելի հեղձուցիչ էր Պոռտոյի չրջանին մէջ, ուր նոր հրդեհներ ծագեցան, ինչպէս դրած էինք երէկ, փճացնելով 4—5000 հէքթար տարածութիւն : (Ինչ մնաց որ ողջ ողջ այրէին 13 դիւղացիներ) : Տաքը անտանելի էր նաեւ Պրիւսէլի, Լոնտոնի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ : Թրաֆալկարի հրապարակին վրայ (Լոնտոն) աղջիկ մը ամէն նկատում մէկդի դնելով ջուրը նետեցաւ աղբիւրներէն մէկուն առջեւ : Ալժերիոյ մէջ ալ անտառային հրդեհներ ծագեցան :

ՊՈԼՍԻՆ կը հեռագրեն թէ յոյն ապստամբները ականներ գետեղելով դիծէն դուրս հանեցին Թրքական կառախումբ մը, Պէթիոնի (Թրակիա) եւ Խիրնէի միջեւ : Մանրապէս վիրաւորուեցան քսան ճամբորդներ : Կառախումբը, որ Պոլսէն ճամբայ ելած էր, ուժդնօրէն ցնցուեցաւ դիծերուն տակ դրուած ռումբերու պայթումէն : Հինգ վագոններ դիծէն դուրս ելան : Կը կարծուի թէ յարձակման նպատակն էր պղտորել Ցունաստանի եւ Թուրքիոյ յարաբերութիւնները :

Միացեալ Եւրոպա

ՀԵՏԶՀԵՏԷ ԿՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԻ

Երկուշաբթի օր, Միացեալ Եւրոպայի ընդհ. ժողովը զգուշաւոր բայց վճռական քայլ մը առաւ Սթրազպուրկի մէջ, կազմակերպելու համար ծրագրուած միութիւնը : Որոշուեցաւ մնայուն յանձնաժողով մը կազմել 28 անդամներէ : Այս առթիւ տնտեսական յանձնաժողովին տեղեկագրի – րը քուէարկուեցաւ նախնախիչ մեծամասնու – թեամբ, 2ի դէմ 90 ձայնով :

Մնայուն յանձնաժողովին անդամ պիտի ըլ – լան ընդհ. ժողովին նախագահը՝ Պ. Սփաք եւ վեց յանձնախումբերու նախագահները : Այս մարմինը պիտի գործէ իբրեւ Եւրոպայի «փոքր համագու – մարը», կամ, ինչպէս բացատրեց Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, Պ. Պլոմ, «գործիք մը ստեղծելու համար Միացեալ Եւրոպան» : Ցանձնաժողովը վէճ պիտի չունենայ արտաքին նախարարներու յանձնախումբին հետ, որ նախապէս կը ձգտէր սահմանափակել ընդհ. ժողովին իրաւասութիւնները : Այսօր, չորեքշաբթի, Սթրազպուրկ կը հասնի Պ. Զեյնոս, արտաքին նախարարներու յանձնախումբին նախագահը, լրացնելու համար կարգ մը ձեւականութիւններ :

Ընդհ. ժողովին որոշումով, մնայուն յանձնաժողովին գլխաւոր պարտականութիւններէն մէկը պիտի ըլլայ ընդհ. ժողով մը հրաւիրել անյապաղ, քննելու համար Գերմանիոյ անդամակցութեան առաջարկը, զոր ներկայացուցած է Պ. Զըրչիլ : Ժողովը ամբողջովին հաւանութիւն չյայտնելով հանդերձ, երկարօրէն խօսեցաւ այս մասին : Հաւանական է որ յառաջիկայ ընդհ. ժողովը դումարուի դարնան :

Անգլիական պատուիրակութեան անդամներ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ ԶԱԽՈՂԵՑԱՒ

Թրքական զօրամասը Տիլիմանը դրաւելու համար, առաւելապէս քաղաքին մէջ գտնուած Թուրք զործակալներու ցուցմունքով, կազմած էր բաւական գործնական եւ ռազմագիտական ծրագիր մը :

Կռուի յաջորդ օրը, մինչեւ ճաշի առեն, Թուրք հրամանատարը զբաղած էր նոր դասաւորումներ կատարելով: Կէսօրէն ետք, ձեռնարկեց կատաղի յարձակումի Մահլամ, Սառնա եւ Խոյրովա – Սաւրայ գիւղերու ուղղութեամբ:

Այդ յարձակումը յաջողելու պարագային, Թուրքերը պիտի մտնէին Տիլիման, Խոր եւ անցնէին Թաւրիզ, ապա Ջուլֆա եւ Նախիջեւան : կազմակերպելով զրաւած վայրերու մահմեդական տարրերը, պիտի յարձակէին Երեւանի եւ Զանգեզուրի վրայ. ժամ առաջ բազու հասնելու համար, ի հարկէ ընդելով այդ շրջաններու Հայերը:

Մեր օրհասական եւ անհաւասար կռիւը մեզի համար ճակատագրական զարձած էր այլեւս, երբ՝ Ղալասարէն հասաւ Հ. Ց. Դ. հայդուկներէն Քէօսէի խումբը, իսկ Փայաջուկէն, գիւղացի մեր ընկերներու տասնեակը :

Մեր սուրհանդակները անվհատ, գնդակնե – րու տեղատարափն արհամարհելով կ'երթեւեկէին Մահլամէն Հաֆթվան , մինչեւ Փայաջուկ եւ Ղալասար գիւղերը:

Շուտով մեզի տրամադրութեան Հ. Ց. Դ. « Մինարէթի » կոմիտէի պահեստի փամփուշտ – ները :

Թրքական յառաջխաղացումը կը յաջորդէր ո – րոշ կէտերու վրայ: Թուրք զինուորները մօտե – ցած էին Սառնա գիւղին եւ մօտալուտ կը համարուէր անոնց մուտքը դէպի Տիլիման :

Բայց մեր քաջարի կռուողները կը չարունակէին դիմադրել հերոսաբար, բարձրաձայն եր – գելով· « Այս անգամիս ալ ցոյց տանք թշնամուն, թէ ի՞նչ է Հայուն ուժն ու քաջութիւնը» :

Թիկունքի աշխատանքները կ'ընթանային մեծ յաջողութեամբ :

Ժամը 4ին, Մահլամ հասաւ Խոյի ռուսական հեռեակ հարիւրեակը, երկու լեռնային թնդա – նօթներով : Ռուս հարիւրապետը հրահանգեց մե – զի պատրաստ գտնուիլ յարձակման անցնելու : Եւ ռուսական թնդանօթները ամբակոծել սկսան բարձրադիր Զեւալուկ գիւղը, ուր կը գտնուէր թշնամիի հրամանատարական կազմը:

Առաջին իսկ ռումբը հրդեհեց գիւղին դէպերը եւ խուճապն սկսաւ: Գիւղի քիւրտ բնակիչներն ու Թուրք զօրքերը իրար խառնուած դուրսթափե – ցան եւ փախուստի ճամբայ կը փնտռէին:

Լեռնաշղթայի բարձունքներուն վրայ դիրք բռնած ամբողջ զօրամասը չարժման մէջ էր, երբ յարձակման հրամանը արուեցաւ :

Ռուս հարիւրեակը կեդրոնէն ու մերինները ձախէն յառաջանալով, իրենց անդադար կրակով եւ յանդուգն գրոհներով չուարդմի մատնեցին թշնամին, իսկ Սմկոյի ձիաւորները աջէն արշա – ւեցին Զեւալուկի վրայ :

Կէս ժամուան կատաղի կռիւ մը վերջ, թըշ – նամին անկանոն նահանջի դիմեց: Դէպի Սօմայի տանող օձապտոյտ վերելքը լեցուած էր նահան – ջող Թուրքերով եւ Քիւրտերով :

Իրիկնապահին, մեր եւ Սմկոյի ձիաւորները հասան նահանջող զօրքին եւ մեծ կոտորածներ պատճառեցին թշնամիին :

Երբ լեռները թաղուեցան խոր խաւարի մէջ, բոլոր ձիաւորները վերադարձան եւ դիրք բռնե – ցին Զեւալուկի եւ Մահլամի մօտերը, անակնկա – լի չգալու համար :

Փախուստի առեն, Թուրք հրամանատարու – թիւնը չէր կրցած տանիլ իր զոյքերը եւ կարեւոր փաստաթուղթերը, ինչպէս նաեւ երկու վիրաւոր ենթասպաներ :

Ցաղթանակի աւետիսը կայծակի արագու – թեամբ տարածուեցաւ Սալմաստի բոլոր գիւղե – րու մէջ եւ զուտ հայկական գիւղերը խրախճանքի մէջ էին :

Սալմաստի եւ Խոյի 13.000 Հայերը եւ նոյն – քան Ասորիներ փրկուած էին բնաջնջումէ:

Այս կռիւէն ետք, բնականոն կեանքը վերա – հաստատուեցաւ Սալմաստի մէջ: Գոհ եւ ուրախ էին նաեւ խաղաղ եւ աշխատասէր Պարսիկները :

1911ին, Ատրպատականի ռուս զօրամասը, (յատկան) որ անօրինակ հալածանքի ենթար – կած էր պարսիկ եւ հայ յեղափոխականները, այժմ՝ բոլորովին փոխած էր իր դիրքը:

Ցարական կառավարութեան ներկայացուցիչ – ները զէնք կը տրամադրէին Հայերուն եւ Ասորի – ներուն եւ պաշտօնապէս չիման մէջ էին յեղափո – խական մարմիններու հետ :

Անդրանիկի կամաւորներու մեծ մասը Խոյ հասած էր արդէն : Օրէ օր կը բազմանային նաեւ Սալմաստ ղրկուած ռուս զինուորները :

Շուտով Անդրանիկ Սալմաստ եկաւ եւ ռուս զօրքին հետ չարժեցաւ դէպի պատմական Խանա – սորի դաշտը, անկէ ալ Աղբակ անցնելով, Բար – թողիմէոս Առաքեալ վանքին մօտ, լուրջ կռիւ – ներ ունեցաւ Համիտիէներու եւ Թրքական կանո – նաւոր բանակներու հետ :

Անդրանիկի գունդին եւ ռուս զօրամասերու Սալմաստ մուտքը լուրջ մտահոգութիւն պատճա – ռած էր տեղացի մաս մը մահմետականներուն եւ Թուրք ու զերման գործակալներուն :

Թէհրանի կառավարութիւնը կը պահպանէր իր չեզոքութիւնը : Բայց մահմետական խառնա – կիչ տարրերու մէջ ստեղծուած խուլ պայքարը մեծ համեմատութիւններ կը ստանար :

Այդ պայքարին սրուելուն կը նպաստէին ռուս զինուորները, իրենց մտածը մահմետական խա – նութներուն մածունին մէջ դնելով, կարադին դպչելով կամ «չարչաֆ»ով, «չաորայ»ով ծած – կուած մահմետական կինները ծաղրելով :

Կրօնամոլ ու նախապաշարեալ բնիկները զր – գուելով մզկիթներու կողմէ, կը զինուէին: Փո – խադարձ յարձակումներ եւ զէնքի դիմելու երե – ւոյթները այլեւս սովորական զարձած էին:

Մէկ կողմէ զրգռիչ երեւոյթներ եւ դէպքեր, մէւս կողմէ՝ Թուրք զործակալներու ստորերկր – եայ աշխատանքները կը համախմբէին զժգոհ եւ ի բնէ խռովարար տարրերը, զանոնք յարձակումի պատրաստելով :

Լայնամիտ եւ խելացի համարուած պարսիկ առեւտրականները, պետական պաշտօնեաները եւ խաղաղ գիւղացիները կը պահպանէին իրենց բա – րեկամութիւնը Հայերու հետ եւ անկեղծօրէն կը ջանային արգելք հանդիսանալ ծայրայեղու – թեանց, մէկցեղային առեւտրականց եւ վրէժխնդ – րական արարքներուն :

Հայերն ալ խորապէս կը զնահատէին պարսիկ կառավարութեան բարեացակամութիւնը եւ միշտ փափկանկատ էին անհատ Պարսիկներու ա – րարքներուն հանդէպ :

Հայց եւ այնպէս զէպքերը տարբեր ընթացք ստացան եւ տեղի ունեցաւ անխուսափելին :

ԱԶԳԻՆ

Հարցին միւս երեսը

Ֆրանսահայ մամուլը, եւ յատկապէս « Ծա – ռայ »ը ընդարձակ տեղեկութիւններ հաղորդեցին մեզի, Սփիւռքի դպրոցներու եւ ծաղկոցներու ա – մաւերջի հանդիսութեանց մասին :

« Ծառայ » երեք խմբագրականներով պար – զեց ուսուցիչներու եւ հոգաբարձութեանց վերա – բերեալ խնդիրներ եւ մանրամասն թելադրանք – ներ ընելէ վերջ, չատ յատկանշական նախադա – սութիւնով մը որակեց երեւոյթը : «Նիւթական գետնի վրայ, փայտը միշտ ուսուցիչին կռնակին վրայ կը կոտրեն »:

Թողունք որ մեր հոգաբարձուները եւ կրթա – կան – դաստիրակչական գործը հովանաւորողնե – րը խորհրդածեն այս խիստ յատկանշական նա – խադասութեան վրայ , եւ փորձենք տալ դաս – ախարակչական կարեւոր գործին միւս երեսը, որ չատ ցաւալի կը ներկայացնէ բովանդակ Սփիւռքի մէջ :

Հրատարակուած տեղեկութիւններէն իմա – ցանք, որ ահաւոր Եղեռնէն ճողոպրած հայու – թիւնը տարադրութեան մէջն իսկ՝ դպրոցներու եւ ծաղկոցներու ստուար ցանց մը ստեղծած է, Սուրիա – Լիբանանէն, Իրանէն մինչեւ հեռաւոր Ամերիկաները:

Այդ լուրերը կարդալով իւրաքանչիւր Հայու հոգին խայտաց անհուն բերկրութեամբ եւ հպար – տութեամբ մը, որ ոչ թէ Սփիւռքի մէջ հայ մա – նուկները հայերէն կը կարդան ու կ'երգեն, այլ կան եւ դպրոցներ որոնք 5 — 600, մինչեւ հազար աշակերտներու պատկառելի թիւ մը կը ներկա – յացնեն: Օրինակ Թէհրանի Ալրամեան վարժարա – նը: Եւ եթէ «Ծառայ»ի մէջ երեւցած բոլոր թիւե – րը քով քովի բերէինք, պիտի տեսնէինք թէ մեր աշակերտներու թիւը տասնեակ հազարներու կը հասնի: Պատիւ մեր ժողովուրդին :

Այո, հպարտացանք բոլորս, որովհետեւ դի – տեցինք թէ Հայը ինչ տայմաններու մէջ ալ որ ըլ – լայ, լոյսին միշտ մօտիկ եղած է: Սիրած է զե – դեցիկ դպրութիւնները եւ նոր գաղափարները : Բայց այս դպրոցները եւ ծաղկոցները, որոնք մեզ կը հպարտացնեն , արդեօք կ'առաջնորդուի՞ն դաստիարակչական լրնդհանուր գծով : Այս խըն – դիրն է որ կ'ուզէի յուզել, օգտուելով «Ծառայ»ի թանկագին էջերէն :

Սփիւռքի այս բոլոր կրթական վառարանները առհասարակ կը հովանաւորուին երեք դլխաւոր կազմակերպութիւններէ .— Ա. Ազգային վարչու – թիւնները (եկեղեցի): Բ.— Հայ Բարեդործական Ընդհ. Միութիւն: Գ.— Կալոյտ Խաչ եւ Կարմիր Խաչ:

Արդ, այս կազմակերպութիւնները այս չա – փազանց ծանր եւ նիւթական զործի ամբողջ ծան – րութիւնը տարիներ չարունակ կը տանին իրենց ուսերուն վրայ: Այս կազմակերպութիւնները, ո – րոնք ամէն տարի ուսուցչութեանց կը յանձնեն բազմահազար աշակերտներու դաստիարակու – թեան լուրջ զործը, որեւէ տեղ հետաքրքրուա՞ծ են թէ այդ ուսուցիչները ինչո՞վ եւ ի՞նչպէս կը դաստիարակեն իրենց յանձնուած աշակերտները: Հաւատացէք որ այդ մարմինները, այս հարցու – մին պիտի չկրնան «այո» պատասխանել, եթէ ի – րապէս մօտէն հետեւած են դաստիարակչական զործին :

Ահա թէ ինչու: Մատաղ սերունդի դաստիա – րակչական զործը չաւարտիր միայն ու միայն դասագրքերու ընթերցումով: (Աբարատ, Գանձա – րան, Թանգարան եւայլն): Իսկ ընդհանուր դաս – տիարակութեան տեսակէտէն ամենաթերի վիճա – կի մը մէկ կը գտնուի մեր կրթական զործը: Այս չափազանց վրդովիչ երեւոյթը պատճառ կը դառ – նայ, որ իւրաքանչիւր խղճամիտ ուսուցիչ, ամէն տարեմուտի սկիզբին քիչ մը իր գլուխը քերէ, թէ յաջորդ տարեշրջանի համար ի՞նչ նոյնդ պիտի տայ իր աշակերտներուն :

Ընենք արդէն՝ թէ միայն դասագրքերով սե – րունդ չի դաստիարակուիր , այլ՝ անհրաժեշտ են ուրիշ նիւթեր: Որո՞նք են այս նիւթերը: Դպրո – ցական արտասանութիւններ , պատմուածքներ , թատերախաղեր, երգաղարեր, երգեր եւայլն:

Այս նիւթերը ոչ միայն պիտի ծառայեն դաս – տիարակչական գործին որ առաջին գծին վրայ կուգայ, այլեւ պիտի դիւրացնեն ուսուցիչներու գործը՝ զանազան առիթներով կազմակերպուած հանդիսութեանց առիթ, որոնք բարոյական ի – մաստ ունենալով հանդերձ, նիւթական եկամուտի միջոցներ են դպրոցներու համար:

Դպրոց մը եթէ հարիւր աշակերտ ունի, հա – րիւրի ծնողները ալ սրտատրոփ կը սպասեն որ ա – մաւերջին եւ կամ ամանորի հանդիսին, իրենց փոքրիկները բան մը ճլուզլան: Ծնողական բա – ցարձակ իրաւունք: Իսկ ուսուցիչը հազար կտոր կ'ըլլայ հարիւր արտասանութիւն դտնելու բազ – մաթիւ դրքեր խառնելէ վերջ: Եւ այսպէս տարի – ներ պէտք է որ նոր նիւթ ճարէ իր փոքրիկնե – րուն համար: Եւ երբ կը սկսի իր փնտռտուքը, ինքզինքը ահաւոր պարապութեան մը մէջ կը զտ – նէ: Որովհետեւ վերը յիշուած յաւելեալ նիւթե – րը չկան :

Ահա այս պարապութիւնը լեցնելու կարեւոր զործն է որ դպրոցները հովանաւորող մարմին – ներու ուշադրութեան կը յանձնենք, եւ հետեւեալ դարմանը կ'առաջարկենք, ի փրկութիւն Սփիւռ – քի հազարաւոր մանուկներու, որոնք չիսուն տա – րիէ ի վեր հինցած ու մաշած ոտանաւորները եւ երգերը կը ծամծմեն :

Ըսենք թէ մեր դաստիարակչական զործը կը գտնուի երեք կազմակերպութիւններու ձեռքին մէջ: Անոնք եթէ ուզեն եւ միանան՝ կրնան չատ բան ընել: Ուստի կ'առաջարկենք, իբրեւ զործնա – կան միջոց :—

Կարելի չէ՞, որ այս կազմակերպութիւնները հրատարակչական մը հիմնեն միացեալ ճիգով եւ խոշոր զրամագլուխով մը: (Նոյնիսկ առեւտրա – կան իմաստով) : Իր զործը պիտի ըլլայ :—

Ա.— Մեր վերջին յիսնամեայ բոլոր հրատա – րակութեանց մէջէն քաղել եւ վերհրատարակել մանաւանդ հատորներով, դպրոցական մեր դրա – կանութիւնը, դաստիարեալով զայն տարրական , միջին եւ բարձրագոյն կարողութեանց համար :

Բ.— Պայմանաւորուիլ դպրոցական զրակա – նութեան եւ երաժշտութեան շնորհք ունեցող հե – ղինակներու հետ, (որոնք չեն պակսիր) եւ նոր զործեր հրատարակել, միշտ դասաւորելով երեք կարողութեանց համար :

Այս առթիւ հիմը դնել կրթական – դաստիա – րակչական մարմնի մը, գոնէ Ֆրանսահայ դըպ – րոցներու համար որպէսզի անոնք առաջնորդուին դպրոցական նոյն ծրագրով: (Այս մարմինը կըր – նայ տպագրելի նիւթերու ընտրութիւնն ալ կա – տարել ի հարկին):

Վստահ եմ թէ ասոնք բոլորն ալ իրագործելի բաներ են: Քանի որ գիտենք թէ Հայը առհասա – րակ իր անձնական հաշիւները միշտ լաւ կ'ընէ, ինչո՞ւ պիտի անձրկի իր հաւաքական հաշիւնե – րուն մէջ, մանաւանդ՝ երբ հարցը կը վերաբերի սերունդին, իր զաւակներուն :

Վերոյիշեալ երեք կազմակերպութիւնները որ կը հովանաւորեն կրթական զործը, դիւրաւ պի – տի կրնան սպառել հրատարակուած զործերը եւ իրենք ալ պիտի օգտուին նիւթապէս, (պայմանաւ որ տպագրութիւնը մեծաքանակ ըլլայ եւ գիները ժան, քանի որ ամբողջ Սփիւռքի համար է): Հայ աշակերտը բարոյապէս, եւ հայ հեղինակը

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի ամթիլէն)

Կիրովականի մօտ, Վանայ ձորին մէջ հաս – տատուած է Գիտութեանց Ակադեմիայի բուսա – բանական այգին, ուր չուրջ 500 տեսակ ծառեր եւ թուփեր կ'աճին: Փորձեր կը կատարուին, կլի – մայական տարբեր պայմաններու մէջ աճող բոյ – սերը յարմարցնելու Հայաստանի կլիմային:

★ 1949ի գնդասխաղի Համամիութենական մր – ցումներու վերջին խաղերը տեղի ունեցան Լենին – կրատի Դինամոյի մարզադաշտին մէջ: Երեւանի «Դինամօ» խումբը չափուեցաւ Ստալինկրատի « Դինամօ » խումբին հետ: Խաղը վերջացաւ ե – րեւանի յաղթանակով, 4 — 2:

★ Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի կենսաբանական (Բիոլոգիական) բաժինը Սեւանի մէջ հիմնած է ջրա – կենսաբանական (հիդրոբիո – լոգիական) կայան մը, որ պիտի զբաղի Սեւանի ջուրի պաշտպանութեան, իչխան ձուկի բազմաց – ման ու զարգացման խնդիրներով: Կայանը պիտի ուսումնասիրէ նաեւ Սեւանի բուսական եւ կեն – դանական խնդիրներով:

★ Երեւանի պետական գրադարանը ձեռնար – կած է Հայ գրքի եւ մամուլի ուսումնասիրու – թեան եւ հրատարակման: Ուսումնասիրութեան ենթակայ են՝ 1512էն մինչեւ 1949 լոյս տեսած բոլոր գրքերն ու պարբերականները:

ՀԱՑԿ· ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԻ ԵՒ ՊԱՐԻ խումբը որ Լաւիվա դացած էր, ունեցած է մեծ յաջողութիւն: Տասը հազար հոգի ներկայ եղած են Դաուգավպիլսի եւ Ռեզեկայի մէջ:

ԱՏՐՊԻՑՃԱՆԻ ՖԻԼՀԱՐՄՈՆԻԱՑԻ ժողովրդա – կան երգի եւ պարի խումբը երգած է Երեւանի մէջ, ինչպէս եւ Նախիջեւանի ինքնավար Հանրա – պետութեան մէջ:

ԵՐԵՒԱՆԻ ԲՈԼՈՐ ԿԻՆՕ ԹԱՏՐՈՆՆԵՐՈՒՆ մէջ հետաքրքրութեամբ կը դիտուին Լիթուանա – ցի բանաստեղծ Ռայմիսի ստեղծագործութիւննե – րը: Ան պայքարած է իր ժողովուրդի ազատու – թեան համար:

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ կեդրոնը ամէն տարի տասնեակ նորանոր կինօ – թատրոններ կը հիմնէ Ալավերդիի, Աշտարակի Հոկտեմբերեանի եւ Հայաստանի այլ շրջաններու մէջ: Մինչեւ հի – մա 32 կինօ–թատրոններ բացուած են, եւ մինչեւ այս տարուան վերջ՝ այս թիւը պիտի հասնի 50ի: Մայրաքաղաքին Ստալինեան մշակոյթի եւ հանգիս – տի դարաստանը, Սեպտ·իվերջը պիտի ունենայ իր չքեղ կինօ–թատրոնը: Շարժանկարներու նախապա – րաստութեան մօտ այս տարի իրենց ուսումը կը ստա – նան 70 հոգի:

ԱՐՏԱՇԱՏԻ շրջանին մէջ հետզհետէ կ'աւելա – նայ անհատական ինքնաշարժներ ունեցողներու թիւը: Այս տարի Գեղաշէնի, Նորաշէնի, Բաշնալու, Մրգանուշ գիւղերուն մէջ «Մոսկովիչ» ցուցանի – չով ինքնաշարժի տէր դարձած են հինգ հոգի:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԴԻՏՈՂՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Կարդացի « Ցառաջ »ի 2 Սեպտ·ի թիւին մէջ Գրիգոր Վահանի գրութիւնը, «Ակնարկ մը Փարի – զահայ Թատրոնին վրայ», ուր կը քննադատէ իմ Թարգմանութիւններս, եւ իմ հայերէնս կ'անուա – նէր «ռամիկ աչխարհաբար», եւն·:

1923էն ի վեր երբ Փարիզ հաստատուեցայ, անընդհատ աշխատեցայ եւ կ'աշխատիմ հայ բեմը կանգուն պահելու: Բազմաթիւ թատերգութիւն – ներ Թարգմանեցի եւ ներկայացուցի ոչ միայն փարիզահայ հասարակութեան այլեւ Լիոն, Վա – լանս, Մարսէյլ, Պրիւքսէլ, Ժընեւ, Ֆիլիպէ, Սո – ֆիա, եւ ոչ մէկ արտայայտութիւն լսեցի հաւա – քարար կամ մամուլով, իմ Թարգմանութիւննե – րուս եւ հայերէնիս մասին:

Իմ անձնական քննադատս՝ ունկնդիրը հաս – րակութիւնն է, որուն կարծիքով իմ Թարգմանու – թիւններս իսկական արտայայտիչը եղած են բնա – գրին, իսկ հայերէն լեզուս ալ սահուն է, դիւրա – հասկանալի եւ բեմական: Այդ մասին կրնան վկա – յել ոչ միայն անհատներ, այլեւ այցելած վայրե – րուս մէջ գտնուած Թատերական քննադատներ: (Ունիմ բազմաթիւ գրաւոր վկայութիւններ):

Գալով Թ· Թէրզեանի «Սանդուխտ եւ Սանա – տրուկ»ի մասին եղած արտայայտութեան, բոլո – րովին անտեղի է, քանի որ նոր վերջացուցած եմ գործը եւ տակաւին հրապարակ չեմ հանած: Բայց որպէսզի ցոյց տամ Թէ ի՞նչ լեզուով գր – րած է Թ· Թէրզեան, «Սանդուխտ»ը որուն նիւթը շատ հարուստ է, ներկայացումէս վերջ պիտի կարդամ ներկայ հասարակութեան՝ իր բնագրէն հատուած մը (գրուած է 1862ին), եւ իմ վերա – ծած հայերէնս, որով պիտի ներկայացուի «Սան – դուխտ եւ Սանատրուկ»ը: Բացարձակապէս վրս – տահ եմ որ հասարակութիւնը Թ· Թէրզեանի կէս գրաբար – կէս աչխարհաբար եւ ոչ բեմական լե – զուէն պիտի գերադասէ իմ արդի հայերէնս, փա – ռաւոր դաս մը տալով Գրիգոր Վահանի:

ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

Ա·— Խեղճ մարդ, քանիներո՞րդ յարկէն ին – կար:

Բ·—Շիտակը ժամանակ չունեցայ յարկերը համրելու···:

ԿԱՆԱՉ ՏԵՐԵՒ ՄԸ ԵՒՍ ...

Հազիւ 29 դարուններ բոլորած, ցուրտ հողին յանձնուեցաւ Սկիւտարցի՝ տարաբախտ Թէոմէն Գալաֆեանը:

1922ի արտագաղթին ժամանակ, իր ծնողքին հետ կուգայ Փարիզ: Երկրորդ՝ համաչխարհային պատերազմին, կը զինուորագրուի 72երորդ ծանր թնդանօթաձիգ գունդին, քաջութեամբ կը մաս – նակցի ահեղ ճակատամարտներուն: Իր ստացած ծանր վէրքերուն հետեւանքով, ինը տարիէ ի վեր կռնակի վրայ անկողին գամուած կը մնար, ան – դամալոյծ վիճակի մէջ: Ապարդիւն մնացին ամէն տեսակ հոգածու դարմանումները: Տարաբախտ երիտասարդը մինչեւ վերջն ալ տոկաց սրտաճմլիկ ցաւերուն, որոնց ընթացքին իսկ զուարթու – թեամբ կը խրախուսէր զինք չրջապատողները, «պիտի աղկնամ» ըսելով ···

Արձակուրդի պատեհութենէն օգտուելով, կը մեկնի համեստ դիւղ մը, ուր խանդավառու – թեամբ կ'անցընէ իր հանգիստի օրերը:

Օգոստոս 30ին իր անձնական պատգարակ կառքով վերադարձած ատեն, արկածով հրանիւ – թը կը բռնկի ճամբորդութեան ընթացքին եւ Գա – վաֆեան մահացու այրուածքներ կը ստանայ: Ու – րիչ ճամբորդներ արկածեալին օգնութեան փու – թալով կը փոխադրեն չրջանին հիւանդանոցը: Դժբախտաբար բոլոր դարմանները անօգուտ կ'անցնին եւ քանի մը ժամ վերջ, հոգին կ'աւան – դէ, ետին ձգելով ծնողքը եւ իր եղբայրը:

Հողը թեթեւ դայ վրադ, տարաբախտ երի – տասարդ: Այս համեստ տողերս ալ իրրեւ ծաղկե – փունջ մը թարմ հողակոյտիդ վրայ:

Վշտակիր մը

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Քանի մը օրէ ի վեր Փարիզ կը գտնուի ամե – րիկահայ տաղանդաւոր դաչնակահարուհին, Օր· Մարօ Ղեւոնդ Ադէմեան, որ մեծ համբաւ կը վա – յելէ հայկական թէ օտար չրջանակներու մէջ, իր քրոջը՝ Անահիտի հետ (Լութակ):

Երկու արուեստագէտ քոյրերը Նիւ Եորքի եւ ուրիչ մեծ քաղաքներու մէջ տուած են բազմաթիւ նուագահանդէսներ եւ արժանացած ջերմ դնահա – տութեան: Օր· Մարօ ինք նուագած է Նիւ Եորքի մէջ առաջին անգամ Արամ Խաչատուրեանի դաշ – նակի «Բօնցերթօն», մեր տաղանդաւոր հայրե – նակցին երաժչտական փառքը տարածելով չարք մը նուագահանդէսներու մէջ:

Կը լսենք Թէ Օր· Մարօ եւ Տիկին Անահիտ Ա – ճէմեան (Աւագեան) հոկտեմբեր 9ին Սալ Կավոյի մէջ պիտի տան իրենց միակ նուագահանդէսը: Ուրեմն փարիզահայ երաժչտասէր հասարակու – թիւնը պատեհութիւն պիտի ունենայ վայելելու իր երկու տաղանդաւոր զաւակները որոնք օտար դժ – ուարահաճ քննադատներու կողմէ արժանացած են ջերմ դնահատութեանց:

Թոսքանինի, աչխարհահռչակ Իտալացին, Տիկին Անահիտը կը նկատէ ժամանակակից կին ջութակահարներու ամէնէն տաղանդաւորներէն մէկը:

Ա· Ա·

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱԻ

(ԳԱՄՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ· ՄԱՄ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

Ը·

ԱՆԻԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

— Լուսիկս, գոէք Լուսիկս, մինչ դուք խիղճ չունի՞ք, մինչ դուք սիրտ չունի՞ք, դուք չունի՞ք:

— Աստուած մխիթարէ քեզ, վարպետ Ղեւոնդ· ապրիդ կենդանի է եւ չուտով կը գտնուի, ըսաւ ամբոխին մէջէն մարդ մը, փորձելով մխիթարել վչտահար ծերունին:

Բոլորն ալ դիտէին Ղեւոնդի պատահած դըժ – բախտութիւնը:

— Չէ, չէ, ան կը տանջուի, ան կը մեռնի: Նոր բացուող վարդի մը պէս կը թառամի, կը մեռնի··· Տէր իմ Աստուած, դուն ճար մը գտիր իմ վչտիս ու տառապանքիս: Ես կ'այրիմ ու կը մրկիմ, իսկ ան չկայ ու չկայ ···:

— Աստուած փարատէ վիչտդ, վարպետ, ը – սաւ դարձեալ նոյն մարդը, եւ փէշովը սրբեց աչ – քերէն հոսող արցունքը:

Այդ միջոցին երեւաց Խենթը, եւ իր փայտը չարժելով մտաւ ամբոխին մէջ: Ամբոխը ճամբայ բացաւ եւ չրջապատեց Դարբինն ու Խենթը: Խեն – թը նայեցաւ վարպետ Ղեւոնդին, ու յանկարծ դէղնեցաւ, ան դեռ չէր տեսած իր եղբայրը այդ դրութեան մէջ: Արդեօք սրտի ցաւէն խանդար – ուա՞ծ էր ուղեղը, մտածեց ան:

— Վարպետ Ղեւոնդ, ի՞նչ կ'ընես, այդ ինչ է դրկիդ մէջ:

— Սուրբեր, սուրբեր, իմ չինած սուրբերն են, իմ ձեռքովս չինած սուրբերս, չինեցի դանոնք, որ – պէսզի թչնամիներուն սիրտը մխենք: Ահա առէք, ըսաւ ու վար ձգեց բեռը:

Ցիրաւի իր չինած սուրբերն էին անոնք:

— Ի՞նչ կ'ընես, վարպետ:

— Ինչ կ'ընեմ··· մինչ չէ՞ս դիտեր, ահա ես կը պարեմ, Լուսիկիս հարսնիքն է· դուք ալ պա – րեցէք, ըսաւ դարբինը եւ սկսաւ խելագարի ոս – տիւններ ընել:

Ամբոխը քարացածի պէս կեցած էր անոր չուրջը: Ամէնքը մոռցած էին իրենց վիչտը, իրենց հոգերը եւ համակուած էին վարպետ Ղեւոնդի վիչտովը:

— Վայ ինձ, վարպետ, վայ իմ աչքերուս, մի, մի այդպէս ըսեր· ես կը գտնեմ Լուսիկը, անպատճառ կը գտնեմ, ըսաւ Խենթը դլուխը օ – րօրելով:

— Ոչ, ոչ, գայն տանջեց, սպաննեց Վեստ Սարգիսը, ալ չազատիր ան սեւ ձեռքէն, ալ չի վրկուիր ···:

— Ո՞վ, ո՞վ սպաննած է Լուսիկը, լսուեցան ամբոխին մէջէն քանի մը ձայներ:

— Վեստ Սարգիսը, խնամակալը, պատաս – խանեցին միւսները:

— Այո, խնամակալը··· պէտք է որ այդպէս ըլլար: Ան է որ Անեցիները Թողած է այս նեղ դրութեան մէջ եւ ինք անհետացած, ըսաւ մէկը:

— Տէր չունինք, տիրական չունինք, կանչեց ուրիչ մը:

— Ի՞նչպէս չունինք, ինչո՞ւ մոռնանք Վահ – րամ իչխանը:

— Այո, ապրի Վահրամ իչխանը, նորէն ա – նոր դիմենք, խնդրենք որ անտէր անտիրական չթողու մեզ:

— Իրաւ, մինչեւ ե՞րբ այսպէս պաչարուած պիտի մնանք: Երթանք Վահրամի ոտքերը իյ – նանք, Թող մեզ առաջնորդէ դէպի պատերազմ, եւ մենք ցոյց կուտանք Ծոյներուն, Թէ Հայուն մէջ չէ մեռած քաջութեան ոգին:

Այսպէս շատ հարց ու պատասխաններ եղան ամբոխին մէջ, շատ երկար վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան, բայց ոչ մէկ վճռի վրայ կանգ չառին, ոչ մէկ բանի չձեռնարկեցին: Խենթը, որ մինչեւ այդ ժամանակ լուռ էր, պոռաց յանկարծ·

— Բարեկամներ, ինչո՞ւ կը սպասէք դեռ· չէ՞ք տեսներ որ մեր խնամակալը անտէր է Թո – ղած մեզ ու հեռացած ճիշդ այն ժամանակ, երբ թչնամին չրջապատած է մեր մայրաքաղաքը:

ԲԱԴՐԱՏ Ա.ՑՎԱՉԵԱՆՑ

տեն: Ուրիշ խօսքով, տոլար, սթերլին եւն. պահանջել, երբ որ ուզեն :

Փարիզի մէջ այս կարգադրութիւնը կը համարեն կենսական քայլ մը, դիւրացնելու համար դրամի ազատութիւնը, որուն վրայ կը պնդեն Ամերիկացիները :

Ինչի որ հրամանագիրը միայն փրանքով եղած գործառնութեանց կը վերաբերի, կը նշանակէ թէ անփոփոխ պիտի մնան պատերազմէն ի վեր անշարժութեան դատապարտուած (պլոքէ) օտար մեծազումար դրամագլուխները:

Այս դիւրութիւնը տալով, անշուշտ Ֆրանսան ալ կիջնայ կը սպասէ: Այսպէս, փրանքը իրենց դրամին վերածելու իրաւունք պիտի ունենան մի-այն այն երկիրները որոնք կը հաւանին փրանք ճարել իրենց դրամին համար :

★ « Իմանալիք» կառավարութեան այս որոշումն ալ կը նկատէ սորկացում Ֆրանսայի տնտեսութեան, ի նպաստ ամերիկացի դրամատէր – նելու եւ տեղանաւորական ընկերութեանց:

ՀԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ԹԱԳԱՒՈՐԸ, Ափոուլլահ, Սպանիա հասնելով, դիմաւորուեցաւ 100.000 հոգինոց բազմութեան մը կողմէ: Հիւրը բաց ինքնաշարժ մը նստած էր Զօր. Ֆրանքոյի հետ:— Միջերկրականի ամերիկեան նաւատորմին հրամանատարն ալ տեսակցութիւն մը ունեցաւ թագաւորին հետ :

ՍՈՒՐԻՈՑ զղջախաղի ախոյեան խումբերէն «Սէրքլ սը լա Ժէօնէս կաթոլիկ» Պուլա հրաւիրած էր անցեալ յունիսին, մրցելու համար Փէնէրպահչէի խումբին հետ, բայց Թրքական կառավարութիւնը մերժած էր անցագիր տալ հինգ հայ մարզիկներու: Թուրք թերթերը կը գրեն թէ նախապատրաստական հանդիպում մը տեղի պիտի ունենայ սուրիական խումբին հետ, յառաջիկայ հոկտեմբերին: Արդ, Սուրիացիները «վճռապէս յայտնած են որ եթէ խումբին մէջը կազմող հայ մարզիկներուն անցագիր չտրուի, պիտի չհրանան գալ»: Փէնէր Պահչէի խումբը դիմում կատարած է, անցագիր ճարելու համար: Սուրիական խումբին հինգ հայ անդամներն են.— Կ. Պաղտասարեան, Յակոբ Աֆթարեան, Աբրահամ Ֆէչիչեան, Վազգէն Տէր Ղուկասեան եւ Հ. Աբգասեանեան: Խումբը ճամբայ պիտի ելլէ Սեպտ. 22ին :

ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻՆ.— Օսլոյի չեխական դեսպանատան գործակատարը, Եկոն Մոստովսկի, հրաժարեցաւ, իբրեւ բողոք իր երկրին բոլշեւիկեան իշխանութեան դէմ: Նոյն դեսպանատան չորրորդ պաշտօնատարն է որ կը հրաժարի: — Քոփէնհակի լեհական դեսպանատան առեւտրական գործակատարն ալ որոշեց հրաժարիլ, միեւնոյն պատճառաբանութեամբ :

ԱՆԳԼԻՈՑ արհեստակցական Միութեանց տարեկան համագումարին մէջ, որուն կը մասնակցին 889 պատգամաւորներ, իբրեւ ներկայացուցիչները ութ միլիոն անդամներու, նախագահը, Սըր Ուիլեըմ Լոթըը, յայտարարեց թէ «գործադուլը մաշած զէնք մըն է Անգլիոյ մէջ: Թող աշխարհ իմանայ թէ մեր արհեստակցական միութիւնները դատ են եւ կը գործածեն աւելի լաւ մեթոտներ՝ լուծելու համար բանուորական վէճերը, փոխանակ դիմելու գործադուլի զէնքին»: Նախագահը յետոյ առաջարկեց օրէնքէ դուրս հռչակել անպաշտօն գործադուլները, որոնք կը խանգարեն կանոնաւոր արտադրութեանց ընթացքը: Նախագահը մասնաւորապէս ձայնեց համայնավարներու վնասակար ձեռնարկները :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ Ֆրանսական մարզպանը, Պ. Ֆ. Փոնսէ (նախկին դեսպան) Պերլին այցելելով, յայտարարեց թէ նախկին մայրաքաղաքը օր մը պիտի դառնայ միութեան դիծ մը արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ: «Վստահ չեմ թէ Պերլին չուտով պիտի դառնայ Գերմանիոյ մայրաքաղաքը, ինչպէս առաջ. բայց միշտ պիտի ըլլայ սիրտ մը որ կը բաբախէ»:

ԵԹՈՎպիոՑ մէջ ծանր դէպք մը պատահեցաւ վերջերս : Երկաթուղիներու աշխատաւորներէն 600 բնիկներ յարձակեցան Ֆրանսացիներուն վրայ, հետեւելով որոշ ազդանշանի մը: Այս առթիւ վիրաւորուեցան 43 հոգի: Կայսրը հրամայեց անմիջապէս կախել յարձակման գլխաւոր հեղինակները: Նոր տեղեկութեանց համաձայն, յարձակումը ուղղուած էր միայն Ֆրանսացիներուն դէմ, եւ նեղութիւն չէրեցին միւս օտարականները, — Անգլիացի, Ամերիկացի, Իտալացի, Յոյն եւ Հայ: Խռովութեանց առաջքը առնուած էր զինուորական միջամտութեամբ :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բչ).— Սթերլին 1097 (1010), տոլար 330.40 (374), գուլդ· Փրանք 83.30 (93.50), նափոլէոն 4530, գուլդ· ոսկի 4330, սթերլին 5130, տոլար (20) 21.120, ձոյլ ոսկի 648.000 Փր.:

ՌՈՒԲՐԻ ՇՐՋԱՆԻՆ մէջ Գերմանները կը չարաշահեն ցոյցեր կազմակերպել գործարաններու քանդումին դէմ: Անգլիական իշխանութիւնը զինուոր ղրկեց, պաշտպանելու համար 80 գերման բանուորներ որոնց հրամայուած է քանդել քիմիական գործարան մը: Մասնագէտներու կարծիքով, քանդումը պիտի տեւէ վեց ամիս, անգործութեան մատնելով 3000 բանուորներ: Անգլ. գինուորներուն հետ, 150 գերման ոստիկաններ ալ կը հսկեն քանդումի գործողութեանց :

ԲՈՒՌՆ ԿՌԻԻ մը տեղի ունեցաւ Միլանի մէջ, համաձայնաւար բանուորներու եւ ոստիկանութեան մէջեւ: Ոստիկան մը եւ երկու բանուորներ սպաննուեցան, վեց ոստիկաններ եւ 12 բանուորներ վիրաւորուեցան: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ բանուորները կրակ բացին հրացաններով եւ գնդացիրներով, յատկապէս չինուած պատնէշներէ կամ պատուհաններէ եւ պատշգամներէ, երբ ոստիկանութիւնը կարգի կը հրաւիրէր 2000 ցուցարարներ :

600 ԱՏՐՃԱՆԱԿԻ գնդակներ պարպուեցան Գերմանիոյ ամերիկեան գօտիին եւ չեխական սահմանագլուխին վրայ, երկու դիշեր անընդհատ, առանց մասնաւոր նպատակի: Առաջին գնդակները արձակուած էին Զեխերու կողմէ :

Օր· ԺԱՆԻԹ ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆ

Պ· ՍՈՒՐԻՆ ՍԻՄՈՆԵԱՆ

Մարսէյլ Ամուսնացած 4 Սեպտ· 1949

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲՈՑԺ

ժողովրդական ամսագիրք Բժշկութեան եւ Առողջապահութեան, կամ Տունին բժիշկը, 9րդ տարի: — Խմբագիր՝ Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ:

Յունիս – Յուլիս, թիւ **102 — 103**

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Խենթութիւն եւ բանաստեղծութիւն (Շ· Նարդունի)· — Ճանչնալ խլիրդը առաջին օրէն (Տոքթ· Աչճեան)·— Տաքի մասին (Տոքթ· Գալուստեան)·— Որքան բժիշկ, այնքան հիւանդութիւն (Ց· Պարոնեան)·— Թո – քախտ եւ կլիմա (Տոքթ· Գրիգորեան)·— Փո – խանցման շրջան (Տոքթ· Սերոբեան)·— Աբեւի լոգանքին վնասները (Տոքթ· Լոքման)·— Շաքարի հարցը (Քաղհան)·— Չիու մխին պատմական – նը (Փրոֆ· Պէրպէրեան)·— Երիտասարդութիւ – նը (Տոքթ· Ալմունեան)·— Էրիկ Ջան (Երգ):

Տարեկան բաժնեգինն է **500** Փր·: Արտասահման **750** Փրանք: Դիմել՝ Շ· Նարդունի, 17, Rue Damesme, Paris:

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ

ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏ ՀԱԳՈՒՍՏ ՇԻՆՈՂՆԵՐ

Մէկ անգամ այցելել կը բաւէ տեւական յաճախորդ ըլլալու: Դիմելով դերձակներու հայ – թաթիչ՝ Ա· ՀԱՄԱԼԵԱՆ

68, Rue Nationale, Marseille Tél.: Colbert 33–22

Պիջի գոնէք կերպաս, աստառ, թելա, կարի դերձան, կոճակ, ուսնոց (էֆոլէթ) եւն., եւն.:

ՕՐԻՆԱԿԱՆ ԵՒ ՇԱՏ ՄԱՏՉԱՊԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ապսպրանքներ կ'ընդունինք contre remboursement

ՎԱՐԶՈՒ ՍԵՆԵԱԿ ՄԸ ԵՒ ԽՈՀԱՆՈՑ ՄԸ

Անիէռի մէջ: Ունի ջուր ու էլեկտրականութիւն: Վարձու կը տրուի միայն առանձին կնոջ մը, պղտիկի մը հետ միասին:

Հասցէն ստանալ «Ցառաջ»էն:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ երկ – րորդ տարեշրջանը կը սկսի յառաջիկայ 3 հոկտ· երկուշաբթի օրը: Աշակերտուհիներու արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1, Bd du Nord, Le Raincy, ամէն առաւօտ մինչեւ կէս օր, բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերէ:

ԳՈՒՇԱՏԵՍ

ՓՈՆ ՏՕՊՆԱ.— Հ· Ց· Դ· «Կորիւն» խումբին ընդհ· ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատեսրով :

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ.— Հ· Ց· Դ· «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի ընդհ· ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, ընկեր Երանոս Մոգոսեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՍԷՆ ԺԷՌՄ.— Հ· Ց· Դ· «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընդհ· ժողովը, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

Միմիայն մէկ ներկայացում

Théâtre Sarah Bernhardt

Սեպտեմբեր 18ին, կիրակի ժամը ճիշդ 3.15ին:

Ղեկավարութեամբ Մ· ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ՝ ՏԻԿ· Ռ· ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Եւ Փարիզի հայ թատերական լաւագոյն ուժերէն՝ ՕՐ· Ս· ՇԱՀԻՆԵԱՆ, ՏԻԿ· Մ· ՕՍՄԱՆ – ՃԵԱՆ, Պ· Պ· ԳՄԲԼԹԵԱՆ, ՄԱՔՈՒՏԵԱՆ, Ս· ԹՈՐՈՍԵԱՆ, ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, Գ· ՎԱՀԱՆ, ՀԱՊՇԵԱՆ, ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ, ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ, ՔԻՓԷԼԵԱՆ, ՂԱՐԻՊԵԱՆ, ՊԵՐՃ եւ ուրիշներ :

կը բեմադրուի Լ· ՇԱՆԹԻ

ՕՃԻՆ - ՊԱՅԼԸ

Ողբերգութիւն 8 արար

Փառաւոր դերասք մը կիւլիկիոյ Հայ թագաւորութեան շրջանէն:

Տոմսերը նախօրօք կը ծախուին՝ Գրասուն Հր· ՍԱՄՈՒԷԼ 51 rue Mr. le Prince Paris (6), Գրասուն Հր· ԲԱԼՈՒԵԱՆ 43 rue Richer Paris (9), Մ· ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ՝ 31 rue des Ecoles, Paris (5):

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Ա· Ս· Մարսէյլ.— Թղթակցութիւնը հրատարակուած է Օգոստոս 30ին:

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

Արեւելեան ծանօթ երաժիշտները, Տիկին ՄՕՆԻԱ, Պ· ԳԱՐԱԳԱՇ (Քանուն), եւ Պ· ԱԼՖՈՆՍ (ուտ եւ քէմէնչիստ)

իրենց ամառնային պտոյտէն վերադարձած են եւ նոր յայտագրով մը կը նուագեն

ԲՈԼՈՐԻՆ ՄԱՏՋԵԼԻ

ԲՈԼՈՐԻՆ ՍԻՐԵԼԻ

ԲՈԼՈՐԸՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒԱԾ

Լ Ի Լ Ա ճաշարանին մէջ, 24 rue St. Lazare

Métro Trinité կամ N. D. de Lorette

Tél. Tri. 31–62

Կ'ՈՒԶԱՒԻ

Տարիքոտ այր մը որ իր երիտասարդ զաւկին հետ կը բնակի Cameroun (կեդր· Ափրիկէ) կը փնտռէ յիսունի մօտ տանտիկին մը իր տան մատակարարութեան համար, առանց տնական ծանր աշխատանքի: Փոխադարձ երաշխաւորութիւններ կարելի է ստանալ Փարիզի մէջ:

Դիմել «Ցառաջ»ի, G. W· սկզբնատառերով :

ՇՐՋՈՒՆ ՎԱՃԱՌՈՒԴՆԵՐՈՒՆ (ՍԱՌՅԷ) ԱՂՔԸ ԼՈՑՍ

Բացուած է Canadienի եւ ձեռնոցի գործարան մը: Հինգ ամիս միայն աշխատելով կրնաք ապահովել ձեր տարեկան շահը: Եթէ ցուրտերուն սպասէք ձեր ապսպրանքները տալու համար, ՈՒՇ ԿԸ ՄՆԱՔ:

Դիմել REINEի, 18 rue de Henri Regnaut, Paris (14), métro Alésia կամ Porte d'Orléans :

Կը փնտռուին ներկայացուցիչներ գաւառի մէջ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 աճգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գինն 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Jeudi 8 Septembre 1949 Հինգշաբթի 8 ՍԵՊՏ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5943–Նոր շրջան թիւ 1354

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒԺԱՆԱՎԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

Եւրոպայի եւ Ամերիկայի պողոտաներուն վրայ, ինչպէս Արեւելքի մէջ եւ ամէն տեղ, ահաւոր աւերներ կը դործէ դեղին մամուլը :

Ընդհանրապէս բաժնետիրական – սեղանաւորական ընկերութիւններ են որ կը վարեն այդ մամուլը :

Անոնք են որ տուն կուտան : կը ներշնչեն , կը դունաւորեն կամ կը թունաւորեն : Համաձայն իրենց քաղաքական, տնտեսական կամ ընկերային շահերուն :

Ցաճախ ալ օրուան հովերն են որ ուղղութիւն կուտան իրենց : Եւ կը կարդաք « ղեկայցունց » յայտնութիւններ , պատկերազարդ պատմութիւններ՝ չոնդալից դայթակղութեանց :

Ամէնէն ճարպիկները անպատճառ իրենց երկրի շահերուն չէ որ կը ծառայեն, այս կամ այն տեսակէտը պաշտպանելով : Անոնք յաճախ իրենց դիրքը, վարկը ի սպառ կը դնեն զանազան պետութեանց կամ խմբակցութեանց, սեւը ճերմակ ներկելու, հրէշը հրեշտակի վերածելու համար :

Հաւատները անբաւական պիտի դային, պարդելու համար այս դեռնին վրայ կատարուած ապականութիւնները, «չանթաժ»ները, կաշառակերութիւնները եւ ուրիշ անքաւելի մեղքեր :

Առաջին Աշխարհամարտէն վերջ, հազիւ կարելի եղաւ աղօտ գաղափար մը կազմել սուլթան – նական Թուրքիոյ եւ ցարական Ռուսիոյ կատա – ղութեանց կողմէ բաշխուած մեծադումար կաշառքներու մասին :

Պարզեւները ջուրի պէս կը հոսէին դէպի փարիզ, Պերլին , Վիէննա եւ ուրիշ մայրաքաղաքներ, եւ վարձու գրիչները իրար կը հրմշկէին , սուլթանական կամ ցարական մեղքերը սրբելու , հայոյինչ սարսափները եւ ուրիշ բարբարոսութիւններ պատկերելու, ժխտելու, չարափոխելու համար :

Հոչակաւոր դրագէտներ անդամ փայլեցան այս ճակատին վրայ : Փիէռ Լոթիները եւ Քլոտ Ֆառէրները յաջողեցան «չրջանաւարանները» հաստնել, իրենց եռեւէն :

Երկրորդ աշխարհամարտէն քիչ առաջ, 1939ի գարնան եւ աշնան, երբ միջազգային դիւանագիտութիւնը դիւային խաղ մը կը սարքէր, Ալեքսանտրէթի սանճաքը Թուրքիոյ յանձնելու համար, նորէն գանձեր սկսան հոսիլ Պոլսէն փարիզ, «անուշելու» համար դեղին մամուլը :

Եւ մենք բաց աչքերով տեսանք անհաւատալին .— «Ջոջ մամուլը» մունջ – հարս դարձաւ , իր սիւնակները փակելով որեւէ բողոքի, նոյնիսկ բարեխառն յօդուածի մը առջեւ :

Մէկ – երկու թերթեր հազիւ համարձակեցան պատճառաբանուած գրութիւն մը հրատարակել , մէկ անգամուան համար : Մնացեալները ոչ իսկ տարրական պատուախնդրութիւնն ունեցան դոնէ Ֆրանսայի շահերը պաշտպանելու :

Կիլիկիոյ երբեմնի մարզպանը, հանդուցեալ զօր. Պէյմոն, կը զարմանար մեր միամտութեան վրայ, երբ ցաւ կը յայտնէինք :

Ու կը պատմէր թէ ո՛վ ինչ ստացած է, իբրեւ լռութեան գին, սկսելով 100.000 ֆրանքի պարգեւներէ ...

Եւ միայն խմբագիրները, դրագէտները կամ թղթակիցնե՞ր :

Այդ լրագիրներէն չատերը փակուած կամ փոխուած են այսօր : Բայց, ո՞վ պիտի կրնար երաշխաւորել թէ փոխուած են նաեւ բարքերը :

Գաղթենի – դրամատիրական երկիրներու դեղին մամուլին ապականութիւնը ճաղկած տեսնն, այլապէս զարշելի անբարոյականութեան մը ճամբան հարթեց բոլշեւիկեան կարդուսարքը :

Երեւութապէս յեղափոխական, այդ նոր բռնակալութիւնը ստիճանաբար ուղղափառ վարդապետութեան մը վերածեց սուտը, կեղծիքը, լրբճնաչութիւնը փառաբանութիւնը, բարոյական ահաբեկումը եւ ուրիշ պղծութիւններ :

Այն ատիճան որ, բնազդաբար կը հարցնէք , — ո՞ւր է տարբերութիւնը՝ քաղքենի – դրամատիրական ու մամուլին եւ սովետական կարմիր լրագրութեան, իրրեւ բարոյական պատկեր :

Եւ եթէ ուզէք խորանալ, պիտի չկրնաք զըսպել ձեր արդար վրդովումը, ի տես համատարածած, յարաճուն ապականութեան :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՇԽԱՏԻՆՔ ՊԱՀԵԼ

— Ոչ ոք կ'ուզէ ուսուցիչ ըլլալ :

— Ո՞վ կը հետաքրքրուի խմբագրական առաքելով :

Այս խօսքերը կ'արտասանենք ամէն օր, երբ լեմն մխայն անդրադառնալով պատճառներուն :

Ընդհանուր է քիչ մը այս ցաւը : Պատերազմի աղետալի հետեւանքներէն մէկը :

Դիւրին, անաչխատ դրամ չահիլը այնքան հրապուրած է երիտասարդութիւնը որ կը խուսափի մտաւոր աշխատանքներէ, որոնք 5 —6 տարի զինքը չարչրկելէ վերջ «հացի փարա» մըն ալ չեն ապահովեր իրեն :

Իրենց զաւկին « ապագան » ապահովել ուզողները ալ նոյն յանկերգը ունին :

Բժի՞շկ, փաստաբա՞ն, ուսուցի՞չ, խմբագի՞ր··· Ոչ իսկ ճարտարագէտ կամ երկրաչափ : Այնքան շատ են որ··· : Առեւտուր, գործ, նոյն – իսկ արհեստ մը : Ահա օրուան նշանաբանը :

Այս այնքան գործնական դարաշրջանին եկէք եւ խօսեցէք հայ ուսուցչի կամ խմբագրի մասին : Ո՞րմէ պահանջել այդքան զոհողութիւն : Եղած – ները աչքի առջեւ են :

Այո՛, մարդը հազած կօշիկին 5 — 6000ը կու տայ ջուրի պէս, կռնակի հագուստին ալ 25—30 : Իսկ «վարժապետի՞ն»··· Ինչո՞ւ գալոց գրկած տղուն 100 ֆրանք տայ ամիսը : Թէ տղան զոհո – զութի՞ւն պիտի ընէ երթալ հայերէն սորվելու եւ թէ ծնողքը դրամ պիտի վճարէ : Լալի՞ք բան է··

Եւ ահա ուսուցիչը կը մնայ չոր հացով : Աշակերտը կը դառնայ անբաղձալի, Աբտադրուած հումնձէը գլուխը կ'առնէ կ'երթայ, ուրիշ ուղղութեամբ հաց փնտռելու :

Ա՛լ ողբացէք որքան կրնաք թէ ուսուցիչ չունինք, հայկական մշակոյթով խանդավառ սերունդ չունինք :

Ուղերդութիւնը այսպէս ալ պիտի չարու – նակուի, ցորչափ «արդոյ հասարակութիւնը» ո– ղորմութիւն տալու պէս կը վճարէ ուսուցչին, գալոցին, գրքին : ՍՍՍԻ

« ՊԱՀՇԻՇ » ԿԸ ԽՈՍՏԱՆԱՆ ՆՈՑԻ ՏԱՊԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Պոլսէն կը հեռագրեն թէ ամերիկացի Տօքթ. Ահարոն Սմիթ, որ Աբարատ լեռը բարձրացած է Նոյի Տապանը փնտռելու համար, պարզեւ խոստացած է թուրք ուղեցոյցներուն, որպէսզի չանան հետքեր, բեկորներ գտնել :

Անցեալ շաբթու լերան արեւելեան լանջերուն վրայ կատարուած խուզարկութիւնները արդիւնք չտուին, հակառակ քիւրտ հովիւի մը վկայութեան : Սեպտ. 5ին ի վեր նոր փորձ մը կը կատարուի արեւմտեան կողերուն վրայ :

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ նոր փորձը կատարած ատեն արշաւախումբը այնքան տարածուած էր լերան մէջ որ, անդամները միայն դիշերը կրնան – յին հաղորդակցիլ իրարու հետ, կրակ վառելով, իբրեւ ազդանշան : Արշաւախումբը որոշած էր հետազօտութիւնները կատարել արեւմտեան լան – ջերուն վրայ մինչեւ ուրբաթ, մաքառելով ջուրի նեղութեան եւ դիշերային ցուրտին դէմ : Օդը խստացած ըլլալով, հարկ եղաւ պրպտումները յետաձգել մինչեւ Սեպտ. 5 (երկուշաբթի) :

Թուրք թղթակից մը, որ արշաւախումբին կ'ընկերանայ, այսօր հեռագրած էր իր թերթին.

— « Սաստիկ ցուրտ է : կը սառինք : Այս տղերը կը գրեմ ձիւնապատ սարերէն, 12.000 ոտք բարձրութենէ մը (4000 մեթր) :

Մինչ արշաւախումբը հետզհետէ կը բարձրանայ լեռն ի վեր, կառավարութեան մասնա – գէտները դիտել կուտան թէ ցուրտը աւելի պիտի սաստկանայ քանի մը օրէն :

ԳՐԱԳԻՏ ԼԻՒՍԻԼՆ ՏԷՔՄՎ, կոնքուռի ակադեմիային նախագահը, մեռաւ 88 տարեկան հասակին մէջ : Ինքնատիպ գրագէտ մըն էր, որ իր յուշերը գրած է «Արլոու մը յիշատակները» խորագրով :

ՉԻՈՒ ՄԻՍԷ թունաւորումներ պատահած են Փարիզի 17րդ եւ 18րդ թաղամասերուն մէջ :

ԿՐՕՆԻ ՈՒՍՈՒՄԸ այսուհետեւ կամաւոր պիտի ըլլայ Հունգարիոյ մէջ :

Կարեւոր ռազմափորձեր Թուրքիոյ եւ Գերմանիոյ մէջ

Պոլսէն կը հեռագրեն Սեպտ. 6 թուականով. — Այսօր կարեւոր ռազմափորձեր սկսան արեւելեան Թրակիոյ մէջ, մասնակցութեամբ ցամաքային եւ օդային ուժերու :

Գործողութիւնները պիտի չարունակուին ութ օր : Գլխաւոր նպատակն է փորձել Թրքական բանակին դիմադրական կարողութիւնը՝ Պալքաններէն ըէն կատարուած յարձակումի մը դէմ, հիմա որ Թուրք դինուորները սպառազինուած են արդիականացած զէնքերով եւ ամերիկեան դինամթերքով :

Նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւ մօտէն պիտի հետեւի գործողութեանց, ընկերակցութեամբ ընդհ. սպայակոյտին : Ներկայ պիտի ըլլան նաեւ բրիտանական եւ ամերիկեան պատուիրակութեանց անդամները, բարձրաստիճան սպաներ :

★ Արեւմտեան Գերմանիոյ ամերիկեան չորքանին մէջ ալ մեծ ռազմափորձեր կը կատարուին մասնակցութեամբ 110.000 դինուորներու : Պիտի տեւեն երկու չաբաթ, 600 քիլոմեթր տարածութեան մը վրայ, Հեսենոսի, Դանուբի եւ խորհրդային սահմանագծին միջեւ :

Ռազմական ծրագրին համաձայն, Ֆրանք – ֆորթ եւ Միւնիխ չարձակում պիտի կրեն հետեւակ կազօրքերու, զրահապատ կառքերու, օդաչուներու եւ ամէն տեսակ օդանաւերու միջոցաւ : Հեսենոս, Մայն եւ Դանուբ գետերը պիտի պաշտպանուին ամենավերջին դրութեամբ ռազմանաւերով եւ արդիական սպառազինութեամբ : Ծրագիրը կը պարունակէ ամէն մանրամասնութիւն, իրական պատերազմի մը տպաւորութիւնը գործելու համար, կարելի եղածին չափ : Կարմիր Խաչի խումբեր պիտի դան հաւաքեն կիները, մանուկները, ծերերը՝ վտանգուած վայրերու մէջ, դէպի թիկունք փոխադրելով բոլորը : «Վիրաւորուած» դինուորները պիտի փոխադրուին օդանաւերու կայանները : Միջոցներ ձեռք առնուած են ի հարկին արիւն ներարկելու համար : Անոնք որ ծանր վէրքեր ստացած են, պիտի փոխադրուին օդանաւերով եւ պիտի վայելեն խոստովանահայրերու հովանաւոր մխիթարութիւնը, ինչպէս իրական պատերազմի մը մէջ : Պիտի դտնուին հոգեւոր հովիւներ՝ ամէն դաւանանքէ,— բողոքական երէց , կաթոլիկ արքայ , բարեպաշտ : Նաեւ չրջուն խոհանոցներ, մասնաւոր մեքենաներ՝ օրական 1500 քիլօ սուրճ խարկելու համար : Փուռերը հազար հաց պիտի հանեն ամէն ժամ : Մասնաւոր արգելարաններ չինուած են գերիներու համար, անչուչա փոշոտիչներով : Պիտի ըլլան նաեւ սինեմաներ եւ թատրոններ, դասախօսութիւններ, մասնագէտ – րաններ : Թղթակիցները նորէն բուռն պայքարներ պիտի մղեն դրաքննիչներուն հետ : Դերձակները մեքենական ամէն դիւրութիւն պիտի վայելեն , մշակած համազգեստները կարկտելու համար : Սարքուած են նաեւ ջրցանի (տուչ) չարժուն սրբարհներ ուր 180 դինուորներ պիտի կրնան լուացուիլ մէկ ժամուան մէջ : Եւ վերջապէս «դրաւեալ» երկիրներու բնակիչները պիտի ենթարկուին ոստիկանական հսկողութեան, ինչպէս պատերազմի պարագային :

Արեւմ. Գերմանիոյ խորհրդարանին բացումը

Արեւմտեան Գերմանիոյ դաշնակցային հանրապետութեան առաջին խորհրդարանին բացումը տեղի ունեցաւ երէկ, չորեքշաբթի, Պոննի մէջ : Այս խորհրդարանն է որ պիտի կազմէ դերմանական առաջին կառավարութիւնը, Դաշնակիցներու չախչախիչ յաղթանակէն ի վեր : Դերմանիան դրաւման տակ ըլլալով, նոր կառավարութիւնը պիտի դործէ դաշնակից մարզպաններու հսկողութեան տակ :

Հանրապետութեան առաջին նախագահը պիտի ըլլայ, հաւանաբար, պրոֆ. Թէոտոր Հէօս, որ պիտի բնակի Հիթլէրի Թուխ – չապիկաւորներուն յատկացուած վարժարանի մը մէջ :

Դաշնակից մարզպանները խորհրդարանի բացման ներկայ եղան իրբեւ հիւր, առաջին՝ Պունտսրաթին, որ կ ընկերակցէնէ արեւմտեան Դերմանիոյ երկիրները, կէս օրէն վերջ՝ Պունտսթաղին, որ կը բաղկանայ 402 երեսփոխաններէ : Նիստին կը նախագահէր երիցագոյն անդամը , Փաուլ Լէօպէ որ 73 տարեկան է եւ տարիներով վարած է երբեմնի Բայխսթաղին նախագահութիւնը :

Քրիստոնեայ ռամկավարները մեծամասնութիւն չահած ըլլալով (139 աթոռ), հանրապետութեան առաջին վարչապետը պիտի ըլլայ իրենց թեկնածուն, Տօքթ. Քոնրատ Ատընաուըր, որ պիտի կազմէ խառն դահլիճ մը, աջակողմեան տարրերէ : Ընկերվարականները կը մնան ընդդիմադիր :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՄԱՆԱՆԱՑ

Գաւառները զացող ուսուցիչները դիտեն որ հոն չի բաւեր միայն ուսուցիչ ըլլալ· պէտք է նաեւ տիրացու ըլլալ եկեղեցւոյ մէջ, քարտուղար՝ Թաղական Խորհուրդին, պարտամուրհակ դրող՝ ամէն հեղ որ հարկ տեսնուի, Թղթակից՝ Պոլսոյ լրագիրներու, բժիշկ՝ եթէ հիւանդ մը պատահի, երկրագործ՝ երբ վարուցանի մասին մշակը իր կարծիքը հարցնէ :

Ներելի չէ իրեն ասոնց ամէնքը միասին չըլլալ· չըլլալ նախախնամական մարդը, որ ամէն բան դիտէ ու ամէն բանի կը ծառայէ ի հարկին :

Արմատացած նախապաշարում մը կ'ուզէ, որ լրագիրն ալ այդ գաւառական ուսուցիչը ըլլայ, ամէն տեղ ու ամէնուն համար : Ծանրաչափ մը, որ մխեւնոյն վայրկեանին, ամէնէն տարանջատ վայրերուն մթնոլորտային վիճակը բացատրէ : Անխօս գործիք մը, որ ամէնուն կարիքները լմնցնէ ու դարմանները ցոյց տայ :

Ցեղոյ, այս ընդհանուր պարտականութենէն վերջը, անհատական պահանջումները, հաճոյք – ները ու քմահաճոյքները հաշուի առնէ, երբեմն դուշակէ եւ միշտ դոհացում տայ անոնց :

Պիտի պատահի յաճախ, որ այս տեղական կամ անհատական կամքերը հակասեն իրարու· լրագիրը պարտաւոր է երկուքին ալ սիրտը ընել, դիւրաթեք ու ճկուն ըլլալ՝ ամէնէն ներհակ ձգտումներուն յարմարելու չափ :

Ընթերցողներէն մաս մը գրականութեան հետամուտ է, ուրիշ մը՝ գիտութեանց փափաքող· ասկէ բանասիրութենէ կ'ախորժի ու ասկէ բանասիրութիւնը կ'ատէ· գաւառացին ներքին լուրերու հետամուտ է ու մայրաքաղաքցին՝ եւրոպական տեղեկութեանց· վարդապետը նորավէպ կը սիրէ միայն ու աշխարհականը, յանկարծ հասարակ տագնապէ մը բռնուած, կրօնական վերացումներ – րու պէտքը կը զգայ :

Լրագիրը, այս խառնակ զանգուածին առջեւ, հարկադրուած է տեղի տալ, հեղուկի մը պէս ուզուած ձեւը մտնել եւ ըլլալ մանանայ – լրագիր, ուսկից ամէն ոք իր սիրած համը կարող ըլլայ առնել :

Մեր մէջ, լրագիրները այս խէալին կը ձգտին ու այս վախճանին կը դիմեն՝ սկեպտիկ փիլիսոփայութեամբ մը զինուած :

Ձէնը ու ճախէն պիրենք քաշող ընդդիմամարտ ճաշակներուն առջեւ կը չուարին ու անշարժու – թեան մէջ կը մնան· իրենց կարծեցեալ յառաջդիմութիւնը աննպատակ դեղերանք մըն է եւ իրենք առաջինն են, որ կը ծիծաղին իրենց դրածներուն վրայ :

Ոչ մին հարկ եղած արիութիւնը ունեցած է ի բաց վանելու հանրութեան այս կամքերը ու թօթափելու ընթերցողներուն հաճելի ըլլալու տակրութիւնը, որ նիւթական տակրութիւնն է ապագէն :

Տեսնուած է որ էն յոխորտները յաճախ էն հաճոյակատարները ըլլալու վիճակուին : Իրենց բոլոր բարի կամեցողութիւնը, իրենց աղնիւ առաջադրութիւնները չեն կրցած տոկալ այն մեղմ ու յարատեւ յարձակումին, որուն ենթակայ է ամէն թերթ իր ընթերցողներուն կողմէ :

Ամէն ոք իր խրատը կուտայ թերթին ուղղութեան, պարունակութեան ու յօդուածներուն վրայ :

Եւ բարոյական մեծ ու չատ անխախտ նկատրի տէր մարդ պէտք է ըլլայ անյողդողդ մնալու համար՝ այն չուկէտին վրայ, որ ամէն աղդեցութենէ անկախ, որոշուած էր եւ որ ահա անդադար, մեղմիւ կը կորսուի, աչքէ անտես կ'ըլլայ բոլորովին :

Ընթերցողն է, հասարակութիւնն է· որ կ'ապականէ թերթը : Իր ներդործութիւնը, որ ուրիշ տեղ եւ սովորաբար փրկարար ու օգտաւէտ բան մըն է, հոս խանդարիչ ու եղծիչ թիւր մը կ'ըլլայ :

Եւ լրագիրը, նախ առանց զգալու եւ վերջէն գիտակցութեամբ, կը զադրի առաջնորդ մը ըլլալէ, խոնարհ հետեւորդ մը դառնալու համար :

Ինք, որ ուղին պիտի ցոյց տար, հիմա ուրիշներէն կը սպասէ, որ իր հետեւելիք ճամբան ցուցնեն : Իրեն յատուկ կամք ու նպատակ չունի, բայց սկսուած գործը աղէկ կամ գէշ չարունակելու ունայն պարծանքէն :

Իր անհատականութիւնը, իր խոր, այն աստիճան եսը վերցած ու տեղը եկած է բաղմագլուխ հրէշ մը, որ Շուարում կը կոչուի :

Այդ վայրկեանէն, ալ իր նիւթականը քիչ չատ ապահովուած է· ընթերցողը դոհ չէ բոլորովին — որովհետեւ ընթերցող մը դոհ չի կրնար ըլլալ — բայց դժդոհ ալ չէ, իր ուզած թերթը չէ այս, բայց չուզածն ալ չէ· միջակ :

Այն աստեն իր սովորաբար խոժոռ դէմքին ծալքերը կը պարզուին, ճակտին փոթորիկը կը հարթուին, շրթունքին վրայ հաշտութեան ծիածանը կ'երեւայ, կը ժպտի· ոչ, դէշ տղայ չէ այդ լրագիրը· առաջ եթէ իր խելքին, իր ծայրայեղու – թեան մէջ մնար :

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Բճճական մարգարիտներ

Մարգարիտները ծնունդ կ'առնեն առանց բացառութեան, ոստրէներու մէջ, որոնք թէեւ փոքր, բայց խիստ փայլուն են :

Աչխարհի ամէնէն դեղեցիկ եւ թանկագին մարգարիտներու կեդրոնը Պարսից ծոցին մէջ՝ Պահրէն կղզին է, ուր կը դտնուին մարգարիտի ոստրոդները եւ ուր միլիոններով գործառնու – թիւններ կը կատարեն մեծ դրամատէրներ :

Մարգարիտի ոստրէները, որոնք ծովուն յատակն են, երբ կը բացուին որպէսզի սնունդ մը առնան եւ կամ երբ թթուածինի պէտքը կը դդան, ընդծովեայ ալիքներուն հետ կը խառնուին աւազի հատիկներ ալ եւ կը մտնեն ոստրէին բացուածքէն ներս : Ոստրէն թէեւ կը փորձէ դուրս շպրտել այդ օտար, կոչտ մասնիկները, բայց չի կրնար : Այն ատեն կ'աշխատի այդ կճղող տարրերը անվնաս դարձնել եւ իր լորձունքովը պատել կը սկսի, մինչեւ որ աւազի հատիկը կամ հատիկները ողորկ ձեւ մը առնան :

Լորձունքը կենդանական մասն է ոստրէին : Անոր հետ կը խառնուի կրային մաս մը որ, կենդանիին յատուկ է : Իր կճեպը եւս այդ ձեւով կը պատրաստէ եւ անոր մէջ կ'ապրի իր կեանքին ամբողջ ընթացքին :

Մարգարիտին կազմը իրարու վրայ չերտեր – րով, բարակ, հիւսուածք մը ունի որ շատ կը նմանի սոխի կճեպներուն : Թանկագին, աղնիւ մարգարիտները կը տարբերին, հասարակ ոստրէներու մէջ դտնուած մարգարիտներէն :

Թէեւ Խաղաղական, Հնդկաց ոսկիանոսնե – րուն կամ Հասարակածի կղզիներուն մէջ ալ մարդարիտ արտադրող ոստրէներ կան, բայց անոնք երբեք չեն կրնար մրցիլ Պարսից ծոցի մէջ դտնուած մարգարիտներուն հետ, ոչ փայլովի, ոչ ալ գոյնով : Զէյլէպեան կղզեխումբին արեւելեան մասը ծօլօ կղզին ալ չատ դեղեցիկ մարգարիտներ կ'արտադրէ, դեղնորակ, վարդադոյն, բայց մարգարտի մասնագէտը կընայ զանազանել ընտիրն ու կեղծը :

Ոստրէն ի՞նչպէս ձեւ կուտայ մարգարիտին : Մարգարիտին կազմութիւնը աւազի կամ օտար նիւթի մը արդիւնքն է : Երբ այդ նիւթը մտնէ բացուածքէն ներս, եւ մարմնոյն մէջ խրուած մնայ, ատոնի մը ձեւ կը ստանայ, եւ երբ ոստրէին տափակ կողմը եւ մարմնոյն մէջ դտնուի, կը ստանայ կոճակի մը ձեւը, տակը տափակ, վրան կէսը բոլորակ : Իսկ երբ այդ օտար նիւթը դտնուի ճիշդ իր փափուկ մարմնոյն մէջ, այն ատեն, մարգարիտը կլոր գնդաձեւ տեսք մը կ'առնէ : Կան նաեւ խորդուբորդ ձեւերով մարգարիտներ :

Մարգարիտի ոստրէները կը տարբերին ուրիշ ոստրէներէ (huitre)· անոնք խիստ փայլուն ցոլք ունին, իսկ հասարակ ոստրէները կրային երեւոյթ մը եւ արժէք մը չեն ներկայացներ :

Առ հասարակ ոչ մէկ մարգարիտ ուրիշի մը կը նմանի, ոչ մեծութեամբը, ոչ գոյնովը եւ ոչ ալ իր փայլուն տեսքովը : Այդ է պատճառը որ մանեակի մը կազմութիւնը իր համեմատական մեծութիւնով, միեւնոյն գոյնով, խիստ երկար ժամանակի կը կարօտի : Ասով արժէքն ալ աւելի կը բարձրանայ :

Գանի ամիսներ, նոյնիսկ տարիներ պէտք են, արժէքաւոր մանեակ մը պատրաստելու համար :

Մարգարիտ որսացող բանուորները տարուան մէջ միայն վեց ամիս կրնան որսալ : Միւս վեց ամիսներուն արգիլուած է որսալ :

Այդ որսորդները կը խորասուզուին ծովուն մէջ 3էն 5 վայրկեան, առանց չունչ մը քաշելու, 10էն մինչեւ 30 մեթր խորութեամբ, մինչեւ ծովուն յատակը կ'իջնեն չուանով, ծանր քարի մը կապուած եւ իրենց բռնած ոստրէները տոպրակի մէջ կը դետեղեն :

Կայ որսալու տարբեր ձեւ մը, ովկիանոսնե – րու մէջ, 40 — 50 մեթր խորութեամբ : Սուզակներ, կաշիէ հագուստով, որոնք մասնաւոր դրծիքով մը օդ կը ստանան վերէն, ծովուն յատակը խորասուզուելով իրենց գտած ոստրէները կը հաւաքեն մինչեւ մէկ ժամ տեւողութեամբ : Երբ յոգնի, ուրիշ մը կ'իջնէ : Այս որսորդները մասնաւոր մեծաղէ կօշիկներ կը հագնին մինչեւ 60 քիլօ ծանրութեամբ եւ առանց այդ ծանրութիւնը դդալու թեթեւօրէն կը քալեն ծովուն յատակը :

Երբ հաւաքուած ոստրէները կը սկսին բանալ տեսակ մը գործիքով, մարգարիտները գլխաւոր հսկիչին ներկայութեանը պէտք է որ մասնաւոր տուփի մը մէջ նետեն : Այդ մարգարիտները անկարելի է հանել տուփէն : Բանալու գործիքը միայն հսկիչին ձեռքն է :

Բացուած ոստրէները մէկ կողմը կը դիզուին, իսկ անոնց միսերը ծովը կը նետուին, խիստ զբաղուարամաբս ըլլալով :

ՄԻՀՐԱՆ ԷՔՄԷՔՃԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ի՛նչպէս կը լեցնեն Իսրայէլի գաւնէր

Երբորդ քաղուածք մը եւս, լրացնելու համար նորակազմ Իսրայէլի վերաբերեալ տեղեկութիւնները :

Իսրայէլ օժտուած է պողպատէ թռքով մը : Ան կը չնչէ ամերիկացի զօրաւոր եւ հարուստ հրեաներով :

Իսրայէլ երկու ելմտական նախարար ունի, մէկը Թէլ Աւիվ կը բնակի, Պ· էլ Քափլան, ծնած 1891ին Մինսքի (Ռուսիոյ) մէջ, եւ հաստատուած Պաղեստին 1923ին : Միւսը ամերիկացի սեղանաւոր, կրասեր Հէնրի Մօրկընթաուն է, որ Բոզվէլթի գանձային նախարարն էր : Մորկընթաուն կը վարչ հրչական բոլոր հանգանակութիւնները, որոնց չորս հինգերորդը դէպի Իսրայէլ կը ղրկուի : Ամէն տարի ամերիկեան մասնաւոր միութիւն մը կոչ կ'ուղղէ ամերիկացի Հրեաներուն եւ մեծ դումար մը կը պահանջէ ·— 250 միլիոն տոլար, որ կ'ընծ մօտ 100 միլիառ ֆրանք : Ֆրանսական ելմտացոյցին մէկ տասներորդը, եւ չատ մը ազգերու ելեմուտքէն աւելի : Այս գործին համար միութիւնը 20 հազար գանձողներ ունի միայն Նիւ Եորքի մէջ որոնց հազիւ հարիւրը թոշակաւոր են, միւսները ձրի տրամադրուած են : Նիւ Եորքի փողոցներուն մէջ մասնաւոր խումբեր կը կատարեն հանգանակութիւնը, իսկ բարձրախօսներ ամէն վայրկեան դումարը կը ծանուցանեն : Փողոցի այս հանգանակութենէն աւելի, հրեայ հարուստներն են որ կուտան 80 առ հարիւրը : Անդամագրութեան մէջին դումարն էր 163 տոլար տարեկան : Անցեալ տարի ամէնէն մեծ դումարն էր մէկ միլիոն տոլար, իսկ այս տարի հինդ հարիւր հազար տոլար :

Սխալ է կարծել թէ Հրեաները Ամեռիկան ի – լացուցած են : Անոնք ունին պատրաստ հազուստ, մուշտակի, չարժանկարի եւ ռատիոյի դրեթէ մենաշնորհը : Մեծ վաճառատուններու մէջ խոշոր բաժիններ ունին, իսկ մեռաղադրծութեան, հանքերու, քարիւղի, ինքնաչարժի ճարտարութեան մէջ չատ աննշան բաժին մը, բայց Ամերիկայի մէջ միայն դրամը չէ որ պէտք է հաշուի առնել, այլեւ քուէները :

Երբ անցեալ տարի Իսրայէլի անկախութիւնը հռչակուեցաւ, ուրախութիւնը անսահման էր եւ Նիւ Եորքի փողոցներուն մէջ պարեցին : Իսկ երբ հօթը արաբ ցեղերը յարձակեցան անոր վրայ, Նիւ Եորք սուգ պահեց :

Թէեւ Թէլ Աւիվն է մայրաքաղքը, սակայն Jew York (Հրեայ Եորք), ինչպէս կ'ըսեն հակասեմականները) դլուխն է հրչական աչխարհին : Նիւ Եորքի մէջ երեք անգամ աւելի հրեայ կայ քան Իսրայէլի մէջ : Երեքէն մէկ Նիւ Եորքցին հրեայ է : Հրչական մեծ ոօները, որոնք անչմար կ'անցնին ուրիշ կարեւոր կեդրոններու մէջ, բոլորովին կը փոխեն Նիւ Եորքի դիմագիծը : Նիւ Եորք կը բնակին ամերիկացի Հրեաներուն մէկ երրորդը : Անոնց ընդհ· թիւն է հինդ վեց միլիոն, ճիշդ կէսը աչխարհի հրեայ ժողովուրդին, վերջին պատերազմի ջարդերէն վերջ : Մեծ մասը մոլեռանդ Սիոնականներ են :

Իրլանտան չահեցաւ պայքարը Անդլիացիներուն դէմ, չնորհիւ Ամերիկա գաղթած զանգուածներու : Իսրայէլի պարագան ալ միեւնոյնն է :

Իսկ ընդհակառակն, Ֆ· Միութիւնը առնէ մը ի վեր թշնամական քաղաքականութիւն մը կը

Բճճական մարգարիտներ

Շէնքի – չնորհքի եկած թերթ է հիմա· ամէն ոք աչքէ կ'անցընէ, եթէ չի կարդար· դրագէտը, ուսուցիչը, բժիշկը, վաճառականը հաւասարապէս դոհ են անկէ· ամէն կարծիքները կը հաշուին հոն, ամէն խոտութիւնները կը մեղմանան :

Հասարակութիւնը մանանայ մը կ'ուզէ, ու մանանայ մը կը տրուի իրեն :

Եւ սակայն ճշմարիտ օրագիր մը չի կրնար հաչտ երեւալ ամէնուն· անճնուէր բարեկամներ ու ոխերիմ թշնամիներ կ'ունենայ միչտ : Իր բարոյական յաջողութիւնը աստով միայն պիտի չափի :

Պէտք էր, որ մէկը անարդէր զայն ու միւսը՝ յարդէր, այն ատեն իր գոյութեան պիտի հաւատայի : Կապոյտ կամ սեւ, հոդ չէ, բայց աչքը բուն գոյնը կ'ուզէի տեսնել :

Գամելիոնի այլակերպութիւններէն կը վախնամ· ամէն ճաչակի պատչաճելու չնաղիր թերթ մը իմ սիրածս չէ :

Ընթերցողները աւելի պիտի չահէին չոր հայ ուտելով ամէն օր, քան թէ սպասելով այլափոխուող մանանայի մը բաղմակերպիկ համեմներուն :

Գ· ՋՕՀՐԱՊ

(Մասիս, 23 Մարտ 1893)

վարէ սիոնականութեան դէմ: Երբ ընկերվարական գրագէտը՝ Կրեկորի Արօնսօն գրեց իր գիրքը «Ա. Միութիւնը եւ Հրեաները», ամբաստանեցին զայն թէ սուտ է: Ան կը հաստատէր թէ 1939ին երբ հիթլէրական հալածանքներէն խոյս կուտային Հրեաները եւ կ'երթային Ա. Միութիւն, ա– նոնք բոնի աշխատանքի կը ղրկուէին: Ան կ'ամբաստանէր Սթալինը թէ իբր 4½ միլիոն Հրեաներ բնաջնջած է:

Վերջերս Բարբի Բենիամին Շուլց, ՄԱԿի ընդհ. քարտուղար Թրիկվը Լիի ըսաւ թէ չորս հարիւր հազար Հրեաներ Սիպերիա աքսորուած են Ստերմակ Ռուսիայէն եւ Ուկրայնայէն, որովհետեւ կառավարութիւնը վստահութիւն չու– նէր անոնց օրինապահութեան վրայ եւ կ'ուզէր սահմանագլուխներէն հեռացնել զանոնք:

Վերջերս Մոսկուայի մէջ «մաքրագործուած» 50 արուեստագէտներէն եւ գրագէտներէն 49 Հր– եաներ էին: «Փրավդա»յի խմբագրութեան մէջ միայն մէկ Հրեայ կայ հիմա, Զալավսկի, Քաղաք. Բիւրոյին մէջ մէկ Հրեայ՝ Քականովիչ: Երկու կարեւոր հրեայ պաշտօնեաներ տակաւին կը մը– նային Արտաքին Գործերու նախարարութեան մէջ՝ Փրոֆ. Շթայն եւ նախկին դեսպան Մայս– քին: Վերջինս դուրս նետեցին իր մէկ դիրքին պատճառով — «Մօնկոլեան» որ տասը տարի ա– ռաջ գրուած էր: «Ազգայնապաշտական» գրաքննիչները առարկեցին թէ քաղքենի աշխար– հաքաղաքացիական դաղափարներ կը տարածէր:

Որեւէ սովետական Հրեայ արտօնութիւն չէ ստացած Իսրայէլ դաղթելու: Պաշտօնապէս Սի– նականութիւնը ճանչցուած է իբրեւ քաղքենի ձեւ– նարկ, եւ Հրեաներուն կ'ըսեն թէ միայն Ա. Մի– ութեան մէջ կրնան բարւոքել իրենց վիճակը: Բայց երբ տիկին Մէյըրսըն, Իսրայէլի Աչխա– տանքի նախարարը Մոսկուա դնաց, Զեկան չկր– գաւ արդիլել որ Հրեաները ոգեւորութեամբ չըն– դունին զայն: Ասոնք խնդրեցին որ միջամտէ որ– պէսզի Թէլ Ավիվի համար անցագիր ունենան:

Յայիս Ուայցման իր վերջին ճամբորդու– թեան առեն դէպի Մ. Նահանգները դառնու– թեամբ նկատեց որ հրեայ ժողովուրդին չարչա– րանքը դեռ չէ վերջացած: Հակասեմականութիւ– նը միշտ գոյութիւն ունի:

Թ. Ա. Թ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ԾԱՌԱՋ»Ի

«Ծառաջ»ի մէջ չատ յաճախ երեւցող մդոն բառը կը չարչարէ միտքս:

Գանի մը տարի առաջ, Ժ. Միսաքեանի խմ– բագրութեան օրով ներկայ Հայաստանի տարա– ծութիւնը ցոյց տրուած էր 11000 ք. մդոն: Մենք գիտենք որ 29.000 ք. քիլոմեթր է: Հայերէն բա– ռարան չունենալով, Larousseը բացի եւ դուայ mille բառը: «Երկայնութեան չափ մըն է որ կը տարբերի ամէն երկրի մէջ: Անգլիականին երկայ– նութիւնն է 1609 մեթր»: Ուրեմն անգլ. մդոն էր 11.000ը, որ իրապէս կը համապատասխանէ 29000 ք. քիլոմեթրի:

«Ծառաջ»ի անցեալ ուրբաթ օրուան թիւին մէջ Պ. Լ. Պարոնեան կը դրէ.— Հայաստանի հան– րապետութեան յայտարարութեան ժամանակ իր տարածութիւնն էր 11.000 քառ. քիլոմեթր, հետ– զհետէ ընդարձակուելով հասաւ մինչեւ 27.000 քառ. մդոնի (վերը քիլոմեթր վարը մդոն): Կր– կին գրիչը ձեռք առի եւ տեսայ որ 27.000 անգլ. քառ. մդոնը կը համապատասխանէ 70.000 քառ. քիլոմեթրի: Իմացած եմ որ այդ չրջանին Հա– յաստան պիտի ունենար 70 հազար քառ. քիլո– մեթր տարածութիւն (Կարս, Արտահան, Սուր– մալու, Նախիչեւան, Գարապաղ եւ Լօրի) միաց– ուած: (ԽՄԲ.— Արդէն ունէր 49.000 քառ. քիլո– մեթր):

Այժմ հարց կուտամ «Ծառաջ»ի, քանի որ կը լնակինք երկրի մը մէջ ուր կը կիրարկուի մեթ– րական դրութիւնը, ուրկի լաւ չէ՞ քիլոմեթրով յայտնել տարածութիւնները որպէսզի ամէն մարդ հասկնայ:

Վահրամ Մօսկոփեան

Գաղութէ գաղութ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՂԹԱԿԱՑԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ՊԱՐՊՈՒԻՆ

Նախապէս ընդհ. բաղձանք մը եղած է Մի– չին Եւրոպայի մէջ համախմբուած բոլոր հայ տարագիրները հաստատել միակ երկրի մը մէջ, որպէսզի չգրուի կազմուած ամբողջութիւնը: Սա– կայն կարելի չէ եղած գործադրել այս ծրագի– րը, եւ այժմ խումբ խումբ Հայեր կը ղրկուին, դիւաւորաբար Մ. Նահանդները, Հարաւ. Ամերի– կա, Քանատա եւ ուրիշ ուր որ տեղ կը ճարուի:

Անցեալ Մայիս 18ին դաղթականներէն Պրա– դիլիա մեկնած՝ 69 տարագիրներէն՝ Պ. Գեղամ Սողոմոնեան նկարագրելով ճամբորդութիւնը, կը պատմէ.—

«Մեր կառախումբը Իտալիոյ Սալերնօ քաղա– քէն դէպի հարաւ՝ Սան Անտոնիօ անցաւ, ուր մը– նացինք 12 օր: Մեզի միացան 250 Հունգարացի– ներ, նոր փախած իրենց հայրենիքէն: «Մ. Մար– լէն» ամերիկեան զինուորական չոգենաւը մեկնե– ցաւ Նափոլիէն: Շոգենաւին մէջ, բոլոր տարա– դիրները պարտաւոր էին աշխատանք մը կատա– րել: Շատեր գործի մտան խոհանոցին մէջ, իսկ ես չոգենաւի բարձրախօսի խօսնակներէն մէկն էի: Ճունիս 18ին հասանք Ռիօ տը Ճանէյրօ, ուրկէ փոխադրուեցանք «Մաղիկներու կղզին»: Ըստ օ– րինի պէտք էր հոն 3—4 չաբաթ սպասել, մինչեւ որ ոեւէ գործատէր մը աշխատաւորի պէտք զգար եւ աշխատանքի նախարարութենէն արտօնութիւն ստանալով, զայն գործի առնէր: Աշխատանքի վայրն ու տեսակը ընտրելու ազատ է տարագիրը, եւ որեւէ պայմանագրի պարագային, ամէնէն չատը երեք ամիս պարտաւոր է մնալ իր գործին մէջ եւ յետոյ ձգել զայն, եթէ չի հաւնիր:

Այս կղզիին հայ տարագիրները անմիջապէս յարաբերութեան մէջ մտան Ռիոյի եւ Սան Փաւ– լոյի հայկական մարմիններուն հետ:

Ռիօ բնակող Պ. Արամ Մարտիրոսեանի չան– քերուն չնորհիւ, հայ տարագիրները ստացան թէ յաւելուածական սնունդ եւ թէ կարճ ժամանակէն կրցան փոխադրուիլ Սան Փաւլօ»:

★ Ամերիկեան Եկեղեցիներու Ընկերակցու– թիւնը յաջողած է ձեռք բերել 18 հազար անանուն «էֆէմէվիթ»ներ, բաժնելու համար ամենազգի տարագիրներուն, համեմատական չափով: Այս առթիւ Շթուտկարտի Հայկ. կեդր. կոմիտէն թե– լադրած է հայ տարագիրներուն անձամբ ներկա– յանալ, կեդր. կոմիտէի գրասենեակը, համապա– տասխան վկայականներով եւ լուսանկարներով, որպէսզի կարենան օգտուիլ պատեհութենէն:

Երաչխաւորութիւն չկայ թէ ամէն արձանա– գրուած տարագիր պիտի ստանայ այս «էֆէմէ– վիթ»ները: Տեղի պիտի ունենայ խիստ մրցում՝ յայտարարուած արհեստներու եւ մասնագիտու– թեանց չուրջ:

Գաղթականյանէն Պոսթըն մեկնած են «Բան– բեր»ի երեք գրաչարներէն երկուքը:

Օդոստ. 17ին մեկնած են 43 ազգակիցներ, Օ– գոստոս 24ին 59 տարագիրներ դէպի Մ. Նահանգ– ները, Օգոստոս 31ին 32 տարագիրներ: Փիլատէլ– ֆիա մեկնած է նաեւ «Բանբեր»ի խմբագիրներէն Պ. Յոսրով Ներսէսեան (Սելանիկէն, չչփոթել մեր աչխատակից Յոսրով Ներսէսեան, Ժ. Վշտունիի հետ): Շուտով կը մեկնի նաեւ «Բանբեր»ի աչ– խատակիցներէն Պ. Սուրէն Գրայեան իր ընտա– նիքով:

1800 ՏՈԼԱՐԻ դպրոցական պարգեւ ստացած է ձան Մ. Շահրիկեան Ամերիկայի մէջ, իր ու– սումը չարունակելու համար: Պարգեւը տրուած է Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան միջազգային կրթական միութեան յանձնարարա– կանով:

Շահրիկեան էմմաուրկի մէջ ուսումնասի– րութիւններ պիտի կատարէ «անգլիական փորձա– ռականութեան աղդեցութիւնը դերման դաղափա– րապաչտութեան վրայ» նիւթին չուրջ: Նախապէս լոյս ընծայած է «Լօքի (անգլ. փիլիսոփայ 17րդ դար) Տիեզերքներու անորոչութիւնը» որ այժմ կը պտտուի համալսարանին դրադրաններուն մէջ:

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Նիւ Եորքի մէջ մեռած է Տիկին Զապէլ Քէհեան, բնիկ Ատաբազարցի Թօմպուլ– եան ծանօթ ընտանիքէն: Լրացուցած էր հիւան– դապահութեան դասընթացքը: Եղած է ուսուց– չուհի Նիւ Եորքի դպրոցներուն մէջ: Իր ջանքե– րով կազմուած է Պրուքլինի Հ. Կ. Յաչէ մասնա– ճիւղը: Փոխան ծաղկեպսակի եղած են նուէրներ Մ. Եկեղեցւոյ եւ Հ. Օ. Միութիւն ի նպաստ, 432 տոլարի:

★ Նիւկարայի մէջ մեռած է Ճարութիւն Մե– նեղիկեան: Ծնած էր Սեբաստիոյ Ճաղթ գիւղը, 1896ին, Հ. Ճ. Դ. չարքերը մտած էր չատ կանու– խէն եւ անդամ էր «Դուման» ղեբասանական խումբին, դառնալով դաղութին ամէնէն ժողովր– դական դէմքերէն մէկը:

★ Փրովիտէնսի մէջ մեռած է ընկեր Բարա– դամ Բարաղամեան: Ծնած էր 1882ին Քղիի Օսնակ գիւղը: Կը վայելէր դաղութի հայութեան յար– գանքը: Փոխան ծաղկեպսակի հանդանակուածդու– մարը, 268 տոլար յատկացուած է Հ. Ճ. Դ. Կո– միտէին, Քղիի ուսումնասիրացին եւ Բարեգոր– ծականին:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԲՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ: Գրեց՝ Լէ– ւոն Մելքոնեան: Տպ. Գահիրէ, 1949: Գին 5 չի– լին: Հասցէ.— L. Melkonian, 1–5– 1 Cherd – el – Pasha Str. Bagdad (Iraq):

«ԾԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՕՒԵՑԱԻ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՄ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

Ը.

ԱՆԻԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

Բայց մեր Վահրամ իչխանը այստեղ է. ան մինակ չի թողուր մեզ, իր կեանքն ալ չի խնայեր մեզի համար: Մինակը ի՞նչ կրնայ ընել սակայն, պէտք է ոյժ տանք իրեն, ոյժ. իսկ այդ ուժը մենք ենք:

— Խենթը լաւ կ'ըսէ. երթանք Վահրամ իչ– խանին. ան մեզ կ'աղատէ, գոչեցին քանի մը ձայ– ներ:

— Երթանք, աղաղակեց ամբոխը եւ սկսաւ չարժիլ:

Խենթը առաջ անցաւ եւ առաջնորդեց բազ– մութիւնը դէպի Վահրամ իչխանի պալատը, այն ինչ վարպետ Ղեւոնդ դեռ կը չարունակէր իր վայրի պարը եւ տխուր ձայնով կը կանչէր

— Լուսիկ, Լուսիկ ...:

Ք.

ԵՂՕ ԵՒ ԼՈՒՍԻԿ

Մինչդեռ Ծունաց զօրքերը պաչարած էին Ա– նին, մթին ու խոնաւ բանտի մը մէջ կը տանջուէր Լուսիկ, Սուրմառու բերդաքաղաքը, ուր իբրեւ ապահով վայր, տեղափոխած էր Վեստ Սարգիսի հրամանով:

Լուսիկ կը մաչէր օրէ օր, իր բանտը իրեն կը թուէր դերեզման մը, մինչ դուրսը պայծառ օդ կար եւ բնութիւնը նոր հարսի մը երեւոյթը ու– նէր: Հոն, ազատ օդին մէջ, կը ճռուողէին թըռ– չունները ու կեանքը կ'ընթանար իր ուրախ դը– նացքով. իսկ Լուսիկ, փակուած խոնաւ պատե– րու մէջ, ղրկուած էր նաեւ Աստուծոյ լոյսէն: Ախ, որքան չար են մարդիկ, որքան անգութ են անոնք, որ այսպէս կը ղրկեն զինք Աստուծոյ սը– ւած բարիքները վայելելէ:

Եւ Լուսիկ մտքերու ծովն ինկած, տրտում տխուր կը նայէր իր բանտին միակ նեղ ու փոքր լուսամուտէն եւ խոր ախ կը քաչէր: Կը յիչէր իր սիրուն պարուհին, այն երջանիկ ժամերը, երբ ինք թուփերէն կը քաղէր նոր բացուող վարդեր եւ կը լսէր սոխակին երգը, այնքան սրտատրոփ ու սարսռուն ...:

Ո՞ւր ես, սոխակ, ո՞ւր ես: Եկուր, կեցիր պահ մը Լուսիկի բանտին առջեւ եւ կրկին հնչեցուր երգդ, քու քաղցր դայլայլդ: Լուսիկը կարօտ է քու երգիդ. կարօտ է լսելու սիրոյ դայլայլիկդ, որ – պէսզի ինքն ալ իր սրտին մէջ վերակերտէ պատ– կերը իր Ստեփանիկին, պատկերը իր ծերունի հօր:

Բայց ամէն ինչ լուռ է եւ տխուր: Չէր լսը– ուեր սոխակին ձայնը, անոր անոյչ երգը, ու Լու– սիկին սիրտը կը հեծէր մենութենէն եւ թախիծէն:

Հեղեղի նման արցունքները վար կը թափէին անոր աչքերէն եւ կը թրջէին թաց ու խոնաւ գե– տինը:

— Ստեփանիկ, հասիր, օգնէ ինծի. մինչ ար– դէն մոռցա՞ր զիս, կ'ըսէր Լուսիկ եւ խորունկ, խորունկ կը հառաչէր:

— Ձայն տուր, Ստեփանիկ, ձայն տուր որ լսեմ անուշ կանչդ ու յետոյ մեռնիմ, կրկին հա– ռաչեց Լուսիկ եւ կարծես սիրտը կտոր կտոր ե– ղաւ:

Չնկատեց մինչեւ անդամ, թէ ինչպէս իր բանտին դուռը կամաց մը բացուեցաւ եւ ներս մտաւ Եղոն, որուն աչքերը վայրկ կատաղու– թեամբ փայլեցան, երբ լսեց Լուսիկի վերջին խօսքերը:

— Ստեփանիկ, հասիր ինձ, դարձեալ կրկ– նեց խեղճ աղջիկը ու հեկեկանքը խեղդեց դինք:

Ճանկարծ սարսուռ մը անցաւ Լուսիկի ամ– բողջ մարմնէն, եւ ան սարսափահար ցնցուեցաւ: Ականջին հասաւ խուլ քրքիջ մը, որ կարծես դը– ժոխքէն կուգար, ի՞նչ էր այդ. երա՞զ էր թէ իրա– կանութիւն. մինչ դեհենի դեւե՞րն ալ սկսեր էին ծաղրել Լուսիկը ու հեգնել անոր վիչտը: Բայց ոչ: Լուսիկ եաին նայեցաւ ու քարացածի պէս կանգ առաւ: Տեսաւ իր առջեւ եղոն, որ դիւական խնդուք մը արձակեց եւ իր վայրենի աչքերը յա– ռեց անոր վրայ:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՃՎԱՃԵԱՆՑ

«Շնիկը փիղին դէմ»

Պելկրատէն հասած լուրերու համաձայն, Թերթերը կը չարունակեն խօսիլ քննադատել Մոսկուայի Թշնամական դիրքը՝ Եուկոսլաւիոյ հանդէպ: Ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները, խորհրդային մամուլը Եուկոսլաւիան նմանցուցած էր շնիկի մը որ կը հաչէ փիղի մը դէմ: Եուկոսլաւիոյ Գրողներու Միութեան օրկանը պատասխանելով այս նախատինքին, կը դրէ Թէ Աւստրիա – Հունգարիան ալ 1914ին Սերպիոյ հետ վարուեցաւ ճիշդ ինչպէս «փիղը շնիկին դէմ», եւ իր ընթացքը պայթեցուց առաջին աշխարհամարտը, կործանելով աւստրեւհունգարական կայսրութիւնը :

— « Փիղը իր սրունքը բարձրացուց ճզմելու համար շնիկը: Ձորս տարուան պատերազմէ մը վերջ, փիղը մեռաւ... Մեծ պետութիւն մը ան – հետացաւ Եւրոպայի քարտէսէն, իբրեւ Թէ բնաւ գոյութիւն ունեցած չըլլար»:

(Թերթը կ'ակնարկէ այն վերջնագրին զոր Աւստրիա – Հունգարիա ուղղեց Սերպիոյ, երբ սերպ ուսանող մը կը սպաննէր գահաժառանգ իշխանը, Ֆրանց Ֆերտինանտ, Սերայեվոյի մէջ : Սպանութենէն մէկ ամիս վերջը Աւստրիա պատերազմ յայտարարեց Սերպիոյ դէմ):

Պելկրատի Թերթը այս առթիւ ծաղրելով Մոսկուայի խաղաղասիրական ցոյցերը, մխեւնոյն առեն կը հեգնէ այն առասպելը Թէ ամէն բան Ռուսերը հնարած են: Եւ կը հրատարակէ պատկեր մը որ կը ներկայացնէ Ա. Միութիւնը իբրեւ խոշոր կարմիր փիղ մը, կարմիր դրօշ մը քթին վրայ՝ մուրճ – մանգաղով: Դրօշին վրայ արձա – նագրուած է,— «Միակ երկիրը որ կը պաշտպանէ փոքր ազգերու անկախութիւնը»: Թերթը յետոյ յիշելով գայլին եւ գառնուկին առակը, դիտել կու տայ հեգնութեամբ .

— « Արդեօք գառնուկի մորթ հագած գայլին առակն ալ Ռուսերը հնարած չէ՞ն, եզովբոսէն առաջ » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴՐԱՄԱԿԱՆ խորհրդակցութիւնները սկսան Ուշինկթընի մէջ, անգլիական, ամերիկեան եւ քանատական պատուիրակութեանց միջեւ: Ամ – բողջ աշխարհ անհամբեր կը սպասէ արդիւնքին : Կարգ մը Թերթեր անխուսափելի դատելով գլխաւոր դրամներու արժեզրկումը, կը կարծեն Թէ սթերլինի վրայ դեղչ պիտի ըլլայ 25 % (երեք տոլարը մէկ սթերլին), Ֆրանքին վրայ՝ 17 % (330 Ֆրանքը մէկ տոլար): Ֆրանսական պատուիրակութիւնը օրը օրին կը հետեւի խորհրդակցութեանց :

ԿԱԹԻՆ, ԿԱՐԱԳԻՆ ԵՒ ՄԻՍԻՆ դիները վերջնապէս որոշելու համար, նախարարական խորհուրդը մանաւանդ նիստ մը դումարեց երէկ: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, կաթը պիտի արժէ 41 Ֆրանք, Փարիզի մէջ, կարագը՝ 600—650 Ֆրանք, ընտիր միսը պիտի սղէ , հացը աւելի ճերմակ պիտի ըլլայ, իսկ չաքարի վաճառումը հաւանաբար ազատ պիտի ձգուի այս ձեւո :

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ, Պիրէոնի մէջ, տասը յոյն առեւտրականներ և գործարանատէրներ, ամբաստանուած ըլլալով Թէ կարեւոր գումարներ կը վճարեն համայնավար կուսակցութեան, մինչեւ ամսական ինը միլիոն տրախմի : Ամբաստանեալներուն Թիւն էր 30:

ԵԹՈՎՊԻԱ պահանջեց իրեն յանձնել իտալացի երկու մարաջախտները, Պատոլլիօ եւ Կրացիանի, որոնք պիտի դատուին իբրեւ պատերազմի ոճրագործներ :

ԱՆԳԼԻՈՑ արհեստակցական Միութեանց համադումարին Դ. օրուան նիստին մէջ, բուռն ճառեր խօսուեցան համայնավարութեան դէմ: 760 հազարի դէմ 6.746.000 քուէներով որոշուեցաւ չարունակել պայքարը :

ՄԷԿ ԺԱՄՈՒԱՆ ՄԷՋ 12 ՀՈԳԻ ՍՊԱՆՆԵՑ ամերիկացի նախկին զինուոր մը, Ջէմսընի մէջ (Նիւ Եորք), ամենայն հանդարտութեամբ առտուն կանուխ սուրճը խմելով: Նախ մտաւ հարեւան դեղագործի մը տունը, եւ սպաննեց անոր մայրը՝ անկողնին մէջ, յետոյ կինը, յետոյ զինքը եւ յաջախորդ մը: Նոյն հանդարտութեամբ մը տան սափրիչի մը խանութը, սպաննելով երիտասարդ յաճախորդ մը եւս: 50 ոստիկաններ հազիւ յաջողեցան ձերբակալել խելագարը, երբ ամբոխը կը փորձէր բզիկ բզիկ ընել զայն :

ԵՐԿՈՒ ԿԱՐԵՒՈՐ ձերբակալութիւններ կատարուեցան առջի օր: Գաղտնի ոստիկաններ «փլուժ» մը մանելով, բռնեցին երկու աւազակներ, որոնք հեղինակներն են Սէն Մանտէի մէջ կատարուած կողոպուտի մը (6—7 միլիոն): Դարձեալ Փարիզի մէջ ձերբակալուեցաւ Մեսիանի, որուն համար կ'ըսեն Թէ կազմակերպիչն է Տովիլի գո – հարեղէններու գողութեան (100—120 միլիոն ֆրանք) :

ՓՈԹՈՐԻԿՆԵՐԸ մեծ վնասներ պատճառեցին Ֆրանսայի զանազան մասերուն եւ մասնաւորա – պէս Պոռտոյի մէջ :

ԿՈՉ ԽԱՐԲԵՐԴՅԻՆԵՐՈՒՆ

Սիրելի հայրենակիցներ, Մխիթեանս Ֆրանսայի շրջանի 9րդ պատգ. ժողովը դումարուեցաւ անցեալ Օգոստոս 6—7ին, Տէսինի մէջ :

Բոլոր պատգամաւորներն ալ հայրենակցական նախանձախնդրութեամբ մօտեցան ժողովի օրակարգին եւ բոլոր որոշումները տրուեցան միաձայնութեամբ, ինչ որ ինքնին կարկառուն վկայութիւնն է մեր լրիւ համերաշխութեան: Ժողովը փակուեցաւ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ :

Կեդր. վարչութիւնս պարտք կը զգայ բոլոր Ֆրանսաբնակ Խարբերդցիներու ուշադրութեան յանձնել Միութեանս ազգօգուտ գործունէութիւնը: Կ'ակնկալենք որ ցարդ Միութենէն դուրս մնացած հայրակիցները վարակուին մեր անդամ – ներու օրինակով եւ զարկ տան մասնաճիւղերու հայրենանուէր գործունէութեան :

Միութիւնը զօրացնելը իւրաքանչիւրիս պարտականութիւնն է եւ անոնք որ աւելի ծանօթ են աշխատանք կը մաղթեն, անձնապէս պէտք է օ – րինակ հանդիսանան:

Կեդր. վարչութիւնս իր ամբողջ ուժով պատրաստ է օգնել այն հայրենակիցներուն՝ որոնք նոր մասնաճիւղեր կազմելու փափաք ունին :

9րդ պատգ. ժողովի համերաշխ ոգին պէտք է արձագանգ գտնէ բոլոր հայրենակիցներու մօտ անխտիր: Ամէն Խարբերդցի Թող խղճամտու – Թեամբ հարց տայ ինքնիրեն Թէ կատարած է իր հայրենակցական պարտականութիւնը :

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի կեդր. վարչութիւն

Հասցէ :— G. Gumuchian, 10 rue Mission de France, Marseille :

Միսիայի մեկ ներկայացում

Théâtre Sarah Bernhardt

Սեպտեմբեր 18ին, կիրակի ժամը ճիշդ 3.15ին:

Ղեկավարութեամբ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ՝ ՏԻԿ. Ռ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Եւ Փարիզի հայ Թատերական լաւագոյն ուժերէն՝ ՕՐ. Ս. ՇԱՀԻՆԵԱՆ, ՏԻԿ. Մ. ՕՍՄԱՆ – ՃԵԱՆ, Պ. Պ. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ, Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, Գ. ՎԱՀԱՆ, ՀԱՊԻՇԵԱՆ, ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ, ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ, ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ, ՂԱՐԻՊԵԱՆ, ՊԵՐՃ եւ ուրիշներ :

Կը բեմադրուի Լ. ՇԱՆԹԻ

ՕՃԻՆ - ՊԱՅԼԸ

Ողբերգութիւն 8 արար

Փառաւոր դրուագ մը Կլիւկիոյ Հայ Թագաւորութեան շրջանէն:

Տոմսերը նախօրօք կը ծախուին՝ Գրատուն Հր. ՍԱՄՈՒԷԼ 51 rue Mr. le Prince Paris (6), Գրատուն ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ 43 rue Richer Paris (9), Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ՝ 31 rue des Ecoles, Paris (5):

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱԽԱՆՔԸ ՎԻՆՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Վիէնի կոմիտէին կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտին վրայ: Գնդակի բարեկամական խաղեր եւ անակնկալներ: Առատ կեր ու խում :

Եթէ օդը աննպաստ ըլլայ, պիտի տօնուի Հ. Ց. Դ. Օհանջանեան ակումբին մէջ:

ՊԱՏԱՐԱԳ.— Փարիզի Հայոց Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ Թէ՝ այս կիրակի ԽԱՉՎԵՐԱՑԻ տօնին առթիւ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Աբրուաղղ արք. Սիւրմէեան: Սկիզբն ժամերգութեան ժամը 8ին, պատարագ ժամը 10ին, թափոր ժամը 16.30ին:

Մեռելոց Խաչվերացի Բ. 12 Սեպտ. պատարագ ժամը 10ին :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆի երկրորդ տարեշրջանը կը սկսի յառաջիկայ 3 հոկտ. երկուշաբթի օրը: Աշակերտուհիներու արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1, Bd du Nord, Le Raincy, ամէն առաւօտ մինչեւ կէս օր, բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերէ:

ՀԱՑ ՄԱՋԱԿԱՆի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Փարիզի Մարզական Միութիւնը (U. S. A.) 5 Սեպտեմբերէն ի վեր սկսած է իր խաղերը: Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի ներկայանալ իրենց նըկարներով: Նոր անդամներու արձանագրութիւնը կը չարունակուի :

Գնդախաղի մրցում Stade de Terrain Savignyի մարզարանին մէջ: C. O. Savigny պահեստի խումբը կը մրցի այս կիրակի U. S. A. պահեստիին դէմ, ժամը 2.30ին, իսկ C. O. Savigny Cadetի խումբը U. S. A.ի Cadetի դէմ ժամը մէկին :

ՔՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓՈՆ ՏՕՊՆԱ.— Հ. Ց. Դ. «Կորիւն» խումբին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատեսրով :

ՍԻՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ.— Հ. Ց. Դ. «Ընկեր կարօ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, ընկեր Երանոս Մոգոսեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՍԷՆ ԹԻՒՈՄ.— Հ. Ց. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս չաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՄԱՐՍԷԼ.— Հ. Ց. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը Սեպտ. 11ին, ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին :

Հ. Ց. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան ակումբին մէջ:

Հ. Ց. Դ. ՎԱՐԴԱՆ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Սարսէլ, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը ան – հրաժեշտ է:

H. PASDERMADJIANի
HISTOIRE DE L'ARMENIE

Depuis les Origines jusqu'au Traité de Lausanne

Լիակատար ՀԱՑՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, չուրջ 500 էջ: Գին 1000 ֆրանք : Առաքման ծախքով 1100: Դիմել Հրատարակչին, Librairie Orientale H. Samuelian, 51 rue Monsieur le Prince, Paris (6): Chèque Postal Paris 1278-35:

Հրանտ – Սամուէլ դրատան մէջ պիտի գտնէք ամէն տեսակ հայերէն եւ ֆրանսերէն գրքեր:

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

Արեւելեան ծանօթ երաժիշտներ, Տիկին

ՍՕՆԻԱ, Պ. ԳԱՐԱԳԱՇ (Քանուն), եւ Պ.

ԱԼՖՈՆՍ (ուտ եւ քէմէնչիստ)

Իրենց ամառնային պտոյտէն վերադարձած են եւ նոր յայտագրով մը կը նուագեն

ԲՈԼՈՐԻՆ ՄԱՏՋԵԼԻ
ԲՈԼՈՐԻՆ ՍԻՐԵԼԻ
ԲՈԼՈՐԷՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒԱԾ

Լիլա ճաշարանին մէջ, 24 rue St. Lazare
Métro Trinité *կամ* N. D. de Lorette
Tél. Tri. 31–62

Կ'ՈՒԶԵԻՒ

Տարիքոտ այր մը որ իր երիտասարդ զաւկին հետ կը բնակի Cameroun (կեդր. Ափրիկէ) *կը փնտռէ յիսունի մօտ տանտիկին մը իր տան մատակարարութեան համար, առանց տնական ծանր աշխատանքի: Փոխադարձ երաշխաւորութիւններ կարելի է ստանալ Փարիզի մէջ:*

Դիմել «Ցառաջ»ի, G. W. *սկզբնատառերով :*

ԾԱԽՊԻ ԵՆ

BOBINOIR *մը, ութ պրոչ, բոլորովին նոր, օդակի մեքենայ մը,* Singer *վերջին մօտէլ :*

Դիմել՝ Maison ANDRÉ, 123 rue d'Aboukir, Paris (2):

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀԻՆ ՀԱԳՈՒՍՏ

Մեծաքանակ ներածողներ եւ գնողներ կը փնտռենք :

Կառավարութիւնը տրամադիր է արտօնել ածուն ապրանքներու ներածումը :

Դիմել՝ **GIR APIKIAN**

1 rue Prom. Casablanca *կամ*

162 Madison St. New–York 2. N. Y.

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր. , Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Vendredi 9 Septembre 1949 Ուրբաթ 9 ՍԵՊՏ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5944–Նոր շրջան թիւ 1355

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԾՈՒՌԲԵՐԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ

Սուտը վարդապետութեան, կեղծիքը՝ դէ – դարուէստի, դեռնաքարշ երկրպագութիւնը աստուածեան վերածելով, բոլշեւիկեան մամուլը մը – ցանիշը կոտրեց, ապականելու համար լրագրա – կան բարքերը :

Անոնք որ քանի մը լեզու գիտեն, կրնան ան – միջապէս բաղդատել կարմիր, ուղեկից կամ դի – մակաւոր թերթերու մէջ գործածուած բառերն ու խօսքերը :

Նոյն թիւածոյ եւ ձուլածոյ բանաձեւերը՝ աշ – խարհի բոլոր լեզուներով : Նոյն անմիտ եւ ան – կիրթ լուտանքը՝ բառական թարգմանութեամբ :

Մէկ խօսքով նոյն խուժանավարական, վայ – բենարարոյ ոգին, թմրեցնելու համար ոչ միայն աշխատաւոր բազմութիւնները, այլեւ ուսումնա – կան կոչուած դասը :

Ապականութիւնը սահմանէ սահման անցնե – լով, սերմեր ցանեց նաեւ հայկական անդաստա – նին մէջ :

Եւ ահա կը տեսնէք թէ ինչպէս մամուլի, ժո – ղովներու եւ ընկերակցութեանց ազատութիւնը օրն ի բուն թուղթ մրոտել, չոլիք թափել կոտոյ հասարնոիր թշուառականներու :

Ոչ մէկ պարկեշտ գիծ՝ որեւէ տեսակէտ պաշտպանած առեն : Արդար իսկ ըլլան :

Սակ, կեղծէ, խեղաթիւրէ, զրդռէ, վարկա – բեկիչ բառեր թխէ : Եթէ աղդեցութիւնը մէկ օր ալ տեւէ՝ չահ է իրենց համար :

Այսպէ՞ս վարժեցուցած են իրենց վարպետ – ներն ու վարդապետները : Քարոզիչներն ու տե – սաբանները :

Ա՛յս է պատկերը, Մոսկուայէն մինչեւ Օսե – սա, Թիֆլիսէն մինչեւ Երեւան : Պուքրէշէն մին – չեւ Սոֆիա, Փարիզ, Պուէնոս Այրէս կամ Նիւ Եորք :

Այսպէ՞ս է որ, տարիներէ ի վեր եւ ամէն օր, բոլշեւիկեան կարգուսարքին հիմնադիրները, վա – ւերական վաստակաւորներն անդամ քանըզորս ժամուան մէջ կը դառնան «վաւաշոտ օձ», «լուր – ծուն մուկ», «էշ, հրէշ» : Ա՛ռ նուաղն դաւաճան եւ դաւալիք : Առանց ազգի եւ ցեղի, տարիքի կամ սեռի խտրութեան :

Որքան միջավայրը փոքր է եւ մարդիկը փոք – րոյլ են, այնքան կը թխանձրանայ մթնոլորտը, յարատեւ մղձաւանջի մը տակ պահելով ոեւէ պատուախնդիր մարդ : Գիտուն ըլլայ թէ դիւ – ղացի կամ բանաստեղծ :

Ամէն բան ծուռ մեկնելու, ամէնէն պայծառ տեսակէտները խեղաթիւրելու այս մոլեղնու – թիւնն է որ միշտ կը պղտորէ մթնոլորտը : Կը մո – լորեցնէ տարապիր բազմութիւնները :

Օրինակ, ներդաղթը դադրած է երկու տարիէ ի վեր, առանց որեւէ բացատրութեան : Բոլոր չուայլաբան հաւաստիքները յանդեցան 86 — 90 հազար տարագիրներու փոխադրութեան :

Անխուսափելի էր այս ելքը, նկատի առնելով հայրենիքին տարածութիւնը, տնտեսական եւ քա – ղաքական պայմանները եւ Մոսկուայի երկդիմի դիրքը :

Ապատահմանի դոյնզդոյն դիմակաւորները փոխանակ այս հարցը վերլուծելու — փոխա – նակ իրենց աւետաբեր առասպելները լուսաբանե – լու, իրենց բարոյական եւ նիւթական գործու – նէութեան հաշիւը տալու, անընդհատ կը ծամ – ծմեն քնարեր քսութիւններ :

— Դաշնակցութիւնը թշնամի է ներդաղթին : կը քաջալերէ արտագաղթը, «սկսաւ Հարաւ. Ա – մերիկան գովել ու անով հրապուրել մեր խեղճ ու միամիտ հայրենակիցները »...

Բռնեցէք այս չոչորթներուն ականջէն եւ հարցուցէք թէ ո՞ւր, ո՞ր Դաշնակցական թերթին մէջ կարդացած են որեւէ խրախոյս՝ արտագաղթի կամ գովեստ՝ Հարաւ. Ամերիկայի մասին :

Իրենք ալ գիտեն որ սուտ է : Գիտեն որ ամէ – նէն առաջ Դաշնակցական թերթերը պարզեցին, հրատարակեցին Հարաւ. Ամերիկա դացողներուն յուսախաբութիւնը : Թղթակցութիւններով, խմ – բագրականներով եւ ականատեսներու վկայու – թիւններով :

Ի՞նչ օգուտ : Մարդիկը ուխտած են սողալ, սուել, մրոտել : Վարձու տալ ե՛ւ խեղճ եւ խելք :

Զունին ուրիշ դրամագլուխ, արդարացնելու համար իրենց յաւակնութիւնները :

Դեռ ամէն բան չըսինք : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱԻԵՏԱՐԱՆ ԸՍՏ ՄԱՏԹԷՈՍԻ

« Յառաջ » երկու տողով հաղորդած էր լուրը, — Ամերիկացի նախկին զինուոր մը իրարու եռեւ – ւէ սպաննած է 12 հոգի, կատարեալ հանդարտու – թեամբ :

Վերջին պահուն վիրաւորներէն մէկն ալ մե – ռած է : Ուրեմն 13 զոհ՝ հազիւ մէկ ժամուան մէջ :

Քանի մը մանրամասնութիւններ , յանգելու համար «տրամաբանական եզրակացութեան » :

Զինուորը, Հաուըրտ Ընրու, որ բարեմոյն բնաւորութիւն մը ունէր, երեքշաբթի առաւու ժա – մը 9.20ին «գործի սկսելով», 10.15ին կը վեր – ջացնէ (Քէմտըն, Նիւ Եորքի մօտ) :

Գրպանը գերմանական ատրճանակ մը, նախ կը մտնէ դրկից Մորիս Քոհէնի գեղարանը, սան – դուղէն վեր կ'ելլէ եւ կը սպաննէ գեղադործին մայրը, անկողնին մէջ :

Քոհէնի կինը լսելով պէնքի ձայնը, պահարա – նի մը մէջ կը պահէ 12 տարեկան մանչը : Բայց հազիւ բերանը բացած, սանդուղներէն վար կը դլորի գնդակով մը :

Դեղագործը կը հետապնդէ զինուորը, երբ դուրս կ'ելլէր, բայց գնդակ մը կը ստանայ դըլ – խուն :

Ապահովագրական միջնորդ մը հազիւ դեղա – րան մտած, գետին կը փռուի անկենդան :

Զինուորը հանդարտօրէն դուրս ելլելով դե – դարանէն, կը մտնէ սափրիչի խանութ մը, ուր խումբ մը դպրոցականներ կարդի կը սպասէին, իրենց մազերը կարել տալու համար :

Սափրիչը եւ իր մանուկ յաճախորդը անչուչ կ'ելլնան քանի մը վայրկեանէն :

Ինքնաշարժ մը կ'անցնէր, երբ զինուորը սափրիչի խանութէն դուրս ելաւ : Գնդակ մը եւս, եւ չարժավարը տեղն ու տեղը կը սպաննուի :

Մարդասպանը յետոյ կը մտնէ հնակարկատի մը խանութը, միշտ նոյն փողոցին մէջ, եւ ճակա – տէն կը զարնէ տէրը :

Ուրիշ կառք մը կանդ առած էր, ապդանչանի մը վրայ : Զինուորը երեք գնդակ կը պարպէ եւ ե – րեք կիները կ'ելնան անկենդան :

Քիչ անդին ներկատուն մը կար : Զինուորը դեռին կը փսէ տիրուհին, ինչպէս եւ 28 տարե – կան կին մը, որ կը սպասէր իրրեւ յաճախորդ :

Այս բոլորէն վերջ, զինուորը նոյն հանդար – տութեամբ կը վերադառնայ իր բնակարանը, ուր ոստիկանները կը գտնեն կատարեալ զինարան մը, եւ... հին Ատտուածաշունչ մը :

Գիրքը բայ կը մնար Մատթէոսի աւետարա – նին 24րդ դլուխով, ինչ որ կը նշանակէ թէ զին – ուորը կարդացած, սերտած, յետոյ գործի ձեռ – նարկած էր :

Ահաւասիկ այդ հատուածը.

— « Լսեցոց էք պատերազմունս եւ համբաւս պատերազմաց. զգոյշ լերուք, մի խռովեսջիք, զի պարտ է լինել այնմ ամենայնի, այլ չեւ է կա – տարած : Ցարիցէ ազգ յազգի վերայ, եւ թագա – ւորութիւն ի թագաւորութեան, եւ եղիցին սովք եւ սրածութիւնք եւ սասանութիւնք ի տեղիս : Սակայն եւ այն ամենայն սկիզբն է երկանց» :

Մնայեալը դուք դատեցէք : ՎԱՀԷ

ՍՐԵՒԱՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԳԻՏ. ԱԿԱԴԵՄԻԱՑԻ պատմութեան կաճառը հրատարակութեան է պատրաս – տում Հայ Մատենագրութեան ցանկը (բիբլիո – գրաֆիա) : Աշխատասիրութիւնը կատարում է կրտսեր դիտական աշխատող Ցակոբ Արխեան : Աշխատութիւնը պիտի ընդդրկէ սկիզբէն մինչեւ ԺԸ.դարի վերջը, հայ ինքնուրոյն եւ թարգմանա – կան բոլոր դրչագրերն ու հրատարակութիւնները :

Աշխատութեան՝ իրրեւ աղբիւր պիտի ծառա – յեն մատենադարանին մէջ եղած դրչագրեր, տա – տառահմանեան ձեռագիրները եւ տպագիր մա – մուլը :

Հայ իրականութեան մէջ, նման աշխատանք առաջին անդամն է որ կը կատարուի : Աշխատու – թեան «Ա» եւ «Բ» դիրերը արդէն աւարտուած են : (ՑԱՌԱՋ.— Լուր չունի՞ն Հ. Զարբհանէլեա – նի եւ Հ. Դազիկեանի աշխատութիւններէն :)

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԴՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻ – ՈՒԹԵԱՆ ժողովը վերջերս քննեց Կոստանդին Սիմոնովի եւ Զախարովի «Հայրենադարձութեան երկրորդ կարաւանը» վէպը, որու նիւթը առնուած է հայրենադարձ Հայերու կեանքէն : Դրքի մասին խօսեցան դրագէտները Ֆադէեւ, Տիխոնով, Սարեան, Աշխարհեան, չարժկարի բեմադիր Այնշ – տայնը եւ ուրիշներ :

Թուրքիա միշտ մտանոգ

ՑՈՑՍԸ ԴՐԱՇ Է ԱՆԳԼԻՈՑ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՎՐԱՑ

« Ֆիկարօ »յի թղթակիցը կը հեռագրէ Պոլ – սէն, Սեպտ. 7 թուականով.— Թուրքիոյ անդա – մակցութիւնը միացեալ Եւրոպայի Խորհուրդին ջերմապէս ողջունուեցաւ միջազգային կարծիքին կողմէ որ առ նուազն մասնակի հատուցում մը կը նկատէ զայն, քանի նոյն երկիրը դուրս ձգուեցաւ Ատլանտեանի դաշինքէն :

Աչխարհագրականօրէն, Թուրքիոյ անդամակ – ցութիւնը եւրոպական ազդերու խորհուրդին՝ կը նշանակէ թէ այն երկիրը որ կը տիրապետէ Նե – ղուցներուն վրայ, չնորհիւ Խթանպուլի, չի կըր – նար անջատուիլ Եւրոպայի մնացեալ մասէն : Բա – րոյապէս ալ, ուրախ են որ քէմալականութեան կողմէ կատարուած ահագին յեղափոխութիւնը համակրութեամբ կը դիտուի արեւմտեան աչխար – հին մէջ :

Ուրիշ դէպք մը որ խոր գոհունակութիւն պատճառեց, հանդիսաւոր վերահաստատումն է, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ կողմէ, Թուրքիոյ հետ կնքուած դինակցութեան դաշինքին վաւերակա – նութեան :

Այսպէս , Ատլանտեանի դաշինքին երկու դըլ – խաւոր անդամները ուղղակի կապուած են Թուր – քիոյ հետ՝ դինակցութեան դաշնագրով մը որ կը պարտադրէ զիրենք օդնութեան հասնիլ, «եթէ յարձակում կրէ եւրոպական պետութենէ մը» :

Թուրք ազդը համոզուած է որ եթէ յարձա – կում կրնայ առանց սեղի տալու, կրնան ապաւինիլ Մ. Նահանդներուն եւ Մեծն Բրիտանիոյ օդնու – թեան, ոչ միայն անդլեթուրք դինակցութեան եւ Թրումընի վարդապետութեան չնորհիւ, այլեւ մանաւանդ այն վճռակամութեան համար զոր պիտի պատճառէ հիւսիսէն կատարուած յարձակում մը՝ երկու երկիրներու քաղաքական, ռազմագիտա – կան եւ տնտեսական չահերուն :

Ինչ որ մտահոդութիւն կը պատճառէ Թուր – քիոյ հանրային կարծիքին, անդլեւսաքսոն օդնու – թեան ծաւալը եւ մանաւանդ արագութիւնն է :

1944ի վերջերէն իսկ, ծրագրեալ պայքարէ մը ետք, Ռուսիա 1945 ապրիլին չեղեալ հռչակեց ոչ – յարձակման դաշինքը զոր կնքած էր Թուրքիոյ հետ, 1925էն ի վեր : Ամէն անդամ որ Թուրքիա կը փորձէր նորոդել դաշնագիրը, կը հանդիպէր ծանօթ պահանջներուն : 1.— Վերանչնել կովկա – եան սահմանագլուխը ի նպաստ Ռուսիոյ, կարսի եւ Արտահանի չրջաններուն մէջ : 2.— «Միասնա – բար» պաշտպանել Նեղուցները :

1946 Օգոստոսին, Մոնթրէոյի պայմանագրին լրացման երեք ամիս մնացած, խորհրդային ծա – նուցագիր մը կը կրկնէր վերջին պահանջը, աւելի ծանրացնելով զայն : Ռուսիա այս անդամ կը պա – հանջէր պարզապէս Մոնթրէոյի պայմանագրէն դուրս ձգել, Նեղուցներու վրայ որեւէ իրաւունքէ պրկել միւս պետութիւնները, ինչ որ իրականին մէջ պիտի նշանակէր Թուրքիան, ինչպէս եւ Ռու – մանիան եւ Պուլկարիան վերածել պարզ արբան – եակի մը, դործակցելու համար խորհրդային չա – հերու պաշտպանութեան :

Հարկադրուած ըլլալով ստուարաթիւ զին – ուորական ուժեր պահել, պաշտպանելու համար որեւէ անակնկալի դէմ, Թուրքիա ստիպուած է անոնց յատկացնել իր տարեկան եկեմուտքին 35 — 50 %ը : Ձիշդ է որ Թուրքիա ապահովու – թիւն մը եւս կը վայելէ,— որեւէ հինդերորդ դունդէ ազատ է ազդ մը որ վճռած է պահպանել իր անկախութիւնը ոեւէ նախայարձակի դէմ , ով որ ալ ըլլայ : Եւ յետոյ, չնորհիւ Մ. Նահանդ – ներուն եւ Մեծն Բրիտանիոյ զինուորական օդ – նութեան, որ երբեք զանցառելի չէ, պիտի կրնայ, աստիճանաբար արդիացնել իր ուժերը, կրճատե – լով անոնց թիւը :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՎՐԴՈՎԻՉ ԶՐՈՑՑ ՄԸ

Աթէնքի դործակալութիւնը հաստատելով 17 հազար Ցոյներու աքսորը Կովկասի չրջանէն, կ'ը – սէ թէ Ուկրայնայի մէկ մեծ քաղաքին Հրեաներն ալ աքսորուած են, համաձայն փախստականնե – րու պատմութեան :

Միեւնոյն առեն կ'աւելցնէ թէ՝ արժանահա – ւատ աղբիւրէ մը քաղուած տեղեկութեանց հա – մաձայն, վերջերս Հայերու զանգուածային աք – սորներ տեղի ունեցած են Ուկրայնայի մէջ » : (Aurore) :

Ուրիշ որեւէ աղբիւրէ տեղեկութիւն չունե – նալով, կ'արձանագրենք սովորական վերապա – հութեամբ :

ՄԱՌԸ ԵՒ ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ.— Խորհրդային թերթերէ, արեւմտա – հայ աշխարհաբարի վերածուած.—

Այս տարի կը լրանայ սովետական հանճարեղ գիտնական Նիկողայոս Մառի մահուան 15րդ տա – րին: Ան հիմը դրած է սովետական լեզուաբանու – թեան, անգնահատելի մուծումներ կատարած հնագիտութեան, բանասիրութեան եւ ազգագրու – թեան մէջ: Ակադեմական Մառը նոր ուղիներ հարթած է գիտութեան համար եւ զարգացման նոր հեռանկարներ բացած անոր առջեւ:

Մեծ է ակադեմական Մառի երախտիքը նաեւ հայագիտութեանասպարէզին մէջ: Անոր եւ իր աշակերտներու միջոցով հայագիտութիւնը դուրս եկած է փորձական վիճակէն՝ դրուելով գի – տական ամուր հիմերու վրայ: Անոր անուան հետ կապուած են Անիի նշանաւոր պեղումները, հայ մատենագրութեան աչքի զարնող որոշ երկերու հրատարակութիւնը եւ հայ ժողովուրդի պատ – մութեան կարգ մը հիմնական հարցերու լուսա – բանութիւնը:

Ակադեմական Մառ իր հայագիտական աշ – խատանքները սկսած է 90ական թուականներուն: Անոր առաջին հայագիտական ուսումնասիրու – թիւնները նուիրուած են մատենագրական հարցե – րուն, օրինակ Վարդան Այգեկցիի առակներու ու – սումնասիրութիւնը, (1894 — 1899): Որուն հա – մար անոր տրուեցաւ մագիստրոսի գիտական կո – չում:

Գիրքը կը կոչուի «Ժողովածոյք Առակաց Վարդանայ»:

1901ին լոյս տեսաւ Մառի Հիպոլիտի մեկնու – թիւնը: Բարոյախօսի բնագիրը 1904ին: Աղաթան – գեղոսի արաբական հնագոյն թարգմանութեան բնագիրը 1905ին:

Մառ հայ մատենագրութեան ուսումնասի – րութեամբ ձգտած է պարզել հայ գրականութեան գլխաւոր հոսանքները եւ գրականութեան փո – խադրեցութեան խնդիրները: Համեմատական ու – սումնասիրութիւն կատարած է հայկական, վրա – ցական, յունական եւ ասորական մեզ հասած ան – սպառ գրականութեան: Ան յաջողած է համոզիչ կերպով ցոյց տալ թէ հայ գրականութիւնը մե – կուսացած, կղզիացած ձեւով չէ զարգացած, այլ դնուած է գործօն փոխազդեցութեան եւ փոխ – յարաբերութեան մէջ գրացի գրականութիւննե – րու հետ: Այսպէս, եղած են բնագրեր, որոնք հայերէնէն թարգմանուած են վրացերէն եւ ընդ – հակառակն, եղած են բնագիրներ որոնք վրացե – րէնէ թարգմանուած են հայերէնի: Հայկ. գրա – կանութիւնը փոխյարաբերութեան մէջ դնուած է նաեւ յունարէն, ասորերէն եւ արաբերէն գրա – կանութեան հետ:

Մառ կրցած է երկրորդական հարցերէն ըն – տրել եւ յառաջ քաշել արմատական, կարեւոր հար – ցերը եւ չեշտ դնել անոնց վրայ:

Ակադեմական Մառի մատենագրական ու – սումնասիրութիւնները իրենց մեթոտիկ եւ ման – րակրկիտ քննութեամբ հայագիտութեան օրինա – կելի ուսումնասիրութիւններ կը հանդիսանան: Ոչ միայն հանրածանօթ, հրատարակուած բնագիրը – ներու ուսումնասիրութեամբ, զբաղած է ան, այլեւ խորասուզուած է հայկ. ձեռագիրներու մէջ, բացառիկ արժէք տալով անոնց՝ գիտու – թեան համար: Ան փափաքած է հրատարակուած տեսնել հայկ. ձեռագիրներու ցուցակները: Ինք անձամբ կատարած է Սեւանի եւ Լենինկրատի հայկ. ձեռագիրներու ցուցակները: Որովհետեւ իր կարծիքով, մատենագրութեան լուրջ ուսում – նասիրութեան համար անհրաժեշտ է նախ հրատա – րակել ձեռագիրներու ցուցակները, ապա կազմել մատենագիրներու գիտական համեմատական բը – նագիրները եւ վերջը սկսիլ բանասիրական պըր – պտումները: Ան քննադատած է հայագիտութեան սխալ աւանդութիւնը, որ հակառակ կողմէն ըս – կսած է:

Մառ Էջմիածնի մատենադարանի մասին ը – սած է թէ, «անոր ներքին մասը հաւաստարապէս չէ լուսաւորուած, համոզուած եմ թէ այդ մասին մէջ պահուած ձեռագիրները ամէնէն շատ վնաս կը կրեն, մանաւանդ պատի մէջ յարմարուածնե – րը: Իմնաւ տեղերէն պէտք է ձեռագիրները տե – ղափոխել մանաւանդ պատրաստուած պահարան – ները...: Ափսոս որ ես տակաւ եմ եւ անընդունակ եմ փոքր լումայով օգնութեան հասնիլ ամենասի – րելի մատենադարանին, քանի մը հարիւրեակ հարկաւոր է բոլորովին փրկելու այն թանգարա – նը, որու իսկական արժէքը դնահատել միայն ա – պագային թողուած է»:

Առաջին համաշխարհային պատերազմին Մառ անձամբ, քանի մը աշակերտներով դնաց Արեւմտ – եան Հայաստան եւ կարելին ըրաւ կորուստէ փըր – կելու համար հայկ. ձեռագիրները: Կարելի եղաւ փրկել հազարէ աւելի ձեռագիրներ:

Մառի անունին հետ կապուած են Անիի պե – ղումները: Մի քնադարեան այս քաղաքին, կեն – դանութիւն տուաւ, կրցաւ դեռնի տակէն մէջտեղ հանել չէնքերը, թաղամասեր եւ նիւթական մշա – կոյթի բազմաթիւ մնացորդներ եւ ցոյց տուաւ մեռած քաղաքի ամբողջական պատկերը: Ցաւալի եղաւ որ Անին Արեւելքի կարեւոր կեդրոնավայր – ըերէն մէկն է եղած: Իր ուսումնասիրութիւնները հրատարակած է 1934ին, «Անի» վերնագրով աշ – խատութեան մէջ: Ուսումնասիրած է նաեւ Գառ – նիի հեթանոսական տաճարը եւ Գեղամայ լեռնե – րուն մէջ գտնուած «Զուկ հսկաներ» կոչուած յուշարձանները:

Ըստ Մառի Հայերը եւ Վրացիները իրենց դիրն ու գրականութիւնը ունեցած են շատ վա – ղուց, դեռ եւս մեր թուագրութենէն առաջ:

Քրիստոնեայ հայ մատենագիրները աչխա – տած են սեւցնել նախաքրիստոնէական շրջանի հայ մշակոյթը եւ գրականութիւնը:

Հակադրելով եւրոպական պատմութեան այն սխալ տեսութեան թէ Անդրկովկասը հանդիսա – ցած է իբր զալպաս, կոխոտուած ճամբայ մը, ուրկէ անցած են բազմաթիւ ժողովուրդներ, Մա – ր ցոյց կուտայ որ այդ ճանապարհը չատ դըժ – ուար անցնելի ճամբայ հանդիսացած է, այնքան ալ դիւրին չէ եղած ջարդել ազատասէր Կովկաս – եան ժողովուրդներու դիմադրութիւնը:

Աւանդորդուելով Մարքսի սկզբունքէն թէ «լեզուն մարդկային հաղորդակցութեան կարեւո – րագոյն միջոցն է», թէ լեզուն պայքարի եւ զար – գացման միջոց է, «մերկացուցած է» հնդեւրո – պական տեսութիւնը, որու համաձայն լեզուներու մէջ նկատուող յատկանիշներու ընդհանրութիւնը, արդիւնք է «նախալեզուի» մը որով իբր թէ խո – սած են առասպելական «նախահայրերը» գոյու – թիւն չունեցող «նախահայրենիքին մէջ»: «Կը պն – դեմ, կը դրէ Մառ, թէ ցեղականօրէն տարբեր հնդեւրոպական ընտանիքի լեզուներ գոյութիւն չեն ունեցած, Միջերկրականան երկիրներու հնդեւրոպական լեզուները երբեք ոչ մէկ տեղ չեն եկած... սկիզբէն եկած է ոչ թէ մէկ լեզու այլ բազմաթիւ լեզուներ, մի խառնական մայր լե – զուն գիտական կեղծիք է, որ իր դերը վերջացու – ցած է»:

Հետեւելով ակադեմական Մառի այս տեսու – թեան, հայագիտութեան նոր դպրոցը (ակադ. Ղափանցեան, Փրոֆ. Ղարիպեան, պրոֆ. Պիսա – րովսկի, Դոց. Բ. Առաքելեան եւ ուրիշներ) վերջ – նապէս լուծած է հայ ժողովրդի կազմաւորման առեղծուածը:

Հակառակ լեզուաբաններու եւ պատմաբան – ներու առաջադրած սխալ տեսութեան թէ հայ ժողովուրդը հնդեւրոպական ցեղախումբին պատ – կանող ժողովուրդ է եւ Հայաստան եկած է Թրա – կիայէն, սովետական լեզուագիտութիւնը եւ պատմագիտութիւնը պարզած են որ, ինչպէս բո – լոր ժողովուրդները, նոյնպէս ալ Հայերը յառաջ եկած են տեղական ցեղատոհմային միաւորում – ներէն: Ցոյն պատմիչներու տեղեկութիւնները, Ամմենիու Թեսալացիի իր հետեւորդներով Թրա – կիայէն Հայաստան գաղթելու մասին այնպիսի առասպել է ինչպիսին Հայկի եւ Բէլի առասպելը: Հայ ժողովուրդը կազմուած է տեղալնակ ցեղե – րէն: Կազմաւորման ընթացքը սկսած է Ք. դա – րէն եւ տեւած մինչեւ Զ. դարը մեր դարաշրջա – նէն առաջ (Ն. Ֆ.):

Մառ չի ժխտեր տարբեր լեզուներու մէջ նը – կատուած նմանութիւնները: Ժողովուրդները պատմութեան մէջ մեկուսացած չեն, այլ ունե – ցած են որոշ փոխյարաբերութիւններ եւ չէին կրնար չփոխազդել իրարու վրայ, մշակոյթի եւ լեզուներու մէջ: Ասկէ զատ, տարբեր ժողո – վուրդներու միջեւ նկատուած լեզուական որոշ նմանութիւնները լեզուի զարգացման նոյն փուլին արդիւնքն են:

« Հնդեւրոպական լեզուաբանութիւնը », կ'ը – սէ Մառ, իր դարն ապրած քաղքենի ընկերութեան հարազատ արիւնէն է կառուցուած, եւրոպական եւ արեւելեան ժողովուրդները կեղեքելու դաղու – թային քաղաքականութեան վրայ »:

« Իսաներորդ դարուն մէջ, կեանքի հետ չկապուած գիտութիւնը, կը դրէ, կեղծաւոր պն – դում է կամ միջնադարեան մենաստաններու վե – րապրուկ մը: Եթէ ընկերվարականութիւն կառու – ցանող երկրին մէջ գիտութիւնը չի կապուիր տն – տեսագիտութեան եւ հանրայնութեան հետ, ա – նիկա գիտութիւն է առանց ուղիի եւ մեթոտի» :

Իր 45ամեայ հետազօտութիւններու աչխա – տանքներու ընթացքին, Մառ երբեք դերի չէ ե – ղած աւանդութեանց: Անոնք եղած է ինչպէս բոլոր սխալներու, նոյնպէս եւ իր սխալներուն հանդէպ:

ՊՐՈՖ. Ա. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

ԳԵՂԶՈՒԿԸ.— Տղանիս քննութիւնը լաւ ան – ցուցե՞ր է:

ԳԵՂԶԿՈՒՀԻՆ.— Միայն պատմութիւնը լաւ չէ անցուցեր: Ի՞նչ ընէ խեղճը. մեծ հօրը ժամա – նակէն աւելի հին բաներ հարցուցեր են իրեն...:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Կացութիւնը Հիւս. Ափրիկէի մէջ

Հետզհետէ աւելի կը չեշտուին ազգայնական ձգտումները Հիւսիսային Ափրիկէի մէջ: Թէեւ եր – կար տարեկէ ի վեր խաղաղ երեւոյթ մը ունին իս – լամական երեք ընդարձակ երկիրները — Մարօք, Ալժերիա եւ Թունուզ — սակայն զգալի է տա – րերկրեայ խլրտումը, որ օր մը կրնայ պոռթկալ, ինչպէս դիտել կուտան իրազեկ թերթեր:

Քազապլանքայի 1943ի խորհրդաժողովին՝ նախագահ Րոզվելթի այցելութիւնը Ֆրանսական Մարօք, ինչպէս եւ ամերիկացի եւ անգլիացի զինուորներու բարեկամական արշաւը՝ խթանեց անոնց ազգայնական զգացումները: Սակայն Դաշնակիցներուն յաղթանակը եւ թեւարկութեան զօրացումը ի դերեւ հանեցին իրենց յոյսերը:

Հիմա անոնք, կը մտածեն թէ իրենց ցանկու – թիւնները կրնան իրականանալ առանց արտաքին օգնութեան:

Համայնավարութիւնը ուժեղ չէ Ալժերիոյ, Մարօքի եւ Թունուզի մէջ, իսկ վերապետները ու վարիչները ծանօթ են իրենց ազգայնական ձըգ – տումներով:

Ֆրանսացիները Մարօքի մէջ կ'ըմբռնեն Սուլ – թան Մուհամէտ Ե.ի եւ նախագահ Րոզվելթի տե – սակցութեան կարեւորութիւնը Անֆայի մէջ, Քազապլանքայի մօտ 1943ին:

Առաջին անգամն էր որ Սուլթանը տեսակ – ցութիւն մը կ'ունենար օտար զօրաւոր պետու – թեան մը նախագահին հետ: Թէեւ միայն Սուլ – թանը՝ ինք գիտէ այսօր, թէ ինչ ըսուեցաւ իրեն այդ առթիւ, թէ քաջալերութիւն դտա՞ն իր ցան – կութիւնները, զորս անտարակոյս արտայայտեց: Այսուհանդերձ Ֆրանսացիները որոշ ամբացում մը կը նկատեն Սուլթանին դիրքին մէջ:

Հինէն հաստատուած Ֆրանսացի դաղթական ընտանիքները կը տեսնեն որ Սուլթանը քիչ մը շատ զիջումներ ձեռք կը բերէ Ֆրանսացի պաշտօնա – տարներէն:

Երկու տարի առաջ փոփոխութիւն մը տեղի ունեցաւ: Հեղահամբոյր Ջօրաւար երիք Լապօն՝ Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, որ արգահել տուած էր ազգայնական վարիչներ եւ կը խոստանար Մա – րօքցիներու համար աւելի լայն քաղաքացիական ազատութիւն, իր աթոռը կուտար ազդեցիկ զին – ուորականի մը: Նստադէմ Ջօր. Ալքօնս Ժուէն որ առենօք մերժեց Արեւմտեան եւրոպական մի – ութեան ցամաքային բանակին վարիչը դառնալ, այսօր ոչ միայն Մարօքի մէջ Ֆրանսայի Էնդհ. ներկայացուցիչն է, այլեւ հիւսիսային Ափրիկէի Ֆրանսացի զինուորներու հրամանատարը:

Թէեւ չորս տարիէ ի վեր պատերազմը վեր – ջացած է, սակայն Ջօր. Ժուէն զինուորական խիստ դրաքննութիւն մը կը պահէ Մարօքէն մա – ժուլին ղրկուած գրութիւններուն վրայ:

Պաշտօնապէս Մարօքի դրացի երկիրներուն, Ալժերիոյ եւ Թունուզի մէջ, երբեք դրաքննու – թիւն չկայ, սակայն երկու երկիրներուն Ֆրանսա – ցի խղճակիցները կը դանգատին թէ որոշ լուրեր երկար ժամեր անբացատրելի յապաղումներ կ'ու – նենան, եւ երբեմն ալ երբեք չեն հասնիր:

Սպանիական Մարօքի մէջ բարձր պաշտօնա – տարը Ջօր. Էնրիք Վարելա ըսած է առիթով մը թէ «հոս գրաքննութիւն չկայ: Մենք առաւելա – պէս ազատութեան կը հաւատանք, առաւելապէս պատասխանատուութեամբ »:

Ջօր. Ժուէնի վճռական կեցուածքը պատճառ դարձաւ որ Սուլթանը զօրացնէ իր ներքին ազդե – ցութիւնը կառավարութեան վրայ: Իայց երկու պետերը յաճախ տարակարծիք են: Ամենք կը կարծեն թէ Սուլթանին յարձանուն պահանջկոտու – թիւնը — մանաւանդ երբ մերժեց ստորագրել կարգ մը հրամանագիրներ — զինք ժողովրդական դէմք մը դարձուցին ազգայնականներուն մէջ:

Սիտի Սուհամէտ Ե. Ալլիքան բացարձակ Միապետ մըն է իր ժողովուրդին վրայ: Մեծ ե – պարքոսի մը միջոցով կը կառավարէ, իսկ Ֆրան – սայի ընդհ. ներկայացուցիչը կը գործէ իբրեւ իր արտ. եւ պատերազմ. նախարար եւ իր կարգին կը ստորագրէ իր անունով եղած հրամանագրութիւնները:

Մարօքի մէջ խորհրդարան չկայ ինչպէս եւ չկան ընտրուած պաշտօնատարներ: Մեծ եպար – քոսը եւ իր պաշտօնակիցները գործի գլուխ կը մնան մինչեւ իրենց մահը: Ներկայ մեծ – եպար – քոսը ստորագրեց Ծէսի եւ Ալժեսիրասի դաշնա – գիրները որոնք ներկայ թեւարկութիւնը կը հաս – տատէին 1900ին եւ 1912ին: Ազգայնականները կը հաւատան թէ ան ողջ պիտի մնայ ստորագրելու համար իրենց «ազատագրութեան դաշնագիրը»:

Ինչպէս դիտել կուտայ «Ն. Ե. Հերըլտ», Մա – րոքի տեղական վարչական գործերը «պաշա»նե – րու (կառավարիչ) կամ «գայիտ»ներու (ցեղա – պետ) ձեռքն են: Իւրաքանչիւրը քաղաքի մը կամ նահանգի մը մէջ կը բնակի: Անոնք ունին իրենց ոստիկանութիւնը, կարգապահութեան համար,

ՁԱՑՆԵՐ ԴԱԻԱՒԷՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՒԼ.— Ուրբաթ Օտտոյի Ֆ. Կ. Խաչի դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ Սեպտեմբեր 4ին, կիրակի ամբողջ օրը Սէն Անտրէի Պէլվէտէր պարտէզին մէջ։ Ժողովուրդը ինչպէս միշտ այս ան– գամ ալ եկած էր քաջալերելու ։

Ժամը 16ին հանդէսը սկսաւ խումբ մը սա– նուհիներու կողմէ, Ֆրանսական եւ Կ. Խաչի դոյդ քայլերգներով։ Նախագահուհի Տիկին Ա. Սուքիասեան բացումը յայտարարելէ վերջ, Ֆ.Կ. Խաչի գործունէութիւնը բաժնեց չորս էական մա– սերու.— Ա. Կրթական գործ, Կ. Խաչը զանազան թաղերու մէջ երեխաներուն տուած է եւ պիտի շարունակէ ցերեկայ եւ գիշերային դասըն– թացքներ։ Բ.— Բարոյական եւ նիւթական տես– կէտով օգնած է հիւանդներուն եւ կարօտեալնե– րուն ։ Գ.— Օժանդակած է այն կազմակերպու– թիւններուն որոնք կը գործեն աղքատիրաբար ։ Դ.— Ամէն տարի փոքրեր կարդով ղրկած է կաղ– զուրման կայաններըը ։

Տուաւ նաեւ Պուլվ. Օտտոյի մասնաճիւղին հաշուեկշիռը , մուտք 162.886 ֆր. , ելք 120.922 ֆրանք։ Վերջացնելով ըսաւ.— Սիրելի ժողո– վուրդ պահանջեցէք մեզմէ աշխատանք, իսկ մենք ձեր կողմէ կը սպասենք օժանդակութիւն ։

Երգերէ եւ արտասանութիւններէ վերջ, բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը Պ. Տ. Թաղոյ– եան ։

« Ահաւասիկ Միութիւն մը որ տարիներ չա– րունակ վա ռկը պահէ հայութիւնը այս օտար ա– փերուն վրայ»։ Կապոյտ Խաչը մարդասիրական գործերուն հետ, կ'աշխատի հայապահպանման ճակատին վրայ ։

Կրթական գործին մեծ զարկ տուած է ան , սորվեցնելով փոքրերուն հայերէն, հայկական պատմութիւն եւ աշխարհագրութիւն, որպէսզի երբ վայր մեկնին հայրենիք, օտար չըլլան իրենց լեզուին ։

Պէտք է գործնապէս քաջալերել Ֆ. Կ. Խաչի բոլոր ձեռնարկները»։

Վիճակախաղէն վերջ Տիկին Ք. Արզուման– եանի զեկավարութեամբ , շատ յաջող, բեմա– դրուեցան Նոր Սերունդի ան եւ սանուհիներու կողմէ Ց. Թումանեանի «Անուշ»էն երկու պատ– կերներ ։

Թաղիս Նոր Սերունդի նուագախումբը մին– չեւ շատ ուշ ղրաղեցուց ծարէցները եւ երիտա– սարդները։ Գնահատանքի արժանի են Տիկիններ Ք. Արզումանեան եւ Ն. Ղարիպեան, նաեւ վար– չութեան բոլոր անդամները որոնք ամէն յոգնու– թիւն յանձն առած էին, հանդէսին յաջողութեան համար ։

Ապրի Ֆ. Կ. Խաչը ։ — Ա. Արծիւ

ՀԱՄԵՍՏ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ԿԵԱՆՔԻՆ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Մարսէյլէն 35 քիլոմեթր հեռու, Քոթ ա'Ազիւրի դեղեցիկ գիւղաքաղաքներէն մէկն է Լա Սիոթա ։ Ունի 12.450 բնակիչ, մեծ մասը Իտալացիներ։ 1923էն ի վեր հաստատուած է հայ գաղութը, մօտ 400 անձերէ բաղկացած։ Տարօն– սիները մեծ թիւ կը կազմեն։ Առեւտրականներ եւ աղարակապաններ կան, որոնք բարեկեցիկ կեանք մը կը վարեն եւ վստահութիւնը կը վայելեն տե– ղացիներուն։ Սակայն Հայերը մեծ մասով բան– ուորներ են եւ կ'աշխատին նաւաշինութեանցմէջ։ Անգործներ չկան։ Թէեւ հոս բանուորներու քիչ կը վճարուի՝ բաղդատմամբ Մարսէյլի, սակայն երթեւեկի եւ մեծ քաղաքներու յատուկ ծախքեր չունին ։

Երկու տարի առաջ «Ազգ. Ճակատ»ի անունով դպրոց մը կար , հիմա փակուած է։ Հայ բողոքա– կանները ունին սրահ մը՝ ժողովարան եւ դպրոց։ Այս գիւղերային դպրոցը կը յաճախեն նաեւ Հ.Ց. Դ. Նոր Սերունդի անդամները։ Կը դասաւանդէ ընկեր Ս. Բրուտեան։ Տարօնցիները ունին իրենց Հայր. Միութիւնը, որ յաճախ մասնակցած է Հ. Ց. Դ. «Ճաժակ» խումբին սարքած ազգ. տօնա– բեր։ «Ճաժակ»ը հանդէսներով եւ բանախօսու– թիւններով կ'աշխատի վառ պահել ազգային ո– գին ։

Ապատագրումէն վերջ հիմնուեցաւ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդը, որուն անդամները հակառակ չատ մը անպատեհութիւններու, քանի մը տարուան մէջ սորված են ոչ միայն հայերէն խօսիլ, այլեւ ինչպէս եւ իրենց սեփական դատարանները, որոնց վճիռները անվերաքննելի են։ Ֆրանսացի վերա– տուչիչներ իրենց կարգին կը ստորագրեն անոնց հրամանագիրները ։

Հոգեւոր եւ աչխարհական պետը՝ Սուլթանը՝ 38 տարեկան է, որ կը կառավարէ մասամբ մին– նաղարեան, մասամբ արդիացած կայսրութիւն մը։ Կը սերի Ալէվիներու արքայատոհմէն , որ կ'իշխէ երեք դարէ ի վեր եւ կը պահէ արեւելեան վեհապետի մը բոլոր ատենդական չքեղութիւնը։

Տակաւին կայսրական հարէմ մը կայ այս երկ– րին մէջ, ուր չատ քիչեր կրնան մէկէ աւելի կին – ներ պահել։ Ցեղապետները պատիւ կը համարեն իրենց ամէնէն գեղեցիկ աղջիկները կնութեան տալ Սուլթանին։ Կ'ըսուի թէ 250 կիներ կը բնա– կին Բաղայլ Ֆէսի, Մեկնէսի պալատներուն մէջ եւ Սեւամորթ կիներ կը սպասարկեն անոնց։

Միայն մէկ կին, որ ինքն ալ Շէրիֆեան ա – րիւն կը կրէ իր երակներուն մէջ եւ Մարդարէէն կը սերի ինչպէս Սուլթանը, կընայ թագաւորա – կան զաւակներ ունենալ ։

Ներկայ գահաժառանգն է Մուլէյ Հասան, 19 տարեկան, որ նոր աւարտեց համալսարանը եւ Ֆրանսական նաւային սպայ է։

Սուլթանը չատ մը աղջիկներ ունի որոնք փա– րիզեան հագուստներ կը հագնին եւ Ֆրանսացի վարժուհիներ ունին։

Մուհամէտ Ե. տեղեակ ըլլալով իր յարաճուն ժողովրդականութեան, ինքզինք արդի պայման – ներուն յարմարցուց գահը բարձրանալէն ի վեր , 1927ին երբ մեռաւ հայրը, Մուլէյ Եուսուֆ ։ Թերեւս ան իր յաջողութիւնը կը պարտի սա իրա– ւութեան որ Մարոքի զանազան ազգայնական կուսակցութիւններէն ոչ մէկը կ'ուզէ ընդել միա– պետութիւնը ։

Թ. Ա. Թ.

«ԾԱՒԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՕՒԻԵՑԱԻ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՄ

ԱՆԻԻ ԿՈՐՑԱՆՈՒՄԸ

Թ.

ԵՂՕ ԵՒ ԼՈՒՍԻԿ

— Հա՛, հա՛, հա՛, այդ որո՞ւն անունն է որ կուտաս, խեղճ աղջիկ, մինչ չգիտե՞ս որ ալ չես պատկանիր Ստեփանիկին, ըսաւ եղոն մօտենա – լով Լուսիկի ։

Լուսիկ ոչինչ չպատասխանեց· դեռ ապշած կը նայէր եղոյին ։

— Լսէ, խեղճ աղջիկ, չարունակեց եղոն , կ'ուզեմ քանի մը առաջարկութիւններ ընել քեզի, եթէ համաձայնիս՝ փրկուած ես ։

— Հեռացիր ինձմէ, գոչեց Լուսիկ խուլ ձայ– նով մը։

Չէր կրնար հանդուրժել անոր ներկայութեան։

— Լսէ ինծի, Լուսիկ, եթէ կ'ուզես ազատ – ուիլ այս նեղ ու խոնաւ բանտէն ։

Լուսիկ լուռ կը նայէր եղոյին։

— Ցունաց զօրքերով պաշարուած է Անին, ուր կը գտնուի նաեւ Ստեփանիկդ։ Քանի մը օր կամ քանի մը շաբաթ չանցնիր եւ Հայոց մայրաքաղա– քը մոխրակոյտ մը կը դառնայ· այդ մոխրակոյ – տին տակ պիտի թաղուի նաեւ Ստեփանիկդ ···։

— Լռէ, անամօթ ստախօս, գոռաց Լուսիկ ընդհատելով եղոյի խօսքերը ։

Այս վերջինը չլսելու զարկաւ եւ կրկին չա – րունակեց ·

— Հետեւապէս, դուն պիտի մոռնաս զայն եւ պատկանիս անոր, ով քու կեանքդ կ'ազատէ եւ կը մատչէ քու մասիդ։ Առաջուց յայտնեմ քեզի որ դուն նշանակուած ես իբրեւ ընծայ Ցունաց հրա– մանատարին· սակայն քեզ սիրող մարդը թոյլ պի– տի չտայ այդ եւ ազատութիւնդ պիտի ապահովէ։ Ըսէ, համաձա՞յն ես լսելու այդ մարդուն խոր – հուրդները, հարցուց եղոն եւ աչքերը փայլեցան տարօրինակ բոցով մը ։

— Եւ ո՞վ է այդ մարդը, որ իմ ազատութեա– նս մասին կը մտածէ, ըսաւ սառն կերպով մը Լուսիկ ։

— Ո՞վ , մինչ չգիտե՞ս որ կը հարցնես։ Այն մարդը որ կը փափաքի ազատել քեզ··· դուն կը ճանչնաս զայն։

— Ո՞վ է վերջապէս, ըսէ անունը, յարեց Լու– սիկ եւ սիրտը բռնեց։

Գէշ բան մը կը դուշակէր եղոյի խօսքերէն ։

— Ես եմ, Լուսիկ, ես կը փափաքիմ ազատել քեզ ։

— Դո՞ւն ։

— Այո, ես, կը սիրեմ քեզ, Լուսիկ ···։

— Ոհ, Աստուած իմ, խնայէ ինծի, հառաչեց Լուսիկ եւ արցունքները կրկին հոսեցան անոր աչ– քերէն ։

— Ինծի մտիկ ըրէ, հետեւէ ինծի եւ մենք երջանիկ կ'ըլլանք, չարունակեց Եղո եւ ուզեց բռնել Լուսիկի ձեռքը։

Սակայն Լուսիկ հրեց զայն ուժգնօրէն եւ խենթի մը պէս պոռաց։

— Կորսուէ այստեղէն, հեռացիր ինձմէ ։

— Բայց լսէ ինծի, Լուսիկ, գիտցիր որ կը սիրեմ քեզ· ատելութեան մի փոխեր իմ սէրս։ Վայ քեզի, եթէ սիրելու տեղ սկսիմ ատել քեզ , սպառնաց Եղո կանգ առնելով Լուսիկէն քանի մը քայլ հեռու ։

— Հեռացիր, կամ սպաննէ զիս։ Ախ, ո՞ւր է մահը, ինչո՞ւ չի գար որ ազատէ զիս այս հրէ– շէն ։

— Ահա կը կրկնեմ, լաւ մտածէ ընելիքիդ մա – սին, թէ չէ սարսափելի պիտի ըլլայ վախճանդ ։ Քիչ որ ես ազատեցի քեզ իշխանի վրէժխնդրու – թենէն եթէ չըլլայի ես, դուն հիմա կոյր եւ համր կ'ըլլայիր։

— Դժոխքի զաւակ, սպաննէ զիս եթէ կ'ու – զես, բայց անդամ մըն ալ չկրկնես առաջարկդ ։

— Լաւ, կը տեսնենք յետոյ, ըսաւ Եղո եւ դէպի դուռը դնաց։ Հոն կեցաւ պահ մը եւ աւել– ցուց ·

ԲԱԴՐԱՏ ԱՇՎԱՉԵԱՆՑ

Պատմական օր մը Գերմանիոյ մէջ

ԴԱՇՆԱԿՑԱՑԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՄՆՈՒՆԴԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Սեպտ. 7ին տեղի ունեցաւ Գերմանիոյ դաշնակցային հանրապետութեան առաջին խորհրդարանին բացումը Պոննի մէջ: Նոր ազգային քայլերզը ղեռ որոշ – ուած չըլլալով, արարողութիւնը տեղի ունեցաւ Գերմանիոյ երաժշտութեան մեծ վարպետներուն՝ Պախ, Մոցարթի եւ Պէթհովէնի լաւագոյն կը – տրներուն նուագածուեամբ: Ֆրանսական թեր– թերու թղթակիցներն ալ կը հաստատեն թէ մե – ծութիւն մը կար այս երաժշտական ցոյցին մէջ :

Ամբողջ քաղաքը զրօսազարդուած էր, երկու ժողովասրահները յարդարուած էին բոլոր յար – մարութիւններով: Առտուան ժամը 11ին իրենց տեղերը գրաւած էին Ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան մարզպանները, ինչպէս եւ 11 երկիր– ներու (լանտ) վարչապետ – նախագահները, ի – րենց նախարարներով: Դաշնակցային խորհուր – դին (Պունտսրաթ) կազմը լրացած ըլլալով, նիս– տը բացուեցաւ երիցագոյն անդամին կարճ բանա– խօսութեամբ եւ անմիջապէս ձեռնարկուեցաւ նախագահին ընտրութեան: Ընտրուեցաւ Հեռնոս– վէսթֆալիոյ վարչապետ – նախագահը, Տօքթ· Քարլ Արնոլտ:

Կէս օրէն վերջ գումարուեցաւ դաշնակցային երեւ· ժողովը, մասնակցութեամբ 402 պատգա– մաւորներու: Կը նախագահէր երիցագոյն անդա – մը, Փաուլ Լէօպէ (ընկերվարական), որ Պերլինի երեսփոխան ըլլալով, յոյս յայտնեց թէ նախկին մայրաքաղաքը չուտով պիտի մասնակցի պետու– թեան աշխատանքներուն: «Գերմանական միու – թիւնը պէտք է ըլլայ այս ժողովին գլխաւոր գոր– ծերէն մէկը: Սակայն միութիւնը պէտք չէ կա – տարուի եսասիրութեամբ: Գերմանիա կ'ուզէ դառնալ հաւատարիմ անդամ մը եւրոպական մի– ութեան, առանց մոքէն անցընելու զերակշռու – ձեան որեւէ բաղձանք: Ան կ'ուզէ դառնալ միայն հզօրային մէկ օղակը »:

Նախագահը յետոյ յիշեց Պերլինի Բայխսթա– կին վերջին նիստը եւ նացիականութեան հաս – տատումը, եւ ոգեկոչեց անոր զոհերուն յիշա – տակը:

Ցետոյ տեղի ունեցաւ գաղտնի քուէարկու – թիւնը, ընտրելու համար բուն նախագահը եւ ջախջախիչ մեծամասնութեամբ ընտրուեցաւ Պ· Թէօտէլը, Ֆրանքֆորթի տնտեսական յանձնաժո – ղովին նախորդ նախագահը, որ քրիստոնեայ դեմոկրատ մըն է, չափաւոր: Ընտրուեցան նաեւ երկու փոխ – նախագահներ: Նորընտիր նախա – գահը իր կարգին ճառ մը խօսելով, յայտարա – րեց·— « Մեր աշխատական նպատակը պէտք է ըլ– լայ նախ եւ առաջ իւրաքանչիւր Գերմանի տալ մարդկային արժանապատուութիւն: Մեր առաջին օրէնքները պիտի ըլլան իրաւունքը եւ արդարու – թիւնը: Ազատութիւն անոնց համար որ կը յար – գեն ազատութիւնը, սանձ անոնց դէմ որ կը փոր– ձեն բռնաբարել զայն: Ես արեւելեան Գերմա – նիայէն եմ: Իմ ընտրութեանս մէջ կը տեսնեմ խորհրդանշան մը գերման ժողովուրդին եւ աշ – խարհի համար: Գերման դաշնակցային հանրա – պետութիւնը պէտք է օր մը իր մէջ առնէ արեւել– քի քսան միլիոն Գերմանները որոնք հեռու կը պահուին մեզմէ: Անոնց վերադարձը պէտք է ըլ– լայ այս խորհրդարանին նպատակներէն մէկը »:

★ *Տօքթ· Շումախըր, Գերմանիոյ ընկերվա– րական առաջնորդը, բուռն ճառ մը խօսելով փը – րանալի քաղաքականութեան դէմ, պահանջեց հանրաքուէ կատարել Սարի շրջանին մէջ, որպէս– զի միակողմանի որոշում չտրուի :*

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏՈՂԱՐ – ՍԹԵՐԼԻՆԻ խորհրդաժողովը բաց – ուեցաւ չորեքշաբթի օր, Հուշինկթընի մէջ, հան– դիսաւոր բարեմաղթութիւններով: Լոնտոնի թեր– թերը լաւատես կ'երեւան այս անգամ, թէեւ Մ· Նահանգներու եմմական նախարարը հասկցու – ցած է որ ոչ թէ աւելի, այլ նուազ օգնութիւն պէտք է սպասել: — Անգլիոյ վարչապետը յայ – տարարեց թէ Մ· Նահանգները եւ Մեծն Բրիտա – նիա բաժնեկիցները են:— Ամերիկացի ծերակու – տական մը պարագ սեպած է յիշեցնել որ եթէ Անգ– լիա կործանի, Մ· Նահանգներն ալ պիտի կոր – ծանին :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դշ·)·— Սթերլին 1097 (1000), տոլար 330.60 (370), զուից· ֆրանք 83.35 (91.50), նափոլէոն 4380, սթերլին 4950, զուից· ոսկի 4140, տոլար (20) 20.260, ձոյլ ոսկի 630 հա – զար ֆրանք:

ԿԱԹԻՆ ԳԻՆԸ 39 ֆրանք պիտի ըլլայ Սեպտ· 15էն սկսեալ (1948ի ձմրան գինը) : Հացին տե – սակը պիտի բարեփոխուի: Կրնի պիտի ներածուի արտաքսհմանէն:— Հիւսուածեղէնի մաքսատուր– քը 50 % պիտի զեղչուի :

ՍՊԱՆԻԱՆ փոխառութիւն մը պիտի տանայ Մ· Նահանգներէն, համաձայն վերջին լուրերու: Հաւանական կը համարուի նաեւ որ անդամագր – ուի Ալանտեանի դաշինքին :

Միմիայն մէկ ներկայացում

Théâtre Sarah Bernhardt

Սեպտեմբեր 18ին, կիրակի ժամը ճիշդ 3.15ին:

Ղեկավարութեամբ Մ· ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ՝ ՏԻԿ· Ռ· ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Եւ Փարիզի հայ թատերական լաւագոյն ու – ժերէն՝ ՕՐ· Մ· ՇԱՀԻՆԵԱՆ, ՏԻԿ· Մ· ՕՍՄԱՆ – ՃԵԱՆ, Պ· Պ· ԳՄԲԼԹԵԱՆ, ՄԱՒՍՈՒՏԵԱՆ, Ս· ԹՈՐՈՍԵԱՆ, ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, Գ· ՎԱՀԱՆ, ՀԱՊԼԷ– ԵԱՆ, ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ, ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ, ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ, ՂԱՐԻՊԵԱՆ, ՊԵՐՃ եւ ուրիշներ :

Կը բեմադրուի Լ· ՇԱՆԹԻ

ՕՁԻՆ - ՊԱՁԸԼԸ

Ողբերգութիւն 8 արար

Փառաւոր ղրուագ մը Կիլիկիոյ Հայ Թագա – ւորութեան շրջանէն :

Տոմսերը նախօրօք կը ծախուին՝ Գրատուն Հր· ՍԱՄՈՒԷԼ 51 rue Mr. le Prince Paris (6), Գրատուն Հր· ԲԱԼՈՒԵԱՆ 43 rue Richer Paris (9), Մ· ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ՝ 31 rue des Ecoles, Paris (5):

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱԻԱՆՔԸ ՎԻՆՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ· Ց· Դ· Վիննի կոմիտէին կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը Հ· Մ· Ը· Մ·ի մարզադաշտին վրայ: Գնդակի բարեկամական խաղեր եւ անակնկալներ: Առատ կեր ու խում :

Եթէ օդը աննպաստ ըլլայ, պիտի տօնուի Հ· Ց· Դ· Օհանջանեան ակումբին մէջ:

ՊԱՏԱՐԱԳ·— Փարիզի Հայոց Եկեղեցւոյ Հո– գաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի ՅԱՋՎԵՐԱՅԻ տօնին առթիւ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Արտաւազդ արք· Սիւրմէեան: Մկիզբն ժամերգութեան ժամը 8ին, պատարագ ժամը 10– ին, թափոր ժամը 16.30ին:

Մեռելոց Յաչվերացի Բշ· 12 Սեպտ· պատա– րագ ժամը 10ին :

Հ· Ց· Դ· ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Հ· Ց· Դ· Թանգարանի վարչութիւնը չնոր – հակալութեամբ ստացած է, իբրեւ այցելութեան առիթով, Տիկին Թ· Տօնատոսեանէ (Պաղտատէն) 2 հազար ֆրանք, Վազգէն Բամպակեանէ (Վեն– ուիկէն) հազար ֆրանք :

Դպրոցասէր Տիկ. վարժարան

Բ· տարեշրջանը կը սկսի յառաջիկայ 3 Հոկտ· երկուշաբթի օրը: Աշակերտուհիներու արձանա – գրութեան համար դիմել վարժարան, 1, Bd du Nord, Le Raincy, ամէն առաւօտ մինչեւ կէս օր, բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերէ :

ՀԱՑ ՄԱՐՋԱԿԱՆԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Փարիզի Մարզական Միութիւնը (U. S. A.) *5 Սեպտեմբերէն ի վեր սկսած է իր խաղերը: Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի ներկայանալ իրենց նը– կարներով: Նոր անդամներու արձանագրութիւնը կը շարունակուի :*

Գնդախաղի մրցում Stade de Terrain Savignyի *մարզարանին մէջ: C. O. Savigny պահեստի խում– բը կը մրցի այս կիրակի U. S. A. պահեստիին դէմ, ժամը 2.30ին, իսկ C. O. Savigny Cadetի խում– բը U. S. A.ի Cadetի դէմ ժամը մէկին :*

ՍԱՆԴՈՒԽՏ ԿԱՑՍ ԵՒ ՍԱՆԱՏՈՒԻԿ

30 Հոկտեմբեր Salle de la Chimie, ՓԱՐԻԶ
31 Հոկտ· Սալ François Coppé, ԼԻՒՆ
Բեմադրութեամբ Դերասան Տ· ՆՇԱՆԵՆԱՆի :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ·— Տէր եւ Տիկին Վահան Խա– չատուրեան եւ զաւակները, Ալիք, Հրանդ եւ Ա – լոքմ Խաչատուրեան, ինչպէս նաեւ Թումմա – եան, Լժտահարեան, Ճարուքիւնեան եւ Մար – գարեան ընտանիքները իրենց խորին շնորհակա – լութիւնները կը յայտնեն «Ցառաջ»ի խմբագրու – թեան, Հ· Ց· Դաշնակցութեան Կրընռալի եւ Ռը– նաժի կազմին, Կրընռալի Կապոյտ Խաչին, Ռընա– ժի հայ գաղութին, Լա Սիոթայի Տարօն Տուրու– բերանի Հայր· Մխիթեան եւ բոլոր այն ընկերնե– րուն, հայրենակիցներուն եւ բարեկամներուն, ո– րոնք անձամբ, մամուլով, նուէրներով եւ դրա – ւոր յաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի եւ տարաբախտ հօր, մեծ հօր, աներոջ, խնամիին եւ կնքահօր ԱԲԳԱՐ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆի (Տարօնցի) դառնակսկիծ մահուան առթիւ: (Իրընաժ) :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

ՕՐՇԱՏԵՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Հ· Ց· Դ· Վոամեան ենթա – կոմիտէի ընդհ· ժողովը Սեպտ· 11ին, ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին :

Հ· Ց· Դ· Զաւարեան կոմիտէի ընդհ· ժո – ղովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Մրմեան ակումբին մէջ:

Հ· Ց· Դ· ՎԱՐԴԱՆ ենթակոմիտէի ընդհ· ժո– ղովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը3ին Սարսէլ, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայութիւնը օրա– կարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը ան – հրաժեշտ է:

ՓՈՆ ՏՕՊՆԱ·— Հ· Ց· Դ· «Կորիւն» խումբին ընդհ· ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայանալ ան– դամատետրով :

ՍԻՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ·— Հ· Ց· Դ· «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի ընդհ· ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, ընկեր Երանոս Մոզոսեանի բնակարանը: Կա– րեւոր օրակարգ: Բացականները նկատի պիտի առ– նուին :

ՍԻՆ ԺԷՌՈՄ·— Հ· Ց· Դ· «Հայաստան» են – թակոմիտէի ընդհ· ժողովը, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՆԱՄԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԻՆՉԵՒ Օգոստ· 31

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ գումարները·—

Սէն ԺԻԼԻԷՆ Ադամ 1600, Լէ ՄԻԼ Մար· 1500, ՓԱՐԻԶ (8) Հապ·, ՄՈՋԷԼ Կրի· 800ական, ԿԱԶԵՐ Աւե·, ՊԻԱՆՔՈՒՐ Հան·, ՊՈՒԼՈՆԵԼ Հան·, ԿԻՆԵԼ էչ· 1500ական, ՄԱՐՍԷՅԼ Ճամ· 2 հազար, ՖԻԼԻՓՎԻԼ Ոսկ·4 հազար, ԼԻՈՆ Վար· 1450, ՓԱՐԻԶ (7) Պաք· հազար, ՀԱՑՓԱ Ման – ճիւհան 4 բաժնեգին, ՄԱՐՍԷՅԼ Մանկ· 800, ՌՈՄԱՆ Թէք·, ՓԱՐԻԶ (2) Թիւ·, ՍԷՎՐԱՆ Իմմ· 1500ական, ԱՒՌՈՒՎԻԼ Թէքս· 800, ՄԱՐ – ՍԷՅԼ Պաք· 800, ՊԷՅՐՈՒԹ Թուբ· 2500, ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻԹ Նադ·, ՊՈՒԼ ՖՈԼՈՄՊ Ֆիւրք·, ՖՐԻ– ԺԻՒ Փիը· 1500ական, Աղա·, ՄԱՐՍԷՅԼ Տամ· 800ական, ԼԱ ԿՈՐՆ Ժագ 1600, ՄԱՐՍԷՅԼ Մա– յօ· 2500, Մուչ· 800, ՄԷՕՏՈՆ Աչրք·, ԻԷՒ Գալ· 1500ական, Ս· ԼՈՒԻ Գալ·, ԼԻՎՐԻ Կաոտ·, ՓԱՐԻԶ (14) Վ· Մ· 800ական, ՍԷՎՐԱՆ Փափ· 1500, ՎԻԼՄՈՒԱՄՈՆ Աւտ· 400 ֆրանք :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ·— Կը խնդրուի այն Օրաւոր– ներէն որոնք Օրաւուի տեղահանութեան ժամանակ իրենց 3—4 տարեկան եղբայրը կորսնցուցած են դրել մանրամասնութիւններով cabinetto dentistico via V. Emmanuelle I. Monza (Italia):

★ *Մարսէյլի Սէնթ Անթուան արուարձանէն Մեննեկչեան Ճակոբ կը փնտռէ իր ազգականները՝ Գէորգ, Սարգիս, Մարթա եւ Սրբուհի Մեննեկչէ – եաններ, որոնք Փարիզ ըլլալ կը կարծուին, ին– չպէս նաեւ Պօղոս եւ Պետրոս Տուտուեաններ, այժմ Ամերիկա: Տեղեկացնել Ց· Մեննեկչէեանի* 71 Camp. Frèze par St. Antoine Chemin du Pradel Traverse de l'Eglise, Marseille (France):

H. PASDERMADJIANի
HISTOIRE DE L'ARMÉNIE

Depuis les Origines jusqu'au Traité de Lausanne

Լիակատար ՀԱՑՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, չուրջ 500 էջ: Գին 1000 ֆրանք : Առաքման ծախքով 1100: Դիմել Հրատարակչին, Librairie Orientale H. Samuelian, 51 rue Monsieur le Prince, Paris (6): Chèque Postal Paris 1278-35:

Հրատա – Սամուէլ գրատան մէջ պիտի գտնէք ամէն տեսակ հայերէն եւ ֆրանսերէն գրքեր:

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

Արեւելեան ծանօթ երաժիշտները, Տիկին ՍՕՆԻԱ, Պ· ԳԱՐԱԳԱՇ (Քանուն), եւ Պ· ԱԼՖՈՆՍ (ուտ եւ քէմէնչիստ) Իրենց ամառնային պտոյտէն վերադարձած են եւ նոր յայտագրով մը կը նուագեն

ԲՈՒԼՈՐԻՆ ՄԱՏՋԵԼԻ
ԲՈՒԼՈՐԻՆ ՍԻՐԵԼԻ
ԲՈՒԼՈՐԻՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒԱԾ

Լ Ի Լ Ա ճաշարանին մէջ, 24 rue St. Lazare
Métro Trinité կամ N. D. de Lorette
Tél. Tri. 31–62

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 աճգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գինը 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Samedi 10 Septembre 1949 Շաբաթ 10 ՍԵՊՏ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5945–Նոր շրջան թիւ 1356 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԽԵԼՔ ԵՒ ՏՄԱՐԴԻ

Պատերազմ էր։ Ամբողջ երկիրներ դժոխքի վերածուեցան։ Միլիոնաւոր ժողովուրդներ ոչ միայն ստիպուեցան կրակը նետել իրենց զաւակ – ները, այլ եւ բռնի քշուեցան ահմանէ ահման։ Եւ կամ փախան խուճապահար , ուր որ բաց ճամբայ մը գտան ։

Այսպէս, միլիոններ խռնուեցան կեդր· Եւրո– պայի դաղթականներուն մէջ, արեւելքէն արեւ– մուտք, եւ հարկ եղաւ Տարագիրներու Միջազգա– յին կազմակերպութիւն մը ստեղծել (IRO) , հո– վանաւորութեամբ Միացեալ Ազգերու ։

Կազմակերպութեան պարտականութիւնն էր հոգալ այս դժբախտները, իրենց հայրենիքը վե – րադարձնելով կամ այլուր տեղաւորելով ։

Որոշուած էր բռնութիւն չգործադրել այն փա– խուստականներուն վրայ որոնք չէին ուզեր իրենց երկիրը վերադառնալ։

Նոյնիսկ եղերական դէպքեր, խմբական փա– խուստներ եւ անձնասպանութիւններ տեղի ունե– ցան, երբ Ռուսերը կ'ուզէին բռնի տանիլ իրենց քաղաքացիները ։

Այս բոլորը երէկուան պատմութիւն են։

Միլիոնաւոր այլազան բազմութեանց հետ խառնուած էին քանի մը հազար Հայեր ալ՝ Ս· Միութենէն, Պուլկարիայէն, Ռումանիայէն, Յու– նաստանէն։

Մէկ մասը բռնի աշխատաւոր, մնացեալը փախստական, այս տարագիրները խռնուեցան Գերմանիոյ մէջ, Շթուտկարտ։ Սակաւաթիւ համ– րանքներ ալ ապաստանեցան Աւստրիա եւ Իտա – լիա։ (Իրազեկները ընդհ· թիւը կը հաշուեն 3 – 3500 հոգի)։

Հազիւ իրենց զլուխը քարի մը վրայ դրած, տարագիր բազմութիւնը սկսաւ մտածել վաղ – ուան համար։ Ի՞նչ պիտի ըլլան, ո՞ւր պիտի եր– թան ։

Իրենց եկած տեղերը վերադարձողներ եղան։ Բայց մեծագոյն մասը նախընտրեց աւելի ազատ երկիրներ երթալ։ Գոնէ այնպիսի տեղ մը ուր կա– րենային հաւաքաբար ապրիլ։

Եւ սկսան օդնութեան կոչեր ուղղել ամէն կողմ, հանրագրութիւններ եւ պատուիրակու – թիւններ ղրկել, դարման մը գտնելու համար ի – րենց անել կացութեան։ Մանաւանդ որ, գերման ժողովուրդը ինք արդէն ջախջախուած , աննկա– բագրելի թշուառութեան մատնուած, չարիք մը կը նկատէ օտար բազմութեանց ներկայութիւնը։

Ուրեմն, աւելի բախտաւոր դաղութներու , անոնց ազգային եւ բարեգործական հաստատու – թեանց կ'իյնար դլուխ դլխի տալ եւ ելք մը գտնել։

Մարդիկ երբ դժբախտութեան կը հանդի – պին, կամայ – ակամայ, տարրական խմաստու – թիւնը կը պահանջէ չարիքին դարմանը փնտռել, ոչ թէ չան – քարող կարդալ ։

Երբ Ռուսաստանը կը ծփար յեղափոխու – թեան ալիքներուն մէջ եւ հարիւր հազարաւորներ դրացի երկիրները, մինչեւ իսկ Պոլիս կ'ապաս – տանէին, մարդիկ չէին հարցներ թէ ինչու կը փախչին, այլ կը փութային պատսպարել, կե – րակրել, խնամել զանոնք։

Երբ ուրիշ տասնեակ հազարաւորներ Պուլկա– րիա, Ռումանիա, Յունաստան կ'ապաստանէին , ոչ մէկը միտքէն կ'անցընէր հաւատաքննութեան փորձեր կատարել։ Նոյնիսկ չէին ուզեր վիրաւո– րել այն անվնաս արարածները որոնք ոչ մէկ պատճառ ունէին հեռանալու ։

Այսպէս ամէն տեղ։ Նոյնիսկ այս երկրին մէջ, երբ միլիոնաւոր քաղաքացիներ խուճապահար հեռացան իրենց բնակավայրերէն, պատերազմի փոթորիկներուն մէջ։

Բռնութիւնը բռնութիւն է ամէն տեղ։ Երբ հազարաւոր բազմութիւններ իրենց սեփական աչ– քերով տեսած են անհնարին չարիքներ, տիրա – ցուական խրատներու պէտք չունին, այլ եղբայ – րական աջակցութեան ։

Այդ դիտակցութեամբ էր որ ասպարէզ նետ – ուեցան Հիւս· Ամերիկայի հայրենասէր կազմա – կերպութիւնները եւ հիմնեցին «ԱՆԶԱՒ»ն, տեղա – տորելու համար կեդր· Եւրոպայի քանի մը հազար հայ տարագիրները ։

Մեր անխելք եւ տմարդի դիմակաւորները այս մարդասիրական գործն ալ ծուռ մեկնեցին ։

Շ.

Հին ուղղագրութիւնը վերահաստատուած

Թէհրանէն կը գրեն «Ցուսաբեր»ի (19 0 – գոստոս)։—

Ինչպէս յայտնի է, Իրանի հայ վարժարանն– րում ընդունուած էր եւ գործադրւում էր, այս – պէս կոչուած, նոր ուղղագրութիւնը (բոլշեւիկ – եան)։ Դրսի հովերին ենթարկուած Ազգ· Մար – մինները այս չարիքը պարտադրած էին մեր կըր– թական հաստատութիւններին։ Ուրախ եմ յայտ– նելու, որ Թէհրանի թեմի պատգամաւորական ժողովը իր 1949 Օգոստոս 9ի նիստում՝ 17 թեր , 1 դէմ եւ 4 ձեռնպահ ձայներով որոշեց Թէհրանի թեմի ենթակայ բոլոր դպրոցներում վերահաս – տատել հին ուղղագրութիւնը։ Դէմ քուէարկողը ոմանք էր։ Ոմանք էր նաեւ ձեռնպահնե– րից երուանդ Ճարութիւնեանը ։

Պատգամաւորական ժողովի որոշումը ցնծու – թիւն պատճառեց ժողովրդին ։

Եգիպտոսի առաջնորդը հրաժարած

Գահիրէի վերջին թղթակիրէն կ'իմանանք թէ Եգիպտոսի առաջնորդը, Մամբրէ արք· Սի – րունեան հրաժարական տուած է Օգոստոս 13ին, նկատելով որ Քաղաք· ժողովը ոչ դիւան կրցած է կազմել, ոչ ալ գործի ձեռնարկել ։

Այս Քաղաք· ժողովը ընտրուած էր ապօրի – նաբար, անցեալ Յուլիս 11ին, առանց կանոնա – կան մեծամասնութեան, տեղի տալով բուռն բո– ղոքներու ։

Թարերդ՝ աւերակ խաղտ

« Ճումհուրիյէթ »ի Յուլիս 30ի թիւին մէջ « Խարբերդ աւերակ քաղաք » խորագրով յօդուած մը հրատարակած է Ագչէհիրցի Թուրզուա Աչայ։

Յօդուածագիրը նախ կը ներկայացնէ պատ – մական յիշատակարանները, որոնք մնացած են Բիւզանդիոնի, Ազգայնոյնու եւ Օսմանեան շրջան– ներէն, ապա կ'աւելցնէ ·

« Քաղաքը աւերակ վիճակի մէջ է, կարծէք մեծ երկրաշարժի մը ենթարկուած կամ թշնա – միին կողմէ քանդուած ըլլար։ Աւերակներու այս անապատին մէջտեղ կը բարձրանան պատմական յիշատակարաններ ։

Խարբերդը ունի տասնէ աւելի բաղնիք, քսա– նի չափ մզկիթ եւ երեք եկեղեցի »։

Բիւզանդական շրջանէն մնացած բերդը նկա– րագրելէ ետք, յօդուածագիրը կ'ըսէ · —

« Բայց այսօր սարդերը իրենց ոստայնները հաստատած են հոն, խղունջներ բոյն չինած են, մամուռ կապած է, անձրեւի եւ ձիւնի ազդեցու – թեան տակ փտած այս բերդին մէջ այլեւս մար – դիկ չեն բնակիր ։

Ներկայիս ամէն դործունէութիւն դադրած է Խարբերդի մէջ։ Այլեւս չկան փողոցները լեցնող բազմութիւնը, դիւղացիները քաղաք համախմբող տօնավաճառները։ Միայն դարունը եւ ամառը կենդանութիւն կուտան քաղաքին ։

Աղբիւրներ, որոնց ջուրերը կը հոսին տխուր մելամաղձոտութեամբ եւ խոր լռութեան մէջ· մամուռ կապած պատեր, չտրուաններ, որոնք լալով սպառած են իրենց արցունքները· հարիւ – րաւոր խանութներ պարունակող ընդարձակ չու – կան, որ տարիներէ ի վեր կարօտն ունի ճամբոր– դի մը երեսը տեսնելու· ամէն ինչ անցեալի կեն– դանութեան, բարօրութեան հետքը կը կրէ ։

Վերջապէս Խարբերդ թախծի երկիրն է։ Հոն դուարթութեան յաջորդած է խոր տառապան – քը ։ Աւերակներուն վրայ կարծէք սու – գի չզարչ մը ըլլային պղտատու ծառերը, որոնք հին օրերուն արմատ ձգած են· ինչպէս լքուած դերեզմանատան մը մէջ բուսած խոտերը։ Ամէն ինչ տխրութիւն կը ներշնչէ ։

Այս վիճակը ապդած է նաեւ Խարբերդի եր – դերուն վրայ։ Աստոնց մէջ ամբողջ անցեալ մը կա– րելի է կարդալ։ Նախապէս զուարթութիւն արտա– յայտող երգերը հետզհետէ վերածուած են տը – խուր մեղեդիներու ։

Այս մեռեալ քաղաքին վիճակը ապդած է նա– եւ Խարբերդցիին վրայ։ Անոր դէմքին կը տես – նուին թախիծի անխուսափելի հետքերը։ Այսօր Խարբերդի մէջ ապրողներ այս աւերակ քաղաքին դերեզմանապահներն են, որոնք վայրկեան մը իսկ չեն ուզեր հեռանալ անկէ ։

Խարբերդցին հաւատարիմ է իր հին սովորու– թիւններուն ։

Կազութիւնը Պալհանեան ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Մոսկուայի « Նոր ժամանակները » չաբաթա – թերթը ձայնակցելով միւս բոլշեւիկեան թերթե– րուն, կը գրէ թէ Թիթօ կը գործակցի յունական կառավարութեան հետ, դրդռութիւններ յարու – ցանելու համար Ալպանիոյ դէմ, աջակցութեամբ Մ· Նահանգներուն եւ Մեծն Բրիտանիոյ ։

— « Եուկոսլաւիոյ նոր փաշականներուն եւ ուրիշ աչխարհակալ պետութեանց դործակցու – թիւնը բացորոշապէս կը հաստատուի վերջին դէպքերով։ Ծրագրեալ ըլամարա մը կը մղուի Ալ– պանիոյ դէմ, միեւնոյն կեդրոնէն եւ սահմանա – յին չրջաններու մէջ կատարուած զինուորական գործողութեամբ» ։

Թերթին յայտարարութեան համաձայն, «Թի– թոյի խմբակը եւ իր գործակալները մանրամասն ծրագիր մը մշակած են, Ալպանիան կլլելու հա– մար եւ ազդը փրկուած է միայն չնորհիւ ժողո – վուրդին արթնութեան։ Պէտք չէ անպատիժ ձգել Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ փաշականներուն ձեռնարկները Ալպանիոյ ժողովուրդին դէմ։ Անգ– եւամերիկացիները կը զգան որ ներկայ պահը նը– պաստաւոր է ճնչում բանեցնելու համար, չնոր – հիւ «Թիթոյի խմբակին սրիկայական դաւաճա – նութեան »։

Թերթը խմբագրականով մըն ալ կ'ազդարարէ թէ Եուկոսլաւիոյ ժողովուրդը անպատճառ հա – շիւ պիտի պահանջէ դաւաճաններէն ։

★ Եուկոսլաւիոյ բարձրաստիճան սպաներէն դօր· Վուչքովիչ յօդուածով մը կ'ամբաստանէ Ս· Միութիւնը թէ «դաւաճանեց Յունաստանի ապս – տամբներուն, պայքարելու համար Եուկոսլաւիոյ դէմ։ Այս առթիւ կ'ըսէ նաեւ թէ Մոսկուայի հը– րամաններուն վրայ էր որ զօր· Մարկոսի յաջորդ նչանակուեցաւ Նիքոլա Զախարիատես, յարձակո– ղական պատերազմը վերածելով պաչտպանողա – կանի ։

★ Պելկրատի չրջանային դատարանին հրա – մանով արգիլուեցաւ Դրոշներու Միութեան օր – կանին վերջին թիւը, որ Ս· Միութեան քաղաքա– կանութիւնը կը նմանցնէր Աւստրիա – Հունգա – րիոյ բռնած դիրքին, 1914ին (տես երէկուան «Յառաջ»ը)։

ՅՈՒՆ ԱՊՍՏԱՄԲՆԵՐԸ ՉԵՆ ԳՈՒՍԱՀԱՏՄԸ

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ յոյն համայ– նավար ուսուցիչ մը, Փեթրիախս, յանդուգն ար – շաւներ կը կատարէ 200 հրոսակներով։ Փեթրի – ախս Կրամոսի ճակատամարտի ամէնէն տաք օ – րերուն ներս մտնելով Ալպանիայէն, ամբողջ ե – րեք չաբաթ ահուսարսափի մատնած է Սուլիի չր– ջանը։ Արշաւած է դիւղէ դիւղ, հրացաններով եւ դնդապիրներով, կրակի տուած է չատ մը տուներ, յափշտակած է ջորիներ եւ ոչխարներ, եւ երբ – տասարդներ առնանդած՝ իրենց միացնելու հա– մար։ Երկու հազար կառավարական դինուորներ կը հետապնդեն այս հրոսախումբը, որ երբեմն կ'անհետանայ, Ալպանիա վերադառնալով ։

Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, հրոսա – խումբը կը դործէ երկու տարիէ ի վեր ։ Անցեալ Յունիսին կառավարական զօրքը մաքրեց վտան – դուած չրջանը եւ Փեթրիախս Ալպանիա փախաւ։ Այն աաեն 150.000 փախստականներ իրենց դիւղե– րը վերադարձան, սկսան նորոգել իրենց տուները եւ աչխատիլ։ Բայց ահա հրոսապետը նորէն մէջ– տեղ ելած է, չարունակելով սպանութիւնները, առնանդումները եւ աւարառութիւնը։ Եւ դիւղա– կիները նորէն կը փախչին ։

Իրազեկներու կարծիքով, այս ասպատակու – թիւնները կարելի է դադրեցնել միայն հսկողու – թեան տակ առնելով Ալպանիոյ սահմանադլուխը։

«Զափազանց արդուն եւ զգոյշ»

Թուրքիոյ վարչապետը, Շէմսէտտին Կիւնալ– թայ, Սըվազ այցելելով, հիմնարկէքը կատարեց հիւանդանոցի մը որ պիտի արժէ չորս միլիոն ոս– կի։ Այս առթիւ մանրամասնօրէն պարզեց երկրին կացութիւնը ։

Վարչապետը յետոյ դնաց Տիվրիկ, եւ քաղա– քական ճառ մը խօսելով, յայտարարեց ·

— « Համաչխարհային պատերազմը վերջա – ցաւ թէեւ, բայց խաղաղութեան թուչունը դեռ չի աւաւոներ հորիզոնին վրայ։ Ընդհակառակն, մօ– տենալու տեղ կը հեռանայ մեզմէ։ Պալքաններու եւ Իրանի մէջ, կացութիւնը կնճռոտեցաւ վեր – ջերս։ Մենք ալ, Թուրքերս, պէտք է չափազանց արթուն եւ զգոյշ ըլլանք։ Ասոր համար էական պայման է ազդ· միաբանութիւնը։ Մենք ազդ մըն ենք որ մեր բոլոր դժնդակ պայքարները չահած ենք չնորհիւ մեր միաբանութեան։ Այսուհետեւ ալ պարտաւոր ենք նոյն ճամբէն քալել, որպէսզի պահենք մեր անկախութիւնը »։

Կիւնալթայ այցելեց նաեւ Երզնկա ։

ԵՐԿԻՐԸ ԱԶԱ՛Տ. ՄՇԱԿՈՅԹԸ ԱԶԱ՛Տ. ԼԵԶՈՒՆ ԱԼ ՀԱՐԱԶԱ՛Տ...

ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆ ՀՐԱՉ. ԱՃԱՌԵԱՆ
ԵՒ ՊՐՈՖ. ՂԱՓԱՆՑԵԱՆ ԱԼ
ՍԵՒ ՅԱՆԿԸ ԱՆՑԱՆ

ԽՄԲ.— Ստորեւ նոյնութեամբ կ'արտատպենք, պեմֆ, միայն ուղղագրութիւնը փոխելով, երեւանի պաշտօնաթերթին՝ «*Սովետական Հայաստան*» օրաթերթի հետեւեալ զեկուցումը, ակադեմական Հրաչեայ Աճառեանի եւ Պրոֆ. Ղափանցեանի «հակամարբսխստական» տեսութեանց մասին: Յօդուածին խորագիրն ալ գլուխ-գոր-ծոց նմոյշ մըն է լեզուական հարազատութեան. — «*ԼԵԶՎԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ ԻԴԵՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ԱՆԱՂԱՐՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՍԿԶԲՈՒՆՔ-ՔԱՑՈՒՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ*» (**1949** Յուլիս **20**).—

Վերջերս Հայաստանի Կ. (բ) Պ. Կեդրոնական Կոմիտէն ծաւալուն որոշում ընդունեց ռէս-պուբլիկայում լեզուաբանութեան վիճակի մասին:

Օրերս տեղի ունեցաւ Հայկական ՍՍՌ Գիտութիւնների ակադեմիայի հասարակական գիտութիւնների բաժանմունքի նիստը, Երեւանի Մոլոթովի անուան պետական համալսարանի պատմութեան եւ փիլոլոգիական ֆաքուլթէթների պրոֆէսէօրա – դասախօսական կազմի հետ միասին՝ նուիրուած այդ որոշման քննարկմանը:

Նիստում զեկուցումով հանդէս գալով, Հայկական ՍՍՌ Գիտութիւնների ակադեմիայի իսկական անդամ Ա. Յովհաննիսեանը բնութագրեց Հայաստանի լեզուաբանական գիտութեան համար Հայաստանի Կ (բ) Պ Կենտկոմի ընդունած որոշման կարեւորագոյն նշանակութիւնը:

— Հայաստանի Կ(բ)Պ Կեդրոնական Կոմիտէն նշել է.— Ասում է զեկուցողը,— որ վերջին տարիների ընթացքում Հայաստանում քիչ բան չի կատարուած մարքսիստական – լենինեան լեզուաբանութեան զարգացման բնագաւառում: Հայկական ՍՍՌ Գիտութիւնների ակադեմիայի լեզուի ինստիտուտը եւ Երեւանի Պետական Համալսարանը նկատելի աշխատանք են կատարել լեզուի այն ուսմունքի պրոպագանդայի գծով, որ մշակել է սովետական լեզուաբանութեան հիմնադիր ակադեմիկոս Ն. Յա. Մառը: Հրատարակուել են մի շարք գիտահետազօտական աշխատութիւններ Հայոց լեզուի տեսութեան եւ պատմութեան հարցերի վերաբերեալ: Ռեսպուբլիկայում աճեցուել են ակադեմիկոս Մառի հետեւորդներ հանդիսացող սովետական լեզուաբանների նոր երիտասարդ կադրեր:

Սակայն ձեռք բերուած յաջողութիւնների հետ միասին, Հայաստանի Կ(բ)Պ Կեդր. կոմիտէն նշեց լուրջ թերութիւններ եւ սխալներ լեզուական գիտական գիտութեան բնագաւառում: Հայաստանի լեզուաբանների մէջ կան այնպիսիները, որոնք մինչեւ այժմ էլ պահում են հնդեւրոպական լեզուաբանութեան դիրքերում: Հայկական ՍՍՌ Գիտութիւնների ակադեմիայի խմբական անդամ Հ. Աճառեանը իր աշխատութիւններում բացայայտօրէն քարոզում է հակապատմական այն «թէորիան», որ իբր գոյութիւն է ունեցել «հնդեւրոպական նախալեզու», որից ծագել են ժամանակակից հնդեւրոպական ցեղակից լեզուները: Հիմնուելով «նախալեզուի», «նախամայր ժողովրդի», «նախահայրենիքի» այդ կեղծ գիտական «թէորիայի» վրայ համաբելով, որ հայերէնն անմիջականօրէն առաջ է եկել «հնդեւրոպական նախալեզուից», Հ. Աճառեանը պնդում է, որ Հայերը կազմում են հնդեւրոպական նախամայր ժողովրդի մի ճիւղը: Հետեւելով բուրժուական լեզուաբաններ Հիւբշմանին, Մեյեին եւ ուրիշներին, Աճառեանը հետեւում է լեզուի էվոլիւցիոն զարգացմանը եւ ժխտում է լեզուական ռէվոլիւցիաները:

Գանուելով հակագիտական ֆորմալիստական դիրքերում, Պրոֆ. Աճառեանը խեղաթիւրում է լեզուի զարգացման պատմութիւնը հակառակ Մառի այն դրոյթի, որ լեզուի եւ մտածողութեան զարգացման ստագիաները բնորոշւում են հասարակական արտադրութեամբ:

Իր գիտա – հետազօտական եւ դասախօսական գործունէութեան ընթացքում Հ. Աճառեանը հետեւողականօրէն կիրառել է բուրժուական լեզուաբանութեան սկզբունքները, դրանով իսկ փորձելով արատաւորել ակադեմիկոս Մառի ուսմունքը: Սակայն, չնայած որ Հ. Աճառեանի հայեացքների ռէակցիոն հակագիտական էութիւնը ընդգծուել է դեռ Հայաստանի Կ(բ)Պ Կեդր. կոմիտէի լուծելիական աշխատանքի հարցերի վերաբերեալ որոշման մէջ, մինչեւ այժմ մեր լեզուաբանները նրա աշխատութիւնները հանդիսանօրէն չեն ենթարկել հետեւողական քննադատութեան:

Հայկական ՍՍՌ Գիտութիւնների ակադեմիայի իսկական անդամ Գ. Ղափանցեանը, որը կանգնած է եղել լեզուաճակատայինների հակամառեան դիրքերում, երկար տարիներ Երեւանի Պետական Համալսարանում ղեկավարել է Ն. Յա. Մառի կաբինետը եւ ընդհանուր լեզուաբանութեան ամբիոնը: Իր դասախօսական եւ գիտա – հետազօտական գործունէութեան ամբողջ ընթացքում իրեն յայտարարելով ակադեմիկոս Մառի աշակերտ, Ղափանցեանը փաստօրէն օգտագործել է իր դիրքը սովետական լեզուագիտութիւնը վարկաբեկելու համար, հետեւողականօրէն բանաւոր եւ գրաւոր կերպով հանդէս գալով Մառի ուսմունքի հիմնական դրութիւնը հերքելու փորձեր լով:

Պրոֆ. Ղափանցեանը եւ նրա ձայնակիցները Վ. Առաքէլեանը եւ Մ. Խորայէլեանը փորձել են մառեան լեզուաբանութեանը թշնամի իրենց աչքում քարոզել «մարքսիստական նոր լեզուաբանութիւն ստեղծելու» վերաբերեալ ազգը կարաբութեամբ:

Իրականում Պրոֆ. Գ. Ղափանցեանը գլորուել է ժամանակակից ռէակցիոն բուրժուական խէա – լիստական լեզուաբանութեան դիրքերը եւ կանգնել է հնդեւրոպաբանութեան լիտրների կեղծ գիտական «թէորիաների» դովաբանական եւ պրոպագանդայի ուղղ վրայ, որոնց դիրքերից եւ փորձել է վարկաբեկել ակադէմիկոս Մառի մարքսիստական – լենինեան ուսմունքը լեզուի վերա – բերեալ:

Զեկուցողը մէջբերումներ է անում Պրոֆ. Ղափանցեանի տարբեր տարիների ընթացքում արտայայտած կարծիքներից, որոնք մերկացնում են նրա թշնամական վերաբերմունքը լեզուի վերաբերեալ Մառի ուսմունքի հիմնական սկզբունքների նկատմամբ:

Պրոպագանդելով պատմա – համեմատական լեզուաբանութեան «սկզբունքները», Ղափանցեանը ըստ էութեան գլորուել է բուրժուական հնդեւրոպաբանութեան միւնդյն դիրքերը: Ահա թէ ինչու դեռ 1932 թուին ակադեմիկոս Մառը «Յաբէթաբանութեան եւ Մարքսիզմի վերաբերեալ Բաքուի տիպքիւսիայի առթիւ» իր աշխատութեան մէջ, խիստ քննադատելով Ղափանցեանի «Լեզուի եւ նրա դիալէկտիկական զարգացման շուրջը» յօդուածը, նրան դասում է բուրժուական այն գիտնականների վոհմակին, որոնք «... պաշպանում են վտանգ, վրդովուած եւ անհանգստացած հին ուսմունքը»:

Պրոֆ. Ղափանցեանը իր համար ոչ մի հետեւութիւն չի արել սովետական ականաւոր գիտնականի այդ արդարացի ընդհատականից. Նա էլ աւելի է ուժեղացնում իր չարամիտ յարձակումները Մառի ուսմունքի վրայ եւ միաժամանակ ստոր-թաքարշութիւն է անում բուրժուական ռէակցիոն այնպիսի լեզուաբանների առաջ, ինչպիսիք են Մէյէն, Սեպիրը, Սօսիւրը եւ ուրիշներ, դանելով, որ նրանց հայեացքները աւելի մօտ են մարքսիզմին, քան ակադեմիկոս Մառի հայեացքները:

1947 թուին հրատարակուած «Հայաստան Հայերի բնօրրան» իր դրքում Գ. Ղափանցեանը բացայայտօրէն հանդէս է գալիս նոր յարձակումներով Մառի հիմնադրած սովետական մատէրիալիստական լեզուաբանութեան դէմ:

Հայաստանում լեզուի վերաբերեալ գիտութեան նման վիճակը բացատրւում է նրանով, որ Հայկական ՍՍՌ Գիտութիւնների ակադեմիայի լեզուի ինստիտուտի եւ Երեւանի Պետական համալսարանի ղեկավարութիւնը հաշտուողական դիրք են բռնել Պրոֆ. Հ. Աճառեանի եւ Պրոֆ. Գ. Ղափանցեանի նկատմամբ եւ դրանով իսկ նրանց հնարաւորութիւն են տուել քարոզել իրենց հակամարքսիստական ռէակցիոն «թէորիանները»: Հայաստանի լեզուաբանների մի մասը (Ա. Ղարիբեան, Գ. Սեւակ եւ ուրիշներ) ոչ միայն հետեւողական սկզբունքային բոլշեւիկեան պայքար չեն մղել Պրոֆ. Աճառեանի եւ Պրոֆ. Ղափանցեանի վնասակար կոնցէպցիաների դէմ, այլեւ փորձել են Մառի ուսմունքը հաշտեցնել այդ կեղծ գիտական «թէորիաների» հետ: Այսպէս, դոցէնտ Գ. Սեւակը, Պրոֆ. Աճառեանի «Հայոց լեզուի պատմութիւնը» դրքի առաջաբանում, որը հրատարակուել է 1940 թուին, տուրք է տուել բուրժուական հնդեւրոպաբանութեանը, հետեւելով «լեզուների ազգակցութեան» եւ «նախահայրենիքի» թէօրիային: Պրոֆ. Ա. Ղարիպեանը, որը յայտնի հանդէս է եկել առհասարակ հնդեւրոպաբանութեան քննադատութեամբ, հետեւողականպայքար չի մղել հայկական հնդեւրոպաբանների դէմ եւ այդ պատճառով նրա քննադատութիւնը կրել է վերացական բնոյթ: Ճաճախ նա այնտեղ է հասել, որ գովաբանել է Պրոֆ. Ղափանցեանի աշխատութիւնները, նրան յայտարարելով Մառի հետեւորդ, սովետական նոր հայագիտութեան ներկայացուցիչ:

Այս բոլորի հետեւանքով մեզ մօտ լեզուաբանութեան բնագաւառում ստեղծուել է լիպէրալիզմի եւ հաշտուողականութեան մթնոլորտ, որը ոչ միայն խանգարել է մառեան ուղղութեան հակառակորդների մերկացմանը եւ ջախջախմանը, այլեւ վնաս է հասցրել լեզուաբանների երիտասարդ կադրերի դաստիարակութեան գործին:

— Մեր յետագայ աշխատանքի հիմքում դնելով Համ Կ(բ)Պ Կեդր. կոմիտէի խէզոլոգիական հարցերի վերաբերեալ եւ Հայաստանի Կ(բ)Պ Կեդր. Կոմիտէի որոշումը,— ասւրտում է իր զեկուցումը ընկեր Ա. Յովհաննիսեանը,— լեզուաբանները, լայնօրէն ծաւալելով քննադատութիւնն ու ինքնաքննադատութիւնը, պէտք է լիովին ուղղեն լեզուաբանութեան բնագաւառում թոյլ տրուած սխալները եւ նոր աստիճանի բարձրացնեն լեզուաբանական գիտութիւնը:

Մարքսի փոխանակութեան ժամանակ հան-դէս եկողները ջերմօրէն ողջունեցին Հայաստանի Կ(բ)Պ Կեդրոնական Կոմիտէի որոշումը: Այդ ո-րոշման հիմնական իմաստն այն է, որ նա կոչ է անում անհաշտ լինել սովետական լեզուաբանութեան դէմ ուղղուած թշնամական «թէօրիաների» ամէն մի դրսեւորման նկատմամբ: Լեզուաբանութիւնն իդեոլոգիա է, աշխարհհայեացքների պայքար: Այժմ մեզ մօտ վերջ է դրուել լեզուի վերաբերեալ ակադեմիկոս Մառի մարքսիստական ուսմունքի դէմ ուղղուած խիստ վնասակար յարձակումներին, Մառի, որը մարքսիզմ-լենինիզմի դիրքերից անհաշտ պայքար է մղել բուրժուական լեզուաբանութեան դէմ: Մեր ռէսպուբլիկայում բուրժուական հնդեւրոպաբանութեան հետեւորդները ամէնից աւելի քննադատել են Մառին, որպէս տեսաբանի, փորձելով նրան հակադրել բուրժուական լեզուաբանութեան ռասայական թէօրիան: Մենք պարտաւոր ենք, մինչեւ վերջը ջախջախելով ռէակցիոն լեզուագիտութեան ջատագովներին, շարունակել ակադեմիկոս Մառի ուսմունքի հետագայ զարգացումը:

Յունահայ գաղութը Եւեկ եւ այսօր

ԱԹԷՆՔ. — 1922ին Յունաստանի հայութեան թիւը հասած էր մինչեւ 75—80.000ի: 1924—5ին չատեր գաղթեցին Ֆրանսա, Սուրիա, Ամերիկա, եւ թիւը իջաւ 60 հազարի, իսկ 1927—32ին 35 հազարի: Ներկայիս 12—15 հազարի կը հասնի ընդհանուր թիւը: Հաւանական է որ դեռ 300 հոգի եւս մեկնին: Այս թիւին մէկ կարեւոր մասը կը գտնուի Աթէնքի շրջանին մէջ, մօտ 2000 Սելանիկի մէջ, իսկ գաւառներու մէջ կան 12—15 ընտանիքներէ բաղկացած փոքրաթիւ համրանքներ:

Յունահայերը երկու դասակարգերու կարելի է բաժնել,— ունեւոր եւ գործաւոր: Մէկէկ դասը դրեթէ չկայ: Առաջինները մասի վրայ համրուղ առեւտրականներ են, իսկ բանուոր դասակարգը չատ դժուարութեամբ իր օրապահիկը կը հայթայթէ, ինչ որ արտադաղթի գլխաւոր պատճառն է: Յունաստանի մէջ ներկայիս տիրող տընտեսական տագնապը եթէ չարունակուի, չատ հաւանական է որ մնացեալներն ալ գաղթին:

Յունահայ ազգային կեանքը լճացած վիճակ մը ունի, Մազլումեան արք. ի ապիկար եւ հակասահմանադրական ընթացքին հետեւանքով: Ակէ քսան տարիներ առաջ գործերը կը վարէր Ազգ. կեդր. վարչութիւնը, ընտրուած չրջաններէ եւ հակա պատգամաւորներու կողմէ: Ներկայիս Մազլումեան արք. կ'ընտրէ իր ուզած մարդոցմէ վարչութիւն մը, նոյնիսկ չրջաններու թաղային խորհուրդները ինք կը նշանակէ:

Այս բռնակալութեան հետեւանքով ժողովուրդը ուծացած է թէ ազգային եւ թէ եկեղեցական կեանքէ: Մազլումեանի վարչութիւնը եւ հոգինականութիւնը կապուած է էջմիածնի, իսկ Յունահայ ազգային բոլոր գործերը կապուած են առաջնորդին եւ իր արբանեակներուն քմահաճոյքին: Ինքը երբեք չէ հետաքրքրուած չրջաններու ազգային կեանքով եւ երբեք չէ այցելած:

Մակեդոնիոյ յունահայութիւնը սեւ օրեր անցուց Մազլումեանի քահանաներէն մէկուն տխմար մէկ քայլին հետեւանքով:

Պատերազմէն վերջ, երբ Պուլկարները այդ չրջանները պարպեցին, տեղացիները կատղած էին հայ անմեղ ժողովուրդին դէմ:

Ներկայիս բարեբախտաբար թիւրիմացութիւնները վերջ գտած են եւ յունական կառավարութեան ու ժողովուրդին վերաբերմունքը հայերու հանդէպ խիստ բարեացակամ է: Անատոլ պրպարտութիւններու եւ գրոյցներու հետեւանքով կարգ մը Հայեր ձերբակալուած էին, սակայն յոյն արդարադատ դատարանները բոլորն ալ անպարտ արձակեցին: Վերջապէս Հայերը չատ գոհ են յոյն ժողովուրդէն, եւ կառավարութենէն, իսկ ակամայ երկրէն արտադաղթող Հայերը իրենց սրտին մէջ ունին երախտագիտութեան անմոռանալի յիշատակ մը:

Արտադաղթի եւ նիւթական անձկութեան հետեւանքով չատ մը ազգային դպրոցներ փակուած են, մանաւանդ որ աշակերտներ կը պակսին: Աթէնքի եւ արուարձաններու մէջ հայկական դպրոցները իրենց գոյութիւնը կը չարունակեն: Ա. սոնց գլխաւորն է Զաւարեան վարժարանը Քոպինոյ մէջ, (տնօրէնը Պ. Օննիկ Զաքարեան):

վարժարանը նախանձելի բարձրութեան մը վրայ կը գտնուի, ըլլալով ուղղակի Հայ Կ·Ժաչի պաշտպանութեան տակ: Զաւարեան վարժարանը ոչ միայն մշակոյթին լուսապայծառ ջահ մըն է, այլ առաջնորդ եւ քաջալերող՝ յունահայ մարզական կեանքին, մասնաւորաբար Հ· Մ· Ը· Մ·ի: Ցու– նահայութիւնը ունի միակ թերթ մը՝ «Ազատ Օր»: «Յառաջդիմական», «Նոր կեանք»ը փակ – ուեցաւ, ընթերցող չունենալով:

Հ· Մ· Ը· Մ·ը Ցունաստանի մէջ ունի չորս մասնաճիւղեր — Քոզինիա, Ֆիքս, Լիփաղմա եւ Սելանիկ: Անդամներու թիւը կը հասնի 600ի, որոնց 120ը Քոզինիոյ մէջ: Հ· Մ· Ը· Մ· Ցունաս – տանի մէջ որեւէ արտաքին ազդեցութեան տակ չէ եւ ծառայելով իր նպատակին, կը ղեկավարի միայն անչափահասներու հոգեկան եւ մարմնական բարձրացումով:

Զաւարեան վարժարանի կենսատու չունքին տակ հասակ նետող հայ արիները այդ չքնաղ նե– րու յոյն սկաուտները կը վերազանցեն ամէն տե– սակէտով:

Հ· Մ· Ը· Մ·ի հայորդիները սիրուած ու յարգուած են բոլոր յոյն չըլլանակներուն կողմէ: Թագաւորը լուսանկարուած է հայ սկաուտ խըմ– բապետներու կողքին: Հայ արիները կը մասնակ– ցին իրենց յոյն եղբայրներու բոլոր հանդիսաւո – րութիւններուն եւ դրեթէ միշտ առաւելութիւնը կը մնայ հայ փոքրերուն:

Քոզինիոյ 14րդ խմբակը այս տարի Օդոստո– սին Տինօ կղզին գացած է եւ ներկայ ըլլալով եկե– ղեցական արարողութիւններուն, հսկած է կար – գապահութեան: Այս առթիւ հայ սկաուտները կնքած են յոյն երախայ մը, կոչելով Հայ Արի ա– նունը:

Հայ սկաուտները այցելած են յոյն դինուոր – ներու հիւանդանոցները, բարոյապես սփոփելով: Մեր փոքրիկներուն այս անկեղծ ցոյցերը խոր տպաւորութիւն թողած են թէ կառավարութեան եւ թէ ժողովուրդին վրայ:

Յոյն Ազգ· Անկախութեան տարեդարձին (Մարտ 25) առթիւ հայ սկաուտական խոհ ա – ջակ հանդէսի մը հրաւիրուած էին յոյն բարձրա– ստիճան անձնաւորութիւններ, քաղաքապետը, ռա– զմիկանապետը եւայլն: Օտար հիւրերը խոր յու – զումով բաժնուեցան, մինչեւ վերջ ունկնդրելով յունարէն յայտագիրը: Այդ հանդէսէն յետոյ, թէ յաջորդ տրուեցաւ յոյն 55 աղէտեալներու: Սկաուտական չարժման գլուխն է կանգնած Պ. Կարապիս Մեսրոպեան:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Ա.— Պարոն, երկու քիլօ տանձ ապսպրած էի, եւ մեր տղուն հետ ղրկածդ կշռելով՝ մէկու– կէս քիլօ դուայ:

ԹԱՆՒԽԹԱՆ.— Տղաղ ալ կշռեցի՞ր ...:

★

ԳԻՐ ԿԻՆԸ.— Բժիշկս ըսաւ որ մէկ ամիս օ – դափոխութեան երթամ: Լաւ պանդոկ մը կը ճանչնա՞ք:

Ա.— Կը յանձնարարեմ որ Ֆ· դիւղի Ա· պան– դոկը երթաք: Կերակուրները այնքան քիչ են՝ որ լաւ մը կը նիհարնաք ...:

Ս· ՂԱԶԱՐԻ ՎԱՆՔԻՆ ԿԱՐԵՒՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

«Մասիս»էն կ'իմանանք թէ Հռոմի մէջ լոյս տեսած է իտալական համայնապիտարան մը, ո – րուն առաջին հատորին մէջ ներկայացուցած են Հայոց պատմութիւնը, մատենագրութիւնը, յա – ջող կերպով ուրուագծուած են հայ ծանօթ գրող– ներու եւ գործիչներու դէմքերը:

Սուրբ տարին պիտի տօնուի մեծ հանդիսու – թեամբ: Այժմէն կը հրատարակուի տեղեկատու պարբերաթերթ մը, որ կը ծանուցանէ հանրու – թեան՝ կեդրոնին բոլոր որոշումները:

Սուրբ Տարուան ընթացքին տեղի պիտի ու – նենան սրբազաստմներ, հանդիսաւոր արարողու– թիւններ, կրօնական ցուցահանդէսներ, որոնց մէջ իր մասնաւոր տեղը ունի արեւելեան եկեղեցին ե – րու դեղարուեստը:

Մխիթեալ Նահանդներէն Վենետիկ՝ Ս.Ղազար հասած է մասնաւոր մեքենայ մը, երաժշտական հրատարակութեանց, ինչպէս նաեւ գունաւոր պատկերներու տպագրութեան համար: Հ· Ղե – ւոնդ վրդ· Տայեանի ազգ· երաժշտութեան նուիր– ուած մեծ գործը չուտով պիտի յանձնուի մա – մուլին:

Մամուլի տակ են Հ· Կիւրեղ վրդ· Քիպար – եանի եւ Հ· Մեսրոպ վրդ· Ձանաշեանի Հայ Մա – տենաշրութեան պատմութիւնները: Առաջինը կը թնէ հին չրջանը: Այս հատորները լոյս կը տես– նեն յատկապէս դպրոցներու համար:

Մխիթար արբայի մահուան 200ամեակին առ– թիւ «Բազմավէպ»ի բացառիկ թիւ մը պիտի հրա– տարակուի հայ եւ եւրոպացի յայտնի բանասէր – ներու եւ պատմագէտներու աշակցութեամբ: Այս հրատարակութեանց մեծագոյնը պիտի հանդիսա– նայ Մխիթար Աբբայի «Թղթակցութիւններ»ը: Սոսկալի ու մեծածաւալ դործ: Հաղարէ աւելի են միմիայն իր հայալեզու նամակները, իսկ հա – րիւրի չափ ալ իտալերէն եւ լատիներէն նամակ – ները: Այս նամակներուն մէջ է որ կը գոլայ Մեծ Սերաստացիին դիմագիծը, իր հոգիին ներքագոյն ծալքերով: Հոն է գործի մարդը անկուն կամքի եւ ուղիղ նկարագրի տէր, կազմակերպող եւ հե – ռատես հիմնադիրը, հոգածու եւ հայրզուարթ դատաւորակը, անյիշաչար քրիստոնեան եւ եկե – ղեցականը անշահախնդիր:

Այս նամականին որ կը դրաւէ ժ·Ը· դարուն ամբողջ առաջին կէսը, բացի իր բազմակողմանի չահեկանութենէն, քաղաքական, կրօնական ըն – կերային, կը ներկայացնէ հարազատ կերպով Մխիթար Աբբան:

Ս· Ղազարի Մխիթարեան Միաբանութիւնը որ մտադիր է դարերու փոչիէն լոյս հանել այս մեծարժէք դանձերը, յոյս ունի որ գրասէր հայ– րենակիցներ պիտի ուզեն աջակցիլ նիւթապէս այս Ցուչարձանին հրատարակութեան, ի յարդանս ոչ միայն այս մեծ Բարերարին այլեւ մեր ազգային պատմութեան ու մշակոյթին:

★ Վերջերս Մխիթարեան վանքը այցելած են Իտալիոյ ներքին դործերու նախարարը՝ Մարիոյ Շէլպա, ընտանիքով եւ հետեւորդներով: Տեսած է մատենադարանը, ձեռագրատունը, թանգարա – նը, ապարանը եւ յայտնած իր հիացումը: Անցեալ տարի Յունիս 7ին ալ այցելած էր Իտալիոյ հան– րապետութեան նախագահը:

★ Ս· Ղազարի մայրավանքին ընդարձակման դործը աւարտած է, կը մնայ պարիսպներուն բարձրացումը: Ս· Ղազարի տարածութիւնը կը կրկնապատկուի, բաղդատմամբ այն կղզեակին որ յանձնուեցաւ գրեթէ երկուքուկէս դար առաջ Մխիթար Աբբահօր: Կը նախատեսուի Մատենա – դարանի մը· ազգային թանգարանի մը կառու – յսմբը, ինչպէս եւ հայկ· ոճով մատուռի մը: Ցատակագիծ մը արդէն պատրաստ է: Վենետիկի քաղաքապետութիւնը ընդ առաջ երթալով ընդար– ձակման դործին, մեծապէս դիւրացուցած էզայն, նկատի ունենալով որ Ս· Ղազար հայ ազգի կրօ – նական, մշակութային կարեւորագոյն կեդրոններ – էն մէկն է:

ՄԱՐՋԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ.— Կիրակի 4 Սեպտ· Հ·Մ·Մ· (U. S. A.) իր Ա· խումբը բացաւ իր ախոյենական մր– ցումներուն 1949–50 տարեշրջանը, մրցելով Nyons բարձրագոյն խումբին դէմ, իրենց դաշտին վր – րայ:

Երթուդարձը ժամանակագրուած է ընդհ· Լի– կին կողմէ եւ եղանակին անյարմարութիւնները նկատի չեն առնուիր: Տաք կամ ցուրտ որոշուած ժամուն պէտք է խումբը ներկայ ըլլայ, այլապէս մեքենաբար խաղը կորսուած է:

Դժուար են այս պայմանները, նկատելով որ բանուորներ են մեր խումբի տղաքը:

Ժամը 3ին հակառակ խիստ տաքին՝ մեծ բազ– մութիւն մը տեղայիներէն փութացած էր մար – զադաշտ: Մեր կայտառ տղաքը դղրդազին ծափե– րու մէջ մտան դաշտ: Բոլոր ձեւակերպութիւն – ները լրանալէ վերջ գլխաւոր իրաւարարը, մէկ վայրկեան հանդիսաւոր լռութենէ մը վերջ խաղը սկսելու նշանը տուաւ:

Անցեալ տարի մերոնց փինալի մրցումները եւ չարք մը Honneur խումբերու հետ բաժակի խաղե– րը՝ լաւագոյն արդիւնքը տուած էին, որով մեր առաջին մրցումն ալ մերոնք սկսան նոյն թէքնի – քով: Խումբին կազմը հետեւեալն էր·— Ա· Մու– ան, 2. Սարդիս, 3. Անդրանիկ, 4. Անթուան, 5. Սարոյեան, 6· Ոսկի, 7· Ֆիլիփ, 8· Ցարութիւն, 9. Ալազ, 10· Սիւրբլի, 11· Գիւլիսա: Անցեալ տարուան կազմին վրայ աւելցած են ուրեմն Ֆի – լիփ եւ փոքրերու կողմէ Սարոյեան, որ կրցաւ իր արժանի տեղը գրաւել Ա· խումբին մէջ:

Առաջին կիսախաղին մեր տղաքը իրենց դե – րակատարութիւնը պարտադրեցին հակառակորդին, եւ քանի վայրկեան վերջը, ժամադործեան առա – ջին կէսը նշանակեց:

Երկրորդ կիսախաղին Ֆիլիփն էր, երկրորդ նշանակէտը չահողը: Սարգիս Մխիթլեան իր եր – կար հարուածներով (շիւթ) եւ յանդուգն յարձա– կումներով հիացում կր պատճառէր հանդիսա – կաններուն: Խաղին վերջաւորութեան տասը վայրկեան մնացած Ալազ՝ կեդրոնի յառաջապա– հը երրորդ կէտը նշանակեց: Ուրեմն խաղը վեր– ջացաւ մեր տղոց յաղթութեամբ 3—0:

Աւելցնենք անմիջապէս որ այս մրցումը Լի – կի, ախոյենական մրցումներուն կարեւորագոյնն է: Կ'արժէ չնորհաւորել ամբողջ խումբը:

Թղթակից

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱԻ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՄ

ԱՆԻԻ ԿՈՐՅԱՆՈՒՄԸ

Թ.

ԵՂՕ ԵՒ ԼՈՒՍԻԿ

— Լուսիկ, վերջին անգամ մըն ալ կոչում կ'ընեմ բանականութեանդ ձայնին, խնայէ մատաղ կեանքիդ:

— Մահ, մահ կը ցանկամ, գոչեց Լուսիկ եւ ձեռքերով ծածկեց դէմքը:

— Թող այդպէս ըլլայ, միայն թէ դիտցիր որ դուն պիտի չատանաս ցանկացած մահդ, պիտի ապրիս, բայց քու կեանքդ պիտի ըլլայ սոսկալի տանջանք մը: Եղօն դիտէ իր հակառակորդին հա– մար տանջանքներ ստեղծել,— ըսաւ թշուառա – կան մատնիչը եւ դուրս ելաւ բանտէն:

Լուսիկ մինակ մնաց, եւ ծունկի գալով՝ ձեռ– քերը բարձրացուց մինչեւ երկինք:

Աղօթքը միայն կը թեթեւցնէր անոր սրտին վիշտը եւ հոգիին այլայլութիւնը:

Ժ·

ԿՌԻԻԸ

Հայաստանը վտանգի մէջ էր:

Յոյները ամուր օղակով չրջապատած էին Անին եւ բարաններէը չարած պարիսպներուն մօտ, որ – պէսզի խորտակեն անոր հաստ պատերը եւ ներս խուժեն քաղաքէն, աւեր ու կոտորած սփռելու համար հոն:

Վստահ էին Յոյները իրենց յաղթութեան վը– րայ· սպառնալիքներով կ'ակնարկէին Անեցինե – րուն, եւ կը ծաղրէին ու կը ծիծաղէին այն բուռ մը Հայերուն վրայ, որոնք կը յամառէին պաշտ – պանել իրենց քաղաքը: Բայց հայ պահապանները լուռ էին եւ մտասոյզ: Չէին պատասխաներ Յոյ – ներու սպառնալիքներուն, բայց կատաղութեան բոցով կը բորբոքէին նոցա սրտերը: Ամէն մէկուն հաստատ կամքն էր կռուիլ մինչեւ արեան վերջին կաթիլը, մեռնիլ եւ ապա միայն յանձնել քաղա– քը Յոյներուն: Մեր դիակներուն վրայէն միայն կրնան առաջ անցնիլ, կը մտածէին անոնք: Այս մտքերով տոգորուած կը սպասէին յարձակման հրամանին, որպէսզի ամէն մէկը ընդունի նահա– տակութեան լուսապսակը եւ իր կեանքը զոհա – բերէ հայրենիքի սիրոյն:

Եւ այդ հրամանը չուշացաւ:

Հեռուէն երեւաց Ծերունի Վահրամ իշխանը, չրջապատուած հայրենիքի հաւատարիմ իշխան – ներով, եւ զէնք ու զրահի մէջ կորսուած:

Ծերունի իշխանը մռայլ էր եւ դունատ; Զուզելով մերժել Անեցիներուն խնդրանքը, անցաւ զօրքերուն գլուխը եւ ստիպուեցաւ դէպի պատե– բազմ առաջնորդել զանոնք: Ծանր պատասխանա– տուութիւն...: Եւ Ծերունի Վահրամ կը զգար այդ պատասխանատուութեան ծանրութիւնը ու կը դողար: Կ'ըմբռնէր որ տեղի ունենալիք բախու– մը ճակատագրական պիտի ըլլար Անիի համար եւ անոր ելքէն միայն կախում պիտի ունենար հայ– րենիքին ապատութիւնը կամ դերութիւնը: Ինչ – պէ՞ս պիտի համարձակէր ինք, բուռ մը քաջերով, վճռական պատերազմը մղել: Իր 30.000 մարդոց– մով ինչպէ՞ս դիմագրէր Ցոյներու հարիւր հա – զարնոց բանակին ...:

Բայց լեցուած էր դառնութեան բաժակը եւ հայրենիքը վտանգի մէջ էր:

Պէտք չէր երկար մտածել· կամ մահ կամ ա– պատութիւն: Եւ Ծերունի Վահրամ կ'երթար մեռնելու հայրենիքի փրկութեան համար:

Անձամբ չրջեցաւ ամէն կողմ, աչքէ անցուց բոլոր պահակները, բոլոր աշտարակները· հրա – մաններ տուաւ եւ կարգադրութիւններ ըրաւ: Որ կողմէն որ անցնէր, հոգի եւ սիրտ կը ներչնչէր չուրջիններուն, եւ անոնք կ'ոգեւորուէին Ծերունի իշխանին վեհ դէմքը տեսնելով:

— Իշխան, պարիսպներուն մօտ բարաններ կը բարձրացնեն եւ կը սպառնան քանդել պատերը, յայտնեց իշխաններէն մէկը դառնալով Վահրա – մին:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՃԵՄԱՉԵԱՆՑ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ մէջ ուսումնասիրութիւններ կատարելու համար, ամերիկեան յանձնախումբ մը ճամբայ պիտի ելլէ մօտերս: Շուտով պէյրութ կը հասնին ամէն կարգի մասնագէտներ: Ուսումնասիրութիւնը պիտի բաղկանայ չորս մասերէ:— 1. Տեղ ճարել, 900 հազար արաբ տարագիրներու զետեղման համար: 2.— Ծրագիրներ մշակել անտեսական եւ հողագործական բարգաւաճման համար, Ճորդանանի, Պաղեստինի, Լիբանանի, Սուրիոյ, հաւանաբար նաեւ Իրաքի, Սէուտի Արաբիոյ եւ Եգիպտոսի մէջ: 3.— Ուսումնասիրել ջրային հարստութիւնները, աւելի լաւ օգտագործելու համար զանոնք: 4.— Քննել տնտեսական – ելմտական խնդիրները: Յանձնախումբը այնպիսի ծրագիրներ պիտի մշակէ որ կարելի ըլլայ գործադրել երկու – երեք տարիէն:

ՄԱՆՑԸ ԼԱՒԱՒԱՎ անցնելու փորձերը լրացուկը կատարեց 17 տարեկան ամերիկացի ուսանողուհի – Ի մը, Մէյ Ֆրէյս, որուն մարզիչը հայ մըն է, Հէրբը Պուտաքեան: Աղչկան հայրը եւ մարզիչը նկատի էին, երբ, տասը ժամ լողալէ վերջ, ուժասպառ կ'ուզէր կենդանութեան կռիւ տալ ծովուն դէմ: Կ'ուզէր որ քաշուի: Բայց հայրը պաղատեցաւ որ քաշուի: Դուն վայրկեան մաքառելէ վերջ, աղջիկը չուրչն հանուեցաւ բանի, մինչ հայրը կուլար:

ՉՇՈՒԱԿԱՆ մամուլը հետզհետէ կը սաստկացնէ պայքարը կաթոլիկ եպիսկոպոսներուն դէմ: Այս առաջ ալ կըսուի թէ եպիսկոպոսները կը դաւադրեն Դերմասոյ կաթոլիկ եկեղեցին հետ, ոլորտը եւ առնուելու այս տողերը գրուս հրկիզէր Դերմասոյ կեդրոնը: (Կ'ակնարկէ Ջուտէթեան ընտանիքին, զոր Չեխերը վռնդեցին, վտարելով աւելի քան երկու մի – լիոն Դերմաններ):

ԱՆԹԼԻԱՒ արհեստակցական Միութեանց համադումարը 1.017.000ի դէմ 6.256.000 ձայնով վերջացուց կազմակերպութեան հրաժարումը համաշխարհային Իշխանակցութենէն, որ կը դանուի հաստատարերու տրրապետութեան տակ:

ԻՍԼԱՑՏԷՒ մէջ հաստատուելու համար դէմ – դիմի կատարած են բաւական թիւով Դերմաններ, ինչ որ սրտնեղութիւն կը պատճառէ հրէական կառավարութեան: Հանրային կարծիքը մեծապէս յուզուած է: Ամէն օր յօդուածներ, խմբագրականներ, նամակներ կ'երեւան թերթերուն մէջ, եւ վիճաբանութիւններ տեղի կ'ունենան փողոց – ներու անկիւնը: «Ի՞նչպէս կարելի է բանակցիլ ծղոտվուրդի մը հետ որ պատճառ եղած է վեց մի – լիոն հրեաներու մահուան»: Երեթէ ամէն նորեկ Հրեայ ազգական մը կորսնցուցած է հիթլէրական կալարճակ խցիկներուն մէջ եւ չուզեր բարեկամանալ Դերմաններու հետ:

ՆԱՒԻ ՏԱՊԱՆԸ պտնելու ամէն յոյս կորսուած կը համարուի, համաճայն Անգլարայէն հասած հեռագրի մը: Սեպտ. 15ն ի վեր ամերիկեան ար – շաւախումբը պզպտումներ կը կատարէ Արարա – ւի արեւմտեան լանջերուն վրայ, հակառակ տե – ղատարափ անձրեւներու եւ սաստիկ ցուրտին: Տոքթ. Սմիթ 250 տոլար խոստացած է թուրք ուղեցոյցին, եթէ յաջողէր գտնել տապանին հետքը:

ԿՈՎԿԱՍԻ էլպրուզ լեռնէն, որ 5642 մեթր բարձրութիւն ունի, «սքի»ով իջաւ Թարեըլիա ա – նուն լեռնագնաց մը: Առաջին վայրէջքն է այս իր տեսակին մէջ, որ տեղի ունեցաւ լեռնագնացու – թեան տօնի մը առթիւ: Տօնակատարութիւնը վեր – ջացաւ 56 լեռնագնացներու վերելքով:

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ ԵՐԿՈՒ ՇԱԲԱԹ ծովուն տակ նաւարկելէ վերջ, Լոռանէն Թուլօն հասան 54 ֆրանսացի նաւաստիներ, արդիական սուզանաւով մը:

70 ՔԻԼՕ ՈՍԿի բռնուեցաւ Պալի մաքսատան մէջ (Զուիցերիա): Արժէքը՝ 500 հազար զուից. ֆրանք: Անոնց պատրաստ ձերբակալուեցան երեք հո – գի, աւելի վերջը ուրիշներ ալ: Հետապնդումները կը շարունակուին եւ ծանրակշիռ յայտնութեանց կը սպասուի:

ՓԱՐԻԶի ռումանական եկեղեցին հսկողու – թեան տակ առնուեցաւ, պատճառով ծագած ըլ – լալով գաղտնութեան մէջէն: Արհեմանորիա Մարթի – նան ամէն յարաբերութիւն խզած ըլլալով Իու – մանիոյ համայնավար կառավարութեան եւ դես – պանատան հետ, հակառակորդները թոյլ չեն տար որ պատարագէ: Անցեալ կիրակի կռիւ մը տեղի ունեցաւ, երբ մետրոպոլիտ Վլասրեան կը կար – դար քահանային պաշտօնանկութեան թուղթը: Նոր քահանային կուսակիցները փորձեցին ար – տաքսել Իվանովիչը եւ դրաւեցին դիւանաթուղ – թերն ու կնիքը: Քահանան բողոքեց Փրանսական ոստիկանութեան, խոչտանգուած ըլլալով:

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ռազմախորհները կը շարունակուին արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ: Մանաւորա – պէս ուժ կը տրուին օդաբշաններուն:

Միմիայն մէկ ներկայացում

Théâtre Sarah Bernhardt

Սեպտեմբեր 18ին, կիրակի ժամը ճիշդ 3.15ին:

Ղեկավարութեամբ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Մանակցութեամբ՝ ՏԻԿ. Ռ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Եւ Փարիզի հայ թատերական լաւագոյն ու – ժերէն՝ ՕՐ. Մ. ՇԱՀԻՆԵԱՆ, ՏԻԿ. Մ. ՕՍՄԱՆ – ՃԵԱՆ, Պ. Պ. ԳՄԲԼԵԹԵԱՆ, ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ, Մ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, Դ. ՎԱՀԱՆ, ՀԱՊԼԵ – ԵԱՆ, ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ, ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ, ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ, ՂԱՐԻՊԵԱՆ, ՊԵՐՃ եւ ուրիշները:

Կը բեմադրուի Լ. ՇԱՆԹԻ

ՕՃԻՆ - ՊԱՑԸԼԸ

Ողբերգութիւն 8 արար

Փառաւոր դերուագ մը կելլիկիոյ Հայ թագաւորութեան շրջանէն:

Տոմսերը նախօրօք կը ծախուին՝ Գրատուն Հր. ՍԱՄՈՒԷԼ 51 rue Mr. le Prince Paris (6), Գրատուն ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ 43 rue Richer Paris (9), Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ՝ 31 rue des Ecoles, Paris (5):

ԽԱՆԱՄՈՒՐԻ ԱՐՇԱԻԱՆԲԸ ՎԻՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Ը. Դ. Վինիի կոմիտէին կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտին վրայ: Զանազան բարեկամական խաղեր եւ անակնկալներ: Առատ կեր ու խում:

Եթէ օդը աննպաստ ըլլայ, պիտի տօնուի Հ. Ը. Դ. Օհանջանեան ակումբին մէջ:

Դպրոցասէր տիկ. վարժարանի

Բ. տարեշրջանը կը սկսի յառաջիկայ 3 Հոկտ. երկուշաբթի օրը: Աշակերտուհիներու արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1, Bd du Nord, Le Raincy, ամէն առաւօտ մինչեւ կէս օր, բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերէ:

ՀԱՑ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Փարիզի Մարզական Միութիւնը (U. S. A.) 5 Սեպտեմբերէն ի վեր սկսած է իր խաղերը: Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի ներկայանալ իրենց նկարներով: Նոր անդամներու արձանագրութիւնը կը շարունակուի:

Ինդվալոզի մրցում Stade de Terrain Savignyի մարզադաշտին մէջ: C. O. Savigny պահեստի խումբը կը մրցի այս կիրակի U. S. A. պահեստիին դէմ, ժամը 2.30ին, իսկ C. O. Savigny Cadetի խումբը U. S. A.ի Cadetի դէմ ժամը մէկին:

Այրը Ծերկին Արապեան եւ զաւակները Պ. Ժօզէֆ Արապեան, Տէր եւ Տիկին Երէմեան, Պ. Սերժ Արապեան, ինչպէս նաեւ Այրի Տիկին Ճովաչփեան, Սարգիս Ճովաչփեան, Իարաղամեան, Գէորգեան, Ճակոբ Ալիքսանեան եւ Արսէն Արապեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

Պ. ՄԵՐԿԵՐ ԱՐԱՊԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ, 25 Victor Hugo, Gentilly, 65 տարեկան հասակին:

Ցուղարկաւորութիւնը 10 Սեպտ. շաբաթ օր, ժամը մէկուկէսին իր բնակարանը:

Մասնաւոր մահագդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՑ-ԲՈՑԺ

Ժողովրդական ամսաթերթ Բժշկութեան եւ Առողջապահութեան, կամ Տունին բժիշկը, 9րդ տարի: — Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ:

Ցունիս – Յուլիս, թիւ **102 — 103**

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Խենթութիւն եւ բանաստեղծութիւն (Շ. Նարդունի).— Ճանչնալ խլերդը առաջին օրէն (Տոքթ. Աչճեան).— Տաքի մասին (Տոքթ. Գալուստեան).— Որքան բժիշկ, այնքան հիւանդութիւն (Ց. Պարոնեան).— Թո – քախտ եւ կլիմա (Տոքթ. Գրիգորեան).— Փո – խանցման շրջան (Տոքթ. Սերոբեան).— Արեւի լոգանքին վնասները (Տոքթ. Լոքման).— Շաքարի հարցը (Խաղհան).— Ձիու մխին պատմակա – նը (Փրոֆ. Պէրպէրեան).— Երիտասարդութիւ – նը (Տոքթ. Ալթունեան).— Երիկ չան (Երգ):

*Տարեկան բաժնեգինն է **500** ֆր.: Արտասահման **750** ֆրանք: Դիմել՝ Շ. Նարդունի, 17, Rue Damesme, Paris:*

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

ՕՐՒՇԱՏԵՍՐ

ՌՈՄԱՆ.—Հ. Ը. Դ. «Քեռի» խումբի ժողովը 16 Սեպտեմբերին, ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ընկեր Ճարութիւն Պօյաճեանի բնակարանը: Միեւնոյն օրը տեղի կ'ունենայ դաստիարակչական ժողովը:

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Հ. Ը. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը Սեպտ. 11ին, ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Ը. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Մրմեան ակումբին մէջ:

Հ. Ը. Դ. ՎԱՐԴԱՆ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը3ին Սարսէլ, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՓՈՆ ՏՕՊՆԱ.— Հ. Ը. Դ. «կորիւն» խումբին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատեսրով:

ՍԻՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ.— Հ. Ը. Դ. «Ընկեր կարօ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, ընկեր Երանոս Մոգոսեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՍԻՆ ԺԻՌՈՄ.— Հ. Ը. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՊՈՄՈՆԻ եկեղեցւոյ մանկապարտէզին խնամատար տիկիններու մխիթարիչը կը յայտարարէ թէ մանկապարտէզը կը վերաբացուի յառաջիկայ 16 Սեպտեմբեր, Ուրբաթ առաւօտ: Արձանագրութեանց համար դիմել եկեղեցիին խորհրդարանը Պ. Ճէլալհանի, ամէն առաւօտ 9 — 12:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ ԿՈՑՅ ԵՒ ՍԱՆԱՏՐՈՒԿ

30 Հոկտեմբեր Salle de la Chimie, ՓԱՐԻԶ
31 Հոկտ. Սալ François Coppé, ԼԻՈՆ
Բեմադրութեամբ Դերասան Տ. ՆՇԱՆԵԱՆի:

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ.— Կը խնդրուի այն Օրտուկլիներէն որոնք Օրտուկ տեղահանութեան ժամանակ իրենց 3—4 տարեկան եղբայրը կորսնցուցած են դրել մանրամասնութիւններով cabinetto dentistico via V. Emmanuelle I. Monza (Italia):

★ *Մարսէյլի Սէնթ Անթուան արուարձանէն Մենեկչեան Ճակոբ կը փնտռէ իր ազգականները՝ Գէորգ, Սարգիս, Մարթա եւ Սրբուհի Մենեկչէ – եաններ, որոնք Փարիզ ըլլալ կը կարծուին, ինչպէս նաեւ Պօղոս եւ Պետրոս Տուտուեանները, այժմ Ամերիկա: Տեղեկացնել Ց. Մենեկչէեանի* 71 Camp. Frèze par St. Antoine Chemin du Pradel Traverse de l'Eglise, Marseille (France):

H. PASDERMADJIANի HISTOIRE DE L'ARMÉNIE

Depuis les Origines jusqu'au Traité de Lausanne

Լիակատար ՀԱՑՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, չուրջ 500 էջ: Գինն 1000 ֆրանք: Առաքման ծախքով 1100: Դիմել Հրատարակչին, Librairie Orientale H. Samuelian, 51 rue Monsieur le Prince, Paris (6): Chèque Postal Paris 1278-35:

Հրանոտ – Սամուէլ գրատան մէջ պիտի գտնէք ամէն տեսակ հայերէն եւ ֆրանսերէն գրքեր:

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

Արեւելեան ծանօթ երաժիշտներ, Տիկին ՍՕՆԻԱ, Պ. ԳԱՐԱԳԱՇ (Քանուն), եւ Պ. ԱԼՖՈՆՍ (ուտ եւ քէմֆէնչիստ) Իրենց ամառնային պտոյտէն վերադարձած են եւ նոր յայտագրով մը կը նուագեն

ԲՈՒՈՐԻՆ ՄԱՏՋԵԼԻ
ԲՈՒՈՐԻՆ ՍԻՐԵԼԻ
ԲՈՒՈՐԸՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒԱԾ

Լ Ի Լ Ա ճաշարանին մէջ, 24 rue St. Lazare
Métro Trinité կամ N. D. de Lorette

Tél. Tri. 31–62

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր. , Արտ. 10 տոլ. կամ 3 աճգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գինը 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Dimanche 11 Septembre 1949 Կիրակի 11 ՍԵՊՏ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5946–Նոր շրջան թիւ 1357 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ԳԼՈՒԽՆԵՐ ԳԼԱՆԻ ՏԱԿ

Ցաջորդաբար արտատպեցինք երկու յօդուածները, Երեւանի Թերթերէն: Մէկը՝ «Մառը եւ Հայագիտութիւնը» վերնագրով արեւմտահայ աշխարհաբարի, որպէսզի լայն հասարակութիւնը կարենայ հասկնալ: Միւսը — Երեւանի Գիտութիւններու Ակադեմիային դեկուցումը — նոյնութեամբ, իրրեւ պաշտօնական վաւերագիր :

Առաջինով պրոֆ. Ա. Աբրահամեան — ան որ Մէյլին Արեւելք այցելեց 1945ին — կը փառաբանէր ծանօթ բանասէր Նիկոլա Մառը, անոր մահուան տարեդարձին առթիւ: Եւ զայն կը ներկայացնէր իրրեւ հիմնադիրը «սովետական լեզուբանութեան », որ կը ժխտէ հնդեւրոպականը , իրրեւ «քաղքենի ընկերութեան արիւնէն կառուցուած», հիմնուած «եւրոպական եւ արեւելեան ժողովուրդները կեղեքելու գաղթային քաղաքականութեան վրայ »:

Երկրորդը — Գիտութեանց Ակադեմիային դեկուցումը — լախտ մըն է որ կ'իջնէ երկու վատահաւատ բանասէրներու, ակադեմականներ Հրաչեայ Աճառեանի, Գ. Ղափանցեանի եւ անոնց հետեւորդներու գլխուն :

Անդամ մըն ալ կարդացէք խորագիրը, իրենց չարաղբութեամբ եւ ուղղագրութեամբ.— «Լեզուաբանութեան բնագաւառում իդեոլոգիական անհաղարտութեան եւ սկզբունքայնութեան համար»: (Սով. Հայաստան, 1949 Յուլիս 20):

Ի՞նչ կ'ըսէ այս թխածոյ ամբաստանագիրը , որուն ընթերցումն իսկ տառապանք մըն է:

Գիտնալով որ չատ քիչեր կրցած են կարդալ եւ հասկնալ բարբարոս հայերէնը, — փորձենք մանրել քիչ մը, որպէսզի հասարակ մահկանացուններն ալ հասկնան թէ «բանը ինչումն է» :

Բացառիկ նիստի մը մէջ, օրուան դեկուցաբերը, Ա. Յովհաննիսեան, անխնայ կը տրորէ , կը մաղէ ու կը տաղէ երկու հռչակաւոր գիտնականները, համաձայն Մարքս – Լենինի վարդապետութեան: Ի փառս Նիկոլա Մառի, որ եթէ ողջ ըլլար, ապահովաբար ինք ալ պիտի զարմանար , տեսնելով այսքան դժնաքարշ երկրպագութիւն :

Ի՞նչ մահացու մեղքեր գործեր է պրոֆ. Հրաչեայ Աճառեան ,— աւելի քան 80ամեայ, որ բոլշեւիկեան աքսորի «պատիւն» ալ վայելեց , տարիներ առաջ.—

1.— Իր աշխատութեանց մէջ «բացայայտօրէն կը քարոզէ հակապատմական տեսութիւն մը,— կ'ըսէ թէ դոյութիւն ունեցեր է «հնդեւրոպական նախալեզու, որմէ ծագած են ժամանակակից հնդեւրոպական լեզուները » :

2.— Հիմնուելով այդ «կեղծ գիտական տեսութեան վրայ», կը պնդէ որ Հայերը կը կազմեն հնդեւրոպական նախամայր ժողովուրդի մէկ ճիւղը »:

3.— Հետեւելով քաղքենի լեզուաբաններ Հիւբշմանի, Մէյլէի եւ ուրիշներու, Աճառեան կը հաւատայ աստիճանական՝ բարեչրջ. զարգացման եւ կը ժխտէ լեզուական յեղափոխութիւնները :

4.— Գոնուելով հակադիտական ձեւապաշտական դիրքերու վրայ, կը խեղաթիւրէ լեզուի զարգացման պատմութիւնը, հակառակ Մառի :

Եւ վերջապէս, միշտ դործադրեր է «քաղքենի լեզուաբանութեան սկզբունքները, փորձելով ապահովել ակադեմիկոս Մառի ուսմունքը » :

Նոյն մեղքերը կը ծանրանան պրոֆ. Գ. Ղափանցեանի վրայ, «որ ինքզինքը Մառի աշակերտ ձեւացնելով, օգտագործեր է իր դիրքը, վարկաբեկելու համար սովետական լեզուագիտութիւնը»:

Իր ուղեկիցներն ալ, Ա. Առաքելեան եւ Մ. Իսրայէլեան թշնամի ըլլալով հանդերձ Մառեան լեզուաբանութեան , « փորձեր են իրենց աչքատանքը գոզարկել աղմկարարութեամբ »:

Դեռ աւելի ծանր մեղք մը.

— « Իրականում պրոֆ. Գ. Ղափանցեանը գլորուել է ժամանակակից ռէացիոն բուրժուական իդէալիստական լեզուաբանութեան դիրքերում»:

Կանդնելով «հնդեւրոպաբանութեան առաջ – նորդներու կեղծ գիտական տեսութեանց դէմ – բանական եւ քարոզչական ճամբուն վրայ», այս հայ ակադեմականն ալ «փորձել է վարկաբեկել ակադեմիկոս Մառի մարքսիստական – լենինեան ուսմունքը՝ լեզուի վերաբերեալ »:

Բարեհաճեցէք չունչ առնել մինչեւ Գշ.: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԽԵՆԴԵ՞ՐԸ ԹԷ ԳԻՏՈՒՆՆԵՐԸ

Երկու տարի առաջ աչխարհահռչակ գիտնականներ ժողով դումարեցին Լոնտոնի մէջ, քննելու համար «մտաւոր առողջապահութեան» խնդիրը :

Բարի էր նպատակը,— գիտական միջոցներ խորհիլ, ջիղերու հաւասարակշռութիւնը ապահովելու եւ չատ մը չարիքներու հետ, պատերազմն ալ խափանելու համար:

Այս չարթնու ալ, Զինաստանի, Մ. Նահանգներու, Անգլիոյ, Հնդկաստանի, Չեխոսլովակիոյ, Պրազիլիոյ մասնագէտներէն կազմուած ժողով մը դումարուեցաւ Ժընեւի մէջ, միջազգային ծրագիր մը մշակելու համար: Նոյն մտահոգութիւններով:

Այս առթիւ տպուած տեղեկագիրը ան – բաւական կը գտնէ կանխարդել միջոցները: Նոյնիսկ յառաջադէմ երկիրներու մէջ :

Եւ կ'ողբա՛յ որ Մ. Նահանգները հազիւ 5000 հոդեբոյժներ ունին, 130 միլիոն բնակիչներու համար, Հնդկաստան՝ միայն ութսուն, 350 միլիոն բնակիչներու համար, Զինաստան՝ ոչ իսկ տասը, 450 միլիոնի համար:

Ես կը կարծեմ թէ ի դուր հոդեբոյժներ, ջլախտաբոյժներ, յիմարաբոյժներ կը փնտռեն այս մասնագէտները :

Խաղաղութիւնը, քաղաքակրթութիւնը, մարքի առողջապահութիւնը ապահովելու ամէնէն կարճ եւ ազդու միջոցը:

— Անմիջապէս արգելափակել բոլոր աչխարհահռչակ մասնագէտներն ու գիտնականները, ամայի կղզեխումբի մը կամ Սահարա անապատին մէջ :

Անոնք են որ կը խանգարեն միլիոնաւոր բարեմութեանց ջիղերը, կը խախտեն անոնց խելապահակը, մէկը միւսէն հրէշային դիւտերով :

Հիւլէական ռումբը խաղալիկ է այլեւս : Ա. Հաւասիկ վերջինը :—

Միացեալ Ազգերու Համաչխարհային առողջապահական կազմակերպութեան ընդհ. տնօրէնը, Տօքթ. Պրոք Չիսհոլմ (քանատացի) բարձրաձայն կը յայտարարէ թէ եօթը ունկի (մօտ 200 կրամ) «բիոլոդիական» սերմ բաւական է ամէն կենդանութիւն ոչնչացնելու ընդարձակ տարածութեան մը վրայ, վեց ժամուան մէջ: Իսկ եթէ «բաւարար քանակութեամբ դործածուի , կրնայ բնաջնջել ամբողջ մարդկային ցեղը »:

Ահա ձեզի խաղաղութիւն: Այս անգամ յաւիտենական ...

Վ.Ա.Էի

ԵՐԵՒԱՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ նախագահ (պրեզիդենտ) աստեղագէտ Վիկտոր Համբարձումեան վերջին ժամանակներս երեւան հանած է աստղերու նոր խմբաւորումներ (ասոցիացիաները): Ա. տիեզերագիտութեան մէջ, այս յայտնագործումը կը համարուի մեծ նուաճում (յաղթրում), որով ներկայիս կը զբաղին ամբողջ աչխարհի աստեղագէտները:

★ Գիտական Ակադեմիան հրատարակութեան յանձնեց Նիկոլա Մառի «Անդիր աչխատութիւններ»ու Ա. հատորը: Գրքին թարգմանութիւնը կատարած են թղթակից – անդամ Ղարիբեան, բանասիրական գիտութեանց թեկնածու Սեւակը եւ Վաղարեանը :

★ Ակադեմիային պղտաբուծական կաճառին դիտական նստաչրջանը (սեսիա) տեղի ունեցաւ Մեղրիի մէջ: Ժողովը քննարկեց՝ Սրեւեռագրման եւ մերձարեւադարձային բոյսերու բուծումն ու մշակումը Հայաստանի եւ մասնաւորաբար Մեղրիի մէջ: Ժողովին կը մասնակցէին բացի դիտական աչխատողներէ, նաեւ առաջաւոր կոլխոզնիկներ, դիւղատնտեսներ եւ ուրիշներ :

ԵՐԵՒԱՆԻ «Սունդուկեան» պետական թատրոնը իր 1949 — 50 տարեշրջանը սկսաւ՝ « Այս աստղերը մերն են» ժամանակակից թատերախաղով: Թատերախումբին մէջ են ժողովրդական դերասաններ Սաալինեան պսակաւորները (լաւրիատները) Վաղարշ Վաղարշեան, Հրաչ Ներսէսեան, Աւետ Աւետեան եւ ուրիշներ :

ԵՐԵՒԱՆԻ «Միկոյեան» պատանի հանդիսա –

Մոսկուա պիտի պաշտպանէ իր արբանեակները

«ԹԻԹՕՆ ԳՈՒԴԱ ՄԸՆ Է ՈՐ... »

Մառէչալ Նիկոլա Բուլկանին, փոխ – վարչապետ եւ Մ. Միութեան եւ նախկին նախարար զինեալ ուժերու, ուրբաթ օր բուռն ճառ մը խօսեցաւ Սոֆիայի մէջ, ուր գացած էր շնորհաւորելու համար Պուլկարիոյ ազատագրութեան 5. տարեդարձը: Կրկնելով ծանօթ մեղադրանքները, յայտարարեց թէ «Թիթօն Գուդա մըն է որ կեսթա – փոյի բանտի մը վերածեց Եուկոսլաւիան, իր գործակիցներուն հետ»: Եւ չարունակեց .

— « Եուկոսլաւիոյ վարչապետը եւ իր դործակիցները կոխկրտեցին, փոչիացուցին մարդկային իրաւունքները: Եուկոսլաւիոյ բանուոր դասակարգին լաւագոյն ներկայացուցիչները վայրագօրէն կը չարդուին» :

Եւ աղդարարեց.— « Ամէն ինչ որ կը տակա – րացնէ բարեկամութեան կապերը ժողովրդավար երկիրներուն եւ Մ. Միութեան միջեւ կամ կը չեղոքնէ Լենին – Սթալինեան սկզբունքներէն՝ դաւանանութիւն է եւ կ'առաջնորդէ ազդային անկախութիւնը կորսնցնելու, այդ երկիրը գաղթավայրի մը վերածելու: Ապացոյց՝ Եուկոսլաւիոյ եղերական ճակատագիրը: Հետու մնալով Մ. Միութենէն, Եուկոսլաւիա ամէն օր կը դառնայ գաղթավայր մը միջազգային եւ մասնաւորապէս ամերիկեան աչխարհակալութեան: Բայց դաւաճանները օր մը հաչիւ պիտի տան իրենց արիւնալի ոճիրներուն եւ հայրենադաւութեան համար :

Մառէչալը յետոյ հաւատաց թէ «ինչ փոր – ձանքներ ալ պատահին Պուլկարիոյ դլխուն, ան կրնայ վստահ ըլլալ թէ Մ. Միութեան եւ ընկեր Սթալինի մէջ պիտի գտնեն անչահախնդիր եւ հաւատարիմ բարեկամ մը, պատրաստ՝ իր ամբողջ ուժով աչակցելու պուլկար եղբայրական ժողովուրդին » :

★ Վուլքօ Չերվենքով, Պուլկարիոյ փոխ – վարչապետը, նոյնպէս ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ «Թիթոյի խմբակը դարձած է անդլիւ–ամերիկեան նախայարձակման յառաջապահը Պալքաններու մէջ: Մեր թշնամիները անվնաս չեն դարձած տակաւին: Դրամատիրական պետութիւնները կը չարունակեն լրտեսներ եւ դործակալներ դրկել Պալքաններ, իսկ անոնց ամէնէն նողկալիները Թիթոյի մարդիկն են »:

★ Թիթօ պաշտօնապէս հաստատելով տնտեսական յարաբերութեանց խզումը Մ. Միութեան արբանեակ երկիրներուն հետ, յայտարարեց.— « Մեզի պէտք եղած նիւթերը պիտի գնենք ուրիշ երկիրներէ: Մենք հանքային հարստութիւններ ունինք »:

★ Մ. Նահանգները 20 միլիոն տոլարի վարկ մը տրամադրեցին Եուկոսլաւիոյ, 12 միլիոնը անմիջապէս վճարելի, մնացեալ ութ միլիոնը պարբերաբար դանձելի մինչեւ 1950 յունիս 30:—Եուկոսլաւիա Անգլիոյ հետ ալ առեւտրական պայմանագիր մը պիտի կնքէ մինչեւ տասը օր:

Դանիոյի տարեիցը եւ օրուան հոգերը

Քէօյի դահլիճը իր առաջին տարելիցը տօնեց չարաթ օր: Վարչապետը այս առթիւ լաւատես տիպկութիւններ հաղորդեց իրենց դործունէութեան մասին, չեչտելով թէ երկիրը «աստիճանաբար փրկուեցաւ երկիւղի մղձաւանջէն որ կը տիրէր մէկ տարի առաջ»: Իր յայտարարութեանց համաձայն, համայնավարները, որոնք Ջրանսայի ամէնէն զօրաւոր կուսակցութիւնը դարձած էին աւելի քան 5 միլիոն քուէարկուներով, այժմ տկարացած են: «Այսօր ես վստահ եմ թէ ֆրանսայի բանուորները հետզհետէ նուազ կը հետեւին համայնավար կուսակցութեան հրամաններուն »:

Պ. Քէօյ, որ սովորաբար համեստ մարդ մըն է եւ դիւղական բժիչկ մը եղած է երիտասարդութեան տարին, մանաւորապէս յիչեց թէ իր պաչտօնավարութեան տարին պղպատին արտադրութիւնը ամսական 549 հազար թոնէն բարձրացաւ 767 հազար թոնի, ածուխի արտադրութիւնը՝ 4 միլիոնէն 4.500.000 թոնի եւն.: Պատասխանելով իր «անչարժութեան» մասին եղած մեղադրանքներուն, վարչապետը յայտարարեց.— « Միտք չունիմ փոխելու իմ քաղաքականութիւնս: Մէկ տարուան պաչտօնավարութենէ վերջ, կը խորհիմ թէ ինծի վերադրուած անչարժութիւնը այնքան ալ դէչ չեղաւ երկրին համար :

★ Զօր. որ Կոլի հրաժարումէն (1946 Յուլիս – Օգոստոս) մինչեւ Քէօյի դահլիճին կազմութիւնը

(Լուրերու չարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

տեսի թատրոնն սկսաւ իր նոր չրջանի աչխատանքները: Այս տարուան խաղացանկը ճոխացած է ժամանակակից թատերախաղերով , ինչպէս «Հայրենական պատերազմի դրուագներէն», «Նեղը (սեւծովքի) պատանիներուն թշուառ վիճակը ներկայ Ամերիկայում» եւայլն:

ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ ՈԳԻՆ

Ուշ գիշերներին, երբ խաղաղութիւն էր իջ – նում հեռուոը դաշտերի ու գիւղերի վրայ, հը – նամեայ տաճարի քարակոփ պարիսպների աննչ – մար մի ճեղքից, դուրս էլ գալիս ծերունազարդ Հայրապետը, եւ ասես գիշերային ոգի՝ չրջում էր լճափին :

Ծաւարն արգելում էր նրան, նայել հեռուներին : Լեռները չէին երեւում, դաշտերը լուռ էին, չէները մունչ :

Անհուն մի ցաւով համակուած՝ տրոփում էր սիրտը Հայրապետի : Եւ նա լուիկ, բայց անհան – գիստ, զգերում էր փոքրիկ լճի ափին :

Շրջում էր ծերունի Հայրապետը եւ կանգնում իր խոհերի սեւ կծիկը քակում, փռում էր ջրերի ափին . . . : Բայց մի ահաւոր միտք, մի նախապա – շարմունք զարհած սարսռալի, մարգում էր նրա հոգին, մարմինը սարսռում : Եւ նա կրկին հաւա – քում էր խոհերի սեւ կծիկն ու թաղցնում ,թերեւս լաւ օրերի սպասելով :

Նա չէր խօսում, չէր մրմնջում եւ ոչ մի բառ : Երբեմն աչքերը յառած երկինք, շուրթերն էին չարժւում միայն : Լուռ էին եւ վանքի քարակոփ պարիսպները հնադեայ, վէս գմբէթները դարա – ւոր :

Շրջում էր ծերունի Հայրապետը եւ կանգնում մերթ ընդ մերթ, ամէն ծառի կողքին եւ ամէն թփի մօտ : Նա ըմպում էր նրանց գիշերայնութու – մունքը թարմաչունչ :

Լուռ սըսըքում էին տերեւները եւ Հայրապե – տը նրանց հետ հառաչում էր ամէն անգամ : Հա – ռաչում էր ու լսում վերստին : Հառկանում էր Հայրապետը հնամեայ ծառերի լեզուն : Քանի տասնեակ զարուններ էին բոլորել այդ անլեզու ծառերը հաստաբեսք : Քանի Հայրապետներ, ա – զատ եւ աներկիւղ, նստել էին նրանց ստուերում զովասուն : Քանի քանի տօնախմբութիւններ ու թափօրներ էին տեսել այդ ծառերը : Իսկ հիմա՞ . . Պատկերները էին, ասուպի պէս, չողում էին խաւար հեռուներից եւ յայնորդում իրար : Վերյիչում էր Հայրապետը չատ լաւ ու վատ օրեր, անուններ ու դէպքեր . . .

Ահա Տաթեւը, անմատչելի ժայռերի ծերպե – րին թառած : Վանականները սքեմատոր, աչխոյժ եւ ժրաջան : Ահա Սանահինը՝ իոր ձորի մէջ, Սե – ւանը մեկուսի, Հաղիճը բարձրագահ , Սուրբ Յովհաննէս, Գնդեվանք, եւ քանի քանի վանքեր ու մենաստաններ, բոլորն էլ մաղապուրծ դարե – րի աւերից, այժմ թափուր, բնաւեր ու մոռաց – ուած :

Ո՞ւր է մեղուանոցի նման աչխոյժ եռուգեռը նրանց : Գրքերը , ձեռագրերը եւ պէս պէս դան – ձերը մեր հոգեկան, ո՞ւր են հիմա : Ո՞վ աւերեց նրանց, երբ ոչ մի օտար բռնակալ ուժ չէր հա – մարձակել մօտենալ . . .

Եւ Հայրապետի հոգին խոով, մի մեծ եւ ան – փոխարինելի կորուստ էր սգում . . . Հարիւրաւոր եկեղեցիների ու վանքերի կործանումը, իր հո – գեւոր հօսի տառապանքը եւ ուրիշ դառն իրողու – թիւններ :

Ահա տաճարները մեր փառաշուք դարձել են ակումբներ, ժողովասրահներ :

Եկեղեցիները մեր սրբասուրբ . . . Կոլխոզի չեմարաններ եւ ախոռներ : Ցիշում էր այդ բո – լորն ու հեկեկում Հայրապետը անօգնական :

Ու թողում էր նրա ոգին, հեռու – հեռու լեռ – ների ծերպերին, կիսում էր խաւարը ու հասնում թափուր վանքերին, մոռացուած մենաստաննե – րին, դիտում այլափոխուած տաճարներն ու սր – բապղծուած եկեղեցիները ցանցիր : Թեւածում էր Հայրապետի ոգին հեռու հեռու անյատներում խաւար, թեւածում էր, թռչում, բայց մնում էր, աւաղ, կառչած ու կաչկանդուած քարակոփ պա – րիսպների չղթայում :

Երազում է Հայրապետը, ուզում է սանձել իր մտքերի կարաւանի ծուէնները չքեղ . . . Հոսում են ժամերը՝ դարերի կարաւանն է անցնում :

Բարձրանում է Արուսեակը : Իջնում է Ադա – մամութ : Սկսում է մենամարտը լոյսի ու խաւա – րի : Խաւարը անզօր է, խաւարը պարտւում է ու նահանջում անփառունակ :

— Լոյս, լոյս, մրմնջում է Հայրապետը եւ չատպում է պահուել լոյսից եւ մարդկանցից : Նա անյայտանում է եւ ամայութիւն է տիրում կրկին տաճարի չուրչ :

Աղօթարանը բացւում է, չառագունում : Սա – կայն եկեղեցու կոչնակների զօղանջներ չեն լըս – ւում Հայոց աչխարհի եւ ոչ մի անկիւնից : Աւե – րակ են նրանք ու ամայի : Այս վաղորդայնի հետ, աստուածավախ ժողովուրդը զրկուած է իր աստ – տուածներին երկրպագելու իրաւունքից : Զըր – կուած եւ պատժուած :

Արշալոյսի առաջին չողերը՝ իրենց համբոյրն են դրոչմում էջմիածնի բարձրաբերձ գմբէթների ճակատին : Թռչունները դաշտերի մէջ՝ լուսաբա – ցըն են փառաբանում :«Բարի լոյս»ի զանգերի ժա – մըն է արդէն . . .

Ծերունազարդ Հայրապետը վերացած՝ չր – ջում է թափուր բակի մէջ : Պարիսպներից այն կողմ . . . արգիլուած է իրեն : Նա տեսնում է, սա – կայն, հեռաւոր լեռների կատարները ազատ : Հասնում են նրա ականջին հազարաւոր ձայներ՝ աղերսանքի, լացի, ճիչերը օգնութեան . . . Ի՞նչ կարող է անել :

Բարձրանում է արեւն ու ողողում դաշտ , լեռ : Եռում է կեանքը : Հայրապետը՝ խոհերի հետ, քայլում է իր խուցը եւ յանձնւում երազնե – րի աչխարհին յեղյեղուկ :

Արեւը հասնում է օրուայ հանգրուանին : Ջով գիւղիւղն է իջնում Արագածից ու փուում դաշտե – րի վերեւ :

Կրկին իջնում է խաւարը, ու գիշերն է ծաղ – կում հեռաւոր գեղիաձում : Ահա էջմիածնի մե – նաստանը : Շուրջը լուռ է եւ ամայի : Դարպասը փակ, լոյսի ոչ մի նշոյլ : Գիշեր, խաւար գիշեր :

Ծաւարի մէջ սեւ ստուերներ խմբւում են ու չարժւում : Շարժւում են, օղակում պարիսպները, հաւաքւում դարպասի դիմաց, օտար գինուորներ են : Ներս են խուժում, ու դանում են իրենց հան – գէպ՝ Հայրապետը ծերունազարդ :

— Ի՞նչ էք ուզում, մրմնջում է Հայրապետը սարսափահար եւ բառերը սառում են կոկորդում : Չի լսում պատասխան : Մի քանիսը անխօս, խուց – փան, հմուտը, գիտունը, մտածողը, մարդը : Կէօթէ իր միջազգային համբաւը կը պարտի այն բաղմաճիւղ փիլիսոփայութեան որ կը յայտնուի իր ամբողջ գործին մէջ : Ան չի պատկանիր մէկ տեսակէտի, մէկ դպրոցի, ոչ մէկ աչխարհահայ – եացքի, այլ խտացումն է դերմանական հանճա – րին, ինչպէս կը հաստատեն Թոմաս Ման կամ Ռոմէն Ռոլան : Այս վերջինը, որ ամենալաւը ճանչցած, քննած եւ ներկայացուցած է Կէօթէին, իր բազմաթիւ տեսութիւններով, դիրքերով եւ յօդուածներով, կ'ըսէ .— «Կէօթէ ընկերն է եւ տէրը կեանքին ամէն օրուան, ան որուն գործը կարդացած եմ պարբերաբար — ինչպէս ամանք Ս . Գիրքը հին օրերուն — կարդացած եւ միշտ ա – ւելի երիտասարդացած եմ նոր փորձառութիւն – ներով, նոր աղբիւրներով» : Եւ Ռոլան Կէօթէն կը հռչակէ իրրեւ Նոր Եւրոպայի ամենամեծ բանաս – տեղծը :

Կէօթէի գործը հայեցողութիւն մըն է եւ հոտ է որ կը հեռանայ փիլիսոփայէն, մօտենալով բա – նաստեղծին : Բոլոր անոնք որ կը խօսին Կէօթէի եւ մասնաւորաբար իր երկուութեան մասին, մէկ դաս եւ նպատակ կը տեսնեն անոր մէջ,— երթալ դէպի յառաջ : Ռոմէն Ռոլան ուրիշ առիթ մը ը – սած է թէ «այլեւս չի կրնար ծնիլ մէկը որ կարե – նայ այսքան ծայրայեղ սահմաններու տանիլ չարն ու բարին, եւ ապրիլ, ստեղծել այսպէս» :

Թէ մարդկային արժէքով , թէ արուեստի մէջ, Կէօթէ եղած է ան որուն համար կ'ըսէին .— «Մարդ մըն էք, Պ . Կէօթէ» : Եւ հաւանաբար ա – մէնէն արժանին եղած է այդ գնահատանքին : Իր ամէն մէկ խօսքը լսուած է իրրեւ դաս մը կամ առաջարկ մը : Երբ մահուան ժամուն կ'ուզէր որ սենեակին փեղկերը բանան եւ հռչակաւոր «Լոյս, աւելի լոյս»ը կը լսուէր, մարդիկ այդ պարզ նա – խադասութեան տուին փիլիսոփայական խոր ի – մաստ մը, որ երէկ, այսօր եւ վաղը կը լուսաւորէ ամբողջ սերունդներ :

Կէօթէ չի պատկանիր որեւէ դարու, ժա – մանակի կամ ազգի :

Ան եղաւ իրաւ բանաստեղծը կեանքի, իրա – կանութեան եւ լոյսի : Ինք էր որ մահամերձ Ֆաուստին բերանը դրաւ իր անմահ խօսքը .

— « Ազատութեան եւ կեանքի արժանի է մի – այն ան որ զիտէ զանոնք վաստկիլ ամէն օր» :

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԿԷՕԹԻ ԳԼԽԱՒՈՐ ԵՐԿԵՐԸ

Բացի վերոյիչեալ գործերէն, Կէօթէ գրած է թատերախաղ մը, զուտ գերմանական կեանքէ , « Կէօց Ֆոն Պերլիխինկէն», չարք մը բանաստեղ – ծութիւններ, որոնց մէջ նչանաւոր են «Մուհամ – մէտի երգը», «Ճամբորդին փոթորկաձայն երգը», « Ոգեաց արքան», «Զկնորսը», «Խորամանկ աղ – ուէսը», ուր հեգնութեամբ կը նկարագրէ աչխար – հի չարութիւնները :

Շիլլերի հետ միասին գրած է «Գանձ փըն – տողները», «Կորնթոսի Հարսը», «Հաւատարիմ Էքարթ», «Հարսանեկան երգը » եւ «Մեհեաններու պարը» : Մեծ համբաւ չհած են իր դասական վէպը, «Վիլհէլմ Մայսթերի աչկերտու – թեան եւ ճամբորդութեան տարիները», քնարեր – գական հատաքածոն, «Արեւմտա – Արեւելեան Դիւան», «Թորքուատո Թասո», «Զրոյցները» եւն :

Կէօթէ մեռաւ 1832ին, 83 տարեկան :

Իր գրական գործերը կը կազմեն աւելի քան 50 հատոր, նոյնքան ալ իր օրագիրները եւ թղթ – թակցութիւնները : Գիտական գործերը հատաք – ուած են տասը հատորներու մէջ : Իսկ իր մասին հրատարակուած ուսումնասիրութիւնները ամ – բողջ մատենադարան մը կը կազմեն, աչխարհի բոլոր լեզուներով (նաեւ հայերէն) :

«Ցառաջ»ը իր մասին բացառիկ թիւ մը հրա – տարակեց պատերազմէն առաջ :

Կէօթէի կեանքը եւ գործը

(ԻՐ ԾՆՆԴԵԱՆ 200ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Կէօթէ, որուն ծննդեան 200ամեակը տօնուե – ցաւ ամբողջ աչխարհի, նոյնիսկ Թուրքիոյ մէջ , ծնած էր 1749 Օգոստոս 28ին Ֆրանքֆուրթի մէջ : Ան իր տաղանդով եւ մարդկային բարձրութեամբ տիրեց ամբողջ աչխարհի մը եւ մինչեւ այսօր ալ կը դնահատուի ոչ թէ իրրեւ Գերմանացի մը, այլ միջազգային հանճար մը որ անցնելով սահման – ներէն եւ ազգութիւններէն տուաւ բանաստեղծու – թեան եւ մարդկութեան լայն եւ նոր դաղափար – ներ :

Կէօթէ իրաւաբանութեան համալսարան կը յաճախէր Լայփցիկի մէջ, երբ հիւանդանալով ըս – տիպուեցաւ վերադառնալ : Առեն մը ինքզինքը նուիրեց միստիքականութեան, խորապէս ուսում նասիրելով զայն : Սթրազպուրկի մէջ էր որ, ա – ւելի վերջը, լրացուց իրաւագիտութիւնը, նոյն առեն գրաղելով բժչկութեամբ : Առաջին անգամ Հերտէրն էր որ Կէօթէի ծանօթացուց Շէյքսփիրը եւ ժողովրդական բանաստեղծութիւնը, զայն դարձնելով հիմնադիրներէն մէկը, նոր դպրոցի մը, (Sturm und Drang) :

Այդ շրջանին մտերմանալով Շարլօթ Պուֆի հետ, անոր ներչնչումով գրեց «Վերթեր»ը որ հա – յերէնի թարգմանուած է չատ տարիներ առաջ : Ինք աւելի գիւրին մխիթարուեցաւ քան դիրքին հերոսը : Այս թուականէն է (1775) որ յղացաւ «Ֆաուստ»ի գաղափարը :

Կէօթէ վայելած է գիւրին եւ հաճելի երի – տասարդութիւն մը : Ունէր ամէն ինչ որ կը գրա – ւէ կիները .— Դրամ, գեղեցկութիւն, զարդա – ցում, տաղանդ : Վայմարի մէջ, ուր երիտասարդ դուքս՝ Քարլ Աւկուստ խորհրդականը, նախա – րարը եւ բարեկամն էր, յարաբերութիւն ունեցաւ Տիկին ոը Շթայնի հետ : Շատ չանցած՝ ձախաւեր ամուսնութիւն մը բանուորուհիի մը հետ, հեռա – ցուց զինքը մտաւորական եւ ազնուական չրջա – նակներէ : Հոն, Վայմար, կը գրէ «Իփիգենիա»ն, «Էկմօնտ»ը, եւ կը սկսի «Վիլհէլմ Մայսթըր»ը :

1792—93ին կը մասնակցի Փրուսիական պա – տերազմին Ֆրանսայի դէմ, եւ աւիթը կ'ունենայ աւելի խորապէս ըմբռնելու յեղափոխական չարժման կարեւորութիւնը : Ինքն է որ կը գրէ . — «Այս տեղէն եւ այս օրէն նոր չրջան մը կը սկսի աչխարհի պատմութեան մէջ, եւ կրնաք ըսել — « հոն էի» :

1794ին կը ծանօթանայ Շիլլէրի , կը գրէ «Հեր – ման եւ Դորոթէա»ն (նմանապէս հայերէնի թարգմանուած Ռ . Պէրպէրեանի կողմէ) :

Այդ շրջանին է որ պատմական տեսակցու – թիւն մը կ'ունենայ Նափոլէոնի հետ (Լռիս այս մասին չատ չհեկեկան դասախօսութիւն մը տուաւ Սալ Կավոյի մէջ) եւ կը մեռնի 1832ին : Մահէն հաղիւ քանի մը օր առաջ վերջացուցած էր իր երկրորդ «Ֆաուստ»ը :

Իր կեանքին մէջ մեծ տեղ մը գրաւեց Պեթի – նան, պահելով յաւիտենական եւ խոր բարեկա – մութիւն մը բանաստեղծին հետ, մինչեւ անոր մահը : Պէթինան է որ պատճառ եղաւ Կէօթէի եւ Պէթհովընի բարեկամութեան : Կէօթէ չնորհիւ Պէթհովընի բացառիկ նուիրումով սիրեց երաժշ – տութիւնը : Պէթհովընն ուզած էր միչտ իր երաժշ – տութեամբ աւելի զգալի դարձնել Կէօթէի գործը : Կ'ըսէր թէ «Մեղեդին բանաստեղծութեան զգայական կեանքն է » (Melodie ist das sinnliche Leben der Poesie) : Ինք առաջինը ուզած է մօտենալ Կէօթէի, հասկցնելու համար անոր որ «երաժշ – տութիւնը միակ եւ աննիւթական մուտքն է դէ – տական աւելի բարձր աչխարհի մը մէջ » :

Կէօթէի մտածումը ամբողջութեամբ խտա – ցած է «Ֆաուստ»ի մէջ : Հոն կը խօսին փիլիսո – փան, հմուտը, գիտունը, մտածողը, մարդը : Կէօթէ իր միջազգային համբաւը կը պարտի այն բաղմաճիւղ փիլիսոփայութեան որ կը յայտնուի իր ամբողջ գործին մէջ : Ան չի պատկանիր մէկ տեսակէտի, մէկ դպրոցի, ոչ մէկ աչխարհահայ – եացքի, այլ խտացումն է գերմանական հանճա – րին, ինչպէս կը հաստատեն Թոմաս Ման կամ Ռոմէն Ռոլան : Այս վերջինը, որ ամենալաւը ճանչցած, քննած եւ ներկայացուցած է Կէօթէն, իր բազմաթիւ տեսութիւններով, դիրքերով եւ յօդուածներով, կ'ըսէ .— «Կէօթէ ընկերն է եւ տէրը կեանքին ամէն օրուան, ան որուն գործը կարդացած եմ պարբերաբար — ինչպէս ամանք Ս . Գիրքը հին օրերուն — կարդացած եւ միշտ ա – ւելի երիտասարդացած եմ նոր փորձառութիւն – ներով, նոր աղբիւրներով» : Եւ Ռոլան Կէօթէն կը հռչակէ իրրեւ Նոր Եւրոպայի ամենամեծ բանաս – տեղծը :

Կէօթէի գործը հայեցողութիւն մըն է եւ հոտ է որ կը հեռանայ փիլիսոփայէն, մօտենալով բա – նաստեղծին : Բոլոր անոնք որ կը խօսին Կէօթէի եւ մասնաւորաբար իր երկուութեան մասին, մէկ դաս եւ նպատակ կը տեսնեն անոր մէջ,— երթալ դէպի յառաջ : Ռոմէն Ռոլան ուրիշ առիթ մը ը – սած է թէ «այլեւս չի կրնար ծնիլ մէկը որ կարե – նայ այսքան ծայրայեղ սահմաններու տանիլ չարն ու բարին, եւ ապրիլ, ստեղծել այսպէս» :

Թէ մարդկային արժէքով , թէ արուեստի մէջ, Կէօթէ եղած է ան որուն համար կ'ըսէին .— «Մարդ մըն էք, Պ . Կէօթէ» : Եւ հաւանաբար ա – մէնէն արժանին եղած է այդ գնահատանքին : Իր ամէն մէկ խօսքը լսուած է իրրեւ դաս մը կամ առաջարկ մը : Երբ մահուան ժամուն կ'ուզէր որ սենեակին փեղկերը բանան եւ հռչակաւոր «Լոյս, աւելի լոյս»ը կը լսուէր, մարդիկ այդ պարզ նա – խադասութեան տուին փիլիսոփայական խոր ի – մաստ մը, որ երէկ, այսօր եւ վաղը կը լուսաւորէ ամբողջ սերունդներ :

Կէօթէ չի պատկանիր որեւէ դարու, ժա – մանակի կամ ազգի :

Ան եղաւ իրաւ բանաստեղծը կեանքի, իրա – կանութեան եւ լոյսի : Ինք էր որ մահամերձ Ֆաուստին բերանը դրաւ իր անմահ խօսքը .

— « Ազատութեան եւ կեանքի արժանի է մի – այն ան որ զիտէ զանոնք վաստկիլ ամէն օր» :

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԿԷՕԹԻ ԳԼԽԱՒՈՐ ԵՐԿԵՐԸ

Բացի վերոյիչեալ գործերէն, Կէօթէ գրած է թատերախաղ մը, զուտ գերմանական կեանքէ , « Կէօց Ֆոն Պերլիխինկէն», չարք մը բանաստեղ – ծութիւններ, որոնց մէջ նչանաւոր են «Մուհամ – մէտի երգը», «Ճամբորդին փոթորկաձայն երգը», « Ոգեաց արքան», «Զկնորսը», «Խորամանկ աղ – ուէսը», ուր հեգնութեամբ կը նկարագրէ աչխար – հի չարութիւնները :

Շիլլերի հետ միասին գրած է «Գանձ փըն – տողները», «Կորնթոսի Հարսը», «Հաւատարիմ Էքարթ», «Հարսանեկան երգը » եւ «Մեհեաններու պարը» : Մեծ համբաւ չհած են իր դասական վէպը, «Վիլհէլմ Մայսթերի աչկերտու – թեան եւ ճամբորդութեան տարիները», քնարեր – գական հատաքածոն, «Արեւմտա – Արեւելեան Դիւան», «Թորքուատո Թասո», «Զրոյցները» եւն :

Կէօթէ մեռաւ 1832ին, 83 տարեկան :

Իր գրական գործերը կը կազմեն աւելի քան 50 հատոր, նոյնքան ալ իր օրագիրները եւ թղթ – թակցութիւնները : Գիտական գործերը հատաք – ուած են տասը հատորներու մէջ : Իսկ իր մասին հրատարակուած ուսումնասիրութիւնները ամ – բողջ մատենադարան մը կը կազմեն, աչխարհի բոլոր լեզուներով (նաեւ հայերէն) :

«Ցառաջ»ը իր մասին բացառիկ թիւ մը հրա – տարակեց պատերազմէն առաջ :

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՆԻԿՈԼ ԱՂԲԱԼԵԱՆ

«Ազդակ» հետեւեալ խորհրդակցութիւնները կ'ընէ խմբագրականի մը մէջ, ողբացեալ Նիկոլի մահուան Բ. տարեդարձին առթիւ (մեռաւ **1947** Օգոստոս **15**ին).—

Քիչ մտաւորականներ կան, որ կրցած են թէ մտածումի եւ ստեղծագործութեան բարձրադոյն ոլորտներուն մէջ մնալ եւ թէ միեւնոյն ատեն խառնուիլ ժողովուրդին, մատչելի դառնալ անոր եւ վայելել լայն ժողովրդականութիւն: Աղբալեան այդ քիչերէն էր:

Երբ կը խօսէր մեր բեմերէն՝ երկիւղածութեամբ եւ մեծ հաճոյքով կուգային զինք լսելու հայ ժողովուրդի բոլոր խաւերէն ու ունկնդիրներէն: Անդիտէր հատատար չափով հետաքրքրել եւ գրաւել թէ համալսարանականը եւ թէ արհեստաւորը, թէ ծերը եւ թէ պատանին:

Երբ կը գրէր, մինչեւ իսկ խստօրէն մտանդիտական նիւթերու շուրջ, իր ոճը պատկերալից էր միշտ եւ սահուն՝ վճիտ աղբիւրի մը պէս: Վերջին ծայր դժուարահաճ՝ ան իր ամէն մէկ գրբուածքը համբերութեամբ կը վերամշակէր քանի մը անգամ: Լատադոյնին, անթերիին, կատարեալին ձգտումն է որ զինք արդիլեց առատ արտադրել: Բայց ինչ որ տուաւ իբրեւ գրական քննադատութիւն, իբրեւ ընկերային տեսութիւն, իբրեւ լեզուական դիտողութիւններ, իբրեւ խորհրդածութիւն եւ մտածում՝ անցած է արդէն մեր մշակոյթի մնայուն դանձարանին:

Երբ կը գործէր կրթական յարկերու տակ եւ ժողովուրդին մէջ, որպէս ուսուցիչ եւ կուսակցական առաքեալ, միտքը եռանդ, ներշնչում, հաւատք սփռել իր շուրջ, դաղափարական բարձր մթնոլորտ մը ներս առաջնորդելով հետեւորդները:

Ու վերջապէս, երբ կ'ըլլար պարզ ընկերա կեց, ընտանիքներէ ներս կամ ազատ բնութեան մէջ հաւաքոյթներու եւ պտոյտներու ընթացքին Աղբալեան իր նմանը չունէր:

Հոգիի ու մտքի ապրումով կը լեցնէր իր եղած տեղը: Սրամիտ էր ու պատրաստ տարան: Կեանքով, աւիշով ու թռիչքով կը յորդէին խօսակցութեան իր նիւթերը:

Իր այս յատկութիւնները, ու տակաւին այլ բազմաթիւ գիծեր, լաւ ծանօթ են մեր գաղութի հայութեան, որուն ծոցին մէջ ապրեցաւ ու գործեց անզուգական Աղբալեանը մօտ 20 տարի: Միայն ճեմարանի աշակերտներուն ուսուցիչը չէր ան. այլ բովանդակ հայ ժողովուրդին, մանաւանդ խոնարհներուն: Խոնարհ մըն ալ ինքը, իր ծագումով եւ բնաւորութեամբ: Անփոյթ տէվրիշ մը դրեթէ, որ սակայն լեզուին, պատմութեան, աշխարհագրութեան, դրականութեան եւ մշակութային բոլոր արժէքներուն մեծահմուտ մշակը, պաշտպանը եւ տարածիչը մնաց մինչեւ վերջին չունչը: Ինկաւ պատնէշի վրայ, աննահանջ յարատեւութեամբ եւ հաւատարմութեամբ հետապնդելով իր գաւանած գաղափարները:

Հայ ժողովուրդի մեծ զաւակն էր Ն. Աղբալեան, անոր գարաւոր աւանդութեանց, չինարար ոգիին եւ լուսապաշտ մտքին մարմնացումը: Ժողովուրդէն ժառանգեց իր հոգեկան հարստութիւնները եւ զանոնք վերադարձուց դարձեալ իր ժողովուրդին, բազմապատիկ բեղմնաւորուած թեամբ: Սիրուեցաւ պաշտուելու աստիճան իր ժողովուրդէն, որովհետեւ նախ ինքն էր որ իր անձէն աւելի սիրեց ժողովուրդը եւ անձնուրաց նուիրումով ծառայեց անոր դատին ու բարօրութեան:

... Անհրաժեշտ է որ Ն. Աղբալեանի գրական վաստակը, ցրուած հոս ու հոն, դասաւորուի եւ հաւաքուի առանձին հատորներու մէջ, գուրգուրոտ եւ բծախնդիր ձեռքերու խնամքով: Ասիկա պարտք մըն է, որ առաւելապէս կը ծանրանայ մեր գաղութի ուսերուն: Եւ այս ձեւով միայն լուսաղոյնս յարգած կ'ըլլանք մեծ Հայուն յիշատակը եւ նոյն ատեն կորուսեալ փրկած կ'ըլլանք թանկագին դանձ մը»:

ՊՈՒՏՄ ԾԻԾԱՂ

ՏԷՐՏԷՐՅՈՒ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ ...

Միայն վարժապետի՞ սով: Հապա ո՞ւր դնենք տէրտէրի սովը:

Անցածները, ազդով մը, տէրտէրցու կը փընտռէին: Գտա՞ն: Լուր չունիմ:

Այդ փնտռուածը, պէտք է դիտնար Ֆրանսերէն: Զարդացած, խելքը գլուխը մարդ պէտք է ըլլար, որ սքեմ – փիլոն հագնելով՝ պիտի հովուէր, հոգեւոր մխիթարութիւն պիտի մատուցանէր մեծ քաղաքի մը, մեծ ժամուն ժողովուրդին:

Անչուշտ պայման էր որ նախ ինք հաւատացեալ մը ըլլար Աւետարանի պատուիրանաց ...

Այդ քահանայացուն, նոյնպէս, չարական երգելու, ժամ–արարողութեան ծանօթ անձ մը ըլլալու էր: Այս կէտն ալ յիշուած չէր ծանուցու մին մէջ: Թէեւ հիմակուան տէրտէրներուն համար, աւելորդ է այդ բաները դիտնալը:

Ողջ մնան «Հայր մեր»ն ու «տէր ողորմեան»

Վճարումի մասին ալ, կարծեմ, ակնարկու թիւն չկար այդ աղդին մէջ:

Եւ պէտք չէ որ կենար:

Չի տէրտէրութիւնը հոգեւոր գործ է... Հոպին՝ ուտելու խմելու պէտք չունի:

Հայ ժողովուրդը, երբեք ներած չէ որ տէրն ու վարժապետը ստամոքսի հետ հոգ ունենան: Հայուն պապենական սկզբունքն է այս:

«Տէրը կը հոգայ այդ ամէնը», կ'ըսէ Աւետարանը:

Քահանայութիւնը սակայն, թուաբանական գործ է ներկայիս: Առեւտրական գործ:

Եկեղեցւոյ, իշխան աղաներուն պաշտօնեան է ան: Փիլոն, սքեմ այդ պաշտօնին համապդեստը:

— Տէրտէր, վաղը կանուխ եկուր, թաղում մը կայ: Ձուչանաս հա՛:

— Պ. Տինոինեան, վաղը ուրիշ յուղարկաւորութիւն ունիմ: Տիար Մեծաւագեանի մօրը յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարենք: Առաւօտուն, եկեղեցւոյ արարողութենէն առաջ, հանդուցեալին տունը պէտք է երթամ՝ «հոգոց» մը կարդալու համար:

— Ա՛ս իմ ըսածս Գ. կարգի թաղում մըն է: Կէս ժամուան գործ, միւսը Ա. կարգի է, հաղիւ կէսօրին կարելի է հասնիլ: Մենք ժողովական – ներս ալ ներկայ պիտի ըլլանք Մեծաւագենց արարողութեան: Ես, ամէն ինչ նկատի առած եմ, տէր հայր: Ինծի սաղմոս մի կարդար:

Ամէն պարագայի մէջ, տէրտէրներն ալ պէտք է ուտեն, խմեն, հագուին եւ տուն – ընտանիք ապրեցնեն:

Ուրեմն, եթէ քահանան կ'ուզէ իր ներկան ու ապագան ապահովել, պէտք է դիտնայ, փրան – սերէնէն զատ, անդլերէն, սպաներէն, փորթուկալերէն եւայլ լեզուներ, որպէսզի, գլուխը տաքցած պարագային, կարենայ բեռները չալկել եւ Ամերիկաներուն դուռը ափ առնել՝ այդ տեղերու հայ հաւատացեալները մխիթարելու եւ ինքն ալ, տոլարով եւ փէսոյով մխիթարուելու համար ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱԻ

(ԳԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՄ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

Ժ.

ԿՌԻԻԸ

Վահրամ իշխան նայեցաւ այն կողմը եւ նկատեց յիրաւի որ Ցոյները մեծ եռուզեռի մէջ են, եւ կ'աշխատին մեծ բարաններ կանգնեցնել Անիի պարիսպներուն դէմ, որոնք պիտի չդիմանային հարկաւ անոնց աւերիչ ուժին:

— Մենք կ'այրենք անոնց բարանները, պատասխանեց Վահրամ իշխանը:

— Բայց ի՞նչպէս, իշխան, ո՞վ կը համարձակի մտնել Ցունաց բանակը:

Եւ յետոյ չէք տեսներ որ բարաններուն առջեւ հակերով բամպակ են դիզած, որպէսզի մեր արձակած քարերը մնաս չտան անոնց:

— Մենք կ'այրենք այդ բարանները, կրկնեց իշխանը վճռական ձայնով մը, որուն դէմ բան մը չդտաւ պատասխանելու խօսակիցը:

— Այս դիշեր իսկ, կէս դիշերին: Ես իսկոյն կուտամ պէտք եղած հրամանները, որպէսզի ճիշդ որոշեալ ժամուն ամէն մարդ պատրաստ ըլլայ յարձակում գործելու Ցունաց բանակին վրայ, ըսաւ Վահրամ եւ աչտարակէն վար իջաւ:

Գիշերը վրայ հասաւ, խարոյկները վառուեցան յունական բանակին մէջ, ուրկէ կը լսուէին ուրախութեան կանչեր: Իսկ Անեցիք լուռ, անձայն կը պատրաստուէին գունդ գունդ ելլելու Անիի դռներէն: Անոնք միայն վերջին հրամանին կը սպասէին: Բայց դեռ Վահրամ իշխանը չէր երեւար: Ո՞ւր էր արդեօք եւ ինչի՞ կը սպասէր: Ցայտնի չէր ոչ մէկուն, միայն եթէ սրատեսաչքեր ըլլային, եթէ ուշադրութիւն դարձնող մը ըլլար, կը տեսնէր որ ծերունի Վահրամը այդ միջոցին Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ խորանին առջեւ ծունկի եկած էր եւ բաղկատարած կ'աղօթէր առ Աստեղարձրեալը: Ան լուռ էր եւ անշարժ՝ մարմնացած արձանի մը պէս: Բայց այդ լռութեան ու անշարժութեան մէջ անոր վեհ հոգին կը տանջուէր. իր միակ յոյսը դրած էր Աստուծոյ վրայ. կ'աղօթէր եւ կը մրմնջէր.

— Տէ՛ր, անգո յիներնէն բաժակս այս: Տէր, ծանր է պատասխանատուութիւնս թէ քու եւ թէ ազդին առջեւ: Դուն սիրտ ու հոգի ներշնչէ բուռ մը քաջերուս եւ հալածէ թշնամիները ...:

Աղօթքը կը թեթեւցնէր 86 տարեկան ծերուն սիրտը, եւ անոր փառահեղ դէմքը, լուսաւորուած կանթեղի մեղմ լոյսով, հետզհետէ կը բորբոքէր աստուածային կրակով:

Ցանկարծ, կարծես թեթեւցած, երիտասարդի մը նման վեր թռաւ տեղէն, համբուրեց Ս. Խաչելութիւնը եւ յետոյ աննկատելի կերպով դուրս ելաւ եկեղեցիէն: Ուղղուեցաւ դէպի բանակը, որ կազմ ու պատրաստ չատոնց կը սպասէր իրեն:

Ճիշդ այդ միջոցին, կարծես դեռնէն բուռնեւով մարդ մը ելաւ անոր առջեւ, խոնարհ դլուխ տուաւ եւ ըսաւ.

— Իշխան, ես այստեղ եմ:

— Շատոնց քեզ կը սպասէի, Խենթ, բայց կարծեցի թէ Ցոյները կաչիդ քերթած են, պատասխանեց իշխանը ուրախացած:

— Ոչ, իշխան, անոնք կ'ուզէին ոչնչացնել դիս, սակայն ես առանց իրենցմէ տեսնուելու, ամէն բան լաւ մը դիտեցի:

— Լաւ ուրեմն, կարո՞ղ ենք մենք բուռ մը քաջերով դիմադրել Ցոյներու ահեղ բանակին, հարցուց իշխանը մտահոդ երեւոյթով մը:

— Եթէ անոնք ինքնավստահութեամբ գինովցած չըլլային, դժուար էր դիմադրութիւնը, բայց Անին իր հարուստ աւարով իրենցը կը կարծեն եւ անհոդ նստած են, պատասխանեց Խենթը:

Ծերունի Վահրամի դէմքը պարզուեցաւ: Խենթին տուած տեղեկութիւնները խիստ յարմար կուգային իր ծրագրին:

—Իսկ ե՞րբ յարմար է ժամանակը յարձակում գործելու:

— Ճիշդ հիմա, եթէ կը փափաքիք. Ցոյները քաղցր երազներու մէջ ընկղմած են հիմա:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՑՎԱՉԵԱՆ-Ց

(1948 Սեպտ. 10) եօթը տարբեր կառավարութիւններ իրարու յաջորդեցին:

Թերլիները դիտել կուտան թէ ներկայ դահլիճին ճակատագիրը պիտի որոշուի հոկտ. 18ին վերջ, երբ վերաբացուի խորհրդարանը: Մինչ այդ, հետզհետէ կ'աճին բանուորական խլրտումները: Աչխատանքի Դաշնակցութեան եւ ուրիշ արհեստակցական միութեանց հետ, վերջին պահուն դուխս վերցուց նաեւ Հողագործական Դաշնակցութիւնը, վերջնագիր մը ուղղելով կառավարութեան: Կը սպառնայ «գործօն դիմադրութիւն եւ պայքար բոլոր միջոցներով», եթէ կառավարութիւնը չփոխէ իր հողագործական քաղաքականութիւնը: Իր գլխաւոր պահանջներն են.— յարգել նուազագոյն գիները, սահմանափակել ներածումները, օտար չուկաներ գտնել, ջրարաշխական եւ էլեկտրական յարմարութիւններ հաստատել գիւղերու մէջ եւն.:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԱՑԻ ՎԵՐԱՁԻՆՄԱՆ համար 3ր դէմ 19 ձայնով 1.314.010.000 տոլար քուէարկեց Մ. Նահանգներու ծերակոյտին արտաքին յարաբերու– թեանց յանձնաժողովը: Այս դումարէն մէկ մի– լիառը պիտի տրամադրուի Ալպանտեանի ղինա– կիցներուն, 211.370.000 տոլարը Յունաստանի եւ Թուրքիոյ, 27.640.000 տոլարը Իրանի, Քորէայի եւ Փիլիպպեան կղզիներուն:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒՐՈՊԱՑԻ խորհրդակցական ժողովը ուրբաթ օր փակեց իր առաջին նստաշրջա– նը, Սթրազպուրկի մէջ: Նախաղահը Սիվաք, այս առթիւ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց.— «Ճա– ղոպեցանք Եւրոպայի առաջին խորհրդարանը դար– ձնել այս ժողովը: Միացեալ Եւրոպան չի կրնար ստեղծուիլ մէկ օրէն միւսը, այլ հետզհետէ, չը– նորհիւ երկարատեւ ճիղերու: Ես այստեղ եկայ այն համոզումով թէ անհրաժեշտ է Եւրոպայի Միացեալ Նահանգները: Կը մեկնիմ այն վստա– հութեամբ թէ կարելի է Եւրոպայի Միացեալ Նահանգները: Ճանգռնութիւն, աւելի յանդգնու– թիւն, միշտ յանդգնութիւն, եւ Եւրոպան փըր– կուած է»:

ՏՈԼԱՐ – ՍԹԵՐԼԻՆԻ տագնապին առթիւ, խորհրդակցութիւնները կը չարունակուին Ուս– չինըթընի մէջ, մեծ գաղտնապահութեամբ: Անդ– լիոյ եմտական նախարարը կ'ազդարարէ թէ ի վերջոյ հարկին երկու տարի եւս ժուժկալութիւն պիտի հաստատեն:

ԻՍՐԱՑԷԼԻ կառավարութիւնը օրէնք մը հը– րատարակեց, պարտաւորիչ զինուորութիւն հաս– տատելով: Այրերը պիտի ծառայեն երկու տարի, կիները՝ 18 ամիս: Ծառայութիւնը հաւասար– պէս պիտի կատարուի զինուորութեամբ եւ հոգե– գործական աչխատանքով:— Ուրիշ օրէնքով մը պիտի արգիլուի բազմակնութիւնը:

ԸՆԴՀ. ՆԵՐՄԱՆ առաջարկ մը ներկայացուց Քէօլնի արքեպիսկոպոսը բրիտանական մարզպա– նին, այն բոլոր Գերմաններուն համար որոնք դա– տապարտուած են անգլիական զինուորական ատ– եաններու կողմէ:

ՆԻԵՄՓՈՒԱՆ ՄԸ սպաննուեցաւ Քոլմպիոյ երեսփ. ժողովին մէջ, վիճաբանութեան մը հե– տեւանքով: Զորս հոգի ալ վիրաւորուեցան: Ա– կանատես մը կը պատմէ թէ առաջանակի յիսուն հարուածներ փոխանակուեցան: Զօրքը եւ ոստի– կանութիւնը պաչարեցին խորհրդարանը:

ԴԵՐՄԱՆ ՄԵԾ ԵՐԱԺՇՏԱՏԻՏԸ, Ռիխարդ Շթրաուս, մեռաւ Սեպտ. 8ին, 85 տարեկան հա– սակին մէջ: Իր ճիւղին ամենամեծ վարպետը կը համարուէր Վակներէն եւ Պրահմսէն վերջ: Համ– բաւ չահած էր իր օփերաներով (Սալոմէ, Ելեկ– սպրա եւ Տէր Ռոզենքավալիէր), համանուագներով (Տոն Փուան, Տոն Քիշոթ եւն.) եւ երգերով: Ա– ռանձին կը խօսինք իր ալեկոծ կեանքի մասին:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՑ հռոմէական քահանանե– րը ազդարարեցին կառավարութեան թէ պիտի ընդդիմանան այն բոլոր փորձերուն որ կը կա– տարուին, եկեղեցին եւ միութիւնը պետական հսկո– ղութեան տակ առնելու համար: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ բողոքի յայտարարութիւնները ստորագրուած են 70 % համեմատութեամբ եւ ուրիշներ ալ կը ղրկուին հետզհետէ: Եօթը հազար հռոմէական քահանաներ կան Չեխոսլովաքիոյ մէջ: Ժողովուր– դին 3/4ը կաթոլիկ է, մօտ 15 միլիոն: Ճարպուե– րութիւնները ղրեթէ խզուած են չեխական կառա– վարութեան եւ Վատիկանի միջեւ:

ՊԼԵՐՈՒԹի թերթերը կը գրեն թէ Անթիլիա– սի ճամբուն վրայ սուրացող բեռնատար ինքնա– շարժ մը կոխկռտեց երկու Հայեր, Գէորգ Վար– դանեան եւ Յակոբ Անտիկեան, որոնք նստած էին իրենց տան առջեւ: Ծանրապէս վիրաւորուեցան Գէորգի կինը՝ Սիբանոյշ, քրոջ տղան՝ Յաչա– տուր Մանուկեան:

ԱՅՍՕՐ, ԿԻՐԱԿի, ժամը 14ին կը բացուի «Մոթոսիքլէթ»ի մրցումներու եղանակը, Buttes de Montreuil, Ազգերու բաժակին համար:

«ՆՈՑԻ ՏԱՊԱՆԸ ո՞ւր մնաց», կը հարցնեն Մոսկուայի թերթերը եւ անթելը, ծաղրելով Ա– մերիկացիներուն ձախողումը: Եւ նորէն կը պըն–

Միմիական ուեւկուացում

Théâtre Sarah Bernhardt

Սեպտեմբեր 18ին, կիրակի ժամը ճիշդ 3.15ին:

Ղեկավարութեամբ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ՝ ՏԻԿ. Ռ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Եւ Փարիզի հայ թատերական լաւագոյն ու– ժերէն Օր. Ս. ՇԱՀԻՆԵԱՆ, Օր. ԽԼՏԶԵԱՆ Օր. Հ. ԷՕՔՍԻՋԵԱՆ, Պ. Պ. ԳՄԲԼԵԹԵԱՆ, ՄԱՔՍԻՏԵԱՆ, Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, Գ. ՀԱՀԱՆ, ՀԱՊԼԻՇԵԱՆ, ՈՒՐԲԱԹԵԱՆ, ԳՐԻ– ԳՈՐԵԱՆ, ՔԻՒՓԼԵԱՆ: ՂԱՐԻՊԵԱՆ, ՊԵՐՃ, ՏԷՐ ՂԱԶԱՐԵԱՆ եւ ուրիշներ:

Կը բեմադրուի Լ. ՇԱՆԹԻ

ՕՃԻՆ - ՊԱՑԸ

Ողբերգութիւն 8 արար

Փառաւոր դրուագ մը կիլիկիոյ Հայ թագա– ւորութեան չրջանէն:

Տոմսերը նախօրօք կը ծախուին՝ Գրատուն Հր. ՍԱՄՈՒԷԼ 51 rue Mr. le Prince Paris (6), Գրատուն Հր. ԲԱԼՈՒԵԱՆ 43 rue Richer Paris (9), Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ՝ 31 rue des Ecoles, Paris (5):

ՍԱՆԴՈՒԽՏ ԿՈՑՍ ԵՒ ՍԱՆԱՏՐՈՒԿ

30 Հոկտեմբեր Salle de la Chimie, ՓԱՐԻԶ
31 Հոկտ. Սալ François Coppé, ԼԻՈՆ
Բեմադրութեամբ Դերասան Տ. ՆՇԱՆՆԵԱՆԻ:

ՀԱՇՏԱՆ ԼԻԼԱ

Արեւելեան ծանօթ երաժիշտներ, Տիկին ՍՕՆԻԱ, Պ. ԳԱՐԱԳԱՇ (Քանուն), եւ Պ. ԱԼՖՈՆՍ (ուտ եւ քէմէնչիստ)
Իրենց ամառնային պտոյտէն վերադարձած են եւ նոր յայտագրով մը կը նուագեն
ԲՈԼՈՐԻՆ ՄԱՏՋԵԼԻ
ԲՈԼՈՐԻՆ ՍԻՐԵԼԻ
ԲՈԼՈՐԷՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒԱԾ

Լ Ի Լ Ա ճաշարանին մէջ, 24 rue St. Lazare
Métro Trinité կամ N. D. de Lorette
Tél. Tri. 31–62

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀԻՆ ՀԱԳՈՒՍՏ

Մեծաքանակ ներածողներ եւ գնողներ կը փնտռենք:

կառավարութիւնը տրամադիր է արտօնել ածան ապրանքներու ներածումը:

Դիմել՝ GIR APIKIAN
1 rue Prom. Casablanca կամ
162 Madison St. New–York 2. N. Y.
Adept Merc. Trading Co.

ԴԵՐԶԱԿՆԵՐՈՒՆ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄԷՆ
ԹԷ ԿԵՐՊԱՄՆԵՐՈՒ և
ԹԷ ԴԵՐԶԱԿՆԵՐՈՒ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ
բոլոր պիտոյքներու համար անյապաղ դիմեցէք՝
63 Rue de MAUBEUGE
Հեռ. Tru. 12-05 métro Poissonniere

ԲՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՌՈՄԱՆ.—Հ. Ճ. Դ. «Քեռի» խումբի ժողովը 16 Սեպտեմբերին, ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ընկեր Ցարուքիւն Պօյաճեանի բնակարանը: Միեւնոյն օրը տեղի կ'ունենայ դաստիօսական ժողովը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ճ. Դ. Վռամեան ենթա– կոմիտէի ընդհ. ժողովը Սեպտ. 11ին, ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Ճ. Դ. ՎԱՐԴԱՆ ենթակոմիտէի ընդհ. ժո– ղովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Սարսէլ, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրա– կարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը ան– հրաժեշտ է:

ՓՈՆ ՏՕՊՆԱ.— Հ. Ճ. Դ. «Կորիւն» խումբին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայանալ ան– դամատեառով:

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ.— Հ. Ճ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, ընկեր Երանոս Մոգոսեանի բնակարանը: Կա– րեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առ– նուին:

Պ. ՕՏՏՈՑԻ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին ժո– ղովը այս չորեքչաբթի ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերուհիներու ներկա– յութիւնը անհրաժեշտ է:

Դպրոցասէր Տիկ. վարժարանի

Բ. տարեշրջանը կը սկսի յառաջիկայ 3 Հոկտ. երկուշաբթի օրը: Աչակերտուհիներու աբաննա– դրութեան համար դիմել վարժարան, 1, Bd du Nord, Le Raincy, ամէն առաւօտ մինչեւ կէս օր, բացի չաբաթ եւ կիրակի օրերէ:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑԻ

Ֆր. Կ. Խաչի Իսիի Խրմեան դպրոցը կը վերաբացուի Հոկտեմբերի առաջին հինգչաբթին: Աբաննադրութիւնները Խրմեան դպրոցին մէջ ա– մէն կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 10—12, հոգա– բարձութեան միջոցաւ:

ԾԱՆՕԹ ՈՒՍՈՒՑԻՉ Զ. ՉԱՔԱՐԵԱՆ Ցուն– տանէն Փարիզ եկած ըլլալով, զինքը տեսնել փա– փաքող բարեկամներ կրնան հանդիպիլ Բչ., Դչ. եւ Ուբ. օրերը կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 6 Հ. Բա– լուեան դրատունը, 43 rue Richer métro Cadet:

ՊՈՄՈՆի եկեղեցւոյ մանկապարտէզին խնա– մատար տիկիններու միութիւնը կը յայտարարէ թէ մանկապարտէզը կը վերաբացուի յառաջիկայ 16 Սեպտեմբեր, Ուրբաթ առաւօտ: Աբաճնա– դրութեանց համար դիմել եկեղեցիին խորհրդա– րանը Պ. Ճէրահեանի, ամէն առաւօտ 9 — 12:

ղեն թէ Ամերիկացիները ոչ թէ անդոյ տապան կը փնտռեն, այլ պարզապէս լրտեսութիւն կը կա– տարեն սահմանին վրայ:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ որոշեց բա– ցարձակ անկախութիւն պահանջել Էրիթրէայի եւ Լիբիոյ համար (Ափրիկէ) որոնք Իտալիոյ կը պատկանէին պատերազմէն առաջ: Ազգաժողովը մօտերս պիտի քննէ իտալական դաղթավայրե– րու խնդիրը:

ՊԵԼԺԻԱ. 28 միլիոն տոլար փոխ պիտի տայ Անգլիոյ, 22 միլիոն ալ Ֆրանսայի:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mardi 13 Septembre 1949 Երեքշաբթի 13 ՍԵՊՏ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5947–Նոր շրջան թիւ 1358

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Գիտությո՞ւն թէ Գերությո՞ւն

Հասկցաք ուրեմն,— ալեփառ վաստակաւոր – րը, Հրաչեայ Աճառեան եւ միւս վաւերական դիտնականը, Գ. Ղափանցեան, երկուքն ալ ակա– դեմական, սեւ ցանկը անցած են իրենց հետե – ւորդներով, համաձայն Երեւանի կեդր. Կոմիտէի հրահանգին, որ վաւերացուած է Գիտութեանց Ակադեմիային կողմէ :

Երկուքն ալ կ'ամբաստանուին թէ «Քննամա– կան» դիրք բռնած են հանդուցեալ Նիկոլա Մառի դիտական տեսութեան դէմ, որ կը ժխտէ հնդե– րոպական վարդապետութիւնը՝ հայ ժողովուրդի եւ իր լեզուի ծագման մասին :

Երկուքն ալ յամառեր են մնալ «հակագիտա– կան ֆորմալիստական դիրքերում» : Երկուքն ալ կառչելով «ժամանակակից ռէակցիոն բուրժուա– կան իդէալիստական լեզուաբանութեան», փորձեր են «վարկաբեկել ակադեմիկոս Մառի մարքսիս– տական – լենինեան ուսմունքը լեզուի վերաբեր– եալ » :

Երկու ծերունի դիտնականներուն հետեւորդ – ներն ալ կրաւորական, «հաշտուողական» դիրք բռնելով, պատճառ եղած են որ խանգարուի Մառ– եան ուղղութեան հակառակորդներուն «մերկա– ցումը եւ չախչախումը» :

Ուրեմն, Գիտութեանց Ակադեմիան ջերմօրէն ողջունելով կեդր. Կոմիտէին որոշումը, իր կար– գին կը թելադրէ.

1.— Լայնօրէն ծաւալել « քննադատութիւնն ու ինքնաքննադատութիւնը» :

2.— «Անհաշտ լինել սովետական լեզուաբա– նութեան դէմ ուղղուած բշնամական «թէորիա»– ների ամէն մի դրսեւորման նկատմամբ» :

Բանաձեւին ամենավերջին պարբերութիւնը կը բացատրէ մնացեալը :

— « Մենք պարտաւոր ենք, մինչեւ վերջը ջախջախելով ռէակցիոն լեզուագիտութեան ջա– տագովներին, շարունակել ակադեմիկոս Մառի ուսմունքի հետագայ զարգացումը» :

Անոնք որ ծանօթ են բոլշեւիկեան բարքերուն, դիտեն թէ ի՛նչ կը նշանակեն այս կարգի վճիռնե– րը, ենթականերուն համար :

Գոհանանք արձանագրելով անցուդարձը, — կատարեալ նահատակութիւն՝ մտքի բոլոր աչխա– տաւորներուն համար, ի՛նչ երկրի կամ ազգի ալ պատկանին : Վայրենի հաւատաքննութիւն մը, բարբարոսական դերութիւն մը, որոնց քով կը նսեմանայ միջնադարեանը :

Երեսուն տարի է որ նոյն դիւային խաղերը կը սարքուին : Բայց մանաւանդ 1946էն ի վեր է որ հալածանքը աւելի կը դունաւորուի, համա – ձայն «մառեչալ» Ժդանովի վարդապետութեան :

Ամբողջ բառակոյտ մը մէջտեղ նետուած է, այդ օրէն ի վեր, անուանարկելու համար արեւ – մտեան մշակոյթը, բոլոր ճակատներուն վրայ.— դրականութիւն, արուեստ, դիտութիւն : Մինչեւ անգամ պարն ու մարդանքը :

Թունաւոր պլաքներ՝ բոլոր բառերը,— բուր– ժուական, փորմալիստական, կոզմոպոլիտական, իդէալիստական, փաշիստական, իդէոլոգիական . կապիտալիստական, էկօիստական, եւն. :

Սնամէջ եւ թխածոյ բացատրութիւններ, ո – րոնք ամէն բանէ առաջ սահմանուած են կապան– քի տակ առնելով խորհելու, գործելու ազատու– թիւնը , բթացնելու, անբանացնելու, սարկա – ցնելու :

Քննադատութի՞ւն , ինքնաքննադութի՞ւն, — ըսէք խեղկատակութիւն՝ ամբոխը զուարճացնե – լու համար :

Նոր լոյսեր, նոյնիսկ արեւ կրնայ ծագիլ Մոս– կուայէն, դիտութեան եւ արուեստի այս կամ այն ճիւղին մէջ:

Բայց, ո՞ւր է տեսնուած որ մառեչալներ , կեդր. կոմիտէներ եւ վարձու «չինովնիկ»ներ ուղ– ղութիւն տան մարդկային մտքի ստեղծագործու– թեանց :

Որո՞վ իրաւամբ վրացի Մառը կրնայ յեղափո– խական միտք եւ անվիճելի հեղինակութիւն հա – մարուիլ, իր լեզուագիտական վարդապետու – թեամբ, իսկ բռնմավաստակ Աճառեանը, Ղա – փանցեանը, Մէյէն, Հիւպշմանը եւ ուրիշ դիտ – նականներ՝ յեռադիմական, ձեւապաշտ կամ ղեղծ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԲԱՐԻՔՆ ՈՒ ՁԱՐԻՔԸ ...

« Ամէն չարիքէ բարիք մը կը ծնի», կ'ըսէ ա– ռածը: Բայց հակառակն ալ դարձած է սովորա – կան: Ամէն բարիքէ չարիք մը ծնիլն ալ սկսած է ամենօրեայ դառնալ :

Բարեկամական փոխադարձ օգնութիւններու կամ հանրային աշակցութեանց մասին չէ խօսքը:

Քիչ մը աւելի հեռուն երթալով, աչքի առջեւ բերէք ընկերային ապահովութեանց օրէնքները, ընտանեկան նպաստ եւ նման բարիքներ : Օր չանց– նիր որ անհամոյ, յաճախ քրէական դէպք մը չար– ձանագրուի տեղական թերթերուն մէջ :

Օրինակ, անցեալ շաբթու 16 ամսու երախայ մը դողցուած էր հիւանդանոցէ մը: Շուտով դա – նուեցան դողերը,— երախային մայրը եւ իր սի– րականը.

Վեց զաւակներու տէր ընտանիք մը անաչ – խատ : Ընտանեկան նպաստ կը ստանան ամսական 30.000 : Մեծը, աղջիկը 15 տարեկան, փախած է տունէն, չդիմանալով ծեծի, միւս երեքին տէր կանգնած է կառավարութիւնը, անօթի եւ ան – հնամ ձգուած ըլլալով ինչպէս եւ վերջինը հի – ւանդ :

Առանց երախայի սակայն ի՞նչպէս ստանալ 30.000ը եւ օրն ի բուն արբենալ: Ուրեմն փորձ մը, ապահովելու այդ գումարը, հաստատուն դրամագլուխ մը չարագործ ամոլին համար :

Ու այսպէս քանիներ, որոնց դէմ երբ հրա– պարակով կը բողոքէր գրագէտ Փօլ Ռիպու, դա– տի քաշուեցաւ քանի մը ամիս առաջ, իբրեւ հա– կառակորդ բազմածնութեան օրէնքին :

Անշուշտ բարի է նպաստակը,— բազմացնել երկրին բնակչութիւնը:

Բայց, ի՞նչպէս հակակշռի ենթարկել այդ ծնած երախաներուն խնամքն ու կրթութիւնը: Ի՞նչպէս խափանել չարաշահութիւնները:

Հրապարակուած տեղեկութեանց համաձայն, փորր թիւ մը չեն կազմեր անոնք որ կերուխումի, անձնդրծակ վայելքներու կը դործածեն պետական նպաստները, անօթի ձգելով իրենց զաւակները :

Պետութիւնը բարիք մը կ'ապահովէ, անոտայ ծնողներ չարիքի կը վերածեն : ՍՕՍԻ

ՆՈՅԻ ՏԱՊԱՆԸ ՋՈՒՐԸ ԻՆԿԱՒ ...

Պոլսէն կը հեռագրեն Սեպտ. 11 թուականով.

— Տօքթ. Ահարոն Սմիթ, ամերիկեան արշաւա – խումբին պետը, որ Արարատ լեռը բարձրացած էր Նոյի տապանը փնտռելու համար, կատարեալ ձախողանքի մը հանդիպեցաւ: Տասնըհինգ օր չա– բաչաբ տանջուելէ վերջ օդին խստութենէն, ար– շաւախումբը որոշեց Պոլիս վերադառնալ:

Տօքթ. Սմիթ հետեւեալ ենթադրութիւնները կ'ընէ, իբրեւ լուսաբանութիւն ապագայ հետա – զօտութեանց .—

!.— Տապանը կրնայ իջած ըլլալ աւելի ցած մակարդակի մը վրայ քան կ'ենթադրուէր նախա– պէս : Այդ պարագային կրնայ դտնուած ըլլալ տարիներ առաջ :

2.— Կրնայ բոլորովին թաղուած ըլլալ փլա– տակներու ներքեւ, ուժգին երկրաշարժի տակն :

3.— Կրնայ ծածկուած ըլլալ հրաբխային լաւանեբէ կամ լերան հիւսիսային լանջերունվրայ կամ սառի եւ ձիւնի տակ մնացած :

Նախկին միսիոնարը աւելցուց.— «Մենք ճամբան հարթեցինք ապագայ հետազօտութեանց համար: Կը յուսանք թէ ուրիշ արշաւախումբեր պիտի լրացնեն եւ յաջողցնեն մեր սկսած գործը : Մեր ձախողումը չի նշանակեր թէ ապագայ ար– շաւախումբերն ալ պիտի ձախողին » :

Տօքթ. Սմիթ խոստովանեցաւ թէ Արարատը ամէնէն տաժանելի լեռն է զոր մագլցած ըլլայ, բայց եւ այնպէս պատրաստ է վերսկսելու իր հե– տազօտութիւնները, որեւէ տաեն:

Ամերիկացիները լման 12 օր խուզարկած են Արարատի իւրաքանչիւր անկիւնը, ձեռնթափ ըլ– լալէ առաջ: Անոնք չըլան են հինգ մղոն տարա – ծութեամբ լեռնագլուխ մը, գլխաւոր լերան եւ փոքր Արարատի (Մասիս) կատարին միջեւ: Այս չըլանին մէջ տեսնուած պիտի ըլլար Նոյի տա – պանը, համաձայն դիտնականներու եւ օդաչուն– ներու վկայութեանց. բայց Ամերիկացիները դտած

Մոսկուա պիտի քարեկոխէ իր խաղտակացութիւնը

Լոնտոնի կիրակնօրեայ մեծ թերթը, «Օպ – զըրվըր», որ 140 տարեկան է եւ ընդհանրապէս իրագէկ՝ միջազգային քաղաքական կեանքի, չատ կարեւոր լուր մը կը հաղորդէ վերջին թիւով :

Համաձայն Վիէննայէն հասած տեղեկու – թեանց, Ա. Միութիւնը կը պատրաստուի արմա – տապէս փոփոխել այն քաղաքականութիւնը որուն կը հետեւի ցարդ, արեւելեան եւ կեդրոնական Եւրոպայի մէջ, եւ իր սահմաններուն վրայ քաշ– ուիլ, վերսկսելով խօսակցութիւնը արեւմտեան պետութեանց հետ, եալթայի բանակցութեանց հիման վրայ :

« Այս որոշումը տրուած է եղեր համախոր – հուրդ Քաղաք. Բիւրոյին հետ, նոյն ինքն Սթա– լինի կողմէ, որուն համար այլեւս ապացոյցի չի կարօտիր Մոլոթովի վարած քաղաքականութեան անանկութիւնը » :

Միչտ նոյն աղբիւրին համաձայն, արբանեակ երկիրներէ հասած տեղեկութիւններն ալ նոյն եղ– րակացութեան կը յանգին : Սթալին յաջողեր է համոզել Քաղաք. Բիւրօն թէ անհրաժեչտ է փո– խել արտաքին քաղաքականութիւնը, որովհետեւ,

1.— Սխալ են Պալքանեան երկիրներու հոգե– կան վիճակի մասին տրուած տեղեկագիրները եւ մոլորեցուցած են խորհրդային դիւանագիտու – թեան վարիչները : 2.— Գոհացուցիչ չէ խորհր – դային ժողովուրդին բարոյական կորովը: 3. — Անկարելի է չարունակել ծաւալման եւ աչխար – հակալութեան քաղաքականութիւնը, որուն հիմ– նադիրն է Մոլոթով, առանց պատերազմի վտան– գը աչք առնելու :

Կ'ըսուի թէ Մոլոթով այլեւս հեռու կը պահ – ուի քաղաքական գործերէ, իսկ Եուկոսլաւիոյ դէմ սարքուած աղմկալի յարձակողականին նպատակն է քօղարկել խորհրդային դիւանագիտութեան ըն– կերկումը: Զրոյց կը շրջի թէ Մոսկուա հրամայած է Ալպանիայէն եւս կանչել իր 3000«մասնագէտնե– րը» եւ թէ իր հրահանգներուն վրայ է որ Պուլ – կարիա եւ Ալպանիա որոշեցին դինաթափ ընել եւ արդելափակել Յունաստանի ապստամբները:

Եւ վերջապէս, հաւանական կը համարուի որ Զորս Մեծերը ժողովի հրաւիրուին յառաջիկայ հոկտեմբերին, համաձայնութեան մը յանգելու համար Գերմանիոյ եւ Պալքաններու մասին :

Վարչապետը յաւատաս է երկրի կացութեան մասին

Իր վարչապետութեան առաջին տարեվերջին առթիւ, Պ. Քէօյ երկարօրէն պարզեց երկրին կա– ցութիւնը, տեսակցութեան մը առթիւ : Ըսաւ թէ համայնավարները եւ զօր. տը Կոլի կուսակիցնե– րը նորէն քաղաքական վտանգ մը պիտի դառնան, եթէ եա առնուի Մարշըլի ծրագիրը: «Եթէ մէկդի դրուի այդ ծրագիրը, եթէ եւրոպական երկիրնե– րը չկարենան աւելի յառաջ տանիլ իրենց գոր – ծակցութիւնը, մեր բոլոր հին խնդիրները նորէն մէջտեղ պիտի դան: Նորէն պիտի արծարծուին ամբոխավարութեան պայքարները, ծայրայեղ ձախէն, թէ ծայրայեղ աջէն » :

Վարչապետը չի ժխտեր ընկերային խլրտում– ներու վերսկսումը, բայց կը հաւատայ թէ «յե – ղափոխական գործադուլներ» պիտի չծագին, ինչ– պէս անցեալ տարի: «Տեսէք այսօրուան Ֆրանսան եւ յիչեցէք անցեալ տարուան հոկտեմբերի կա – ցութիւնը: Երկիրը ցնցուած էր յեղափոխական գործադուլներէ : Շատ մը գրօսաչրջիկներ կը վա– նէին Ֆրանսա գալ այս տարի, խրաչելով հա– մայնավարներէն : (Ճամբորդութեան գրասեն – հակները կը հաւատան թէ մօտ երեք միլիոն չըր– չիկներ Ֆրանսա պիտի գան այս տարի) : 1946ին բանուորները կը հպատակէին համայնավարներու հրամաններուն՝ յեղափոխական գործադուլի մը համար : Անկէ ի վեր Աչխատանքի Դաչնակցու – թիւնը կորսնցուց իր հեղինակութիւնը : Իր հրամաններուն չեն հետեւիր այլեւս: Երբ համայ– նավարները ուզեցին խոովութիւն յարուցանել ա– մերիկեան դեսպանատան առջեւ, Մ. Նահանգնե–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

են միայն հրաբխային լեռներ, ամեհի ժայռեր եւ մոխիրի թանձր խաւեր :

Ուսումնասիրները չրջակայ դիւղերը մտնելով, հարցուցած են թէ ճի՞շդ է որ մէկ տարի առաջ նաւի նմանող բան մը նչմարուած էր հողագործ– ներու կողմէ. բայց չեն կրցած դրական պատաս– խան առանալ եւ լսած են միայն այն առասպելը, որ սերունդէ սերունդ փոխանցուած է եւ որուն համաձայն տապանը թաղուած կը մնայ Արարա– տի ձիւներուն տակ :

Այս ձախողանքը ծանր հարուած մը եղաւ Տօքթ. Սմիթի համար, որ տակաւին համոզուած է թէ տապանը Արարատի վրայ իջաւ: Ամերիկա– ցին իր պարտութիւնը կը վերագրէ բնութեան խստութեանց :

ԾՈՎԻՆ ՈՒ ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՄԻՋԵՒ

(ԱԼԺԵՐԻԱՆ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՁՍՕՐ)

Ա.

Ալժերիան սովորական դաղթավայր մը չէ, այլ Ֆրանսայի անդրծովեան չարունակութիւնը : Ֆրանսական ոչ մէկ նահանգ, վարչական, ներքին ինքնավարութիւն ունի : Բոլորն ալ կապուած են կեդրոնական իշխանութեան հետ : Մինչդեռ, Ալժերիան կիսանկախ վիճակ մը ունի, իր Ազգային ժողովով եւ կեդրոնական իշխանութեան ներկայացուցիչ ընդհանուր կառավարիչով : Տնտակ մը « պետութիւն » է պետութեան մէջ :

Շուրջ հարիւր քսան տարիէ ի վեր, Ֆրանսան, իր չատ մը ընտիր զաւակներու արեան գնով, ստիպուած է այս հարուստ երկրին եւ բոլորովին կերպարանափոխած զայն : Հակառակ ատոր, Ֆրանսացի բուն ժողովուրդը, տակաւին, ատոյդ դաղափար չունի, Ալժերիոյ մասին : Երբ հովանաւոր իշխանութեան զաւակները այսքան թիւր կարծիք ունին՝ զարմանալի չէ որ մեր աստանդական ժողովուրդն ալ նախապաշարուած կը մնայ :

Մենք, այժմ, Ալժերիոյ մէջ, իրական ըմբռնումով հայ դաղութ չունինք : Կան ցիրուցան Հայեր, գոյնզգոյն ցեղերու այս խառնարանին մէջ, որ իրենք զիրենք Հայ կը զդան եւ Հայ կ'ապրին : Այնտեղ, ուր դաղութ դառնալու տարրական հնարաւորութիւնները կան, ազգային զգացում չունին եւ յանձնուած են թրքական լեզուին ու բարքերուն : Իսկ ուր որ իրրեւ Հայ կ'ապրին, դաղութ չեն, որովհետեւ չատ քիչ են : Անոնք եւ անդլուխ խլեակները, ինկած այս ափերուն վրայ, ազգային ոչ մէկ ջերմութիւն ունին եւ իրր նմոյշ կ'ապրին միւս ցեղերու կողքին : Միմիայն այսպիսի վայրերու մէջ կը զգաս, խորապէս, թէ ի՞նչ կը նշանակէ կազմակերպութիւն, հաւատացեալներու զոհողութիւն, կուսակցական ըմբռնում եւ մոքի դաստիարակութիւն : Ալժերիոյ հոդմացրիւ հայութիւնը, աւաղ, զուրկ է այդ առաւելութիւններէն : Բայց անցնինք մեր բուն նիւթին :

Միջերկրականի ափերուն վրայ, զեղատեսիլ դիրք մը ունի Ալժերիան : Կարելի է ըսել, Հիւսիս-Ափրիկէի միջնաչխարհն է, Մարոքի եւ Թունուզի միջեւ : Սահարայի անապատն ալ հարաւէն, իր տաք չունչով կ'օծէ, երբեմն, ամբողջ երկիրը : Ճաճախ սիրոքոյի տաք թիւերը կը դրկեն մեզ :

Ալժերիոյ տարածութիւնն է 2.207.000 քառ. քիլոմեթր : Ձիւղ երեքուկէս անդամ աւելի մեծ քան Ֆրանսան :

Հիւսիսէն կ'անցնի Ատլաս լեռնաշղթան, որ Ճիւրճիւրայի եւ Օրէսի մէջ մինչեւ 2300 մեթր բարձրութեան կը հասնի : Ատլասի տորոտը կը զտնուի Թէլի արդաւանդ բարձրաւանդակը, հարուստ բուսականութեամբ : Նարնջենիներ, այգիներ, ցորենի դաշտեր, ձիթենիները, լապանի (figue de barbarie) քրմաձեւ փշոտ թուփեր, կարճլիկ վիշապածառեր եւ հնդկեղէդներ փռած են իրենց կանանչ դորգերը, ամէնուրեք : Ատլասի եւ Ծովուն միջեւ, թէեւ չատ մեծ ու փոքր դետեր կան, բայց ամառը կը չորնան եւ ձմեռն ալ հեղեղներէն կը կասդին : Միակ կարեւոր դետը, որ կայ Շէլիֆն է : 675 քիլոմեթր երկայնութիւն ունի :

Կլիման միջերկրականեան է : Արեւ, ծով եւ կապոյտ երկինք : Ծովափնեայ չրջաններուն մէջ ձմեռը խոնաւ, ամառը՝ տաք ու համեմի : Որոշապէս երկու եղանակ ունի,— ամառ եւ ձմեռ : Տեղատարափ անձրեւները կը սկսին Հոկտեմբերէն Մայիս : Ձմեռը ոչ ցուրտ, բայց խոնաւ : Հաղուադէպ պարագաներու մէջ, միայն, պահանջ կը զգացուի վառարան վառելու, դաշտային չրջաններուն մէջ :

Անտառներ չատ քիչ կան : Ատլասի եւ Թէլի բարձրաւանդակին վրայ, հազիւ երեք միլիոն հեկտար տարածութիւն ունին : Ալժէլի նահանգին մէջ, ամէնէն կարեւորներն են Թէնիէտ – էլ – Հաատ, Քոփազայի, Օմալի եւ Քզարի անտառները, Օրանի մէջ՝ Մէլտուի, Տայեայի, Ձէֆրայի, Սայտայի եւ Ֆրէնտայի անտառները, Քոնսթանթինի մէջ՝ Մղիթայի, Մաատիտի, Պէնի – Թալէպի, Օրէլի, Ամար – Քաուրի, Ուլէտ – Եաքուպի, Այնպէնտայի եւ Սուք – Արասի անտառները :

Ալժերիան կը տարածուի պատմական Նումիտիոյ եւ Մաւրիտանիոյ հողերուն վրայ, ուր Քրիստոսէ չորս դար առաջ, Փիւնիկեան տիրապետութեան տակ Պէրպէրները կը բնակէին : Կարթագինէի անկումէն վերջ, Հռոմէական լեգէոնները հոս ալ յաղթական մուտք գործեցին եւ Ալժերիան առին իրենց տիրապետութեան տակ : Հռոմէական վեց հարիւր տարուան տիրապետութենէն, ցարդ, մնացած են բազմաթիւ յիշատակարաններ Շէրշէլի (Կեսարիա), Թէմկատի, Թէփազայի եւայլ չրջաններուն մէջ :

Ալժերիոյ մայրաքաղաքն է Ալժէն, որ սպի – տակ կարապի մը պէս, իր վիզը կը խրէ Միջերկրականի կապոյտ ջուրերուն մէջ : Սպիտակ Ալժէն, Փարիզէն եւ Լիոնէն վերջ, պէտք է նկատել Ֆրանսայի երրորդ քաղաքը առանց ուրանալու

«ԽՈՆԱՐՀ ՀԱՂԹԱՆԱՐՆ» (կոմս)

Ցափչտակութեամբ կարդացի վերերան ըն – կեր կոմսի «Խոնարհ Հերոսները» : Մեր մամուլին մէջ հրատարակուած քանի մը քաղուածքներէն դիտէինք արդէն թէ ինչպիսի չերմ ընդունելու – թեան պիտի արժանանար այս բացառիկ հատորը : Մեր ժողովուրդը մասնաւոր հոգածութիւն ցոյց տուած է միչտ այն բոլոր հրատարակութիւններ – րուն հանդէպ որ մեր Ազատամարտի դէպքերէն ու դէմքերէն կը խօսին : Զափազանց հարուստ է եղած մեր յեղափոխութեան վերջնամեայ պատմութիւնը դիւցազնական դրուագներով եւ այլազան դերակատարներով :

Մեր հերոսներու աննման քաջագործութիւնները կախարդական չէշտերով երգած ու պատմած են մեզի՝ Ահարոնեան, Սիամանթօ, Վարանդեան, Մալխաս եւ ուրիչներ : Տակաւին մեր յիշողութեան մէջ ամուր քանդակուած են հրաչալան հէքեաթի պէս յանկուցիչ այդ պատմուածքները :

Ահա ընկեր կոմսն ալ իր կարգին կուգայ ճոխացնել մեր յեղափոխական գրականութեան դանձարանը :

Պատմելու իւրայատուկ ձեւ մը ունի ան : Եւ ինչ դեղեցիկ պատմել գիտէ : Լեզուն մաքուր է ու վճիտ՝ կարկաչուն առուակի մը նման : Ոճը՝ գուռնագեղ : Երբեմն յիշեցնել կուտայ մեզ իր մեծ հայրենակիցը՝ երջանկայիշատակ Գաբրիէլին Ալիսկոպոս Սրուանձտեանցը : Արդարեւ վաստակաւոր պատմողներու երկիր մըն է եղած : Մեր գրականութեան Բրուվանն է ան :

Երկու խօսք՝ հեղինակին մասին :

Ընկեր Կոմսը մեր յեղափոխութեան ականաւոր »Պարոն»ներէն էր : Այսպէս կը սիրէր յորջորջել մեր ժողովուրդը կուսակցութեանց լիազօրներն ու գործիչները, որոնք ծանր պարտականութիւնն ու պատասխանատուութիւնը ունէին միանդամայն կազմակերպելու ռազմականօրէն, մտաւորապէս, նոյնիսկ՝ անտեսապէս իրենց յատկացուած չրջանները : Անիկա այս հանդամանքով վերչին «Պարոն»ն է եղած Տարօն – Սասունի ընդարձակ եւ պատասխանատու չրջանին : Աւելի քան տասը չեղաւ ան իր երկու մեծ նախորդներէն՝ ողբացեալ Կար. Տողրամաճեանէն (Վ. Մանուկեան) վերապրող Ռուբէնէն, որովհետեւ համաչխարհային առաջին Սպանդը վրայ հասած էր՝ հոն մեկնելու ժամանակ եւ Տարօն – Սասունը, ներսէն ու դուրսէն օղակուած թշնամի ուժերով եւ անպատրաստ, իր ամէնէն դժնդակ ճգնաժամը կ'ապրէր : Այնուհանդերձ, Կոմսը իր ամբողջ կարողութիւնն ու փորձառութիւնը ի սպաս դրաւ, հաւաքելով իր չուրջը ամէն կարդի նուիրեալներ, առաջնորդ Խարախանեան արք.էն մինչեւ պատանի սուրհանդակները, ամրոցելու Տարօնի մեր ղբժբախտ ժողովուրդին տառապանքը : Բայց դազան թշնամին, օգտուելով առիթէն, վայրագօրէն գործադրեց տարիներէ ի վեր մշակած իր դիւային ծրագիրը, եւ ամբողջ Տարօնը՝ Մամիկոնեաններու բոյնը, հայ յեղափոխութեան մշտավառ հնոցը ներկուեցաւ արիւնով :

Կոմսը, հալածական ու հիւանդ, խումբ մը անձնուրացներու հետ լեռները ապաստանած, անզօր վկան եղաւ այս անպատում ողբերգութեան որուն պատասխանատուութեան ամենամեծ բաժինը կը ծանրանայ ռուսական բանակի սպայակոյտին վրայ : Մինչդեռ չատ դիւրութեամբ պիտի կրնար ան մէկ օստումով վրկել Տարօնը արդէն խուճապահար թշնամիէն որ Վանի մէջ իր կրած չոխջախիչ պարտութեան վրէժը յագեցուց Մշեցիներու եւ Սասունցիներու կտտրածով : Այստեղ եւս ակներեւ էր Իոմանոֆներէն մնացած հրէշային մի –

Մարսէյլի ղուտ, միջազգային առեւտրական հանդամանքը : Ալժէն, ըստ Սօլիսի, առասպելական ծագում ունի :

Հերակլէս, քսան հոգինոց չքախմբով մը այստեղէն կ'անցնի : Իր ընկերները զինք կը լքեն եւ կը մտածեն հոտ քաղաք մը չինել··· : Ոգի ի բուին կը սկսին աշխատիլ եւ պարիսպներ չինել : Ձեն ուղեր, որ քաղաքին անունը նուիրագործուի մէկին ու մէկուն անունով եւ կը կոչեն fuաններու fu – դաf,— իքոսիոմ (յունարէն էքոսի, որ կը նշանակէ քսան) : Քաղաքի Պապ – Ազուն թաղին մէջ, պեղումներու առեն, դտնուած է սիւնագրանդակ մը, որուն վրայ լատիներէն գրուած է Իքոսիոմ :

Վանատալներու արշաւանքին առեն Իքոսիոմը քար ու քանդ կ'ըլլայ, որ, արդէն, Հռոմէական եպիսկոպոսանիստ քաղաք էր դարձած : Է· դարուն, երբ Եգիպտոսէն Արաբները կ'արշաւեն եւ կը գրաւեն ամբողջ Հիւսիս-Ափրիկէն, Իքոսիոմ անունը կը ջնջեն եւ իրենց ցեղապետին անունով կը կոչեն Մէզար – Հանա : Աւելի վերջերը կը կոչուի էլ – Ձէզայիր, ծովափնեայ կղզեակներուն պատճառաւ : Էլ – Ձէզայիրը, հնչական բարեփոխութեամբ դարձած է Ալժէ :

ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ԵՐԲ ՌՈՒՍԵՐՆ ՍԱՆ ՍՏԷՖԱՆՈ ԷԻՆ

ԽՄԲ .— «Ամսօրեայ Հանրագիտակ»ի (Այլբգ Անսիկլոփէտիսի) Ցուլիսի թիւին մէջ հրատարակուած է ռուսական բանակներու Սան Սթէֆանօ մուտիին վերաբերեալ նկարագրութիւն մը, հաղուած Զորլուլուզատէ Մահմուտ Ձէլալէտտինի փաչայի հռչակաւոր գործէն : Ահաւասիկ թարգմանութիւնը .—

Մեր հարեւանը՝ Ռուսիա՝ անկուչտ ախոր – ժակ մը ունի, քանի կը ճաչակէ՝ այնքան կը ցանկայ, եւ ամէն ինչ կուլ տալ կ'ուզէ : Իր մանկութենէն մինչեւ այսօր, այս անյագ որկորը կչտացնելու համար, դղուրտած է իր դրացիներուն, մասնաւորաբար մեզի հետ· մերթ դասը առած է, մերթ ալ յաղթած :

1700էն մինչեւ 1918 թուականը, 218 տար – ուան ընթացքին, Ռուսերը 13 անդամ պատերազմած են մեզի հետ, եւ այս կռիւները տեւած են 50 տարի :

Մեր դրացին միչտ ալ առիթ փնտռած է մէկ կողմէ Նեղուցներուն տիրանալու եւ միւս կողմէ Հնդկաստան եւ Եգիպտոս թափանցելու համար, ներքին եւ արտաքին ազդերը մեզի դէմ դրդռելով :

1877ի պատերազմին, զոր ինք կազմակերպեց յատկապէս Պալքանեան ազդերը մեզի դէմ հանելով, սահմանը անցան առանց պատերազմ հռչակելու :

Միայն թէ թշնամին անսպասելի դիմադրութեան մը բախեցաւ եւ իր ամէնէն ընտիր զինուորները կորնչուց, կատաղի կռիւներու ընթացքին :

Ռուս բանակները յաջղեցան մինչեւ Սան Սթէֆանօ գալ, Սուլթանին վախկոտութեան եւ թուլութեան հետեւանքով :

Ի վերջոյ կնքուեցաւ Սան Սթեֆանոյի ծանր հաչտութիւնը, եւ մեծ պետութիւնները, իրենց չահերը վնասուած տեսնելով, ստիպուեցան մի – ջամտել : Պերլինի դաչնագիրը կնքուեցաւ, մասամբ դարմանելով Սան Սթէֆանոյի դաչնագրին սխալները :

Հակառակ ատոր, ահագին հող կորնցուցինք Անատոլուէն եւ Րումելիէն :

Այստեղ յիշատակութեան արժանի է Մեծ տումը — « Հայաստան՝ առանց Հայու » :

Ակամայ չեղեցայ նիւթէս :

Կոմսը զանազան չրջաններ մեր կուսակցութեան «Պարոն»ի իր պարտականութեան առնչութեամբ, յարատեւ չփման մէջ եղած է մեր ժողովուրդին, այլ մանաւանդ՝ Ֆէտայիներու հետ եւ անշուշտ, իրազեկ՝ այս վերջիններէն չատ – րուն փոթորկայոյզ արկածներուն : Ահա իր ականատեսի վկայութենէն մէկ մասնիկն է որ կը բերէ մեզի : Միայն սա տարբերութեամբ որ հայ հերոսներու ընդարձակ ու ճոխ բուրաստանին հատ մատ ծաղիկներէն է կազմած իր այս փունջը : Համեստ ու խոնարհ՝ ինչպէս մանուշակները, բայց ոչ նուազ բուրումնաւէտ որքան վարդն ու հպարտ մեխակը :

Այս խոնարհներով չէ՞ր միթէ որ այնքան կը պարծենար հռչակաւոր ռազմագետը՝ Պոնափարթ : Անոնք կը կռուին, ճակատամարտներ կը վաստկին, բայց, տարօրինակ հակադրութիւն, մեծերը կը փայլին միայն, միայն անոնց կ'երթան բոլոր ծափերն ու ովսաննաները : Սեպուհ հետեւեալ մէջբերումը կ'ընէ Մուրատի հետ իր ունեցած մէկ զրոյցէն, երզնկայի եղերական նահանջէն վերջ :

— » Ի՞նչ պատմեմ, Սեպուհ, ահա ասոնք են ըրեր ամէն բան, (ակնարկելով իր զինուորներ – րուն) կռուեր, տանջուեր, եւ ինչ որ արհամարհելի է, ասոնց քաջագործութիւնները մեզի կը վերագրուին : Եթէ ես պատմաբան լինէի, առաջին պատիւը զինուորին կուտայի» :

Այս պատիւն է ահա, որ կ'ընծայէ «Խոնարհ»ներուն վաստակաւոր յեղափոխականը : Եւ ինչ դեղեցիկ նմոյշներ բերած է ան այս վերջիններուն դմայլելի չարանէն : Տասնըհինդ հերոս – հերոսուհիներու կեանքէն դրուագներ ամփոփուած են 76 մեծադիր էջերու մէջ : Ամէն դասակարգէ, տարիքէ ու սեռէ հերոսներ չոկած է պատկառելի հեղինակը· ուխտաւորամեայ «Վարագայ Պարոն Պետրոս»էն մինչեւ պատանի սուրհանդակ անվեհեր Մուշի Լեւոնը : Ինչ տիպար հերոսներ կը ներկայացնէ մեզ՝ տալով անոնց նկարագիրներուն խտկան դրոշմը : Ասով պիտի չվերջանայ անշուշտ Կոմսի գործը : Կ'իմանանք թէ ուրիչ հատորներ պիտի դան ճոխացնել Հ· Ց· Դ· Վէթերաններու Ֆոնտին մատենաչարը : Անոնց չնորհիւ մենք պիտի կրնանք ծանօթանալ մեր յայտնի եւ անանուն բազմաթիւ հերոսներու քաջագործութեանց որոնց մասին, դժբախտաբար, քիչ բան գիտենք նոյնիսկ՝ բան չենք գիտեր : Անձկութեամբ կը սպասենք :

ՄՈԳԻ

Դուքս Նիքոլայի չփացածութիւնը եւ Սուլթանի Համիտի վախկոտութիւնը :

Ահա թէ ինչ կը գրէ այս մասին Մահմուտ Ճէլալէտտին փաշա իր համբաւաւոր գրքին՝ «Ճշմարտութեան հայելի» (Միրաթը Հաղիգաթ)ին մէջ.—

Մեծ Դուքս Նիքոլա, որ Սան Սթեֆանօ էր, դաշնագիրը ստորագրելէ վերջ, պաշտօնապէս ուղեց տեսակցիլ Փաշիչահին հետ, եւ զինքը փոխադարձ այցելութեան հրաւիրեց Պէյօղլուի ռուս դեսպանատունը, ուր ինք պիտի մնար : Կրնաք երեւակայել, թէ ինչպիսի ազդեցութիւն մը պիտի գործէր ժամանումը յաղթական հրամանատարին, որ կոկորդավիզ Իսթանպուլ պիտի մտնէր :

Սուլթանը որեւէ ճար չգտաւ, սաստիկ կը վախնար : Վերջապէս հազարումէկ թղթակցութիւններէ եւ բանակցութիւններէ վերջ, խնդիրը կարգադրուեցաւ. Մեծ Դուքս Նիքոլա կարգ մը իշխաններու եւ զօրավարներու ընկերակցութեամբ Սան Սթեֆանոյէն ռուսական չոգենաւ մը նստաւ եւ եկաւ Պէշիկթաշի պալատը :

Պալատական թարգմանը դիմաւորեց զինք եւ ներս առաջնորդեց : Դիմաւորողներուն մէջ կային նախարարներ եւ զինուորական փաշաներ, պաշտօնական համազգեստով :

Ապտիւլ Համիտ Մեծ Դուքսը եւ զօրավարները ընդունեց պալատին մէջ, ինքն ալ պաշտօնական հագուստ էր, մեծարեց հիւրերը, ծանօթացուց աւագանիին :

Փլեւնայի հերոս կազի Օսման փաշա դերու-թենէ նոր վերադարձած էր, զայն ալ ներկայացուց· Մեծ Դուքսը ըսաւ .

— Երանի այն թշնամիներուն, որոնք այսպիսի հերոսներու հետ կը պատերազմին :

Արարողութենէն ետք, հիւրերը հանդիսաւ-թեամբ մեկնեցան, չոգենաւը մօտեցաւ Պէյլէրպէյի պալատին, ուր տեղի պիտի ունենար վոխադարձ այցելութիւնը :

Ռուսերը պալատ տարած էին արքայական հեծելազօրք եւ զինուորական նուագախումբ· թագաւորը եկաւ իր զինուորական փաշաներով եւ փոխադարձեց այցելութիւնը :

Ցաջորդ գիշեր Եըլտըզի պալատին մէջ հացկերոյթ մը սարքուեցաւ ի պատիւ Մեծ Դուքսին եւ հետեւորդներուն :

Ռուսական բանակը այնքան ալ չուտ չմեկնեցաւ Թուրքիայէն : Ռուսերը բաւական մնացին, ցրուեցան մինչեւ Տէրքոս եւ Պէնտէր, նոյնիսկ Տավուտ փաշայի զօրանոցը եւ Էյուպի բարձունքները :

Փորձեցին նոյնիսկ հնկայ զօրանոց մը կատարել Սան Սթեֆանոյի մէջ եւ ահաբեկել ժողովուրդը : Կ'ըսուի, թէ Պէշիկթաշի պալատին քարափին վրայ ռուսական դրօշ մը տնկեցին, բայց եպարքոս Ահմէտ Վէֆիկ փաշա հանել տուաւ զայն :

Իբրեւ յիշատակ այդ յաղթանակին, Ռուսերը հնկայ յուշարձան մը կանգնեցին Եէշիլ գիւղի մէջ (Սան Սթեֆանօ) : Այդ յուշարձանը հեռուէն իսկ կը տեսնուէր Իսթանպուլի հորիզոնին վրայ եւ մեր աչքերը կը վիրաւորէր՝ մինչեւ 1914 թուականը :

Երբ ծագեցաւ համաշխարհային պատերազմը ու մենք 1914ին պատերազմի մտանք Ռուսերուն հետ, ազդը չդիմացաւ եւ բրիչներով, ռումբերով ու նոյնիսկ թնդանօթներով հիմնայատակ քանդեց այդ յուշարձանը :

Ադա կ'ենթադրուի, որ այդ չքնաղ «Դարակէօղ» թերթը կը հրատարակէր, կրակոտ յօդուածները ստորագրեց եւ ինքն ալ բրիչ ի ձեռին մասնակցեցաւ ռուսական յուշարձանի քանդումին :

Այն միջոցին, երբ Օսմանցիները Եւրոպա կ'արշաւէին, Ռուսիա կոչուած ընդարձակ երկիրը կը բակլանար կարգ մը պետութիւններէ, որոնք ենթակայ էին Թրքական Ալթըն Օրտուի Խանեբուն :

Ասելի վերջը, մրցակցութիւնը ծայր տուաւ Թուրք Խաներուն եւ Պէյերուն միջեւ : Ռուսերը նենգօրէն օգտուեցան այդ առիթէն եւ սկսան տիրապետող դիրք գրաւել :

Ցայտնի է, թէ գոյութիւն ունի Մեծն Պետրոսի կտակը անունով ռուսական քաղաքականութիւն մը, որուն գլխաւոր դիծերն են.—

1.— Հնդկաց ովկիանոսը իջնել՝ գրաւելով Սեւ ծովը, Նեղուցները, Արեւելեան Անատոլուն եւ Պարսկաստանը :

2.— Գրաւել Թրքական չրջանները եւ Հնդկաստանը ... :

Ահա այդ օրէն ի վեր կը չարունակուի այս քաղաքականութիւնը :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Վենետիկի երկամեայ հանդիսութեանց առաջին վարագոյրը (չարժանկար) փակուեցաւ Փբրանսական յաղթանակով մը, Clouzotի «Մանոն»ը: Հակառակ իր բացառիկ նկարներուն եւ առանձնայատուկ բեմադրութեան մը, առաջին մրցանակի արժանի պիտի չըլլար, եթէ ներկայացուած միւս ժապաւէնները չատ աւելի տկար եւ սովրական չըլլային: Նկատի պէտք է առնել որ տարին 4 — 5 փառատօն տեղի կ'ունենայ եւ դժուար է մասնակցող երկիրներու համար արժանաւոր ժապաւէնները ներկայացնել բոլորին: Biennaleին երկրորդ մասը (երաժչտական) բացուեցաւ Սեպտեմբեր 3ին չաբաթ իրիկուն «Ֆէնիչէ» թատրոնին մէջ, ուր Արթիւրօ Թոսքանինիին վարեց հակառակ իր 82 տարիներուն Քերուպինի, Պէթովընի (6րդը) Ֆրանք, Սմեթանա, Ռ. Շթրաուզ եւվակներ, Սքալա տը Միլանի նուագախումբով :

Նոյն օրը պաշտօնապէս բացուեցաւ նաեւ Քանի չարժանկարի փառատօնը որ տեղի չէր ունեցած անցեալ տարի: Սովորական հանդիսաւորութիւններէն վերջ, առաջնութիւն չահող ժապաւէնը, ամերիկեան, «Օտարներու Տունը» լայնօրէն դնահատուեցաւ մամուլի քննադատներու կողմէ :

ՍՈՒՐԻՈՑ կառավարութիւնը արտօնեց Փբրանսական Փրանքի փոխանակութիւնը ոսկիի հետ: Այս կարգադրութեամբ վերջ կը դնէ այն կացութիւնը որ կը տիրէր 1948ի Փրանքեւսուրիական պայմանագրին լրացումէն ի վեր :

Ցիշատակ Միսիթար Աբբահօր

ՎԵՆԵՏԻԿ (յապաղած). — Օգոստոս 14ին, Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի չքեղ դահլիճին մէջ տեղի ունեցաւ Մխիթար Աբբահօր անձին եւ գործին նուիրուած մեծ հանդիսութիւնը : Ներկայ էր երկրէն եւ արտասահմանէն հասած հոծ բազմութիւն մը: Հանդէսին կը նախագահէին Մխիթարեան Միաբանութեան Աբբահայր գերապայծառ Հ. Սրապիոն Վրդ. Ուլուհոճեան եւ Հընդամ Լեւոնեան Հաստատութեան առաջնորդ Պետրոս Քէսիճեան եպիսկոպոս: Օրուան ճառախօսներն էին Հ. Սահակ Վրդ. Տէր Մովսէսեան, նիւթ ունենալով «Մխիթար եւ Հայ ազգը», եւ Բժ. Արամայիս Սրապեան, նիւթ ունենալով « Մխիթար եւ իր գործը»: Բժ. Տիգրան Ալիքսանեան իտալերէն լեզուով գրաւոր ուղերձ մը կարդաց, յայտնելով գաղութին երախտագիտութեան զգացումները: Ջութակահար պատանի Կ. Քանթարճեան նուագեց Մոցարթէն, Պախէն, Շաչատուրենէն, Փականինի – Փրիհոտայէն, Սարազատէն, արժանանալով անվերջանալի ծափերու:

Պետրոս եպիսկ. Քէսիճեան արեւչատութիւն մաղթեց Մխիթարեան Միաբանութեան, գրուա-տելով անոր գարաւոր անդնահատելի գործունէութիւնը:

Ընդհանուր ոգեւորութեան մը մէջ, անդամ մը եւս փառաւորուեցաւ Մխիթարի անձնուէր գործունէութիւնը, ի խնդիր մեր ազգին բարոյական եւ մշակութային վերելքին: Այն օրէն ի վեր, երբ Ատուածածնի «Եղիցի»ն ոգեւորած էր Մեծ Սերաստացին, Մխիթարի գործունէութիւնը կը սկսէր ալ աւելի խորանալ եւ բազմապատկուիլ, հասնելու համար մինչեւ մեր օրերը: Այս գործը կը տեսէ ու կը բարգաւաճի, որովհետեւ հիմնուած է Մխիթարի եւ Մխիթարեան Ուխտին հայ ազգին հանդէպ ունեցած մեծ սիրոյն վրայ :

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Ա.— Ոտքիս տակը կոշտ մը կայ, որ խերս կ'անիծէ՝ ամէն անգամ որ վրան կոխեմ :

Բ.— Բայց լաւագոյն է կոշտը ոտքին տակ ունենալ: Ինաւ չես վախնար որ մէկը վրան կը կոխէ ... :

★

Ա.— Զորս քիլօ միս կրնամ քշտել :

Մսավաճառ.— Ամենայն սիրով: (Կը կշռէ) : Ծրար մը ընե՞մ :

Բ.— Ոչ, գնելու համար չէ: Բժիշկս ըսաւ որ չորս քիլօ պակսեր եմ : Ուզեցի հասկնալ թէ՝ չորս քիլօն որքան միս է ... :

★

Ա.— Ա՛ս ի՞նչ է, կէս գիշերի՞ն ալ կը մուրան եղեր :

Մուրացիկը.— Ի՞նչ ընեմ, պարոն, ապրուստը այնքան սուղ է որ ստիպուած եմ գիշերը գէշերին խառնելով՝ ապրուստ մը ճարել ... :

«ԾԱՂԻԿ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱԻ

(ԳԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՍ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

Ժ.

ԿՌԻԿԸ

— Լաւ, ապրիս դուն, խենթութիւններդ պարապ չեն անցնիր, ըսաւ Վահրամ եւ հրաման տըւաւ բանակին արշաւել Ցոյներուն վրայ :

Հայոց զօրքը, որ բաղկացած էր 30.000 հոգիէ, առաջ քալեց Վահրամ իշխանի առաջնորդութեամբ եւ քիչ վերջ սկսաւ սոսկալի կռիւը : Կռիւ կեանքի եւ մահու: Կռիւ հայրենիքի ազատութեան :

Ցոյները, վստահ իրենց ուժին վրայ (100 հազար), նոյնպէս յարձակումի անցան, եւ երկուստեք սկսաւ կոտորածը: Բայց Հայերը կը կռուէին յուսահատ կատաղութեամբ· անոնք գիտէին որ իրենց եաին ալ ճամբայ չկար, պէտք է յաղթէին կամ մեռնէին հակառակ պարագային պիտի տեսնէին Անիի աւերակները մեհյն եւ իրենց կիներուն եւ զաւակներուն խողխողումը: Աչքի առջեւ ունենալով ասիկա եւ մանաւանդ ոգեւորուած՝ Վահրամ իշխանի խրախուսանքներէն, այնպիսի կատաղի յարձակում մը գործեցին Ցոյներուն վրայ որ պահ մը չուարած մնացին անոնք: Այս տեսակ քաջութիւն մը չէին սպասեր Հայերէն, ան ալ այս բուռ մը Հայերէն: Դեռ կը չարունակուէր անխնայ ջարդը, երբ Ցունաց բանակին չարքերը յանկարծ խանգարուեցան, զօրքը սկսաւ տատանիլ եւ, նկատելով սոսկալի կոտորածը, սարսափահար դիմեց նահանջի, չատ չանցած՝ նահանջը դարձաւ խուճապահար փախուստ մը :

— Օրհնեալ է Աստուած, յաղթութիւնը մերն է, դոռաց ծերունի Վահրամը :

— Կեցցէ Վահրամը, կեցցէ Գագիկ, յաղթութիւն, կը գոչէին ոգեւորուած Հայերը եւ կը հալածէին փախստականները:

Արիւնը արդէն կը հոսէր հեղեղի պէս· մէյն Ցոյներէն ինկած էին մօտ 2000 հոգի: Հայերը քիչ յետոյ դադրեցուցին հալածանքը եւ սկսան դոհարանական մաղթանքներ ընել· իրենց փայլուն յաղթութեան համար :

Ցունաց գոռոզ եւ ահեղ բանակէն հեռաք մը իսկ չէր մնացած Անիի պարիսպներուն տակ :

Հայոց յաղթութիւնը կատարեալ էր :

Ժ.

ԴԻԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋԷՆ

Անիի պայծառ առաւօտը բացուեցաւ եւ լուսաւորեց դիակներու դաշտը: Սոսկալի էր այդ դաշտը: Անթիւ եւ անհամար դիակներ եւ մարդկային վիրաւոր մարմիններ փռուած էին ամէն կողմ· անողոք մահը, կարծես դիւթական զօրութեամբ, մէկ վայրկեանի մէջ վերջ տուած էր բազմաթիւ կեանքերու:

Տեղ տեղ՝ լճացած արեան մէջ կը լողային մարդկային մարմինները: Ահաւոր բան էր տեսնել ինկածներու դէմքին արտայայտութիւնը· սառած աչքերու մէջ դեռ մնացած էր զարհուրանքի տպաւորութիւնը: Տեսնողին մարմինը փուշ փուշ կ'ըլլար :

Բայց անշարժ չէին բոլոր ինկածները: Շատերը կը չարժէին, մէկ տեղէն միւսը կը քաշկռտուէին եւ ձեռքերով կը ճանկռտէին հողը, աղիողորմ հառաչանքներ արձակելով: Մահամերձ վիրաւորներն էին ասոնք, չկրնալով հեռանալ պատերազմի դաշտէն, մնացած էին դիակներու կոյտերուն մէջ եւ զարհուրելի տանջանքներով կը սպասէին իրենց վերջին րոպէներուն իսկ այդ րոպէները կարծես յաւիտենականութիւն ըլլային, կարծես դիտմամբ կ'ուշանային, աւելի եւս չարչարելու համար թշուառները: Վիրաւորները չդիմանալով այս սոսկալի տանջանքներուն, վերջին ճիգ մը կ'ընէին, քանի մը քայլ ալ առաջ կը քաշկռտուէին, կը թաթխուէին իրենց արեան ճապաղիքին մէջ եւ խոր ու աղեկտուր հառաչանքներ արձակելէ յետոյ՝ կը մնային անշարժ :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՇՎԱՉԵԱՆՑ

րու սպառազէնները այցելութեան առթիւ, ըսի Ռամատիէի,— «Ամբողջ ոստիկանութիւնը չարժ – ման մէջ դրինք, եւ միայն 1500 յուշարարները ե – րեւցան: 1948 Սեպտեմբերին չատեր կը սպասէին որ խորհրդարանը լուծուի եւ երկրին վարչաձեւը փոխուի: Այսօր թէ համայնավարները եւ թէ կոլհանները կորսնցուցած են իրենց ուժը: Եթէ քնականոն կարգուսարքը չարունակուի, յուսա – խարութեան պիտի մատնուին անոնք որ մենա – տիրութիւն հաստատել կ'ուզեն»:

Ուրիշ խնդիրներու մասին ալ խօսելէ վերջ, վարչապետը յայտարարեց.— «Եթէ նոր կառա – վարութիւն մը կազմուի, անոր անդամ պիտի ըլ – լան ներկայ նախարարներէն չատերը»:

★ Մարսէյլի հանրակառքերու վարիչները եւ պաշտօնեաները գործադուլ յայտարարեցին կի – րակի օր, երբ տեղի կ'ունենար տարեկան ոճա – վաճառին բացումը: Կը պահանջեն 5000 ֆրանք արձակուրդի պարգեւ եւ 3000 ֆրանքի կանխա – վճար, ի հաշիւ իրենց պահանջած յաւելումնե – րուն: Նահանգապետը անմիջապէս հրամայեց պարտաւորիլ ծառայութեան ենթարկել բոլորը: Ոստիկանութիւնը պիտի պաշտպանէ անոնք որ կը չարունակեն աշխատիլ:

Տունդալից դատ մը Հունգարիոյ մէջ

ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐ, ԶՕՐԱՎԱՐՆԵՐ ԵՒՆ· ԿԸ ԴԱՏ – ՈՒԻՆ ԻՐԵՐԵՒ ՄԵՂՍԱԿԻՑ ԹԻԹՈՑԻ

Սեպտեմբեր 16ին չընդալից դատավարութիւն մը տեղի պիտի ունենայ Փէշթայի մէջ: Գլխաւոր ամբաստանեալներն են արտաքին գործերու նա – խորդ նախարարը, Լասքօ Ռայք, բանակին ընդհ· քննիչը, զօր· Փալֆի, համայնավար կուսակցու – թեան գլխաւոր վարիչներէն Սոնյի եւ օդնականը եւ ուրիշ բարձր պաշտօնատարներ: Ամբաստա – նեալները կ'ըսէ թէ կալանաւորները դաւ մը սար – քած էին, իշխանութիւնը տապալելու եւ Հունգա – րիան գաղթավայրի մը վերածելու համար, ի հաշիւ Եուկոսլաւիոյ: Այս վերջին պետութեան ներքին նախարարը, Ալեքսանդր Ռանքովիչ ան – դամ մը գաղտնի անցեր է սահմանագլուխը, մա – ռեչալ Թիթոյի հրահանգները հաղորդելու հա – մար դաւադիրներուն: «Ռանքովիչ բացատրեր է թէ ինչպէս հաշուեյարդարի պիտի ենթարկուին Հունգարիոյ համայնավար կուսակցութեան եւ պետութեան ներկայ վարիչները: Թիթօ ծրա – գրած էր ֆիզիքապէս ոչնչացնել հունգարական հանրապետութեան կարգ մը վարիչները,— փոխ – վարչապետ Մաթիաս Ռաքոցի, ազդ· պաշտպա – նութեան եւ ոստեսութեան նախարարները:

Ինչպէս համանման դատավարութեանց ա – տեն, այս անգամ ալ ամբաստանեալները ամէն բան խոստովանած են... Այսպէս, Ռայք խոստո – վաներ է թէ Թիթօ հրահանգած էր սրկած մը սարքել, մահապարտներէն մէկուն համար, անձ – նասպանութիւն վերագրել երկրորդին, հիւան – դութենէ մեռցնել երրորդը: «Կամ յանկարծ սպաննել երեքն ալ, իրենց տուներուն մէջ»: Ու – րիշ մը պատմեր է թէ «իրենց լրտեսական կազ – մակերպութիւնը կը թափանցէր պետութեան, բանակին, ոստիկանութեան եւ կուսակցութեան բոլոր ճիւղերուն մէջ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ հանրապետութեան առաջին նախագահը պիտի ընտրուէր երէկ, երկուշաբթի: Ներընտիր նախագահը չորեքշաբթի օր պիտի նշանակէ վարչապետը, առաջին կառավարութիւ – նը կազմելու համար:

ՏՈՂԱՐ – ՍԹԵՐԼԻՆԻ բանակցութեանց մա – սին պաշտօնական զեկոյց մը պիտի հրատարակ – ուէր երէկ: Արդիւնքը նպաստաւոր կ'երեւայ:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ մէջ ուսումնասիրութիւն – ներ կատարելու համար, Պէյրութ հասաւ ամե – րիկեան յանձնախումբի մը նախագահը, իր խոր – հրդականներուն հետ: Ուսումնասիրութիւնները պիտի տեւեն վեց շաբաթ:

Ֆ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ ականաւոր քիմիագէտներէն Փաւել Լիսենկօ, եղբայրը՝ Ծանօթ կենսաբան Տրոֆիմ Լիսենկոյի, փախչելով Մ· Նահանգները ապաստանած է:

ՅՈՐԵՆԻ ՀՈՒՆԳԸԸ երկու միլիոն կենդինար աւելի է այս տարի: Կաթնեղէնի տագնապը կը չարունակուի, մեծ մտահոգութիւն պատճառե – լով մանաւորապէս Փարիզի մէջ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ պատերազմական նախարարը ազդարարութիւն մը հրատարակեց, որուն համա – ձայն ի հարկին Ալպանիա պիտի արշաւէ, եթէ այս վերջինը չարունակէ օգնել ապստամբներուն:

ՓԱՐԻԶԻ ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ փակ – ուեցաւ, ոստիկանութեան հրամանով: Կիրակի օր 300 հաւատացեալներ ի զուր սպասեցին դրան առջեւ:

Միմիայն մէկ ներկայացում

Théâtre Sarah Bernhardt

Սեպտեմբեր 18ին, կիրակի ժամը ճիշդ 3.15ին:

Ղեկավարութեամբ Մ· ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ՝ ՏԻԿ· Ռ· ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Եւ Փարիզի հայ թատերական լաւագոյն ու – ժերէն Օր· Ս· ՇԱՀԻՆԵԱՆ, Օր· ԽԼՏՃԵԱՆ Օր· Հ· ԷՕՔՍԻԶԵԱՆ, Պ· Պ· ԳՄԲԷԹԵԱՆ, ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ, Ս· ԹՈՐՈՍԵԱՆ, ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, Գ·· ՎԱՀԱՆ, ՀԱՊԼԻՇԵԱՆ, ՈՒՐԲԱԹԵԱՆ, ԳՐԻ – ԳՈՐԵԱՆ, ՀԻՒՓԼԵԱՆ: ՂԱՐԻՊԵԱՆ, ՊԵՐՃ, ՏԷՐ ՂԱԶԱՐԵԱՆ եւ ուրիշներ:

Կը բեմադրուի Լ· ՇԱՆԹԻ

ՕՃԻՆ - ՊԱՑԸ

Ողբերգութիւն 8 արար

Փառաւոր դրուագ մը կիլիկիոյ Հայ թագա – ւորութեան շրջանէն:

Տոմսերը նախօրօք կը ծախուին՝ Գրասուն Հր· ՍԱՄՈՒԷԼ 51 rue Mr. le Prince Paris (6), Գրասուն ՀՐ· ԲԱԼՈՒԵԱՆ 43 rue Richer Paris (9), Մ· ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ՝ 31 rue des Ecoles, Paris (5):

ԹՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՌՈՄԱՆ.— Հ· Ց· Դ· «Քեռի» խումբի ժողովը 16 Սեպտեմբերին, ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ընկեր Ցարուքիան Պօյաճեանի բնակարանը: Միեւնոյն օրը տեղի կ'ունենայ դասախօսական ժողովը:

Պ· ՕՏՏՈՑԻ կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին ժո – ղովը այս չորեքշաբթի ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերուհիներու ներկա – յութիւնը անհրաժեշտ է:

ԿՐՃՆՈՊԼԸ.— Հ· Ց· Դ· «Եօթնեղբայրեան» ենթակոմիտէի ընդհ· ժողովը՝ այս չաբաթ դի – շեր, ժամը ճիշդ 8.50ին, դպրոցի սրահը:

Դարոցասէր տիկ. վարժապետի

Ի· տարեշրջանը կը սկսի յառաջիկայ 3 Հոկտ· երկուշաբթի օրը: Աշակերտուհիներու արձանա – գրութեան համար դիմել վարժարան, 1, Bd du Nord, Le Raincy, ամէն առաւօտ մինչեւ կէս օր, բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերէ:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑԻ

Ֆր· Կ· Խաչի Իսիի Խրիմեան դպրոցը կը վերաբացուի Հոկտեմբերի առաջին հինգշաբթին: Արձանագրութիւնները Խրիմեան դպրոցին մէջ ա – մէն կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 10—12, հոգա – բարձութեան մէջոցաւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ս· Ժէրոմի Ֆր· Կ· Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է Պ· Պ· Աւետիս եւ Անտոն Սանտալեանէ եւ Ասատուր Արսլանեանէ հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի իրենց մօր եւ մեծ մօր մահուան առթիւ: Նոյնպէս Պ· Պետրոսեանէ փոխան ծաղ – կեպսակի 300 ֆրանք, Պ· Գէորգ Զոդուրեանի մահուան առթիւ Պ· Տիրան Ճակոբեան 500 ֆր·:

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ

ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏ ՀԱԳՈՒՍՏ ՇԻՆՈՂՆԵՐ

Մէկ անդամ այցելել կը բաւէ տեւական յա – ճախորդ ըլլալու: Դիմելով դերձակներու հայ – թայթիչ՝ Ա· ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ

68, Rue Nationale, Marseille Tél.: Colbert 33–22

Պիտի գտնէք կերպաս, աստառ, թելա, կարի դերձան, կոճակ, ուանոց (էփոլէթ) եւն., եւն.:

ՕՐԻՆԱԿԱՆ ԵՒ ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ապսպրանքներ կ'ընդունինք contre remboursement

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

ԵՐԵՔ ԱՐԺԷՔԱՒՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

1.— LA VINGT - CINQUIÈME HEURE (roman), par C. Virgil Ghéorghiu. Traduit du roumain par Mo – nique Saint – Côme. Prix 390 francs. (Վիպական պատմութիւնը ներկայ Ռումանիոյ ողբերգու – թեան):

2.— LE VIOL DE LA POLOGNE (un modèle d'agression soviétique). Souvenirs de Stanislas Mikola – jczyk, ancien premier ministre de Pologne. Traduction de R. Jouan. Prix 420 francs· (Ջախջախիչ վկայու – թիւն մը Լեհաստանի դէմ սարքուած դաւերու մասին):

3.— LE COUP DE PRAGUE, une révolution pré – fabriquée. Souvenirs de Hubert Ripka, ancien ministre du gouvernement Tchécoslovaque. Prix 450 francs· (Փաստացի պատմութիւնը Չեխոսլովաքիոյ դէմ սարքուած բոլշեւիկեան դաւադրութեան):

ԴԻՄԵԼ.— Librairie Plon, 8 Rue Garancière, Paris (6): Կամ որեւէ գրավաճառի:

ՊՈՄՈՆԻ եկեղեցւոյ մանկապարտէզին խնա – մատար տիկիններու մխիթարութիւնը կը յայտարարէ թէ մանկապարտէզը կը վերաբացուի յառաջիկայ 16 Սեպտեմբեր, Ուրբաթ առաւօտ: Արձանա – գրութեանց համար դիմել եկեղեցիին խորհրդա – րանը Պ· Ճէրահեանի, ամէն առաւօտ 9 — 12:

ՌՈՒԹՈՍՏՈՑԻ Գայեանէ Ճուսումեան (այժմ Աղաբէկեան) կը փնտռէ իր երկու զաւակները Մկրտիչ եւ Մաքրուհի Ճուսումեաններ, հօրը ա – նունը Հաճի Արթին, որոնք բաժնուած են իրենց մօրմէն 1915ին, Ռաքքայի մէջ: Տեղեկացնել Տիկ· Գ· Աղաբէկեանի, Rue de la Cathèdrale Fréjus(Var), France:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴԱՍԸՆԹԱՑԳԻ

ՌՈՄԱՆ.— Ֆր· Կապոյտ Խաչի հայերէնի դասընթացքը կը վերսկսի Սեպտեմբեր 15ին, սո – վորական վայրին մէջ:

ՁԵԿՈՑՑ ՎԱՒԱՆՍԻ ԱԶԳ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՎԱՒԱՆՍ.— Վաւանսի եւ շրջանի հայ ազդ· միութեան, յառաջիկայ ընտրութեան համար ան – դամատուրքի դրութիւնը հաստատուած է, անոնք որ կ'ուզեն ընտրել եւ ընտրուիլ, թող բարի ըլլան ներկայանալ եւ ստանալ իրենց անդամատեսթե – րը, մինչեւ Հոկտեմբեր 31, հետեւեալ հասցէնե – րուն,— Պ· Պ· Շ· Հայազարծեանի, Bld. Vauban, Ց· Կարապետեանի 18 rue Bouffier, տարեկան վճ – ճարելով 120 ֆրանք: Իսկ Օպնայ – Մոնթէլի – մարի, Թօմանի հայրենակիցներու պիտի ներկա – յանան վարչութեանս նախագահ Ց· Տէր Սարգիս – եան եւ քարտուղար Ց· Կարապետեան:

Ի դիմաց Ազդ· Միութեան եւ հոգաբարձու – թեան, քարտուղար Ց· Կարապետեան, նախա – գահ Տէր Սարգսեան:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԵԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր. , Ամ. 10 տոլ. կամ 3 աճգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mercredi 14 Septembre 1949 Չորեքշաբթի 14 ՍԵՊՏ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5948–Նոր շրջան թիւ 1359

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Պոլսոյ վերջին թղթաթերը չահեկան տեղե – կութիւններ կը հաղորդէ ներքին խլրտումներու եւ խմորումներու մասին, որոնք հետզհետէ կը ծաւալին :

Կացութիւնը այնքան պղտորած է որ, թէր – թերուն եւ ընդիմադիր կուսակցութեանց հետ, կառավարութիւնն ալ ասպարէզ նետուեր է, իր դիրքերը պաշտպանելու համար : Մինչեւ անդամ ազդարարութիւններ, ապառնալիքներ կ'ուղղէ :

Ընթերցողները կը յիշեն թէ հանրապետու – թեան նախագահը, Իսմէթ Ինէօնիւ երկար պատյա մը կատարեց վերջերս, Եզեկիանի ափերուն վը – րայ, մասնաւորապէս կանգ առնելով Իզմիրի մէջ : Նոյն շրջանը այցելած էր նաեւ ընդդիմադիր կուսակցապետը, Ճէլալ Պայար (դեմոկրատ), որ խստօրէն քննադատեց կառավարութիւնը :

Նախագահը բաղդատաբար չափաւոր ճառեր խօսեցաւ, հայրական յորդորներ կարդալով եւ արտաքին վտանգները մատնանշելով :

Իզմէթ վերջ, դէպի արեւելեան նահանգները մեկնեցաւ վարչապետը, Շէմսէտտին Կիւնալթայ : Ոչ միայն կացութիւնը քննելու, այլեւ քարոզու – թիւններ կատարելու համար :

Թերթերը կ'արձանագրեն իր խօսած ճառերը՝ Երզնկայի եւ Կարսի մէջ : Մէկը միւսէն կծու խօս – քեր, որոնք անգամ մը եւս կ'ապացուցանեն կա – ռավարական կուսակցութեան՝ «Հալք»ի եւ օր – ուան վարիչներուն չդազրդուելիքը :

Տարօրինակ է որ վարչապետը ժամանակ չէ ունեցեր էրզրումի մէջ ալ քննութիւն կատարելու եւ ճառ խօսելու :

Թերթերը կը պատմեն թէ երբ ինքնաչարժ կը նստէր, ժողովուրդէն մէկը պոռաց եւեւէն.

— Վարչապետ, վարչապետ, մեր «տէրտ»ը չլսած ո՞ւր կ'երթաս...

Կարսի մէջ, Շէմսէտտին Կիւնալթայ պերճա – խօսութեան գոհարներ թափած է.

— «Այս հաղաթը թուրք հայրենիքին անբա – ժան մէկ մասը կը կազմէ եւ ինծի կը յիշեցնէ մեր պատմութեան երբեմն տխուր, երբեմն փառաւոր էջերը : Այս հողերուն իւրաքանչիւր թիզը ներ – կուած է հարիւրաւոր նահատակներու արիւնով : Այստեղ ապրող հայրենակիցները պարտաւոր են ամէն տեղէ աւելի համերաշխ եւ միաբան ապրիլ» :

Ցետոյ սաստ մը ուղղած է ընդդիմադիրնե – րուն, եւ մասնաւորապէս կարգ մը թերթերու, որպէսզի «դարձի գան» :

Իր խօսքերուն, «վերջին ազդարարութիւն մըն է» այս :

— « Երկրին այս հեռաւոր հաղաթէն կ'ազդա – րարեմ այդպիսի թերթերուն թէ չափազանց վը – տանգաւոր ճամբու մը կը հետեւին : Իրենց պա – տասխանատուութիւնը շատ ծանր է եւ հետեւանք – ը աղետալի : Թող դարձի գան : Եթէ գաղտնի նպատակներու կը ծառայեն, թող գիտնան թէ այստեղ ազգ մը կայ որ կը խեղդէ ամէն չեղափո – խութիւն» :

Երզնկայի մէջ պատած ատեն, վարչապետը զարմանքով դիտեր է որ լոգարան մը չիներ են աւելի քան 400.000 ոսկի ծախսելով, մինչդեռ «այս վիրաւոր քաղաքը ամէն բանէ առաջ պէտք ունի ջուրի եւ էլեկտրականութեան» : Մնաց որ, չին – ուած լոգարանն ալ «սարդերու բոյն դարձեր է, ցուրտ եւ այլանդակ չէնք մը» :

Իր բոլոր ճառերուն մէջ, վարչապետը միշտ կը յիշեցնէ արտաքին վտանգը, որպէսզի չանան մնալ «զօրաւոր եւ անխոցելի» : Միշտ պատրաստ : «Վտանգը օդակի պէս չրջապատած է մեզ, եւ կըր – նայ տեղի տալ հաղարումէկ արկածախնդրու – թեանց » :

Անհրաժեշտ սեպեցինք արձանագրել այս վկայութիւնները, որոնք Թուրքիոյ հիմնական հոդերուն մէկ մասը միայն կը պարզեն :

Տակաւին կան ուրիշ խոստովանութիւններ, վարիչներու թէ ընդդիմադիրներու բերնով : Կու – սակցական պայքարի, կիրքի աղեցութեան տակ պարզուած դաղտնիքներ :

Եւ այս՝ ճիշդ այն պահուն երբ Թուրքիա լայնօրէն կը վայելէ Թրումընի վարդապետու – թեան չնորհները :

Մեր պարտականութիւնն է ուշադրութեամբ հետեւիլ անցուդարձին : Ոչ թէ «էրած սրտի մխի – թարանք» փնտռելու, այլ թարմացնելու համար մեր քաղաքական դիտելիքները : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՀԱ ԵՒ ԱՂՋԿԱՆՑԸ

Անկախ մեր հայրենիքին աշխարհագրական, տնտեսական եւ քաղաքական պայմաններէն, միշտ ալ պիտի ունենանք դաղութներ :

Եթէ մեր երկիրը ըլլայ Լեհաստանի չափ ըն – դարձակ եւ Իտալիոյ պէս բարգաւաճ, դարձեալ ցիր ու ցան բազմութիւններ պիտի ունենանք աշ – խարհի ամէն կողմը, ինչպէս եղած են Լեհեր, Իտալացիներ եւ նոյնիսկ Գերմանացիներ :

Այս ցոյց կուտայ մեզի ժողովուրդներու պատմութիւնը : Վիճիլ այս մասին՝ անիմաստ ժամավաճառութիւն է :

Եթէ պիտի ունենանք դաղութներ, այդ դա – դութները պէտք է ըլլան ոչ թէ աշխրէթական խումբեր, այլ սեփական մշակոյթով օժտուած, ազդային դիմագծով զօրացած համայնքներ :

Առնենք մեր դաղութը : Շուտով երեսուն տա – րի կ'ըլլայ որ եկանք այս երկիրը, բոլորովին ու – ժասպառ՝ չարդերէն եւ տեղահանութենէն :

Բայց, անմիջապէս որ քիչ – չատ մենք մեզ գտանք, սկսանք ձեռնարկել դաղթակայաններու, մամուլի, եկեղեցիներու, դպրոցներու, ապարան – ներու եւ մատենադարաններու հաստատման :

Ոչ մէկ ժողովուրդ կրնայ հետք ձդել իր ոս – կրներով, փառաւոր կառքերով ու բնակարաննե – րով : Նոյնիսկ իր երկրին մէջ : Բայց Ուսանո – ղական տունը, Ազգ. մատենադարանը, Մուրատ – եան եւ Դպրոցասէրի գոյդ վարժարանները կամ Հանդստեան տունը եւ մամուլը դոն ու դիմագիծ կուտան Ֆրանսահայ դաղութին, իրրեւ ազդի մը մէկ հատուածը :

Այդ ազդակները իրենց գոյութեամբն իսկ կը նպաստեն դաղութներու մէջ մեր ժողովուրդին ո – րակի պահպանման, ի չահ հայրենիքին :

Պատերազմի աւերներէն փիւնիկի մը նման վերածնաւ Սեվրի Մուրատեանը :

Ահա եւ Դպրոցասէրը, հիմնովին վերանորոգ – ուած եւ Աղջկանց երկրորդական վարժարանի մը վերածուած, չնորհիւ բացառիկ եւ յարատեւ ճի – դերու :

Տարիներով դանդաղած ենք թէ «Ջուլինք» : Հիմա որ աղջկանց վարժարան մը կայ եւ պատ – րաստ է ընդունելու 100 — 120ի չափ դիշերօթիկ – ներ, ինչո՞ւ կը վարանին :

Ամէնէն առաջ մեր մայրերուն կը մնայ «ի – րենց նեղ ընել եւ իրենց զաւակներուն տեղ ընել» : Մանաւանդ անոնք որոնց համար հայերէն լեզուն թանկագին գանձ մըն է, իրրեւ ժառանգ փոխան – ցելի սերունդէ սերունդ : ՍՕՍԻ

100.000 ՖՐԱՆՔ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻՆ

Կիրակի օր Դպրոցասէրի վարչութիւնը ող – ջերթի սեղան մը սարքած էր ի պատիւ Տիգրան Ման Քէլէկեանի, որուն թանկագին նուէրն է Ռէնոյի փառաւոր չէնքը : Հրաւիրուած էին Ա. – տաւադդ արք., Պ. Ա. Զօպանեան, մամուլի եւ Բարեգործականի ներկայացուցիչները, խնամա – կալութեան եւ տեսչութեան անդամները :

Այս առիթ ներկաները յուզիչ դրուագներ պատմեցին օրուան հիւրին կեանքէն : Ճառերու եւ բարեմաղթութեանց ընթացքին, Քէլէկեան խան, որ Ամերիկա կը վերադառնայ, հարիւր հազար ֆրանքի նոր գումար մը նուիրեց վարժարանին :

ՁԵՅՈՍԼՈՎԱՔԻՈՑ կաթոլիկ եպիսկոպոսնե – րը. բացի Փրակայի արքեպիսկոպոսէն որ արգե – լափակուած է, հաւատարմութիւն խոստացան կառավարութեան, եթէ ընդունի հետեւեալ եօթը պայմանները.— 1.— Ազատ ձդել արքեպիսկոպո – սը, իր պաշտօնը կատարելու համար : 2.— Պե – տական պաշտօնեաները հեռացնել կաթոլիկներու պատկանող կալուածներէն : 3.— Վերջ տալ քահա – նաներու դէմ սարքուած հալածանքին եւն. : Ցոյս չկայ որ բոլշեւիկեան կառավարութիւնը ընդունի այս պայմանները :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բչ.).— Սթերլին 1097 (1030), տոլար 330.60 (372), դուից. ֆրանք 83.25 (92), նաիւ լէոն 4340, սթերլին 4930, դուից. ոսկի 4140, տոլար (20) 20.260, ճոյլ ոսկի 623.000 ֆր. :

Համաձայնութիւն գոյացաւ տոյտ՝- սթերլինի տագնապին առթիւ

Երկուշաբթի օր վերջացան Անգլիոյ, Մ. Նա – հանգներու եւ Քանատայի ներկայացուցիչներուն միջեւ կատարուած խորհրդակցութիւնները, Ուոշինկթընի մէջ : Այս առթիւ պաշտօնական զե – կոյց մը հրատարակուեցաւ, որ կ'ըսէ թէ մաս – նաւոր ծրագիր մը մշակուած է, տոլարի նուա – զութեան հոդէն ազատելու համար Անգլիան :

Ծրագիրը կը բաղկանայ տասը կէտերէ : Ա.հա – սարիկ հիմնական մասերը.—

1.— Երեք պետութիւնները պիտի դործեն հա – մախորհուրդ, զարկ տալու համար ամերիկեան մասնաւոր (անհատական) դրամագլուխի չա – հարկութեան՝ արտասահմանի մէջ :

2.— Քանատա պատրաստ է անմիջապէս ա – ւելցնելու իր անագի եւ ձգախէժի մթերքը, իսկ Մ. Նահանգները տրամադիր են այժմէն իսկ ա – ւելցնելու բնական ձգախէժի դնումները (Անգ – լիայէն) :

3.— Մ. Նահանգները կ'ընդունին թէ Մեծն Բրիտանիա արտօնուած է աւելի լայնօրէն դոր – ծածելու Մարշըլի ծրագրով տրամադրուած տո – լարները, քանատական ցորեն դնելու համար :

4.— Մ. Նահանգները եւ Քանատա յանձն կ'առնեն վերաքննել իրենց մաքսային կանոնա – պիրքը, դիւրացնելու համար ապրանքներու ներա – ծումը :

5.— Մ. Նահանգները պատրաստ են բանակ – ցելու եւ առեւտրական համաձայնութիւններ կըն – քելու, որոնց չնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ մաք – սատուրքերու նոր կրճատումներ կատարել :

6.— Մ. Նահանգները եւ Քանատա համա – խորհուրդ՝ Անգլիոյ հետ, տեւական քննութեան մը պիտի ենթարկեն բրիտանական ծրագիրը՝ դիւրացնելու համար առեւտուրը եւրոպական պե – տութեանց միջեւ :

7.— Երեք պետութիւնները նորէն պիտի քըն – նեն Անգլիոյ արտաքին պարտքերու խնդիրը :

8.— Երեք պետութիւնները որոշեցին ման – րամասնօրէն քննել քարիւղին արտադրութիւնը, դործումը եւ աշխարհագրական բաժանումը, (տո – լար ճարելու համար Անգլիոյ) :

9.— Որոշուեցաւ նորէն քննել ծովային փո – խադրութեանց խնդիրը, որով նոյնպէս չահադր – գռուած է Մեծն Բրիտանիա, աւելի տոլար ճա – րելու համար :

10.— Կարգ մը խնդիրներ առկախ մնացած ըլլալով, պիտի չարունակուի անոնց քննութիւնը :

Այս ծրագրէն դուրս, կարգ մը բաղձանքներ յայտնուեցան : Օրինակ, աւելի ազատօրէն մղում տալու համար համաշխարհային առեւտուրին, յարատեւ եւ ուժգին ճիգ մը պէտք է փորձեն ոչ միայն Մ. Նահանգները, Անգլիա եւ Քանատա, այլեւ աշխարհի բոլոր երկիրները : Միւս կողմէ, երեք պետութիւնները պարտաւոր են հիմնական ճիգ մը փորձել, աւելցնելու համար սթերլինի կապուած երկիրներուն տոլարի եկամուտը եւն. :

Ինչպէս պաշտօնական զեկոյցն ալ կը հաս – տատէ, չատ մը հիմնական խնդիրներ առկախ կը մնան եւ նոր խորհրդակցութիւններ պիտի կա – տարուին : Առ այժմ Անգլիա յաջողած է յետա – ձդել տալ սթերլինի արժեզրկումը, որ կրնայ ար – ծարծուիլ յառաջիկայ ընտրութեանց առթիւ :

Նոր Գերմանիոյ Ա. նախագահը

Երկուշաբթի օր, 12 Սեպտեմբեր, Գերմա – նիոյ դաշնակցային հանրապետութեան նախագահ ընտրուեցաւ Տօքթ. Թէոտոր Հէօս, վարիչը Ազատ ռամկավար կուսակցութեան (FDP) եւ տուսուցչա – պետ Շթութկարտի Արհեստագիտական ճեմարա – նին մէջ :

Նորընտիր նախագահը 65 տարեկան է, եւ մե – ծամասնութիւն չահեցաւ երկրորդ քուէարկու – թեամբ :

Սահմանադրութեան տրամադրութեամբ, դաշնակցային համագումարը կը բաղկանայ ե – րեսփ. ժողովին 402 անդամներէն եւ 11 անջատ երկիրներու (լանտ) կողմէ ընտրուած ուրիշ 402 պատուիրակներէն : Երկրորդ քուէարկութեամբ Տօքթ. Հէօս չահեցաւ 416 քուէ, ընկերվարական թեկնածուն՝ Տօքթ. Շումախըր 312, ուրիշ թեկ – նածու մը՝ 30 : Միւս քուէները ցրուեցան աջա – կողմեան թեկնածուներու վրայ : Ձեռնպահ մնա – ցին 37 հոգի :

Նախահիթլէրական օրերուն Տօքթ. Հէօս լը – ման եօթը տարի նախագահն էր ռամկավար կու – սակցութեան, Վայմարի խորհրդարանին մէջ : Զանազան ժամանակներու մէջ եղած է հրապարա – կագիր, քաղաքագէտ, կենսագիր եւ ուսուցիչ : Իր դիրքերէն մէկը, «Հիթլէրի ճամբան», հրա – պարակեալ այրուեցաւ 1933ին, Նացիներու կողմէ :

Նորընտիր նախագահին դլխաւոր դերը պիտի ըլլայ չափաւոր ազդակ մը դառնալ քաղաքական

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԾՈՎԻՆ ՈՒ ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՍԻՋԵՒ

(ԱԼԺԵՐԻԱՆ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՃՍՕՐ)

Բ.

Արաբական տիրապետութեան առեն, Ալժէն ոչ մէկ կարեւորութիւն ունէր, ենթարկուած ըլլով Թլէմսէնի եւ Պուժիի էմիրներուն:

ԺԴ. դարէն սկսեալ Ալժէն կը դառնայ ծովահէններու կեդրոն: Բազմաթիւ սպանիական եւ եւրոպական նաւեր կ'ենթարկուին կողոպուտի: 1510ին, Փեթրօ Նավարոն կը ղրկուի աւազակները պատժելու: Արաբները նեղն իյնալով, իրենց մահմետական ժողովուրդ կը դիմեն Պոլսոյ Սուլթանին: Թուրք, հռչակաւոր ծովահէն Պարպարոսա եղբայրները օգնութեան կը հասնին: Ինը հարիւր տարիներու արաբական տիրապետութիւնը վերջ կը դնէ եւ ասպարէզը կը մնայ Օրուճ եւ Խայրէտտին Պարպարոսա եղբայրներուն: Թուրքերը կը սկսին տուն – տեղ ըլլալ: Թէեւ չեն կրնար յաղթել Սպանիացիներուն, բայց երկրին կարեւոր մասերը, Արաբներու օգնութեամբ, կը գրաւեն: Սպանիական տիրապետութիւնը չատ կարճ կը տեւէ:

Աստիճանաբար, Թրքական տիրապետութիւնը կը սկսի ամրապնդուիլ: Ալժերիոյ Թուրք իշխանները, կը գործեն բոլորովին անկախ եւ Պոլսոյ սուլթանին հարկ կը վճարեն միայն: Թուրք իշխանապետները կը կոչուին Պէյլէրպէյի, Փաշա եւ ի վերջոյ Տէյ: Մեծ մասը անգրագէտ էին: Նախկին զինուորականներ, եղնարածներ եւ հովիւներ, որոնք ժողովրդական ըմբոստութեան առեն աչքի էին ինկած: Արաբները, հլու հնազանդ, կ'ենթարկուէին անոնց, որովհետեւ մահմէտական էին: Երբ եւրոպական նաւեր Թուրք ծովահէններուն ձեռքը կ'իյնային, նաւաղներն ու անցորդները կը նկատուէին ոչ թէ գերի, այլ՝ սերուկ: Մեծ, բռնութիւն եւ խոշտանգում, սովորական բաներ էին: Երկու դար չարունակ այս աւազակները սարսափի մատնեցին ամբողջ Եւրոպան: 1541ին կարոլոս Ե. կայսր ձախողութիւնը, եւս առաւել բարձրացուց անոնց հռչակը: Ծովակալներ Տիւքէնի (1682), Էսթրէի (1688) եւ Լորա Էքմուլթի (1816) արշաւանքներն ու ռմբակոծումները որեւէ արդիւնք չտուին:

Թրքական չահատակութիւնները վերջ պիտի դնէին տարօրինակ դիպուածով մը:

1827ին, Ֆրանսայի Կարոլոս Ժ. թագաւորին հիւպատոսը, Տըվալը այցի կ'երթայ Ալժէի իշխանաւոր Հիւսէին Տէյին, որ կը նստէր Գազպահ, — Ալժէի ամենահին եւ կեդրոնա թաղամասը:

Ֆրանսան Ալժերիացի երկու վաճառականներէ ցորեն գնած էր: Վճարման պահուն վէճ ծագած էր եւ Ֆրանսան դիմած՝ դատարանի:

— Ինչո՞ւ թագաւորիդ նամակ գրեցի, ինչո՞ւ չպատասխանեց ինծի, կ'ըսէ բարկացած Հիւսէին Տէյ:

— Ձեր բարձրութեան յայտնեցի, որ նախապարի որոշման համաձայն, այդ խնդրին մէջ միայն, դատարաններն իրաւունք ունին վճիռ տալու:

— Բայց, ինչո՞ւ թագաւորը ինծի ուղղակի չպատասխանեց: Մի՞թէ ես ոչինչ կ'արժեմ: Դի – տեմ: Այս բոլորը դուն է որ գրած ես կառավարութեանդ, ինծի դէմ լարելու համար: Դուն, վատ մարդ ես:

Եւ Հիւսէյին Տէյ մօտենալով Տըվալի հովանաւորի մը կ'իջեցնէ եւ կը քշէ դուրս:

Ֆրանսայի պատիւը ծանր հարուած էր ստացած ...

Բանակցութիւնները ոչ մէկ արդիւնք կուտան եւ պատերազմը կը պայթի:

Հօրաւար Պուրմոնի բանակը, 1830 Յունիս 14ին կը մտնէ Սիտի Ֆէրուչի ծովափնեայ բարձունքը եւ Սթաուէլի վրայով կը յառաջանայ դէպի Ալժէ: Թուրք Իպրահիմի բանակը խորտակուած փախուստի կը դիմէ, թէեւ պարանով իրարու կապուած էին դինուորները ... (8 Նոյեմբեր 1942ին, դաշնակից բանակներն ալ այստեղէն մուտք գործեցին Ալժէ):

Ֆրանսան, այլեւս կացութեան տէրն էր:

Օրանի կառավարիչ Հասան պէյ, Քոնսթանթինի կառավարիչ Ահմէտ պէյ յաջորդաբար անձնատուր կ'ըլլան Բլօզէլի, Տանրէմոնի, Վալէի, Պիւժոյի, Լամորիսիէրի եւ Օմալի դուքսին հարուածներուն տակ: Ֆրանսայի թափանցումը, այս ընդարձակ երկրի ամենահետաքրքրական շրջաններուն մէջ, կը տեւէ քանի՛քսօթ տարի, որու ընթացքին մեծ հռչակ կը ստանայ Մարեչալ Պիժո, Էմիր Աբդէլ – Քատէրի յաղթականը: Տասնըվեց տարի չարունակ, Ֆրանսայի այս կատաղի հակառակորդը, արաբական աշխարհի առասպելական հերոսներէն մէկն էր դարձած եւ 1844ին միայն, Իսլիի պատերազմին վերջնապէս պարտուեցաւ:

1870ին, երբ Ֆրանսան գերման կրունկներուն տակ էր ինկած, լեռնային Քապիլը ապստամբութեան դրօշ պարզեց Մոքրանի անուն ցեղապետի մը գլխաւորութեամբ: Ապստամբութիւնը իր բուռն մէջ խեղդուեցաւ, աղօթքի առեն, Մոքրանիի սպանութեամբ:

Այնուհետեւ, Ֆրանսան սկսաւ լծուիլ, չինարար աշխատանքի եւ բարեկարգել երկիրը:

Ներկայիս, ազգայնական շարժում գոյութիւն ունի՞ Ալժերիոյ մէջ:

Կարելի չէ ժխտել, որ Ալժերիոյ մէջ կը գործէ արաբ ազգայնական հոսանք մը: Պատերազմի ընթացքին, գերման քարոզչութիւնը չատերը ոգեւորած էր, հակառակ մարեչալ Փէթէնի «միւսիւլման եղբայրներ» փաղաքչական յորդորումին: Այդ չարժումը գլխաւորապէս կը յենուր Ֆրանսացութեան վրայ: Իրրեւ ցասկոտ արտայայտութիւն

Շարունակեմ հնչեցնել ահազանգը

Ամիսը անցաւ որ Ֆրանսա կը գտնուիմ եւ ուշադրութեամբ կը հետեւիմ «Յառաջ»ի հնչեցուցած ահազանգին՝ կրթական – ուսուցչական հարցի առընչութեամբ որ հիմը կը կազմէ մեր ազգապահպանման կենսական գործին:

Իրրեւ հեռաւոր Յունաստանի կրթական հաստատութեանց մէկը, իմ ձայնս ալ միացնելով ահազանգին, կուզամ յայտնել կարծիքս, հիմնուած փորձառութեանս վրայ:

Որքան չատ խօսուի ու գրուի այս մասին, թող տաղտկալի չհամարուի, որովհետեւ չրջանը ուր կ'ապրինք մեզ տարած է չատ հեռ:

Պայմանները փոխուած են այսօր: Թրքահայութիւնը, իր հոծ զանգուածներով, տարաղնուած է բեւեռէ բեւեռ, եւ իր տրամադրութեան տակ չունի այն փառաւոր կրթարանները, ուր կը հասնէին պատրաստուած ուսուցիչներ եւ հանրային գործիչներ (բացի Պէյրութի եւ Հալէպի ճեմարաններէն եւ Կիպրոսի Մելքոնեան հաստատութենէն): Ամէն տեղ, Ամերիկա, Ֆրանսա, Յունաս – տան կը գտնուինք բացառիկ պայմաններու տակ եւ հսկայ ճիգերու կը կարօտինք, օտարութեան մէջ հասակ նետող սերունդը Հայ պահելու համար:

Հինները դիտեն որ 60ական թուականներէն սկսեալ Պոլսոյ թէ Կովկասի մէջ կը կազմուէին զանազան միութիւններ, դպրոցներ բանալու համար գաւառի ամէնէն հեռաւոր անկիւններու մէջ լուկ: Պոլիսը ունէր Միացեալ ընկերութիւնները, եւ Ազգանուէրը, Թիֆլիսը եւ Բագուն իրենց Մարզասիրական եւ Բարեգործական ընկերութիւնները:

Ներկայիս մեզ կը զբաղեցնէ առաւելապէս Ֆրանսան եւ Ամերիկան: Յետոյ՝ Յունաստանը:

Քանի մը ամիս առաջ, մեր չրջանին վերապահած ազգայ հաւանականութիւնները նախատեսելով (ուսուցչական տաղնապը), հնչեցուցի առաջին ահազանգը, առորագրելով երկու յօդուածներ, «Յունահայ ուսուցչական չէնքը կը ձարճատի», մեր Ազատ Օրի միջոցով:

Յունահայ գաղութի ուսուցչութիւնը մեծ կորուստներ արձանագրեց, իրրեւ հետեւանք մահերու, ներզաղթի եւ արտագաղթի: Եւ այս չրջանն ալ կը հեւայ ու կը տքայ ուսուցիչներու պակասին հետեւանքով: Փոքրիկ օրինակ մը: Վերջացող չրջանին, 1949 Յունուարին, Ֆիքքի Հ. Կ. Մաչի վարժարանի ուսուցիչներէն մին, Հարաւային Ամերիկա մեկնելով, հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն: Բացուած պարապութիւնը հազիւ կարելի եղաւ լեցնել երրորդական ուժով մը:

Այսօր Ֆիքքի Հ. Կ. Մաչի վարժարանը, իր 240 աշակերտներով, երկու ուսուցիչ ունի միայն որոնք կրնան տակաւին տասը տարի գործել: Նոյն թաղի ազգ. վարժարանը իր 80 աշակերտներով ունի տարիներու աշխատանքէն յոգնած երկու ուսուցիչ: Աւետարանական վարժարանը 100 աշակերտով ունի միայն մէկ ուսուցչուհի, իրրեւ գործին վարիչը, մէկ երկու օգնականներով:

Քոքինիոյ Հ. Կ. Մաչի Զաւարեան վարժարանը բախտաւորներէն մէկն է որ ունի երեք երիտասարդ ուսուցիչներ, 170 աշակերտներով, Ազգ. վարժարանը մէկ ուսուցիչ միայն՝ 120 աշակերտներով, իսկ Աւետարանական վարժարանը, իր փառաւոր չէնքով, փակուած է արդէն:

Կղզիներէն Մխիթլին եւ Ռէթիմնոն կը պահեն մէկմէկ ծաղկոցներ, չնորհիւ Հ. Կ. Մաչի հոգածութեան եւ առաւելապէս ուսուցիչներու զոհողութեանց:

Անարդարանալի պատճառներով փակուած են Սելանիկի Հ. Բ. Ը. Միութեան եւ Կիւլպէնկեան վարժարանները եւ աւելի քան հազար հոգինոց գաղութին նոր սերունդը կը մնայ առանց դպրոցի: Քաղաքին Ազգային մարմինը ճիգեր կը թափէ, այս տարի անպատճառ վարժարան մը բանալու, հաւանաբար Հ. Կ. Մաչի հովանաւորութեամբ: Ահա Յունաստանի կրթական կեանքին պատկերը:

Անցնինք բուն հարցին.— Ինչո՞ւ ուսուցիչները չեն հասնիր:

Մանաւորելով հարցը մեր չրջանի մասին, յայտնեմ որ տարիներու ընթացքին Աթէնքի չրջանի՝ մանաւորաբար Փիքսի վարժարաններէն ելան չրջանաւարտներ որոնք ամէն յարմարութիւն ունէին տիպար օգնական ուսուցիչներ դառնալու, բայց փոխանակ ուսուցչական ասպարէզ նետուելու, ընտրեցին առեւտուրը: Այսօր Աթէնքի առեւտրական հրապարակին վրայ փայլուն դիրքերու տէր են եւ իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն հանրային հասարակական գործին:

Պարագան նոյնը եղաւ նաեւ Աթէնքի չրջանաւարտներուն, որոնք կիպրոսի Մելքոնեան հաստատութիւնը ղրկուեցան ուսանելու, եւ Աթէնք վերադառնալով պիտի ստանձնէին ուսուցչական պաշտօններ: Առնք ալ խրտչեցան ուսուցչական ասպարէզէն, տեսնելով ուսուցիչներու մարտիրոսութիւնը, եւ նախընտրեցին առեւտրական ասպարէզը, հակառակ իրենց յանձնառութեան: Ասոնք մեր աչակերտներն են, նախանձելի դիրքերու տէր:

Իսկ ի՞նչ են պատճառները որ յունահայ ուսուցչութիւնը կրեց այսքան դառնութիւններ:

Դժբախտաբար, 25 տարուան մէջ, ազգ. մարմինները ուսուցիչներու ապրուստին համար ունեցան դատապարտելի անտարբերութիւն, եւ փոխանակ անոնց նիւթական վիճակը բարելաւելու, եզան տակը հորք փնտռեցին: Ցաճախ պահական մարդիկ հրաւիրուեցան կրթական գործ վարելու եւ դժբախտաբար աղճատեցին գայն: Եթէ աւելցնենք, որ ուսուցիչները վճարում չէին ստանար արձակուրդի երկու ամիսներուն եւ մեր եղերաբախտ վարուժանի բառով, պարտաւոր էին կրծել իրենց կեղակները, պատկերը կ'ըլլայ կատարեալ:

Ահա այս իսկ պատճառներով ուսուցչական ասպարէզը կորսնցուց իր հրապոյրը:

Որքան կրցայ ստուգել, Ֆրանսայի մէջ եւս, ուսուցիչները մատնուած են նոյն խեղճութեան:

Մինչդեռ, ազգապահպանման նուիրական գործը կը պահանջէ ապրուստի տարեկան պայմաններ ապահովել ուսուցիչներուն, որոնք միչտ մնացած են պատնէշին վրայ, ոչ միայն իրրեւ կրթական մչակ, այլեւ իրրեւ գրող, հրապարակախօս, գերասան եւ երաժիչտ:

Յունաստանի մէջ դեռ միջոցներ ունինք դիմանալու: Ֆրանսա հաստատուած հայրենակիցներ, ձեր պարտականութիւնները աւելի ծանր են, կարենալ պահելու համար Հայ Մչակոյթը, ի չահ ազգին եւ նոր սերունդին:

Ո՞վ պիտի համարձակէր «ինչո՞ւս պէտք» ըսել:

Յունաստանի մէջ աճող մեր պատանեկութիւնը ոտքէն մինչեւ գլուխը Հայ է: Պիտի փափաքէի որ Ֆրանսան եւս, մեծով պղտիկով բոլորուէր Հ. Կասպոյտ Մաչի կրթանուէր գործին չուրջ եւ աչակից դառնալով անոր աչխատանքներուն արդիւնաւորէր գայն: Գլխաւոր քաղաքներէն մինչեւ գիւղերը թող ծաւալին ձեր աչխատանքները՝ փրկելու համար նորահաս սերունդը:

Սանասարեաններու, Մուրատ Ռափայէլեաններու եւ նոր օրերու Գարակէօզեան եւ Կիւլպէնկեան բարերար գերդաստաններու հայրենասիրական ոգին թող հրահրեն նաեւ ձեր հոգիները, որպէսզի կարենանք վառ պահել ցեղին կրակը:

Ահա այս լաւագոյն զգացումներով կ'ողջունեմ ձեզ սիրելի ազգակիցներ Լոյս–Քաղաքին մէջ, մաղթելով որ փարիզը դարձնէք յոյսի կեդրոնմը:

ԶԱՒԷՆ Գ. ԶԱՒԷԱՐԵԱՆ

Ա.— Աղջկան հետ նչանուած էիր, եւ մօրը հետ ամուսնացար, ինչպէ՞ս եղաւ այդ:

Բ.— Նախընտրեցի տարիքոտ կին մը ունենալ քան թէ զոքանչ ...:

★

Տաճտիկինը.— Մառի, վկայական մը տա՞մ քեզի:

Սպասուհի.— Հոդ չէ, տիկին, արդէն չեմ ուզեր որ գիտնան թէ ձեր քով աչխատած եմ ...:

ՓԱՐԻԶԻ ՄԵԹՐՈՆ 50 ՏԱՐԵԿԱՆ

Փարիզի մեթրոյին առաջին գիծը Մայիս – Վէնսէնն է, որ բացուեցաւ 1900ի տիեզերական ցուցահանդէսին: Իսկական յիսնամեակը կը զու – գադիպի հոկտեմբեր 20ին, երբ քաղաքապետա – կան խորհուրդին նախագահը կատարեց բացումը (Նասիօն – Րէօյի) գծին վրայ :

Լոնտոն արդէն ունէր իր գետնուղին, երբ 1863ին երկու Ֆրանսացիներ, Պռամ եւ Ֆլաշա յատակագիծ մը ներկայացուցին քաղաքապետա – կան խորհուրդին: Անոնց ծրագիրը այսօրուան սաորերկրեայ ցանցին ընդարձակութիւնը չունէր: Անոնք կ'ուզէին Փարիզի մեծ կայարանները մի – ացնել կեդրոնական Հալլին սաորերկրեայ շոգեկառ – քով :

Թէեւ այս ծրագիրը մէկ կողմ դրուեցաւ, սա – կայն բաղմաթիւ ուրիշ յատակագիծեր ներկայաց – ուեցան: Իսկ քաղաքապետները այս յատակագիծ – ները կը համարէին չիմար եւ անօգուտ խաղա – լիք մը, եւ ետ կը մղէին ամէն առաջարկ :

1887ին միայն դահլիճը միաձայնութեամբ համաձայնեցաւ ելեկտրական մեթրոյի ծրագրին: Բազմաթիւ ժողովներ գումարուեցան Փարիզի մէջ: Սակայն ամէնէն առաջ որոշուեցաւ յանձ – նախումբ մը ղրկել միւս երկիրները, տեսնելու համար թէ ինչպէս չինուած է սաորերկրեայ եր – կաթուղին: Պերլինէն եւ Լոնտոնէն աւելի՝ երես – փոխանները կը նախընտրեն հունգարական մայ – րաքաղաքինը: Պատուիրակները վերադարձան եւ յայտնեցին թէ... փչբթայի մէջ մեթրօ չկար:

Բրիչի առաջին հարուածը կը տրուի 19 Սեպ – տեմբեր, 1898ին, Փարիզի չորս անկիւնին մէջ :

Առաջին վարկը, 22.500.000 ֆրանք կը քուէ – արկուի: Ուրիչ գիծեր ալ չինուելու համար 150 միլիոնի փոխառութիւն մը հրապարակ կ'ելլէ , որ 4 երեք գիծեր ալ պիտի չինուէին — Մայիս – Վէնսէն, Տօֆին – Նասիօն, Շամփէռէ – Լէ Լիլա: Գիծերը վերջանալէ ետք, մնաց տակաւին 22 մի – լիոն ոսկի ֆրանք սնուցվին մէջ: Իսկ այսօր եթէ պէտք ըլլար գիծը երկարել , մէկ միլիառ պիտի արժէ իւրաքանչիւր քիլոմեթրը :

Օրլէան – Քլիյանքուռ գիծը անհրաժեշտ կը դառնար, սակայն դեղարուեստից նախարարու – թիւնը հակառակեցաւ որ Սիթէյի դեղեցիկ տե – սարանը տգեղնայ կամար – կամուրջով մը: Մէկ միջոց կար, երկու անգամ գետին տակէն անցը – նել: Այդ ընթացքին համար չատ յեղափոխական մեթոտ մը գործածեցին մասնագէտները: Փոսն անտուկի մը ձեւով չինեցին եւ ջուրը սուղեցին ճիշդ հոն ուր պիտի միանար մեթրոյի գծին: Երբ կամարը դոցուեցաւ, դօրաւոր ջրահան մեքենա – ներ մէջը մնացած ջուրը պարպեցին չաղախէ մեծ վանդակի մը մէջ, որ «աշխատանքի սենեակ» կը կոչուէր: Ջուրին տեղը դրուեցաւ կրախիճ որուն ծանրութեան շնորհիւ կարելի եղաւ մետաղեայ դանդուածին վերջնական տեղաւորումը :

Սէն Միշէլի կայարանը ամէնէն մեծ դժուա – րութիւնը կը ներկայացնէր: Պէտք էր փապուղին Օրլէանի երկաթուղիին տակը չինել եւ իջնել 23 մեթր խորութեամբ:

Փարիզցիները առանց վախի, ուրախութեամբ ճամբորդեցին մեթրոյին մէջ, այնպէս որ առաջին ամիսէն իսկ սահմանափակուեցաւ մուտքը, իսկ բազմութիւնը մեր օրերէն աւելի կը խռնուէր ո – րոշ ժամերու մէջ: Անգամ մը մեթրոյին տնօրէնը 13 ֆրանք տուգանքի դատապարտուեցաւ, վասնզի չէր կրցած սահմանափակել բազմութիւնը :

Այն ատեն առաջին կարգը կ'արժէր 25 սան – թիմ, իսկ երկրորդը 15 սանթիմ: Կառապանները կը բողոքէին մեթրոյին աժանութեան դէմ, դան – գատելով թէ իրենք պիտի սնանկանան :

Քանի աշխատանքը յառաջ կ'երթար, այնքան հրաշալի դիւտեր կ'ըլլային: Լիւթեսիոյ չրջանէն ճամբաներ մէջտեղ ելան եւ հին դամբաններ: Ներկայ Փիրամիտի կայարանին տեղ գտնուեցան թագաւորական ախոռներ: Փորողները ամէն տեղ արձանիկներ եւ տապանաքարեր գտուս կը հա – նէին, որոնք մեծ ուրախութիւն կը պատճառէին հնախոյզներուն :

1903 Օգոստոս 13ին ամէնէն մեծ աղէտը պա – տահեցաւ, ելեկտրականութեան խանգարման մը պատճառով, Քուրսոնի կայարանին մօտ, երբ կրակ առաւ փապուղին: Ճամբորդները յուզումէն եւ սեւ մուխէն կուրացած գիծերուն վրայ նետուե – ցան, 84 մահեր տեղի ունեցան: Թերթերը կը գրէ – ին թէ զոհերուն թիւը աւելի նուազ պիտի ըլլար եթէ ժողովուրդը չխռնուէր մեթրոյին բերանը իր 15 սանթիմը ետ վերստանալու համար: Անկէ ի վեր լուրջ դէպք տեղի ունեցած չէ :

«Մեթրոփոլիթէնը» (սաորերկրեայ երկա – թուղի) չատ յառաջդիմած է անկէ ի վեր: 1901ին 56 միլիոն ժողովուրդ փոխադրած էր, իսկ այսօր տարեկան մէկ միլիառ հինգ հարիւր միլիոն կը փոխադրէ: 1901ի 13 քիլոմեթր գծին վրայ այսօր աւելցած են 173 քիլոմեթր եւս :

Փարիզցիները այս տարի իրենց յարգանքը պիտի մատուցանեն նախագահ Լուպէի որու չր – ջանին բացուեցաւ մեթրօն :

Գաղութէ գաղութ

ՀԱՑԵՐԸ ՃԷՋԻՐԻի ՄԷՋ

ՄՄԲ.— Ճէզիրէի (Սուրիա) առաջնորդ Տա – ճատ վրդ. Ուրֆալեան հետեւեալ տեղեկութիւն – ները կը հաղորդէ Ճէզիրէի հայութեան մասին.—

Ճէզիրէն առանձին թեմ մը չի կազմեր, որ – քան ալ տարածութեամբ չատ ընդարձակ չրջան մը կ'ընդգրկէ: Ազգային՝ եկեղեցական տեսակէ – տով կապուած է Հալէպի թեմին եւ ենթակայ է անոր առաջնորդութեան: Ունի փոխանորդարան մը, հիմնուած 1942ին Տ.Տ.Եղիսկ.ի կողմէ՝ առաջին առաջն. փոխանորդը եւ չրջանին կաղ – մակերպիչը : Փոխանորդութեանս սահմաններուն մէջ է ամբողջ Ճէզիրէն, իր հետեւեալ քաղաքնե – րով ու դիւղաքաղաքներով.— Գամիշլի, Տէր Զօր (Եփրատի կուսակալութիւն), Հասիչէ, ուր կը նստի Ճէզիրէի Նահանգապետը, Ռաս իւլ Այն, Տէրպէսիէ, Ամուտա, Քուպր էլ Պիթ, Թէլ Պրաք, Թէլ Քէօչէք եւ Տէրիք իրենց չրջակայ դիւղակ – ներով :

Ճէզիրէի Հայութիւնը կը բաղկանայ մեծ մա – սով Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ զաւակներէն եւ կա – թոլիկ համայնքէն: Հայ Բողոքականներ դրեթէ չկան կամ չատ փոքրաթիւ են: Առաքելական հա – մայնքի անդամներուն թիւը կը հասնի մօտ 12 հազարի, իսկ հայ կաթոլիկ համայնքի թիւը՝ 2500ի: Ինչպէս ըսինք, կան միայն քանի մը բողո – քական ընտանիքներ :

Հայութիւնը կեդրոնացած է Գամիշլիի եւ իր չրջակայ դիւղերուն մէջ: Զանազան քաղաքներու եւ դիւղաքաղաքներու մէջ հաստատուած Հայոց վիճակագրական մօտաւոր պատկերը կրնանք ներ – կայացնել հետեւեալ կերպով.—

Գամիշլի եւ չրջանը 1200 ընտանիք, Տէր Զօր 70, Հասիչէ 65, Ռաս իւլ Այն 65, Տէրպէսիէ 120, Ամուտա 55, Քուպր էլ Պիթ 12, Թէլ Քէօչէք 20 , Տէրիք 65, Թէլ Պրաք 16, գումար՝ 1678 ընտանիք:

Կրթական գործը ընդհանրապէս լաւ եւ գոհա – ցուցիչ է: Ճիշդ է թէ դպրոցները չատ աղքատիկ են, սակայն չնորհիւ ժողովուրդին զոհաբերու – թեան, անոնք այսօր ինքնաբաւ դարձած են: Հոս պարտք կը զգանք չեշտելու մասնաւորապէս Հայ Օգն. Ընկէր ազգօգուտ գերը, որով ան առանց չահախնդրութեան կ'օժանդակէ մեր դպրոցնե – րուն, սաներ պահելով եւ այս կերպով թեթե – ցնելով նիւթական բեռը: Մեր դպրոցներուն նիւ – թապէս կ'օժանդակեն նոյնպէս Հալէպի Ուսումն. Խորհուրդը որ մասնաւոր կրթական նպաստ մը կը յատկացնէ, ինչպէս նաեւ սուրիական բարե – խնամ կառավարութիւնը: Պետական նպաստը, կը բաժնուի Գամիշլիի Թաղ. խորհուրդին խողովա – կով համաձայն իւրաքանչիւր վարժարանի պա – հանջներուն: Մեր դպրոցներուն վիճա – կագրական ամփոփ պատկերը հետեւեալն է: —

Տէր Զօր ունի մէկ ազգային դպրոց, մէկ կա – թոլիկ: Հասիչէ մէկ ազգային, մէկ կաթոլիկ, Թէլ Պրաք մէկ ազգային, Ռաս իւլ Այն մէկ ազգային, Տէրպէսիէ մէկ ազգային, մէկ կաթոլիկ, Ամուտա մէկ ազգային, Գամիշլի մէկ ազգային, մէկ կա – թոլիկ, Տէրիք մէկ ազգային, Թէլ Քէօչէք մէկ ազ – գային, գումար 13 :

Ուրեմն 9 ազգային են, 4ը կաթոլիկ : Ազգ. վարժարաններուն մէջ պաշտօնավարող ուսուցիչ – ուսուցչուհիներուն թիւը կը հասնի 30ի: Սոյն դպրոցներէն զատ, Գամիշլիի չրջակայ դիւղակնե – րուն մէջ ունինք 7 ծաղկոցներ որոնց դերը ուղ – ղակի փրկարար է հայապահպանման տեսակէ – տով, քանի որ այդ համեստ ծաղկոցները հայե – րէն կը սորվեցնեն քրտախօս մանուկներու ...:

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԱՐՏԱՇԱՏԻ չրջանի քանի մը կոլխոզները, այս տարի օժտուած են ուսուիչներով եւ հեռաձայնի ցանցով՝ կապուած չրջանի հետ (ամէն դիւղխոր – հուրդ ստացած է մէկ հեռախօս եւ այսուհետեւ եղած լուրերը կրնան չրջանի կեդրոնը հաղորդել հեռաձայնով, փոխանակ ձիաւոր կամ հետիոտն սուրհանդակի):

ԲՐԻՆՁԻ ՄԹԵՐՄԱՆ այս տարուան ծրագիրը գործադրուած եւ ողջոյնի հեռագիր մը ուղղուած է «Ժողովուրդներու խաստուն առաջնորդին» :

ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ բոլոր դիւղերուն եւ քաղաքնե – րուն մէջ Սեպտեմբերի 1ին սկսան ուսումնական տարուան աշխատանքները, ինչպէս ամբողջ Խ. Միութեան մէջ :

ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐՈՒ բանուորները, կոլխոզ – մայնքի անդամներուն թիւը կը հասնի մօտ 12 հազարի, իսկ հայ կաթոլիկ համայնքի թիւը՝ 2500ի: Ինչպէս ըսինք, կան միայն քանի մը բողո – քական ընտանիքներ :

Հայութիւնը կեդրոնացած է Գամիշլիի եւ իր չրջակայ դիւղերուն մէջ: Զանազան քաղաքներու եւ դիւղաքաղաքներու մէջ հաստատուած Հայոց վիճակագրական մօտաւոր պատկերը կրնանք ներ – կայացնել հետեւեալ կերպով.—

Գամիշլի եւ չրջանը 1200 ընտանիք, Տէր Զօր 70, Հասիչէ 65, Ռաս իւլ Այն 65, Տէրպէսիէ 120, Ամուտա 55, Քուպր էլ Պիթ 12, Թէլ Քէօչէք 20 , Տէրիք 65, Թէլ Պրաք 16, գումար՝ 1678 ընտանիք:

Կրթական գործը ընդհանրապէս լաւ եւ գոհա – ցուցիչ է: Ճիշդ է թէ դպրոցները չատ աղքատիկ են, սակայն չնորհիւ ժողովուրդին զոհաբերու – թեան, անոնք այսօր ինքնաբաւ դարձած են: Հոս պարտք կը զգանք չեշտելու մասնաւորապէս Հայ Օգն. Ընկէր ազգօգուտ գերը, որով ան առանց չահախնդրութեան կ'օժանդակէ մեր դպրոցնե – րուն, սաներ պահելով եւ այս կերպով թեթե – ցնելով նիւթական բեռը: Մեր դպրոցներուն նիւ – թապէս կ'օժանդակեն նոյնպէս Հալէպի Ուսումն. Խորհուրդը որ մասնաւոր կրթական նպաստ մը կը յատկացնէ, ինչպէս նաեւ սուրիական բարե – խնամ կառավարութիւնը: Պետական նպաստը, կը բաժնուի Գամիշլիի Թաղ. խորհուրդին խողովա – կով համաձայն իւրաքանչիւր վարժարանի պա – հանջներուն: Մեր դպրոցներուն վիճա – կագրական ամփոփ պատկերը հետեւեալն է: —

Տէր Զօր ունի մէկ ազգային դպրոց, մէկ կա – թոլիկ: Հասիչէ մէկ ազգային, մէկ կաթոլիկ, Թէլ Պրաք մէկ ազգային, Ռաս իւլ Այն մէկ ազգային, Տէրպէսիէ մէկ ազգային, մէկ կաթոլիկ, Ամուտա մէկ ազգային, Գամիշլի մէկ ազգային, մէկ կա – թոլիկ, Տէրիք մէկ ազգային, Թէլ Քէօչէք մէկ ազ – գային, գումար 13 :

Ուրեմն 9 ազգային են, 4ը կաթոլիկ : Ազգ. վարժարաններուն մէջ պաշտօնավարող ուսուցիչ – ուսուցչուհիներուն թիւը կը հասնի 30ի: Սոյն դպրոցներէն զատ, Գամիշլիի չրջակայ դիւղակնե – րուն մէջ ունինք 7 ծաղկոցներ որոնց դերը ուղ – ղակի փրկարար է հայապահպանման տեսակէ – տով, քանի որ այդ համեստ ծաղկոցները հայե – րէն կը սորվեցնեն քրտախօս մանուկներու ...:

«ՇԱՐԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱԻ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՍ

ԱՆԻԻ ԿՈՐՑԱՆՈՒՄԸ

ԺԱ.

ԴԻԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋԷՆ

Անիի երիւներանդ ծաղիկներով ծածկուած դաշտը արեան դաշտի վերածուած էր. ընդհանուր լուութեան մէջ կը լսուէին միայն մահամերձ վի – բաւորներու հռնդիւնները եւ դիչակեր ագռաւնե – րու կռինչը: Իսկ արեւը, հանգիստ ու պայծառ , կը փայլէր այս սգալի տեսարանին վրայ :

Ճիշդ այդ միջոցին Անիէն դուրս ելաւ մարդ մը եւ դիմեց դէպի պատերազմի դաշտը:

Ան կը քալէր լուռ, անձայն եւ խոր մտա – ծումներու մէջ թաղուած: Աչքերը լինած էին փոսացած ակնապիճներուն մէջ, արդէն ոսկորնե – րը դուրս ցցուած, դլխուն ճերմակ մազերը ջզ – զուած: Կը նմանէր կմախքի մը, ու եթէ փայլող աչքերը չըլլային, տեսնողը կենդանի պիտի չկար – ծէր գինք: Բայց աչքերը կը փայլէին վայրի փայ – լով, միշտ ալ ու ձախ կը նայէր ու կը չարունա – կէր առաջ քալել: Ծայտնի էր որ կը տանջուէր հո – գին, եւ չատ կը տանջուէր :

Վերջապէս հասաւ պատերազմի դաշտը, ուր – քը դրաւ դիակի մը կուրծքին եւ լուռ դիտեց ա – նոր դէմքը. սառած էր ու ցուրտ այդ դէմքը, ծե – րունին կը նայէր անոր դրեթէ անտարբեր երեւոյ – թով մը, կարծես մարդկային դիակ մը չըլլար իր ոտքին տակ տարածուած, դիակ մը որ պահ մը առաջ իրեն նման կը չարժէր, կը խօսէր, կը ծի – ծաղէր, իսկ հիմա անշունչ առարկայի մը պէս ձգուած էր դաշտին մէջ :

Ու ծերունին կը նայէր դեռ այս սառած դիա – կին, ցուցամատը դրած ճակատին, կարծես բան մը կ'ուզէր մտաբերել, բայց չէր կրնար: Ճիշդ կ'ընէր գտնելու դինք տանջող այդ բանը, բայց չէր յաջողեր, չէր յաջողեր :

Ցանկարծ ժպտեցաւ ծերունին, իր դեղնած ակռաները երեւան հանելով: Այդ ժպիտը խիստ տարօրինակ էր ու ահաւոր բան մը ունէր իր մէջ:

— Հըմ, հըմ... լաւ է, այդպէս ալ պէտք էր, ես պէտք է կոխկռտեմ այս դիակները ու այնպէս անցնիմ, ըսաւ ծերունին եւ ոտքը դնելով միւս դիակի կուրծքին՝ անցաւ առաջ:

Չեղչեղակ դիակները կը դառնային աւելի խիտ, ծերունին կը չարունակէր առաջ երթալ, կոխելով ամէնուն վրայ եւ քթին տակէն մրմռա – լով :

— Ասոնք մերիններէն չեն, պէտք է ասոնք ոտքի տակ առնել, պէտք է կոխկռտել :

Ցանկարծ կանգ առաւ եւ նայեցաւ ագռաւ – ներու երամին կողմը: Նախ չհասկցաւ, թէ ինչ կը կատարուէր այնտեղ . յետոյ յանկարծ գլուխը վար կախեց, աչքերը դուրս ցցուեցան ակնապիճ – ներէն, բարկացած քար մը վերցուց եւ նետեց ագռաւներուն՝ գոռալով .

— Էյ, կարելի չէ, սպասեցէք, պէտք է զա – տել: Մինչ չէ՞ք դիտեր որ այստեղ Հայ ալ կայ, Ցոյն ալ: Ցոյները եկած էին մեզ չարդելու, բայց մենք զանոնք չարդեցինք:

Ճիչ մը արձակեց ծերունին, երբ տեսաւ ագ – ռաւներուն թռչիլը, յետոյ սկսաւ դիակները կոխ – կռտելով պար պարել ու կանչել .

— Ամէնքդ ալ ուրախացէք, Լուսիկիս հարս – նիքն է այս... երդեցէք, պարեցէք, չէ՞ք լսեր, կը կրկնէր ան չարունակ եւ հետզհետէ կ'արագացնէր իր խելագարի ոստիւնները:

Թչուառ ծերունին Լուսիկի հայրն էր, դար – բին Ղեւոնդը, պատերազմի դաշտն էր իջած եւ կը կսիկռտէր դիակները :

Այդ պահուն հեռուէն երեւցան երկու ձիա – ւորներ, որոնք արագօրէն դէպի իր կողմը կու – գային: Դարբին Ղեւոնդ դեռ իր պարը կը պարէր, երբ նկատեց ձիաւորները ու թափանցող հայ – եացք մը ձգելով անոնց վրայ, քարացածի նման կեցաւ եւ սարսափէն ցնցուեցաւ: Իրեն այնպէս կը թուէր, թէ զարհուրելի բան մը կը տեսնէր ա – նոնց մէջ, ինչ որ կը սառեցնէր իր արիւնը:

Անթարթ, ապուշ կտրած աչքերով կը նայէր խելագար Ղեւոնդը ձիաւորներուն ու կը դոլար. անոնք արդէն մօտեցած էին իրեն ու կը չարունա – կէին իրենց արշաւը, երբ դարբին Ղեւոնդ սոս – կալի մռնչիւն մը արձակեց ու կանչեց.

ԲԱԳՐԱՏ ԱՑՎԱԶԵԱՆ-Ց

նիկները եւ Հայաստանի բոլոր աշխատաւորներն սկսան ուսումնասիրել «Համամիութենական խա – ղաղութեան համագումարի» աշխատանքներուն արդիւնքները :

Երեւանի էօշիէի գործարանի բանուորական ժողովին մէջ վարպետ Նաչմեանը ըսաւ.— «Սը – րանից յետոյ պէտք է աշխատել Ի՛լ աւելի եռան – դով, մեր մեծ հայրենիքի, Խորհրդային Միու – թեան զօրացման համար»:

ԵՐԵՒԱՆի Հայֆիլհարմոնիայի երգչախում – բը (անսամբլը) Վաղարշակ Սահակեանի ղեկա – վարութեամբ, մայրաքաղաքին մէջ հանդէս եկաւ գուսանական եւ ժողովրդական երգերով, մեծ խանդավառութիւն պատճառելով :

կուսակցութեանց մէջեւ: Ինք ընտրելով վարչա – պետը, անոր պիտի յանձնէ կառավարութեան կազմութիւնը: Շատ լայն իրաւասութիւններ չու – նի: Պիտի ըլլայ ներկայացուցիչը արեւմտեան Գերմանիոյ հանրապետութեան, միջազգային օ – րէնքի վերաբերեալ խնդիրներու մէջ, եւ պիտի ստորագրէ միջազգային դաշնագիրները : Միշտ ենթակայ ըլլալով խորհրդարանին, իր հրաման – ները եւ հրահանգները պէտք է ստորագրուած ըլ – լան վարչապետին կամ ու իրաւասու նախարարի մը կողմէ :

«ԵՒՐՈՊԱՆ ՊԻՏԻ ՈՒՆԻ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ»

Նորընտիր նախագահը օրինական երդումը կատարելով , ճառ մը խօսեցաւ, զղոյշ բայց ի – մաստալից: Ըսաւ թէ «Գերմանիա պէտք ունի Եւ – րոպայի , բայց Եւրոպան ալ պէտք ունի Գերմա – նիոյ: Մենք յուսահատօրէն աղքատացանք նա – ցիական չրջանին, բայց դիտենք որ ուրիշներ ալ պիտի աղքատանան առանց մեղի: Արեւմտեան Գերմանիան պարզապէս սկզբնաւորութիւն մըն է: Բոլոր Գերմաններուն նպատակն է վերամիացում: Մեր ամենամեծ գործերէն մէկը պիտի ըլլայ — թէեւ կրնանք անմիջապէս չյաջողիլ — վերստա – նալ մեր քաղաքական գերիշխանութիւնը» :

Նախագահը այս առթիւ առաջարկեց կորովի միջոցներ ձեռք առնել, օդնելու համար Գերմա – նիոյ մելիոնաւոր տարագիրներուն եւ արժանի տեղը տալ Գերմանիոյ՝ Եւրոպական տնտեսութեան մէջ: Եւ եզրակացուց սաղմոսերգուին հետեւեալ խօսքով.— Առաքինութեամբ միայն կը բարձրա – նայ ժողովուրդ մը :

Նախագահին պաշտօնավարութեան չրջանն է հինգ տարի: Ամբողջ քաղաքը(Պոնն) դրօշարդար – դուած էր, այս ընտրութեան առթիւ: Արեւմտեան երեք պետութեանց մարզպանները որոշեցին ժո – ղով գումարել, ճեւակերպելու համար իրենց յա – րաբերութիւնները նախագահին հետ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Իսրայէլի խորհրդարանին մէջ, ունկնդիր մը յանկարծ ղէպի վարչապետին ամպիոնը բարձրա – նալով, փոքր գնդացիր մը հանեց վերարկուին տակէն: Պաշտօնեաները կրցան զինաթափ ընել անմիջապէս: Այցելուն, Աբրահամ Զվաթի, որ 37 տարեկան է, յայտարարեց թէ միտք չունէր վար – չապետը կամ ուրիշ ոեւէ մէկը սպաննելու, այլ.. անձնասպան պիտի ըլլար:

ԵՐՈՒՍԱղԷՄի վարչական կարգուսարքի մա – սին որեւէ փոփոխութիւն պիտի չըլլայ, համա – ձայն Իսրայէլի խորհրդարանին մէջ եղած յայ – տարարութեան մը: (Հրեաները հրէական հող կը նկատեն այդ չրջանը): Իսրայէլի նախագահը, Տոքթ. Վայզման, որ Զուիցերիա կը դտնուի, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը պատրաստ է հանդիսաւոր երաշխիքներ տալու ապահովու – թեան, ազատ մուտքի եւ բոլոր դաւանանքներու համար : Կ'ընդունի նաեւ միջազգային հսկողու – թիւն մը Ս. Տեղեաց վրայ: Երուսաղէմի քաղա – քապետութիւնն ալ յայտարարեց թէ միայն Իս – րայէլի օրէնքները կ'ընդունուին քաղաքին մէջ :

ՁԵՐՄԱԿ ՀԱՑ պիտի ուտենք հոկտ. 1էն ըս – կսեալ, առանց դիներու բարձրացման: Կաթի եւ կարագի տագնապը կը չարունակուի :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՑ դիկտատորը, Թիթօ, յայ – տարարեց թէ իր երկիրը «անպարտելի ամրոց մըն է», եւ ազդարարեց Ա. Միութեան որ չխառնուի Պալքաններու ներքին գործերուն: «Ժողովուրդին 90 առ հարիւրը կառավարութեան հետ է, եւ մի – այն ան կրնայ փոխել վարչաձեւը, ոչ թէ ուրիշ ոեւէ մէկը»: Մոսկուա իր կարդին կը ծանուցանէ թէ »հակաթիթոյական չարժումը կը ծաւալիներ – կոսլաւիոյ մէջ», թէ դիւղացիները կը զինուին եւն.: Անգլիա եւս 9 մելիոն սթերլին պիտի տրա – մադրէ Եուկոսլաւիոյ :

ՄԱՐՍԷՑԼի հանրակառքերու գործադուլը կը չարունակուի: Բայց ոստնավաճառի վարչութիւնը եւ ուրիշ կազմակերպութիւններ միջոցներ ձեռք առած են , երթեւեկը ապահովելու համար: Մո – վորական 40 օթօպուսներէ 21ը բանիլ սկսան Բչ. օր: Հանրակառքի ընկերութիւնը հաղար ֆրանք պարգեւ կը խոստանայ բոլոր անոնց որ կ'աչխա – տին, գործադուլի յայտարարութենէն ի վեր :

Միմիայն մէկ ներկայացում

Théâtre Sarah Bernhardt

Սեպտեմբեր 18ին, կիրակի ժամը ճիշդ 3.15ին:

Ղեկավարութեամբ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի

Մասնակցութեամբ՝ ՏԻԿ. Ռ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի

Եւ Փարիզի հայ թատերական լաւագոյն ու – ժերէն Օր. Ս. ՇԱՀԻՆԵԱՆ , Օր. ԽԼՏՃԵԱՆ Օր. Հ. ՔՕՔՍԻԶԵԱՆ , Պ. Պ. ԳՄԲԷԹԵԱՆ , ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ, Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ , Դ. ՎԱՀԱՆ, ՀԱՊԷՇԵԱՆ, ՈՒՐԲԱԹԵԱՆ, ԳՐԻ – ԳՈՐԵԱՆ, ՀԻՒՓԼԵԱՆ: ՂԱՐԻՊԵԱՆ, ՊԵՐՃ, ՏԷՐ ՂԱԶԱՐԵԱՆ եւ ուրիշներ :

Կը բեմադրուի Լ. ՇԱՆԹԻ

ՕՃԻՆ - ՊԱՑԼԸ

Ողբերգութիւն 8 արար

Փառաւոր դրուագ մը Կիլիկիոյ Հայ Թագա – ւորութեան չրջանէն:

Տոմսերը նախօրօք կը ծախուին՝ Գրասուն Հր. ՍԱՄՈՒԷԼ 51 rue Mr. le Prince Paris (6) , Գրասուն ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ 43 rue Richer Paris (9), Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ՝ 31 rue des Ecoles, Paris (5):

ՔՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբին ընդհ. ժողովը՝ այս հինգչաբթի , ժամը 8.30ին, 19a rue Caumartin:

ՌՈՄԱՆ.—Հ. Ց. Դ. «Քեռի» խումբի ժողովը 16 Սեպտեմբերին, ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ընկեր Ցարութիւն Պօյաճեանի բնակարանը : Մեւնոյն օրը տեղի կ'ունենայ դասախօսական ժողովը :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Ց. Դ. «Եօթնեղբայրեան » ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ դի – չեր, ժամը ճիշդ 8.50ին, դպրոցին սրահը :

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Հ. Ց. Դ. «Քրիստափոր» են – թակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ երեկոյ, ժամը 8ին, , Ահարոնեան ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեչտ է :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Ց. Դ. «Քեռի» խումբի դա – սախօսական ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8ին, ընկեր Ց. Պօյաճեանի բնակարանին մէջ : Ներկայ պիտի ըլլայ եւ դասախօսէ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

Իսիի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Ռանասար» խումբը ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին Արիմեան սրահը :

Դպրոցասէր Տիկ. վարժարանի

Բ. տարեշրջանը կը սկսի յառաջիկայ 3 Հոկտ. երկուշաբթի օրը: Աչակերտուհիներու արձանա – գրութեան համար դիմել վարժարան, 1, Bd du Nord, Le Raincy, ամէն առաւօտ մինչեւ կէս օր, բացի չաբաթ եւ կիրակի օրերէ :

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑԻ

Ֆր. Կ. Ռաչէ Իսիի Արիմեան դպրոցը կը վերաբացուի Հոկտեմբերի առաջին հինգչաբթին: Արձանագրութիւնները Արիմեան դպրոցին մէջ ա – մէն կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 10—12, հոգա – բարձութեան միջոցաւ :

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒՆ

ՕԳՏՈՒԵՑԻՔ ՄԵԾԱՓԱՆԱԿԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
ՓՈՓՐԱՓԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄԻՆ
ԹԷ ԿԵՐՊԱՄՆԵՐՈՒ և
ԹԷ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ

բոլոր պիտոյքներու համար անյապաղ դիմեցէք՝
63 Rue de MAUBEUGE
Հեռ. Tru. 12-05 métro Poissonniere

ՌՈԲՈՍՏՈՑի Գայեանէ Ճուսումեան (այժմ Աղաբէկեան) կը փնտռէ իր երկու զաւակները Մկրտիչ եւ Մաքրուհի Ճուսումեաններ , հօրը ա – նունը Հաճի Աբթին, որոնք բաժնուած են իրենց մօրմէն 1915ին, Ռաքքայի մէջ: Տեղեկացնել Տիկ. Գ. Աղաբէկեանի, Rue de la Cathèdrale Fréjus(Var), France :

Ռազմիկին տարեկան փառատօնը

Ֆրանսական Բանակի Նախկ. Հայ Ռազմիկ – ներու Բարեկ. Միութիւնը հոդեհանդստի հանդի – սաւոր պատարագ կատարել պիտի տայ 18 ՍԵՊ – ՏԵՄԲԵՐ կիրակի առաւօտ, Փրատոյի Ս. Թարգ – մանչաց եկեղեցւոյն մէջ՝ երկու համաչխարհային պատերազմներու եւ Ազատագրութեանց զոհե – րուն համար: Պիտի տօնէ՝ ԱՐԱՐԱՑԻ ՃԱԿԱՏԱ – ՄԱՐՏԻՆ 31րդ տարելիցը՝ ի ներկայութեան նա – հանդապետ Պ. BAYLOTի, 9րդ չրջանի ընդհ. հը – րամանատար Զօր. MAGNANի եւ Ծովային ուժե – րու հրամանատար, Ծովակալ TANGUYի: Ներկայ պիտի ըլլան նաեւ՝ Ֆրանսացի ռազմիկներու եւ դերիներու ընկերակցութեանց ներկայացուցիչ – ներն՝ իրենց դրօշներով :

Պիտի խօսի Շ. Տ. Թէրէեան, Աապետ՝ պատ – ուոյ լեգէոնի:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ Գ. ԼԱԶԵԱՆի ՆՈՐ ԳԻՐՔԸ

Դեմքեր ձոյ ազատագրական շարժումէն

Ուր ամփոփուած են 35 նչանաւոր դէմքերու կեանքն ու գործը եւ անոնց մասին եղած վկայու – թիւններ, առանց կուսակցական խորութեան:400 մեծադիր էջ չքեղ տպագրութեամբ: (Ցուսարեր):

Գին 4 տոլար: Հասցէ.— B. P. 868, Le Caire (Egypte) :

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ

ՌՈՄԱՆ.— Ֆր. Կապոյտ Ռաչէլ հայերէնի դասընթացքը կը վերսկսի Սեպտեմբեր 15ին, սո – վորական վայրին մէջ :

ԻՐԱՒԱԳԻՏ ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ

Մ. ՆՈՒՊԱՐ

վկայեալ Փարիզի իրաւագիտական համալսարանէն

Վարձակալութիւն, ընկերակցութեանց կազ – մութիւն, առեւտրական չէնքերու պայմանագրու – թիւն, ժառանգական խնդիրներ, արկած եւ ամէն տեսակ տուրքի հարցեր :

Պաշտօնաթուղթերու խմբագրութիւն, ան – չարժ կալուածներու փոխանցման գործողութիւն – ներ, fonds de commerce Փարիզի թէ գաւառի մէջ, եւ մատակարարութիւն (gérance), առեւտրական արձանագրի (régistre de commerce) ձեւակերպու – թիւն, փոխատուութիւն գրաւի փոխարէն, վար – չական ամէն կարգի գործերու հետապնդում, եւն.

Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 10 — 12

Հեռաձայնել նոյն ժամերուն

27, rue des Petites – Ecuries — PARIS (10)

Հեռաձայն՝ PROvence 24-87: Métro: Gare de l'Est — Château d'Eau եւ Cadet :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

ՅԱՌԱՋԱԴ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գինը 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Jeudi 15 Septembre 1949 Հինգշաբթի 15 ՍԵՊՏ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5949–Նոր շրջան թիւ 1360

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԲԱՆԱՑՈՒՄ

Պատահական դէպք մը չէ Հայաստանի երկու վաստակաւոր ակադեմականներուն եւ անոնց հեռուոգններուն դէմ սարքուած հալածանքը :

Հիմնական քաղաքականութիւն մըն է որ կը չարունակուի տարիներէ ի վեր, յարաճուն խելագարութեամբ : Մեծամիտ եւ մոլեռանդ վարդապետութիւն մը, որուն զոհերը համրանք չունին, Ֆ. Միւռթեան անծայրածիր տարածութեանց վրայ :

Ո՛վ որ կը փորձէ դրականութիւն, արուեստ, դիտութիւն մշակել ազատ քննութեամբ եւ ստեղծագործութեամբ, հետեւելով իր կոչումին, ի յառաջադունէ դատապարտուած է ճոխացնելու սեւ ցանկը :

Տրորել, հարթել, ջարդել,— առանց նկատի առնելու ոչ ազգ, ոչ տարիք, ոչ ալ վաստակ :

Երբ որեւէ ազդանշան կը տրուի Մոսկուա — յէն, բոլոր հանրապետութիւններն ու ինքնավար շրջանները պարտաւոր են անմիջապէս ընդօրինակել, թխածոյ եւ թարգմանածոյ բանաձեւեր « քուէարկելով » :

Այսպէս է որ, Հայաստանի Գիտութեանց Ա. — կադեմիան ալ բարեւի կը կենայ, երբ կեդր. կոմիտէն կը հրամայէ դատել եւ դատապարտել Հրաչեայ Ա.ճառեանը, Գ. Ղափանցեանը եւ ուրիշներ :

Եւ ի՜նչ տխմար, այլ մանաւանդ քօսու, թուենալից վերագրումներով :

Անդամ մը եւս կարդացէք 1949 Յուլիս 20ի դեկուցումը, որ ամէն կողմ հաղորդուած է Հայաստանի Հեռագրական Գործակալութեան կողմէ :

Կարդացէք, մանաւանդ, անոր երկրորդ մասը, որ կը ներկայացնէ վիճաբանութեանց ամփոփումը :

Զեկուցաբերը ամէն գնով պաշտպանելու, պարտադրելու համար Նիկոլա Մառի «մարքսիստական» լեզուաբանութիւնը, մթնոլորտ կը ստեղծէ առաջին վայրկեանէն իսկ :

Այսպէս, «խիստ վնասակար» կը հռչակէ Մառի դէմ կատարուած «յարձակումները» : Կ'ըսէ թէ հնդեւրոպաբանութեան հետեւորդները փորձած են անոր հակադրել «բուրժուական լեզուաբանութեան ռասայական թէորիան» (ցեղապաշտական տեսութիւն) :

Այս ապուշ այլ վտանգաւոր քօսութիւնը թուենակաբար կրկնելով, աւելի կը գունաւորէ ժողովականներէն մէկը, պրոֆ. Է. Ադայեան.

— « Պրոֆ. Ա.ճառեանը մինչեւ այժմ էլ կանգնած է բուրժուական հնդեւրոպաբանութեան կեղծ գիտութեան դիրքերում եւ յամառօրէն բարոզում է նրա ռէակցիոն սկզբունքները» :

Իր խոկ բացատրութեամբ, Ա.ճառեան հետեւելով «բուրժուական լեզուաբան Մէյէի», համարձակո՛ր է հայերէնը համարել «հնդեւրոպական նախալեզուի ձեւափոխութիւնը » :

— « Այդպիսի տեսակէտը, ինչպէս յայտնի է, հանդիսանում էժամանակակից անգլօ–ամերիկեան ռէակցիոն ռասայական լեզուաբանութեան հիմքը, որը ծառայում է իմպերիալիստական գաղութարարական բաղաքականութեան շահերին» :

Ուրեմն, ծերունի ակադեմականը հետեւելով լեզուագիտական տեսութեան մը որ համաշխար — հային արժէք ունի, ծառայած կ'ըլլայ «անգլեւ — ամերիկեան յետադիմական ցեղապաշտական լեզուաբանութեան, «գաղթային աշխարհակալութեան չահերուն » :

Անշուշտ ծանօթ մունետիկները պիտի բարե — հաճին իրենց հետեւորդներուն բացատրել այս խորհրդայի՛ն ճոռոմաբանութեան իմաստը» :

Հաւատացնենք քննադատը քար մըն ալ կը գլորէ պրոֆ. Ղափանցեանի գլխուն, զայն կոչելով «ռազմաշունչ հակամառեան» : Այլեւ «վնասակար» հռչակելով անոր գիրքերը, «Ընդհանուր լեզուաբանութիւն» եւ «Հայաստան Հայերի բնօրրան» :

Ամբաստանեալը ի դո՛ւր փորձեր է պաշտպանել իր դատը, «իր հայեացքների արատաւորու — թիւնը » : (Ա.ճառեան հիւանդ է) :

... Լա՛յն բացուած է ճամբան, դէպի հա — մատարած բթացում եւ տրկացում առաջնորդե — լու համար բոլոր ժողովուրդները :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՇԱՆԹ ԵԻ ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

Լեւոն Շանթ տիտան մըն է մեր թատերական դրականութեան մէջ : Իր թատերախազերը այլեւս դարձած են դասական, սահմանուած՝ ապրելու հայ ժողովուրդին հետ :

Դժուար է սակայն արտասահմանի բեմերուն վրայ ներկայացնել այդ պատմական խաղերը, պատասներու չքեղութեամբ եւ հանդերձանքի ճոխութեամբ : Համեստ են մեր նիւթական միջոցները եւ թատրոնի հետ կապ ունեցող ամէն բան, սրահէն մինչեւ փորձերը բացառիկ ճիգեր կը պարտադրեն բեմադիրներուն :

Եւ սակայն փորձիչ են «Հին Աստուածները » կամ «Օչին Պայլը», թէ դերասաններուն համար, որոնք ընդհանրապէս կը սիրեն մեծաշուք դերեր — րով երեւալ, եւ թէ ժողովուրդին համար որ մեր թագաւորական շրջաններէն բերուած պատմական տեսարանները կ'ապրի հին փառքերու պատրան — քով :

Ահա փորձ մըն ալ Մ. Մարութեան կը կա — տարէ, «Օչին Պայլը» ներկայացնելով Փարիզի մէջ, Մարսէյլէն վերջ :

Խոստում մը չէ մեր համակրելի դերասանը, այլ հասուն արուեստագէտ մը որ դիտէ անհրա — ժեշտ բծախնդրութեամբ մօտենալ իր ընտրած խաղին, խոր տպաւորութիւն ձգելով հասարա — կութեան վրայ :

Կիրակի ցորեկ Սարա Պէրնարի թատրոնը անշուշտ պիտի լեցուի այն բազմութեամբ զոր տե — սանք «Սրա Գեղեցիկ»ի առաջին ներկայացման առեն :

Տէր եւ Տիկին Մարութեան, չրջապատ — ուած լաւագոյն ուժերով, արժանի են ամէն քա — ջալերութեան :

Ֆրանսական բեմը կատարեալ է եթէ ոչ իր թատերդութիւններով, գոնէ իր խաղարկութեամբ : Նուրբ, բծախնդիր եւ արուեստին սիրով տոգո — րուն հոյլ մը արդէն պատրաստ է ձմրան եղանա — կի բացման համար :

Մենք ալ «Օչին Պայլ»ով եւ Մարութեանով բանանք հայկական բեմը : Թերեւս այս լաւ սկսուած եղանակը չարունակուի յառաջիկայ ձմրան համար :

Վստահ ենք որ Փարիզահայերը լաւագոյն յիշատակ մը պիտի պահեն Մարութեան արուեստագէտ ամուլէն : Մաղթենք որ իրենք ալ յերմ տպաւորութեամբ բաժնուին մեր Փարիզէն :

ՍՕՍԻ

Երուսաղէմի երկու մասի կը բաժնեն

Ազգաժողովին պաղեստինեան հաչտարար յանձնախումբը, որ կը բաղկանայ երեք անդամներէ (Ֆրանսացի, Ամերիկացի, եւ Թուրք, — Հիւսէյին Ճահիտ Եալչընն), ծրագիր մը ներկայացուց, առաջարկելով երկու չրջաններու բաժնել Երուսաղէմը :

Իրականին մէջ, Երուսաղէմը երկու մասի բաժնուած է արդէն, մէկը՝ հրէական, միւսը՝ արաբական (Յորդանան) չրջան : Յանձնախումբը հաստատելով այս բաժանումը, կ'առաջարկէ լայն ինքնավարութիւն տալ երկու վարչութեանց : Դեռադոյն իշխանութիւնը պիտի պատկանի կեդրոնական կառավարութեան մը, որ պիտի բաղկանայ Ազգաժողովի պատուիրակէն (մարզպան), 14 անդամներէ բաղկացած ընդհ. խորհուրդ մը, միջազգային դատարանէ մը եւ խառն դատարանէ մը : Փոքրամասնութիւններն ալ ներկայացուցիչ — ներ պիտի ունենան :

Մրագիրը պիտի քննուի ՄԱԿի յառաջիկայ ընդհ. ժողովին մէջ, որ կը բացուի երեքչաբթի օր : Իրագեկներ կը կարծեն թէ յուզումնալից վիճաբանութիւններ տեղի պիտի ունենան :

Իսրայէլի ներկայացուցիչները մինչեւ այսօր կը մերժեն ճանչնալ Ազգաժողովին գերիչխանութիւնը՝ հրէական չրջանին վրայ, իրենց պետութեան մէկ մասը համարելով զայն : Յորդանան լուռ կը մնայ առ այժմ :

Մրագրուած ընդհ. խորհուրդին համար հինգ անդամներ պիտի ընտրեն Իսրայէլացիները, հինգ՝ Արաբները, իսկ չորս ալ մարզպանը պիտի նշանակէ, իրեւ ներկայացուցիչները քրիստոնեայ եւ ուրիշ փոքրամասնութեանց : Միջազգային ատեանը պիտի բաղկանայ երեք դատաւորներէ եւ փոխանորդէ մը որ պիտի ընտրուի ընդհ. խորհուրդին կողմէ : Խառն դատարանն ալ պիտի բաղկանայ երեք անդամներէ եւ մէկ փոխանորդէ :

Երուսաղէմի ամբողջ չրջանը ապագիներուելով, պիտի չէզոքացուի, ներգաղթը պիտի սահմանափակուի, սրբավայրերու ազատ մուտքը պիտի ե — րաչխաւորուի : Իւրաքանչիւր չրջան պատուելա — դին 500 ոստիկան պիտի ունենայ, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար : Մարզպանը կրնայ աւելին պահանջել, քաղաքին ապահովութեան համար :

Յունաստան կը քողոքէ եւ կը սպառնայ

Ի ՀԱՐԿԻՆ ԱԼԲԱՆԻԱ. ՊԻՏԻ ԱՐՇԱԻԵՆ

Յունաստանի ընդհ. սպայակոյտը կը ծանուցանէ թէ հարկադրուած են տեղական գործողութիւններ կատարել պուլկարական սահմանին վրայ : Միեւնոյն ղեկոյցը կ'ամբաստանէ Պուլկարիան թէ կ'օգնէ ապստամբներուն, իր հողին վրայ ընդունելով զանոնք եւ թոյլ տալով որ թշնամաթաճգութեան խարիսխներ հաստատեն :

Ազգաժողովն ալ տեղեկագիր մը հրատարակեց, որուն համաձայն Ալպանիա յոյն ապստամբներուն տրամադրութեան տակ դրած է իր հողը :

Վերջին լուրերու համաձայն, Յունաստան յառաջիկայ չաբթու Ազգաժողովին ուչադրութեան պիտի յանձնէ Ալպանիոյ բռնած դիրքը : Պիտի ազդարարէ թէ Ալպանիա պիտի արչաւէն յանուն ինքնապաչտպանութեան եւ համաձայն ՄԱԿի ուխտին, եթէ նոր յարձակումներ կատարուին ապստամբներուն կողմէ, ալպանական սահմանագլուխէն :

Այս վճռական որոչումը տրուած է, միանգամայն միլամտութեան : Յունաստանի կառավարական չրջանակներուն մէջ կ'ըմբռնեն թէ Ալպանիոյ վրայ արշաւանք մը կրնայ տեղի տալ նոր աչխարհամարտի մը, եթէ Ֆ. Միւռթիւնը ուղղակի մի — չամտէ : Միեւնոյն ատեն, ընդհանուր կարծիքն այն է թէ Ֆ. Միւռթիւնը պիտի չուզէ տեղի տալ նոր պատերազմի մը, ի նպաստ Ալպանիոյ, վասն զի այդ երկիրը մեկուսացուած է, իրրեւ հետեւանք Եուկոսլաւիոյ անջատման :

Աթէնքի մէջ կը կարծեն թէ 8000—9000 յոյն ապստամբներ կան Ալպանիոյ մէջ, կազմ եւ պատրաստ Յունաստան մտնելու, առաջին պատեհութեամբ :

Ազգաժողովին պալքանեան յանձնախումբը իր վերջին տեղեկագրով կը հաստատէ թէ Յունաստանի կառավարական զօրքը «անտարակոյս » խախտած է ալպանական սահմանադլուխը, կրմոտի վերջին կռիւներուն ատեն : Բայց այս զօր — ծողութիւնը կը դանէ արդարացի, յանուն ինքնապաչտպանութեան, ընդդէմ Ալպանիոյ սահմանապլուխին վրայ կատարուած անխնայելութեանց զոր — դութեանց : Տեղեկագիրը կը հաստատէ նաեւ թէ ալպանացի զինուորներ կռուած են յունական հողին վրայ, այդ գործողութեանց ընթացքին : Մասնաւորապէս կը յիչուին երեք յարձակումներ յունական զօրքին վրայ : Այդ յարձակումներէն մէկուն ընթացքին ալպանացի զօրախումբ մը յապաղեցուցած է յունական բանակին յառաջխաղացութիւնը, «դիւրացնելով տուրարթիւ ապստամբներու փախուստը» : Այս առթիւ սպան — նուած են քանի չափ ալպանացի զինուորներ, երեք հոգի ալ դերի բռնուած, Օգոստ. 14ին :

Նոր Գերմանիան ի՞նչպէս պիտի գործէ

Արեւմտեան Գերմանիոյ դաչնակից մարզպանները — Ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան — երեքչաբթի օր ներկայանալով նորընտիր նախագահին՝ Տոքթ. Հէօսի, չնորհաւորեցին իր պաչտօնը : Շնորհաւորութիւնները յայտնեց Ֆրանսական մարզպանը, Պ. Ֆրանսուա Փոնսէ, յանուն իր պաչտօնակիցներուն : Այս առթիւ ըսաւ.

— « Այս ընտրութեան պատմական նչանակութիւնը ակներեւ է ամբողջ Գերմանիոյ մէջ եւ Գերմանիայէն դուրս : Անցեալ տարիներու զարհուրելի դէպքերէն վերջ, ձեր երկիրը ձեւ ու մարմին կը ստանայ նորէն : Անոր ճիգերը եւ յոյսերը մարմնացած են ձեր վրայ,— մարդ մը որ ընտրուեցաւ ազատօրէն, համաձայն ժողովրդապետութեան կանոններուն : Մեր կառավարութիւնը կը բաղձայ որ Գերմանիան, խթանուելով դասն փորձառութենէն, բուժէ իր վէրքերը, վերսկսի աչխատանքը եւ վերադառնէ ժողովրդապետութեան ուղին, որ դինքը պիտի վերադարձնէ ազատ եւ խաղաղասէր ժողովուրդներու դիրկը » :

Յետոյ յաւելով որ ամբողջ Գերմա —

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ԾՈՎԻՆ ՈՒ ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՄԻՋԵՒ

(ԱԼԺԵՐԻԱՆ ԵՐԿՆ ԵՒ ԱՃՍՕՐ)

Գ.— ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

Ալժերիոյ ազգաբնակչութիւնը չատ խայտա – բղէտ է :

Զանգանիչ մեծամասնութեամբ Արաբներ են, որ կը բաժնուին երեք դասակարգ ցեղերու,— Խափ – չիկներ, Քապիլներ կամ Պէրպէրներ, եւ Մզապ – ներ : Իւրաքանչիւրը իր ներքին բարքերն ու սո – վորութիւնները ունի, չատախ, մէկը միւսէն բո – լորովին տարբեր : Միացման դիծը կրօնն է, մահ – մեդականութիւնը :

Հոս են Խափչիկները, ըմբոստ՝ Քապիլները, ճարպիկ՝ Մզապները : Խափչիկները նստակեաց են, եւ առհասարակ, կը զբաղին երկրագործու – թեամբ եւ խաչնարածութեամբ : Ասոնց թիւը կը հասնի չուրջ հինգ միլիոնի : Քապիլները լեռնա – բնակ են : Մաս մը նստակեաց եւ մաս մըն ալ, ինչպէս Թուրկները Սահարայի մէջ, վրանաբը – նակ են : Քապիլները, մեծ մասով, բարձրահա – սակ, թիկնեղ եւ սպիտակամորթ են : Կազմաչէայ եւ չիկահեր տիպար մը կայ անոնց մէջ, զոր դիմ – ուար է զանազանել Եւրոպացիներէն : Իրենք զի – բենք հոմէական սերունդ կը նկատեն : Շատ վե – րէն կը նային Խափչիկներուն վրայ եւ ամուսնա – կան կապերով, շատ դիւրութեամբ չեն խառ – նուիր անոնց հետ : Մեծ մասով կ'ամուսնանան Եւրոպացիներուն հետ եւ չուտ կ'ընտելանան եւ – րոպական բարքերուն : Բազմակնութիւնը հազ – ուադէպ է Քապիլներուն մէջ :

Կիները չատ պճնասէր են : Թէեւ սպիտակ « չարշաֆ »ի տակ են ծածկուած եւ միայն իրենց աչքերը կը տեսնես, կը զործածեն զոյնզոյն մանեակներ, օղեր, եւ չատախ, իրենց սրունքնե – րուն արծաթեայ օղակներ, քալած ատեն չըխ – կալու համար : Իրենց ճակատն ու ձեռքերը կա – ծել կուտան զեղեցիկ երեւնալու համար :

Քապիլներու ընկերային կեանքը հիմնուած է հաւասարութեան սկզբունքին վրայ : Գիւղին տա – րէցներէն կազմուած է ժողով մը, որ կը կոչուի ձէմաա : Այս ժողովին մէջ կը քննուին իրենց հա – մայնքին վերաբերեալ վարչական, հարկային, եւ դատական եւն. խնդիրները, ըստ սովորութեան օրէնքի : Ձէմային նախագահը կը կոչուի ամին : Բազմաթիւ գիւղեր միացած, կը կազմեն ցեղա – պետութիւն մը, եւ բազմաթիւ ցեղապետութիւն – ներ միացած, կը կազմեն միջցեղապետային զա – նակցութիւն մը : Ֆրանսական վարչութիւնը չի միջամտեր իրենց այդ սովորութիւններուն դոր – ծադրութեան :

Քապիլները չատ հպարտ են եւ դիտակից : Կը խորչին ստախօսութենէ եւ կը յարգեն իրենց տը – ւած խօսքը : Մխատ են անոնց հանդէպ, որոնք կը դպչին կիներու պատիւին : Ձէմաան կը վճռէ, եւ ընդհանրապէս մահուան պատիժով կը վերջացնէ խնդիրը :

Մեծ տեղ է գտած, նաեւ, փոխադարձ օգնու – թեան զաղափարը : Ոչ միայն գործի, այլեւ դիմ – բախտութեան ժամանակ իրարու օգնութեան կը հասնին : Եթէ Քապիլ մը մեռնի իր երկրէն դուրս եւ աղքատ ըլլայ, իսկոյն հանգանակութիւն կը կատարեն իրարու մէջ եւ դիակը կը փոխադրեն իր ծննդավայրը :

Քապիլներու ընդհանուր թիւը չուրջ երկու միլիոնի կը հասնի :

Մեծ թիւ չեն ներկայացներ, սակայն, Մզապ – ները, ժողովրդական բառով «Մուչու»ները, ո – րոնք կ'ապրին Սահարայի տաք չունչին տակ, դեռնափոր քսենոֆոնեան հիւղակներու մէջ : Հա – դիւ 50—60 հազարի կը հասնի անոնց թիւը, բայց այն տպաւորութիւնը կը ձգեն թէ կարծես զրա – ւած են ամբողջ Ալժերիան : Այրերը կը ձգեն ի – րենց ծննդավայրը եւ կը հաստատուին կարեւոր կեդրոններուն եւ քաղաքներուն մէջ իբրեւ նպա – րավաճառ, մսավաճառ եւ կերպասավաճառ : Խիստ ճարպիկ եւ խորամանկ առեւտրականներ են : Շատ դիւրութեամբ կը մրցակցին Հրեաներուն հետ : Կ'ապրին Կարտոյայի, Լակուաթի եւ Քոնսթան – թինի նահանգին մէջ : Պանդուխտ այրերը, տարին մէկ անգամ, քանի մը ամսով, կ'երթան իրենց ծննդավայրը եւ կը վերադառնան :

Մզապ կիները, իրաւունք չունին ոչ–ցեղակցի երես տեսնելու եւ դուրս ելլելու : Իրիկունը, երբ մութն իյնայ, կրնան իրենց ազգականներուն այցի երթալ : Բացի իրենց ցեղակիցէն, Մզապները ի – րաւունք չունին ամուսնանալու, ոչ Քապիլներուն եւ ոչ ալ Խափչիկներուն հետ : Խոտն ամուսնու – թիւնները չատ հազուագէպ են :

Ալժերիոյ ազգաբնութեան վերին խաւը կը կազմեն Ֆրանսացիները եւ, առհասարակ, Եւրո – պացիները : Հազիւ երկու միլիոնի կը հասնի ա – նոնց թիւը, օտարականներով միասին :

Ֆրանսացին, որ ընդհանրապէս չի սիրեր իր երկրէն դուրս դալ, չնորհիւ կառավարական ա – ռանձնաչնորհներու, կրցած է հոս խարիսխ նետել եւ մնալ : Սկզբնական օրերուն, կառավարութիւ –

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

1950ին պիտի վերջանայ Եւրոպայի տարագիրներու տեղաւորումը

Անգլեւսաքսոն թերթերը կը հաստատեն թէ 1950 Յունիս 30ին վերջնապէս հաշուեյարդարի պիտի ենթարկուի IROն, (Տարագիրներու Միջազ – գային կազմակերպութիւնը), եթէ քիչ մը եւս չերկարաձգուի իր զործունէութիւնը :

Արդէն այլեւս նոր տարագիրներ չեն դիմեր անոր եւ ճամբարներու բնակիչներուն թիւն ալ կը նուազի հետզհետէ : 1950 Ապրիլ մէկին բոլոր տարագիրներն ալ մեկնած պիտի ըլլան եւ զաղ – թականները փակուած :

Գերմանիոյ ամերիկեան զրջանին մէջ զըտ – նուած 350 զաղթականներէն 102 հատ միայն կը մնան այսօր :

Այս ամսուան ընթացքին չատ մը պաշտօնեա – ներ պիտի վերադառնան Բանակ, իսկ ուրիշներ պիտի երթան Գերմանիոյ միւս քաղաքները :

Մօտ 167 հազար տարագիրներ կը մնան այ – սօր Գերմանիոյ ամերիկեան զրջանին մէջ, Իւօյի խնամքին տակ, իսկ ամբողջ Եւրոպայի տարա – զիրներուն թիւն է 350 հազար :

Արագօրէն յառաջ կը տարուի տարագիրնե – րու վերբնակութեան զործը : Վերջին երկու տա – րիներու ընթացքին մէկ միլիոն հոգի տեղափոխ – ուեցան, իսկ 65 հազար հոգի ալ իրենց հայրե – նիքները վերադարձան : Սակայն ըստ փընեւի կեդրոնի տեղեկութեանց, ամէն ամիս մօտ 15 հա – զար հոգի համայնավար զրջանէ դէպի արեւմտ – եան Եւրոպա կուգան : Այս նոր զաղթականները կը մտնեն այն երկու երկիրներուն մէջ որոնք ամէ – նէն աւելի տառապեցան պատերազմի ատեն եւ ո – րոնք իրենց իսկ զաղթականներուն համար զբաղ – ուարութիւններ կը կրեն : Եթէ ԻՐՕն լուծուի Գեր – մանիոյ եւ Աւստրիոյ մէջ մնացած DP.ները (տե – ղափոխուած անձերը) յուսահատ կացութեան մը պիտի մատնուին :

« Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի թղթակիցը Սօնիա Թամարա, կ ըզրէ թէ 1948 Յունուարին երբ Գեր – մանիոյ Ամերիկեան զրջանը եկաւ, 320 հազար տարագիրներ կ'ապրէին հոն : Ասոնց 108 հազարը Հրեաներ էին, 112 հազարը Լեհեր եւ 79 հազարը Պալթեան երկիրներէն էին : Մօտ 200 հազար հոգի անկէ ի վեր մեկնեցան, բայց տասը հազար չեխ զաղթականներ աւելցան ժողովուրդին վրայ :

Իրրեւ ազգային խմբակցութիւն՝ Հրեաները ամէնէն բախտաւորները կը նկատուին, որովհե – տեւ հրէական կազմակերպութիւնները չատ զործ տեսան իրենց ժողովուրդին պաշտպանութեան համար, դրամական միջոց եւն. ճարելու տեսա – կէտէն :

Հոս հազար Հրեաներ միայն կը մնան հիմա ԻՐՕյի զաղթականներուն մէջ, նոյնքան մըն ալ նախընտրեցին Գերմանիա մնալ : Մինչեւ տար – ուան վերջը մնացեալ Հրեաներն ալ մեկնած պի – տի ըլլան : Ցիսունեւհինգ հազար Հրեաներ Իս – րայէլ մեկնեցան : Ընդամէնը 120 հազար Հրեաներ զացին հոն ամբողջ Եւրոպայէն, Ֆրանսայէն եւ Հիւսիսային Ափրիկէէն : Դէպի Իսրայէլ զաղթը կը նուազի եւ քանի մը ամիսէն բոլորովին պիտի դադրի , որովհետեւ այս փոքրիկ երկիրը յագե – ցած է զաղթականներով : Մօտ 25 հազար Հրեա – ներ Միացեալ Նահանգները զացին, իսկ 12 հա – զար ալ մինչեւ այս տարուան վերջը պիտի մեկ – նին : Կ'ըսուի թէ 15 հազար Հրեաները Միացեալ Նահանգները զացին երբ որոշուեցաւ 205 հազար զաղթականներ ներս առնել :

Հիմա ամիսը տասը հազար տարագիրը կը մեկնի Մ. Նահանգները, մինչդեռ 1948 օգոստո – սէն մինչեւ 1949 Օգոստոս մէկ, 52 հազար հոգի զացած էին : Ասոնց 32 առ հարիւրը Պալթեան ժողովուրդներ էին, 29 առ հարիւրը Հրեաներ եւ 23 առ հարիւր Լեհեր : Մնացեալները Ռուսեր, Չեխեր, Ուկրայնացիներ եւ ուրիշներ էին : (ՄՄԲ. — Նաեւ Հայեր) :

Կը վախցուի որ բաւարար թիւով նաւեր պի – տի չգտնուին մնացեալ 153 հազարը փոխադրելու համար : Ակէ զատ «էֆիճէվիտ» ստանալու դժ – ուարութիւններն ալ մեծ են : Շատ մը տարագիր – ներ լաւ պիտի կրնան աշխատիլ Միացեալ Նա – հանգներու դիւղական մասերուն մէջ : Ամէն մարդ կ'ընդունի որ Պալթեան բնակիչները լաւ հոդա – գործներ, արհեստաւորներ, եւ տունի սպասա – զորներ են : Անոնք չարքաշ են եւ տրամադիր պղ – տիկ համայնքներու մէջ բնակելու : Սակայն քի – չերը կապեր ունին Մ. Նահանգներու մէջ : Հրէա – կան կազմակերպութիւնները յայտնեցան անհա – տական «էֆիճէվիտ»ները դրկել : Կաթոլիկ կազ – մակերպութիւնները կ'օգնեն Լեհերուն : Լատի – նական եկեղեցին որուն կը պատկանին Պալթեան երկիրներու զաղթականները, կ'օգնեն անոնց :

Ամերիկա պայման զրած է որ 40 առ հարիւ – րը , կամ 80 հազար հոգի Պալթեան երկիրներէն ըլլան : Անոնց 15 հազարը մեկնած են, իսկ 50 հա – զար կը մնան : ԻՐՕյի մասնաւոր յանձնախումբեր կը զրկուին մնացեալ զաղթականները, որպէս զի հասկնան, թէ տարագիրները կ'ուզե՞ն իրենց ուզած որեւէ մէկ երկիրը երթալ : Անոնք որ չեն կրնար , պիտի զրկուին որեւէ երկիր, մասնաւո – րաբար հարաւային Ամերիկա :

Վիճակագրութեան մը համաձայն, Իսրայէլ ամէնէն մեծ թիւը տարագիրներ ընդունած է : Երկրորդ տեղը կը բռնէ Միացեալ Թագաւորու – թիւնը, (Անգլիան) որ 82 հազար հոգի առաւ իր – րեւ բանուոր եւ տան ծառայ : Անգլիոյ տնտեսա – կան կացութիւնը թոյլ չի տար որ չարունակէ նո – րեր ընդունել : Երրորդ տեղը կը զրաւէ Քանա – տա, չորրորդը Միացեալ Նահանգները, Աւստրա – լիան հինգերորդ եւ Արժանթինը վեցերորդ :

Ներկայիս զլխաւոր հոսանքը կ'ուղղուի դէպի Մ. Նահանգները, Աւստրալիա եւ Հարաւային Ա – մերիկա :

Եթէ ամէն ամիս 15 հազար հոգի ճամբայ ել – լէ, մինչեւ ԻՐՕյի փակուիլը 90 հազար հոգի մեկ – նած պիտի ըլլան : Իսկ պիտի մնան տակաւին 70 հազար հոգի, առանց բնակարանի եւ ապրուստի : Այս մնացողներուն մէջ մեծամասնութիւն պիտի կազմեն տարիքոտները զորս ոչ մէկը կ'ուզէ ըն – դունիլ, ինչպէս եւ անոնց ընտանիքները որոնք պիտի չուզեն զանոնք առանձին ձգել : Դեռ կան կոյրերը, թոքախտաւորները, խելագարները , հաշմանդամները եւայլն, եւ մտաւորականները : Ողբերգական է որ ամէնէն զարգացածները, ու – սուցիչներ, բժիչկներ, իրաւաբաններ, լրագրող – ներ , դերասաններ, քարոզիչներ ամէնէն քիչ փն – տուած զաղթականներն են :

Հինգ արհեստագիտական զպրոցներ բացուած են տարագիրները վերստին մարզելու համար , իրրեւ հողագործ, հիւսն եւայլն : Շատեր անգլե – րէն եւ սպաներէն կը սորվին զաղթականներուն մէջ մասնաւորաբար բացուած զպրոցներու շնոր – հիւ :

Այս տարի փակուեցան 79 զաղթականներ Մալթացիներ, Սպանիացիներ, Իտալացիներ, Զուիցերիացիներ , Չեխեր , Հունգարացիներ , Ռուսեր եւ Հայեր, անշուշտ, սակաւաթիւ, բաղ – դատմամբ միւսներուն :

Հրեայ զաղութը , հոս, կարեւոր թիւ մը կը ներկայացնէ .— Շուրջ հարիւր յիսուն հազար հո – զի եւ բոլոր ասպարէզներուն մէջ առաջնակարգ դիրքեր կը զրաւէ : Կարելի չէ, որեւէ առեւտրա – կան եւ վարչական զործ ընել զ Հրեայի չհանդի – պիլ : Ամէնքն ալ Ֆրանսական քաղաքացիներ են, բայց ունին ցեղային չեշտուած զգացում : Մոլե – ռանդ հաւատացեալներու պէս կը տօնեն իրենց ազգային եւ կրօնական տօները : «Մեւ տօնը» (Թիշաա պէ ապ), Իսրայէլի զերութեան եւ Երու – սաղէմի աւերման օրը, Նոր տարին (Ռօշ ա շա – նա), Ապաշխարութիւնը (Եում ա Քիփուրին , Կրաճ փարտոն), Զատիկը (Փէսահ), Վրանատօնը (Սուքա) եւայլն :

Ալժերիոյ Հրեաները աւելի եւրոպականացած են իրենց տարազով եւ կենցաղով, քան Մարոքի Հրեաները, որոնք մասնաւոր զդակ եւ սքեմ կը զործածեն եւ իրենց յատուկ թաղերն ունին :

Բաբունապետը, իրրեւ հոգեւոր եւ « քաղա – քական» պետ կը նստի Ալժէ : Հոգեւոր պետերը կուսակրօն չեն :

ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀՈԳԵՐԸ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՑ ՄԷՋ

Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան վարժարանը կը դրէ «Ցուսաբեր»ի թղթակիցը երկու տարի է, որ տնօրէն չունի եւ երկու ուսուցիչներ իրենց փոխ – տնօրէն, կը վարեն կրթական գործը: Դպրոցը որակեալ կրթական մշակներ չունի: Հայ – բենպիտուԹեան եւ հայագիտուԹեան դասերը տակաւ են: Թէեւ վարժարանը ուԹամեայ է, բայց հազիւ հնդամեայ նախակրթարանի մը ուսման մակարդակը ունի: Օտար լեզուներէն ուժ կը տրուի յատկապէս արաբերէնի: Աշակերտներու Թիւը տարուէ տարի կը նուազի: Այս տարի մանկապարտէզն ալ միասին, հազիւ 310 աշակերտ ունի: ԵԹէ դպրոցը լաւ ուսուցչական կազմ ունենար, առնուազն հինգ հարիւր աշակերտ կրնար ապահովել: 1923ին, երբ գաղութը աւելի փոքրաԹիւ էր դպրոցը 750 աշակերտ ունէր: Դպրոցի կրԹական մակարդակին անկումէն կ'օգտուին օտար ուսուցիչներուն տրուած Թոշակները չատ խեղճ են եւ չեն համապատասխաններ սիրող տնտեսական կացուԹեան: Դպրոցին տարեկան ելեւմուտքն է 4110 ոսկի, այսինքն Ագգ. ԻշխանուԹեան տարեկան ելեւմուտքին մէկ չորրորդը:

Այս դպրոցը երկու փայլուն շրջան ունեցած է 1906 — 1910 Ց. Ազասէրի շրջանը եւ 1923 — 28ի Ն. Աղբալեանի անթաղդատելի շրջանը: 1941ին ընտրուեցաւ Թեմականը: Սկզբնական շրջանին լաւ գործունէուԹիւն ունեցաւ: Իրարու յաջորդող մէկ երկու Գաղաք. Ժողովներ ալ գնահատելի գործունէուԹիւն ունեցած են եւ ելեւմուտքը կանոնաւորած: Ագգային կալուածները նորոգած եւ վայելուչ վիճակի մէջ դրուած: Վերջերս ագգային մեքենան խանգարած է: 1948 Մայիս 20ին Թեմականը իր նիստը գումարեց, բայց ժողովը կխափանուեցաւ: Նոր Թեմականի ընտրուԹիւնները երկու անգամ յետաձգուեցան կառավարուԹեան որոշումով: Թեմականը կազմալոյծ վիճակ ունի: Իր անդամներէն երեքը մեռած են, ուրիշներ հրաժարած, կը մնան 8 հոգի, որոնց 6ը աշխարհական եւ 2ը եկեղեցական: Պատճառը կը վերադրուի Նոյեմբեր 29ի տօնակատարուԹեան առԹիւ ծագած դէպքերուն: Քաղաքական ժողովը ընտրուած էր 1947 Մայիս 21ին եւ չարունակած իր գործունէուԹիւնը մինչեւ 1948 Նոյեմբեր 29, երբ առաջին փոխանորդին բռնած դիրքին պատճառով Գաղաք. ժողովի անդամները իրարու եւ առէն հեռագրով հրաժարական տուին, բացի մէկ հոգիէ: Այս անբնական կացուԹիւնը չարունակուեցաւ մինչեւ 23 Յունիս 1949 երբ Առաջնորդին եւ ուրիշներու Թափած ջանքերուն չնորհիւ, հրաժարականները ետ առնուեցան: Թեմական խորհուրդին եւ Գաղաք. ժողովի կազմալոյծ վիճակին հետեւանքով օրակարգին խնդիրները չեն կարդացուած եւ ելմտացոյցը չէ վաւերացուած: Բացառիկ գումարներ կը ծախսուին առանց Թեմականի վաւերացման: Ընդհանուր ելեւմուտքին վարժարանին յատկացուած է 1948ին 4110 եղ. ոսկի որուն 1135 ոսկին դանձուած է աշակերտներէն, իսկ 2978 ոսկին վճարուած է ազգային սընտուկէն:

ԻՐԱՒՔԻ ԱԶԳ. ԸՆԴՀ. ԺողովՒ 1949ի տեղեկագրէն կ'իմանանք Թէ 1948 Օգոստոսին հիմը դրուած է դպրոցական նոր չէնքին: Ընդհ. Ժողովի եւ Գաղաքականի նշանակած յանձնախումբերը հանգանակած են 1339 տինար միայն, ինչ որ անբաւարար էր: Քաղաքական Ժողովը տրամադրած է 3217 տինար Ագգ. սնտուկէն, չէնքը աւարտելով դպրոցը ունի ներկայիս տիպար վարժարան: Ուսումնական Խորհուրդը չէ կրցած իրականացնել իր վրայ դրուած յոյսերը, դարձած է տեղական հոգաբարձուԹիւն, Թարգմանչաց եւ Սվաճեան դպրոցներուն համար:

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Ամմանի (Յորդանան) մեր եռանդուն ընկերներէն Յովիկ Էթեէմէդեան դրժբախտուԹիւնն ունեցած է կորսնցնելու իր հայր, ընկեր Յովհաննէս, որ նահապետն էր Դաշնակցական ծանօթ դերդաստանին: Հանգուցեալը ճաշակած էր Ա. Ընդհ. պատերազմի զրկանքներէն վերջ նաեւ վերջին պատերազմին Յունաստանի կրած սարսափները: Հազիւ սկսած էր հանգստանալ իր դաւակներուն քով:

ԱՏԻՍ ԱՊԱՊՈՒՑԻ մէջ (Եթովպիա) Մարմնամարզական Ազարատ Միութեան եւ Մուրատեան երգչախումբի վարչուԹիւնները հաստատած են տասնհինգօրեայ լարանական դրուԹիւն մը, որ մեծապէս գնահատուած է գաղուԹին կողմէ: Լրասարանը բանախօսուԹենէ զատ ունի արտասանուԹեան եւ նուագի բաժին:

Հ. Ա. ՓՈՒՍՐՊԱՐ ստացած է Լիբանանի նախագահին կողմէ Մայրիի պատուանշանի ասպետի բացառիկ տիտղոսը, իբրեւ հնախօսդ եւ հնագէտ, ի վարձ Լիբանանի մատուցած ծառայութեանց: Ան գարագլուխ բացած է հնախուզական ասպարէզին մէջ ներմուծելով սաւառնակը իբրեւ պրպտումի եւ հետախուզուԹեան գործիք: Հայր Փուսորպար երկար տարիներ դրացած է Հայէրոյ: Հայաստանի հանրապետուԹեան օրով գտնուած է Կովկաս եւ մօտէն ճանչցած մեր ժողովուրդը ու անոր դատին ի նպաստ աշխատած նուիրումով: ՊէյրուԹի մէջ ալ աշխատած է սիփիլ վրանաքաղաքի հայուԹեան ցաւերը, հիմնած է դարմանատուն եւ հայկական ձեռագործներուն աշխատանոց մը Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ ճեմարանին կից եւ օտարներուն ծանօթացուցած հայկական ձեռագործները: Revue des Etudes Armeniennes մէջ ստորագրած է հայանպաստ յօդուածներ:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ «Մասիս»ին մէջ Թղթակից մը ուշադրուԹիւն կը հրաւիրէ Պուրճ Համուտի փողոցները, արեւին տակ պտտող վտիտ մանուկներու վրայ: Այս առԹիւ դիտել կուտայ Թէ չարաՀայրապետները կը փորձեն նոր ճեղք մը բանալ հայուԹեան մէջ: Արդէն տարաճայնած են Թէ դպրոցական վերամուտին վարժարան մը պիտի բանան հազար հայ մանուկներու համար, եւ դպրոց, կերակուր, գրենական պիտոյք, ամէն ինչ ձրի պիտի բլլայ, ուսուցիչները լեցուն ամսական պիտի ստանան, 13 ամիս տարեկան:

ՖՐԱՆՔԵՒՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՌԱՏՈՆԸ

Ֆրանքեւհայկական Միութեան վարիչ յանձնախումբը կը խնդրէ մեզմէ յիշեցնել Փարիզի հայ գաղուԹին Թէ իր սարքած դրական եւ գեղարուեստական նոր փառատօնը տեղի պիտի ունենայ Սորպոնի մեծ ամփիԹատրոնին մէջ, Հոկտեմբեր 16ի կիրակի օրը, ժամը 2.30էն 6, նախագահուԹեամբ Նանսիի երեսփոխան, նախկին նախարար եւ Ֆրանքեւհայկական Միութեան նախագահ Պ. Լուի Մարէնի: Հայ ու Ֆրանսացի յայտնի արուեստագէտներ իրենց աջակցուԹիւնը խոստացած են: ՄանրամասնուԹիւնները հասարակուԹեան պիտի հաղորդուին Հոկտեմբերի սկիզբները:

Կազմակերպիչ յանձնախումբը կը յուսայ որ մեր փարիզաբնակ հայրենակիցները անգամ մը եւս պիտի փութան գալ ծափահարել հայկական եւ Ֆրանսական մշակոյթի ընտիր նմոյշները եւ իրենց հետ պիտի բերեն Ֆրանսացի արուեստասէրները որպէսզի մօտէն ծանօթանան մեր ազգային մշակոյթի գեղեցկուԹիւններուն: Կը խնդրուի չխափչփեւել:

ՋՈՐՍ ՀՐԴԵՀՆԵՐ պատահեցան Մոն տը Մարսանի անտառներուն մէջ (Ժիրոնտ), բայց կարելի եղաւ անմիջապէս մարել: Պաշտօնական տեղեկագրի մը համաձայն, վերջին հրդեհներուն հետեւանքները եղած են.— 133.000 հեքթար տարածուԹիւն վառած, հինգ միլիոն խորանարդ մեթր փայտ մոխիր դարձած.— 443 տուներ եւ չէնքեր քանդուած: Համադրմամբ հինգ միլիառ ֆրանք վնաս: 269 ընտանիքներ արկածեալ, 84 հոգի մեռած, հարիւր հոգի վիրաւորուած:

ՍՏԱՅԱՆՔ

ԴԻՄՔԵՐ ՀԱՑ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ – Մլ՛.: Գրեց՝ Գաբրիէլ Լադեան: 400 մեծադիր էջ չքեղ տպագրուԹեամբ եւ պատկերազարդ: Գինն չորս տոլար: Հասցէ. B. P. 868, Le Caire (Egypte):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՕՒԵՑԱԻ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՄ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

ԺԱ.

ԴԻԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋԷՆ

— Ա՛...

Չիւաւորները լսեցին այդ մռնչիւնը եւ տեղերնին զամուած մնացին: Նայեցան զարբինին եւ զարհուրեցան: Դողը ցնցեց երկուքին մարմինները, սլանալ. բայց խելագար Ղեւոնդ ոտքին մը բռնելով առաջին ձիուն սանձը՝ կանչեց.

— Ողջոյն քեզ, արեան Թագաւոր:

Զարբինը քրքիջ մը արձակեց, որ ցնցեց ձիաւորին մարմինը: Մարդը աչխատեցաւ խոյս տալ անկէ, բայց զարբինը ամուր բռնած էր սանձը եւ քարէ արձանի մը պէս կեցած էր ձիուն առջեւը:

Այդ ժամանակ առաջ անցաւ երկրորդ ձիաւորը եւ ըսաւ.

— Իշխան, մինչ է՞ք ճանչնար, զարբին Ղեւոնդն է այս ծերուկը, ինչպէ՞ս կենդանի մնացած է, չեմ գիտեր: Պէտք է վերջացնել ասոր հաչիւը:

— Այո, պէտք է, կրկնեց իշխանը սուրը հանելով պատեանէն:

— Ողջոյն քեզ դիակներու Թագաւոր, կանչեց զարձեալ զարբին Ղեւոնդը խուլ ձայնով եւ աչքերը յառեց ձիաւորի աչքերուն:

Ձիաւորը նոյն ինքն Վեստ Սարգիսն էր:

— Դուն ո՞ղջ ես դեռ, անամօթ, մեռիր ու լեմն ըսաւ Վեստ Սարգիս եւ սուրը ուղղակի մը խեց զարբին Ղեւոնդի կուրծքին, դիտցիր որ արեան Թագաւորը արիւն կը սիրէ:

Զարբինին աչքերէն կարծես փայլակներ Թռան դուրս: Ան չնկատեց մինչեւ անգամ, Թէ ինչպէս սուրը մխուեցաւ իր կուրծքը, եւ Թէ ինչպէս իր արիւնը սկսաւ վազել սուրին վրայէն: Ոչ ցաւ կը զգար ան, ոչ կսկիծ: Ակամայ Թողուց ձիուն սանձը եւ դեռին գլորուեցաւ:

Ցետոյ՝ դերեզմանական ձայնով մը գոռաց.

— Անիծեալ ըլլաս, արեան Թագաւոր ...: Բայց ձիաւորները չլսեցին անոր այս վերջին խօսքերը եւ արագաշարժ բռնեցին Անիի ճամբան:

Վեստ Սարգիս կրկին կ'երթար իր ուրախութեան՝ Թիւնը մեռցնելու Անեցիներու ուրախութեան՝ անոնց տարած մեծ յաղթութեան համար:

Բայց Անեցիք ալ չէին խաբուեր ...

ԺԲ.

ԳԱԳԻԿ Բ. ԹԱԳԱՒՈՐ

Պատանի Գագիկ հանգիստ չունէր բնաւ, իր կեանքին դէմ եղած անյաղող մահափորձէն ի վեր: Գիշեր ցերեկ կ'ուզէր զէնքը ձեռքն առնել, եւ յայտնի կերպով դէմ առ դէմ կանգնիլ իր Թշնամիներուն, սակայն ծերունի Վահրամը չէր Թոյլատրէր: Վաղահաս կը նկատէր փոթորիկներու մէջ ձգել պատանի Գագիկին կեանքը, առանց անզրադառնալու, Թէ ինչ սիրտ ու հոգի կը կրէր Հայոց Թագաժառանգը: Բայց պատանի Գագիկը օրէ օր կը մեծնար: Անոր երակներուն մէջ կ'եռար երիտասարդական աւիւնը, եւ սրտին մէջ կը բորբոքէր պատանեկան խանդը: Կ'ուզէր ցոյց տալ աչխարհին, Թէ ինք վախկոտներէն չէ եւ Թէ իր երակներուն մէջ կը հոսի իր պապերուն արիւնը:

Եւ այդ չուտով հասաւ:

Երկու երկար տարիներ անցած էին այն օրէն, երբ ան Թողլով անապատի վանքը, ուր իր կեանքին դէմ ծանօթ մահափորձը կատարուած էր, քաչուած էր Հայոց Զորի Հիրհիր ամրոցը:

Հոն՝ լուր կը ստանար Ցունաց արչաւանքի մասին Անիի վրայ, եւ սիրտը կը մորմոքէր:

Ցոյները վերջին ջարդ մըն ալ կերած էին Անիի պարիսպներուն տակ, երբ պայծառ օր մը խումբ մը դինեալ մարդիկ արագ քայլերով կը յառաջանային այն բերդը, ուր կը գտնուէր Գագիկ:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՑՎԱՉԵԱՆ.Ց

նիան միացած չէ, Պ. Փոնսէ աւելցուց.— «Վրս – տահ եղէք թէ մեզ պատրաստ պիտի գտնէք որեւէ տեղ, ամէն կերպով դիւրացնելու համար ձեր բարձր պաշտօնը »:

Նախագահը պատասխանելով, ըսաւ թէ « ղէրման ժողովուրդը անկեղծօրէն կը բաղձայ մտնել եւրոպական մեծ հասարակութեան մէջ : Մենք պատրաստ ենք միջազգային կազմակերպութեանց յանձնելու դերիշխանութեան իրաւունք – նեը, ծառայելու համար ազատութեան եւ խաղաղութեան դատին »:

★ Նախագահը երէկ Տոքթ. Ատընաուըրի յանձնեց վարչապետութեան պաշտօնը, կազմելու համար առաջին կառավարութիւնը :

« ԿՈՏՐԵՑԷՔ ՁԵՐ ԴՐԱՄՆԵՐՈՒՆ ԱՐԺԷՔԸ »

Ուշինկթընի մէջ կատարուած խորհրդակցութեանց վրայ պաղ ջուր լեցուց Դրամական Ֆոնտի եւ Միջազգային Դրամատան ժողովը, որ բացուեցաւ երեքշաբթի օր Ուշինկթընի մէջ : Վարչութեան տեղեկագիրը, զոր կարդաց Պել – ժիոյ ներկայացուցիչը, կ'առաջարկէ արժեզրկել եւրոպական դրամները, զոցելու համար տոլարի բացը :

Թէեւ Անգլիոյ անունը չարտասանուեցաւ, բայց ոչ մէկուն համար գաղտնիք էր թէ տեղեկագիրը ամէնէն առաջ Լոնտոնը նկատի ունէր : Եւ Անգլիոյ ելմտական նախարարը, Սըր Սթ. Ֆրիփս, որ ուժգնօրէն կ'ընդդիմանայ արժեզրկումին, լուռ ու մունջ կը լսէր տեղեկագրին եզրակացութիւնը: Տեղեկաբերը մասնաւորապէս չեշտեց թէ եւրոպական ապրանքներու ներկայ գիները կը դժուարացնեն մրցակցութիւնը՝ ամերիկեան արտադրութեանց հետ:

Միջազգային դրամատան նախագահը, Պ. Պլէք (Ամերիկացի) աւելի բացորոշ խօսեցաւ եւ արժեզրկում պահանջեց, իր խօսքերը չեշտակի ուղղելով Անգլիոյ ելմտական նախարարին : Այս առթիւ բացէ ի բաց քննադատեց նաեւ Անգլիոյ ներքին քաղաքականութիւնը, որ հիմնուած է ընկերվարական սկզբունքներու վրայ :

★ Անգլիոյ ներածումները աւելցած, արտածումները այնպիսի մակարդակի մը իջած են որ տեսնուած չէր 11 ամիսէ ի վեր: Օգոստոսի արտածումները եղած են 137.200.000 սթերլին, 4,500,000 պակաս՝ յուլիսէն: — Ֆրանսայի արտածումներն ալ ինկած են :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ ԿԻՆԵՐԸ քուէարկութեան իրաւունք պիտի ունենան այսուհետեւ, համաձայն նոր օրէնքի մը: Երեսփոխանները պիտի կատարուին հոկտեմբեր 17ին : Երեսփոխաններու թիւը 136էն պիտի իջնէ 108ի,— մէկ ներկայացուցիչ 30 հազար բնակիչի համար: Թեկնածուներուն կրօնը նկատի պիտի չառնուի, բայց ոչխալամներուն թիւը պիտի որոշուի համաձայն իրաքանչիւր շրջանի բնակչութեան: Քուէարկութեան տարիքը պիտի ըլլայ 18, ոչ թէ քսան, բայց պայման է որ դոնէ տարրական կրթութեան վկայական մը ունենան :

ԹՈՒՐՔԻԱ կը խորհի փակել պուլկարական հիւպատոսարանները , դանդաղեցնով թէ Պուլկարիա թշնամական դիրք բռնած է Թրքական հիւպատոսարաններու հանդէպ :

ԱՀՌԵԼԻ ՀՐԴԵՀ մը ծագեցաւ Փլեթոյի մէջ (Փարիզ), մոխիր դարձնելով Ֆրանսայի ալքոլի ամէնէն կարեւոր գործարանը: Աղէտը մեծ համբաւութիւններ ստացաւ անմիջապէս եւ հրշէջ խումբեր օգնութեան հասան զանազան թաղերէ : 45.000 լիտր քարիւղ ամբարուած էր եւ գիշերա – պահներուն արթնութեան չնորհիւ կարելի եղաւ կանխել աւելի մեծ աղէտ մը: Հրդեհը ծագած էր կայծակէն: Բազմաթիւ տուներ պարպուեցան: Շատ մը վիրաւորներ կան հրշէջներուն մէջ : Հինգ հարիւր բանուորներ անգործութեան դատապարտուած են :

ՄԱՐՍԷՑԼԻ հանրակառքերու գործադուլը վերջացաւ, նոյն ինքն Աչխատանքի Դաշնակցութեան հրահանգով :

ԱՇԽԱՐՀԻ ԲԱՂԱՔԱՑԻՆ, կէրի Տէյվիս , նամակ մը գրելով հանրապետութեան նախագահին, կը խնդրէ զինքն ալ բանտարկել ֆրանսացի զին – ուոր Մոռոյի հետ, որ բանտարկուած է, իբրեւ հակառակ զինուորական ծառայութեան :

ՓԱՐԻԶի ռումանական եկեղեցին պիտի մատակարարուի ֆրանսացի պաշտօնատարի մը կողմէ, իբրեւ հետեւանք վերջին դէպքերու :

ՎԱՐՇԱՒԱՑԻ եուկոսլաւ դեսպանը եւս ղրկեց լեհական կառավարութեան վերջին ծանուցագրը, իբրեւ անարժան որեւէ պատասխանի :

ՕԻԱՋԱԿՈՒԹԻՆԸ սանձելու համար օրինագիծ մը կը մշակէ դատական նախարարը: Պատիժները պիտի խստացնեն :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

Միմիայն մէկ ներկայացում

Théâtre Sarah Bernhardt

Սեպտեմբեր 18ին, կիրակի ժամը ճիշդ 3.15ին:

Ղեկավարութեամբ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ՝ ՏԻԿ. Ռ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Եւ փարիզի հայ թատերական լաւագոյն ուժերէն Օր. Ս. ՇԱՀԻՆԵԱՆ , Օր. ԽՐՏՉԵԱՆ Օր. Հ. ԼՕՔՍԻՄՋԵԱՆ , Պ. Պ. ԳՄԲԻԹԵԱՆ , ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ, Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, ՏԻՐՎԻՇԵԱՆ , Գ. ՎԱՀԱՆ, ՀԱՊԼԻՇԵԱՆ, ՈՒՐԲԱԹԵԱՆ, ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ, ՔԻՒՓԼԻԱՆ: ՂԱՐԻՊԵԱՆ, ՊԵՐՃ, ՏԻՐ ՂԱԶԱՐԵԱՆ եւ ուրիշներ :

Կը բեմադրուի Լ. ՇԱՆԹԻ

ՕՃԻՆ - ՊԱՑԸԼԸ

Ողբերգութիւն 8 արար

Փառաւոր դրուագ մը կիլիկիոյ Հայ թագաւորութեան չրջանէն:

Տոմսերը նախօրօք կը ծախուին՝ Գրատուն Հր. ՍԱՄՈՒԷԼ 51 rue Mr. le Prince Paris (6) , Գրատուն ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ 43 rue Richer Paris (9) , Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ՝ 31 rue des Ecoles, Paris (5):

ՕՈՒՇԱՏԵՍՐ

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբին ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի , ժամը 8.30ին, 19a rue Caumartin:

ՌՈՄԱՆ.—Հ. Ց. Դ. «Քեռի» խումբի ժողովը 16 Սեպտեմբերին, ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ընկեր Յարութիւն Պօյաճեանի բնակարանը : Միեւնոյն օրը տեղի կ'ունենայ դասախոսական ժողովը :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Ց. Դ. «Եօթնեղբայրեան » ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ դիշեր, ժամը ճիշդ 8.50ին, դպրոցին սրահը :

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Հ. Ց. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ երեկոյ, ժամը 8ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Ց. Դ. «Քեռի» խումբի դասախօսական ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8ին, ընկեր Ց. Պօյաճեանի բնակարանին մէջ : Ներկայ պիտի ըլլայ եւ դասախօսէ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ԻՍԻՐ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Խանասոր» խումբը ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին Մրմրեան սրահը :

Դպրոցասէր Տիկ. վարժարանի

Բ. տարեշրջանը կը սկսի յառաջիկայ 3 Հոկտ. երկուշաբթի օրը: Աշակերտուհիներու արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1, Bd du Nord, Le Raincy, ամէն առաւօտ մինչեւ կէս օր, բացի չաբաթ եւ կիրակի օրերէ:

Տէր եւ Տիկին Հոբբաեան, եղբայրը՝ Նուպար Հոբբաեան, մեծ մայրը, մօրաքոյրը, հօրեղբայրը՝ Եսայի Հոբբաեան եւ հօրեղբօրորդին (Հայաստան) հօրաքոյրը՝ Հռիփսիմէ Տիւլկէրեան, (Գուլկարիա), կնքահայրը՝ Տէր եւ Տիկին Հր. Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Ստեփանեան (Պէլֆոր), Տէր եւ Տիկին Հէլվաճեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Կ. Պէրպէրեան (Նիս), Տէր եւ Տիկին Աստուր Աստուրեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ա. Գուրեան, ինչպէս եւ Տէրձեան, Պետրոսեան, Մանուկեան եւ Ռուբինեան ընտանիքները կը ծանուցանեն դառնադէպ մահը իրենց զաւկին, թոռան, եղբօրորդւոյն, քեռորդւոյն, ազգականին եւ սանիկին՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՀՈԲԲԱԵԱՆի

որ տեղի ունեցաւ երկուշաբթի սեպտեմբեր 12ին Փիթիէ հիւանդանոցին մէջ :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ հինգշաբթի (15 Սեպտ.) կէս օրէ վերջ 15.45ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ եւ մարմինը պիտի ամփոփուի հանդուցեալին ընտանեկան դամբարանին մէջ, Ալֆորվիլի գերեզմանատունը :

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Մեթրօ Charenton – Ecoles. Autobus 103 (իջնել Place du Petit - Pont):

Ընկերական ընդհ. ձաւալոյթ

Հ. Ց. Դ. «Եգիպտացի» կոմիտէն ընկերական ընդհ. հաւաքոյթի կը հրաւիրէ չրջանիս բոլոր խումբերու ու արուարձաններու ընկերները այս չաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին, Société Savantes-ի F. սրահը: Պիտի խօսի ընկեր ՋԱՒՈՒՐ ՋԱՒՈՒԲԵԱՆ: Նիւթը՝ «Ցունաստանի հայ գաղութը երէկ եւ այսօր»:

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ՕՀԱՆՆԷՍԵԱՆ կը ծանուցանէ որ այս կիրակի 18 Սեպտ. Լիոնի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իր ողբացեալ ամուսնոյն ՎԱՐԴԱՆ Օհաննէսեանի յիշատակին: Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները :

ԱՆԳԼԵՐԷՆի ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆի ԴԱՍԵր

Վկայուած երիտասարդի մը կողմէ դիւրատաչելի պայմաններով :

Նպաստաւոր առիթ մը մեր երկաեռ երիտասարդութեան համար: Դիմել «Ցառաջ»ի վարչութեան :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այս կիրակի օր Շավիլի մատրան մէջ, յաւարտ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ այրի տիկին Երիցուհի Տէր ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները :

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ

ՌՈՄԱՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի հայերէնի դասընթացքը կը վերսկսի Սեպտեմբեր 15ին, սովորական վայրին մէջ :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀԻՆ ՀԱԳՈՒՍՏ

Մեծաքանակ ներածողներ եւ գնողներ կը փնտռենք :

Կառավարութիւնը տրամադիր է արտօնել ածան ապրանքներու ներածումը :

Դիմել՝ GIR APIKIAN

1 rue Prom. Casablanca կամ

162 Madison St. New-York 2. N. Y.

Adept Merc. Trading Co.

ՇՐՋՈՒԻՆ ՎԱՃԱՌԱԿԱՐԴՆԵՐՈՒՆ (ԱՌԹԷ) ԱՂՔԸ ԼՈՑՍ

Բացուած է Canadien-ի եւ ձեռնոցի գործարան մը: Հինգ ամիս միայն աշխատելով կրնաք ապահովել ձեր տարեկան չահը: Եթէ ցանկանաք ապահովել ձեր ապագրանքները տալու համար, ՈՒՇ ԿԸ ՄՆԱՔ:

Դիմել REINE-ի, 18 rue de Henri Regnaut, Paris (14), métro Alésia կամ Porte d'Orléans :

Կը փնտռուին ներկայացուցիչներ գաւառի մէջ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր. , Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գինը 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Vendredi 16 Septembre 1949 Ուրբաթ 16 ՍԵՊՏ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5950–Նոր շրջան թիւ 1361

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԻՄ Կ'ԸՍԷ, ՍԻՄԱՒՈՆ ՉԸՍԵՐ

Պարկեշտութեան եւ հայրենասիրութեան մասին խօսելու իրաւունք չունին անոնք որ կը կեղծեն, կը ստեն, կը խեղաթիւրեն տարին տասներկու ամիս, պարտկելով ակներեւ, անվիճելի, անդարմանելի չարիքներ :

Քրէական յանցաւորներ են անոնք, ինչ պատմուճան ալ հագնին : Վեղարը ոտքի տակ առած ըլլան թէ դլխուն վրայ պահած :

Եւ, ինչո՞ւ չէ, ժողովուրդի թշնամիներ են անոնք, երբ կը փորձեն աղ ցանել անձար բազմութեանց տառապանքին վրայ : Գիտութեամբ կամ անգիտութեամբ :

Միասին երգենք հայրենիքին երգերը : Բայց , հայրենիքը միայն երգեր չունի, այլեւ վէրքեր , որոնք չատ աւելի խոր են :

Ամբողջ սերունդ մը տրորուեցաւ, թառամեցաւ, անծանօթ ուղղութեամբ քշուեցաւ պատերազմէն առաջ, հայրենիքին մէջ : Անոր ազա՞տ եւ անկա՛խ իշխանութեան ձեռքով :

Խումբ – խումբ զրագէտները, բանաստեղծներ, դիտնականները, ուսուցիչներ, պետական եւ կուսակցական ականաւոր դէմքեր, նոյնիսկ բանուորներ եւ գիւղացիներ աքսորուեցան թրքաբանոյ խժդժութեամբ :

Ո՞ւր են : Ի՞նչ եղած են : Ո՞ղջ են թէ մեռած :

Մօտաւորապէս հարիւր հազար երիտասարդ արեւներ խաւարեցան վերջին Աշխարհամարտի փոթորիկներուն եւ կրակներուն մէջ :

Անոնք իրենց արիւնը քամեցին լման չորս տարի : Սեւ Ծովէն մինչեւ Սառուցեալ Ովկիանոսի ափերը : Կովկասեան լեռներէն մինչեւ Ուկրայնա-Լեհաստանի ճահիճները : Մինչեւ Պերլին :

Ո՞ւր է փոխարինութիւնը : «Հայրական» օրհնութիւն, չքանչո՞ն էր անոնց սպասածը, թէ ափ մը հող :

Երեւան փողով եւ թմբուկով աւետեց 350 — 400 հազար տարագիրներու հայրենադարձը, «յաւաջիկայ տարիներէ ընթացքում» :

Ոչ իսկ հարիւր հազարը կրցան լրացնել երկու տարուան մէջ : Եւ ահա երկու տարի է որ ձայն – ծպտուն չեն հաներ :

Ինչո՞ւ : Նո՞ր հասկցան թէ իրենց կարողութենէն, երկրին տարողութենէն վեր է :

Կովկասը կը փլէ՞ր, եթէ փափկութեամբ յի – չեցնէին կեդրոնին եւ հարեւաններուն, որպէս զի օրինաւոր տիրոջը վերադարձնեն Ախալքալաքը (2400 քառ. քիլոմեթր), Լեռնային Գանձակը (5 հազար ք. ք.), Լեռնային Ղարաբաղը (4600 ք. ք.), Նախիջեւանը (5400 ք. ք.) :

Առով պիտի ունենայինք 47 հազար քառ. քիլոմեթր տարածութիւն փոխան 25 — 30 հազարի : Տարրական պահանջ մը, ապահովելու համար ներկայ Հայաստանի աշխարհագրական, քաղաքական եւ տնտեսական միութիւնը : Հիմնական պայման, ամրապնդելու համար անոր պաշտպանութիւնը : (Իր բնական ամրութիւններէն զերկուած , բայ դաշտ մըն է, այսօր, մեր հայրենիքը : Ոչ միայն թշնամիներուն, այլեւ դրացիներուն առջեւ) :

Երբ կը խօսին ազատութեան , հաւասարութեան եւ ուրիշ բաներու մասին, ինչո՞վ կը բացատրեն մինուճար ժողովուրդի մը իրաւունքներուն այս բռնաբարումը, այնքան կոպիտ եւ ըմբռնացուելիք :

Ինչո՞ւ «Սիմ» կ'ըսեն եւ «Սիմաւոն» չեն ըսեր : Ինչո՞ւ լման չեն արտասաներ բառերը, խօսքերը, միտքերը :

Եթէ մեր հայրենիքը իսկապէս հաւասարազօր մէկ անդամն է Ս. Միութեան, ինչո՞ւ մինչեւ Ռուսաստանի խորերը, Մինչեւ Ասիա կամ Սիպերիա կ'աքսորեն իր «յանցաւոր» համարուած զաւակները :

Բանտ կամ աքսորավա՞յր կը պակսի Հայաստանի մէջ : Ինչո՞ւ չեն ձգեր որ մեր ազա՞տ եւ անկախ կառավարութիւնը ինք դատէ, պատժէ եւ երկրին մէջ բանտարկէ կամ աքսորէ «յանցաւորները » :

Ահա նորէն լուղքարը կը բանի մշակոյթի բոլոր ճակատներուն վրայ : Աւերիչ խորշակ մը՝ հիւսիսէն հարաւ, խարազանը կը շաչէ վաւերացան արժէքներու գլխուն կամ կոնակին վրայ :

Մինչեւ ե՞րբ «Սիմ... Սիմ»... երբ տարիները կը թաւալին առանց որեւէ հիմնական հարց լուծելու : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԽԻԶ ՄԸ ԽՈՀԵՄՈՒԹԻՒՆ

Օրուան թոհուբոհին մէջ կը կարդանք ու կ'անցնինք ...

Ի՞նչ զարհուրելի արկածներ ակնթարթի մէջ կը խլեն երիտասարդ կեանքեր :

Առաջին կարդին վրայ է անշուշտ օդանաւը, որ տակաւին զոհեր կը պահանջէ մինչեւ որ կատարելութեան հասնի : Ինքն ալ երիտասարդ է տակաւին, հետեւաբար՝ անկատար :

Ինքնաշարժ կառքը կը յաջորդէ իրեն, չատ աւելի հին իր գործածութեամբ, բայց աւելի ձեռնհաս անխոհեմներու համար, որոնք ազատ են քշելու ժամական 100 — 120 ք. մ. եւ երթալ քէթ բերան ջարդելու, ծառի մը կամ սիւնի մը դէմ , իրենց հետ դժոխք ղրկելով 4 — 5 անմեղներ :

Հապա սա՛ անմեղսուկ հեծելանիւը : Ան ալ թշնամի է տաք դլուխներուն, որոնցմէ հատ մը մարզարանին մէջ ջարդեց փշրեց անցեալ շաբթու, հակառակ անոր ճարպիկ ու վարպետ ոտքերուն ու ձեռքերուն :

Ա՛լ չեմ թուեր նշանածին բարեւ տալու համար ողջ – ողջ այրողները, կամ մրցանիւ հետապնդող անճնասպանները : Բոլորն ալ երիտասարդ, այսինքն կեանքին հետ դնդախաղ փորձողներ, տակաւին անվարժ այդ խաղին :

Արեւելքը կը մեղադրեն որ ճակատագրապաշտ է : Հոն չատ ալ անիրաւ չէին ճակատագրին վերագրելու բացառիկ դէպքեր : Մանաւանդ հին օրերուն, երբ մարդոց դերը սահմանափակ էր եւ իրենց գործունէութիւնը այնքան քիչ :

Հոս, արեւմուտքի մէջ, դերերը շրջուած են : Մարդոց կ'ինչայ բոլոր պատասխանատուութիւնները, իսկ ճակատագրին կամ դիպուածին կը մնայ չատ քիչ բան :

Բայց ե՞րբ է որ մարդը դիտակցեր է իր ծանր պարտականութեան, բարոյական թէ ֆիզիքական :

Եթէ առաջին աւերները սահմանափակել դժուար է, գոնէ ֆիզիքականին պատասխանատուութեան համար քիչ մը խոհեմութիւն: ՍՕՍԻ

ՇՐԵԱՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԿԱՐՄԻՐ ԲԼՈՒՐԻ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐԸ

Վաղարշապատ տանող ճամբուն վրայ, Զանդուի աչ ափին կը շարունակուին կարմիր բլուրի պեղումները : Աչխատանքները կը վարէ Գիտութեանց Ակադեմիային Թղթակից անդամ Պիատրովսկին :

Այս տարուան պեղումները, որ աւելցին՝ յուլիսէն Սեպտ. 5, հողի տակէն երեւան հանուած են 300 ք. մեթր տարածութեամբ սրահի մը հետքերը : Հետախուզութենէն կը պարզուի որ սրահի պատերը զարդարուած են եղեր ամէն տեսակ գոյներով : Սրահին հիւսիսային մասին մէջ դտնուած են կարասներ, որոնց մէկ քանին հայկատիկները կը պարունակեն : Կարասներէն մէկուն մէջ դտնուած են ամաններ, որոնց վրայ դրոշմուած են ուրարտական չորս տարբեր թագաւորներու անունները : Կարասներէն զատ դտնուած են զէնքեր, կնիքներ եւ ուրիշ ամաններ :

Ուրիշ տեղ մը երեւան հանուած են ուրարտական ամրոցի բեկորներ, որոնք, ըստ հնախոյզներու, մնացորդները են Ք. դարու (նախքան Քրիստոս) :

Դտնուած են մարդոց եւ կենդանիներու կմախքներ, որոնք հետեւանք են, ամրոցին վրայ կատարուած յարձակման եւ ամրոցին կործանման՝ թշնամիներու կողմէ :

Ուրարտական ամրոցէն զատ, պեղումները կը կատարուին նաեւ քաղաքի բնակելի մասին մէջ :

Ուրարտական ամրոցին յայտնաբերումը նոր լոյս կը սփռէ Ուրարտուի եւ մասնաւորապէս Անդրկովկասի ժողովուրդներու պատմութեան հնադոյն եւ մութ էջերու վրայ :

ՊՈԼՍՈՑ թերթերը կը գրեն թէ Գէորգ արք. Աբրահամեան տեղի տալով Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին հրամանին, Անթիլիաս ղրկած է Պ. Թորոս Ազատեանը, պարզելու համար իր տեսակէտները :

Ամերիկա կ'ամբաստանէ Թումանեան, Պոլկարեան եւ Հունգարեան

Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը այս չաբթու Ազգ. ժողովին պիտի ներկայացնէ Պուլկարիոյ, Հունգարիոյ եւ Ռումանիոյ խնդիրը , ամբաստանելով զանոնք թէ խախտած են մարդկային իրաւունքները, որոնք երաչխաւորուած են Հաչտութեան դաշնագիրներով : Ամբաստանագիրը պիտի ներկայացնէ արտաքին նախարարը, Պ. Աչիսընը, որ այժմէն կը յայտարարէ թէ երեք պետութիւնները չեն յարգած իրենց միջազգային յանձնառութիւնները : Մինչեւ անգամ կասկածի կ'ենթարկէ անոնց ուղղամտութիւնը :

Երեք պետութիւնները յամառօրէն կը պնդեն թէ չեն խախտած Հաչտութեան դաշնագիրները՝ մարդկային իրաւունքներու մասին. «բայց կը մերժեն դիմել դաշնագիրներով նախատեսուած միջոցներուն, ուտուելու համար թէ խախտումներ տեղի ունեցած են թէ ոչ» :

Աւստրալիա եւս առաջարկած է քննել Ռումանիոյ պարագան : Ազգ. ժողովը իր առջեւ պիտի ունենայ լրիւ արձանագրութիւնը բոլոր վէճերուն, եւ պիտի կրնայ վճռել թէ ուրիչ ինչ մի – ջոցներ պէտք է ձեռք առնել : «Մենք սպառած ենք բոլոր այն միջոցները որ նախատեսուած են Հաչտութեան դաշնագիրներով :

Նախարարը այս առթիւ աւելցուց թէ Մ. Նահանգները եւ Մեծն Բրիտանիա համաձայնած են անյապաղ կարդադրելու ձախընի Հաչտութեան դաչնագիրը : «Երկու կառավարութիւնները ալ սակայն կը դտնեն այս հարցին կարգադրութիւնը : Երկու տարի առաջ նախնական խորհրդակցութիւն մը ունեցած էինք ձեւակերպուելիքներուն մասին : Այժմ նորէն պիտի քննենք խնդիրը : Կ'ուզենք որ բոլորն ալ մասնակցին այս կարպադրութեան » (Կ'ակնարկէ Խ. Միութեան որ պատճառ կը համարուի ձգձգումներուն) :

★ Էչիսընը չորեքչաբթի օր երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Անգլիոյ արտաքին նախարարին հետ, եւրոպական գործերու, մասնաւորապէս Ճունիատանի, Ալպանիոյ եւ Սպանիոյ մասին : Ծրանսայի արտաքին նախարարն ալ Ուաչինկթըն հասած ըլլալով, խորհրդակցութիւնները պիտի չարունակուին նաեւ Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մասին :

Անգլիոյ պետական նախարարը, Պ. Մաք Նիլ, որ նոյնպէս Ուաչինկթըն կ'երթայ, յայտարարեց թէ Պ. Գեւին «ամէնէն կարեւոր ճառը» պիտի խօսի Ազգ. ժողովին առջեւ :

ՌՈՒՍԵՐԸ ԿԸ ՓԱՇՈՒԻՆ ԱԼՊԱՆԻԱՅԷՆ

« Օռօռ »ի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Ռուսերը հետզհետէ կը քաչուին Ալպանիայէն : Թիրանայէն փչբա բանող օդանաւեր իրարու ետեւէ կը փոխադրեն խորհրդային պաչտօնատարներ եւ սպաներ, որոնց տեղը ուրիչներ չեն դար :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, տասը հազար ռուս զինուորներ եւ սպաներ, որոնք դեռ վերջերս Ալպանիա կը դտնուէին, բանակը մարդելու համար, մաս – մաս կը փոխադրուին ռումանական եւ խորհրդային առեւտրական նաւերով : Անոնց թիւը 3000էն ալ վար իջած է :

Իրազեկներու կարծիքով, այս կարդադրութեան պատճառը այն է որ Ս. Միութիւնը անխուսափելի կը նկատէ չնվէր հոճայի բոլչեւիկեան իշխանութեան տապալումը : Մէկ կողմէ սոսկալի թշուառութիւն կը տիրէ երկրին մէջ , միւս կողմէ թիֆոյի յաչդոյժ հիւանդները եւ յուսահան բանակին վերջին յաղթանակները խոր տպաւորութիւն գործած են Ալպանիոյ ներկայ իշխանութեան թշնամիներուն վրայ : Եւ վերջապէս կը հաստատուի թէ Ճունիատան պաչտօնապէս Ազգ. ժողովին պիտի ներկայացնէ ալպանական խնդիրը, ազդարարելով ի հարկին թէ զօրքը Ալպանիա պիտի մտնէ, ապստամբները հետապնդելու համար : Կարդ մը թերթեր կը կարծեն թէ ապստամբութիւն մը պիտի պայթի Ալպանիոյ մէջ, եւ այն ատեն օդնութիւն պիտի խնդրուի յունական բանակէն...

ԹՌՈՒՅԻԿՆԵՐ ԹԻԹՈՑԻ ԴԷՄ

Պելկրատէն կը հեռագրեն թէ Կոմինֆորմին գործակալները Դ. ատուռ կանուխ մեծ քանակութեամբ թռուցիկներ ցրուեցին քաղաքին մէջ , ապստամբութեան կոչեր ուղղելով :

Գործակալները այս թռուցիկները եւ Մոսկուայի թերթերէն կտրօններ սահեցուցած էին նամակատուփերու մէջ եւ դուռներու տակը, արշալոյսէն մինչեւ կէսօր : Շատեր ոստիկանութեան յանձնեցին իրենց ստացած թռուցիկները :

Կոչերը կը հրաւիրեն տապալել Թիթոյի կառավարութիւնը « ընկերվարական Եուկոսլաւիան» հաստատելու համար : Մասնաւորապէս հրաւէրը ուղղուած է սպաներուն եւ զինուորներուն, որպէսզի միանան դիւղացիներուն, վճռական պայքար մը մղելու համար :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԾՈՎԻՆ ՈՒ ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՄԻՋԵՒ

(ԱԼԺԵՐԻԱՆ ԵՐԿՆ ԵՒ ԱՅՍՕՐ)

Դ.— ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇԻՆԱՐԱՐ ԴԵՐԸ

Այն, ինչ որ մենք հինգ հարիւր տարուան ընթացքին չատացանք արիւնածարաւ Թուրքիայէն, մարդկային տարրական իրաւունքներ,— կեանքի, ինչքի եւ պատուի ապահովութիւն, Ալժերիացիներն ստացան հարիւր տարիէն, հակառակ իրենց անբաղդատելի յետամնացութեան եւ երկրի աննպաստ պայմաններուն :

Եօթը միլիոն Արաբներ, այսօր լիովին կ'օգտուին Ֆրանսայի ներկայութենէն եւ նորանոր առաձնաշնորհներ կը ստանան : Առանց Ֆրանսայի աջակցութեան, ապահովաբար մարդիկ ուղտով պիտի ճամբորդէին, մինչդեռ, ներկայիս, Ալժերիան արդիական երկիր մըն է դարձած :

Այլազան ցեղերու այս խառնարանին մէջ, ամէնքն ալ կը խօսին Ֆրանսերէն : Թերթերը, հանրային հաստատութիւնները,— քաղաքապետութիւն, դպրոց, դատարան, թատրոն, սինէմա, առեւտրական եւ ճարտարարուեստական հիմնարկութիւնները, ցուցանակներն ու յայտարարութիւնները, ամէնքն ալ Ֆրանսերէն են : Ֆրանսերէն են փողոցներուն, հրապարակներուն եւ պարտէզներուն անունները : Ֆրանսայէն եկած ոեւէ մէկը, ինքզինքը խորթ չի զգար բնաւ : Ամէն կողմ Ֆրանսայի պատկերն ու սովորութիւնները են, որ ձեզ կը դիմաւորեն :

Ֆրանսան իր թափանցումը կատարած է ոչ միայն զէնքի ուժով, այլեւ մշակութային, վարչական եւ դատական, ճարտարարուեստական եւ հանրօգուտ հաստատութեանց միջոցաւ : Շինած է արդիական քաղաքներ ու գիւղեր, երկաթուղիներ ու խճուղիներ, ջրանցքներ ու ջրվէժներ, հիւանդանոցներ ու զօրանոցներ, օդակայաններ ու նաւահանգիստներ, սառնարաններ ու սպանդանոցներ :

Ամփոփ ակնարկ մը նետենք այն վերաշինական ճիգերուն վրայ, որ կատարուած են այս երկրին մէջ եւ դեռ պիտի կատարուին : Երկիր մը, որ բնական հարստութիւններն ու հնարաւորութիւնները դեռ լիովին չեն բացուած եւ որ դեռ, շատ պէտք ունի ստեղծագործ բազուկներու :

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ.— Ալժերիան երկաթուղիով կապուած է ոչ միայն Օրանի եւ Քոնսթանթինի, այլեւ Թունուզի եւ Մարոքի հետ : Շուրջ 5400 քիլոմեթր երկայնութեամբ երկաթուղի է շինուած այս հսկայ երկրի կուրծքին վրայ, որ, անշուշտ, քիչ է, բայց կը բաւէ ժողովուրդի անմիջական պէտքերուն : Գործնական աշխատանքներ կը տարուին անդրսահարեան գծին վրայ, ուր, քանի մը տարիներու ընթացքին, չոգեկառքը պիտի ճեղքէ, հաւանօրէն, Սահարայի անապատը մէկ ծայրէն միւսը, չփոթութեան մատնելով ուղտի կարաւանները : Ֆլաթէր, Տուլ, Փալա եւ Զօր. Լափէրին զգացած, տեղին վրայ ուսումնասիրած են այդ կարելիութիւնները եւ զոհ դարձած Թուարէկներու գնդակին : Ներկայիս կազմակերպուած է անապատի ոստիկանութիւնը ,— կոմ Շամպա կոչուած Արաբներու գործակցութեամբ :

ՃԱՆԻՂԻՆԵՐ.— Տեղատարափ անձրեւները, չատ մը վայրերու մէջ, Ալժերիոյ հողը դարձուցած են խորտուբորդ : Վայրավատին ձորեր ու խորխորատներ, ժայռեր ու խարակներ չատ կը դժուարացնեն խճուղիներու եւ ճամբաներու շինութիւնը : Հակառակ բնական արգելքներուն, խիտ արդիական, երեսունեւհինգ ազգային խճուղիներ են շինուած, 7670 քիլոմեթրի վրայ : Ճանապարհ, խճուղիներ կան, որ կը մաղլցին հազարաւոր մեթր բարձրութեան վրայ, Ֆօտ – Նասիոնալի, Պէնի – Մանսուրի եւ Ձիւրձիւրայի կողմերը : Բացի խճուղիներէն, քարաչէն ճամբաներ կան, չուրջ 40 հազար քիլոմեթրի վրայ : Եւ տակաւին, անվերջ կը շինուին ու կը նորոգուին, որովհետեւ պատերազմի առեն, դաշնակից ծանրամարմին հրաձայլերը աւերած էին :

ՆԱԻԱՀԱՆԳԻՍՏՆԵՐ.— Արեւելքէն արեւմուտք, Ալժերիոյ ծովափնեայ մասերը, տասներմէկ հազար քիլոմեթր երկայնութիւն ունին : Այս ընդարձակ տարածութեան վրայ, փռուած են առաջնակարգ եւ երկրորդական նաւահանգիստներ : Ի հարկէ, ծովային բաղնիքներն եւս չատ են, ուր ժողովուրդը, ամառուան հեղձուցիչ տաքերուն, կ'երթայ զովութիւն փնտռելու :

Այս մարզին մէջ եւս, վերանորոգչական աշխատանքները աչքի կը զարնեն : Շերտ, շերտ ծովէն դուրսցած հողամասերուն վրայ, կը բարձրանան գեղեցիկ շինութիւններ, քարափներ, նաւերու մերձեցման դիւրութիւն ընծայելու համար : 8 Նոյեմբեր 1942ին, դաշնակից նաւատորմիղը մեծ դժուարութիւններու պիտի ենթարկուէր, եթէ Ալժերիոյ նաւահանգիստները այդ դիւրութիւնը չընծայէին :

Ամէնէն կարեւոր նաւահանգիստներն են Ալժէ, Օրան, Պուժի, Պոն եւ Ֆիլիփվիլ : Երկրորդականները՝ Մոսթականէմ, Արզէօ, Պէնի – Սաֆ, Թէնէս, Շերշէլ, Տէլիս, Ձիճէլի, Քօլօ, Լաքալ եւայլն : Մանուարապէս Ալժէն եւ Օրանը ամէնէն բանուկ նաւահանգիստներն են :

ԱՄԲԱՐՏԱԿՆԵՐ (barrage).— Ֆրանսական իշխանութեան «նուրբ քաղաքականութիւնը» այս անկրկի եւ արեւէն խանձուած երկիրը օժտած է արդաւանդ հողամասերով : Թումբեր, ամբարտակներ, ջրամբարներ եւ ջրանցքներ կը մաքառին երաշտութեան դէմ :

Տասնմէկ ամբարտակներ կը գործեն, ներկայիս, եւ ցորենի դաշտերուն ու այգիներուն ջուր կը ճարեն : Ամէնէն կարեւորներն են Համիզի, Կրիպի, Ուէտ – Ֆոտայի, Պուքտայի, Պու–Հանիֆիայի, Պէնի – Պահադլի, Զարեզդայի եւ Ուէտ Ֆեսալի ամբարտակները, որոնք կը կուտակեն 460 միլիոն խորանարդ մեթր ջուր, 170 հազար հեկտար տարածութիւն ոռոգելու համար : Մրա – զուած է ութ նոր ամբարտակներ եւս շինել : Ներկայիս, ճարտարագէտները հսկայ աշխատանք կը կատարեն Շօթերու (կայուն աղլիճեր) ջուրը խնայելու եւ գոլորշիացման առաջքն առնելու :

ԴՊՐՈՑՆԵՐ.— Ալժէն իբրեւ համալսարանական քաղաք, օժտուած է չատ մը մասնագէտներով եւ երկրորդական դպրոցներով : Միւս քաղաքներուն մէջ ալ կան նախակրթարաններ եւ միջնակարգ դպրոցներ : Կրթական ծրագրի տակ – տակէտէն ոչ մէկ տարբերութիւն ունի Ֆրանսայէն :

Ամէնէն կնճռոտ խնդիրը, արաբ մանուկներու դաստիարակութեան հարցն է : Աչակերտները չատ, բայց դպրոցները՝ քիչ : Եօթը միլիոն արաբ ազգաբնակութեան մէջ, վեցէն տասնըչորս տարեկան դպրոցական մանուկներու թիւը կը հասնի միայն 180 հազարի : Ֆրանսացի մանկավարժներ կ'ուզեն որ արաբ մանուկները ֆրանսերէն սորվին, ֆրանսական ոգիով դաստիարակուին, ֆրանսական ապրելակերպ մը ընդունին : Արաբ ծնողքը կ'ուզէ որ իր զաւակները արաբերէն սորվին, արաբական ոգիով դաստիարակուին, արաբական ապրելակերպ մը ընդունին : Ասոնց միջեւ կայ հակասութիւն մը, որ կը դժուարացնէ ֆրանսական դպրոցներու տարածումը :

*Ֆրանսական դպրոցներուն մէջ, արաբ մանուկները կը ստանան ֆրանսական ոգիով դաստիարակութիւն մը, որ կը տարբերի իրենց ծնողքներուն ոգիէն : Ասոնք կը ստանան ֆրանսական ոգիով դաստիարակութիւն մը, որ կը տարբերի իրենց ծնողքներուն ոգիէն : Ասոնք կը ստանան ֆրանսական կրթութիւն, որ կը տարբերի իրենց ծնողքներուն ստացած կրթութեն

Թուրիոյ ներիհն հոգերը

33 ԳՆԴԱԿԱՀԱՐԵԱԼՆԵՐՈՒ ԴԱՏԸ

Թուրք թերթերը զանազան մանրամասնու – թիւններ կը հրատարակեն դատավարութեան մը մասին, որ կրնայ ծանրակշիռ հետեւանքներ ու – նենալ :

Եօթը տարի առաջ (1942ին), Վանի էօզալփ դատարին մէջ 33 հոգի դնդակահարուած են ա – ռանց դատավարութեան : Այս մասին հարցապն – դում եղաւ այս տարի, Ազգ· ժողովին մէջ, եւ , բուռն վիճաբանութիւններէ վերջ խնդիրը յանձ – նուեցաւ դատական իշխանութեան :

Կատարուած քննութեանց հետեւանքով, ձեր – բակալուեցան Ա· բանակի նախկին հրամանատար վաստակաւոր զօրավար Մուսթաֆա Մուղլալը, զօրավար Բասիմ Սալթուք, գնդ· Շիւքրիւ Սէօ – գէն, հարիւրապետ Վահէթ Եիւղիէլ, պահեստի տեղակալ Պիլալ Պալի եւ պահեստի տեղակալ Նէ – ազէթ Պիլկէդ իրենց պատասխանատու :

Ազգ· պաշտպանութեան գործակալութեան տեսչութիւնը Սեպտ· 4ին ալ գումարուելով Զօր· Հաղ – դը Ապզուղի նախագահութեամբ, չարունակեց դատել պատասխանատուները : Ձերբակալուած սպաներուն պաշտպան փաստաբանները գրաւեցին իրենց տեղերը : Առեանին նախագահը անպատեհ դատ արձագանգել դատավարութեան մանրա – մասնութիւնները, ըսաւ որ լրագրողները միայն իրենց ունկնդիր կրնան ներկայ ըլլալ ու աւելցուց որ յետագայ դատավարութիւնները դռնփակ տե – ղի պիտի ունենան :

Ապա լսուիլ սկսան ամբաստանեալները :կը սպաս – ուի որ կարդ մը անձնաւորութիւններ իրենց վկայ լսուին, նոյնիսկ մէկ մասը իրենց ամբաստանեալ դատարանի առջեւ հանուի :

Դէպքին պատասխանատուներուն համար , ըստ պատժական օրէնքի 450րդ յօդուածին, մա – հապատիժ կը պահանջուի :

ԲԱՆՈՒՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Պոլսոյ հիւսուածեղէնի բանուորները Սեպտ· 4ին հրապարակային ժողով մը գումարեցին ի – յուպի մէջ, բողոքելով կառավարութեան եւ Հալք կուսակցութեան կարգադրութեանց դէմ : Կը մասնակցէին 500է աւելի բանուորներ : Սէնտիքա – յի նախագահ Մէհմէտ Կիւլէր դառն դանդատներ յայտնելով ըսաւ ·

— « Պէտք չէ մեծ բան մը ակնկալել սէնտի – քաներու ներկայ օրէնքէն : Թուրք բանուորը քէ – չով կը զոհանայ, անձնազոհ է եւ աշխատասէր : Հակառակ ասոր, երբ ուզէ իր իրաւունքները պաշտպանել, անմիջապէս երբ «համաձայնավար» կ'ամբաստանուի եւ այս մուրը կը քսեն ճակատին : Մենք չենք հանդուրժեր որ այս երկիրը ոտքի կո – խան ըլլայ, եւ մենք պատրաստ ենք մեր արիւնին վերջին կաթիլը տալու :

Սէնտիքայի ընդհ· քարտուղար Շապան Երլ – տրզ ըսաւ ·— Սէնտիքաներու Միութիւնը կը դէ – կավարուի մութ ուժերու կողմէ, սէնտիքաներու շահերը ոտնակոխ կ'ըլլան, գործաւորները քա – համ կարգադրութիւններու առարկայ կ'ըլլան ,իսկ

ՄԱՆՈՒԷԼ ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ «ՕՇԻՆ ՊԱՑԼ»

Մանուէլ Մարութեան, որ Լ· Շանթի «Օշին Պայլ»ը պիտի ներկայացնէ կիրակի օր, պատա – նեկան տարիքէն կապուած է թատրոնին, ի սպաս դնելով իր ամբողջ ուժը :

Բնիկ Վանեցի, Մարութեան, դեռ պատանի, 1915ին իր հայրենակիցներուն հետ կը դաղթէր կովկաս, երբ ռուսական բանակները եւ հայ կա – մաւորները կը քաշուին Թրքահայաստանէն : Ե – րեւանի մէջ կը մտնէ Թեմական դպրոց : Դեռ ա – շակերտական նստարանէն կը մասնակցի սիրող – ներու եւ դերասանական խումբերու կողմէ կազ – մակերպուած ներկայացումներուն :

Շուտով կը գրաւէ Ց· Զարիֆեանի ուշադրու – թիւնը եւ կը դառնայ անոր ամէնէն սիրելի երի – տասարդ աշակերտներէն մէկը :

1921ին Հայաստանէն կը դաղթէ Թաւրիզ, ուր դերասան Թաշճեանի ղեկավարութեամբ կը մաս – նակցի դրեթէ բոլոր հայկական ներկայացում – ներուն :

Նոյն տարին տարագիր ուսանողներ կը հիմ – նեն Ուսանողական դերասանական խումբ մը, ո – րուն լաւագոյն անդամներէն մէկը կը դառնայ Մարութեան : Խումբը կ'որոշէ այցելել բոլոր հայ – կական դաղութները եւ հանրել ԵւրոպաուսանԷ – լու համար : Եւ արտակարգ յաջողութիւն կը դա – նէ ամէն տեղ՝ Ղազուին, Թէհրան, Համատան, Պաղտատ, Հալէպ, Պէյրութ, Աթէնք : Ինք հոգա – լով իր ծախքերը, չնորհիւ կազմակերպուած ներ – կայացումներու, մէկուկէս տարի վերջ կը հասնի Փրակա, ուր խումբին անդամները կը տեղաւոր – ուին բարձրադոյն վարժարաններու մէջ :

Մարութեան կը փորձէ դիւղատնտեսութիւն սորվիլ, սակայն չատ չուտ թատրոնի կարօտը եւ արուեստագէտի կոչումը կը ստիպեն հեռանալ Փրակայէն եւ անցնիվԼիննա ուր ստանալով փոք – րիկ թոշակ մը մեկենասէ մը, ջերմօրէն կը նուիր – ուի թատերական աշխատանքներուն, աւստրիա – կան յայտնի ուսուցիչներու ղեկավարութեամբ :

Այդ օրէն ի վեր Մարութեան չէ լքած բեմը :

մեր միութիւնն ալ պարզ հանդիսատես մըն է : Սումէր Պանքը եւ մասնաւոր գործարանները 50 միլիոն ոսկիի կերպասեղէն ունին ի ձեռին, հա – կառակ ասոր, անընդհատ ներածում կ'ընեն դուր – սէն, մէկը չի մտածեր հիւսուածեղէնի գործա – տորներուն վրայ : Զենք հասկնար թէ ինչու այս – քան ներածում կ'ընեն, պարզապէս քանի մը վա – ճառական դոհ ձգելու համար· քանի քանի անդամ բողոքեցինք աշխատանքի գործադարձութեան , բայց մեր բոլոր դանդատները նկատի չառնուե – ցան :

Ճառախօսներէն Հասան Եչիլերմագ ըսաւ ·— Մեր երկրին համապատասխան աշխատանքի օ – րէնք մը չունինք տակաւին· սէնտիքաներէն չա – տեր միութեան ձեռքը խաղալիկ եղած են· առաջ խոսում, բայց ոչ մէկ արդիւնք : Տղայ էի, կ'ը – սէին թէ աշխատանքի օրէնքը պիտի բարեփոխ – ուի, մեծցայ եւ երկու զաւակներու հայր եղայ , նորէն միեւնոյն յանկերգը կը լսեմ· իմ տղաքս անդամ չպիտի տեսնեն օրէնքներու բարեփոխու – մը » :

կը չրջի գրեթէ բոլոր հայաչատ գաղութները, Ի – րան, Սուրիա, Լիբանան, Կիպրոս, Ֆրանսա, Ե – գիպտոս, Պալքանեան երկիրներ, ամէն տեղ պա – տնելով ջերմ ընդունելութիւն :

Մարութեան միեւնոյն ատեն դրող է ունի դեղեցիկ եւ թեւաւոր ոճ : Գրած է թատերախա – ղեր, որոնցմէ «Կոմիտաս վարդապետ»ը հրատա – րակուեցաւ «Հայրենիք» ամսագրին մէջ :

Ստորագրած է արժէքաւոր յուշեր Զարենցի, Մահարիի եւ ուրիշ հայ դրագէտներու մասին («Նայիրի» ամսագիր) : Միաժամանակ իր աչ – խատակցութիւնը բերած է Միջին Արեւելքի թեր – թերուն :

Այժմ կը մեկնի Հարաւային Ամերիկա, փա – րիզի մէջ տալով իր միակ ներկայացումը, «Օշին Պայլ», մասնակցութեամբ Տիկին Մարութեանի եւ լաւագոյն ուժերու :

Փարիզահայութիւնը բազմութեամբ լեցնելով թա – տերասրահը, իր յարգանքի բաժինը բերած պիտի ըլլայ տաղանդաւոր արուեստագէտին, որուն թատերական գործունէութեան 30ամեայ յոբել – եանը տօնուեցաւ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ :

Ուրեմն ժամադրուեցէք, այս կիրակի Sarah Bernardի թատրոնը :

Ս· ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԼԵՒՈՆ ԳԱՐԱԽԱՆ ՍԻՐՈՑ ԶՈՀ ?

Ե· Միութեան պաշտօնատար Քրիլօվի օրա – դիրը, որ կը հրատարակուի «Ժուռնալ տը Ժը – նե»ի մէջ հետեւեալ պատմութիւնը կը պատմէ ·

— « Կնոջս հետ մեծ օփերան դացի, «Կար – միր Մկոնը» անուն «պալ»էն տեսնելու համար , որ կը խաղար Հոչակաւոր պարուհի Սեմենովա : Պարսուքով, որ մեզի կ'ընկերանար, այդ պարու – հիին պատմութիւնը ըրաւ մեզի :

Այդ թարմատի պարուհին գրաւեց արտաքին փոխ դործավար Գարախանի ուշադրութիւնը, որ չատ դեղադէմ մարդ մըն էր, երեւանէն հարուստ Հայու մը զաւակը : Մանկամարդ պարուհին Սե – մենովա սիրահարեցաւ Գարախանի :

Ու ամուսնացան անոնք : Գարախան խենդի պէս կը սիրէր իր կինը, ու Արեւելքցիի նման նա – խանձոտ էր : Ուստի, ամէն թատերական պատյա – ներու ատեն, իր կնոջ կ'ընկերանար : Նոյնիսկ փարիզ դնաց, ուր Սեմենովա յաղթանակ տարաւ Օփերայի մէջ, 1935ի : Մեծ մաքրագործումին ա – տեն, դաղտնի ոստիկանութեան պետ եէժով սի – րահարեցաւ այդ պարուհիին : Ու մէջտեղէն վեր – ցնելու համար նախանձոտ ամուսինը, ձերբակա – լեց զայն, սա ամբաստանութեամբ թէ ճափոնա – կան լրտես մըն էր : Գարախան դնդակահարուե – ցաւ : Իսկ Սեմենովա երկու անդամ փորձեց անձ – նասպան ըլլալ··· : Սեմենովայի պարը կը դիտէի : Արդարեւ, եղերական բան մը կար անոր չարժում – ներուն, քալուածքին ու դարձդարձիկ պարին մէջ : Աչքերը խոշոր բացուած էին իր դէմքին վը – րայ, ու կարծես ունէր այն օրուան արտայայտու – թիւնը, երբ Սթալինի դիմած էր, որպէս զի չնոր – հէ Գարախանի կեանքը : Սթալին պատասխանեց թէ չէր կրնար բան մը ընել, քանի որ Գերագոյն Առեանը դռնփակ նիստի մը մէջ դատապարտած էր Գարախանը : Ցետոյ Սթալին ըսաւ թէ կալինի – նի դիմելու էր : Նոյն դիշերն իսկ Գարախան դըն – դակահարուեցաւ :

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱԻ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ· ՄԱՄ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

ԺԲ·

ԳԱԳԻԿ Բ· ԹԱԳԱՒՈՐ

Ո՞վ էին եկողները, բարեկա՞մ թէ թշնամի : Դեռ եւս չէր պիտեր եւ կասկածանքով կը նայէր հե – ռուն, խումբը մօտեցաւ եւ պատանի Գագիկին սիրտը թունդ ելաւ, նկատելով Ծերունի Վահրա – մը եւ քանի մը իշխաններ :

Բայց խումբը արդէն մօտեցած էր բերդին :

— Լեւոնիկ, նայէ : Վահրամ իշխանը ինք ան – ձամբ մեր մօտ կուգայ· արդեօք ի՞նչ կը նշանակէ այդ, կ'երեւայ թէ կարեւոր բան մը պատահած է Անիի մէջ,— ըսաւ Գագիկ դառնալով մօտը կե – ցած Լեւոնիկին :

— Այո, սէր իմ, կարեւոր բան մը ըլլալու է անշուշտ : Իշխաններուն մէջ կը տեսնեմ նոյնիսկ եղբայր Հարպիկը եւ Ստեփանիկը, — պատաս – խանեց Լեւոնիկ անթարթ նայելով խումբին :

— Գնա, Լեւոնիկ, հրամայէ ամրոցին դըռ – ները բանալ եւ ընդունիլ մեր իշխանները՝ ինչպէս որ պէտք է :

Լեւոնիկ խոնարհ դլուխ տալով հեռացաւ : Քիչ ետք խումբը ամրոց մտաւ : Գագիկ անցաւ բերդի հիւրասենեակը, ուր սրտատրոփ սպասեց հայրենասէր իշխաններուն : Անոնք չուշացան : Պահ մը ետք արդէն կը դտնուէին Գագիկի ներ – կայութեան· խոնարհ բարեւ տուին անոր եւ ը – սին ·

— Ողջոյն քեզ, Հայոց թագաւոր : Գագիկի աչքերը փայլատակեցին · դէմքը սառցաւ տեսակ մը չառադունում, որ աւելի դեղեցկացուց զայն եւ վեհ արտայայտութիւն մը տուաւ անոր :

Գագիկ քանի մը վայրկեան լուռ կեցաւ չփո – թած յուզմունքէն· յետոյ մօտենալով Վահրամ իշխանին համբուրեց անոր ձեռքը, եւ իշխաննե – րուն դառնալով ըսաւ ·

— Դուք, ով, իշխաններս, պատմեցէք ինծի իմ սիրած հայրենիքիս վիճակի մասին : Ի՞նչ դը – րութեան մէջ է Անին :

— Թագաւոր, ամէն րոպէ Անին ձեզ կը սպա – սէ : Բազրատունեաց թախտը ձեզ կը սպա – սէ նոյնպէս , որպէսզի նենգ ու փառամոլ մարդիկ այլեւս աչք չունենան անոր վրայ· ըստ օրինի ձեզ կը պատկանի ան : Ահա ձեր ոտքերուն առջեւ կը դնենք մեր սուրերը, կ'երդնունք հաւատարիմ մնալ ձեզ եւ մեր կեանքը զոհել ձեր ու հայրենիքի փրկութեան համար ·— Ըսաւ Վահրամ իշխանը եւ սուրը մերկացնելով դրաւ Գագիկի ոտքերուն առ – ջեւ : Նոյն ըրին միւս իշխաններն ալ, յետոյ միա – բերան դոչեցին ·

— Կ'երդնունք :

— Ես կը հաւատամ ձեզի եւ կ'ընդունիմ ձեր առաջարկը : Թող այժ եւ կարողութիւն տայ Աստ – ուած ինծի տանելու այս ծանր լուծը, որպէսզի ամօթապարտ չմնամ թէ իրեն՝ Աստուծոյ թէ հայ – րենիքիս առջեւ :

— Եւ թող Աստուած պահէ ձեր կեանքը, թա – գաւոր , Հայաստանը այս պահուս կը դտնուի խիստ երերուն դրութեան մը մէջ, եւ կարելի է կործանի մեր պապերուն աւանդ ձգած դահը :

« Ցոյնը եւ ներքին թշնամին կ'ուզեն քարու – քանդ ընել երկիրը եւ դահը : Ցոյնը այնքան սար – սափելի չէ, որքան ներքին թշնամին, որ անտե – սանելի ցեղի մը պէս կ'աշխատի դահին հիմերը փորել :

Ազգը, Յովհաննէս թագաւորի մահէ վերջ , անգլուխ մնացած յուսահատ կը տատանէր :

« Հիմա ան ալ չուզեր բազրատունեաց դահը թախտը տեսնել, եւ կը խնդրէ ձեզմէ տէր կանդ – նիլ անոր, բարձիլ այդ դահին վրայ :

Մենք՝ իշխաններս, Պետրոս Կաթողիկոսի հետ միաբանած, համոզուեցանք որ ժողովուրդին պահանջը արդարացի եւ անյետաձգելի է : Անիի հայարումէկ եկեղեցիները ձեզի կը սպասեն, ազ – գը կ'ուզէ տեսնել ձեր դլուխը զարդարուած թա – գաւորական թագով եւ ուսերնիդ ձգուած արքա – յական ծիրանին : Ու այս է նաեւ մեր խնդրանքը» :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՑՎԱՉԵԱՆ·Ց

Իսրայէլ կը մերժէ Երուսաղէմի միջազգայնացումը

Երէկ հաղորդած էինք թէ Ազգաժողովին հաշտարար յանձնախումբը ծրագիր մը մշակած է, միջազգայնացնելու համար Երուսաղէմը, երկու մասի բաժնելով զայն։

Իսրայէլի կառավարութիւնը Դշ. օր վճռած ալ էր մերժել այս ծրագիրը, նախապարակաս ժողով մը վերջ։ Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ յանձնախումբին ծրագիրը կ'անտեսէ զերիչխան նպատակն հիմնական խնդիրը Երուսաղէմի մէջ։ «Կարելի չէ տեւական կարգադրութիւն մը հաստատել Երուսաղէմի մէջ, առանց դրապէս լուծելու խնդիրը։ Ծրագրին մէջ կան կարգ մը կէտեր որ անընդունելի են Իսրայէլի եւ Երուսաղէմի հրեայ ժողովուրդին համար»։

Պաշտօնական զեկոյցը բացորոշապէս կ'ազդարարէ թէ խորհրդութեանց դուռ պիտի բանայ որ եւ է կարգադրութիւն որ «հրէական Երուսաղէմը կը բաժնէ Իսրայէլի կենդանի մարմինէն»։

Արտաքին նախարարը իր պաշտօնակիցներուն առջեւ պարզելով խնդիրը, բացատրեց նոր ծրագրին անպատեհութիւնները։ Իսրայէլ մասնաւորապէս կը վախնայ որ երբ միջազգային հսկողութեան տակ անցնեն լայն տարածութիւններ, Երուսաղէմի շրջանին մէջ, Արաբներու թիւը կ'աւելնայ եւ Հրեաները մշտնջենապէս փոքրամասնու-թիւն կը մնան։ Ներկայիս բուն քաղաքին հարիւր հազար Հրեաները մեծամասնութիւն կը կազմեն, մէկի դէմ երկու։ Բայց շրջականները կը գտնուին Արաբներու տիրապետութեան տակ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂՂՈՎ

*ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԶՈՐՍ ԿԱՐՏԻՆԱՒՆԵՐԸ շրջաբերական մը հրատարակեցին, որ կը լուսաբանէ Պապին վերջին կոնդակը՝ համայնավարներու եւ բանադրանքի մասին։ Շրջաբերականը պատրաստուած է Սեպտ. 8ին եւ կը բաղկանայ 3000 բառերէ, բայց նոր մէջտեղ կը հանուի։ Զորս կարմնիները համայնավարութեան հետ կը դատապարտեն նաեւ դրամատիրական կարգուսարքը։ Թխտելով հանդերձ այն կարծիքը թէ հակաբոլշեւիկ խաչակրութիւն մը բացուած է, զգուշութեան յորդորներ կ'ուղղեն կաթոլիկներուն։ Կ'ազդարարեն թէ բանադրանքը պիտի գործադրուի այն հաւատացեալներուն հանդէպ որ կ'անդամագրուին կամ կ'օգնեն համայնավար կազմակերպութեանց։ — Համայնավար երեսփոխան մը, Ժլորիմոն Պոնթ, անմիջապէս պատասխանեց այս շրջաբերականին «դայթակղեցուցիչ» գտնելով եւ պիսկոպոսներուն վերագրելով

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր. - Ամսա. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գինը 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Samedi 17 Septembre 1949 Շաբաթ 17 ՍԵՊՏ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5951–Նոր շրջան թիւ 1362

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԱՐՉԱՑԻ ՏԱՐԵԳԱՐՁԸ

Ֆրանսական Բանակի Նախկին Հայ Ռազմիկներու Միութիւնը Մարսիլիոյ մէջ այս կիրակի մեծ շուքով կը տօնէ Արարչի ճակատամարտին 31րդ տարեդարձը:

Հանդիսութեանց ներկայ պիտի ըլլան Պուշ տիւ Ռոնի նահանգապետը, 9րդ շրջանի ընդհ. հրամանատար զօրավարը, նաւային ուժերու հրամանատար ծովակալը, ինչպէս նաեւ Ֆրանսացի ռազմիկներու եւ զերիներու ընկերակցութեանց ներկայացուցիչները՝ իրենց դրօշներով: Պատարագ, հոգեհանգիստ եւ հացկերոյթ: Ամբողջ օրը յատկացուած Արարչին :

Երբ բոլորը կը թուին մոռցած ըլլալ այս փառահեղ թուականը, Մարսիլիան է միայն, որ ամէն տարի իր Ռազմիկներու Միութեան խանդավառ ոգիով կը տօնէ կենդանութիւն կուտայ Արարչի տարեդարձին, զայն դարձնելով Ֆրանքեւ-հայկական բարեկամութիւնը պանծացնելու դէպի առիթ մը :

Արարան խորհրդանշանն է Ֆրանքեւհայ զէնքի եղբայրակցութեան, համաչխարհային առաջին պատերազմի ընթացքին, Պաղեստինի ճակատին վրայ:

Նախ քան Սրեւելեան Լեգէոնի կազմութիւնը, Ֆրանսայի մեր հայրենասէր կամաւորները արդէն իսկ հարիւրներով միացած էին Ֆրանսական բանակին, 1914ի ընդհանուր զօրաշարժէն անմիջապէս վերջ, կուռելու համար գերմանական զինուորապաշտութեան դէմ: Մեր կամաւորները անձնուիրութեամբ կատարեցին իրենց պարտականութիւնը եւ թափեցին իրենց արիւնը՝ յանուն ազատութեան եւ արդարութեան :

Փարիզի Հայոց եկեղեցիին առջեւ կանգնած հայ կամաւորի արձանը յաւիտենական վկան է անոնց զոհողութեան: «Հայրենիքին համար» նուիրատուած մեր զինուորներու անունները մարմարիոնի վրայ քանդակուած են նոյն եկեղեցիին մէջ :

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմին եւս Ֆրանսաբնակ մեր եղբայրները իրենց արեան բաժինը բերին հիւրընկալ երկրին՝ հազարաւոր զինուորներով ու զերիներով :

1914ին, ասպետական Ֆրանսային օգնութեան փութալով, մեր կամաւորները անոր եւ իր դաշնակիցներու յաղթանակին մէջ կը տեսնէին ժողովուրդներու, անոնց չարքին նաեւ հայ ժողովուրդի ազատագրումը :

Կամաւորներ ունեցանք նոյնպէս, եւ աւելի մեծ թիւով, կովկասեան ճակատին վրայ: Անոնց սխրագործութիւնները ծանօթ են բոլորին:

1915ի Մեծ Եղեռնը ցնցած էր ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհի խիղճը: Իսկ Եգիպտոսէն մինչեւ Ամերիկա, ազատ երկինքի տակ ապրող հայ կարիճները առիթ կը փնտռէին իրենց վրէժը լուծելու յարդարար Թուրքէն:

Մեծ դաշնակիցները իրենց պատերազմական ծրագիրներուն մէջ դրեր էին նաեւ հայ ժողովուրդի ազատագրութիւնը Թրքական անարդ լուծէն: Վարչապետներ ու նախարարներ, Ֆրանսայի Թէ Անգլիոյ խորհրդարանի բեմերէն պաշտօնական խոստումներ կը չռայլէին:

Ազգային Պատուիրակութիւնը Փարիզի մէջ կը համաձայնէր Ֆրանսական իշխանութեանց հետ՝ Հայերէ բաղկացած Լեգէոն մը կազմելու համար, Ֆրանսական դրօշի տակ :

1916ին մարմին կ'առնէր Արեւելեան Լեգէոնը, որ բացի սուրիական դիմադրական մը, ամբողջովին կը բաղկանար Հայերէ: Մեծ թիւ կը կազմէին Միացեալ Նահանգներէն եկած կամաւորներն ու Մուսա Լերան հերոսամարտէն վերջ Եգիպտոս (Փորթ Սայիտ նաւահանգիստը) ապաստանած մեր հայրենակիցները :

Երկար տարի կիլիկոսի մէջ մարզուելէ ետք, Արեւելեան Լեգէոնը փոխադրուեցաւ Պաղեստինի ճակատը, որ կը դառնար զօրավար (ետքէն մարշալ) Ալէնպիի հրամանատարութեան տակ :

Անգլիացիք տառնձնած էին այս ճակատի դործողութեանց պատասխանատուութիւնը : Մեռեալ Ծովէն մինչեւ Միջերկրական երկարող ճակատին վրայ Ալէնպի կեդրոնացուցած էր աՀազին ուժ, մեծ թիւով Աւստրալիացի, Նոր Զելանտացի եւ Հնդիկ զինուորներ, թնդանօթաձիգներ ու հեծելազօրքեր :

ՊՈԼՍՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱԿԱՆ ԿՆՃԻՌԸ

Կիլիկիոյ կաթողիկոսին պնդումին վրայ, որպէսզի կարելի ըլլայ երկու կողմերը լսելով որոշումի մը գալ, Պոլսոյ պատրիարքական տեղապահը իր կողմէ Պ. Թորոս Ազատեանը ղրկած է Անթիլիաս, հարկ եղած բացատրութիւնները տալու համար, ինչպէս դրեցինք երէկ :

Գարեգին կաթողիկոս արտօնած է Պախթիյարեան վրդ.ը քարոզել Պէյրութի բատիօյի կայանէն Սեպտ. 4ի կիրակի օրը :

Պոլսոյ պատրիարքարանի խնդիրը քննելու եւ վճռելու համար եպիսկոպոսական ժողով մը պիտի գումարէ :

ՆՈՐ ՄԻԼԻՈՆՆԵՐ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՑ

Ամերիկայի Էքսփորթ – Էմփորթ դրամատունը վերջերս 20 միլիոն տոլարի փոխատուութիւն մը ըրած էր Թիւրքիոյ կառավարութեան: Նոյն դրամատունը այժմ 25 միլիոն տոլարի նոր դուրս մը կ'առաջարկէ: Իսկ դրամատիրական ուրիշ խումբ մը 35 միլիոնի փոխատուութեան ծրագիր մը կ'ուսումնասիրէ :

Միւս կողմէ Անգլիա կը բանակցի Եուկոսլաւիոյ հետ առեւտրական դաշնագիր մը կնքելու համար, որու հետեւանքով ութը միլիոն սթերլին փոխ պիտի տայ :

Այս բոլոր դանձերով Թիւրքիոյ երկիրը պիտի կրնայ իր ազգաւ տնտեսութիւնը բարելաւել եւ տոկալ Կոմինֆորմի յարձակումներուն :

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՆ յանձնաժողով մը

Կազմուեցաւ Թումանիոյ մէջ, որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ կառավարութեան որոշումներուն ճշդիւ գործադրութեան հսկել եւ արդիլել ընկերվարութեան կառուցման դէմ ամէն խափանարար արարք: Այս յանձնաժողովին հակակչռին պիտի ենթարկուին նախարարութիւնները, պետական հաստատութիւնները, պետութեան գործադիրմարմինները, աշխատանոցներն ու սպառողականները, ինչպէս նաեւ զինուորական վարչութեան տեսչական բաժինը :

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ միջազգային դիւանին (Ժընեվ) հաշիւներուն համաձայն անգործութիւնը աւելցած է աշխարհի ամէն կողմը: Միայն Միացեալ Նահանգներու մէջ անցեալ տարուան վրայ մօտաւորապէս մէկուկէս միլիոն աւելցած են անգործները:

ՄԱՐԻՇԱԼ Ֆոն Մանշթայի դատավարութեան ընթացքին կարդացուեցան փաստաթուղթեր ո-րոնց համաձայն գրաւեալ երկիրներու ռուս ժողովուրդին դէմ խստութիւններ գործադրած է կռիւի դիծին վրայ եւ նոյնիսկ տղաքներու մաքրել տըւած է ականները:

ՓԱՐԻԶի թաղերուն եւ Անիէրի ու Արժանթէօյի մէջ, վերջին 24 ժամուան մէջ վեց դինեալ յարձակում գործուած ըլլալով, ոստիկանութիւնը յայդնեցաւ ձերբակալել անոնց հեղինակները որոնք բոլորն ալ Արաբներ են :

ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆ եւ յայտնի դրագէտ վիբրա-բոյժ Փրօֆ. Մօնոթ պատուոյ լեգէոնի հրամանատարութեան աստիճանին բարձրացաւ :

Մասնաւոր անկիւն մը յատկացուած էր Արեւելեան Լեգէոնին :

1917 Դեկտեմբերին իննսած էր Երուսաղէմը եւ Թուրք բանակը՝ կիսովին քայքայուած, բռնած էր Նապլուս – Հայֆա – Նազարէթ պաշտպանողական դիծը:

Գերման Լիման Ֆոն Զանտէրս փաչան ընդհանուր հրամանատարն էր «Երլտրըմ» (Շանթ) ուռուցիկ տիտղոսը կրող բանակներուն, որոնցմէ 7րդին (Նապլուս) հրամանատարն էր Մուսթաֆա Քէմալ եւ 8րդինը (Թուլքէրէմ)՝ Ճէվատ փաչա:

Երկուստեք անդադար գործունէութիւն կը տիրէր եւ օրէ օր կը սպասուէր վճռական գործողութեանց :

1918 Սեպտեմբեր 18ի դիշերը հնչեց դերասանի ժամը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԻԼ

Ուղիներուն նոր ժողովը Ֆրանկեւամերիկեան տեսակցութիւն

Անգլիոյ, Քանատայի եւ Միացեալ Նահանգներու միջեւ սթերլինի խնդրին առթիւ եղած ժողովները վերջացած ըլլալով, կարդը եկաւ Ֆրանքեւամերիկեան տեսակցութեանց :

Երէկ այս ժողովը իր առաջին նիստը կազմեց մասնակցութեամբ Ամերիկայի արտաքին նախարար Էչիսընի, դանձային նախարար Սնայտըրի եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարար Պ. Շումանի եւ երմտական նախարարՊ.Բէչի, ինչպէս նաեւ մարշըլի ծրագրին լիազօրներուն :

Երկու երկիրներու քաղաքական եւ տնտեսական խնդիրները պիտի քննուին, առեւտրական եւ բարեկամական դաշնագիր մը կնքելու նպատակով :

Ֆրանքեւամերիկեան բանակցութեանց պիտի յաջորդէ այսօր աւելի լայն տեսակցութիւն մը, որուն պիտի մասնակցին Պելճիքայի եւ Իտալիոյ երմտական պատուիրակութիւնները: Ասոր ալ նպատակն է Իտալիոյ, Ֆրանսայի եւ Պելճիքայի միջեւ դրամական շրջանակ մը կազմելու ծրագիրը, որու ուժ կուտայ Սնայտըր :

Նախապատրաստական խօսակցութիւններով գեհինը հարթուած ըլլալով համաձայնութեան կնքումը որոշ է: Առաջին անգամ է որ Ֆրանսա եւ Ամերիկա առեւտրական դաշինք մը պիտի կնքեն: Շատ մը դժուարութիւններ հարթուած են: Այսպէս, որոշուած է որ Ամերիկա հաստատուած Ֆրանսացի վաճառականները ամերիկեան քաղաքացիներու բոլոր իրաւունքներն ու իրաւասութիւնները պիտի վայելեն, ինչ որ այնպէս չէր մինչեւ հիմա:

Ֆրանսացիք կ'ուզեն ձեռք բերել այն առաւելութիւնները որ տրուեցան Անգլիոյ:

Պ. ՇՈՒՄԱՆԻ ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ֆրանսայի արտաքին նախարար Պ. Ռոպէր Շուման Նիւ Եորք հասնելուն, չոգենաւին մէջ ընդունելով մամուլի ներկայացուցիչները յայտարարեց որ Միացեալ Նահանգներու մէջ իր տեսակցութիւնները պիտի վերաբերին դրամական եւ տնտեսական հարցերու: Իսկ ռուսական եւ իտալական դաղթավայրերու խնդիրներուն շուրջ խօսակցութիւններ միայն պիտի ըլլան եւ ոչ թէ որոշումներ պիտի տրուին:

Հարցումի մը պատասխանելով թէ Զորս Մեծերու նոր ժողով մը պիտի դումարուի՞, Պ. Շուման պատասխանեց. «առայժմ պէտք մը չեմ տեսներ նոր ժողովի մը դումարման, բացի, թերեւս, Աւստրիոյ խնդրին համար: Բայց Մայրադոյն Արեւելքի մասին ժողովի մը դումարումը անհրաժեշտ կը դտնեմ :

Խաղաղականի դաշինքի մը հաւանականութեան մասին հարցումի մը պատասխանելով՝ Ֆրանսայի նախարարը ըսաւ.— « Շատ չուտ երթալու չէ: Կը կարծեմ թէ նախ պէտք է դէպքերու լոյսովը ուսումնասիրել Ատլանտեանի դաշինքին գործելու եղանակը: Եւ արդէն ասիական խնդիրները չատ աւելի բարդ են: Այժմ Եւրոպայի մէջ տուեալներու պարզութիւն մը կայ եւ ամենակարեւոր խնդիրը որ մեր բոլորը ուշադրութեանը կը կարօտի, խորհրդային միութեան եւ իր արբանեակներուն հետ յարաբերութեանց խնդիրն է»:

Սովիէթական խաղաղասիրութիւնը կրնա՞յ փոխուիլ

Անգլիական թերթ մը թէեւ դրած էր որ Սովիէթները պիտի փոխեն իրենց քաղաքականութիւնը պալքաններու նկատմամբ, բայց Լոնտոնի պաշտօնական շրջանակները անհիմն կը նկատեն այդ լուրը: Անհաւատալի է, կ'ըսեն ասոնք, որ կրեմլին յանկարծ փոխէ իր արդի ընթացքը եւ դիջումներ ընէ արեւմտեան տէրութեանց եւ կորնդնէ երկար տարիներու պատրաստութեամբ իր ձեռք բերած պատուղները: Ընդհակառակն, ամէն ինչ ցոյց կուտայ որ ռուս դիւանագիտութիւնը կը չարունակէ խափանարարութեամբ եւ ձգձգումներով նոր դիջողութիւններ ձեռք բերել արեւմտեաններէն :

★ Միացեալ Ազգերու ապահովութեան խորհուրդին վերջին նիստին մէջ Սովիէթներու վերջին հետեւանքով չընդունուեցան Փորթուկալի, Յորդանանի, Իտալիոյ, Ֆինլանտայի, Իրլանտայի, Աւստրիոյ եւ Մէկմանի անդամակցութիւնը: Գալով Ալպանիոյ, Պուլկարիոյ, Թումանիոյ, Հունգարիոյ եւ Մոնկոլիոյ, հաւանաբար ընդունուին :

★ Սովիէթներու արտաքին նախարար Վիշինքի ներկայ պիտի ըլլայ Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին որ կը դումարուի 20 Սեպտ.ին :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԾՈՎԻՆ ՈՒ ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՄԻՋԵՒ

(ԱԼԺԵՐԻԱՆ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՑՍՕՐ)

Ե.— ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Երկրագործական բերքերը կը կազմեն Ալժերիոյ գլխաւոր արտադրութիւնը:

Բազմակնութեան պատճառաւ այս երկրի ժողովուրդը արագ կ'աճի, եւ անհրաժեշտ են արդիական միջոցներ, հողէն առաւելագոյնն առնելու համար:

1839ին, Ալժերիոյ ազգաբնակութիւնն էր մէկուկէս միլիոն: Մէկ դար վերջ, ըստ 1945ի մարդահամարին, եղած է ինը միլիոն: Տարեկան աճի միջինն է հարիւր երեսուն հազար հոգի:

Երկիրը՝ մեծ, ջուրը՝ քիչ, հողը՝ անբարե – բեր: Այն մեծ ճիգերը որ կը թափուին ամէն օր, տակաւին, անբաւարար են ջուրի հարցը նկատելու երկրորդական, սովորական երեւոյթ մը: Ճիշդ է, Սահէլի ու Միթիճայի կանանչ այգինեըրն ու մարդագետինները, ցորենի դաշտերն ու նարնջենիները, առաջին տպաւորութեամբ վերսին մշակած եւ մեծ զարկ տուած են:

Ֆրանսական տիրապետութեան ժամանակ, կառավարութիւնը մեծ դիւրութիւններ ընծայեց Ալզասցիներուն եւ Միջին Ֆրանսայէն եկած գաղթականներուն, որպէսզի այգեգործութեամբ պարապին եւ սատարեն Ֆրանսայի միջազգային համբաւին, իբրեւ ընտիր գինի արտադրող երկրի:

Արդարեւ, 1900ին ամերիկեան որթատունկերու ներածման չնորհիւ, այգեգործներուն համար նոր դարաշրջան մը բացուեցաւ: Առատ բերք եւ ընտիր գինի: Այսօր, մեծ հռչակ ունին Մասքարայի, Մէտէայի, Սահէլի եւ ուրիշ վայրերու գինիները, որոնք կ'արտածուին Ֆրանսա, Անգլիա, Ամերիկա եւ այլուր:

Ալժերիոյ մէջ, որքան առատ են երկրագործական արտադրութիւնները, նոյնքան նուազ են տեղական ճարտարարուեստական արտադրութիւնները: Ճարտարարուեստը շատ նախնական վիճակի մէջ է: Նոր միայն, սկսած են մասնաւոր ուշադրութիւն դարձնել, երկրագործական բերքը հաւաստարակչռելու համար: Պատերազմի առեն, կառավարութիւնը հարկադրուած էր Ալժերիոյ բուրդը մինչեւ Սպանիա դրկել, որպէսզի կերպասի վերածուած կրկին վերադառնար... Մեատ – ղի, պղինձի եւ թուղթի գործարաններ նոր սկսան հաստատուիլ: Քննութիւններ կը կատարուին, ծրագիրներ կը մշակուին ջրաելեկտրականայիններ շինելու, պեղումներ կատարելու, հանքային հարստութիւններ երեւան հանելու: Մէկ դար ետ մնացած է այս երկիրը, ճարտարարուեստական տեսակէտով, եւ մէկ դար վերջ, անտարակոյս, անճանաչելի պիտի դառնայ, տնտեսական զարգացումով:

Երկրին հիմնական ջիղը կը կազմէ, նաեւ, առեւտուրը, ներքին թէ արտաքին: Արտաքին առեւտուրի մասին այժմ, վաղաժամ է խօսիլ, ցորչափ ներածումն ու արտածումը, որոշ համեմատութեամբ, չեն հաւասարակշռուած:

Ներքին առեւտուրի մէջ առաջին դիրն վրայ կուգան, Հրեաները որոնք միջնորդի դեր կը կատարեն Արաբներուն եւ Եւրոպացիներուն միջեւ: Սպանիացիներն ալ, դրեթէ, մասնագիտութիւն դարձուցած են հացագործութիւնն ու երշիկավաճառութիւնը: Միւս ցեղերը, համաձայն իրենց հակումներուն եւ կարելիութիւններուն տեղաւորուած են այլազան գիծերու վրայ:

Զանազան ցեղերու գործակցութիւնը ստեղծած է հոս տեսակ մը թերահաւատութիւն: Առեւտրական բարոյական դոյութիւն չունի: Առնողն ու ծախողը, ի յառաջագունէ, պիտի ենթադրեն որ բանով մը խաբուած են: Կատարեալ արեւելեան պազար, արեւելեան բարքեր ...

Այս ամփոփ ծանօթութիւններով, ուզեցի գաղափար մը տալ այս երկրի վերելքի մասին, ուր Արեւելքն ու Արեւմուտքը կ'ողջագուրուին իրենց իւրայատուկ քաղաքակրթութեամբ:

Ուրիշ առիթով մը, թերեւս աւելի հնարաւորութիւններ ստեղծուին կանդ առնելու հանգամանօրէն, արաբական մշակոյթի, գաւառականգործակերպութեան եւ ազգագրական կեանքին վրայ:

(Վերջ) ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Երկիրը ազա՛տ, մշակոյթը ազա՛տ, լեզուն ալ հարազատ...

ԽՄԲ.— Շաբաթ օր հրատարակեր էինք երեւանի Գիտութեանց Ակադեմիայի տրուած զեկուցումը՝ բազմավաստակ ուսուցչապետներ Հրաչեայ Աճառեանի եւ Գ. Ղափանցեանի մասին: Ահաւասիկ վերջին մասը, ուր աւելի բացորոշապէս կը պարզուի սարսուռած հայածանքին բարբարոսական հանգամանքը, (*Սով. Հայաստան*, 20 Յուլիս **1949**).—

Պրոֆ. Աճառեանը — ասում է պրոֆ. Է. Ա. – դայեանը.— մինչեւ այժմ էլ կանգնած է բուր – ժուական, հնդեւրոպաբանութեան կեղծ գիտու – թեան դիրքերում եւ յամառօրէն քարոզում է նրա ռէակցիոն սկզբունքները: Բուրժուական լեզուաբան Մէյէի նման, որը պնդում էր, որ իտալական, ֆրանսական, սպանիական լեզուները հանդիսա – նում են լատիներէնի փոփոխուած ձեւեր, իսկ լատիներէնը «հնդեւրոպական նախալեզուի» փոփոխուած ձեւը, պրոֆ. Աճառեանը հայերէնը նոյնպէս համարում է «հնդեւրոպական նախալեզուի» ձեւափոխութիւնը: Իսկ այդպիսի տեսակէտը, ինչ – պէս յայտնի է, հանդիսանում է ժամանակակից աղլեւամերիկեան ռէակցիոն ռասայական լեզ – ուաբանութեան հիմքը, որը ծառայում է իմպե – րիալիստական դաղութարարական քաղաքակա – նութեան շահերին:

Հայաստանի Կ (բ) Պ կենտ. կոմիտէի որոշ – ման մէջ յատկապէս բնութագրուած է նաեւ պրոֆ. Գ. Ղափանցեանի գործունէութիւնը: Այդ ռաղմաշունչ հակամատերիալիստական հանդէս էր դալիս իբր թէ մարքսիստական – լենինեան լեզուաբա – նութեան դիրքերից, իսկ ըստ էութեան փորձում էր հերքել սովետական լեզուաբանութեան կարեւորագոյն սկզբունքները:

— Մեր Ռեսպուբլիկայի մարքսիստ լեզուա – բանները, — ասում է ընկեր Է. Ադայեանը,— կը կատարեն Հայաստանի բոլշեւիկների Կենտ. Կո – միտէի կողմից իրենց վրայ դրուած պատասխա – նատու խնդիրները:

Իր սխալների ընդունմամբ նիստում հանդէս եկաւ պրոֆ. Ա. Ղարիպեանը: Նա վճռականօրէն դատապարտեց այն հաշտուղղական վերաբեր – մունքը, որ նա ցուցաբերել է պրոֆ. Ղափանցեանի աշխատութիւնների նկատմամբ:

—Հայաստանի Կ (բ) Պ. Կենտ. կոմիտէի ո – րոշումը ,— ասում է նա,— հայ լեզուաբանու – թիւնը դուրս է բերում իսկապէս գիտական ստեղծագործութեան լայն ուղի: Այդ որոշումը նշում է, թէ ինչ կորստաբեր հետեւանքների է հասցրել մեր միջավայրում եղած հաշտուղղականութիւնը: Միայն դրա հետեւանք է, որ Աճառեանը եւ Ղափանցեանը կարողացել են բացայայտօրէն հանդէս գալ մարքսիստական լեզուաբանութեան հիմնական սկզբունքների դէմ: Օգտուելով մեր լիբերալիզմից, պրոֆ. Ղափանցեանը հրատարակել է իր «Ընդհանուր Լեզուաբանութիւն» վնասակար գիրքը: Նա երբեք չի ղադարեցրել իր կատաղի յարձակումները ակադեմիկոս Մառի ուսմունքի դէմ: Անչափ գովաբանելով բուրժուական լեզ – ուաբաններ Սեպիրին, Մէյէին, Սօսիւրին, Տոմասոնին, խոնարհելով այդ ռէակցիոներների առաջ, Ղափանցեանը միաժամանակ խարազանել է Մառին, նրան անուանելով «ձեռնածու» պնդելով որ Մառը «մոլորւում է», «սխալւում է»:

Ընկեր Ա. Ղարիպեանն իր խոշոր սխալն է համարում, որ, լինելով Ղափանցեանի «Հայաստանի Հայերի բնօրրան» գրքի խմբագիր, չի օգտագործել իր իրաւունքները այդ հակագիտական երկը մերկացնելու համար:

Պրոֆ. Բ. Պիոտրովսկին իր ելոյթում ընդգծեց, որ Մառի ուսմունքի համար մղուող պայքարը, պայքար է սովետական առաջաւոր իդէոլոգիայի համար: Նա նշեց, որ Մառի ժառանգութիւնը պէտք է մշակուի ոչ միայն լեզուաբաններ, այլեւ ումանիտար գիտութիւնների բնագաւառում աշխատող բոլոր սովետական գիտնականների կողմից: Ընկեր Բ. Պիոտրովսկին ասաց նաեւ, որ անհրաժեշտ է լայնօրէն, բազմակողմանի նիւթերի վրայ մասսայականացնել Մառի ուսմունքը:

Նիստի մասնակիցներին չբաւարարեց դոցենտ Գ. Սեւակի ելոյթը: Առանձնապէս զարմանք առաջացրին նրա փորձերը՝ պրոֆ. Ղափանցեանի կողմից նոր լեզուաբանութեան սկզբունքների դէմ մղուող բազմամեայ չարամիտ պայքարը բացատրել Մառի նկատմամբ նրա անձնական անբարեացակամ վերաբերմունքով:

Պրոֆ. Գ. Ղափանցեանի ելոյթը ցոյց տուեց, որ նա չի գիտակցել իր հայեացքների արատաւորութիւնը եւ ըստ էութեան մնացել է առաջուան կեղծ գիտական դիրքերում:

Նիստում հանդէս եկան նաեւ ընկեր ընկեր Տ. Ալեքսանեանը, Ս. Ղազարեանը, Ա. Մովսիսեանը, Ե. Մոմճեանը, Բ. Առաքելեանը:

Վերջում հանդէս եկաւ Հայաստանի Կ (բ) Պ Կենտ. Կոմիտէի պրոպագանդայի եւ ագիտացիայի բաժնի վարիչ ընկեր Հ. Մամիկոնեանը:

— Համ Կ (բ) Պ Կենտ– կոմիտէի պատմական որոշումները իդէոլոգիական հարցերի մասին կեանքի են կոչել նոր ստեղծագործական ուժեր գիտութեան, արուեստի, դրականութեան զանազան բնագաւառներում: Սակայն լեզուաբանութեան ճակատում մեզ մօտ, Հայաստանում չի եղել իսկական սկզբունքային, անհաշտ պայքար սովետական առաջաւոր լեզուաբանութեան համար: Հէնց այդ պատճառով դրութիւնը այստեղ առաւել տագնապալից էր:

Մառի անուան կաբինետում, որը կոչուած է պրոպականտելու եւ մշակելու սովետական ականաւոր գիտնականի ժառանգութիւնը, ապաստանել են մարդիկ, որոնք հանդէս են գալիս այդ ուսմունքի կատաղի հակառակորդներ:

Ընկեր Հ. Մամիկոնեանը խօսում է այն վնասի մասին, որ պատճառում է մի քանի լեզուաբանների մէջտեղ գտած այն կարծիքը, թէ կարելի է լինել Մառի աշակերտ, ժխտելով մատերիալիստական լեզուաբանութեան հիմնական սկզբունքները, որոնք մշակուել են սովետական ժամանակաշրջանում:

— Ժամանակ է հասկանալ, որ մեզ մօտ գոյութիւն ունի միայն մէկ Մառ, սովետական լեզուաբանութեան հիմնադիրը:

Լեզուաբանական գիտութեան ասպարէզում դրութիւնը այլ կը լինէր, եթէ մեր մարքսիստ լեզուաբանները անխոնջ սկզբունքային պայքար մղէին Մառի ուսմունքը անաղարտ պահելու համար: Բայց դրա փոխարէն նրանցից ոմանք տարուել էին իրենց սեփական «տեսութիւնները» ըստեղծելու, առանց հասկանալու, որ հանդիսանալով Մառի աշակերտներ, նրանք պէտք է լինեն նրա գործի ուղղակի շարունակողը: Անհրաժեշտ է վճռականօրէն դատապարտել առանձին լեզուաբանների կողմից Մառի ուսմունքը բուրժուական լեզուաղիտութեան հետ հաշտեցնելու փորձերը: Այս լոյսով պէտք է ոչ ճիշդ համարել այս նիստում Գ. Սեւակի ելոյթը, որը չի հասկացել այն սկզբունքային պայքարի ամբողջ խորութիւնը, որը մղւում է բուրժուական հայեացքների կեղծ սխեմի դէմ:

Ընկեր Մամիկոնեանը խստիւ քննադատում է պրոֆ. Ղափանցեանի ելոյթը, որը փորձեց այս անղամ եւս քօղարկել իր իսկական վերաբերմունքը Մառի ուսմունքի նկատմամբ:

Այնուհետեւ նա բնութագրում է հնդեւրոպաբանութեան ռէակցիոն իմպերիալիստական էութիւնը, որի մոլի կողմնակիցն է պրոֆ. Աճառեանը: Այդ պատճառով ընկեր Ա. Առաքելեանի ելոյթը, որի մէջ նա պրոֆ. Աճառեանին անուանեց հնդեւրոպաբանութեան «միամիտ», «դոկմատիկ» ներկայացուցիչ, հնչեց որպէս իրերի իսկական վիճակը մեղմացնելու փորձ:

— Այժմ առանձնապէս անթոյլատրելի են լիբերալիզմը եւ հաշտուղղականութիւնը գիտութեան այնպիսի բնագաւառում եղած ամէն տեսակ խորթ, թշնամի հայեացքների նկատմամբ, ինչպիսին է լեզուաբանութիւնը: Հայաստանի Կ (բ) Պ Կենտ. կոմիտէի որոշումը հսկայական դեր

ԿԷՄ ԳԻՏԱԿԱՆ

Աստղերու խորհուրդը

Ջէ՞ք կարծեր որ, խորհրդաւոր ու հրա – պուրիչ է աստեղազարդ երկնակամարը ամառնա – յին ջինջ գիշերով: Ան եղած է ներշնչման աղբիւր մը բանաստեղծներու եւ ... սիրահարներու : Ո՞վ չի փորձուիր երկարօրէն դիտել պլպլացող այդ անհամար լուսատուր կէտերու ամբողջ տարածու – թիւնը առանց խորհրդածութեանց մղուելու ու ներշնչուելու անոնց առթած խորհուրդով :

Մեր նախնիքը զանոնք կը նկատէին կամարա – կերպ հաստատուն ձեղունի մը վրայ Աստուծոյ կողմէ դամուած կանթեղներ, բարեբախտաբար գիտնականները նոյն կարծիքը չէին բաժներ :

Դարերէ ի վեր, երկրի բոլոր անկիւններէն ա – մէնատիպ աստղագէտներ ամէն երեկոյ երկինքը կը զննեն, դասաւորելով հարիւրաւոր միլիոններ – րու հասնող աստղեր, մկրտելով անոնց դիւաւոր – ները յատուկ անուններով, ընդհանրապէս քաղ – ուած հռովմէական եւ յունական դիցաբանու – թեան չաստուածներու անուանացանկէն եւ աշ – խատելով թափանցելու տիեզերքի այդ աներեւա – կայելի անհունութեան գաղտնիքներուն, ոչ մի – այն չափելով աստղերու հեռաւորութիւնները մեր երկրէն, այլեւ ատոնց կազմութիւնն ու ծաւալը :

Այսօր, շնորհիւ գիտութեան յառաջդիմու – թեան, աստղաբաշխներ բնագէտներու օժանդա – կութեամբ զինուած են այնպիսի կատարելագոր – ծուած ու զգայուն գործիքներով, հեռադիտակներ – րով, լուսակազմէտերով (spéctroscope), որոնց մի – ջոցաւ յայտնած են երեք հազարէ աւելի աստղե – րու հեռաւորութիւնը չափել, որոնք կը հասնին երկու հազար լոյս – տարուայ: Սակայն ինչ է լոյս – տարին: Աստղերու անհուն տարածութիւն – ները կարենալ ներկայացնելու եւ դիւրու պատշաճող թուանշանները կրճատելու համար, գիտունները յարմար նկատած են իբրեւ միաւոր – չափանիշ ընդունիլ լոյս – տարին որ հաւասար է մէկ տարուայ ընթացքին լոյսին կտրած հեռաւո – րութեան: Այդ հեռաւորութիւնը կը ստացուի տարուան մը պարունակած երկվայրկեանները բազմապատկելով լոյսի ճառագայթներուն մէկ երկվայրկեանի արագութեան հետ, այսինքն՝ 300 հազար քիլոմեթրով: Փորձեցէք թուանշանի վե – րածել լոյս – տարին եւ յետոյ երեւակայեցէք ան – հունութիւնը տիեզերքին :

Մօտաւոր գաղափար մը տալու համար այդ անծայրածիր հեռաւորութիւններուն ըսենք որ մեր երկրին ամենամօտիկ տեսանելի աստղը – բացի արեւային դրութենէն — իր լոյսը մեղի կը հասցնէ չորս տարիէն: Համաստեղութիւններ կան որոնց հեռաւորութիւնը կը կարծուի ըլլալ 60 հա – զարէն մէկ միլիոն լոյս տարի ... : Եւ տակաւին դիտութիւնը մանկութեան շրջանը կ'ապրի այս ճիւղին մէջ, հակառակ ձեռք բերուած յառաջդի – մութիւններու :

Արեւուն լոյսը մեղի կը հասնի մօտաւորապէս 12 ժամէն որ կը նշանակէ 149.501 միլիոն քիլո – մեթր :

Այժմ տեսնենք թէ ինչ կը ներկայացնեն աստ – ղերու ենթադրական կամ հաստատուած ծաւալ – ները: Գիտենք որ արեւը երկրէն 1 միլիոն 300 հազար անգամ աւելի մեծ է: Ամենափոքր կար – ծուած եւ հազիւ նշմարելի աստղն իսկ մեր արե – ւէն մեծ է եւ իր կարգին աստղային դրութեան մը կեդրոնը: Անդարձելը դոր պէտք է նկատել ըն – դարձակածաւալ աստղերու տիպարը, իր ծաւալը հաւասար է 120 միլիոն անգամ մեր արեւուն ծա – ւալին: Կարելի՞ է բաղդատութեան դնել մեր երկ – րադունտին ճղճիմ ծաւալը այդ աստղերու հսկա – յին հետ :

Մեր արեւն ալ իր դրութեամբ, այսինքն իր չուրջը թաւալող մոլորակներու եւ արբանեակնե – րու կազմով խորապէս միրճուած է Ի.Ճ.յատ կոչ – ուած համաստեղութեան մէջ, որ 192 լոյս – տարուայ հեռաւորութիւն մը մեզ կը բաժնէ համաս – տեղութեան ամենամօտիկ կէտէն եւ որու չուրջ կը դառնայ արեւային դրութիւնը 22 միլիոն տա – րին մէկ շրջան ընելով ... : Ի.Ճ.յատ համաստեղու – թիւնը իր անունը առած է դիցաբանութենէն, ուր կը պատմուի թէ Մավրիտանիոյ առասպելական թագաւոր Ատլասի եօթը աղջիկները յուսահատու – թենէ մղուած կը սպաննեն ըլլալով կը վոխակերպուին աստղերու :

Այսօրուան համար այսքան ծանօթութիւն բա – ւական է մեր երկնակամարի կազմութեան մա – սին: Ուրիշ առթիւ դարձեալ կ'անդրադառնանք աստեղային դաղտնիքները լուծելու :

Գ. ՊՕՑԱՃԵԱՆ

ԵՐԵՒԱՆ Է ՅՕՍՈՒՄ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՍԱՌՆԱՐԱՆԻ քառայարկ չէնքին համար մեծ աշխատանք կը տարուին: Սառնարա – նը պիտի արտադրէ 2200 թոն սառ եւ 1200 թոն պաղպաղակ: Առաջին եւ երկրորդ յարկերու չի – նութիւնը վերջացած են: Այս չէնքի չինութեան համար պետութիւնը տրամադրած է 12 միլիոն րուբլի, որուն 5 միլիոնը այս տարի ծախսած է : Սառնարանի չէնքին չինութեան բանուորները խոստացած են 1950ի նոյեմբեր 29ին աւարտել ի – րենց առաջադրութիւնը :

ՀՐԱԶԴԱՆ (Զանգու) գետի ափին այս տար – ուան չհադործման պիտի յանձնուի հայկական ճարտարապետական ոճով չինուած երեք յարկա – նի մեծ դործարան մը որ ամէնէն դեղեցիկը պիտի ըլլայ բոլոր հանրապետութեանց մէջ, եւ որու համար Ի. Հայաստան տրամադրած է 20 միլիոն րուպլի: Առաջին յարկը վերջացած է արդէն եւ չուտով պիտի սկսին երկրորդ յարկը: Այս դոր – ծարանը երկրին պիտի տայ 500 հազար տէքալի – տը ալքօլ եւ 500 հազար տէքալիտր դինի :

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԸ Ի. Հայաստանի բարձրագոյն հաստատութիւններէն մէկն է: 1930 — 1939 երկրին տուած է 2600 բժիշկներ, որոնք պատուով կատարեցին իրենց պարտականութիւ – նը հայրենական պատերազմին: Համալսարանին մէջ դասաւանդութիւնները կ'ըլլան հայերէն : Ունի 150 դասախօս, 24 դոկտոր դասախօս, բժշ – կական դիտութիւններու 60 թեկնածուներ: Պիտի ընդունի նաեւ 7 թեկնածուներ: Բժշկական հա – մալսարանին համբաւը դուրս եկած է Հայաստա – նի սահմաններէն :

Ի. ՄԻՒԻԹԵԱՆ գրողները մօտէն կը չօշափեն այն բոլոր հարցերը, որ կապ ունին հայկական հայրենադարձին հետ: Ինչպէս հաղորդած էինք, Սթալինեան պսակաւոր (լաուրիատ) գրագէտ Կոնստանդին Սիմոնով դրած է «Հայրենադարձ – ներու երկրորդ կարաւանը» վերնագրով վէպ մը, նկարագրելով պատկերացնել հայրենադարձը : Հեղինակը անձամբ տեսակցութիւն ունեցած է դրքի հերոսներու հետ: Այս դրքի չուրջ միտքերու փոխանակութեան մէջ մասնակցած են Ա. Ֆա – տէյեւ, Պ. Կարպատով, Լ. Լէոնով, երդահան Ա – րամ Խաչատուրեան, Էլմին (չարժանկարի բեմա – յարդար), Ալղէնչեան եւ ուրիշներ: Գիրքը ար – ժանացած է բոլորին դնահատանքին եւ չուտով պիտի վերածուի չարժանկարի :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Ինչպէս կը կարդանք «Ցառաջ»ի մէջ, Փարի – զի Հ. Մ. Մ.ը երկու չարաթէ ի վեր վերսկսած է եղանակի մրցումները :

Եղանակին սկիզբը ամէն մարզական կազմա – կերպութիւն արձակուրդներու, վերակազմու – թեան հետեւանքով պակաս խաղացողներով կը ներկայանայ մարզադաշտ: Մեր կազմակերպու – թիւնն ալ բացառութիւն չէր կրնար կազմել: Սա – կայն հակառակ ասոր, կիրակի 4 Սեպտեմբեր, Մոնռուժի դաշտին վրայ բարեկամական մրց – ումներուն յաղթական դուրս եկաւ: Հ.Մ.Մ.ի Ա. խումբը յաղթեց Մօն Ռուժի Ա.ին 4—2, իսկ մեր կրտսերները յաղթեցին նոյն քաղաքի կրտ – սերներուն 10 — 3 :

Սեպտեմբեր 11ին Սավինիյի դաշտին վրայ մեր առաջին խումբը եւ Սավինիյի Ա. խումբը 0 — 0, իսկ կրտսերները 1—1 հաւասար մնացին:

Սեպտեմբեր 18ին կէսօրէ վերջ պաշտօնական ախոյեանական մրցումները կը սկսին Հ. Մ. Մ.ի դաշտին վրայ Իսի լէ Մուլինօ: Ցանկալի էր որ բոլոր մարզիկները չթերանային իրենց պարտա – կանութեան մէջ, անխտիր ներկայանալով մար – զադաշտ: Անշուշտ մարզասէր հայ հասարակու – թիւնն՝ ալ պիտի փութայ քաջալերել մեր երիտա – սարդները:

Ց. ԴԻՏՈՂ

15 ՉԵԽ ՔԱՀԱՆԱՆԵՐ ձերբակալուած են վեր – ջին չարաթներու ընթացքին, խափանելու համար դաղտնի յարաբերութիւնները: — Չեխական կա – ռավարութիւնը մերժեց նկատի առնել կաթոլիկ – եպիսկոպոսներուն պայմանները, որոնց մասին խօսած էինք երէկ :

ԵՐԵՒԱՆԻ ՊԱՐՏԱԿԱՆ ՀԱՆԳԻՍՏԸ

Ինչպէս կը հաղորդուի Երեւանի Պետական համալսարանի պարտականները հանգիստ կ'առնեն ամառնային արձակուրդի ժամանակ: Ուսանողներ ու դասախօսներ կ'երթան հանգստանալու Սեւանա լիճի ափերը, Ծաղկաձորի լեռնային հանգստարանը, Ջերմուկ, Կիրովական եւ ուրիշ հանգստավայրեր :

Ուսանողներ ու դասախօսներ կ'երթան նաեւ Հայաստանի գիւղերը, ուր կ'ապրին գիւղացիներու կեանքով, կ'ուսումնասիրեն անոնց կենցաղը, կ'օգնեն անոնց գիւղատնտեսական աշխատանքներուն :

Ամառնային արձակուրդի ժամանակ Երեւանի Պետական համալսարանի պարտականները կ'ուղեւորուին նաեւ Հայաստանի հեռաւոր շրջանները, ուր կ'ուսումնասիրեն տեղական բնութիւնը, հանքերը, հնութիւնները, ժողովրդական բանահիւսութիւնը, կ'ուսումնասիրեն նաեւ հայ ժողովուրդի պատմութեան մի շարք հարցեր :

Ամառնային արձակուրդի ժամանակ Երեւանի Պետական համալսարանի պարտականները կ'ուղեւորուին նաեւ Հայաստանի հեռաւոր շրջանները, ուր կ'ուսումնասիրեն տեղական բնութիւնը, հանքերը, հնութիւնները, ժողովրդական բանահիւսութիւնը, կ'ուսումնասիրեն նաեւ հայ ժողովուրդի պատմութեան մի շարք հարցեր :

կը խաղայ մեր ռեսպուբլիկայում լեղուաղիտու – թեան յետագայ զարգացման ասպարէզում :

Միահամուռ կերպով ընդունուած բանաձե – ւում, նիստի մասնակիցները լիովին եւ ամբող – ջութեամբ հաւանութիւն տուեցին Հայաստանի Կ (բ) Պ. Կենտ. կոմիտէի որոշմանը եւ պատրաս – տակամութիւն յայտնեցին անչեղօրէն կատարել այդ որոշումը :

ՀՀԳ

«ՑԱՌԱՉ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՕՒԵՑԱԻ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՄ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

ԺԲ.

ԳԱԳԻԿ Բ. ԹԱԳԱՒՈՐ

Վահրամ իշխան նստեցաւ իր տեղը, այս ճա – ուը եւ մաղթանքը արտասանելէ ետք :

— Ազգին կամքը թող ըլլայ , պատասխանեց Գագիկ:

Այս դէպքէն յետոյ անցաւ քանի մը չաբաթ եւ Գագիկ իր չքախումբով մտաւ Անի, ուր, Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, հանդիսաւոր արա – րողութեամբ թագաւոր օծուեցաւ Պետրոս դետա – դարձ կաթողիկոսին կողմէ եւ կոչուեցաւ Գագիկ Բ. (1042 թ.): Ժողովուրդը կը ցնծար, բայց Վեստ Սարգիսի սիրտը տխուր էր: Ան դդաց որ Վահրամեաններուն տարին յաղթութիւնը եւ իր ձեռքէն փախաւ այնքան ցանկալի գահը :

Եւ յանկարծ օր մըն ալ թագաւորական բոլոր դանձերը յափշտակեց, մտաւ Անիի միջնաբերդը եւ հոն փակուեցաւ, սպասելով որ ահա ուր որ է Գագիկ կը յարձակի իր վրայ, եւ իշխաններուն մէջ ծայր կուտայ ներքին խռովութիւնը :

Վեստ Սարգիս սխալած էր իր հաշիւներուն մէջ:

Այս անցքերէն քանի մը օր առաջ, միջնաբերդի սենեակներէն մէկուն մէջ մեծաքայլ կը ճեմէր Հայոց թագաւորութեան խնամակալը. երբ յան – կարծ ետ քաշուեցան դրան վարագոյրները ու սե – մին վրայ երեւցաւ պատանի Գագիկը :

Զայն տեսնելուն պէս սարսափեցաւ Վեստ Սարգիս, դող մը անցաւ իր մարմնին մէջէն: Պա – ատանի Գագիկ մինակ էր իր առջեւ, առանց ուղե – կիցի, առանց թիկնապահի: Բայց չէ՞ որ ինք վայրկեան առ վայրկեան կը սպասէր Գագիկի յարձակումին, միջնաբերդին վրայ, եւ արիւնա – հեղ պատերազմի մը, Հայոց թագաւորին եւ թա – գաւորութեան խնամակալին միջեւ :

Իսկ հիմա ի՞նչ կը տեսնէ. երա՞զ էր թէ իրա – կանութիւն :

— Ողջոյն Հայոց իշխանին, ըսաւ Գագիկ եւ այնպիսի հայեացք մը ձգեց Վեստ Սարգիսի վը – րայ որ այս վերջնոյն աչքերը մթնցան եւ գլուխը սկսաւ դառնալ: Կը դդար որ պատանին վեհ հա – յացքը պարտութեան կը մատնէ ինք, եւ իր ան – յողդողդ կամքը կ'ընկճուի այս ասպետական կեց – ուածքին առջեւ :

Քանի մը վայրկեան խնամակալը չկրցաւ բարձրացնել աչքերը, եւ յանցաւորի պէս լուռ կանգնած էր Գագիկի առջեւ, զէմքը կը դունա – տէր եւ կը չառագունէր փոխն ի փոխ: Ցանկարծ ժողվեց ինքզինքը ու նայեցաւ Գագիկի: Աստուած իմ, ինչ հրաշալի դիմագիծ, ինչ վեհ նայուածք ունէր Հայոց թագաւորը: Ընկճուած, յաղթահա – րուած՝ Գագիկի ոտքերը լնկաւ յանկարծ ու խուլ ձայնով մը մրմնջեց :

— Թագաւոր, ներէ ինծի, ես մեղաւոր չեմ , ես իմ ամբողջ էութեամբ նուիրուած եմ քեզի եւ հայրենիքիս :

Գագիկ վայրկեան մըն ալ նայեցաւ իր ոտքե – րուն տակ թաւալող իշխանին, որ արտասուալից աչքերով թողութիւն կը խնդրէր իրմէ, վեր բար – ձրացուց զայն եւ ըսաւ անոր՝ հատիկ հատիկ ար – տասանելով բառերը :

— Ոտքի ելիր, իշխան, ես կը ներեմ քեզի եւ կը հաւատամ որ դուն չես դաւաճաներ թագաւո – րիդ եւ հայրենիքիդ :

— Թող երկնքի կրակը դլխուս թափի, եթէ դաւաճանեմ թագաւորիս ու հայրենիքիս, ըսաւ Վեստ Սարգիս եւ տէրութեան դանձերը յանձնեց Գագիկին, իսկ ինք հեռանալով Անիէն, գնաց հաստատուիլ իր սեփական Սուրմառու բերդա – քաղաքը :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՑՎԱՉԵԱՆ.Ց

ԱՆԳԼԵԻԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

«Թայմզ» կը գրէ թէ Միացեալ Նահանգնե-րու եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարները տեսակ-ցած են մասնաւորաբար Պալքանեան եւ սպանիա-կան հարցերու մասին: Կարծիքներու դոհացու-ցիչ փոխանակութիւններ տեղի ունեցած են, եւ տեսակէտի նոյնութիւն մըն է առաջ եկած: Պա-տերազմէն ի վեր քաղաքական այս աստիճան հա-մաձայնութիւն մը չէր եղած երկու կառավարու-թիւններուն միջեւ: Գերմանական խնդիրը եւ Ա-ւստրիոյ դաշնագրին հարցը պիտի քննուին Պ. Շումանի հետ: Էչիսըն յայտարարեց թէ անգլեւ-ամերիկեան տեսակէտը նոյնն է Ճափոնի հաշտու-թեան դաշնագրին տոհպղուածքեան մասին: Երկու տարի առաջ ալ համաձայն էինք, ըսաւ, բայց Ռուսիոյ բռնած ընթացքը խանգարեց գործը: Այժմ կրկին պիտի փորձենք համերաշխել, բայց չենք կրնար ըսել թէ ինչ ընթացք պիտի բռնենք ե-թէ չհամաձայնինք:

Այս յայտարարութենէն կը հասկցուի որ մի-ացեալ ազգերու յառաջիկայ նիստին մէջ անգլեւ-ամերիկեան քաղաքականութիւնը զուգընթաց պի-տի ընթանայ: ա

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆի եւ Եուկոսլաւիոյ քաղաքական յարաբերութիւնները երբ աւելի բարելաւուին, կը յուսացուի գործադրութեան դնել գերմանական հին ծրագիրը մը Սելանիկի նաւահանգիստը կա-պելու Դանուբի: Այս միացումը պիտի կատար-ուի Մորավա եւ Աքսիոս գետերը օգտագործելով: Ամերիկացիները կը խորհին այս ծրագիրը իրա-գործել, Եուկոսլաւիոյ եւ Յունաստանի տնտեսա-կան զարգացումին ծառայելու համար:

ԿՈՄԻՆՖՈՐՄԸ Սոֆիայի մէջ կատարած վեր-ջին նիստին մէջ որոշեր է ոչ դիւանագիտական եւ ոչ ալ զինուորական ոեւէ յարձակողական ձեռ-նարկ կատարել Թիթոյի վարչաձեւին դէմ, եւ պա-հել դիւանագիտական յարաբերութիւնները:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ երկիրները Պաղեստինի պատերազ-մէն իվեր՝ արգիլէին իրաքի քարիւղներուն անցքը դէպի Հայֆա եւ Տրիպոլիս: Ամերիկացիները իր-ղելու համար այս պաշարումը որոշեցին նաւով ուղղակի Հայֆա քարիւղ ղրկել եւ սակայն Եգիպ-տացիները որ Սուէզի ջրանցքը բանան քարիւղա-տար նաւերու առջեւ:

ՕՐ ՅԵՐԵԿՈՎ յելուզակ մը ոտքի եւ ձեռքի երկու հարուածով անդորրութեան մատնեց Սէնթ Օնօրէ փողոցի 138 թիւը հաստատուած գոհարա-վաճառ Լաֆայեսատը եւ յափշտակեց անոր ձեռքի պայուսակը որ կը պարունակէր երկու միլիոնի գոհարեղէն:

ԱՆԿԼԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը մտահոգ է Յունաստանի բռնած ընթացքին վրայ, որովհե-տեւ Յոյները կը սպառնան ալպանական հող մա-նել եթէ այդ երկիրը չարունակէ ուժ եւ ապաս-տան տալ ըմբոստներուն: Այս պատճառով խոհե-մութեան կը հրաւիրէ Աթէնքի կառավարութիւնը:

ՄՈՍԿՈՒԱՑի պաշտօնաթերթը «Պրավտա» յօդուածի մը մէջ կը գրէ թէ պալքանեան երկիր-ներու մէջ դեռ կը չարունակէ հին դրութիւնը, հողատէրերը կը պահեն իրենց սեփականութիւնը, ինչ որ հակառակ է ընկերվարութեան կառուց-ման: Կ'առաջարկէ չուտով գործի սկսիլ եւ ազ-գայնացնել բոլոր հողերը: Ցայտնի է թէ Կոմին-ֆորմի առաջին ամբաստանութիւնը 1948 Յունի-սին Թիթոյի դէմ այս մասին էր: Մինչեւ այսօր ալ, Եուկոսլաւիոյ մէջ, հակառակ գործակցա-կանները ծաւալումին՝ հողերու հարիւրին 90ը կը դանուին փոքր հողատէրերու ձեռքը:

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ, Իմմիը, Այպուէլա փողոցը բնակող, այժմ 35 տարեկան, Մանուկ Փիւսկիել – ճեան, որ Իմմիըի լարդէն վերջ ծովեզերքը տես-նուած է: Հօրը անունը Ռուբէն, մօրը անունը Սա-թենիկ, քրոջը անունը Հռիփսիմէ: Տեղեկացնել մօրը Տիկին Սաթենիկ Փիւսկիւլճեանի: 13 Place du Théâtre, Draguignan (Var), France: Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԱՒԵՏ. ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ նա-խագահ Փրօֆ. Մայիկեան, կատարած ըլլալով իր բանախօսական շրջանը զուիցերիական եկեղեցի-ներու մէջ, պիտի հաղորդէ իր տեղեկութիւնները այսկիրակի 18 Սեպտ. ժամը 10.45, պաշտամուն-քի ընթացքին, 58 rue Madame-ի ժողովասրահին մէջ, մէթրօ St. Placide:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Յակոբ եւ Հնազանդ Ռուբէնեան եւ զաւակները, իրենց ազգականին Յովհաննէս Հոբբայեանի դառնադէպ մահուան առթիւ, (Ալֆորվիլ), ցա-ւակցութիւնը կը յայտնեն Ծնողքին եւ ընտանե-կան պարագաներուն:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

Միմիայն մէկ ներկայացում

Théâtre Sarah Bernhardt

Սեպտեմբեր 18ին, կիրակի ժամը ճիշդ 3.15ին:

Ղեկավարութեամբ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ
Մասնակցութեամբ՝ ՏԻԿ. Ռ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Եւ Փարիզի հայ թատերական լաւագոյն ու-ժերէն Օր. Ս. ՇԱՀԻՆԵԱՆ, Օր. ԽԼՏԼՃԵԱՆ Օր. Հ. ԷՕՔՍԻՒԶԵԱՆ, Պ. Պ. ԳՄԲԻԹԵԱՆ, ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ, Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, ՏԻՐՎԻՇԵԱՆ, Գ. ՎԱՀԱՆ, ՀԱՊԻՇԵԱՆ, ՈՒՐԲԱԹԵԱՆ, ԳՐԻ-ԳՈՐԵԱՆ, ՓԻՓՓԼԵԱՆ: ՂԱՐԻՊԵԱՆ, ՊԵՐՃ, ՏԻՐ ՂԱԶԱՐԵԱՆ եւ ուրիշներ:

Կը բեմադրուի Լ. ՇԱՆԹԻ

ՕՃԻՆ - ՊԱՑԸԼԸ

Ողբերգութիւն 8 արար

Փառաւոր դերասք մը կիլիկիոյ Հայ թագա-ւորութեան շրջանէն:

Տոմսերը նախօրօք կը ծախուին՝ Գրատուն Հր. ՍԱՄՈՒԷԼ 51 rue Mr. le Prince Paris (6), *Գրատուն Հր. ԲԱԼՈՒԵԱՆ* 43 rue Richer Paris (9), *Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ՝* 31 rue des Ecoles, Paris (5): Café des Sports, rue de la Défense, *Իսի լէ Մուլինօ:*

Ճոդումի տեղի չտալու համար ներկայաց-ման օրը տոմսերը կը ծախուին թատրոնին կից, առաուն ժամը 10էն սկսեալ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Ց. Դ. «Եօթնեղբայրեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ դի-շեր, ժամը ճիշդ 8.50ին, դպրոցին սրահը:

ՄԱՐՍԻԼԻ.— Հ. Ց. Դ. «Քրիստափոր» են-թակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՑԿ. ԵՐԳԱՀՈՒՄԲի ընդհ. փոր-ձերը կը սկսին ուրբաթ 22 Սեպտ. երեկոյեան 8.30ին, եւ յաջորդաբար միշտ ՈՒՐԲԱԹ օրերը, ազգ. տան մէջ, 32 rue de Trévise: Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները, ինչպէս եւ նոր անդամներ: Տարեկան համերգը տեղի պիտի ունենայ 11 Դեկ-տեմբեր, կաւոյի սրահին մէջ, ղեկավարու-թեամբ Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի:

Ութսմիկի տարեկան փառատօնը

Ֆրանսական Բանակի Նախկ. Հայ Ռազմիկ-ներու Բարեկ. Միութիւնը հոգեհանգստի հանդի-սաւոր պատարագ կատարել պիտի տայ 18 ՍԵՊ-ՏԵՄԲԵՐ կիրակի առաւօտ, Փրատոյի Ս. Թարգ-մանչաց եկեղեցւոյն մէջ՝ երկու համաշխարհային պատերազմներու եւ Ազատագրութեանց զոհե-րուն համար: Պիտի ժօնէ՝ ԱՐԱՐԱՑԻ ՃԱԿԱՏԱ-ՄԱՐՏԻՆ 31րդ տարելիցը՝ ի ներկայութեան նա-հանգապետ Պ. BAYLOTի, 9րդ շրջանի ընդհ. հր-ամանատար Զօր. MAGNANի եւ ծովային ուժե-րու հրամանատար, ծովակալ TANGUYի: Ներկայ պիտի ըլլան նաեւ՝ Ֆրանսայի ռազմիկներու եւ դերիներու ընկերակցութեանց ներկայացուցիչ-ներն՝ իրենց դրօշներով:

Պիտի խօսի Շ. Տ. ԹԻՒԼԵԱՆ, Ասպետ՝ պատ-ուոյ լեգէոնի:

Ճեմ միջօրէին.— Հայկերոյթ 400 հոգիի հա-մար միայն՝ Château des Fleurs-ի մէջ (Rond Point du Prado), ճոխ ճաշացուցակ, ճաշագին՝ 500 ֆր. միայն: Արձանագրութեան համար դիմել՝ քար-տուղարութեան, 6 rue d'Arcole (Tél. DR 65-98), Ս. ԺԷՈՕ, Շէհրեանի, Պօմոն՝ Վահրամ Պա-պուխեանի եւ Գէորգ Եօթնեղբայրեանի, Ս. Ան-թուան՝ Պէնլեանի եւ Վահանեանի, 28 rue des Do-minicaines Պապաիկիտեանի, Պլ. Օտօ՝ Արզուման-եանի եւ Ս. Լու Մ. Մելիտոսեանի մինչեւ 12 Սեպ-տեմբեր: Նուագ: Հայկ. դեղձ. պար՝ Հարենուշ – ներու կողմէ՝ ղեկավարութեամբ Տիկ Մանուչա – կի: Երգ «Սիփան» երգչախումբէ՝ ղեկավարու-թեամբ ընկեր Համբարձումեանի: Սեղակ 11A զաւեշտ՝ ապրուած կեանքէ, կը ներկայացուի Ս. ԺԷՈՕմի մասնաճիւղի նախկին դերի, ռազմիկ ըն-կերներու կողմէ: Հաճելի անակնկալներ: Ժամը 8էն մինչեւ կէս գիշեր, բացօթեայ պար՝ Château des Fleurs-ի նորայարդար ճեմելիքին (piste) վրայ, որ մեծագոյնն է ամբողջ Մարսիլիոյ մէջ: Նուագ ճաղ՝ ղեկավարութեամբ Ս. ՉԻՕՐԻՔՃԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ անթելի երգիչ RENÉ TUNISի:

Պաղ պիւֆէ սովորական գնով:

Կը հրաւիրուին՝ բոլոր հայկական հաստա-կերպութիւնները ու մամուլի թղթակիցները: Ներկայ յայտարարութիւնը կը նկատուի մասնա-ւոր հրաւէր: Մուտքը ազատ է

Օր. ՄԱՐԿՐԻԹ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ
Ընկեր ՎԱՐԴԱՆ ԲԱԲԱԽԵԱՆ
Ամուսնացած

Կրընոպլը 1949 Օգոստ. 28

Ընկերական գնդհ. հաւաքոյթ

Հ. Ց. Դ. «Եգիպտացի» կոմիտէն ընկերական ընդհ. հաւաքոյթի կը հրաւիրէ շրջանիս բոլոր խումբերու ու արուարձաններու ընկերները այս շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 8.30ին, Sociétés Sa-vantes-ի F. սրահը: Պիտի խօսի ընկեր ԶԱՔԱՐ ԶԱ-ՔԱՐԵԱՆ: Նիւթը՝ «Ցունաստանի հայ գաղութը երէկ եւ այսօր»:

ԱՆԳԼԵՐԷՆի ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆի ԴԱՍԵՐ

Վկայուած երիտասարդի մը կողմէ դիւրա-մատչելի պայմաններով:

Նպաստաւոր առիթ մը մեր երկսեռ երիտա-սարդութեան համար: Դիմել «Ցառաջ»ի վարչու-թեան:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այս կիրակի օր Շավիլի մատրան մէջ, յաւարտ պատարագի, հոգեհան-գստեան պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ այ-րի տիկին Երիցուհի Տէր ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆի մահ-ուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին հան-գուցեալին յիշատակը յարգողները:

ԳՆԴԱՍՂԱՅի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

Հայ Մարմնամարզական Միութեան ախոյե-նական մրցումները championat, կը սկսին այս կի-րակի, գնդասխաղի դաշտին վրայ, Stade Municipal rue Jean Bouin, Issy les Moulineaux: Ժամը 1.30ին:

Brie Janvry պահեստը U.S.A.ի պահեստի դէմ: Ժամը 3.15ին Brie Janvry առաջին խումբը U. S.A.ի առաջին խումբին դէմ:

Մարզական միութեան բոլոր անդամները այս կիրակի իրենց սովորական խաղերը պիտի ըլլան նոյն դաշտին վրայ առաւօտեան ժամը 9 — 12:

★ Հոկտեմբեր 2ին, կիրակի կէսօրէ վերջ մարզական միութիւնը կուտայ իր թէյասեղանը: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Մարիամ Թորոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ղեւոնդ Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Աբրահամ Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Մաշտոց Թո-րոսեան, ինչպէս նաեւ Անտոնեան եւ Սուքիաս – եան ընտանիքները իրենց խորին չնորհակալու-թիւնները կը յայտնեն «Ցառաջ»ի խմբագրու-թեան, Հ. Ց. Դ. Կրընոպլի եւ Լա Սէնթայլ կազ-մին, Կրընոպլի Կապոյտ Աչքին եւ բոլոր այն ըն-կերներուն, հայրենակիցներուն եւ բարեկամնե-րուն, որոնք անձամբ, մամուլով, նուէրներով եւ ղրկուած ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի եւ տարաբախտ ամուսնոյն, հօր, հօրեղբօր եւ փեսային ԱՒԵՏԻՍ ԹՈՐՈՍԵԱՆի դառնակսկիծ մահուան առթիւ:

Կրընոպլը

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 աճգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Dimanche 18 Septembre 1949 Կիրակի 18 ՍԵՊՏ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5952–Նոր շրջան թիւ 1363 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓԱ՛ՒՖ ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒՆ

Պաղեստինի անգլիական բանակին ընդհանուր յարձակողականը չանթահարիչ եղաւ :

Պատմութիւնը քիչ անգամ արձանագրած է զինուորական նման յաղթանակ :

Երկու օրուան մէջ «Օսմանեան յաղթապանծ բանակը» քայքայուած՝ ընդհանուր նահանջի ճամբան բռնած էր : Բայց ոչ թէ կանոնաւոր նահանջ, այլ խառնիխուռն փախուստ, անտէր ու անգլուխ :

Եօթներորդ բանակին հրամանատար Մուս – թաֆա Քէմալ փաշա, որ եաքէն այնքան պիտի հերոսանար, Սեպտեմբեր 18ի դիշերը իր ամբողջ սպայակոյտով Նապլուսէն դէպի Դամասկոս փախաւ, առանց ոեւէ մէկուն լուր տալու : 8րդ բանակի հրամանատար Ճէվատ փաշան էր, որ յաջորդ օրը Թուլքէրէմէն Նապլուս երթալով կազմակերպեց փախչող զօրքին նահանջը : Սակայն ապուշ : Բոլոր զինուորներն ալ դերի ինկան : Մ. Քէմալ եւ Ֆոն Զանտէրս հազիւ կրցան իրենց օ – ձիքն ազատել :

Այս փառաւոր արդիւնքը ձեռք բերուեցաւ՝ չորեքշաբթի Սեպտեմբեր 18ի դիշերուան ընդհանուր եւ անընդհատ թնդանօթաձգութեան եւ յան – դուգն յարձակողականներուն, որոնց մէջ կարե – ւոր բաժին մը վիճակուած էր Հայերուն :

Արեւելեան Լեգէոնին յատկացուած էր խիստ վտանգաւոր ու դժնդակ պարտականութիւն մը — գրաւել ռազմաճակատի ամէնէն անառիկ դիրքը՝ Արարան (Հարաբա) : Գերմանները տասը ամիսէ ի վեր այնպէս ամրացուցած էին ամբողջ ճակատին վրայ տիրապետող այդ բարձունքը, որ նա – խապէս Անգլիացւոց կատարած բոլոր յարձա – կումները ձախողած էին :

Սեպտեմբեր 19ի լուսաբացին հայ լեգէոնա – կանները յարձակեցան այդ անառիկ դիրքին վը – րայ եւ գիրկընդխառն կռիւներէ վերջ, գրաւեցին զայն, հայ վրիժառու բազուկին անխորտակելի ուժը ցուցադրելով :

Ահա՛ թէ ինչպէս կը պատմէ այդ յաղթանա – կը՝ կռիւին մասնակցողներէն հայ կարիճ մը :

« Կարճ եղաւ մեծամարտը ու սաստիկ· ան – տեղիտալի էր Թրքական դիմադրութիւնը եւ ուժ – դին, բայց կորովի էր ու զարհուրելի հայ դին – ուորի օրհասական քայլարի դրոհը, որուն արագ եւ անազորոյն հարուածներուն տակ ճարճատե – ցաւ բռնութեան որջը ու փլաւ ճիւաղներու մէջ – նաբերդը : Անարի թշնամին իր դէմ ցցուած վրի – ժառու սուիններէն պաշտպանուելու անկարող՝ լքեց իր պաշտպանութեան բոլոր լաւագոյն դիր – քերը եւ բռնեց լեղապատառ փախուստի ճամբան : Անցաւ Արեւելեան Լեգէոնը թշնամի դիակներու վրայէն ու գրաւեց այն անմատոյց լեռները, որ լրիւ վստահուած էին իրեն այդ ահեղ ճակատա – մարտին մէջ» :

Հայ կամաւորները 23 մեռեալ եւ 70 վիրա – ւոր ունեցան այս հերոսամարտին մէջ :

Արեւելեան Լեգէոնի հրամանատար փոխ–գն – դապետ Ռոմիէօ յուզիչ դամբանական մը խօսե – ցաւ՝ առաջին դիծերուն վրայ նահատակուած այս քաջ հերոսներուն թաղման առթիւ : Իսկ մարա – շխատ Այէնպի Ազգային Պատուիրակութեան նա – խագահ Պօղոս Նուպարի ուղղուած հեռագրով մը՝ գրաւատեց Արեւելեան Լեգէոնի քաջագործու – թիւնը եւ երախտագիտութեամբ յիշեց անոր բե – րած բաժինը յաղթանակին :

Այնուհետեւ յաղթական Լեգէոնը յառաջա – ցաւ դէպի Սուրիա ու ցանկալին Կիլիկիա, ուր իր քաջութեան նոր ապացոյցները տուաւ, մանա – ւանդ Մարաշի պաշտպանութեան ատեն :

Զինադադարէն չորս ամիս վերջ Արեւելեան Լեգէոնը կոչուեցաւ Հայկական Լեգէոն, սուրիա – կան դումարտակը բաժնուեցաւ անկէ, կազմելու համար ազատագրուած Սուրիա – Լիբանանի բա – նակը :

Հայկական Լեգէոնը, որ մինչեւ չորս հազար Հայեր կը համրէր իր մէջ, փառքի գագաթնակէտ – ին հասաւ Կիլիկիոյ գրաւումով եւ պահպանու – մով : Դժբախտ դէպքեր պատճառ դարձան անոր ցրուումին, 1920ի աշնան :

Արարայի 23 նահատակներուն ճաիւնները փոխադրուեցան Երուսաղէմ, ուր անոնց յիշատա – կին կատարուած յուշարձանին բացումը կատար – ուեցաւ 1927 Ապրիլ 24ին, Ընդհանուր նահատա –

ՊՈՒԱՓԻՉԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԿԸ ԽՈՍՏՈՎԱՆԻ... ԵՒ ԱԻԵԼԻՆ

Պուապիչէրի մէջ առջի օր սկսաւ դատավա – րութիւնը Հունդարիոյ նախկին արտաքին նախա – րար եւ զտարիւն համայնավար Լազլօ Բայքի որ ամբաստանուած է, քանի մը կարեւոր ընկերնե – րու հետ, իբր դաւաճան եւ լրտես :

Աղմկայարոյց դատ մըն էր այս օրուն կը սպասուէր, նկատի առնելով ամբաստանեալնե – րուն առաջնակարգ դիրքը : Սրահը 300 հոգի լեց – ուած էր, Բայքէ եւ ընկերները մտան սրահ հաս – տատ քայլերով :

Ինքնութեան ճշդումէն վերջ նախկին նախա – րարը բարձրախօսին առջեւ կեցած, հատիկ հա – տիկ եւ հանդարտօրէն չորս ժամ մանրամասնօրէն պատմեց իր կեանքը ընդունելով բոլոր ամբաս – տանութիւնները որ են՝ տապալել կառավարու – թիւնը, բանակցութիւն Թիթոյի գործակալներուն հետ հունդար կարդ մը անձնաւորութիւններ ըս – պաննելու եւ Հունդարիան ընելու Եուկոսլաւիոյ մէկ «գաղթավայրը» : Ըսաւ որ ամերիկեան գաղտ – նի ոստիկանութիւնը փաստաթուղթեր ունի պա – տերազմէն առայ Թիթոյի գործունէութեան մա – սին, այս է պատճառը այժմ անոնց գործակցու – թեան : 1947ին երբ գաղտնի բանակցութեան մէջ էր Թիթոյի ներքին նախարար Րանքովիչի հետ, հասկցաւ թէ ոչ միայն նախարարները այլ գլխա – ւոր վարիչներ կը պատկանին ամերիկեան լրտե – սական կազմին :

Իվերջոյ յայտարարեց .— Թիթոյի քաղաքա – կանութիւնը դրպարտութիւններու կոյտ մըն է Խորհրդային Միութեան դէմ : Կրնամ ըսել որ հունդար համայնավար կուսակցութիւնը յաջողե – ցաւ մաքրագործել չետաչլիկականները, որովհե – տեւ Սովետական Միութիւնը բարեկամ է փոքր ազգերու եւ թեթեւօրէն չվարուիր աչխարհի ժո – ղովուրդներուն հետ : Այսօր կը հասկնամ որ պա – տահական բան մը չէր Թիթոյի ծրագիրը հունդար համայնավար պետերը քնայնջելու մասին : Այս – պիսի պետերով հունդար համայնավար կուսակ – ցութիւնը կրնայ իր յատակագիծը լ բարին ա – ռաջնորդել » :

Այս խոստովանութիւնները մեծ զարմանք մը չպատճառեցին արտասահմանի մէջ եւ քանի որ ծանօթ են համայնավարներու սարքած դատավա – րութեանց եղանակը, որ է «ինքնարեր խոստո – վանութիւնը», ի՞նչ խորհրդաւոր միջոցներով , յայտնի չէ : Բայց այս դատին նպատակն է Թիթօն եւ իր երկիրը վարկաբեկել եւ միւս պալքանեան երկիրներու հանրային կարծիքը չահիլ :

«Թայմզ» կ'րսէ թէ այս դատին դատախազի պաշտօնը կը վարէ Սթալին, իսկ ամբաստանեա – լըն է Թիթօ :

Եուկոսլաւ կառավարութիւնը իր կարգին եր – կար դեկոյց մը հաղորդեց մամուլին հերքելով որ եուկոսլաւ լրտեսութիւն չկայ Հունդարիոյ մէջ «Ամօթալի կախարդութեան դատ մըն է այս, դար – չելի եւ թշուառական, Եուկոսլաւիոյ մէջ ըմբոս – տութիւն յարուցանելու ջղագար կոչ մը » կ'րսէ այդ դեկոյցը եւ կը չարունակէ սապէս .—«Րայքի դէմ ամբաստանութիւնը սուտ է : Ամէնէն ամօթա – լի եւ ողորմելի փաստն է որ երբեք տեսնուած ըլ – լայ աշխատաւորական միջազգային պատմութեան մէջ : Սուտերով խարդախութիւններով, մեքենա – յութիւններով եւ դրդռութիւններով, սարքուած

Ուղիներուն ժողովները

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ ԿԸ ՔՆՆՈՒԻՆ

Ուշինկթընի մէջ ամերիկեան, անգլիական եւ ֆրանսական նախարարներու մէջեւ խօսակցու – թիւնները կը չարունակուին : Կարգ մը հարցեր լուծուած են, բայց տակաւին կան կնճիռներ հար – թուելիք, եւ չահերու հակամարտութիւններ հաշ – տեցնելիք :

Ամէնէն կարեւոր դէպքը անգլեւամերիկեան համերաշխութիւնն է մէկ ճակատ կազմելու մա – սին : Կարգ մը ընդդիմութեանց հակառակ Անգ – լիա ձեռք բերաւ Միացեալ Նահանգներու բացար – ձակ օժանդակութիւնը : Ամերիկա նախընտրեց ու – նենալ Անգլիոյ դիւանագիտական եւ զինուորական օժանդակութիւնը՝ զոհացում տալով անոր տնտե – սական գետնի վրայ : Պաղ պատերազմի մտահո – գութիւնը յաղթեց տնտեսական տեսակէտներուն, ինչ որ Անգլիոյ համար յաղթանակ մը կը հա – մարուի :

Ֆրանսական պատուիրակ Պ. Շումանի չան – քերով տնտեսական այն առաւելութիւնները որ Անգլիոյ ընծայուեցան, տրուեցան նաեւ Ֆրանսա – յի եւ Մարշըլեան ծրագրէն օգտուող բոլոր եր – կիրներուն : Այս դիւրութիւնները կը կազմէին ա – մերիկեան մաքսերու մեղմացում, Մարշըլեան նը – պաստով ուրիշ երկիրներէ գնումի կարելիութիւն եւ ամերիկեան մթերումներու ծրագրին վերաքն – նութիւնը :

Խօսակցութեանց նիւթ կը կազմեն նաեւ եւ – րոպական դրծակցութիւնը, առեւտրական փո – խանակութիւնները, Սպանիոյ, Պալքանեան, Ա – սիական եւ Ծայրագոյն Արեւելքի խնդիրները, աւստրիական դաշնագիրը եւ իտալական գաղթա – վայրերը, քանի որ Իտալիոյ արտաքին նախարար կոմս Սֆորցա եւս կը գտնուի Ամերիկա :

Պիտի գրաւին նաեւ նորակազմ Գերմանիան արեւմտեան գրութեան մէջ առնելու , գերման գործարաններու քանդումի, Սաար վարչաձեւին եւ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ Ռուսիոյ համար իբր հատուցում չինուած մեքենաներու յանձնու – մի խնդիրներով :

Եուկոսլաւիոյ գալով երեք նախարարները համաձայն են ամէն կերպով օգնելու Թիթոյի կա – ռավարութեան զայն նկատելով Պալքաններու մէջ կայունութեան կարեւոր տարր մը :

Այս բոլորը՝ որպէսզի զօրանայ արեւմտեան ճակատը եւ ցոյց տալ Ռուսիոյ որ ձգձգողական ու ժխտական իր քաղաքականութիւնը պատակաում առայ բերելու համար, անօգուտ է :

Ամէն պարագայի Զորսերու ժողովին մօտա – կայ դումարումին մէջ Պ. Վիչինսքիի ընթացքէն պիտի հասկցուի շատ բան :

★ Ամերիկեան Ծերակոյտը օրինագիծով մը արտօնեց նախագահ Թրումընը մաքսային սակերը պեղչելու :

ԿԻՒՐՆԻԱ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՀՈՎԱՆԻԻՆ ՏԱԿ

Ափրիկեան Տրիպոլոյ մէկ մասը կազմող Կիւ – րէնիա որ իտալական գաղթավայր մըն էր, կը մտնէ անգլիական հովանիին տակ : Անգլիական գեկոյց մը կը հաղորդէ թէ էմիր Իտրիս էլ Սնու – սին կը ճանչնայ իբր պետը նոր կառավարութեան եւ անոր կուտայ ամէն իրաւասութիւն սահմանա – դրական օրէնք մը կազմելու : Որչափ որ ներքին անկախութիւն կը տրուի, սակայն Անգլիա իրեն կը վերապահէ արտաքին գաղաքականութիւնը , արտաքին առեւտուրը, երկրին պաշտպանութիւ – նը եւ եթէ ներքին կարգապահութիւնը խանգար – ուի՝ միջամտելու իրաւունքը : Պաշտօնական լեզու հռչակուեցան արաբերէնն ու անգլիերէնը, էմիրը ինք պիտի կազմէ իր դահլիճը, առանց Անգլիա – ցիներու խորհուրդին հանքային եւ այլ մենա – շնորհներ չպիտի կրնայ տալ : Ի վերջոյ՝ անգլիա – կան մարզպանը իրաւունք ունի ուզած պահուն փոխելու այս յայտարարութեան պայմանները :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ապահովութեան Խոր – հուրդը իր վերջին նիստին մէջ մերժեց ընդունիլ անդամակցութիւնը Պուլկարիոյ, Հունդարիոյ , Ալպանիոյ, Ռումանիոյ եւ Մոնկոլիոյ որ Խորհր – դային Միութեան պաշտպանեալներն են : Գրած էինք թէ Ռուսիա իր վեթոյին միջոցով մերժած էր ընդունելութիւնը արեւմտեաններու ներկայա – ցուցած եօթը երկիրներու : Եղաւ ակն ընդ ական :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

կայ տօնին օրը : Ցուշարձանին տակ արձանա – գրուած է՝ «Անմոռաց երազին կարօտով» :

Մեր հերոսները չտեսան իրենց երազին իրա – կանացումը :

Կիլիկիան , որ պահ մը իսկական «Հայկական օճախ» մը դարձած էր, լքուեցաւ յաղթականնե – րուն կողմէ եւ Հայերը կրկին դաղթական ու թա – փառական դարձան :

Արարայի եւ Կիլիկիոյ մէջ թափուած արիւն – ները մեծ հաշուեյարդարի պահուն նկատի չառ – նուեցան երբեք :

Ոգեկոչելով Արարայի հերոսներուն յիշատա – կը եւ անոնց «անմոռաց երազը», մեր՝ յարգանքի տուրքը կուտանք դիրենք ոգեւորող անմահ դա – ղափարին :

Փա՛ռք հերոսներուն :

ՀՐԱՆՏ – ՍՄԱՄՈՒԼ

խաղ մըն է Եուկոսլաւ կառավարութեան եւ իր պետին դէմ : Բայց այս դատը պիտի դառնայ զայն սարքողներուն դէմ :

★ Բայք իր խոստովանութեանց մէջ ըսած ըլ – լալով որ Պուտապիչտի ամերիկեան դեսպանն ու դնդապետ Փովաքն ուզած են Հունդարիոյ մէջ լր – տեսական ցանց մը կազմել, երկուքն ալ բացար – ձակապէս կը հերքեն եւ կ'ըսեն թէ երբեք կողմնա – կի յարաբերութիւն չեն ունեցած անոր հետ, եւ թէ իր խօսքերը բոլորովին սուտ են :

ԳՈՐԾԸ՝ ՇԱՏ, ԳՈՐԾՈՂԸ՝ ՔԻՉ

«Սով. Հայաստան»ի հաղորդած տեղեկու – թեանց համաձայն, վերջերս երեւանի մէջ սկը – սած են « մասնաւոր կարեւորութիւն » տալ «ման– կական գրականութեան» :

Բոլշեւիկեան բարքերուն ծանօթ մէկը դիւ – րաւ կրնայ ըմբռնել, թէ ինչ կը նշանակէ «մաս – նաւոր կարեւորութիւն» տալ որեւէ խնդրի, որ այս կամ այն ձեւով կապուած է գրականութեան եւ արուեստի հետ: Ջմռռնանք, որ Փղանովեան մե– թոտները ի պատուի են միշտ աչխարհի մէկ վե – ցերորդ մասին մէջ :

Սակայն կարեւորը այս չէ առ այժմ :

Համաձայն « Սով. Հայաստան»ի, մանկական գրականութեան շուրջ երեւանի մէջ տեղի ունե – ցած է մաքերու փոխանակութիւն, որուն մաս – նակցած են գրողներ, քննադատներ, նկարիչներ, երգահաններ, մամուլի աչխատողներ եւն.: Նոր– հրդակցութեան ներկայ եղած են, ի միջի այլոց, Դ. Դեմիրճեան եւ Սո. Զօրեան: Ներկայ եղած է նաեւ կուսակցութեան «աչք»ը՝ կենդկոմի «պի– տոյիայի եւ պրոպագանդայի բաժնի վարիչ » Ց. Մամիկոնեանը: Զեկուցում մը տուած է երեւանի քաղ. կոմիտէի քարտուղար Ս. Սողոմոնեան : Մատնանչելէ ետք մանկական գրականութեան քանի մը գրական կողմերը, զեկուցանողը ծանր– ցած է անոր թերութիւններուն վրայ եւ իր զե – կուցումը եզրափակած է հետեւեալ հաստա – տումներով .

— « Սովետահայ մանկական գրականութիւնը իր մի շարք լաւ գործերով նպաստում է մատաղ սերնդի կոմունիստական դաստիարակութեան , սակայն իր ներկայ վիճակով չի բաւարարում մեր պատանի ընթերցողներին. ետ է մնում կեանքից: Պատճառն այն է, որ արտադրուած են բաղմաթիւ գործեր, որոնց մէջ անտեսուած է բոլշեւիկեան դաղափարաբանութիւնը եւ որոնք իրենց թեմա – տիկայով ու դաղափարական բովանդակութեամբ խորթ են ու անընդունելի »:

Հրատարակչութիւնը վերջացած է քննադա – տութիւններով, ինքնաքննադատութիւններով եւ այ ու ձախ «կրակոց»ներով :

Սողոմոնեանի զեկուցումէն եւ բոլոր նման զեկուցումներէն կը հետեւի, որ մանկական գրա– կանութեան մէջ կը փնտռուի ոչ թէ զեղեցկու – թիւնը, այլ «բոլշեւիկեան դաղափարաբանութիւ– նը» եւ կամ «կոմունիստական թեմատիկան »: Կը հետեւի դարձեալ, որ զեղեցիկ դպրութեանց ըս– պասարկու մեր գրողներուն մէջ Սողոմոնեան – ներու փնտռածը ոչ թէ արուեստագէտի խոս – նուածքն է կամ տաղանդը, այլ կոմունիստի հա – մայնավար քարոզիչի, «ագիտատոր»ի յատուկ ա– ռաքինութիւններ: Ուրիշ առիթով մը կ'անդրա – դառնանք մանկական գրականութիւն մշակելու այն եղանակին ու մեթոտներուն, որոնք հարա – դատ են «բոլշեւիկեան դաղափարաբանութեան»:

Մենք, որ այս «դաղափարաբանութեան » ոչ հոդը ունինք, ոչ ալ ճաշակը, պատուոյ տեղը պէտք է տանք, դպրոցին անմիջապէս ետք, ման– կական գրականութեան, իբրեւ նպատակ ունենա– լով զեղեցկութենէն ներշնչուիլ եւ զեղեցկութիւն ներշնչել: Դպրոցին պակասը կրնայ լրացնել ման– կական գրականութիւնը միայն: Ան ճշդիւ պէտք է կատարէ հիմա այն դերը, զոր առեն մը կոչ – ուած էին կատարելու Աստուածաչունչն ու Նա – ըկը հայ ընտանիքին մէջ: Այս յայտարարու – թիւնը կ'ընենք ներքին գիտակցութեամբ, մեր ներկայ իրականութիւնը ճիշդ ըմբռնած ըլլալու հաւատքով, կը յաւելնինք ըսելու նաեւ՝ հետա – տեսութեամբ :

Մեծանուն գրագէտ եւ դաստիարակ ընկեր Լեւոն Շանթ , ամերիկահայ դաղութին մէջ խօ – սելով «ի՞նչպէս հայ կեանքին կապել մեր նոր սե– րունդը» նիւթին շուրջ, կը նկատէր.

« Գեղեցիկ տպագրութեամբ մանկական գիր – քեր են պէտք, նկարներով, գունագեղ պատկեր – ներով եւ գեղեցիկ բովանդակութեամբ: Մանկա – կան, պատանեկան գիրքեր եւ ամսագրեր են անհրաժեշտ , որպէսզի ձեր զաւակները փոքր հասակէն կապուին գիրքերուն եւ յետոյ ալ կապ– ուած մնան: Հարկ է երդով, հէքեաթով, հայ կեանքի պատմութեամբ, մէկ խօսքով՝ հայու – թեամբ լեցուին մեր զաւակները , որպէսզի օտա– րութեամբ չլեցուին »:

Մեր ըրած այս եւ նախորդ մէջբերումներէն կարելի է որոշ դաղափար մը կազմել այն մասին, թէ ի՞նչպէս կ'ըմբռնեն մանկական գրականու – թիւնը երկրի եւ Արտերկրի մէջ :

Հոն, երկրի մէջ, Սողոմոնեանները մտահոգ– ուած են «կոմունիստական դաստիարակութեամբ» եւ «բոլշեւիկեան դաղափարաբանութեամբ» կամ «թեմատիկայ»ով: Այստեղ, Արտերկրի մէջ, Լե – ւոն Շանթերը իրենց մտահոգութեան կեդրոն դարձուցած են բացառաբար հայ կեանքն ու հա – յութիւնը :

Հայրենի հողին վրայ մենք նուազ Հայ ենք կարծես եւ առաւել «կոմունիստ»: Հայրենի հո – ղէն դուրս մենք առաւել Հայ ենք, կամ կ'ուզենք

Իտալական Վաստկանի

Lido di Venezia.— *Այսօրուան ծովը միեւնոյն չէ, անոր այցելութեան եկած են սանձակոտորակաբեր– քը: Խարակները մարմնչման մէջ են: Երկուան հորիզոնը, որ կը խայտար երփներանգ լոյսերու մէջ՝ այսօր չի տեսնուիր. կարծէք ալ երբեք պի– տի չվերադառնայ: Ափունքները դրեթէ պարապ են :*

Այս ափերուն վրայ էր որ Պայրընն ու Շէլլին կը շրջէին, արբեցած չուրջբոլորեալ գեղեցկու – թիւններէն, վերացած իրենց ներքին կեանքի ա – ռատութենէն, ուր բանաստեղծութիւնն ու սէրը կ'ապրէին գոհարազարդ գահլիճներու մէջ:

Նստած ժայռին վրայ՝ կը թուի թէ կը լսեմ անոնց երիվարներուն դոփիւնը, երբ ներշնչեալ եւ գեղեցիկ, կ'ասպատակէին լերկ ամայութիւննե – րու մէջ: Ես դեռ կ'ապրիմ ու կը շնչեմ անոնց բանաստեղծութիւնները, ուր կը թաւալին ովկիանոսները,— Roll on, thou deep and dark blue ocean — roll!), *ուր բանականութիւնը զարձած է երազ, ողմոտութիւնը՝ կշռոյթ, երեւակայու – թիւնը՝ կեանք: Կը մտածեմ որ արուեստի եւ բա– նաստեղծութեան բնաչխարհին մէջ զոյութիւն չի կրնար ունենալ վերջնական անփոփոխելին: Ամէն ինչ կը յեղաշրջի, ամէն ինչ փոփոխութեան մէջ է, ամէն ինչ շարունակ կը փոխէ ձեւ, խորք եւ արտայայտութեան եղանակ, որովհետեւ մարդ – կային միտքը յարաժամ փնտռտուքի մէջ է, ի խն– դիր նոր առաջադասներու, նաւարկելու համար նորագիւտ ծովերու վրայ :*

Սակայն, արուեստագէտը որ խանդավառեց միլիոնաւոր հոգիներ՝ չի մեռնիր երբեք: Ասոր համար է որ դիս անտարբեր կը թողու P. Eluard, *երբ իր դրական հաւաքածոյին մէջ տեղ չի տար Լամարթինին, երբ* A. Gide *կը փորձէ անտեսել Հիւկոն, երբ* St Zweig *կը դժկամակի բանաստեղծ կոչել Պայրընը :*

Բայց, անոնք կը մնան անխախտ, միլիոնա – ւոր հոգիներ դեռ կը խանդավառուին Հիւկոյով , հոգեզմայլ Լամարթինով, Հոմերոսի նման նախ– նականութեան ոլորտներուն մէջ թեւածող Պայ – րընով, որուն գեղեցիկ դլխուն վերեւ Ազատու – թեան ոգին դեռ վեր կը բռնէ մշտաղալար դափ – նին: Անոնք երգեցին մշտնջենականը՝ գեղեցկու – թիւնը անոնց մէջ դտաւ իր ապարանքները. բնա– դնայականն ու դրականը անոնց մէջ ժամա– դրուեցան, որպէսզի լոյսի եւ կեանքի ծարաւ հո– դիները չմնային առանց երկնային յայտնատե – սութիւններու :

Անտարակոյս, բանաստեղծութիւնը յայտնա– տեսութիւններու դուռն է, բացուած աչխարհի վրայ: Ան է որ լոյսին կը բերէ անորոշն ու ան – բացատրելին: Ու, ամէն ինչ որ ունի իր մէջ անո– րոշին ու անբացատրելին հմայքը՝ հեռու չէ բա – նաստեղծութեան ապարանքէն: Այս ապարանքին մաս կը կազմեն այս ապառաժները, այս իրեար– յաջորդ ալիքները, այս ափունքները, որոնց վրայ այնքան մեղմօրէն կը մեռնին օրուան լոյսն ու կանաչադոյն ջուրերը: Այս ապարանքին մաս կը կազմեն նաեւ սա երջանիկ զոյդերը, որոնք կ'անցնին հովին մէջէն յիշեցնելով տ'Աննունցիո– յի «Ալիքը» քերթուածը, անոր մէջ պարփակուած յուղումի խաղը, որ ուրախութիւն է, չափ ու կը–

մնալ, մեր «հոգեկան կլիմայ»ով: Վանդի մեր դրականութեան մէջ Սթալին չկայ :

Մենք դեղեցկութիւնը կը փնտռենք եւ հայու– թեան «կլիմայ»էն կ'ուզենք առնել մեր ներչնչու – մը :

Սակայն մենք եւս դեռ լիովին ըմբռնած չենք մանկական գրականութեան անհրաժեշտութիւնը: Ժամանակ է, որ մենք եւս մտածենք այդ դրա – կանութիւնը ստեղծելու եւ զարգացնելու մասին այն ձեւով ու մեթոտներով, որոնք հարազատ են մեր « հոգեկան կլիմայ»ին, մեր բարքերուն եւ ա– նանդութիւններուն :

Ընկեր Լեւոն Շանթ, իր արդէն յիշատակ – ուած դասախօսութեան մէջ, դիտել կուտար, թէ «կուսակցութիւնները, զանազան միութիւններ եւ նոյնիսկ անհատներ կրնային հրատարակել ման – կական գիրքեր, եթէ չունենային վախը, թէ վը– նաս կ'ընեն, եւ հրատարակուած գիրքերը դէզե – րով կը մնան անվաճառ»:

Զուտ դրական երկիր մը համար այս վախը կրնար զոյութեան իրաւունք ունենալ, բայց ոչ մանկական գրականութեան համար: Վանդի դպ– րոցը եւ մանկական աչխարհը, իրենց նպատա – կովն ու բնոյթովն իսկ, հայ գրքի պահակներն են, կամ պէտք է, որ ըլլան :

Ամէն գիրք ինքնին դպրոց մըն է ,չարժուն դպ– րոց մը, որ կրնայ մտնել եւ պէտք է մտնէ ամէն տունէ ներս իրրեւ «հանապազորդ հաց»:

Սակայն հարկ է, որ այս «հաց»ը պատրաս – տուի ու մատուցուի: Դժբախտաբար մենք զոյն պատրաստողներ չունինք: Զունինք նաեւ զոյն մատուցանողներ :

(Ամբ. ՅՈՒՍԱՓԵՐԻ)

չին, բառերու ներքաճաչակ հիւսուածք՝ ազնուա – զոյն կտաւի մը վրայ :

Բանաստեղծութիւնը , միայն անբացատրե – լիին լեզուն չէ. ան հրաչալիքն է բոլոր տեսնուող եւ աներեւոյթ բաներուն : Այս մոգիչ ոյժը կը կերպարանափոխէ բնութիւնը, զայնարդիւնաւորե– լով խորհրդաւորին եւ զմայլելիին հմայքով: Տե– սէք, որքան յանկուցիչ է բնութիւնը Շաթոպրիա– նի, Ռուսսոյի էջերուն մէջ, Հիւկոյի կամ Լա – մարթինի տողերուն խորը: Բնութիւնը , ինչպէս ամէն բան՝ կ'երիտասարդանայ եւ կ'ոգեւորուի բանաստեղծութեան հրայրքին մէջ, որովհետեւ տեսանելիին եւ աներեւոյթին յաւերժական զար – կըն է :

Դիտելով ծովն ու ափունքները, կը յիշեմ Moréas*ը, որ մահուան սեմին՝ կ'ըսէր* Apollinaire*ի,* -— La vie ! La mort! Non, il n'y a que la poésie.

Իրաւունք ունի Ելլադայի տաղանդաւոր զա – ւակը :

ԱՐԱՄԱՑԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ՓՈՒՉինիի ՄԱՀՈՒԱՆ 25ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ

ԹՈՐՐԻ ՏԷՎ ԼԱԿՕ.— *Քանը հինգ տարի ա – ռաջ այս օրերս, վիրաբուժական գործողութենէ ետքը, պելժիոյ մէջ աչքերը կը փակէր ճիւզօմօ Փուչչինին, սուգի մատնելով ամբողջ Իտալիան եւ աչխարհի բոլոր երաժչտասէրները :*

Այս օրերս իր հայրենիքը կը պատրաստուի յարդելու յիչատակը՝ իր տաղանդաւոր զաւակին որ վերջնապէս կը հանդչի Թորրէ տէլ Լակօ :

Շոճինիներու անտառի մը մէջ բացուած ճամ – բայ մը կը միացնէ Վիաբէճիօ Թորրէ տէլ Լակօ– յին: Վարպետին բնակարանը կը գտնուի գիւղա– քաղաքին ծայրը՝ լճին մօտ: Գիւղաքաղաքը աչ – տարակի մը եւ այդ լճին կը պարտի իր անունը : Անցեալին՝ լիճին ալիքները կը թրջէին վարպե – տին բնակարանին պատերը, ներչնչելով զինքը ի– րենց երաժչտութեամբ: Այժմ քաղաքապետու – թիւնը տունին առջեւ հրապարակ մը չինել տուած է, ուր ներկայացումներ կը տրուին ի պատիւ վարպետին: Երկիւղածութեամբ ներս կը մտնենք պարտէզէն: Իսկական բուրաստան մը ամէն տե – սակ ծաղիկներով եւ հարիւրաւոր թռչուններով: Կ'ենթադրենք որ թռչունները իր անմիջական ու պատուական աչխատակիցները պէտք է եղած ըլ– լան: Եւ մտածել որ Փուչչինիի համար որսոր – դութիւնը մոլութիւն մըն էր:

Կը մտնենք վարպետին աչխատանքի սենեակը, բաւական մեծ սրահ մը: Գրասեղանը՝ վրան իր մատիտը, գրիչը ու ակնոցները, անդին ուրիչ սե– ղան մը որուն վրայ կը գտնուին իր ստեղծագործ – ծութեանց նիչերը, գրադարան մը եւ ամենակա – րեւորը՝ իր անբաժանելի դաչնակը: Այս սրահին ու քովի ուրիչ փոքրիկ սենեակի մը մէջ հաւաք – ուած են նուէրները զորս վարպետը ստացած է ա– մէն երկրի իր հիացողներէն: Աչխատանոցին պատերը զարդարուած են իր նկարներով եւ մաս– նաւորապէս նկարներովը ամէն ազգի այն երա – ժիչտներուն որոնք իրենց ձայնով անմահացուցած են վարպետին երաժչտութիւնը: Կը բացակային հայ արուեստագէտները եւ սակայն մենք հիանա– լի «Մատամ Պըթըրֆլայ»ներ ունեցած ենք :

Աչխատանոցին մէկ անկիւնը ապակիէ պա – րսպ մատեան մը մեր ուշադրութիւնը կը գրաւէ :

Իրազեկները կը բացատրեն.— «Այս պատեա– նին մէջ կը գտնուէր վարպետին գաճէ գիմանկա– րը, բայց երբ Գերմանացիները գրաւեցին քաղա – քը, չափազանց զայն եւ կարելի չեղաւ նոյնիսկ վտրրիկ կտոր մը փրկել »:

Մոլորութիւն մը որ զարմանք ու ընդվզում կը պատճառէ, երբ մանաւանդ կը մտածենք թէ այդ ժողովուրդը կէօթէ մը, Վակներ մը տուած է աչ– խարհին :

Կ'անցնինք ուրիչ սենեակ մը: Փուչչինիին իս– կական զինարանը: Հրացաններ, հազուստներ, կօչիկներ, վերջապէս ամէն ինչ որ կը ծառայէ որսորդի մը, եւ բոլորն ալ ամէն տեսակէ :

Վերջին այցելութիւնը կուտանք մատուռին ուր վարպետը կը հանդչի իր կեանքի ընկերու – հիին ու միակ զաւակին հետ: Այդ տխուր միջա – վայրը աւելի խորհրդաւոր կը դարձնեն լոյսի խաղերը ու հեռուէն հասնող երաժիչտութիւն մը: Վարպետին շիրիմին վրայ քանդակուած է կին մը որ կուլայ: Այդ կինը կը ներկայացնէ երաժչտու– թիւնը որ կուլայ իր արժէքաւոր զաւակին կո – րուստը: Շիրիմին շուրջ չղթայ կապած, մարմին կ'առնեն վարպետին ստեղծագործութեանց, «Պո– հէմի»ի «Մատամ Պըթըրֆլայ»ի, «Թօսքա»յի, ու « Թուրանդոյ»ի հերոսները ու հերոսուհիները : Կը պարեն, կը տանջուին, կը տառապին, կը խայ– տան, կուլան ու կը մեռնին: Շատ տարիներ առաջ ծանօթացած ենք այս հրաչալի էակներուն որոնք տպաւորուցած են մեր սիրտը ու յոյսեր տուած են մեր հոգիին :

Մեծ վարպետը փոչիացած է, իր երաժչտու – թիւնը կ'ապրի, իսկ մեր սրտին կրակը մեր յոյ– սերը ... :

Մեկնելէ առաջ, ի նշան սիրոյ ու երախտա – գիտութեան մեր ստորագրութիւնը կը դնենք այ– ցելուներու տոմարին մէջ, հայերէն տառերով :

Ա. ՍԱՐԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԲԻՒԱՐԴ ՇԹՐԱՈՒՍ

Սեպտեմբեր 8ին մեռաւ ժամանակակից դերման ամենամեծ երաժիշտը, Ռիխարդ Շթրաուս, 85 տարեկան :

Ծնած էր Միւնիխ 1864ին : Երբ մտաւ երաժշտական ասպարէզը, զինքը ամէնէն աւելի խանդավառեցին Վակներ եւ Լիսց, որոնց ազդեցութեան տակ նուիրուեցաւ տրամատիկ եւ բանաս տեղծական երաժշտութեան : Վարած էր կարեւոր պաշտօններ, ինչպէս՝ Միւնիխի եւ Պերլինի օփերաներուն տեսչութիւնը, եւ դեկավարութիւնը բազմաթիւ մեծ նուագախումբերու :

Իր մահով կ'անհետանայ Վակների յաջորդը, ինչպէս կոչուած էր :

Տարէց երաժշտի մը համար, որ արդէն ուներած է իր դպրոցը եւ արտադրած իր ժամանակի պատշաճ ոճով, փորձաքարի ամենամեծ չըբնայն է այն՝ երբ անձնական դրոշմը դնելէ վերջ իր գործերուն, կեանքի երկարաձգման հետեւանքով կը հասնի նոր տարաշրջանի մը, ուր, նոր ըմբռնումներ եւ արդիական ներշնչումներնոր հորիզոն մը կը բանան : Չի կրնար ժխտել իր փառաւոր անցեալը, ոչ ալ կրնայ նոր դպրոցին հակիլ, ինչ որ ուրացումը պիտի ըլլար իր սկզբունքնե րուն :

Շթրաուս տակաց այդ փոխանցման չրջանին, իբրեւ գեղեցիկ վերջալոյս մը վակներեան սկզբունքներուն, մինչեւ վերջին տարիները արտա դրեց, դէմ յանդիման գալով նոր ուժերու հետ :

Ֆրանսայի մէջ նոյն դժուար չրջանը անցուցած է նաեւ Վէնսան տ'Ինտի, ժամանակակից դառնալով Claude Debussyի հետ :

Շթրաուս արտադրած է 15 օփերաներ : Ամէնէն ծանօթն է Chevalier à la Roseը, որ մեծ ընդունելութիւն գտած է Ֆրանսայի մէջ, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ մեղեդիներ, 150 նոր, «սենեակի երաժշտութիւն», եւ շարք մը Poème symphoniqueներ, որոնց մէջ նչանաւոր են Till Eulenspiegel (Սրամիտ Թիլը), Soն ժուան, եւ մանաւանդ Mort et Transfiguration (Մահ եւ Այլակերպութիւն) :

Բացատրենք դոնէ այս վերջինը : Կրնաք ըմբռնել այդ երաժշտութիւնը, եթէ ներկայ գըտնուած էք մահամերձի մը վերջին վայրկեաններուն որ կեանքէն դէպի մահը կ'երթայ :

Մահը կեցած է դրան առջեւ, իր անողոք հարուածներով կ'ուզէ ներս մտնել սենեակէն, դուժելով թէ հասած է վերջին վայրկեանը : Հիւանդը կը գալարուի ցաւագին տաղնապներու մէջ : Այս պայքարը որ հիանալիօրէն ներկայացուած է երաժշտութեամբ, վերջ ի վերջոյ տեղի կուտայ մահուան :

Հիւանդին տանջուած դէմքը կը դեղնի, տառապանքէն դէպի հանգիստը կ'երթայ, կը հանդարտի, կ'այլակերպի, կը տեսնես որ խորհրդաւորի, կ'անհետանան, նոյնիսկ կը ժպտի :

Սոյն կտորը ունկնդրելէ առաջ պէտք է աչքի առջեւ ունենալ իր նիւթը, որուն խորապէս թափանցած է երաժշտագէտը :

Շթրաուսի գործերը չատ տարածուած են Ֆրանսայի մէջ չատ սիրուած էր : Պատերազմի չրջանին քաշուած էր Զուիցերիա :

Անցեալ գարնան Փարիզի մէջ ծօնուեցաւ իր 85ամեակը, հրաւիրուած էր Թէեւ, բայց առողջական պատճառներով չէր կրցած գալ :

Շթրաուս մեծ հիացող մը եղած է Ֆրանսացի Hector Berliozին : Նուագի խմբագրութեան մեծ վարպետ մըն էր եւ անօրինակ բազակցութիւն ներով կրնար նորօրինակ հնչականութիւններ ըստեղծել :

Նուագային բոլոր մանուածապատ եւ ճոխ միջոցներ գործածելէ վերջ, իրվերջին գործը կը բազկանայ միայն 20 հոգինոց նուագախումբի մը համար յօրինուած կտորէ մը, métamorphose (կերպարանափոխում) : Մանագէտներ կ'ըսեն թէ իր գեղեցիկ գործերէն մէկն է :

Մարմինը հրկիզուեցաւ : Ընտանիքը խնդրած էր որ փոխան ծաղկեպսակի դամարներ յատկացուին կարօտ երաժիշտներու օգնութեան դրամին :

Ա. ՊԱՐԹԵԼԵԱՆ

ՎԱՃՐԻ ԵՐԳԵՐ

ՀՐԱՒԷՐ

Եկո՛ւր, եկո՛ւր :

Հոգինուէր կը կանչեմ քեզ, եւ բոլոր ժամանակներուն ներկայ եմ, դուն սակայն խոստմնադրուժ, կը բացակայիս միշտ : Թերեւս ատկարեւս թէ չեմ ճանչցած քեզ, անհամար դիմակներուդ պատճառով : Ճիշդ է, մանաւանդ եթէ հանդիպիմ աճապարանքով նահանջիդ ու մեկնումիդ կրունկիդ :

Գիտեմ որ մերթ դուն գեղեցկուհի մըն ես կանանչ բեհեզներու մէջ թաղուն, լերկ ժայռերու սառորոտը մրափող մողէզի մը պէս : Մերթ՝ այծեամներու միսով թարմացած օճ մըն ես ճը կուն ու նազելասող, եւ ունիս չանթահարիչ աչքեր խորաթափանց :

Կը խոստովանիմ որ ես դիրկընդխառն ժամերով վայելած եմ համոյքը առանց իսկ քեզ ճանչնալու : Բայց քու անզերազանցելի համդ ծանօթ է ինծի, ու միշտ կարօտով վազած եմ բոլոր ժամադրութիւններուդ, դուն ինչո՞ւ կը պահես կերպարանքդ : Վերցուր վերջին դիմակդ, կը կարծես թէ պիտի վախնա՞մ քարացած առասպելիդ : Ոչ, ես չուտով պիտի սոեղծադործեմ անոնց վրայ վարդաթոյր չրթներ : Նուռ պիտի քամեմ դանկիդ ճակատին ու բոսոր պիտի հաղնին կարծր այտոսկորներդ : Նորէն պիտի լուսի՝ ապակեչարդ քերքիչդ : Մի պահեր մադիլներդ դաւադրաբար, եւ իրէ դանոնք դողացող մսերուս մէջ, որպէսզի դարձեալ կարմիր ներկուին եղունդներդ :

Ճիշդ որ դուն ալ տարիք ունեցած ես, ցնծա՛ ու պարէ, ցոփ պչրուհի : Որքան կը սիրեմ պարդ : Փոթորիկներուս երգեհոնէն պիտի լսես հեծեծանքս, սուգի ծառերէս կախուած կիթառներէն աւելութեան ողբերդս, խոլ եղջերափողերէս կրքի հրաւէրս : Ու դուն պիտի դառնաս ժանդաթիղենեբու չուքին՝ ծարաւահիւծ մեղերայի պարով, խնամս մարգերուն վրայ՝ երկունքի բռնուած ցիրի նման պիտի թաւալիս, մինչեւ որ յոգերդ ըզդան իրենց յոգնութիւնը անթափանց կեղեւիդ մէջ :

Այնատեն կ'ուզեմ կանչել քեզ իրական ա նունովդ, ով մահ, կարօտով կը բազմամ քեզ : Բայց ինչ որ ունիմ՝ քեզ պիտի յանձնե՞մ կարծես, երբեք : Պիտի հալին ցանկութեանս մխերը, երազներուս ջիղերը, բազմանքներուս սիրտը, պիտի մարին մաքիս լոյսերը, պիտի խորտակուին աստուածանալու թռիչքներս : Նախապէս՝ այտերուս գոյնը պիտի սրսկեմ խնճորենիներուն վրայ, բազուկներուս կորովը ջրվէժներուն պիտի յանձնեմ :

Պիտի դառնամ ես ալ քեզ նման, գլխատուած վարուժանի մը հանգոյն, պիտի դառնամ դունդ մը կայծակի զսպանակով, հեղեղադարձ երկանքարի մը հեւքով, եկուր, եկուր այնատեն որ պկռտի միասին պարենք «յաւիտեան» դուն որ կը սիրես պարել, պարել, եկուր ուրեմն, դառնանք, դառնանք մինչեւ որ մեր յոդերը քանդուին ու մեր պարատասած ոսկերատիքը միանան առ յաւէտ, եկուր :

Թարգ. սպան. Խ. Վ.

JOSÉ DRAGON

Խ. ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՃԱՆԱՊԱՐՀԻՆ...

Օրօրւում է, օրօրո՛ւմ է ցաւը ծովում,
Չի երեւում բայց ոչ մի ափ եւ հեռաստան :
Մի թուխ աղջիկ հայեացքն յառած դէպի հեռուն,
Երազում է կամարներով լոյս Հայաստան...
—Է՛, դստրիկ իմ, Հայաստանը հեռու է շատ, —
Ասում է իր հողը դարձող պանդուխտը Հայ,
—Պիտի անցնեմ մենիմ դեռ ծովեր, անցնեմ ցամաք,
Պիտի անցնեմ մենիմ հովիտներ դեռ բերքառատ,
Անդնդախոր անցնեմ ձորեր, լեռ բարձրանամ...
Երբ երգն հնչի որպէս կարօտ, որպէս բազձանք,
Երբ սաւառնի արծիւն հպարտ թեւատարած,
Երբ մեզ ժպտայ Արագածը գիրկը բացած,
Եւ խոյանայ երկինքն ի վեր լեռն Արարատ,
Ոսկէ ամպը յաւերժական գլխին թառած,
Եւ հուրհրայ հորիզոնում արեւն առատ,
Նա կը լինի Հայաստանը նոր կեանք առած :

ՎԱՀԱՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Ա. ԴՐԱՑԻ.— Կը ցաւիմ որ իմ հաւս ձեր ծաղիկները կոցահարեր է :

Բ. ԴՐԱՑԻ.— Խնդիր չէ, որովհետեւ մեր չունն ալ փարատեր է ձեր հաւը :

Ա. ԴՐԱՑԻ.— Ուրեմն հաւասարեր ենք ե պեր, որովհետեւ իմ ինքնաչարժս ալ քիչ առաջ ձեր չունը կոխկռտեց ...:

★

Ա.— Ինծի հինդ ոսկի փոխ կուտա՞ս :
Բ.— Ո՞րքան ժամանակուան համար :
Ա.— Հիմա անմիջապէս ծախսելու համար..:

«ԱՒՐԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ՇԱԽՈՒԵՑԱԼԻ

(ԳԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՄ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

ԺԳ.

ԽԵՆԹԸ Կ'ԱՋԱՏԷ ԼՈՒՍԻԿԸ

Անիի պարիսպներուն տակ Հայոց տարած վճռաւոր յաղթութենէն վերջ, Խենթը, իր երկար վայրը ձեռքին՝ մտասոյզ կ'անցնէր մայրաքաղաքի փողոցներէն, երբ մէկը կամաց մը քաշեց իր թեւէն :

Խենթը եաին դարձաւ եւ ապուշի պէս նայեցաւ իր առջեւ կեցող մարդուն վրայ :

— Է, ի՞նչ կը նայիս իսկական խենթի մը պէս. մինչ չե՞ս ճանչնար զիս, հարցուց անծանօթը :

— Ախ, ներէ, ես չէի ըսայ իսկոյն ճանչնալ քեզ, որովհետեւ մտազբաղ էի : Բայց ըսէ ուրեմն, ի՞նչ կ'ուզես ինձմէ. ի՞նչ հրաման կ'ընէ Գոհարիկը :

— Անմիջապէս պէտք է տեսնես Գոհարիկը : Ան կարեւոր լուրեր ունի քեզի հաղորդելիք : Մի՛ այն ամէն զգուշութիւն ձեռք առ, որպէսզի այնտեղ ոչ ոք չնկատէ քեզ :

— Լաւ, դուն, գնա, աւելցուց Խենթը :

Երբ խօսակիցը հեռացաւ, Խենթը ակնարկ մը ձգեց իր շուրջը, եւ փողոցին ամայութիւնը տեսնելով արագ արագ առաջ քալեց դէպի Վահրամ իշխանի պալատը, հոն կանգ առաւ եւ զարմացած նայեցաւ պալատի դրան, ուրկէ մէկիկ մէկիկ ներս կը մտնէին Հայոց իշխանները : Ցայտնի էր որ այդ երեկոյ ժողով կար Վահրամ իշխանի պալատին մէջ. բայց ի՞նչ ժողով եւ ինչի՞ համար,— այդ չէր գիտեր Խենթը եւ գիտնալու ալ փափաք չունէր ընաւ :

— Իշխանս կրկին ժողով ունի. ո՞վ գիտէ, արդեօք ի՞նչ նոր չարութիւններ ըրած է Վեստ Սարգիսը : Էհ, առիկա իշխանին գործն է, իսկ իմ գործս է Լուսիկը գտնել : Ախ, եթէ ես իմանայի անոր տեղը, եթէ գիտնայի թէ այսինչ կամ այնինչ տեղն է պահուած, այն ժամանակ չատ դիւրին կ'ըլար զայն ազատելը, սակայն անիրաւ Վեստ Սարգիսը չատ չուտ լմնցաւ որ գտած եմ անոր տեղը եւ իր պալատին ներքնատունէն հեռացուց ո՞վ գիտէ ո՞ւր : Բայց անցնինք առաջ, տեսնենք ինչ կ'ուզէ Գոհարիկը, ըսաւ Խենթը եւ դաղտնի դռնէ մը ներս մտաւ Վահրամ իշխանի պալատը, որուն սենեակներէն մէկուն մէջ գլուխը ձեռքերուն դրած, մտասոյզ նստած էր Գոհարիկ :

Երբ ան տեսաւ Խենթը, ուրախացած անոր կողմը վազեց :

— Ներսէս, իմ Ներսէս, վերջապէս եկար :

— Ես միշտ պատրաստ եմ կեանքս զոհելու քեզ համար, իշխանուհիս, հրամայէ ինչ որ կ'ուզես :

— Ես գիտեմ, Ներսէս, թէ ինչ դժուարութիւններ յանձն առած ես. բայց մեր կորուստը դեռ չդտնուեցաւ :

— Ախ, իշխանուհի, դիչեր ցերեկ Լուսիկիս վրայ կը մտածեմ, բայց անոր հետքն անդամ չկայ : Եթէ միայն իմանայի, թէ ուր է ան...:

— Ինձ յայտնի է իր տեղը, եւ ճիշդ ասոր համար է որ կանչեցի քեզ : Դուն պիտի աշխատիս չուտով ազատել զայն :

— Իրա՞ւ, ճի՞շդ է որ գիտես անոր տեղը, ուրախութեամբ բացականչեց Խենթը, միթէ ան կենդանի է :

— Այո, ողջ է, բայց կը հալի ու կը մաշի խոնաւ եւ ցուրտ բանտին մէջ : Դուն պիտի չտապես եւ ամէն հնար ի գործ դնես՝ ազատելու համար զայն :

— Ո՞ւր է ան, ըսէ, իշխանուհիս. ես ոչ թէ կը չտապեմ, այլ կը թռչիմ հոն : Ախ, Աստուած իմ, եթէ խեղճ հայրը ողջ ըլլար ու գոնէ անգամ մը տեսնէր Լուսիկը, իր հոգեհատորը ...

— Որո՞ւն հայրը, հարցուց Գոհարիկ :

— Լուսիկին հայրը, իշխանուհի, դարբին Ղեւոնդը ալ չկայ :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՑՎԱԶԵԱՆՑ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՊԱՆԻԱ դեսպան չղրկել որոշեցին էքվադոր եւ Պեւրին, յայտարարելով թէ Միացեալ Ազգերու ժողովն էր որ 1946ին որոշեց այդ բանը: Մինչեւ այս որոշումին փոփոխութիւնը Ամերիկա եւ Անգլիա դեսպան պիտի չունենան Մատրիտի մէջ: Միւս կողմէ սակայն նախագահ Թրումըն անպաշտօն պատուիրակ մը ղրկած է Ֆրանքոյի մօտ՝ բանակցութեան համար:

ԱԼՊԱՆԻՈՑ վարչապետ էնվէր Հօճա 20.000 հոգիի ներկայութեան ճառ մը խօսելով ամբաստանեց Թիթօն թէ կը պատրաստէ իր բանակը Ալպանիան բաժնելու համար եւ զայն կ'որակէ մարդասպան, ղաւաճան, դահիճ, Ամերիկացիներու թուխակը եւայլն:

ՀԵԼԼԷՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ զօրաշարժի են թարկեց երկու նոր դաս եւ բազմաթիւ պահեստներ, հակառակ անոր որ արեւմտեան տէրութիւնները խոհեմութեան խորհուրդներ տուին, որպէս զի Ալպանիա չարշաւէ:

ՈՍԿԻԻ ԳԻՆԸ բարձրացնելու մասին Ամերիկայի մէջ խորհրդակցութիւնները կը կատարուին: Սթէրլինի անկումին կը սպասուի՝ հակառակ անգլիական կառավարութեան հերքումներուն: Ամերիկայի դանձային նախարարն ալ յայտարարեց որ պիտի չփոխեն տոլարին ոսկիի արժէքը:

ԳԵՐՄԱՆ համայնավարներու պետ Մաքս Ռէյմանի որդին 23 տարեկան ժօզէֆ սովետական հպատակութենէն փախաւ եւ ապաստանեցաւ անգլիական էքսպանութեանց մօտ:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԻԻ պատրաստութեան եւ կրծածութեան մասին խորհրդակցելու համար Լուշինկթընի մէջ Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Քանատայի պատուիրակները ժողով մը կը գումարեն երեքշաբթի օր:

ՄԱՐՇԷլի ծրագրին վարիչ Հօֆման յայտարարեց որ իրենց մտահոգութիւնը ոչ թէ Եւրոպան ոտքի կանգնեցնելն է, այլ անկէ ազատուիլը:

★ Ֆրանսա 214 միլիոն տոլար պիտի ստանայ Մարշէլի գումարէն, ներկայ երեք ամսուան համար:

ԵԼՄՏԱԿԱՆ նախարար Գ. Փէյ որ Ամերիկա կը գտնուի յայտարարեց որ պիտի ջնջէ ներածում ներու վրայ դրուած կարգ մը սեղմումները: Ցանկեր պատրաստած է, որոնց համաձայն եւրոպական երկիրներէ Ֆրանսա եկած կարգ մը ապրանքներ ազատ մուտք պիտի ունենան: Իսկ ուրիշ կարգ մը ապրանքներու դէմ դրուած արգելքը պիտի վերնայ՝ երբ փոխադարձութիւնը ընդունին միւս երկիրները:

ԳՈՀԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒ ակումբին մէջ, Քանէ փողոց, ոստիկանութիւնը ձերբակալեց Ֆիլիփ Պաշըրան անուն մէկնորդը որ ծախելու վրայ էր չորս քարայի մօտ ադամանդ մը որ երկու միլիոն կ'արժէր: Մէկնորդը յայտնեց որ զայն 970.000 Ֆրանքի գնած էր Սէն Մարթէն փողոց, ոսկերիչ Քրոմոքէյ, այս վերջինն ալ ըսաւ որ 375.000 Ֆր.ի գնած էր Շվարցպէրթ, որ իր կարգին նախ ուրանալէ վերջը, խոստովանեցաւ թէ Շան գ'Էլիզէ, արճարանի մը լուացարանին մէջ մոռցուած պայուսակ մը գտած էր: Ոստիկանութիւնը կասկածելով որ Աղա Խանի կնոջմէն գողցուած գոհարներէն է, ցոյց տուաւ, բայց ըսին թէ իրենցչպատկանիը:

100 ՄԻԼԻՈՆի գողութիւն մը երեւան հանուեցաւ ոստիկանութեան կողմէ: Խումբ մը մարդիկ սուտ ընկերութիւններ կազմած եւ դրասենեակներ վարձած էին Պէրսիի դիմի սակարանին մէջ: Աւտնք ներկայացուցիչները ղրկելով գաւառները մեծաքանակ դիմի կը գնէին, կը ծախէին աժան գինով, ղրամները կը ղրպանէին եւ փոխարէն կուտային առանց մտքերքի չէքեր: Խաբեբաներէն մաս մը ձերբակալուած, իսկ գլխաւորները փախած են: Անյայտներուն մէջ է նաեւ աստանդական մը (քլոշար) զոր ընկերութեան մը վարիչ կարգած էին իբր «փայտէ մարդ» 10.000 Ֆրանք ամսակա նով:

ԿՈՓԱՄԱՐՏԻԿ ժաք Հայրապետեան պիտի մրցի Լիւսիէն Քորանթէնի հետ Սեպտ. 22ի հինգշաբթի գիշերը ժամը 8.45ին Սալ Վակրամի մէջ:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ Գ. ԼԱՋԵԱՆի ՆՈՐ ԳԻՐՔԸ

Դէմքեր ուշ ազատագրական շարժումէն

Ուր ամփոփուած են 35 նշանաւոր դէմքերու կեանքն ու գործը եւ անոնց մասին եղած վկայութիւնները, առանց կուսակցական խորութեան: 400 մեծադիր էջ չքեղ տպագրութեամբ: (Յուսարեր):

Գին 4 տոլար: Հասցէ.— B. P. 868, Le Caire (Egypte):

ՎԱՐՁԱԿԱՆ ԱԶԴ

Մեր փարիզի բաժանորդներուն դրամական առաքումները դիւրացնելու համար, իրենց կը ղրկուին Mandat - chèque-եր «Ճառագ»ի C. C. P.ի վրայ: Կը խնդրենք որ, երբ ստանան, փութացնեն իրենց առաքումները, որպէսզի չստիպուինք իրենց թերթերը դադրեցնել:

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով:

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՑ-ԲՈՑԺ

ժողովրդական ամսագիրք բժշկութեան եւ առողջապահութեան, կամ Տունին բժիշկը, 9րդ տարի: — Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ:

Ցուցիս – Ցուլիս, թիւ **102 — 103**

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Խենթութիւն եւ բանաստեղծութիւն (Շ. Նարդունի). — Ճանչնալ խլիրդը առաջին օրէն (Տոքթ. Աչճեան).— Տաքի մասին (Տոքթ. Գալուստեան).— Որքան բժիշկ, այնքան հիւանդութիւն (Ց. Պարոնեան).— Թո – քախտ եւ կլիմա (Տոքթ. Գրիգորեան).— Փո – խանցման շրջան (Տոքթ. Սերոբեան).— Արեւի լոգանքին վնասները (Տոքթ. Լոքման).— Շաքարի հարցը (Քաղհան).— Ձիու մխիթարական (Փրոֆ. Պէրպէրեան).— Երիտասարդութիւնը (Տոքթ. Ալթունեան).— Էրիկ Ջան (Երգ):

Տարեկան բաժնեդինն է **500 ֆր.**: Արտասահման **750 ֆրանք**: Դիմել՝ Շ. Նարդունի, 17, Rue Damesme, Paris:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Արապեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Երէմեան, Պ. Սէրժ Արապեան եւ պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով կամ նամակով ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, եւ ազգականին՝ ՄԵՐԿԵՐ ԱՐԱՊԵԱՆի մահուան առթիւ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ, Իզմիր, Այվալըքլը փողոցը բնակող, այժմ 35 տարեկան, Մանուկ Փիւսկիւլ – ճեան, որ Իզմիրի ջարդէն վերջ ծովեզերքը տեսնուած է: Հօրը անունը Ռուբէն, մօրը անունը Սաթենիկ, քրոջը անունը Հռիփսիմէ: Տեղեկացնել մօրը Տիկին Սաթենիկ Փիւսկիւլճեանի: 13 Place du Théatre, Draguignan (Var), France: Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅՑ ԱԻԵՏ. ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ նախագահ Փրոֆ. Խայիկեան, կատարած ըլլալով իր բանախօսական շրջանը զուիցերիական եկեղեցի – ներու մէջ, պիտի հաղորդէ իր տեղեկութիւնները այսկիրակի 18 Սեպտ. ժամը 10.45, պաշտամունքի ընթացքին, 58 rue Madame-ի ժողովասրահին մէջ, մէթրօ St. Placide:

ՓԱՐԻԶԻ եկեղեցւոյ Լիլայի Հայ դպրոցը կը վերաբացուի 6 Հոկտեմբեր, հինգշաբթի, 15 rue des Bruyeres, Les Lilas:

ՀԱՑ ՈՒՍԱՆՈՂ մը անկախ սենեակ մը կը փնտռէ հայ ընտանիքի մը մօտ, նախընտրաբար համալսարանական քաղաքամասին մէջ: Դիմել խմբագրութեան:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ուրֆայի Հայր. Միութիւնը 2 Հոկտ. կիրակի երեկոյեան ժամը 9ին կը տօնէ Սալ Ժէօկրաֆիի մէջ, Ուրֆայի Հերոսամարտի 34րդ տարեդարձը,

ՃԱՌԱՂ կը Ճուրեան

Փարիզէն տիկին Տէր Յովսէփեան մէկ տարեկան «Ճառագ» կ ընուիրէ Պ. Եղիա Հայրպետին, Թէհրան:

Դպրոցասէր տիկ. վարժարանի

Բ. տարեշրջանը կը սկսի յառաջիկայ 3 Հոկտ. երեքշաբթի օրը: Աշակերտուհիներու արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1, Bd du Nord, Le Raincy, ամէն առաւօտ մինչեւ կէս օր, բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերէ:

ՇՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՑԿ. ԵՐԳԱՀՈՒՄԲի ընդհ. փոքաձերը կը սկսին ուրբաթ 22 Սեպտ. երեկոյեան 8.30ին, եւ յաջորդաբար մինչեւ ՈՒՐԲԱԹ օրերը, ազգ. տան մէջ, 32 rue de Trévise: Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները, ինչպէս եւ նոր անդամներ: Տարեկան համերգը տեղի պիտի ունենայ 11 Դեկտեմբեր, կաւոյի սրահին մէջ, ղեկավարութեամբ Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի:

ԱՆԳԼԵՐԷՆի ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆի ԴԱՍԵՐ

Վկայուած երիտասարդի մը կողմէ դիւրամատչելի պայմաններով:

Նպաստաւոր առիթ մը մեր երկսեռ երիտասարդութեան համար: Դիմել «Ճառագ»ի վարչութեան:

ԳՆԴԱԽԱՂի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

Հայ Մարմնամարզական Միութեան ախոյեանական մրցումները championat, կը սկսին այս կիրակի, գնդախաղի դաշտին վրայ, Stade Municipal rue Jean Bouin, Issy les Moulineaux: Ժամը 1.30ին:

Brie Janvfy պահեստը U.S.A.ի պահեստի դէմ: Ժամը 3.15ին Brie Janvfy առաջին խումբը U. S.A.ի առաջին խումբին դէմ:

Մարզական միութեան բոլոր անդամները այս կիրակի իրենց սովորական խաղերը պիտի ընեն նոյն դաշտին վրայ առաւօտեան ժամը 9 — 12:

★ Հոկտեմբեր 2ին, կիրակի կէսօրէ վերջ մարզական միութիւնը կուտայ իր թէյասեղանը: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ԿԱՊՈՑՏ ԽՄԱԶի Մարսէյլի մասնաճիւղի դպրոցը կը վերաբացուի Հոկտ.ի առաջին հինգշաբթին: Դասախօսութիւնները պիտի կատարէ Տիկ. Մանուչ Շամիրեան: Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան ամէն հինգշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը 3էն 5, Հ. Ց. Դ. Ահարոնեան Ակումբը, 26 rue des Convalescents:

ԱԼՖՈՐՎիլի Հ. Բ. Ը. Միութեան Ազգային վարժարանը կը վերաբացուի հինգշաբթի, Հոկտ. 5ին. ինչպէս նաեւ դիշերային դասընթացքը: Արձանագրուելու համար դիմել տեղւոյն կրթական հոգաբարձութեան:

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒՆ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԳԻՆԵՐՈՎ
ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄԻՆ
ԹԷ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐՈՒ և
ԹԷ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ

բոլոր պիտոյքներու համար անյապաղ դիմեցէք՝
63 Rue de MAUBEUGE
Հեռ. Tru. 12-05 métro Poissonniere

ԵՐԵՔ ԱՐԺԷՔԱՒՈՐ ԳԻՐՔԵՐ ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

1.— LA VINGT - CINQUIEME HEURE (roman), par C. Virgil Ghéorghiu. Traduit du roumain par Monique Saint – Côme. Prix 390 francs. (Վիպական պատմութիւնը ներկայ Ռումանիոյ ողբերգութեան):

2.— LE VIOL DE LA POLOGNE (un modèle d'agression soviétique). Souvenirs de Stanislas Mikolajczyk, ancien premier ministre de Pologne. Traduction de R. Jouan. Prix 420 francs. (Ջախջախիչ վկայութիւն մը Լեհաստանի դէմ սարքուած դաւերու մասին):

3.— LE COUP DE PRAGUE, une révolution préfabriquée. Souvenirs de Hubert Ripka, ancien ministre du gouvernement Tchécoslovaque. Prix 450 francs. (Փաստացի պատմութիւնը Չեխոսլովաքիոյ դէմ սարքուած բոլշեւիկեան դաւադրութեան):

Դիմել.— Librairie Plon, 8 Rue Garancière, Paris (6): Կամ որեւէ դրավաճառի:

ԿԱՐԵՒՈՐ

Կը փնտռուի Փարիզի մէջ, հայ ընտանիքի մը համար, 2 — 3 սենեակնոց յարկաբաժին մը, վարձու կամ ծախու: Դիմել «Ճառագ»ի խմբագրութեան:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր. , Արտ. 10 տոլ. կամ 3 աճգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mardi 20 Septembre 1949 Երեքշաբթի 20 ՍԵՊՏ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5953–Նոր շրջան թիւ 1364

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ ՎԵՐՋ

Արաբայի յաղթանակին տարեգարձը ոգեկո – չելով, մեր մտածումները կ'երթան 1918 — 21ի չրջանի դէպքերուն, որոնք վճռական դեր խաղա– ցին եւ Կիլիկիոյ հայութեան բախտը որոշեցին :

Երբ 1916ին Հայերը առանց սակարկելու կա– մաւոր կ'արձանագրուէին եւ Դաշնակիցներու կողքին կը կռուէին, այս վերջիններու յաղթա – նակէն կը սպասէին Ջարդարար Թուրքիոյ Ջախջա– խումը եւ հայ ժողովուրդի ազատագրումը Թրքա– կան լուծէն :

1918 Սեպտեմբերի յաղթանակը խնայեց Ջախջախեց Թուրք բանակը, որուն բեկորները լե– զապատառ փախան մինչեւ Հալէպ եւ Ասանա, հետապնդուելով զօրավար Ալէնպիի գինուորնե – րէն :

1916ի Սայքս – Փիքօ գաղտնի դաշնագրով Կիլիկիան բաժին կ'իյնար Ֆրանսայի :

Ժորժ Փիքօ, նոյն դաշնագիրը ստորագրող Ֆրանսացի պատուիրակը, կը նշանակուէր Ֆրան– սական Հանրապետութեան մարզպան Սուրիոյ եւ Հայաստանի (Haut – Commissaire de la République Française en Syrie et en Arménie) : «Հայաստան» ը– սելով Կիլիկիան կը հասկնային :

Մարզպանի կեդրոնն էր Պէյրութ : Ժորժ Փի– քօ, որ առաջին անգամ 1918 Նոյեմբերին արդէն գացած էր Ասանա, 1919 Մարտ 13ին յաղթական այցելութիւն մը տուաւ Կիլիկիոյ, որ իր իշխա– նութեան սահմաններուն մէջ կ'իյնար : Անկէ վերջ երկու անգամ եւս այցելեց 1919 Օգոստոսին եւ Դեկտեմբերին :

Հայկական Լեգէոնի գինուորները Մէրսինէն մինչեւ Մարաշ զրաւման բանակի մաս կազմեցին հետզհետէ :

Հայ յառաջապահները զրաւած էին նոյնիսկ Զինթէխան կայարանը, Տաւրոսէն անդին :

Գնդապետ Պրէմոն (եղբէն զօրավար, որ մե– ռաւ վերջերս Փարիզի մէջ) 1919 Յունուար 30ին Մէրսին գամաք ելլելով, Փետրուար 1ին Ասանա– յի մէջ հաստատուեցաւ իբրեւ գինուորական կա – ռավարիչ Կիլիկիոյ, պաշտօն՝ զոր վարեց մինչեւ 1920 Սեպտեմբեր 4:

Դէր – գնդապետ Ռոմիէօ Արեւելեան (Հայ – կական) Լեգէոնի հրամանատարը իր հայկական երեք վաշտերով ենթարկուած էր զօր. Ալէնպիին, որ պաղեստինէն մինչեւ Կիլիկիա դաշնակից զրաւ– ման բանակներու ընդհանուր հրամանատարն էր :

Ֆրանսական իշխանութիւնները մեծապէս օ– ժանդակեցին 1915ի Մեծ Եղեռնին Սուրիա, Մի – ջագետք եւ Պաղեստին տարագրուած Հայերէն վերապրողները Կիլիկիա փոխադրելու եւ տեղա – ւորելու գործին :

1919ի վերջերը արդէն իսկ 60 հազար Հայեր տեղաւորուած էին Ասանայի մէջ, 8 հազար Հա– ճըն, 12 հազար Տէօրթեօլ, հազար Հասանպէյլի, հազար Օսմանիէ, Պաղչէ, Իսլահիյէ, 1500 Մի – սիս, 3—4 հազար Տարսոն, 2—3 հազար Մէրսին : Մարաշի, Զէյթունի եւ Այնթապի Հայերն ալ վե– րադարձած էին իրենց քաղաքները , այնպէս որ Կիլիկիոյ Հայերուն թիւը չուտով 120 հազարը անցաւ : Թրքահօս Ասանան զարձած էր իսկական Հայկական ոստան մը, ինքնավար Կիլիկիոյ կեդ– րոնը : Ամէն կողմ հայ լեզուն եւ հայ երգը կը հն– չէր :

Որբանոցներ բացուեցան Ասանայի, Մէրսի – նի, Տարսոնի, Սիսի, Հաճընի, Տէօրթեօլի, Օս – մանիէի եւ Հարունիէի մէջ : Մարաշ եւ Այնթապ արդէն ունէին մեծ որբանոցներ : Շուրջ 10 հազար երկսեռ հայ որբեր պատսպարուեցան այսպէս Կի– լիկիոյ եւ 2 հազար ալ՝ Հալէպի որբանոցներուն մէջ :

1919 Մայիս 5ին Ֆրանսայի գնդապետ որ Փիկիանի Ասանա հասաւ «Հրամանատար Կիլի – կիոյ Ֆրանսական գինուորներուն» տիտղոսով : Երբ հետզհետէ հասան Ֆրանսայի գինուորները , Թուրքերը կատղեցան եւ զրգռիչ զրոյցներ տա – րածեցին թէ եկողները հայ կամաւորներն էին :

Անգլիացիները գնդապետ որ Փիկիպիքի սա – կաւաթիւ գինուորներուն յանձնեցին Մարաշը, Այնթապը, Ուրֆան, Քիլիսը, Պիրէճիքը, Սօրու– ճը, Ճարապլուսն ու Հալէպի կայարանը :

Միայն 200 Ֆրանսական գինուորներ (մէկ մասը հայ կամաւորներ) կը զրաւէին Մարաշի պէս կարեւոր քաղաք մը, որ աւելի քան 60 հա – զար բնակիչ ունէր :

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Գերման գործակալութիւն մը կը հաղորդէ հետեւեալը :—

Իրաւասու սովետական աղբիւրէ կը հասկը – ցնեն Պերլինի համաձայնաւար չրջանի կուսակցու – թեանց թէ՝ այդ չրջանին մէջ կազմուելիք «բոլոր Գերմանիոյ» առժամեայ կառավարութեան մը հետ հաշտութիւն մը պիտի կնքուի : Այս հաշտու– թեան կնքումէն առաջ, սովետական իշխանու – թիւնները պատրաստ են ռուսական զօրքերը ետ քաշելու Գերմանիայէն, ինչ որ ըլլայ միւս զրա– ւող իշխանութեանց ընթացքը :

Արեւելեան չրջանի մէջ կառավարութիւն մը կազմելէ առաջ խնդիրը պիտի տարուի չորս ար – տաքին նախարարներու ժողովին, որու մէջ, Ռու– սերը պիտի պահանջեն Գերմանիոյ միութիւնը եւ հաշտութեան դաշնադրին կնքումը :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին հինգե – րորդ նստաշրջանը կը բացուի Ուոշինկթընի մէջ : Օրակարգի վրայ են բազմաթիւ հարցեր.— խոս – լական դադիավայրեր, հիւլէական ռումբի եւ սպառազինման հակակշիռ, նոր անդամներու ըն– դունելութիւն, երուսաղէմի միջազգային վար – չաձեւը, Հոլանտական Հնդկաստանի, Ճունաս – տանի, Քորէայի եւայլ խնդիրներ : Գուցէ դայ նաեւ Մոսկուայի եւ Պելկրատի հարցը :

Ռուսիա այս անգամ չատ ուժեղ պատուիրա– կութիւն մը կը ղրկէ նախագահութեամբ Պ. Վի – շինսքիի : Կը մասնակցին արտաքին նախարարի օգնական Ժաքօպ Մալիք, Ուոշինկթընի դեսպան Պանիուչքին, Զարասքին եւ Ճարութիւնեան :

Քաղաքական կարեւոր դէպքերու կը սպասուի այս ժողովին մէջ :

★ Ֆրանսացի բարձր պաշտօնատար մը կա– թոն Փալէվսքի ճառ մը խօսելով ցաւ յայտնեց որ Ֆրանսա այլեւս մաս չկազմեր Զորս Մեծերուն , Ուոշինկթընի վերջին բանակցութեանց հետեւան– քով : «Կը յիշեցնենք Ամերիկայի որ, բաւ, թէհ– րան, Եալթա եւ Փոցտամ կոչուող դիւանագիտա– կան ազէտները հաստատեցին թէ Անգլիա անկա – րող է ներկայացնել ցամաքային չահերը : Ամերի– կա չահ չունի Ֆրանսան ստորադաս դիրքի մը մէջ պահելու մէջ » :

ԳԻՇԵՐԱՑԻՆ յարձակումները պակասած չեն : Վերջին 24 ժամուան մէջ պատահեցան զարձեալ փողոցային կարգ մը յարձակումներ հիւսիս – Ամ– րիկեցիներու կողմէ : Թէեւ մեծ մասամբ կը ձեր – բակալուին հեղինակները : Ներքին եւ դատական նախարարները խոստացան խստութիւնները աւել– ցնել :

ԱՆԴՐՑՈՐԴԱՆԱՆի Ապտուլլահ թագաւորը որ Սպանիա կը գտնուի տեսակցութիւններ ունենալու զօր. Ֆրանքոյի հետ, միջին Արեւելքի մէջ համայ– նավար սպառնալիքներուն դէմ չարժելու համար : Քննած են նաեւ երկու երկիրներու գործակցու – թիւնը միջազգային գետնի վրայ եւ Երուսաղէմի հարցը : Ապտուլլահ թագաւոր որ 13 օր մնացած էր Սպանիա, մեկնեցաւ իր հետեւորդներով :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՑ արտաքին առեւտուրի նա – խարարը յայտարարեց թէ պատրաստ են ամէն երկրի հետ առեւտուր ընելու, հաւասարութեան սկզբունքով :

Այդ օրերուն Մութաֆա Քէմալի «Միլլի» չարժումը լայն համեմատութիւններ առած էր : Այլեւս միայն իշմիր ցամաք ելած հելլէն բանա– կը եւ մղելու մասին չէ որ կը մտածէին : Կիլի – կիոյ ճակատը կը դառնար «Միլլի»ներու երկրորդ կարեւոր նպատակակէտը :

Հայկական լեգէոնի ներկայութիւնը Կիլիկիոյ մէջ մեծապէս կը չղաղրգռէր Թուրքերը, որոնք չէին կրնար հանդուրժել, որ երէկի «ռայա»ները իրենց յաղթական մանէին իրենց երկիրը, եւ զէն ու զրահով կառավարէին զիրենք, կռթնած Փը – րանսական բանակին վրայ :

Մթնոլորտը էլեկտրականացած էր :

Փոթորիկը չուշացաւ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Օրուան անսպեկտը

ՍԹԵՐԼԻՆԸ 100ԻՆ 30 ԿԱՐԺԵՔՐԿՈՒԻ ՓՐԱՆՔԸ ՈՒ ՄԻՒՍ ԴՐԱՄՆԵՐՆ ԱԼ ՊԻՏԻ ՀԵՏԵՒԻՆ ԱՆՈՐ

Անգլիոյ դանձային նախարար Սըր Քրիփս որ Ամերիկայէն Լոնտոն հասած էր եւ միչտ կը հեր– քէր Սթէրլինի արժեզրկումը, կիրակի իրիկուն բատիոյէն հաղորդեց թէ Սթէրլինը հարիւրին 30 արժեզրկուած է տոլարին բաղդատմամբ , նոր սակն է 2.80 տոլար , մինչ առաջ 4.03 էր մէկ անգ– լիականը : Միջազգային դրամական հիմնադրամը հաւանած է այս փոփոխութեան որու համաձայն ոսկիի պաչտօնական գինն ալ համապատասխան փոփոխութիւն պիտի կրէ :

Ուոշինկթընի մէջ գումարուած դանձային ժողովը թէեւ տնտեսական դիւրութեանց ծրագիր մը մչակած էր, եւ Անգլիա մինչեւ վերջը կը մեր– ժէր իր դրամին արժեզրկման առաջարկները, բայց ինչպէս կը հաւատուէր, իրականացաւ ան : Քրիփս յայտարարեց որ տոլար – սթէրլինի արդի դժուարութիւնները այլապէս անլուծելի էին եւ ուրիչ միջոց մնացած չէր : Այս գործողութեան հետեւանքով կեանքը պիտի սդէ սկսեալ հացէն : Առայժմ գիները եւ աչխատավարձերը պիտի չփոխուին, բայց տակն մը վերջը գիներու փոփո– խութիւն մը հաւանական է :

Սթէրլինի այս արժեզրկումը Անգլիոյ տնտե– սութեան մէջ պատմական թուական մըն է, որով– հետեւ ան իր ետեւէն պիտի քաչէ միւս բոլոր դր– րամներուն արժեզրկումը, սկսեալ Ֆրանքէն :

Ֆրանսայի ելմտական նախարար Պ. Փէչ վե– րադարձած ըլլալով, նախարարաց խորհուրդը ե– րէկ մանուաւոր նիստ գումարեց, Ֆրանքի նոր սա– կը որոչելու համար : Կը հաւատան որ Ֆրանսա– կան դրամը հարիւրին 17 պիտի արժեզրկուի , տո– լարը բարձրացնելով 330 Ֆրանքի : Մինչեւ որո – չումի մը տրուիլը, սակարանը եւ ոսկիի ու օտար դրամներու կողմնակի չուկաները չպիտի գործեն :

Լոնտոնի որոչումին վրայ Աւստրալիա, Տա– նըմարքա, Հնդկաստան, Նորվեկիա , Հարաւ. Աֆրիկէ , Իրլանտա արժեզրկած են իրենց դրամ– ները նոյն համեմատութեամբ : Հոլանտա , Շուէտ , Եգիպտոս , Նոր Զելանտա, Քանատա եւ միւս եր– կիրներն ալ պիտի արժեզրկեն :

ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐ

Ատլանտեանի դաչինքը ստորագրող 12 պե – տութեանց արտաքին նախարարները իրենց առա– ջին նիստը կազմեցին Ուոշինկթընի մէջ , դաչնա– գրին գործադրութեան եղանակները որոչելու համար : Որոչուեցաւ որ այս ժողովը ամէն տարի գումարուի Եւրոպայի մէջ, իսկ գինուորական խառն խորհուրդ մըն ալ պիտի գտնուի Ամերիկա– յի մէջ : Ամերիկայի, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ներ– կայացուցիչներէն կազմուած գերագոյն խոր – հուրդ մը պաչտօն պիտի ունենայ հսկելու դէպ – քերու վրայ եւ գործի հրաւիրելու գինուորական խորհուրդը : Առաջին անգամ է որ Ֆրանսա կ'ըն– դունուի այս գերագոյն խորհուրդին մէջ :

Բացառիկ պէտքի մը առջեւ այս ժողովները պիտի կրնան անմիջական գումարումներ ունե – նալ :

Ամէնէն կարեւոր որոչումը որ տրուեցաւ, սա է որ Ամերիկա կը միանայ Եւրոպայի պաչտպա – նողական դրութեան : Ամերիկայի սահմանադրու– թիւնը կը նկատուի արեւմտեան միութեան սահմանը եւ նկատելով որ Եւրոպա իր 15 զօրաբաժինով պիտի չկրնայ դիմադրել սովետական յարձակու– մի մը, Ամերիկա կանուխէն ամէն օգնութիւն պի– տի բերէ խաղաղութեան պահպանման համար :

ԾԱՑՐԱԴՈՑՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԱՍԻՆ

Երեք արտաքին նախարարները Ուոշինկթընի մէջ երկարօրէն քննած են Ծայրագոյն Արեւելքի խնդիրները եւ համաձայնած են գործակցարար տանելու զանոնք :

Նկատելով որ Զինաստանի մէջ ռեւէ հակա – կոմիւնիստ ուժ չկայ որու արժէ օգնել, երեքները որոչեցին ազատ վաճառականութիւն մը պահել այդ երկրին հետ, բացի նախանիւթերէ ու զին – ուորական պիտոյքներէ :

Հոնկ – Հոնկի վրայ յարձակման մը պարա – գային Ամերիկացիք պիտի օգնեն Անգլիացինե – րուն, առանց զօրք ղրկելու : Անգլիա 25.000 զօրք ունի այդ քաղաքին մէջ :

★ Քանթոնի հիւսիսակողմը մեծ ճակատա – մարտ մը կը մղուի այս պահուն : Կարմիր բանակը նունինան նահանգը գրաւելով հասեր է Հնդկա– չինի եւ Պիրմանիոյ սահմանները :

★ Միացեալ Նահանգներու, Անգլիոյ, Աւս– տրալիոյ, Հոլանտայի, Նոր Զելանտայի, Հնդ – կաստանի, Փաքիստանի, Սէյլանի, Պիրմանիոյ , Սիամի եւ Փիլիպեաններու միջեւ հաւաքական

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԶՄԻՒՌՆԻԱՆ

(ԱՐՀԱՒԻՐՔԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ)

Աղետալի թուական մը եղաւ 1922 Սեպտեմբեր 9/22ը Իզմիրի հայութեան համար։

Ահա 27 տարիներ անցեր են այն օրէն, երբ քէմալական արիւնարբու հրոսակները դիւային քրքիջներով մուտք կը գործէին Իզմիրի մէջ, թալանելով, ջարդելով հայ թէ յոյն բնակչութիւնը, բռնաբարելով աղջիկները թէ կիներ եւ ի վերջոյ հրոյ ճարակ դարձնելով եգէականի այդ գեղածիծաղ, գոհար քաղաքը։

Վիքթոր Հիւկոյի յիշած Թուրքն էր որ ան-յած էր այնտեղէն, իր աւերիչ հեռքերով։ Նոյն Թուրքն էր զարձեալ որ անգամ մը եւս ցոյց կու տար իր ցեղային վայրագութիւնը՝ ի ներկայութեան դաշնակից մարտանաւերու եւ «քաղաքա-կիրթ» Եւրոպայի զինուորական իշխանութեանց։

Այն Թուրքը որ տակաւին չէր յագեցած արեան ծարաւէ, մէկ միլիոնէ աւելի զոհերու արիւնը լակելէ վերջ։

Որո՞ւ համար գաղանիք է «Մեծ»երու Մերձաւոր Արեւելքի մէջ վարած յետպատերազմեան երկդիմի քաղաքականութիւնը։ Փոքր Ասիոյ «հիւանդ մարդը» կենդանացնելու ամօթալի մրցումով, սկսեալ Սորհրդային Ռուսիայէն, քէմալականները չարժումը կը քաջալերուէր ազատ համար-կան չարժումը կը քաջալերուէր ազատ համար-ձակ։ Նիւթական ամէն օժանդակութիւն կ'ընծայէին «աւազակապետին»։ Նոյն դժբախտ պատկերը չէ՞նք տեսներ այսօր ալ։

Այդ մրցակցութեան հետեւանքով, հողա-զուրկ Իտալիան որ այնքան պէտք ունէր գաղթա-վայրերու իր յարաճուն ժողովուրդի տեղաւոր-ման համար, կը տիպուէր հեռանալ Ատալիայէն (Եփեսոսի շրջան) աւելի վերջը իյնալու համար երկոտասան կղզիներու եւ մանաւանդ Եթովպա-կան լաբիւրինթոսին մէջ։ Հելլէն բանակը մինչեւ Անգարայի դռները հասնելէ վերջ, երբ Պոլիսը գրաւելու մտքեր կը յղանար, յանկարծ Սաքա-րիոյ պարտութեամբ, — մասամբ մը հետեւանք նաեւ զինուորականութեան եւ կառավարութեան վէճերու ու ներքին կուսակցական պայքարի, — հեւասպառ կը լքէր ճակատը ու անկազմակերպ կը նահանջէր դէպի իր մեկնակէտը եւ անկից ալ դէպի Ծով, անհամար դերիներ ձգելով, մարդկային թէ նիւթական ծանր կորուստներ կրելով։ Իսկ «փոքր դաշնակից»ն քաղաքական արդար պահանջները մոռացութեան կը տրուէին առօք-փառօք։

Կարելի չէ նկարագրել Իզմիրի ազէտը առանց էջեր լեցնելու։ Սակայն նկատի ունենալով օրա-թերթի մը սահմանափակ պայմանները, պիտի բաւականանամ ընդհանուր ակնարկով մը։

Նախ քան քէմալականներու մուտքը, հելլէն նահանջող բանակին հետ Իզմիր կը խուժէին Փոքր Ասիոյ զաւառական շրջաններէն քրիստոն-եայ բնակչութիւնները, Յոյն, Հայ թէ Ջերքէզ։

Քաղաքը խճողուած էր անհամար զաղթա-կաններով։ Մահատիպ վտանգի մը մթնոլորտը պատած էր այդ խուճապահար բազմութիւննե-րուն դէմքերուն վրայ։ Տրամադրելի բոլոր վայ-րերը լեցուած էին եւ նոյնիսկ եկեղեցիներու բա-կերը անանցանելի դարձած։ Փողոցները ճամբա-ներուն վրայ կարելի էր տեսնել դասալիք յոյն զինուորներ, լքուած դէնքեր, զրասոներ։ Իսկ ծովափը՝ մաքսատան շուրջ կը պարզուէր ուրիշ ողբալի տեսարան մը։ Առագաստանաւեր, հասա-րակ նաւակներ, ինքնաշարժ նաւակներ կը վար-ձուէին Իզմիրէն դէպի յունական ցամաքամասը հետացողներու կողմէ, չարաշահութեան հասցնե-լով փոխադրութեան գինները։

Ամէն ոք չուարած էր այս կացութեան առջեւ ու չէր կրնար վճռական որոշում մը տալ։

« Արեւելեան մամուլ »ը իր խմբագրական է-ջերէն, ապիկար խմբագրի մը ստորագրութեամբ կը յորդորէր մինուճար ժողովուրդին մնալ իրենց տեղերը, աննպատակ համարելով որեւէ տեղա-փոխութիւն։ Այս խմբագրականներէն ազդուեցան շատ մը միամիտներ, որոնց ոչ նիւթականը կը պակսէր եւ ոչ ալ միջոցը՝ տեղափոխուելու։ Եւ մնալով՝ զոհ դացին իրենց անխոհեմութեան։

Հարուստներէն շատեր արդէն մեկնած էին օ-րեր առաջ։ Աղնւաւորեան վարչութեան խմբակը եւս հիւանդ Մամուրեաններու չքախումբով նա-ւուն վրայ ապաստանած ու ապահով՝ մասնաւոր «յաւելուածներով» նոյն «Արեւելեան մամուլ»ի է-ջերէն անամօթաբար չան քարող կը կարդար ժո-ղովուրդին, թելադրելով պաղարիւնութեամբ դի-մաւորել Թրքական բանակի մօտալուտ մուտքը, վստահեցնելով թէ ոչ ոքի քիթը պիտի չարիւնի ..

Իսկ Իզմիրի օրուան առաջնորդ Ղեւոնդ եպիսկոպոս Դուրեան, դէպքէն երկու օր վերջ յաջողեցաւ ազատիլ վտանգէն՝ ապաստանելով Ֆրանսական զրահաւորի մը վրայ, իր բախտին ձգելով ժողովուրդը։ Մինչդեռ իր յոյն պաշտօնակիցը, ողբացեալ Խրիսոսթոմոս Մեթրոպոլիտը սկիզբէն իսկ մերժելով հեռանալ Իզմիրէն, մնաց իր հօտին դլուխը, իբրեւ արժանավայել հովիւ ու

Թոսքանիճի

Արձակուրդի չրջանս անցուցի Վենետիկի մէջ։ Այս հետաքրքրական քաղաքի մասին շատեր դրած են իրենց տպաւորութիւնը, այնպէս որ աւելորդ կը նկատեմ խօսիլ Ս. Ղազարի վանքին, եկեղեցիներուն, կոնտոլներուն եւ ջրանցքներու տարօրինակ խորհրդաւորութեան մասին։ Վենետիկը է եւ կը մնայ, բոլոր ժամանակներու համար, արուեստագէտին կախարդական վայրը։ Քաղաքը ինքնին թանգարան մը ըլլալէ զատ, արուեստի ալ կեդրոն է։

Բացառիկ վայելքը եղաւ ինձ համար չարքը այն նուագահանդէսներու որ տրուեցան եւ պիտի տրուին դեռ Սեպտեմբերի ընթացքին։ Անոնց առաջինը տրուեցաւ մեծանուն Արթիւրօ Թոսքանինիի ղեկավարութեամբ։

Հակառակ իր նեղլիկ փողոցներուն, Վենետիկ ունի զմայլելի թատրոն մը, «La Fenice» (Ֆէնիչէ), որուն ներքին սարքաւորումը իր բաց կամ նանչ գոյնով եւ վայրագոյն ծաղիկներով եւ ելեկտրական լամբարներու ինքնայատուկ դասաւորումը բացառիկ հմայք մը ունի։ Բեմը շատ լայն եւ խոր է։

Սեպտեմբեր 3ի չարաթ երեկոյ հոն տեղի ունեցաւ Scala de Milanի 95 նուագածուները, դիւերային սեւ պաշտօնական զգեստով։ Թատրոնը ամբողջութեամբ լեցուեցաւ տեղացի եւ օտար ունկնդիրներով որոնք չարաթներ առաջ խլած էին տոմսերը։ Գիչերային արդուզարդի դեղեցիկ ամբողջութիւն մը նուագածուներու եւ հանդիսատեսներու համադրութեամբ, դիւթական երեւոյթ մը տուած էր սրահին, մանաւանդ որ բոլոր օթեակները զարդարուած էին նաեւ թարմ վարդերու փունջերով։

Երեսուն տարիէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով Թոսքանինի կ'երեւար Վենետիկի մէջ։ Այս մէջբերումը ըրի ի վեր հանելու համար իսկական gala ի մը պատկերը, պատշաճութիւն որու մասին քիչ անգամ բծախնդիր են Փարիզեան նուագահանդէսները։

82 տարեկան է Թոսքանինի։ Բուռն ծափերու մէջ բեմ եկաւ, պարզունակ, թեթեւօրէն կորա-քամակ, բայց ծերունի վագրի մը ամուր քայլերով։

Միջազգային էր յայտագիրը.— Անակրէօն, (Քէրուբինի), 6րդ Սեմֆոնի (Պէթհովէնի), Մոլտավիա (Սմէթանա), Տօն Ժուան (Շթրաուս), Les Eolides (Սէզար Ֆրանք), եւ Maîtres chanteurs de Nurenberg (Նախերգանք, Վակներ)։

Շատ լսած էի Թոսքանինիի ղեկավարութեան մասին։ Առաջին անգամ ներկայ կ'ըլլայի։ Միջազգային քննադատները համաձայն են դինքը դասելու համար իբր ամենամեծ ղեկավարը, դեռ դասելով իրենց ազգային արժէքներէն։ Հետաքրքիր էի դիտնալու թէ ինչ բանի մէջ կը կայանար այդ համբաւը։

Երբ վարպետը չարժեց ճպոտը, (միշտ յիշողութեամբ), տասնեակ մը վայրկեաններ անտարբեր հետեւեցայ։ Դեռ չօշափելի անակնկալի մը առջեւ չէի, զգալի տարբերութիւն մը չզտայ միւս ղեկավարներուն վրայ։

Բայց երբ երկրորդ կտորին հասանք (6րդ Սէնֆոնի), կարծիքս կազմուեցաւ։ Թոսքանինի իր ճպոտին տակ ունէր մին միջազգային մեծագոյն նուագախումբերէն, եւ անոր կրնար պարզուել իր բոլոր զգացումներն ու քմահաճոյքը։ Իր ամենամեծ արժանիքը կը կայանայ նախ իր զուսպ չարժումներուն մէջ, մխօրինակ ըլլալու ստիճան, երբեմն պիտի ըսես նոյնիսկ՝ անտարբեր, այն անցքերուն մէջ ուր հոգին կը խռովի, երբ երաժշտական մեծ պոռթկումներու հետ աչքն ալ կ'ուզէ կարծես որ ղեկավարը տարուի այդ վոլթորիկէն, թռիչք տալու համար ընդհանուր crescendoի մը (ուժեղացում)։

Բայց Թոսքանինիի բազուկները զուսպ կը չարժին, երբ նոյնիսկ Սէնֆոնիին 3րդ մասը կը չարժին, երբ նոյնիսկ Սէնֆոնիին 3րդ մասը կը ղեկավարէ (փոթորիկը)։ Նուագահանդէսի ամբողջ տեւողութեան Թոսքանինիի ուռքերը տեղն ու տեղը անչարժ կը մնան, մինչ նուագախումբը մեղմագոյնէն մինչեւ ուժեղագոյնը ալեկոծ ովկէան մը կ'ուրուագծէ։

Արտայայտութեան իր սկզբունքները նախօրօք պատրաստուած են իր եւ նուագածուներու մէջ։ Գործադրութեան մեեասաններորդ ժամուն աւելորդ չարժուձեւերով չեն պարտադրուիր ա-նոնք, աչքի յոգնութիւն մը խնայելով ունկնդիրին։

Շատ մը ղեկավարներու թոյլ կողմն է ասիկա։ Թոսքանինի, փորձերու ատեն, իր եւ նուագածուին մէջ հոգեկան կապը հաստատելէ վերջ նուագահանդէսի պահուն աչքերով կը ղեկավարէ պայն, կը մագնիսացնէ։

Անցնելով յայտագրի միւս կտորներուն, մեծ ընդունելութիւն դտաւ Սմէթանայի Մոլտավիան (ժողովրդական երգերու վինլիկ մը, ճարտարօրէն չարադրուած)։ Ամէնէն աւելի ծափեր խլեցին նաեւ Վակների եւ Ռիխարդ Շթրաուսի կտորները, որուն հոգեվարքը կը դուժէին թերթերը, նոյն իրիկունն իսկ։

Ֆրանսական երաժշտութիւնը ներկայացուած էր César Franckի Les Eolides (poême symphonique)ով։ Այս կտորը, իր ոճով, իր դպրոցով, եւ իր զգայնական զարտուղութեամբ բացառութիւն կը կազմէր միւս գործերուն հետ։ Զգալի էր որ ուրիշ աչխարհ մը փոխադրուած էինք։ Թոսքանինի Ֆրանսական երաժշտութիւնը դեռեղած էր երկու խանդավառող կտորներու մէջ, մոռնալով որ ունկնդիրները անմիջական հասկացողներ ալ չեն։ Այնպէս որ քիչ մը ժժգոյն անցաւ այս մասը։

Հետաքրքրական էր ինձ համար նկատելը նաեւ թէ մեծ վարպետը ինչ ձեւով պիտի դասաւորէ իր նուագածուները։ Որովհետեւ այս պարզ հարցին մէջ դեռ համաձայն չեն հեղինակաւոր անձեր։

Թոսքանինի դասական ձեւը ընտրած էր։ Այսինքն իր ձախ կողմը՝ առաջին ջութակները եւ contre basse, աջ կողմը՝ երկրորդ ջութակ եւ ալթօ, մէջտեղը՝ թաւջութակները։

վայրագօրէն յօշոտուելով թուրք կատղած խուժանին կողմէ, զոհուեցաւ Գըշլայի հրապարակին վրայ։

Ժողովուրդին կրած տառապանքը աննկարագրելի էր։ Աւելի քան քսան օր ենթարկուեցաւ փիզիքական ամէն տեսակ տանջանքներու։ Ծո-վախորչը ներկուեցաւ արիւնով ու դիակներ ծածկեցին ջուրին մակերեսը։ Իսկ թաղային կոտորածները աւելի սահմռկեցուցիչ եղան։

Ս. Աստիւածնոս եկեղեցւոյ մէջ ապաստանած դաղթականութիւնը փորձեց ինքնապաշտպանու-թեան դիմել, մինչեւ որ կարելի ըլլար օտար դեսպաններու միջամտութեամբ փրկել հազարաւոր կեանքեր։ Եւ սակայն համայնակուլ հրդեհը ի դերեւ հանեց այդ փորձը, տուներէն ու թաքստոցներէն դուրս թափելով ժողովուրդը ու լրացնելով ջարդարարներու թողած պակասը։

Ի լրումն ողբերգութեան, այս բոլոր վայրագութիւնները չարժանկարի վրայ առնուեցան եւ-րոպացիներու կողմէ, հեղնելով ժողովուրդին տառապանքը։

Ի տես ժողովուրդին ողբ ու կոծին, սրտաճմլիկ օղնութեան կանչերուն եւ ընդհանուր ողբալի վիճակին, ամերիկեան կառավարութիւնը փոխադրառաւեր տրամադրեց վերապրողներու փոխադրութեան համար։ Եւ թշուառ բեկորներ, մեծ մասով ծերեր, կիներ մանուկներ թէ անչափահասներ ազատուեցան մահուան ճիրաններէն, յուսնակաս հիւրընկալ հողերը ապաստանելով։ Մի-այն Ադհիսարի քրիստոնեաներն էին որ զոհ դացին տեղացի Թրքութեան նենգ հաւաստիքներուն, ի սպառ չարդուելով։ Նոյն դառն բախտին պիտի արժանանար նաեւ Քըրք Աղաճի քրիստոնեայ բնակչութիւնը եթէ բարեբախտ զուգադիպու-թեամբ յունական դումարտակ մը չազատէր ար-դէն իսկ ծայր տուած ջարդէն։

Այս չարդերէն վերջ զինուորցու այրերը ճակեցին նաեւ Թրքական գերութեան դառնութիւնները, վրայ տալով իրենց կեանքը։ Շատ քիչ բախտաւորներ կրցան ազատիլ այդ երկրային դժոխքէն։

Ք րիստոնեայ Զմիւռնիան, ուրկէ անցած էին Բիւզանդական ու հռովմէական լեգէոններ, երբեք այսքան մահացու հարուած մը չէ բարձանագրած իր դարերու պատմութեան ընթացքին։ Ան ոչ միայն ի սպառ կը զրկուէր տեղացի կենսունակ, շինարար ու ստեղծագործ քրիստոնեայ տարրէն, այլեւ անհաչուելի հարստութիւն մը կը փճաներ ու կը ցնդէր քաղաքին մթացող փլատակներուն տակ։

Իզմիրը երկրորդ քաղաքն էր Թուրքիոյ եւ կուսակալանիստ կեդրոնը Այտընի նահանգին։ Հարուստ՝ իր ծաղկեալ վաճառականութեամբ, գործարաններով, զանազան աչխատանոցներով ու մանաւանդ իր հողագործական բարեբեր շրջաններու առատ բերքերով, որոնց մէջ՝ աչխարհահամբաւ մեղրահամ թուզն ու ազնուացեղ անկուտ չամիչը։ Իր բնակչութեան ընդհ. թիւը հելլէն գրաման ժամանակ մօտաւորապէս 300 հազարի կը հասնէր, բաղկացած Յոյներէ, Թուրքերէ, Հայերէ, Հրեաներէ եւ Եւրոպացիներէ։

Ազգային դետնի վրայ Իզմիրը թէեւ հայրենական հող մը չէր, սակայն գարերու ընթացքին հոն հաստատուած հայ դաղութը ազգային բոյն մը կազմած էր եւ Պոլսէն վերջ երկրորդ տեղը կը դրաւէր իր դրական - մշակութային զանազան հաստատութիւններով ու ձեռնարկներով։ Մեծ-րոպեան, Հոփսիմեան ազգային վարժարաննե-րը, անհատական դպրոցները, կը ներկայացնէին գարգացման, դաստիարակութեան բարձր մակարդակով վառարաններ, որոնք հասցուցած են գարգացած յաջորդական սերունդներ։

(Մնացեալը յաջորդիվ)

ԳՈՒՐԳԻՆ ՊՕՑԱՃԵԱՆ

Ջրհեղեղ Թուրքիոյ մէջ

ՔԱՂԱՔՆԵՐ ՈՂՈՂՈՒԱԾ, ԿԱՄՈՒՐՋՆԵՐ ՓԼԱԾ, ՄԱՀԵՐ ԵՒ ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐ

Պոլսական թերթերէն։— Հեղեղային անձրեւները, որոնք չարունակուեցան երեք օր, մեծ ա–ւերներ գործեցին երկրին կարեւոր կեդրոններուն մէջ։ Ջրհեղեղը ընդհատեց չոգեկառքի երթեւեկը, եւ կառախումբերուն մէկ մասը ստիպուեցաւ կանգ առնել Իզմիթ եւ Կէպզէ։ Վայրաշարժ մը, որ ճամբան հակակշռելու մեկնած էր, Զայրըօվա–յի մէջ տապալեցաւ։ Վայրաշարժին մէջ չորս հոգի կային, իրենցմէ մին մեռաւ միւս երեքը ծանր այրուածքներ ստացան։

Զայրըօվայի փոքրիկ կայարանը ջուրերուն յարձակման ենթարկուեցաւ, 200 մեթրի չափ քա–ուեցաւ հեղեղէն եւ կիւշէի պաշտօնեայ Ալի Գլըճ խեղդուեցաւ։ Լրջօրէն վնասուեցան նաեւ Զայըր–օվա – Կէպզէ, Կէպզէ – Տիլ Խաքէլէսի երկաթու–ղային գիծերը, Տիլ Խաքէլէսիի մեծ կամուրջը փլաւ, եարըմճայի անցքը փակուեցաւ եւ 500 մե–

Ուրիշներ ջուրի մակի բոլոր տեսակները կը զե–տեղեն ձախկողմը, այը վերապահելով թաւ գոր–ծիքներուն։

Թոսքանինի, իր երաժշտական բարձր արժէք–ներուն կը միացնէ նաեւ մարդկային բարձր դաս–ցումներ։ 1933ին երբ Հիթլէր իշխանութեան գը–լուխն էր, Թոսքանինի կը հրաւիրուի ղեկավա–րելու վակնէրեան ներկայացումները Bayreuthի մէջ։ Առաջին օտար ղեկավարն է որ կ'արժանա–նայ այդ պատուին։ Երբ հրեայ նուագածուներու կ'արգիլուի մասնակցիլ ապարդիւն բողոքներէ վերջ, կը հրաժարի այդ պատիւէն։ Նոյնպէս՝ հը–րաւիրուած ըլլալով ղեկավարել Սալցպուրկի Մո–ցարթեան նուագահանդէսները, հոն ալ հրաժեշտ կուտայ երբ Աւստրիան կ'ուզեն կցել Գերմանիոյ։

Այս մեծանուն ղեկավարը իր ասպարէզը սկը–սած է 18 տարեկանին, Ռիօ տը Եանէյրոյի մէջ (Պրազիլիա), յանպատրաստից ղեկավարելով «Այտա» օփերան։

Անօրինակ յիշողութիւն ունի։ Եթէ հաւա–տանք իր մասին գրուած ուսումնասիրութեանց, ան յիշողութեան մէջ դրոշմած է 200 զանազան կտորներ եւ 100 օփերաներ, իրենց մանրամաս–նութիւններով։

Վենետիկը մեծ խանդավառութեամբ ընդու–նեցաւ եւ ոտնեց ներկայութիւնը այս վարպետին։

Քլէմանոյի տիպարով այս ծերուկը մեծ լա–ւատես մըն ալ է։ Երբ ուզած են իր տարեդարձը ոտնել, պատասխանած է թէ այդ մասին պիտի խորհի 90 տարեկանէն վերջ։

Պէտք է յիշենք նաեւ որ, դժբախտաբար Թոս–քանինիի նուագահանդէսները մատչելի չեն բոլո–րին, եւ գործած են տեսակ մը ժամադրավայրը ցուցամոլ հարուստ հասարակութեան մը։ Մուտ–քի տոմսերը կ'արժէին 2000էն 35.000 (իտալական լիր, այսինքն 1200 — 20 հազար ֆրանս֊ֆրանք), այնպէս որ սրամիտ քննադատներ կ'ըսեն թէ դժ–բախտաբար այս զմայլելի նուագահանդէսներուն ներկայ կ'ըլլան միայն անոնք, որոնք ամէնէն քիչ հասկացողութիւնը ունին։

Ա. ՊԱՐԹԻԵԱՆ

թը տարածութեամբ երկաթուղին քարուքանդ ե–ղաւ ջուրերուն ճնշումին տակ։

Ջրհեղեղը ընդհատեց նաեւ հեռագրի եւ հե–ռաձայնի հաղորդակցութիւնները կէպզէի եւ Թուղլայի միջեւ։ Մինչեւ կէս գիշեր անկարելի եղաւ հաղորդակցիլ այդ վայրերուն հետ, եւ վեր–ջին անդամ լսուեցաւ կայարանապետ Ալի Գլըճի ձայնը որ օդնութիւն կ'աղաղակէր։

«Ջուրերը կայարանը պաշարեցին, հեղեղը սոսկալի է, վտանգի մէջ եմ հասէք» կը պոռար խեղդուող կայարանապետին ձայնը։

Պահ մը վերջ լսուեցան վերջին բառերը։— Օդնութիւն, ջուրերուն մէջ կ'ընկղմիմ, կայա–րանը տապալիլ սկսաւ, օգ...։

Պահ մը վերջ կայարանը յարդի չիւղի մը պէս կը թաղուէր ջուրերուն մէջ։

Կէպզէէն վայրաշարժ մը ղրկեցին խեղճ պաշ–տօնեային օդնութեան, բայց վայրաշարժը Մէ–միշօղլուի կայանէն անցած պահուն դիծէն ելաւ եւ թաւալեցաւ անդունդին մէջ։ Վայրաշարժին հնոցպան Ասիլ ղլորղ մեքենային տակ մնալով ճզմուեցաւ։

Ջուրերը քանդեցին ահագին տարածութեան մը վրայ հաստատուած կամուրջներն ու հաղոր–դակցութեան կայանները, այս պատճառով չորս – հինգ օր պէտք է սպասել, Իսթանպուլի եւ Անա–տոլուի միջեւ կառախումբի երթեւեկը վերահաս–տատելու համար։

Երկու օրէ ի վեր Հայտարփաշայէ դէպի Ա–նատոլու կառախումբ չի բանիր։

Անդարայի եւ Տաւրոսի ճեպընթացները, իզմիթ կանգ առին, եւ ուղեւորները ստիպուեցան վերադառնալ չոգենաւով։ Առափազարի ճամ–բորդներն ալ ստիպուեցան ճամբան սպասել եւ դիւերը անցընել կառախումբին մէջ։ Կէպզէէն փէնտիք դացող օթօթիւս մըն ալ տապալած է եւ ճամբորդներէն մէկ քանին վիրաւորուած։

Ջրհեղեղը ահագին վնաս պատճառեց Իզմի–թի մէջ եւ կատաղի ջուրերը ամբողջովին պաշա–րեցին Պօսթանլը եւ Ենի Թաղամասերը, 400է ա–ւելի տուներու վարի յարկերը ողողուեցան, չորս բնակարան փլան։ Մանաւանդ Թաղին մէջ 200է աւելի տուներ ջուրերով լեցուած են։ Պէքիրաէրէի մէջ 15 տուն ողողուեցան, քամիոններով եւ մա–կոյկներով կարելի եղաւ բնակիչները ազատել։ Միւս աղէտեալներն ալ մաս առ մաս կը փրկուին։

Իզմիթի փողոցներն ու պողոտաները անան–ցանելի դարձած են, ջուրերը բարձրացած են 30 — 40 սանթիմէթ չափ։ Իզմիթի դաշտադետինը, ա–պարակներն ու տուները ամբողջովին ջուրերու տակ են։

Հեղեղը քանդեց նաեւ Իզմիթի սթատիումը, պատերը փլցուց, ջուրերը սկսան սպառնալ տեղ–ւոյն թուղթի գործարանին, եւ չնորհիւ բանուր–ներու եւ պաշտօնատուներու զոհողութեան, ա–ռաջքը առնուեցաւ ծանր աղէտի մը։

Եարըմճա գիւղն ալ մեծապէս վնասուած է, չատ մը տուներ ողողուած են եւ անձի կորուստ կայ։

Ջուրերը քշեցին տարին Թուղլա — Կէպզէ, Իզմիթ–Տէրինճէ երկաթուղիի գիծերը, որոնք մէկ չաբաթէն առայ չեն կրնար նորոգուիլ։

Նոր մանրամասնութիւններու նայելով նիւ–թական ու մարդկային կորուստները կարծուածէն աւելի լուրջ են եւ վնասը կարելի չէ չուտով դար–մանել։

Հեղեղը լուրջ վնասներ պատճառած է Եալո–վայի մէջ, ուր 200 անասուն խեղդուած են եւ բազ–մաթիւ տուներ ողողուած։ Սաֆրան գիւղին մէջ ամբողջ բերքը փճացած է, վնասը 100 հազար ոս–կի կ'ենթադրուի։ Պուրսայի ճամբուն վրայ, Օր–հան կազիի եւ Գարասաքի կամուրջները քանդուած են։

Շիլէյի մէջ, Ազվայի ձորը յորդած է, ճամ–բաները խցուած են եւ կամուրջները քանդուած։

Կէմլիքի մէջ կացութիւնը աւելի վտանգաւոր է, տեղատարափը մինչեւ դիշեր չարունակուած է եւ ամբողջ Կէմլիք ջուրերով պաշարուած։ Մեծ դժուարութեամբ կարելի եղած է փրկել բնակ–չութիւնը։

Կէմլիկի չուկան մեծապէս վնասուած է, ա–հագին ապրանք քշուած է ջուրերէն։ Քաղաքա–պետարանը եւ 14 տուներ մասամբ, իսկ վեց տուն ամբողջովին փլած են։ Վնասուած է նաեւ տեղ–ւոյն օճառի գործարանը։ Ելեկտրական հիմնար–կութիւնները խանգարուած են, հեղեղին մէջ ե–րեան ելած են երեք մարդկային դիակներ։ Շըր–ջակայ գիւղերէն որեւէ լուր չկայ։

ՁԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԸՆԿԵՐ ՄԸՆ ԱԼ ԿՈՐՄՆՑՈՒՑԻՆՔ

ԿՐԸՆՈՊԼ–, 11 Սեպտ.— Քիչ առաջ արցուն–քոտ աչքերով վերադարձանք ընկերոջ մը չիրմին տուած մեր այցելութենէն։

40 օր կ'ընէ որ հողին յանձնեցինք մեր ըն–ներներու լաւագոյններէն մէկը՝ ընկեր Աւետիս Թորոսեանը։

Ապրիլեան սերունդէն էր Աւետիսը։ Եւ հայ–րենասէր։

Սրտէն տկար է եղեր, բայց ան իր ցաւը տա–նիքներուն վրայ լացողներէն չէր եւ մենք լուր իսկ չունէինք։ 46 տարեկանին կնքեց իր մահկանա–ցուն, եւտին ձգելով անմխիթար այրի մը եւ երեք զաւակներ։

Դիշեր ատեն հազիւ մարմինը հիւանդանոցէն տուն փոխադրուած, ընկերները զայն շրջապա–տեցին արտասուալի աչքերով եւ ինչ խանտաղա–տանքով։ Ամբողջ 48 ժամ հակառակ ընկերներըկա–տարեցին փոխն ի փոխ։ Ծաղկեպսակներ ամէն կողմէ, Եռագոյնը դագաղին վրայ եւ Հ. Ց. Դ. դինանչանը գլխուն վերեւ։

Գերեզմանին վրայ հրաժեշտի խօսքեր ըրին Եօզղատի Հայրենակցական Միութեան կողմէ ըն–կեր Տրդատ Սողոմոնեան եւ Հ. Ց. Դ. կողմէ ըն–կեր Մ.։

Համեստ Դաշնակցականի մը, գաղափարա–կան եղբօր մը կորուստին չուրջ ցոյց տրուած ջերմ զգացումներու այս արտայայտութիւնները, ընկերա – ընտանեկան այս մուրը կապը Դաշ–նակցութեան անընկճելի ուժերէն մին կը կազմէ։

Թղթակից

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱԼԻ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՄ

ԱՆիի ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

ԺԳ.

ԽԵՆԹԸ Կ'ԱԶԱՏԷ ԼՈՒՍԻԿԸ

— Ի՞նչպէս թէ չկայ, ի՞նչ նոր բան պատա–հեցաւ։

— Քեզ արդէն յայտնի է որ չկրնալով դիմա–նալ իր վշտին, իր խոր կսկիծին, խենթեցած էր ան։ Այնուհետեւ միշտ Լուսիկ կանչելով կը թա–փառէր փողոցները, երբ տեղի ունեցաւ Ցունաց Ջարդը, դինքը գտանք Անիէն դուրս, դիակներուն մէջ սպաննուած, բայց թէ ո՞վ էր զայն սպաննո–ղը, յայտնի չէ, բսաւ Խենթը սրբելով աչքերէն հոսող արցունքը։

— Խեղճ ծերունի, հառաչեց Գոհարիկ յուզ–ուած։

— Բայց թողունք այդ, օրիորդ, ցաւելով ո–չինչ չըլլար, յայտնի՞ է ուր կը գտնուի Լուսիկը։

— Սուրմառուի բերդը, Վեստ Սարդիսի բան–տերէն մէկուն մէջ։

— Ինչպէս, հիմա Սուրմառու տարած են զինք։ Իրրեւ ապահով վայր, հա...բայց աժան չի նստիր տիկնա Վեստ Սարդիսին։

— Լռէ, Ներսէս, որպէսզի երկար չչարչար–ուի Լուսիկը, զայն ազատելու ճարն ալ մտա–ծած եմ ես։

— Ինչպէ՞ս, իշխանուհի, հարցուց Խենթը եւ ապուշ ապուշ նայեցաւ օրիորդին։

Խենթը երազ կը կարծէր այս բոլորը։

Բնաւ չէր հաւատար որ Լուսիկը կենդանի է, իսկ եթէ իրաւ կենդանի էր, այսպէս դիւրու–թեամբ կարելի չէր ազատել զայն Սեւ մարդուն ձեռքէն, ինչպէս որ կ'ըսէր ու հաւատացած էր օրիորդը։ Չէ՞ որ ան երկաթէ ճիրաններ ունէր։

— Դուն պիտի երթաս Սուրմառու եւ ներկա–յանաս այնտեղի իշխանին, իբր թէ Վեստ Սար–դիսի ղրկած մարդոցմէն մէկն ես։

— Բայց անունք չեն հաւատար ինծի։

— Կը հաւատան։ Ահա, կը տեսնես այս նա–մակը։ լաւ նայէ, ան կնքուած է Վեստ Սարդիսի կնիքով եւ եթէ ներկայացնես զայն, կը հաւատան քեզի եւ կը թողուն որ ներս մտնես բերդէն։ ասկէ զատ՝ կը կատարեն նաեւ ինչ որ պահանջես։ իսկ այս նամակին մէջ գրուած է որ անմիջապէս քե–զի յանձնեն Լուսիկը։

— Իսկ ո՞ր տեղէն ձեռք ձգեցիր Սեւ մարդուն կնիքը, հետաքրքրուեցաւ Խենթը, ուրախութե–նէն քիչ էր մնացեր որ խելքը թռցնէր։

— Կնիքը կեղծ է, բայց այնքան նման որ խա–կականէն չի զանազանուիր։

— Տուր ինծի, դուն կատարեալ հրեշտակ մըն ես, եւ Թող Տէրը պահպանէ քեզ, ըսաւ Խենթը եւ առնելով նամակը ծոցը դրաւ։

— Բայց զգոյշ պիտի ըլլաս, Ներսէս, չատ զգոյշ եւ խենթութեան նշան անգամ ցոյց պիտի չտաս։ Պիտի խուսափիս ամէն բանէ, որպէսզի չմտանես քեզ, թէ չէ, դուն ալ, Լուսիկն ալ կոր–սուած էք յաւիտեան։

— Այդ իմ գործս է, իշխանուհի, ըսաւ խեն–թը եւ ոտքի ելաւ։

— Չմոռնաս որ Լուսիկը ազատելուդ պէս ուղղակի սենեակս բերես, ան այստեղ կը մնայ մինչեւ Ստեփանիկին գալը։

— Այո, Խենթը կը խոստանայ տիկնա եւ կը տեսնէ իր եղբօր աղջկան հարսանիքը, յարեց Խենթը եւ խոնարհ գլուխ տալով դուրս ելաւ սենեակէն։

— Ատուծով այդպէս ալ կ'ըլլայ, ըսաւ Գո–հարիկ եւ աչքերը լեցուեցան արցունքով։

Խեղճ Գոհարիկ, իր սիրտն ալ կը տրոփէր, իր հոգին ալ կը մորմոքէր սպասելով Հարպիկին, սակայն տարաբաստիկ հանգամանքները կը հեռա–ցնէին սիրող սրտերը իրարմէ եւ արգելք կ'ըլլա–յին անոնց միացման։

Դուրս ելլելով Գոհարիկի սենեակէն, Խենթը անյայտացաւ փողոցներուն մէջ եւ մութը նոր ըս–կսած էր կոխել, երբ հազուստն ու կերպարանքը փոխած եւ ձիու մը վրայ նստած՝ բոնեց Սուրմա–ռու բերդաքաղաքը տանող ճամբան։

ԲԱԳՐԱՏ ՍԱՎԱՉԵԱՆՑ

պաշտպանութեան դաշինք մը կը պատրաստուի Ատլանտեանի դաշինքին նման, որ պիտի կոչուի Հաղաղակի դաշինք :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒՏԱՓԷՇՏԻ կազմակերպուած դատավարութեան մէջ բացի նախապար Բայքէն միւս ամբաստանեալները բոլորն ալ թուրքակէ պէս խոստովանեցան իրենց յանցանքներն ու դաւաճանութիւնները, միշտ մեղքը ձգելով Թիթոյի վրայ եւ ամէն առթիւ փառաբանելով Մոսկուայի ուժն ու պաշտպանութիւնը փոքր ժողովուրդներու հանդէպ : Թէ արեւմտեան յետպատերազմական ու դրամատիրական կառավարութեանց եւ Թիթոյի միջեւ դաշտնի համաձայնութիւն մը կար պատերազմին սկիզբէն ի վեր : «Իզվեստիա» կ'ըսէ թէ Բայքէ դերման մըն է իր հունդարացի ծագումած :

★ Անգլիական թերթ մը կը գրէ թէ Սթալին հրաւիրած է Թիթօն Մոսկուա երթալ եւ արդարացնել ինքզինքը եթէ կ'ուզէ «վերապրիլ» : Սթալին նամակը ղրկած է պուլկար քաղաքական դէմքերէն անդամներէն մէկուն ձեռքով, եւ կը պահանջէ որ Թիթօ հրապարակով զղջում յայտնէ, Սորհրդային Միութեան հակառակ ընթացող զինուորական ու քաղաքային պետերը պաշտօնանկ ըլլան, նախարարութիւնը փոխուի, համայնավար կուսակցութիւնը վերակազմուի եւայլն : Թիթօ մերժեր է այս առաջարկը, միայն յայտնած է որ կրնայ իր օդնականը ղրկել Մոսկուա՝ բանուոր համաձայնութիւն մը կնքելու համար :

ՌՈՒՍԻԱ 500 սաւառնակ տրամադրեց Պերլինի արեւելեան շրջանի դերման ոստիկանութեան. մինչեւ առաջիկայ դարուն այդ քանակը պիտի բարձրանայ 1200ի : Գերման զօրավարները որ այն կողմը կը գտնուին, ոստիկանական ուժերու մէջ պաշտօնի պիտի կոչուին :

ԾՈՎԱՑԻՆ Ա.ՀՌԵԼԻ աղէտ մը պատահեցաւ Քանատայի Թորոնթօ քաղաքին առջեւ : «Նորք – նիք» չոգենաւը զբօսական պտոյտի մը համար 500 հոգի առած էր մէջը որոնք դիւերը կը քնանային : Ցանկարծական հրդեհ մը ծագելով , նաւը երեք ժամէն ածուխի վերածուած ընկղմեցաւ : Ձամբորդներէն 123 հոգիի դիակը գտնուեցաւ, կան158 անհետացած եւ 109 վիրաւոր : Տեսարանը ահռելի էր : Մարդիկ բոցերու մէջ խելակորոյս հոս հոն կը վազէին : Օդնութիւն հասաւ, եւ կարելին եղաւ մնացածները փրկելու համար : Թիթանիէի պատմական դէպքէն վերջը այսքան մեծ ծովային ա – դէտ չէր պատահած :

ԹՈՒԼՈՆի մէջ չինուեցաւ ազատագրութենէն վերջը Ֆրանսայի առաջին նաւը՝ Վիլ տը Մարսէյլ որ պաշտօնապէս ծով հանուեցաւ չաբաթ օր : 9000 թօն տարողութիւն ունի, 142 մեթր երկայնք, 19ուկէս մեթր լայնք եւ պիտի կրնայ ընդունիլ 971 ճամբորդ : Շինութիւնը սկսած էր 1908 ապ – րիլին, իսկ պիտի երթեւեկէ առաջիկայ Յուլիսին :

ԴՈՐԾԱՒՈՐԱԿԱՆ աչխատքները կը պահանջեն աշխատավարձի հարիւրին 18 յաւելում :

ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ այժմ հինգ մի – լիոն զօրք ունի դրօչի տակ եւ իր զինուորական կարողութիւնը անդադար կ'աճի, կ'ըսէ ամերիկ – եան զինուորական աղբեկագիր մը, որ կը յայտնէ նաեւ թէ Սովետները իրենց զինուորական ելմտացոյցը հարիւրին 19 աւելցուցած են եւ բանակը ամէն ժամանակէ աւելի լաւ պայմաններու մէջ է :

ՋԻՆԱՍՏԱՆի ազգայնական կառավարութիւ – նը իրողապէս պիտի ճանչցուի Անգլիոյ կողմէ : Հաւանաբար նոյնը պիտի ընէ Ամերիկա եւս :

ՋՐԱՍԱՒԱՆՈՒՆԿ մը որ Տաքարի առջեւ Ատ – լանտեանի մէջ ռազմախրձեր կը կատարէր ծովն իջնկաւ եւ մէջի 10 հոգին անհետացան :

ԹՐԻԷՍԹԷՆ Իտալիոյ Թողելու պատրաստ է եղեր Թիթոյի կառավարութիւնը պայմանաւ որ այդ քաղաքին արուարձանները իրեն ձգուին եւ Միջազգային Դրամատունը փոխատուութիւն մը կատարէ :

ՃԱՇԿԵՐՈՑԹ Ի ՊԱՏԻՒ
ՏԻՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐՈՒԹԵԱՆՆԵՐՈՒ

Փարիզի Հ. Ց. Դ. « Եգիպտացի » կոմիտէն ճաշկերոյթ մը կազմակերպած է ի պատիւ Տէր եւ Տիկին Մարուքեաններու այս ուրբաթ օր, 23 Սեպտ. ժամը 8ին, Սասունի ճաշարանը, 31 Place d'Alexandrie : Սիրով կը հրաւիրուին ընկերներ, եւ համակիրները :

Մախքերու մասնակցութեան համար 450 ֆր. :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ազգային վարժարանի վերաբացումը տեղի կ'ունենայ Հոկտեմբեր 6ին, հինգ – շաբթի օրը, հովանաւորութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան : Իրիկերային դասընթացքները եւս տեղի պիտի ունենան : Արձանագրուելու համար դիմել կրթական հոգաբարձութեան, Պ. Պ. Ա. Մկրեանի եւ Ց. Չէրչեանի : Կը հրաւիրենք շրջակայ հայութիւնը որպէսզի օգտուելով ընծայուած առիթէն, իրենց զաւակները դպրոց ղրկեն :

ՎԱՐԶԱԿԱՆ ԱԶԴ

Մեր Փարիզի բաժանորդներուն դրամական առաքումները դիւրացնելու համար, իրենց կը դրկուին Mandat - chèque եր «Ցառաջ»ի C. C. P.ի վրայ : Կը խնդրենք որ, երբ ստանան, փութացնեն իրենց առաքումները, որպէսզի չստիպուինք ի – րենց թերթերը դադրեցնել :

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով :

ՎԱՐԶԱՊԵՏԻՆ

ՋԵԿՈՑՑ ՎԱՒԱՆՍԻ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՎԱՒԱՆՍ — Վաչանի եւ չրջանի հայ ազգ. միութեան, յառաջիկայ ընթրութեան համար անդամատուրքի դրութիւնը հաստատուած է, անոնք որ կ'ուզեն ընտրել եւ ընտրուիլ, թող բարի ըլլան ներկայանալ եւ ստանալ իրենց անդամատետրակը, մինչեւ Հոկտեմբեր 31, հետեւեալ հասցէներուն, — Պ. Պ. Շ. Հայտպործեանի, Bld. Vauban, Ց. Կարապետեանի 18 rue Bouffier, տարեկան վճարելով 120 ֆրանք : Իսկ Օպնայ – Մոնթէլի – մարի, Ռոմանի հայրենակիցներու պիտի ներկայանան վարչութեանս նախագահ Ց. Տէր Սարգիսեան եւ քարտուղար Ց. Կարապետեան :

Ի դիմաց Ազգ. Միութեան եւ հոգաբարձու – թեան, քարտուղար Ց. Կարապետեան, նախագահ Տէր Սարգսեան :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ, Իմիր, Այզուզլա փողոցը բնակող, այժմ 35 տարեկան, Մանուկ Փիւսկիւլ – ճեան, որ Իզմիրի Լարդէն վերջ ծովեզերքը տեսնուած է : Հօրը անունը Ռուբէն, մօրը անունը Սաթենիկ, քրոջը անունը Հռիփսիմէ : Տեղեկացնել մօրը Տիկին Սաթենիկ Փիւսկիւլճեանի : 13 Place du Théatre, Draguignan (Var), France : Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել :

ՓԱՐԻԶԻ եկեղեցւոյ Լիլայի Հայ դպրոցը կը վերաբացուի 6 Հոկտեմբեր, հինգշաբթի, 15 rue des Bruyeres, Les Lilas :

ՀԱՑ ՈՒՍԱՆՈՂ մը անկախ սենեակ մը կը փնտռէ հայ ընտանիքի մը մօտ, նախընտրաբար համալսարանական քաղաքամասին մէջ : Դիմել խմբագրութեան :

Դպրոցասէր Տիկ. վարժարան

Բ. տարեշրջանը կը սկսի յառաջիկայ 3 Հոկտ. երկուշաբթի օրը : Աշակերտուհիներու արձանագրութեան համար դիմել վարժարան, 1, Bd du Nord, Le Raincy, ամէն առաւօտ մինչեւ կէս օր, բացի չաբաթ եւ կիրակի օրերէ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ — 29 Հոկտեմբերը գրաւուած օր մըն է Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ :

ՀԱՄԱ – ԽԱՐԲԵՐԴԻԱԿԱՆ միութեան կարանի մասնաճիւղին ընդհ. անդամական ժողովը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին կարտանի հայկական դպրոցի սրահին մէջ : Օրակարգն է մասնաճիւղին տարեկան հաշուետուութիւնը, զեկուցում 9րդ պատգ. ժողովի, վարչական ընտրութիւն, եւայլն : Կը խնդրուի բոլոր անդամներէ ներկայ գտնուիլ :

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ

Փարիզի կրօնական Ընկերակցութեան կրթական Մարմնոյ հովանաւորութեան տակ գտնուող բոլոր դպրոցներու աշակերտներու արձանագրութիւնը արդէն սկսած է տեղւոյն վարժարաններու սրահին մէջ Սեպտ. 15էն ի վեր, Պուա Քոլոմպ, Անիէռ–Արժանթէօյի, Լիլայի, Պէլվիլի, Փարիզի եկեղեցւոյ կեդր. վարժարանի, Շավիլի եւ Պանեէօ Քաշանի դպրոցներու դասաւանդութիւնները պիտի սկսին Հոկտեմբերի առաջին հինգշաբթի :

Իսկ ժանթիլիի շրջանի աշակերտութեան արձանագրութիւնը կը կատարուի ամէն կիրակի առտու ժամը 10—12 տեղւոյն նոր դպրոցին մէջ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ուրֆայի Հայր. Միութիւնը 2 Հոկտ. կիրակի երեկոյեան ժամը 9ին կը տօնէ Սալ ժէօկրաֆիի մէջ, Ուրֆայի Հերոսամարտի 34րդ տարեդարձը,

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՑԿ. ԵՐԳԱՀՈՒՄԲԻ ընդհ. վարձերը կը սկսին ուրբաթ 22 Սեպտ. երեկոյեան 8.30ին, եւ յաջորդաբար մինչեւ ՈՒՐԲԱԹ օրերը, ազգ. տան մէջ, 32 rue de Trévise : Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները, ինչպէս եւ նոր անդամներ : Տարեկան համերգը տեղի պիտի ունենայ 11 Դեկտեմբեր, կաւոյի սրահին մէջ, ղեկավարութեամբ Ա. ՊԱՐԹԻԵՒԱՆի :

ԱՆԳԼԵՐԷՆԻ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Վկայուած երիտասարդի մը կողմէ դիւրամատչելի պայմաններով :

Նպատակաւոր առիթ մը մեր երկսեռ երիտասարդութեան համար : Դիմել «Ցառաջ»ի վարչութեան :

ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉի Մարսէյլի մասնաճիւղի դպրոցը կը վերաբացուի Հոկտ.ի առաջին հինգշաբթին : Դասախօսութիւնները պիտի կատարէ Տիկ. Մանուչ Շամիրեան : Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան ամէն հինգշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը 3էն 5, Հ. Ց. Դ. Ահարոնեան Ակումբը, 26 rue des Convalescents :

ԿԱՐԵՒՈՐ

Կը փնտռուի Փարիզի մէջ, հայ ընտանիքի մը համար, 2 — 3 սենեականոց յարկաբաժին մը, վարձու կամ ծախու : Դիմել «Ցառաջ»ի խմբագրութեան :

ԱՆԻԷՌ, ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ ԵՒ ԱՐԺԱՆԹԷՕՑԻ ՀԱՅԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Անիէռ – Պուա Քոլոմպի հայերէն լեզուի ուսուցման յատուկ հինգշաբթիի մեր դպրոցը կը վերաբացուի ամսոյս 22ին, նախկին տեղը 36 Villa Rouveyrol, Անիէռ : Կը խնդրուի ծնողներէ առաջնորդել իրենց զաւակները բացման օրն իսկ :

Իսկ երէց աշակերտներու եւ չափահասներու յատուկ չաբաթի (կէսօրէ վերջ) դասընթացքը կը չարունակուի ըստ առաջնոյն : Կը խնդրուի այս վերջիններէն դիմել արձանագրութեան համար կրթական յանձնախումբի անդամներէն Պ. Գ. Ծովհաննէսեանի եւ Տիկին Ա. Ազատեանի, որքան կարելի է չուտ :

Արժանթէօյի վարժարանը նոյնպէս կը վերաբացուի ամսոյս 29ին, նոյն տեղը :

ԻՐԱՒԱԳԷՏ ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ

Մ. ՆԱՒՊԱՐ

Վկայեալ Փարիզի իրաւագիտական համալսարանէն

Վարձակալութիւն, ընկերակցութեանց կազմութիւն, առեւտրական չէնքերու պայմանագրութիւն, ժառանգական խնդիրներ, արկած եւ ամէն տեսակ տուրքի հարցեր :

Պաշտօնաթուղթերու խմբագրութիւն, անշարժ կալուածներու փոխանցման գործողութիւններ, fonds de commerce Փարիզի թէ դաւառի մէջ, եւ մատակարարութիւն (gérance), առեւտրական արտօնագրի (régistre de commerce) ձեւակերպութիւն, փոխատուութիւն գրաւի փոխարէն, վարչական ամէն կարգի գործերու հետապնդում, եւն.

Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 10 — 12

Հեռաձայնել նոյն ժամերուն

27, rue des Petites – Ecuries — PARIS (10)

Հեռաձայն՝ PROvence 24-87: Métro: Gare de l'Est — Château d'Eau եւ Cadet :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀԻՆ ՀԱԳՈՒՍՏ

Մեծաքանակ ներածողներ եւ գնողներ կը փնտռեմ :

Կառավարութիւնը տրամադիր է արտօնել ածան ապրանքներու ներածումը :

Դիմել՝ GIR APIKIAN

1 rue Prom. Casablanca կամ

162 Madison St. New–York 2. N. Y.

Adept Merc. Trading Co.

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր. , Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mercredi 21 Septembre 1949 Չորեքշաբթի 21 ՍԵՊՏ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5954–Նոր շրջան թիւ 1365 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԵՐՋԱԲԱՆԸ

Կիլիկիան գրաւող յաղթական Ֆրանսան ա – ւելի կարեւոր կը նկատէր Սուրիա – Լիբանանը, ուր կեդրոնացուցած էր իր բոլոր ուժերը: Զին – ուորական տեսակէտով տակաւ էր Կիլիկիան:

Ֆրանսա հաշուի չէր առած Թուրքին կարե – լութիւնները, մանաւանդ անոր առացած եւ առանալիք աջակցութիւնները Մոսկուայէն, Հոո – մէն ու նոյնիսկ Լոնտոնէն:

Քէմալական չարժումը քաջալերութիւն կը գտնէր ամէն կողմէ :

1919 Նոյեմբեր 24ին հարիւրապետ Փիէր Անտրէ (արեւելագէտ Փիէր Բրտան) կը մանէր Մարաշ, ուսկից կը քաշուէին Անգլիացիք, Քէմա – լականներուն ձգելով իրենց ռազմամթերքը...

Դեկտ. 27ին Ալեպէն եկող 100 Թուրք ձիաւորներ Մարաշի միջնաբերդը գրաւելով՝ հոն կը պարզէին Թրքական դրօշը :

Փոթորիկը սկսած էր պայթիլ: Հայերուն դէմ կրգուութիւնը իր գերագոյն աստիճանին հասած էր :

Հարիւրապետ Անտրէ հեռաձայնով 2 — 300 զինուոր եւ քանի մը թնդանօթ կը խնդրէ Այն – թապէն՝ զնդապետ Ֆլի Սէնթ – Մարիէն, որ փո – խանակ զինուոր ղրկելու հարիւրապետը կը կան – չէ իր մօտ, յետոյ ալ Ատանա կը ճամբէ զայն :

Եթէ պահանջուած 2 — 300 զինուորները ղր – կուած ըլլային ժամանակին, յետագայ դժբախ – տութիւնները պիտի չպատահէին, կը գրէ զօրա – վար Պրէմոն:

1919 Դեկտ. 2ին զօրավար Տիւֆիւէօ Ատանա հասնելով, կը տառնձնէր Կիլիկիոյ վարչական եւ զինուորական հրամանատարութիւնը, 600 քիլո – մեթր երկայնութեամբ տարածութեան մը վրայ : Մինչեւ այդ թուականը Կիլիկիան ենթարկուած էր զօր. Ալէնպիի :

1920 Յունուար 21ին Քէմալականները յար – ձակեցան Մարաշի վրայ , ուր ցորենի կարեւոր մթերք մը կար : Ֆրանսացիք ունէին 25 դումար – տակ եւ չորս թնդանօթ միայն, չունենալով ան – թեւ, բոլորովին կարուած էին Ատանայի կեդրո – նէն: Կռիւները տեւեցին մինչեւ Փետրուար 10 : Ֆրանսացիք յանկարծ պարպեցին Մարաշը , երբ Թուրքերը ուժասպառ՝ անձնատուր ըլլալու կը պատրաստուէին եւ երբ Ֆրանս. օդնական ուժ հասած էր: 8 — 10.000 Հայեր հետեւեցան քաղա – քը պարպող զինուորներուն եւ Փետրուար 12ին Իսլահիէի ճամբուն վրայ ձիւնամրրիկի բռնուե – ցան: Հազարներ մեռան ցուրտէն, 2000ի չափ ալ Ջարդուեցան քաղաքին բացերը, երբ զինուորները հեռացած էին արդէն:

Քէմալականները քաջալերուած Մարաշի ա – ժան յաղթանակէն, իրենց ուժը թափեցին Հաճը – նի վրայ, ուր 10.000 Հայեր համախմբուած էին: Հաճընցիք քանիցս հայ լեգէոնականներ ուղեցին Ատանայէն, սակայն կարելի չեղաւ ղրկել: Երկու անգամ օդանաւով ռազմամթերք ստացան ընկերք քանակութեամբ: Մեր հայրենակիցները քաջա – բար դիմադրեցին 1920 մարտէն մինչեւ նոյեմ – բեր: 10.000էն 480 հոգի միայն ազատեցան:

Սիսի պաշարումը սկսաւ մարտ 27ին: Կարելի եղաւ Սիսի ամբողջ հայութիւնը (7500 հոգի) փո – խադրել Ատանա 1920 Յունիս 7ին:

Այնթապ պաշարուեցաւ 1920 ապրիլ 1ին եւ 10 ամիս հերոսաբար դիմադրեց, մինչեւ 1921 Փետրուար 11:

Ատանան լաւ զինուած էր, Թուրքերը չհա – մարձակեցան յարձակիլ անոր վրայ :

1920ին Կիլիկիոյ մէջ սպաննուած Հայերուն թիւը 20.000 կը հաշուուի (10 հազար Հաճընի, 7—8 հազար Մարաշ, 2 հազար զանազան տեղեր):

Հայկական Լեգէոնը երեք վաշտէ (3000 հո – գի) կը բաղկանար 1918 սեպտեմբերին, երբ Ա – րաբայի կռիւին մասնակցեցաւ: Զինադադարէն վերջ, Օսմանեան բանակէն արձակուած հայ զին – ուորներ եւ տարագրութենէ վերադարձող հայ ե – րիտասարդներ կազմեցին 4րդ վաշտը (1000 հո – գի) :

1920 Օգոստոս 19ին լուծուեցաւ Հայկական Լեգէոնը, որուն հիմը դրուած էր 1916 Հոկտ. 27ին Լոնտոնի Ֆրանսական դեսպանատան մէջ, ի ներկայութեան Սըը Մարք Սայքսի, Ժորժ Փիքո – յի եւ Պօղոս Նուպարի: Ըստ կայացած համաձայ – նութեան, Լեգէոնի կազմութեան նպատակն էր

ԹՐՔԱԿԱՆ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐ ԹՐԱԿԻՈՑ ՄԷՋ

Թուրք բանակը երկու օր մեծ ռազմափորձեր կատարեց Թրակիոյ մէջ, ուր փորձուեցան մաս – նաւորապէս արդիական զէնքերը: Ներկայ էին նախագահ Ինէօնիւ, Անգարայի ամերիկեան դես – պանը, ամերիկեան զինուորական պատուիրակու – թիւնը եւայլն :

Ռազմափորձերու չրջանակը կը սկսէր Պոլսոյ սահմաններէն եւ կը տարածուէր ամբողջ Թրակիոյ վրայ: Այդ ընդարձակ սահմանին մէջ դիրք գրա – ւած են կարմիր ուժերը (Թուրք բանակը) հարիւ – րաւոր ռազմատայլ, ծանր եւ հակօդային հրետա – նի, օդանաւեր եւայլն: Գիչերային ցամաքահա – նում մը տեղի ունեցաւ « Թշնամի» հողի վրայ նաւատորմին օժանդակութեամբ :

Բոլոր փորձերուն մէջ ալ Թուրք բանակը յաղ – թական ելաւ :

Ռազմափորձէն յետոյ ամերիկացի զօրավար Մաք Պրիտ սակայն պարզեց տպաւորութիւնները .

— Բոլոր ռազմափորձերուն ընթացքին կարգ մը սխալներ կրնան գործուիլ: Այսօր ինչպէս որ կարգ մը սխալներ տեսանք, շատ փայլուն յաջո – ղութիւններ ալ նշմարեցինք: Եթէ անցեալ տար – ուան ռազմափորձը բաղատաուենք այս տարուանին հետ, կրնանք բացայայտ կերպով ըսել թէ այս տարուանը շատ լաւ է եւ գործողութիւնները շատ կարգացած են :

Ռազմափորձերուն մասնակցած միութիւննե – րը Թրակիոյ Սաֆրա գիւղին մէջ մեծ զօրանոց մը կատարեցին :

ՌՈՒՍԵՐԸ ՊԻՏԻ ԲԱՆԱԿՑԻՆ

Միացեալ ազգերու ընդհ. ժողովը կը բացուի վաղը Լէյք Սըքսըսի (Ամերիկա) մէջ:

Մոսկուայի Ֆրանսական, անգլիական եւ ա – մերիկեան դեսպանները առջի օր դացին տեսնել Խորհրդային Միութեան արտաքին նախարարի փոխանորդ Պ. Կրոմիքոն եւ անոր ներկայացուցին երեք արտաքին նախարարներու տուած որոշու – մը Ուշինկթընի մէջ, Ատոմիոյ հաչտութեան դաչնագրին մասին, եւ պարզեցին վիճելի կէտերը:

Կրոմիքօ յայտնեց Թէ ռուսական պատուիրա – կութիւնը պիտի մասնակցի բանակցութեանց:

Յայտնի է Թէ խորհրդային պատուիրակու – թեան գլուխը կը գտնուի Պ. Վիչինսքի :

Ֆրանսական պատուիրակ Պ. Շուման այս լու – րը առնելուն րսաւ.— «Կը յուսամ որ այս յայտա – րարութիւնները իրականութիւն պիտի ըլլան »:

ԿԱՐԱԳԻ դինը 650 ֆրանքի բարձրանալուն վր – րայ հրապարակը լեցուեցաւ կարագով, Թէեւ վա – ճառումը դանդաղ է :

կիլիկիոյ ազատագրութիւնը (յօդուած 1), հայ լեգէոնականները միայն Թուրքին դէմ պիտի կըռ – ուէին, ու միայն կիլիկիոյ մէջ (յօդ. 2):

Դժբախտաբար ի դուր անցան բոլոր զոհո – ղութիւնները: 1921 Հոկտ. 20ին Ֆրանքլէն Պուլ – եոն Անգարայի մէջ առորագրեց ծանօթ դաշնագի – րը Քէմալականներու հետ, վարչապետ եւ արտա – քին նախարար Պրիանի հրահանգով: Վերջ պտան բոլոր ցանկալի երազները: Կիլիկիան յանձնուեցաւ Թուրքերուն: Մնացեալը ծանօթ է :

Պրիան կը վախնար, որ եթէ Կիլիկիան չվե – րադարձուի, Թուրքերը բոլորովին պիտի նետ – ուէին Մոսկուայի դիրկը, մանաւանդ որ այս վեր – ջինը ամէն միջոցներով կը քաջալերէր Մուսթա – ֆա Քէմալի ձեռնարկները:

Պրիան դաշնագիր կնքեց կառավարութեան մը հետ, որ ո՛չ իրաւպէս, ո՛չ ալ իրաւապէս ճանչ – ցուած էր դաշնակիցներէն: Ընդհակառակն անոր պետը «աւազակ» յորջորջուած էր պատասխանա – տու վարչապետի մը կողմէ :

Թուրքերը Կիլիկիայով ալ չգոհացան: 1939 – ին, երկրորդ համաշխարհային պատերազմի նա – խորեակին նուէր ստացան նաեւ Ալեքսանդրէթի Սանճաքը, նոր տերհանութեան ենթարկելով բազմահազար Հայեր :

Այսպէս վախուեցաւ վերջին վարագոյրը Կի – լիկեան տրամին վրայ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Դրամներու սեկուլք

ՏՈԼԱՐԸ 350, ՍԹԵՐԼԻՆԸ 980 ՖՐԱՆՔ

Ֆրանսական եւ անգլիական Թերթերը կ'էր կը նուիրեն խօսելու համար Սթէրլինի արժէքը – կումին հետեւանքով առաջ եկած կացութեան վը – րայ, քանի որ այդ գործողութիւնը կ'ազդէ հա – մաչխարհային դրամական դրութեան վրայ :

Նախարարաց խորհուրդը չորս ժամուան խոր – հրդակցութենէ վերջը յայտարարեց Ֆրանքին նոր արժէքը ամերիկեան եւ անգլիական դրամներուն դիմաց: Այսպէս, տոլարի սակ նչանակուեցաւ 350 Ֆրանք, իսկ սթերլինին 980: Ուրեմն Ֆրան – քին արժեզրկումը անգլիականին հանդէպ հարիւ – րին տասն է (առաջ 1096 Ֆրանք էր սթերլինը) , իսկ տոլարին հանդէպ հարիւրին 27, նախորդին մէջինը ընդունելով 272 Ֆրանք :

Ֆրանսա այժմ կ'աշխատի որ մէջազգային դրամական սակերու մէնութիւն մը հաստատուի եւ տըվիզներու ազատ փոխանակութիւն տեղի ու – նենայ մանաւանդ առեւտրական յարաբերութեանց մէջ, ընդուի չարակից «ազատ» չուկան եւ փոխա – նակութիւնները կատարուին պաչտօնական սա – կերով :

Մարշըլի ծրագրին համաձայն տոլարը 212 Ֆրանքէն կը հաչուուէ: Կը հաւատան Թէ այս սա – կը պիտի պահուի, որպէսզի Ֆրանսայի տնտեսու – թիւնը չխանգարուի եւ կարելի ըլլայ տոլարով արտածումները զարգացնել: Ֆրանսայի ներա – ծումներու հարիւրին 30ը տոլարով կ'ըլլան , մինչ արտածումները վերջին ամիսներուն հազիւ հա – րիւրին 7 կը բռնեն, որով վերջին վեց ամսուան ընթացքին տոլարին բացն է 93 միլիառ Ֆր.: Սթերլինով առեւտուրին մէջ ալ Ֆրանսայի բացը վեց ամսուան մէջ եղած է 55 միլիառ: Խնդիրը այն է հիմա որ եթէ գիները բարձրանան երկրին մէջ, Ֆրանսա չպիտի կրնայ պէտք եղածին պէս օգտուիլ այս արժեզրկումէն՝ իր արտածումնե – րուն համար: Կառավարութիւնը պիտի աշխատի որ ներածուած եւ այժմ երկրին մէջ գտնուող ապ – րանքներուն գիները անմիջապէս չբարձրացուին, եւ յաւելումը կատարուի երբ նոր սակերով գնում – ներ կատարուին: Իսկ ներքին գիները պէտք է պահուին:

Արժեթուղթերու սակարանը բացուեցաւ : Իսկ ազատ չուկայի մէջ երէկ տոլարը 390 էր, նախոր – դին 376ին դէմ, իսկ սթերլինը 970՝ 1015ին դէմ: Ոսկեդրամի գիները մեծ փոփոխութիւն չեն կը – րած դեռ :

Անգլիա ընտիր ոսկիի ունկիին (30 կրամ 59) դինը որ 172 չիլինն էր բարձրացուց 250 չիլինի : Ամերիկայի եւ Աւստրալիոյ մէջ ալ ոսկեհանքերու արժեթուղթերը բարձրացան :

Ամերիկացիք գոհ են որ այս արժեզրկումով աւելի աժան պիտի գնեն անգլիական եւայլ ապ – րանքները :

Գրած էինք Թէ դրեթէ բոլոր երկիրները ար – դէն իսկ արժեզրկած էին իրենց դրամները : Պէլ – ճիքա դեռ որոշում տուած չէ, իսկ Զուիցերիա կը յայտարարէ որ իր դրամին արժէքը պիտի պահէ : Թուրք ելմտական նախարարն ալ յայտնեց Թէ Թրքական դրամը չպիտի արժեզրկէն :

★ Ա.Հաւասիկ ցուցակը Ֆրանքի արժեզրկու – մին 1914էն ի վեր: Տոլարը 1914ին կ'արժէր 5 Ֆր. 16: 1928ին 25.53, 1932ին 25.45, 1934ին 15.07, 1937ին 25.14, 1938ին 34.95, 1939ին 39.81, 1944ին 49.62, 1945ին 119.10, 1948 Յունուարին 214.39, իսկ Հոկտեմբերին 263.4:

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

Ֆիլիպէի (Պուլկարիա) Թրքական հիւպատո – սարանին առջեւ Սեպտեմբեր 9ի դիշերը ռումբ մը պայթած է, խորտակելով դլխաւոր դուռը եւ կոտրած ապակիները: Անցորդ կին մը փողոցին մէջ Թեթեւապէս վիրաւորուած է: Ուրիչ վնաս չկայ: Պուլկար ոստիկանութիւնը քննութիւն մը բացած է, բայց դեռ արդիւնք մը չէ յայտնած :

Թուրքիոյ մէջ կը կարծուի Թէ այս դէպքը պուլկար ոստիկանութիւնը սարքած է իբր փոխ վրէժ Պոլսոյ պուլկար հիւպատոսարանին վրայ ե – ղած յարձակման :

Արտաքին գործավար Նէճմէտտին Սատակ այս լուրը ստանալուն րսաւ Թէ «ասիկա փաստ մըն է որ Պուլկարիոյ մեր հիւպատոսարաններուն համար այլեւս անհնար եղած է աշխատիլ »:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ կառավարութիւ – նը պիտի հրաւիրուի մասնակցիլ Եւրոպայի տն – տեսական գործակցութեան կազմին :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Ֆարուք Թագաւորը մօտերս Սպանիա պիտի երթայ իբր հիւր զօր. Ֆրանքո – յի: Անդրյորդանի Աբդուլլահ Թագաւորէն վերջը այս երկրորդ արաբ վեհապետն է որ Սպա – նիոյ դիկտատորին կ'այցելէ :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ 480.000 հանքագործներ գործա – դուլ հռչակեցին յայտարարելով «եթէ հանգստա – եան Թոշակ չկայ, աշխատանք չկայ», որովհետեւ կարգ մը ածխային հաստատութիւններ կը մեր – ժէին աշխատաւորներու հանգստեան բաժինը վը – ճարել :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԶՄԻՒՌՆԻԱՆ

(ԱՐՀԱԽԻՐՔԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Իզմիրի Հայերուն թիւը վիճելի է, ինչպէս՝ դաղութին սկզբնաւորութեան թուականն ու հիմնադիրներու Հայաստանի ո՞ր շրջաններէն գաղթած ըլլալու պարագան: 1928ի «Ծուննահայ տարեգիրք»ի մէջ Տօքթ. Գ. Օ. Փալուատեանի չահեկան ուսումնասիրութեամբ յիշատակուած աղբիւրներու կարծիքները կը տարբերին հեղինակէ-հեղինակ ու համաձայն թուականի: Այսպէս, ըստ ոմանց գաղութին հիմնադրութեան սկզբնաւորութիւնը պէտք է նկատել Կիլիկիոյ Ռուբինեան հարստութեան անկման թուականը 1375 — 1380: Երկրորդ վարկած մըն է 1604 թուականը որ կը զուգադիպի Շահ Աբբասի Հայոց բռնի գաղթին: Հիմնուելով լեզուական եւ կրօնական տուեալներու վրայ, պէտք է ընդունիլ երկրորդ տեսակէտը, որուն համաձայն են Տօքթ. Փալուատեան եւ ծանօթ բանասէր Թադեւոս Ձերմակեան:

Զմիւռնահայը իրօք ունի Արարատեան գաղութավայրի ժողովուրդին յատկանիշները: Ինչ կը վերաբերի թիւին, հիմնուելով օտար ճամբորդներու վկայութեանց, այդ թիւը երբեք չէ անցած 12 հազարը: Ժամբախտաբար որոշ վիճակագրու-թիւններ չեն եղած այդ թիւերիմացութիւնները հարթելու համար: Սակայն վստահօրէն կարելի է ըսել որ դոնէ 1922ին այդ թիւը կրկնապատկուած էր նորեկ գաղթականներու յաւելումով:

Զմիւռնահայը չնորհիւ իր ցեղային ուշիմութեան պատուաւոր դիրքեր գրաւած էր առեւտրական հրապարակին վրայ ու տնտեսական փայլուն վիճակ մը ստեղծած:

Հակառակ հարուստ դասակարգի աղայական մտայնութեան, նիւթապաշտ խառնուածքին եւայլ բացասական թերութիւններուն, ան դիտցաւ ազգային իր քաղաքը բանալ ազգային ձեռնարկներու եւ խանդավառուիլ Հայաստանի հանրապետութեան հիմնադրութեամբ, մասնակցելով ազգային փոխադրութեան եւ հայկ. բանակի կազմութեան:

Կը յիշեմ թէ ինչքան խանդավառութեամբ տօնուեցաւ Վարդանանց տօնակատարութիւնը 1918ին Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյ մէջ օտար բարձրաստիճան պաշտօնատարներու ներկայութեան, երբ ամբողջ «Հայնոց»ը դրօշազարդուած էր համաձայնական ազգերու եւ հայկական դրօշներով, իսկ Ս. Ստեփաննոսի ընդարձակ բակը ասեղ ձգելիք տեղ չէր:

Իրրեւ ազգային հաստատութիւններ կարելի է յիշատակել Ս. Ստեփաննոս մայր եկեղեցին, մարմարակերտ, հոյակապ, սիւնազարդ, հայկական ճարտարապետութեան գեղեցիկ նմոյշ մը՝ որ արժանի պարծանքն էր Զմիւռնահայուն եւ ոչ նմանը չէր կարելի գտնել նոյնիսկ Պոլսոյ մէջ: Ս. Ստեփաննոսի կից կառուցուած էր Առաջնորդարանը: Ինչ անդին կար Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին, որու շրջափակին մէջ կը բարձրանար Ազգային Հիւանդանոցը, արդիական չէնքով ու բժշկական ներդաշնակ կազմով, որու համբաւը կը տարածուէր օտարներու մօտ:

Ազգային որբանոցները Զմիւռնահայուն բարեսիրական զգացումներուն ցայտուն օրինակները կը հանդիսանային: Դպրոցներու մասին արդէն արտայայտուեցանք: Կային զանազան ակումբներ՝ օրինակ՝ Որսորդաց Ակումբ, Գրաղարան-Ակումբ եւ զինաղաղարէն յետոյ կուսակցական ակումբներ:

Մեծահարուստներէն յիշենք Ազնաւուրեան, Սիվրիհիսարեան, Պագրճեան, Թօփալեան, Իփլիքճեան, Պալեոզ, Համբարձումեան եւն.: Մանիֆաքթիւրի հրապարակը մեծ մասամբ Հայերու ձեռքն էր: Կային նոյնպէս Ափիոնի, չոր մրգեղէններու, գորգի, յախճապակիի, երկաթեղէններու վաճառականներ, որոնց մէջ արտասահմանի եւ Թուրքիոյ զանազան չրջաններու մէջ մասնաճիւղեր ունեցող հաստատութիւններ չատ կային:

Իզմիրի արուարձաններէն ամէնէն կարեւորը Գօրտէլիօն էր: Ցետոյ կուգային Քարաթաշը, Գօզարեալըն, Կէօզմէփէն, Պուրնովան որոնք օժտուած էին ազգային հաստատութիւններով — նախակրթարան, եկեղեցի եւն.:

Այսրնի նահանգի գլխաւոր քաղաքներուն ու գիւղաքաղաքներուն մէջ եւս ազգային համախումբ գաղութներ կային որոնք գարձած էին մէկ մէկ ազգային բոյներ ու յեղափոխական կորիզներ: Աւտնցմէ էին.— Մաղնիսան, համբաւաւոր իր մանուածագործութեամբ ու խաղողի առատ այդիներով: Քըրքաղաճը իր քաղցրահամ սեխ-բոլ ու ձմերուկներով: Վերջապէս Այտընը, Նազլին ու մանաւանդ Խօտմիշը իր 300 տնուոր հայութեամբ, ամբողջովին Դաշնակցութեան չունչով տնած ու դաստիարակուած:

Ահաւասիկ սեղմ գծերու մէջ հայկական Զմիւռնիան որու փլուզման տխուր տարեդարձը

ԲՈՒՍԱԲԱՆԱԿԱՆ ՃՇԴՈՒՄ ՄԸ

Տուղտ եւ Աղջկաւտակ

«Անահիտ»ի մէջ Դոկտ. Յովհաննէս Աբգինեան նկարագրած է Բաղջրուկ եւ Տուղտ անուններով ծանօթ զոյգ մը տունկերը: Շարած է անոնց իւրաքանչիւրին դէմը՝ հայերէն, թուրքերէն, ֆրանսերէն, պարսկերէն, յունարէն, անգլերէն, արաբերէն եւ լատիներէն համազօրները: Տուած է այդ տունկերուն բժշկական գործածութեան եւ ժողովրդական առասպելական մէջ ծանօթ կարգ մը մանրամասնութիւններ:

Այդ ամէնը լաւ: Բայց, այդ երկու տունկերուն հայերէն անունները չփոթուած են:

Յարգելի բժիշկ բարեկամս, սակայն, թող չվիրաւորուիլ: Որովհետեւ միայն ինքը չէ որ չփոթած է այդ երկու բոյսերը: Իրմէ առաջ բազմաթիւ ուրիշներ ունեցած են նոյն չփոթումը: Բառգիրքի եւ դասագիրքի հայ եւ օտար հեղինակներու քով, զարմանալիօրէն, մէկ բոյսն առնուած է միւսին տեղը:

Պատճառը.— Որովհետեւ Malva կամ Malvacées ընդհանուր դասաւորումին մաս կազմող երեսնեակ մը նմանացեղ տունկերը շատ դիւրաւ ցուցած են չփոթութիւնը:

Աչքիս առջեւ ունիմ չխունկն աւելի բուսաբանական դիրքեր, գունաւոր ու սեւ ատլասներ եւ բազմալեզու բառգիրքեր: Ամենուքմէ եւ ոչ մէկը պերճ է մատնանշածս չփոթութենէն: Ըսել կ'ուզեմ՝ ոչ միայն հայերէնով տպուած ձեռնարկներ-ը, այլեւ ֆրանսերէնէ ֆրանսերէն հին ու նոր բուսաբիրքեր եւ բառգիրքեր, կուտան չփոթ նըկարագրութիւնները՝ Mauveի եւ Guimauveի այս կամ այն տեսակներուն համար:

Հայերէն՝ միայն Զախչախեանի հայիտալէրէն բառգիրքին մէջ է որ Տուղտ բառին դէմ դըրուած է ճիշդ բացատրութիւնը.— «Մաղիկ պէս-պիսպտոյն, երկայնաբուն, տաճկերէն՝ կիւլհա — թէմ, Althéa»: Բայց Althéaին եւեւէն յիշուած է նաեւ bismalva, որ սխալ է, զի bismalvaն՝ Աղջկուտակն է, Guimauve, ինչպէս ստուգաբանուած է Dictionnaire des Dictionnaires մեծարժէք բառգիրքին մէջ, = «Gui pour bi latin»:

Հակադրաբար՝ նոյն Զախչախեան՝ Աղջկը-տակ կամ Աղճկուտակ կամ Աղչճկի տակ եւ Բաղրջուկ բուսաբառերուն դէմ յիշած բացատրութիւներուն մէջ կը սխալի:

Բոյսերուն պատկերներովը, Մէնէվիչեանի դասագիրքին 87րդ նկարը ճիշդ Աղջկուտակն է, 88րդը՝ ճիշդ Տուղտն է: Վերջինիս — Տուղտի — դէմը յիշուած անունը Althea officinalisը ճիշդ է: Մինչ Աղջկուտակի կամ Բաղրջուկի դէմ յիշուած լատիներէնները ճիշդ չեն: Ալ չեմ խօսիր Ալիշանի «Հայբուսակի» անթիւ չփոթութիւններու մասին:

Բոլոր այդ խառնակութեանց պատճառն այն է որ՝ ենթակաները անձամբ չեն քաղած -ճանչցած այդ բոյսերը:

Իմ տասնեակ տարիներու յարատեւ բուսաքաղութեանս արդիւնքը եղող «Վանբուսակ Բուսարան»ը, քննուած ու վաւերացուած Բուսաբանական Մէկնաղգային Կաճառէն, 1917ին, եւ Ֆրանսերէն — լատիներէն Bulletinովը հրատարակուած, իրաւունք կուտայ ինծի եւ զայն քննողներու, որ միանգամ ընդ միշտ ճշդենք ու որոշենք Տուղտը Altheaին իբր համանիշ, եւ Աղջկուտակը Guimauveին: Առաջինը թիւ 143, երկրորդը թիւ 102՝ իմ Բուսարանիս մէջ:

Աղջկուտակը, Guimauve (Malva silvestris), ունի երկարակոթուն տերեւներ՝ որոնք աւելի կլոր-ածեւ են ու նուազ ճեղքուած: Ծաղիկները՝ մանրը, բայց — կապոյտ են: Տունկը խոտակերպ ու դեռնատարած, ողորկ եւ փայլուն:

Տուղտը, Althea (officinalis), նուազ երկար կոթունով ու աւելի ճեղքուած եւ լայնկեկ տերեւներ ունի: Ծաղիկները՝ խոշոր, ճերմակ, կարմիր կամ մուխ — կապոյտ: Տունկը կ'երկարի ուղղորդ ու փայտածեւ — խոզովակային ցօղուններով մինչեւ մէկ — երկու մեթր: Ցօղունն ու տերեւները մազոտ են եւ անփայլ:

Ահա Տուղտին ու Աղջկուտակ — Բաղրջուկ — կոտտեակին աչքառու տարբերութիւնները:

Տուղտը՝ Թուրքերէն կիւլ հաթէման է, իսկ Աղջկուտակը՝ Էպէ կիւմէչին:

Մէկը միւսին հետ չփոթելու չէ:

Տուղտը = Althea կամ Mauve:

Աղջկուտակ = Guimauve:

Ահա ինչ որ փափաքելի էր ճշդել եւ կիրարկել միանգամ ընդ միշտ:

ՋԻԹՈՒՆԻ

Թ. Միութեան նոր հաւատացագիտարանը

Ռուսերը համայնագիտարան մը ունէին B. S. E. (Սովետական մեծ համայնագիտարան), որ 21 տարուան կեանք ունեցաւ, կը գրէ Le Mondeի աշխատակից Պ. Անտրէ Փիէռ: Սակայն հարկ այս հակայական գործը վերջացած էր, երբ անոնք նշմարեցին որ ուեւէ արժէք չէր ներկայացներ, որովհետեւ «պատմութեան վայրաչարժը» արագ-օրէն թափ առած էր Թ. Միութեան մէջ, եւ թէ՝ ինչ որ երէկ ճշմարտութիւն էր, այսօր սխալի էր փոխուած: 1946էն ի վեր արժէքներու այնպիսի վերաքննութիւն մը կը կատարուի, որ համայնավար կուսակցութիւնը չի վարանիր բնաջնջելու ամբողջ սերունդի մը գործը:

Սովետական մեծ համայնագիտարանի առաջին հրատարակութիւնը որ կը գտնուէր բոլոր գրադարաններուն մէջ, գայթակղեցուցիչ էր: Անոր բովանդակութիւնը կը խանգարէր երիտասարդ ուղեղները: Պուխարինի մասին տասնըչորս գովասանական սիւնակներ կային հոն, մինչդեռ ոչ իսկ մէկ տող՝ Վլլինովի մասին: Ինչպէ՞ս կրելի էր հանդուրժել որ Սթալինի ամէնէն ակա-նաւոր հակառակորդը փառաբանուէր, իսկ անոր գործիչին վրայէն լռութեամբ անցնէին: Ակէզատ, այս առաջին սովետական համայնագիտարանը չատ ներողամիտ էր արեւմտեան քաղաքակրթութեան հանդէպ: Անոր մէջ տակաւին չէր հաստատուեր Ռուսիոյ գերակայութիւնը ամէն մարզի մէջ: Անոր խմբագիրներուն մեծ մասը ձեւապաշտներ էին, ինչպէս եւ աշխարհաքաղաքական-ներ, ազգային հպարտութեան զգացումէ զուրկ:

«Փրավտա»յի մէջ Սէրժ Վավիլով՝ Գիտութեան նախագահ, կը գրէ Մոսկուայի մէջ Ամերիկեան դեսպանատան մամուլի ներկայացուցիչ Հարիսընի հետ ունեցած հետաքրքրական զրոյցի մը մասին:

Հարիսըն կ'ըսէ թէ Ամերիկա կը հետաքրքրուի Սովետական գիտութեան զարգացումով, եւ կը հարցնէ թէ ինչպէ՞ս կրնայ ան ծանօթանալ Սովետական գիտական նորագիւտերուն:

Վավիլով կը պատասխանէ թէ Սովետական գիտնականները ամէն տարի կը հրատարակեն գիտական աշխատութիւններ, որոնք կը ներկայացնեն Սովետական գիտութեան նուաճումները: Ամերիկացի գիտնականները կրնան ծանօթանալ այդ աշխատութիւններուն:

Հարիսըն կը հարցնէ թէ ինչպէ՞ս կրնայ ան ձեռք բերել այդ աշխատութիւնները:

Վավիլով կը պատասխանէ թէ Ամերիկացի գիտնականները կրնան գնել այդ աշխատութիւնները, որոնք կը վաճառուին Սովետական գրավաճառանոցներուն մէջ:

Հարիսըն կը հարցնէ թէ ինչպէ՞ս կրնայ ան գնել այդ աշխատութիւնները, որովհետեւ Ամերիկա չունի Սովետական դրամ:

Վավիլով կը պատասխանէ թէ Ամերիկացի գիտնականները կրնան գնել այդ աշխատութիւնները Սովետական դրամով:

Հարիսըն կը հարցնէ թէ ինչպէ՞ս կրնայ ան ստանալ Սովետական դրամ:

Վավիլով կը պատասխանէ թէ Ամերիկացի գիտնականները կրնան ստանալ Սովետական դրամ, եթէ Սովետական գիտնականները կը ստանան Ամերիկեան դրամ:

Հարիսըն կը հարցնէ թէ ինչպէ՞ս կրնայ ան ստանալ Ամերիկեան դրամ:

*Վավիլով կը պատասխանէ թէ Ամերիկացի գիտնականները կրնան ստանալ Ամերիկեան դրամ, եթէ Ամերիկեան գիտնականները կը ստանան Սովետական դրամ

թեան Ակադեմիայի նախագահը, կը գրէ թէ Սովետական Մեծ Համայնագիտարանը հինցած է, եւ չի համապատասխաններ գիտութեան ներկայ աստիճանին ինչպէս եւ խորհրդային մշակոյթին: Տեսական եւ քաղաքական մեծ սխալներ կը պարունակէ, եւ չի ցոլացներ այն մեծ փոփոխութիւնները որ կատարուեցան Ի. Միութեան եւ արտասահմանի մէջ:

Հետեւաբար, նոր հրատարակութիւնը օրուան ճաշակին համաձայն պէտք է ըլլայ: Պէտք է ներշնչուի այն «պատմական որոշումներէն» որոնք առնուեցան կուսակցութեան կողմէ 1946ին Ժդանովի զրգռումով: Ան պիտի բարձրացնէ ռուս եւ խորհրդային գիտուններու գործը, անոնց պիտի վերագրէ արդի մեծ գիւտերուն եթէ ոչ ամբողջութիւնը, գոնէ երեք չորրորդը: Արդարութիւնը պիտի հաստատէ «իտէալական կամ մխիթիքեան» փոփոխութեանց» որով կը մեղադրուին, թուաբէտները, քիմիաբանները, կենսաբանները դրամատիրական այն երկիրներուն, որոնք մարքսեան եւ լենինեան չնորհը չեն ընդունած: Նոր սովետական համայնագիտարանին ամէն մէկ էջը պէտք է ցիցին դամէ քաղքենի ընկերութեան անկապաշա (decadente) գիտութիւնը, քանի որ, ինչպէս կ'ըսէ Վավիլով, քաղքենի ընկերութեան այս յետաշրջական գիտութիւնը «հեռուհեռէ ա-ւելի ցոյց կուտայ իր խոր դաղափարական այլասերումը եւ ծիւրումը»: Եւ արհամարհանքով ցոյց կուտայ որ «քաղքենի համայնագիտարանները» կորսնցնելով անցեալի յառաջդիմական ասանդութիւնները դարձած են հակադիտական յետաշրջութեան գործիք:

Սովետական նոր համայնագիտարանը «բոլշեւիկ կուսակցութեան ոգին» պէտք է կրէ: Պէտք է նկարագրէ, դրամատիրական դրութեան տապալին ծանրութիւնը, ժողովրդավարութեան անանկութիւնը: Աւորդ դէմ, պէտք է ցոյց տայ ընկերվարական դրութեան գերակայութիւնը: Ամէն առթիւ պէտք է մէջտեղ դնէ մարքսեան լենինեան ըմբռնումը իբրեւ յառաջընթաց՝ ընդդէմ նեխած դրամատիրութեան սխալ գիտութեան: Պիտի ընդգծէ Ի. Միութեան գինուորական գերակայութիւնը ամէն մէկ երկրի վրայ եւ պատմական տիեզերական կարեւորութիւնը սովետական յաղթութիւններուն: Ան պիտի պարունակէ կենսագրութիւնները այն մեծ մարդոց որոնք յառաջդիմութեան գաւին ծառայեցին: Ամէն մէկ տեղ-ոակէտով արժանի պէտք է ըլլայ նոաւլինեան մեծ գարաշրջանին եւ հետեւաբար պիտի ըլլայ «աշխարհի ամէնէն լաւագոյն համայնագիտարանը»:

Այս համայնագիտարանը 50 հատոր պիտի ունենայ, 30 հազար պատկերներով: Առաջին ե-րեք հատորները 300.000ական օրինակ պիտի տպուին, եւ հրապարակ պիտի ելլեն այս տարի: Միւսներն ալ արագ թափով առաջ պիտի տարուին, աւարտելու համար 1954ին, եթէ երբեք մինչեւ այն տեղն նոր սրբագրութիւններու պէտք չտեսնուի ...:

ՏԻԿԻՆԸ.— Ի՞նչ ունիմ, տոքթոր:

ԲԺԻՇԿԸ.— Ոչինչ: Քիչ մը հանդիստի կը կարօտիք:

ՏԻԿԻՆԸ.— Միա՞յն: Լեղուիս ալ նայեցէք քիչ մը:

ԲԺԻՇԿԸ.— Ան ալ հանդիստի կը կարօտի:

ՁԱՑՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՄԸ

ՍԷՆ ԼՈՒ (Մարսէյլ), 13 Սեպտ.— Այս տարի ալ, Հ. Ճ. Դ. «Ակնունի» ենթակոմիտէն տօնեց իր հիմնադրութեան 22րդ տարեդարձը, կիրակի 28 Օգոստոս, ամբողջ օրը, Եօթնեղբայրեան ա-դարակին մէջ: Ներկայ էին նոյնիսկ հարեւան կամ հեռաւոր վայրերէ եկած բազմաթիւ ընկերներ եւ համակիրներ: Բարձրախօսը անընդհատ կը հնչեցնէր յեղափոխական եւ դեղչկական երգեր:

Բեմին վրայ կը ծածանէին հայկական եւ ֆրանսական եռագոյնները: Օրուան նախագահ ընկերը Գ. Եղիկեան բացաւ հանդէսը:

Համառօտ կերպով ներկայացուց «Ակնունի»ն եւ Դաշնակցութեան կատարած աշխատանքը հայրենիքի, եւ արտասահմանի մէջ, որոնց շնորհիւ ոտեղծուեցաւ Ազատ եւ անկախ Հայաստան մը: Դաշնակցութիւնը դարձաւ հայ ժողովուրդի հարազատ զաւակը որը 56 տարիէ ի վեր կը հակէ հայ ժողովուրդին վրայ եւ դարձեալ պիտի չա-րունակէ պայքարիլ մինչեւ որ իրականանայ ազ-գային բաղձանքը:

Եղան արտասանութիւններ, եւ երգեր Նոր Սերնդականներու կողմէ: Ընկեր Ե. Կօչկակարեան (արտասանութիւն), Ժ. եւ Պ. Թիւրեաքեան-ներ (երգ), Ա. Գալուստեան (երգ): Օրուան բանախօսն էր ընկեր Տ. Թադոյեան որ ազդուճառով մը ներկայացուց Դաշնակցութեան կատարածա-խատանքը.ցաւ յայտնեց որ հայ ժողովուրդին մէջ այսօր կը գտնուի տարր մը որ խօսք մէկ ըրած, պայքար է բացած Դաշնակցութեան դէմ: Երե-ւանի ձայնասփիւռը ամէն միջոցի կը դիմէ, որ Դաշնակցութիւնը թշնամի ներկայացնէ հայ ժո-ղովուրդին: Մենք չենք ազդուիր այդպիսի կանչե-րէն, հայ ժողովուրդը լինքը վաստաց կերպով կը պատասխանէ: Ֆրանսացի դրող մը ըսած է, թէ մեռելներն են որ կը կառավարեն աշխարհը: Բոլոր ազգերը կ'անմահացնեն իրենց հերոսները, անցեալի յիշատակները եւ կը ներշնչեն յաջորդ սերունդներուն: Այսօր հին սերունդը Ազատագրութեան ջահը կը փոխանցէ նոր սերունդին, եւ նոր սերունդը պարտականութիւն ունի այս ջահը միշտ վառ պահելու:

Փարիզի ընկերուհիներէն Աստղիկ Քէօսէեան իր հմայիչ ձայնով երգեց մի քանի երգեր:

Ընկեր Ղ. Փիլիկեանի դեկավարութեամբ ներկայացուեցաւ «Դումմի վաճառականը»:

Գեղարուեստական մասէն վերջ սկսան դուարճութիւնները ու պարերը եւ հանդիսականները մնկնեցան դոհ սրտով:

Խաչիկ Գալուստեան

ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՐԴԱՎԱՌ

ԼԱՍԻՈԹԱ, 11 Սեպտ.— Տարօն – Տուրուբերանի Հայրենակցականի Լա Սիոթայի մասնաճիւղը Սեպտեմբեր 4ին չատ յուզիչ ձեռնարկ մը կատարեց տօնելով այն յիշատակը որ կը կոչուի «Կարմիր Վարդավառ»:

Հանդէսը տեղի ունեցաւ քաղաքիս հանրային պարտէզին մէջ: Բեմը զարդարուած էր յեղափոխական անմահ հերոսներու նկարներով:

Քաղաքիս յարդելի հայրենակից Պ. Զ. Գասպարեան հանդէսը բացաւ նախ ֆրանսերէն եւ ապա հայերէն, բացատրելով օրուան հանդէսին բնոյթը: Ճոնկայա ունկնդրուեցան Մարսէյեզն ու Ծաղկիր ազատը նուագի եւ Պուլվար Օտտոյի սկաուտներու քաղցրիկ հնչիւններով: Սկաուտները իրենց դողարիկ բաժինը բերին երգերով եւ արտասանութիւններով:

Տիկին Ն. Քիւլիթճեան որ հիւր էր, բեմ հրաւիրուեցաւ, եւ պատմեց իր անմոռանալի յիշողութիւնները, Տարօնի Աչխարհի վերաբերեալ:

Նոյնպէս հայրենակից Պ. Գասպար Շէֆիկ-եան օրուան դլխաւոր բանախօսը (Մարսէյլէն) չատ յուզիչ կերպով յիշեց Տարօնի անզուգական հերոսներուն հայրենասիրական ոգին եւ անգին զոհողութիւնները:

«Մշակ» թատերախումբը որ եկած էր Մարսէյլէն, հայրենակից Գեղամ Պօղոսեանի դեկավարութեամբ եւ Պ. Գարագաշի արեւելեան սազի երգերը հաճելի բնոյթ մը տուին հանդէսին: Բեմադրուեցան նաեւ «Աբչին ման ալան»էն պատկեր մը եւ «Երկու ծայրայեղները»:

Տեղի ունեցաւ աճուրդ մը: Ցայտագրին լրանալէն վերջը նուագի ընկերակցութեամբ տեղի ունեցան զուարճալի խաղեր, երգեր եւ պարեր եւ ժողովուրդը ցրուեցաւ ուրախ տպաւորութեան տակ: — Թղթակից

ՄԱՐՁԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Երեք ամսուայ դադարէ մը վերջ Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբերը սկսան երեւնալ մարզադաշտերուն վրայ, խանդավառ՝ անցեալ եղանակին յաջողութիւններէն: Կիրակի 4 Սեպտ. տեղի ունեցաւ առաջին մրցումը: Ա. խումբը պարտուեցաւ 5 — 2, Բ. եւ կրտսեր խումբերը չահեցան 5—2 եւ 2—1:

Կիրակի 11 Սեպտ. տեղի ունեցաւ Բ. մրցումը ընդդէմ Նուագի լը Սէքի: Մեր կրտսեր խումբը յաղթեց 2—1, Բ. խումբը պարտուեցաւ 3 —1, Ա. խումբը հաւասար 4—4: Ա. խումբին կապմն էր՝ բերդապահ Զորթեան, վերջապահ դիծ՝ Յակոբեան Ալանեան: Միջին դիծ՝ Ուզունեան, Պաղտասարեան, Մկրտիչեան: Յառաջապահ՝ Տոլմաճեան, Խաչիկեան, Օնոյեան, Միւլէր, Ակբաբեան:

Մարզասէրներ, չմոռնաք սակայն որ կիրակի 25 Սեպտ.ին տեղի կ'ունենայ մեր առաջին մրցումը Ալֆորվիլի Stade Municipalին մէջ:

Գ. Ուզունեան

«ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆ» ՋՐԱՆՑՔԻՆ (Սիսիանի Ջրվէյան) առաջին մասը կը բանի արդէն, ոռոգելով 1600 հեկտար տարածութիւն: Երկրորդ մասին աշխատանքները սկսան: Երբ ջրանցքը լրիւ չահագործման յանձնուի, պիտի ոռոգուին Անգեղակոթ, Շաքի, Նորաւան եւ այլ կոլխոզներու դաշտերը, 4000 հեկտար տարածութեամբ:

«ԾԱՒԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱԻ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՄ

ԱՆիի ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

ԺԳ.

ԽԵՆԹԸ Կ'ԱՋԱՏԷ ԼՈՒՍԻԿԸ

Անհամբերութեամբ կը մարակէր ձին եւ աւելի ու աւելի կ'արագացնէր անոր ընթացքը, խեղճ կենդանին առաջ կը սուրար իր ամբողջ ուժովը, բայց երբ բաւական հեռացան Անիէն, Խենթը դանդաղեցուց ձիուն ընթացքը եւ սկսաւ իր ընկերին վրայ մտածել:

Ամէն բանի ճարը ունէր, մէկ բան միայն երկիւղ կ'ազդէր իրեն, եւ ատիկա Լուսիկը տեսնելու րոպէն էր: Երբ դինք տեսնելուն պէս ճիչ մը արձակէր ան եւ իր վրան փաթթուէր, այն ժամանակ կը յայտնուէր ամէն բան, եւ անուշտ կասկածի տակ կ'իյնային թէ ինքը եւ թէ իր բերած նամակը:

Ինչպէ՞ս ընէր, ինչպէ՞ս հասկցնէր Լուսիկին որ ղժոյժ ըլլար ու ձայն չհանէր, երբ տեսնէր դինքը: Ահա այս մտածումները կը զբաղեցնէին իր միտքը եւ կը վրդովէին սիրտը:

— Էհ, ինչ կ'ուզէ թող ըլլայ, Տէրը ինձ օգնական, եղբայացուց Խենթը եւ առաջ սլացաւ:

Քանի մը օրէն հասաւ Սուրմառու բերդաքաղաքը, սիրտը թունդ եղաւ, բայց զսպեց ինքզինքը եւ ներկայանալով բերդաքաղաքի իշխանին, նամակը յանձնեց անոր:

Սուրմառու բերդաքաղաքը կը պատկանէր Վեստ Սարգիսին, նեղ ժամանակներու մէջ հոն ապաստան կը գտնէր ան: Իրեն պէս ժանտադէմ, անպիտան մարդ մը տեղակալ կարգած էր հոն, երբ Խենթը ներկայացաւ անոր ու յանձնեց նամակը, թափանցող ակնարկ մը ձգեց ան դարբին Ղեւոնդի եղբօրը վրայ, եւ վերէն վար չափեց զայն:

Խենթը իր դէմքին եւ ոչ մէկ ջիղը չարժեց, արձանի մը պէս կեցած՝ անհոգ կերպով կը դիտէր Վեստ Սարգիսի տեղակալը:

Այս վերջինը նամակը կարդալէ վերջ, դարձաւ Խենթին եւ հարցուց.

— Ե՞րբ կ'ուզես վերադառնալ:

— Վաղը, լոյսը բացուելուն պէս, պատասխանեց Խենթը:

— Լաւ, վաղը կը յանձնեմ քեզի Լուսիկը, բայց կը զարմանամ, թէ ինչո՞ւ փոխանակ եղբայնի՝ քեզ ղրկած է իշխանը:

— Եղոն Ճունաց հրամանատարին մօտ գնաց, խիստ կարեւոր գործի մը համար, ըսաւ Խենթը առանց կարմրելու:

— Հա, չատ կարեւոր ըլլալու է գործը, այլապէս Եղոն անձամբ կուգար առնելու Լուսիկը:

Դիտե՞ս, ան խենթի պէս սիրահարած է այս աղջկան եւ դիւեր ցերեկ կը հալածէ զինք անոր սէրը: Մինչեւ հիմա Լուսիկին բան մը պատահած կ'ըլլար, եթէ Եղոն չմիջամտէր:

— Վեստ Սարգիս իշխանը Անի տանիլ կ'ուզէ Լուսիկը, որպէսզի պսակէ զայն Եղոյին հետ, անմիջապէս որ ան վերադառնայ Ճունաց հրամանատարին մօտէն: Եթէ այս խոստումը չըլլար, Եղոն թերեւս յանձն չէր առներ երթալ յունական բանակի հրամանատարին մօտ:

— Հա, կ'երեւայ այդպէս բան մըն է եղած: Բայց հիմա հանդստացիր դուն, աւելցուց տեղակալը եւ Խենթը առաջնորդեց ներս:

Խենթը կերաւ, խմեց, կշտացաւ, բայց դորձը չէր վերջացած ատով, ամբողջ գիշեր մը ուներ, մինչեւ որ տեսնէր Լուսիկը, պարապ պիտի չանցնէր այդ գիշերը, պէտք էր կանխաւ իմաց տալ Լուսիկին, որպէսզի զդոյշ ըլլայ զինք տեսնելու ժամանակ:

Խենթը չատ չանցած իմացաւ անոր տեղը, եւ կէս գիշերին զգուշութեամբ մօտեցաւ պատուհանին:

Լուսիկ ամբողջ մարմնով ցնցուեցաւ, երբ լսեց անոր ձայնը, ան չէր կրնար հաւատալ որ իրօք Խենթն էր եկողը: Բայց քանի մը վայրկեանը բաւական եղաւ պարզելու խնդրին էութիւնը, յետոյ երկուքն ալ քաչուեցան իրենց սենեակները եւ հանդիստ սրտով սպասեցին լուսնալուն:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՑՎԱՉԵԱՆՑ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍ ճանչցաւ Սուրիոյ մէջ Հաշէմ Ա. – Թաչի փաշայի կազմած կառավարութիւնը :

ՊՈՒՏԱՓԼՇՏԻ դատավարութեան հարցաքն – նութիւնները վերջացան : Բոլոր ամբաստանեալ – ները մխաբերան ամբաստանեցին Թիթօն եւ արեւ – մտեան պետութիւնները, եւ թէ իրենք զարշելի աբարածներ են եւ արժանի արհամարհանքի ու պատիժի : Վճիռը պիտի տրուի այսօր :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ գրաւման կանոնագիրը պաշտօ – նապէս գործադրութեան կը դրուի այսօր : Ֆրան – սական, անգլիական եւ ամերիկեան երեք բարձր քոմիսէրները կ'երթան Պոննի մէջ այցելել արեւ – մտեան Գերմանիոյ վարչապետ Քոնրատ Ատէնա – ուէրի եւ կը պարզեն իրենց գրաւման ծրագիրը :

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ մշակութային, կրթական եւ գիտական կազմակերպութեան (UNESCO) չոր – րորդ ընդհ. ժողովը երկ բացուեցաւ Փարիզի մէջ : Զանազան պատուիրակները փափաք յայտնե – ցին որ այս կազմակերպութիւնը գործնական ար – դիւնքներ տայ, փոխանակ փափաքներ արտայայ – տելու :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ օդանաւ մը որ Պրազզավիլի (Ֆրանսական Ափրիկէ) օդակայանը կ'իջնէր, հո – ղին դպելուն պէս կրակ առաւ եւ իր մէջի 18 հո – գին ածխացան : Մեռնողներուն մէջ էր Փարիզի Բաթէօրեան հաստատութեան դեղին տենդի ճիւ – ղին պետ Տօքթ. Սթէֆանոփուլոս :

ԴԵՂԵՑԿՈՒԻԹԵԱՆ թագուհիի ընտրութեանց պահուն որ տեղի կ'ունենան Բալէրմոյի (Իտա – լիա) մէջ, միաձայնութեամբ եւրոպայի թագուհի ընտրուեցաւ Ֆրանսուհի մը Օր. Ժիւլիէթ Ֆիկը – րա, 20 տարեկան, թխագեղ, հասակը 1.68, ար – հեստով մաննըքէն : Երկրորդ եկաւ Զուիցերիոյ դեղեցկուհին, իսկ երրորդ Տանըմարքայի եւ ի – տալիոյ դեղեցկուհիները : Հիմա մրցումը պիտի կատարուի ամերիկեան դեղուհիներուն հետ :

ԱՆԳԼԻԱՑիի դատաւորները մահուան դատա – պարտեցին Մարկարէթ Վիլեամս անուն կին մը որ ղանակով սպաննած էր իր ամուսինը : Դատա – պարտեալը 21 տարեկան է եւ զինուոր : Գերմա – նիոյ զրաւման բանակին մէջ ճանչցած էր վաշ – տապետ մը, սիրած եւ ամուսնացած : Այր եւ կին միշտ կը գինովնային եւ օր մը երբ ամուսինը գինքը ծեծեց, ինքնակորոյս ղանակը առնելով սպաննեց զայն : Այսպէս պատմեց դատաւորնե – րուն արտասուելով : Հաւանաբար պատիժը փոխ – ուի, քանի որ երդուեալները «չնորհ»խնդրած են :

ՔԱՐԻԻՂի հորերը գտնուած էին Բամանի (Ա – տանայի շրջան) մէջ : Այս քարիւղը իսկէնտէրուն փոխադրելու համար նաւթուղի մը պիտի շինուի :

ՎԱՐՁԱԿԱՆ ԱԶԴ

Մեր փարիզի բաժանորդներուն դրամական առաքումները դիւրացնելու համար, իրենց կը պրկուին Mandat - chèque*եր «Ծառայ»ի* C. C. P.*ի վրայ : Կը խնդրենք որ, երբ ստանան, փութացնեն իրենց առաքումները, որպէսզի չստիպուինք ի – րենց թերթերը դադրեցնել :*

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով :

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՃԱՇԿԵՐՈՑԹ Ի ՊԱՏԻՒ ՏՒՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐՈՒԹԵԱՆՆԵՐՈՒ

Փարիզի Հ. Ը. Դ. « Եղիսպասցի » կոմիտէն ճաշկերոյթ մը կազմակերպած է ի պատիւ Տէր եւ Տիկին Մարուքեաններու իրենց մեկնումին առ – թիւ այս ուրբաթ օր, 23 Սեպտեմբեր ժամը 8.30ին, Սասունիի ճաշարանը , 31 Rue d'Alexandrie : Սիրով կը հրաւիրուին ընկերներ, համակիրներ եւ արուեստագէտներ :

Մասնակցութեան համար 450 ֆր. :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ, Իզմիր, Այպուգլա վաղուց բնակող, այժմ 35 տարեկան, Մանուկ Փիւսկիւլ – ճեան, որ Իզմիրի Լարդէն վերջ ծովեզերքը տես – նուած է : Հօրը անունը Հուբէն, մօրը անունը Սա – թենիկ, քրոջը անունը Հռիփսիմէ : Տեղեկացնել մօրը Տիկին Սաթենիկ Փիւսկիւլճեանի : 13 Place du Théatre, Draguignan (Var), France : Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել :

ՓԱՐԻԶի եկեղեցւոյ Լիլայի Հայ ղպրոցը կը վերաբացուի 6 Հոկտեմբեր, հինգշաբթի, 15 rue des Bruyeres, Les Lilas :

ՀԱՑ ՈՒՍԱՆՈՂ մը անկախ սենեակ մը կը փնտռէ հայ ընտանիքի մը մօտ, նախընտրաբար համալսարանական քաղաքամասին մէջ : Դիմել խմբագրութեան :

Դպրոցական տիկ. վարժարան

Բ. տարեշրջանը կը սկսի յառաջիկայ 3 Հոկտ. երկուշաբթի օրը : Աշակերտուհիներու արձանա – գրութեան համար դիմել վարժարան, 1, Bd du Nord, Le Raincy, ամէն առաւօտ մինչեւ կէս օր, բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերէ :

ՀԱՄԱ – ԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ միութեան կար – տանի մասնաճիւղին ընդհ. անդամական ժողովը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին կարտանի հայկական ղպրոցի սրահին մէջ : Օրակարգն է մասնաճիւղին տարեկան հաշուետուութիւնը, զե – կուցում 9րդ պատգ. ժողովի, վարչական ընտ – րութիւն, եւայլն : Կը խնդրուի բոլոր անդամներէ ներկայ գտնուիլ :

ՊԷԼՎԻԼԻ ՀԱՑ ԾՆՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի եկեղեցւոյ Պէլվիլի ղպրոցին նոր հասցէն է 279 ru ePyrénées , salle des Prevoyants , Paris (20) : Դպրոցը կը բացուի 6 Հոկտ. հինգշաբ – թի առաւօտեան ժամը 9ին, ուսուցիչ Տրդատ Նշանեան :

GARDEN – PARTY

Սոյի համալսարանական տան ուսանողները , փարիզի հասարակութիւնը կը հրաւիրեն ներկայ ըլլալու իրենց կազմակերպած Garden – Party*ի մը, ի նպաստ Սանաթօրիաները գտնուող ուսանողնե – րու, ընդհ. միութեան, այս շաբաթ իրիկուն, ժա – մը 5էն սկսեալ* 30 Ave. F. Roosevelt (métro Sceaux): *Բեմի եւ շարժանկարի ծանօթ դերասանները, ճոխ պիւֆէ, պրիճ, նուագախումբ* F. Chardon:

Ալֆորվիլի ազգային վարժարանի վերաբա – ցումը տեղի կ'ունենայ Հոկտեմբեր 6ին, հինգ – շաբթի օրը, հովանաւորութեամբ Հ. Բ. Ը. Մի – ութեան : Գիշերային դասընթացքները եւս տեղի պիտի ունենան : Արձանագրուելու համար դիմել կրթական հոգաբարձութեան, Պ. Պ. Ա. Մկրեանի եւ Ց. Զէրչեանի : Կը հրաւիրենք շրջակայ հայու – թիւնը որպէսզի օգտուելով ընծայուած առիթէն, իրենց զաւակները ղպրոց ղրկեն :

ՇՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ալֆորվիլի Հ. Ը. Դ. Ս. Մինասեան եկեթա – կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ըն – կերները այս կիրակի, ժամը 3ին, հաւաքուիլ ըն – կեր Ունանեանի բնակարանը : Կարեւոր օրա – կարգ :

Փարիզի Հ. Ը. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժո – ղովը այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

Փարիզի Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի մասնա – ճիւղի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին, 19a, rue Caumartin : Նիւթ՝ արուեստ հռե – տորութեան : Դասախօս ընկ. Բալուեան : Կը հրա – ւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ :

Փարիզի Հ. Ը. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

Լիոնի Հ. Ը. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր – ները այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8ին, 73 rue Rabelais դպրոցին սրահը : Բոլոր ընկերներու ներ – կայութիւնը անհրաժեշտ է :

Սէն Լուի Հ. Ը. Դ. Ակնունի ենթակոմի – տէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Բոլոր ընկերնե – րու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Ներկայ կ'ըլ – լայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

Մարսէյլի Հ. Ը. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկե – րական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ – ները :—

Թաթուլ խումբը այս հինգշաբթի ժամը 8ին :
Վարանդեան խումբը այս հինգշաբթի ժամը 8ին :
Համազգայի խումբը այս ուրբաթ ժամը 8ին :
Արամ խումբը այս շաբաթ ժամը 8ին :
Հայկազեան ենթակոմիտէն այս շաբաթ ժամը 8ին :
Ընկեր կարօ ենթակոմիտէն այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին :
Համազգ խումբը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին :
Վռամեան, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին :
Զաւարեան ենթակոմիտէն այս երեքշաբթի 27 Սեպտ. երեկոյեան ժամը 8ին :
Ակնունի ենթակոմիտէն ուրբաթ 23 Սեպտ. երե – կոյեան ժամը 8ին :
Մուրատ խումբը Ավիյնեոն այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին :
Իշխան խումբը չորեքշաբթի 28 Սեպտ. երեկոյ – եան ժամը 8ին :
Գէորգ Զավուշ խումբը այս կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին :
Նիկոլ Դուրան կիրակի 2 Հոկտ. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին :
Քեռի խումբ կիրակի 2 Հոկտ. առաւօտեան ժամը 10ին :

Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կո – միտէին ներկայացուցիչները :

ՓԱՐԻԶի ՀԱՑԿ. ԵՐԳԱՀՈՒՄԲի ընդհ. փոր – ձերը կը սկսին ուրբաթ 22 Սեպտ. երեկոյեան 8.30ին, եւ յաջորդաբար միշտ ՈՒՐԲԱԹ օրերը , ազգ. տան մէջ, 32 rue de Trévise : Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները, ինչպէս եւ նոր անդամներ : Տարեկան համերգը տեղի պիտի ունենայ 11 Դեկ – տեմբեր , կավոյի սրահին մէջ, ղեկավարու – թեամբ Ա. ՊԱՐԹԻԵԱՆի :

ԱՆԳԼԵՐԷՆի ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆի ԴԱՍԵՐ

Վկայուած երիտասարդի մը կողմէ դիւրա – մատչելի պայմաններով :

Նպաստաւոր առիթ մը մեր երկսեռ երիտա – սարդութեան համար : Դիմել «Ծառայ»ի վարչու – թեան :

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉի Մարսէյլի մասնաճիւղի ղպ – րոցը կը վերաբացուի Հոկտ.ի առաջին հինգշաբ – թին : Դասախօսութիւնները պիտի կատարէ Տիկ. Մանուչ Շամիրեան : Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան ամէն հինգշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը 3էն 5, Հ. Ը. Դ. Ահարոնեան Ակումբը, 26 rue des Convalescents:

ԴԵՐԶԱԿՆԵՐՈՒՆ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ՄԵԾԱՓԱՆԱԿի ԳԻՆԵՐՈՎ
ՓՈՓՐԱՓԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄԷՆ
ԹԷ ԿԵՐՊԱՄԵՆԵՐՈՒ և
ԹԷ ԴԵՐԶԱԿՆԵՐՈՒ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ

բոլոր պիտոյքներու համար անյապաղ դիմեցէք՝
63 Rue de MAUBEUGE
Հեռ. Tru. 12-05 métro Poissonniere

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

ՓԱՐԻԶԱՀԱՑ ԹԱՏՐՈՆ (1923 – 1949)
Théatre Marcelin Berthelot (Chimie)
28bis, rue St. Dominique , métro Invalides
30 *Հոկտեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը* 3ին : ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

Մասնակցութեամբ Փարիզահայ բեմի լաւա – գոյն արուեստագէտներու՝ կը ներկայացնէ՝

Պատմ. ողբերգ. 4 արար եւ 3 պատկեր Թ. Թէզղեան, բեմադրութիւն՝ Տրդատ Նշանեանի :

Գինները սովորական : Տոմսերը ապահովել կանխաւ բոլոր հայ գրատուներէն : Մանրամաս – նութիւնները յայտարարով :

Լիոնի մէջ՝ նոյն ներկայացումը 31 Հոկտ. Բ. զիշեր, Ֆրանսուա Բօփէի թատրոնին մէջ :

ԱՆԻԷՌ , ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ ԵՒ ԱՐԺԱՆԹԷՕԶի ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Անիէռ – Պուա Քոլոմպ հայերէն լեզուի ու – սուցման յաւտուկ հինգշաբթիի մեր ղպրոցը կը վերաբացուի ամսոյս 22ին, նախկին տեղը 36 Villa Rouveyrol, *Անիէռ : Կը խնդրուի ծնողներէ առաջ – նորդել իրենց զաւակները բացման օրն իսկ :*

Իսկ երէց աշակերտներու եւ չափահասներու յաւտուկ շաբաթի (կէսօրէ վերջ) դասընթացքը կը շարունակուի ըստ առաջնոյն : Կը խնդրուի այս վերջիններէն դիմել արձանագրութեան համար կրթական յանձնախումբի անդամներէն Պ. Գ. Ճովհաննէսեանի եւ Տիկին Ա. Ազատեանի, որքան կարելի է չուտ :

Արժանթէօյի վարժարանը նոյնպէս կը վերա – բացուի ամսոյս 29ին, նոյն տեղը :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր. , Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Jeudi 22 Septembre 1949 Հինգշաբթի 22 ՍԵՊՏ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5955–Նոր շրջան թիւ 1366

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՋՄԻՐԻ ԱԳԷՏԸ

1922 Սեպտեմբեր 22ին, ճիշդ 27 տարի առաջ, Նուրէտտին փաշայի զինուորները կը գրաւէին Իզմիրը, որուն վրայ երեքուկէս տարիէ ի վեր կը ծածանէր հելլէնական ճերմակ ու կապոյտ դրօշակը :

1919 Մայիս 15ին էր, որ իրենց նաւատորմի պաշտպանութեան տակ, հելլէն զինուորները յամաք կ'ելլէին Իզմիր եւ քանի մը օրուան մէջ կը գրաւէին նաեւ Այտընն ու Մաղնիսան, առանց ո եւ է դիմադրութեան հանդիպելու Թուրքերուն կողմէ :

Թուրքիան չարաչար պարտուած եւ անձնատուր եղած էր վեցուկէս ամիս առաջ, դաշնակից ուժերը 1918 Հոկտ. 30ին Մուդրոսի Զինադադարով Թուրքերուն պարտադրած էին Մուդրոսի Զինադադարը :

Արաբիա, Պաղեստին, Սուրիա, Լիբանան ու Միջագետք անջատուած էին Օսմանեան կայսրութենէն : Պոլիս գրաւուած էր Դաշնակիցներուն կողմէ : Ատանան՝ Ֆրանսացիներէն, Գոնիա – Աստալիա չրջանը՝ Իտալացիներէն, Մարաշ, Այնթաբ եւ Ուրֆա՝ Անգլիացիներէն :

Այնպէս, որ երբ Յոյները, հակառակ Զինադադարի պայմաններուն, Իզմիր ելան, Թուրքերը ի վիճակի չէին դիմադրութեան ոեւէ փորձ ընելու :

Իզմիրի դրաւումը եւ Փոքր Ասիոյ որոշ մէկ չրջանին Յունաստանի կցումը մեծապոյն յաղթանակը կը նկատուէր Վէնիզէլոսի, որ այդ օրերուն իբրեւ դիւանագէտ մեծ համբաւ կը վայելէր միջազգային չրջանակներու մէջ :

Հելլէն բանակի ցամաք ելլելէն չորս օր վերջ, 19 Մայիս 1919ին Պոլսէն Սամսոն կը հասնէր Մուսթաֆա Քէմալ, որ Տամատ Ֆէրիտ փաշայի դահլիճին կողմէ իբրեւ բանակի ընդհանուր քննիչ Անատոլու կը ղրկուէր : Դաշնակիցները մոռցած էին Մուդրոսի Զինադադարով Թուրքերուն պարտադրելու նաեւ Անատոլուի, մասնաւորաբար Արեւելեան (հայկական) Նահանգներու դրութիւնը...

Մուսթաֆա Քէմալ գործունէութեան ընդարձակ դաշտ մը ունէր իր առջեւ, հեռու Դաշնակիցներու հսկողութենէն : Շատ չանցած կը ծնէր « Միլլի » չարժումը :

1919 Յուլիս 23ին Էրզրումի եւ Սեպտ. 1ին Սիվազի մէջ համաժողով գումարելով, Քէմալ – կանները վերջնապէս գծեցին իրենց «Ազգային Ուխտ »ը :—

« Թիզ մը հող իսկ պիտի չտանիմ Հայաստանի կամ ուրիշ օտար պետութեան մը : Սահմանագիծ մը պիտի ֆաշուի Մուսուլի հարաւէն ուղղակի մինչեւ Ալեքսանտրէթ, այս գիծէն հիւսիս գըտնուած մասը ամբողջութեամբ պիտի մնայ Օսմ. կայսրութեան : Այս հողէն մասնիկ մը չենիմ կըրնար թողուլ օտար գրաւման տակ : Երդուրնցած ենիմ գինեալ դիմադրութիւնը շարունակել, մինչեւ որ ամբողջովին գործադրուի այս որոշումը : (Սըվազ, 1 Սեպտ. 1919, յօդուած 3):

Ըստ այս Ուխտին, Մ. Քէմալ գործունէութեան անցաւ երեք ճակատի վրայ.— Կիլիկիա,, Հայաստան եւ Իզմիր :

Առաջին երկու ճակատներուն վրայ յաջողելէ եւ թիկունքը ապահովելէ վերջ , Քէմալականները իրենց ամբողջ ուժը կեդրոնացուցին հելլէն բանակին դէմ, որուն ընդհանուր հրամանատարութիւնը ստանձնած էր պահ մը Կոստանդին Թագաւորը, որ կրկին իշխանութեան գլուխ եկած էր Վէնիզէլոսի պարտութենէն վերջ (14 Նոյեմբեր 1920) եւ յաղթական մուտք գործած Իզմիր :

Հելլէն բանակը մինչեւ Անատոլուի խորերը թափանցած էր, չատ հեռանալով իր գլխաւոր խարիսխէն : Էսկիշէհիրը գրաւելէ վերջ, հասած էր Սաքարիա գետը եւ կը սպառնար Անգարայի :

Բախտին անիւը չրջեցաւ սակայն յանկարծ : Թուրք բանակը վերակազմուած էր եւ յարձակողականի անցած : Հելլէն բանակը բռնած էր նահանջի ճամբան եւ ամբացած Սֆիոն Գարահիսարի չրջանին մէջ :

1922 Օգոստոս 20ին Թուրք սպայակոյտը Աղչէհիրի իր բանակատեղիին մէջ գծեց վերջին յարձակողականի յատակագիծը : Օգոստոս 26ին սկսաւ ընդհանուր յարձակումը : Հելլէնական ճակատը ճեղքուեցաւ երկու օրուան մէջ : Օգոստոս 30ին գերի ինկաւ սպարապետ զօրավար Թրիքուփիս : Տումլու Փունարի յաղթանակէն վերջ ճամբան բացուեցաւ դէպի Իզմիր :

Աչխատակից մը մանրամասնօրէն նկարագրեց արդէն Իզմիրի անկումն ու Թուրք զինուորներուն խժդժութիւնները :

Քէմալականները անկէ վերջ իրենց ուժերը ղարձուցին դէպի Պոլիս եւ սոխակեցին Դաշնակիցները պարպել Օսմ. կայսրութեան մայրաքաղաքը :

Իզմիրի աղէտը ծանր հետեւանքներ ունեցաւ Հայութեան համար :

Թուրքերը պատռեցին Սեւրի դաշնագիրը եւ դարձ փոխարինեցին Լոզանի դաշնագրով (23 Յուլիս 1923) : Քաղաքական մեծ Դաշնակիցները գլուխ ծռեցին երկկի չարաչար պարտուած եւ չահչահուած Թշնամիին առջեւ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԻԼ

Միացեալ Ազգերու ժողովը

ԱՌԱՋԻՄ ԱՄԷՆ ՄԱՐԴ ԼԱԻԱՏԵՍ

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը երկկ առաւու իր նստաչրջանը բացաւ Նիւ Եորք, 1947ի յունահանդէսին պարզ չէնքին մէջ, որ զարդարուած էր մասնակցող պետութեանց դրօչներով : Ռուս պատուիրակ Պ. Վիչինսքի ձեռք ձեռքի լուսա – նկարուեցաւ անգլիական եւ ամերիկեան պատուիրակներուն՝ Էչիսընի եւ Պեվինի հետ :

Նախնական ձեւակերպութիւններէ վերջը նախագահ ընտրուեցաւ Փիլիպեաններու պատուիրակ զօր. Ռոմուլօ :

Օգակարգը ծանրաբեռնուած է : Իտալական դաղթավայրերու հարց : Ափրիկեան Տրիպոլիսի եւ Լիբիոյ անկախութեան կողմնակից են, բայց նախքան այդ բանը հակակչռի մարմին մը պիտի կազմուի Ֆրանսայէ, Անգլիոյ, Ամերիկայէ, Ե – դիպտոսի եւ Իտալիոյ մասնակցութեամբ : Պաղեստինի խնդիր որ կը պարունակէ Երուսադէմի միջազգայնացումը եւ արաբ դաղթականներու վերադարձը : Պալքանեան երկիրները քննիչ մարմին մը ղրկելու խնդիր, որուն կը յուսան որ այս անդամ անդամակից Ռուսիա : Նաեւ հիւլէական ռումբի, կարդ մը երկիրներու անդամակցութեան եւ անտեսական խնդիրներ :

★ Պ. Վիչինսքի յայտարարեց լրագրողնե – րուն թէ կուզայ «հաստատ համոզումով մասնակցելու Միացեալ Ազգերու ամրապնդման, քանի որ այս մարմինը, ինչպէս ըսած է Սթալին, լուրջ դործիքմըն է խաղաղութեան պահպանման եւ միջազգային ապահովութեան» : Երբ հարցուցին թէ ժողովի արդիւնքին մասին լաւատե՞ս է. Վիչինսքի աւելցուց, «Այո, ես բնութեամբ լաւատես եմ » :

Այս յայտարարութեանց վրայ Էչիսըն իր դոհունակութիւնը յայտնեց, իսկ Պ. Շուման խոստումներու իրականացումը մաղթելով ըսաւ թէ «ես ալ լաւատես եմ միչտ, լաւատեսութիւնը արտաքին նախարարի մը առաքինութիւնն է» :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութիւնը տօնեց իր վեթերան անդամներէն Պ. Մարսէլ Քաչէնի 80ամեակը : Սթալին եւս չնորհաւորական հեռադիր մը ուղղած է անոր :

ՉԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ծառայութեան կանչուած է – բիտասարդներու աննեցուկ ընտանիքներուն տըրուելիք թոշակները բարձրացան Յուլիս 1էն սկսեալ : Փարիզի եւ Սէնի մէջ պիտի վճարուի օրական 76 ֆրանք մարդ դլուխ : 64 ֆր. Սէն է Մարնի նահանգին մէջ եւ 60 ֆրանք միւս դաւառներու մէջ :

ՁՕՐ. ՏԸ ԿՈՀ այս կիրակի կարդ մը հանդիսութեանց պիտի նախագահէ Պոտսոյի մէջ եւ ճառ պիտի խօսի : Տեղւոյն համայնավարները կը բողոքեն եւ կը պահանջեն որ արդիլուի :

ԻՆՔՆԱՇԱՐԻ մօտակայ սալօնին մէջ Սլթ – բօչն պիտի ներկայացնէ դործիք մը որ հրանիւթը ուղղակի պիտի սրսկէ չարժիչին մէջ, որով քարպիւրաթօրը պիտի ջնջուի : Բրայղէը ընկերու – թիւնը փոքր կառք մը չինած է բրաֆսիօն ավան եւ օդով պաղելիք :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ռումբի մասին Ամերիկայի, Անգլիոյ եւ Քանատայի մէջեւ Ուոչինկթընի մէջ ժողով մը կը դումարուի այս պահուս : Կը կարծուի թէ Ամերիկա Անգլիային եւ Քանատային պիտի պահանջէ իրեն յանձնել իրենց ունեցած ուրանիումի քանակը : Նաեւ դուցէ որոշուի որ Անգլիոյ մէջ ալ աթոմական ռումբի մթերանոց մը դտնուի :

ՍՈՒՐԻՈՅ նոր կառավարութիւնը ճանչցան Ֆրանսա, Անգլիա եւ Ամերիկա :

Դրամներու անկումին չուրջ

ԳԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՎԱՐՁԻ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ԽՆԴԻՐ

Մամուլը կը չարունակէ էջեր յատկացնել դրամական համաչխարհային անկումին ստեղծած կացութեան եւ յարուցած խնդիրներուն :

Ֆրանսան զրաղեցնող գլխաւոր հարցը, աւելորդ է ըսել, առեւտրական հրապարակին վրայ սղութեան վախն է եւ աչխատավարձի յաւելման պահանջը զոր կը դնեն աչխատաւորական ակնտիքանները : Դրամական անկումին երկիրէ երկիր տարբերութիւնը տակնուվրայ կ'ընէ վաճառականութիւնը : Օրինակ Ֆրանքը տոլարի բաղդատմամբ հարիւրին 22ուկէս ինկած է (եւ ոչ թէ հարիւրին 27, ինչպէս սխալմամբ դրած էին երէկ բոլոր թերթերը), իսկ սթերլինի դէմ հարիւրին 11: Պելճիքա հարիւրին 15ով պիտի դեղչէ : Զուիցերիա կը պահէ իր դրամին արժէքը : Այս բոլոր տարբերութիւնները կը խանդարեն փոխանակութեանց, ներածումի եւ արտածումի հաչիւները :

Նախարարաց խորհուրդը կը զբաղի լուծել այս դժուարութիւնները, թէեւ նախարարներու միջեւ անհամաձայնութիւն կայ աչխատավարձի յաւելման մասին : Աչխատավարձի յաւելումը պետութեան ելմտացոյցին պիտի արժէ հարիւր միլիառի նոր ծախք մը, բայց հարիւրին 5 յաւելում մը ընդունողներ ալ կան : Միւս կողմէ արմատական նախարարները կողմնակից են աչխատավարձի ազատութեան :

Իսկ առեւտրական հրապարակին վրայ տպաւորութիւնը այն է որ կեանքը անխուսափելի կերպով կրկին պիտի սղէ :

Համայնավար երեսփոխանները կը պահանջեն խորհրդարանը նիստի հրաւիրել եւ հարցականդնել կառավարութիւնը :

Մոսկուայի բառիսն խօսելով այս մասին կ'ըսէ թէ դրամական ճգմարիտ խուճապ մը ստեղծուեցաւ արեւմտեան Եւրոպայի մէջ : Իրողութիւնը մինչեւ վերջը պահեցին եւ Անգլիա անձնատուր եղաւ Ամերիկայի : Եւրոպա կրնար դիւրաւ փրկուիլ իր նեղութենէն՝ պարզապէս հրաժարելով նոր պատերազմ մը պատրաստելու համար օրէ օր բարձրացող իր զինուորական ծախքերէն , կը վերջացնէ Մոսկուայի խօսնակը :

★ Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի միջեւ առեւտրական դաչնագրին կնքման համար Ուոչինկթընի մէջ կատարուող բանակցութիւնները դժուարութեանց հանդիպելով՝ փարիզի մէջ պիտի չարունակուին խօսակցութիւնները : Ամերիկացիք կը պահանջեն որ Ֆրանսայի մէջ ամերիկեան դրամադլուխին վրայ կառավարութիւնը հսկողութիւն չկատարէ. իսկ Ֆրանսա կ'ուզէ իր հսկողութեան իրաւունքը :

★ Պելճիական Ֆրանքն ալ փոխեց իր արժէքը տոլարի դիմաց. տոլարը որ 43.80 կ'արժէր, հիմա պիտի արժէ 50 : Իսկ Ֆրանսական Ֆրանքին հետ սակը կը պահուի : Քանատական տոլարը հաւասար է 10 արժեղրկուած է ամերիկեանին բախտամբ : Իտալականը չարժման մէջ է եւ վերջնական ձեւ առած չէ : Իրանի մէջ սթերլինը որ 89.4 կ'արժէր եղաւ 128 րիալ : Ցունական 15.000 տրախմի պիտի արժէ տոլարը եւ 42.000՝ սթերլինը : Ճափոնական էէնը անդ.ի համեմատութեամբ արժէզրկուեցաւ : Սուրիականը չպիտի փոխէ իր արժէքը : Փորթուկալ, Հոլանտա եւ Շուէտ դեռ որոշած չեն : Ֆրանսական դաղթային դրամներն ալ ճղումներու ենթարկուեցան :

ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Պուլկարիոյ , Ռումանիոյ եւ Հունգարիոյ ամերիկեան եւ անգլիական դեսպանները նոր ծանուցադիր մը տուին այդ կառավարութեանց թէ հաչտութեան դաչնագիրներուն հակառակ անհատական իրաւունքներու բռնաբարում տեղի կ'ունենայ այդ երկիրներուն մէջ : Այս երկրորդ ծանուցադիրն է որ կը տրուի անոնց եւ միասին կը պատասխանուի այդ տէրութեանց ըրած առարկութեանց : Ծանուցադիրը կը վերջանայ յայտնելով թէ «ժողովրդական» հանրապետութեանց մէջ մարդու իրաւունքներու խնդիրը պիտի հանուի Միացեալ Ազգերու ժողովին առջեւ :

★ Սորհրդային Միութիւնն ալ նոր ծանուցադիր մը տուաւ իտալական կառավարութեան՝ Ատլանտեանի դաչինքին միացած ըլլալուն համար :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՆԵՐՈՒՆ ԱՌԱՋԻՆ ՆԱՀԱՆՋԸ

Թրքական բանակը Կովկասեան ճակատի վրայ իր զօրքերու կեդրոնացումը վերջացնելով, 1914 Նոյեմբեր 10ին դիմեց ընդհանուր յարձակման, Սարիղամիշ – Կարին ուղղութեամբ :

Այդ կռիւներուն կը մասնակցէին նաեւ հայ կամաւորական վաշտեր, Քեռիի եւ ուրիշներու հրամանատարութեամբ :

Անոնք Նոյեմբեր 19ին անհաւասար կռուով գրաւեցին Լեռնասար գիւղը եւ առաջացան դէպի Էրճիք գիւղը, կապ պահելով ռուսական «Թուրքիստան»եան զօրաբաժնի աջ թեւին հետ, շփում ունենալով նաեւ Խոտոմինի ջոկատին հետ :

Դեկտեմբերի սկիզբը արդէն ակներեւ էր Թէնամի եռանդուն զործունէութիւնը :

Նոյն ամսի 22ին կը հարուածուէր Սարիղա – միշի ռուս ջոկատը եւ անշարժութեան կը մատնուէր : Ուժգին յարձակման կ'ենթարկուէր նաեւ Օլթիի ռուս զօրամասը :

Թշնամին մտադրած էր գրաւել Կարս–Սարիղամիշ գիծը, Կովկասեան ռուս բանակի մեծ մասը անջատել իր բուն կռուանէն եւ ապա առաջնալ Կովկասեան բոլոր ճակատներէն :

Արդարեւ, ռուս բանակը բաւական նեղ կացութեան մատնուած էր եւ Թշնամիին առաջխաղացումը կասեցնելու ամէն յոյս կորած ըլլալով, ընդհանուր նահանջի պատրաստուած էր :

Դեկտեմբեր 22ին «Քեռիի» խումբը հրաման կը ստանար իր քաշուելու, որը արդէն լքուած էր Ռուսերու կողմէ, եւ Հայերը ճեղքելով Թրքական շղթան, կռուելով կ'անցնէին լեռնավայրէն, կը հասնէին Նարիման մեծ կորուստներ կրելով Սարիղամիշ – Միրոնիկ :

Իսկ Համազասպի կամաւորները, որ պաշտօն ունէին Կարատէրպէնտի կիրճը ապահովելու եւ կապ պահպանելու Ալաշկերտի հովիտին հետ, քանի մը հերոսական կռիւներէ վերջ, Դեկտ. 31–ին կը պահէին Ալակէօզ գիւղը, ապահովելով Սարիղամիշի ռուս ջոկատի ձախ թեւը, հետախուզութիւնները կատարելով եւ մասնակի յարձակումները ետ մղելով :

Իսկ Անդրանիկը կը զործէր զօրավար Զերնոզուբովի հրամանատարութեան տակ :

Դեկտ. 9ին ան կը մասնակցէր Սարայի, Ասուրլիի եւ Կօթուրի չրջանի դրաւման եւ պէտք է պաշտպանէր նաեւ Խոյ քաղաքը :

Սարիղամիշի ճակատամարտի օրերուն էր որ Կովկասեան ճակատի ռուս ընդհանուր հրամանատարութիւնը կուտար ընդհանուր նահանջի հրամանը, որը պարտադիր էր նաեւ իր դրաւած չր – ջաններու բոլոր քրիստոնեաներուն համար ալ :

Նոյն օրերուն, Թրքական զօրամաս մըն ալ եբեւցած էր Ատրպատականի սահմաններու վրայ, Վանի տերահռչակ ձէվտէթ փաշայի հրամանատարութեամբ :

Ստեղծուած կացութեան հետեւանքով, Ատրպատականի երեք գաւառներու (Ուրմիոյ, Սալմաստի եւ Խոյի) Հայեր եւ Ասորիներ հարկադրուած էին լքել իրենց հայրենիքը, տունն ու տեղը եւ ամէն բան, դաղթել, երթալ Կովկաս :

Արդէն Ուրմիայէն դաղթածները իրենց հետ բերած էին Թչուառութեան օրինակներ, սարսափի մատնելով նաեւ Սալմաստցիները :

Ուրմիայէն եկողները մերկ էին, անօթի եւ դուրկ փոխադրութեան միջոցներէ :

Ռուս հրամանատարութիւնը խիստ կարճ պայմանաժամ մը տուած էր Ուրմիացիներուն դաղթելու համար :

Շատեր ժամանակ չէին ունեցած իրենց զարդեղէններ եւ դրամները վերցնելու :

Ոմանք կորսնցուցած էին իրենց կիներ եւ զաւակները :

Շատեր ալ դործատէրներէն տուն վերադառնալով, իրենց ընտանիքները զաղթեցնելու համար, հնարաւորութիւն չէին ունեցած փախչելու եւ զոհ դարձած էին Թրքական զօրքերուն եւ քուրտերուն :

Սալմաստի քրիստոնեաներուն տրուած պայմանաժամն ալ չուտով կը լրանար :

Կուլային ծերունիներ եւ պառաւները հայրենի սուրբ հողը համբուրելով, կուրծք ու զլուխ ծեծելով :

Աւելի բաղաւորները իրենց սայլերը լծած, ձիերը թամբած, կը յանային, որքան կարելի է շատ ուտելիք եւ հագուստեղէն վերցնել իրենց հետ :

Ամենուրեք իրարանցում կար, լայ ու կոծ, յուսահատ կանչեր ու սարսափ ...

Հարեւան Պարսիկներ եւ Թաթարները վար ձու կուտային իրենց ձիերը, էշեր եւ եղները :

Ուրիշները իրենց երախաները զրկած եւ մասմը ուտելիք չալկած, արդէն ճամբայ ինկած էին դէպի Խոյ :

Կային նաեւ Թրքական «ողորմածութեան», հաւատացողներ եւ վստահողներ :

Ռուս զօրքերը հասած էին Ջուլֆա, հաղիւ երկու վաշտեր Խոյ ձգելով :

Անհրաժեշտ էր պաշտպանել նահանջող ժողովուրդի թիկունքը :

Հայ դիւղերու հարեւանակ մը երիտասարդները դիրք բռնած էին Մահլամ – Սառնա չրջաններուն մէջ, թշնամիէն 10 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ :

Սալմաստը կը պարպուէր քրիստոնեաներէ :

Մեր դիրքապահները մտահոգ էին իրենց ընտանիքներով :

Նման պարագաներուն, դինուորական դասը տիարակութենէ եւ կարգապահութենէ անտեղեակ, ինչպէս նաեւ պատասխանատուութեան դիտակցութիւն չունեցող զինուոր կոչուածները կը դառնան որտնջացող, քննադատող, եւ յաճախ ալ այլանդակ երեւոյթներ ստեղծող :

Իրիկնապահին՝ երբ այլեւս Մահլամ դիւղը կը ծածկուէր անթափանց խաւարով, մեր պարտականութիւնը վերջացած համարելով, հեծանք ձիերը եւ դիմեցինք դէպի դիւղը :

Դոներու առաջ կծկուած էին չդաղթած ծերունիներ, պառաւներ եւ քիւրտ մշակներ :

Փորձեցինք համոզել եւ մեզ հետ տանիլ, անդրդուելի մնացին :

Անոնցմէ ոմանք, արդէն կողոպտել սկսած էին իրենց դրացիներու տուները, դորգ եւ ուրիշ թանկարժէք իրեղէններ տեղափոխելով իրենց տուները :

Չէր զաղթած նաեւ դիւղին քահանայ Տէր Վարդանը, իր կախարդական դիրքին ապաւինելով եւ վստահելով որ՝ Թշնամիին ձեռքերը անչար – ժութեան պիտի մատնէ եւ ազատուի :

Փողոցներու մէջ, ճամբաներու վրայ թափուած էին անկողին, հագուստեղէն, պղնձեղէն, ցորեն, ալիւր եւ այլն :

Լուռ կ'անցնէինք մօտակայ Ուլա (Թաթարական) դիւղէն, հոն ալ Ասորիներու տուները կը կողոպտուէին դրացի մահմետականներու կողմէ : Երեւոյթը ընդվզեցուցիչ էր, բայց հարկադրուած էինք լռել եւ անցնիլ :

Կէս ժամ վերջ, Հաֆթվան հայկական դիւղը կը պտնուէինք : Հազար տուն հայ բնակիչ ունեցող այս դիւղն ալ ամայացած էր :

Մտանք հինաւուրց եւ սրբատաչ քարերով չինուած եկեղեցիի բակը, ուր՝ թաղուած էին Ա–մենական, Հնչակեան եւ Դաշնակցական անուանի հերոսները :

Կոփամարտիկ Բագարաս

1918ի զինադադարի խանդավառ օրերուն էր որ անուն մըն ալ իր հրապոյրն ու խանդավառութիւնը կը տարածէր :

Կռիւամարտիկ Բագարան էր ան, Սկիւտարի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիկներէն, որ իր հայրը կորսնցուցած էր 1909ի Կիլիկիոյ նահատիրներուն : Երկու անդամ մրցած էր արդէն Քէմալ Պէկովի հետ, Կովկասցի Թուրք մը, որ Պոլսոյ ախոյեանն էր :

Առաջին մրցումին Բագարատ Թահթաճեան պարտեալ նկատուած էր կէտերու սակաւութեամբ, իսկ երկրորդին յաղթական ելած էր հակառակորդին վրայ : Թուրք ախոյեանը չէր մարսած այս պարտութիւնը, առաջարկած էր փոխվրէժի մրցում մը, զոր սիրայօժար ընդունած էր հայ կռիւամարտիկը :

Սրահը լիքն էր բերնէ բերան, ամէն ազդի բազմութեամբ : Քանի մը մանր մրցումներ, որոնց կարդին Արծրունիի եւ Ռոպէրթ Քոլէճի իր դասընկերներէն Իզդէթի կռիւամարտի մրցումը :

Հայ երիտասարդը յաղթական կը հանդիսանայ կէտերու առաւելութեամբ, որուն վրայ դատաւորը կը ծանուցանէ դլխաւոր մրցումը :

Զինքը կը տեսնենք մրցավայրը, կիսամերկ, լայնալանջ, վարդերանդ մարմնով ու ամրակուռ բազուկներով : Յարատեաչ էր, վայելչահասակ, հաղիւ քսաներկու տարեկան :

Առաջին «ռաունտ»ին իսկ, իր ճկուն, յար – ձակումներով, Բագարատ չփոթութեան մատնեց իր հակառակորդը, որ սկսաւ ինքնապաշտպանութեան մասին միայն խորհիլ ... : Մրցման կէսին՝ Քէմալ Պէկով սմքած, ահարեկ հայ երիտասարդին չանթահարիչ հարուածներէն, սկսաւ դեղեւիլ կծկիլ ու իյնալ չուաններուն վրայ :

— Բագարատ, Թուրքիոյ ախոյեանը, կը մռնչէին արմենականները Փրանսերէն : Թուրքերը կը ժխտէին, մեր հայրենակիցները գիժացած՝ աւելի մոլեգնօրէն կը պնդէին : Փոխորը կը մեծնար, վէճ, պայմաղալ, ծեծ ու փետ ... :

Բագարատ հաղիւ կրցաւ հադուիլ, ժողովուրդը ամէն կողմէ գլուխը հաւաքուած՝ կը համբուրէր, կը գգուէր զինքը, խելայեղ կանչեր կ'արձակէր :

Սակայն Բագարատի համար ճակատագրական օր մը եղաւ 1921 Սեպտ. 18ի կիրակին : Ա–միաներէ ի վեր, հայ եւ օտար մամուլը չդադրեցաւ կը ծանուցանէր իր մրցումը ամերիկացի նաւապետ մը Պաթլինկ – Քէյսի դէմ :

Աչնան այդ կիրակին՝ ծովածաւալ բազմութիւն մը փութացած էր մրցավայրը, չատեր հարկադրուած էին ետ դառնալ : Բագարատ երդուած էր յաղթել կամ մեռնիլ, հայ ազդին պատիւը բարձր պահելու համար : Նախքան մրցումը, մեծադոյն անխոհեմութիւն մը իր կողմէ, որ մահաւիթ կրնար դառնալ նմանօրինակ հանդիսումներու պարագային : Հայ կռիւամարտիկը փառաւոր կերպով ճաշած էր ... : Զայրացաւ իր եղբօրը, մինչեւ իսկ կ'ըսեն ապտակեց, որովհետեւ պարտուած էր իրմէ առաջ սիրողներու մրցման մը մէջ :

Բուռն եղաւ բաշխումը, առաջին րոպէին իսկ, Հայորդին մոլեդին գրոհ տուաւ Պաթլինկ Քէյսիի վրայ : Սկզբնական չրջանին կրաւորական, Ամերիկացին մերթ կ'ըմբոչնէր Բագարատի կրանկէթ բազուկին հարուածները, դժնդակ համբերատարութեամբ մը : Ցախտուն եւ անխոհեմ հակառակորդի մը վրայ, ան ունէր իբր դերակշռող տարր իր պաղարիւնը, որ հաչուած արհեստա – գիտութեամբ մը կը հետապնդէր անոր յոդնութիւնը ... : Եւ չուշացաւ այդ ղռասպառ խոնջէնքը, դրեթէ մրցման կէսին, երբ Պաթլինկ Քէյսի ուժգին հակայարձակման անցաւ :

Բագարատ փորձեց հակազդել, երբեմն նոյնիսկ դուրս եկաւ իր ինքնապաշտպանութեան դիրքէն, բայց խիստ ուշ էր : Պաթլինկ Քէյսի երկ ետ բիւրատարդ էր, քանի մը ուժգին հարուածներ ծանր կշռած էին Հայորդիին վրայ : Հետզհետէ սկսաւ թուլանալ, Ամերիկացին մէկ յեղակարծ հարուածը չչմեցուց զինքը, դրեթէ կը դեղեւէր, բայց դատաւոր Մաղումիտէս ձգեց որ չարունակուի մրցումը :

Պաթլինկ Քէյսի ուժգին հարուած մը եւս ուղղեց անոր կզակին, Հայորդին դղրդաձին դետին տապալեցաւ ամբողջ մարմնով :

Կռիւամարտիկներուն չսպասուած սովորական բոլոր խնամքները զուր անցան, Բագարատ յաւիտենապէս փակած էր իր աչքերը : Անվեհեր կռիւամարտիկը յարգած էր իր երդումը, մահուամբ

Նոր կահաւորուած եւ 300 աթոռ տեղաւորելու չափ թատերասրահն ու դպրոցը նոյնպէս ամայի էին :

Դժուար էր բաժնուիլ այդ սրբազան ներչնչարանէն, ուր՝ իրենց լաւագոյն օրերն անցուցած էին Ադրիպասեանն ու Գօլճեանը, Աւետիսեանը, Պետոն ու Մարուիկը : Տարիներ չարունակ հոն եկեր, հանգստացեր, պատրաստուեր ու դէպի երկիրը դացեր էին հազարաւոր հերոսներ, մարտիկներ, դաղափարական եւ անձնուրաց մտաւորականներ, Ադամներ, Իշխաններ, Զաւէններ ու Վարդէններ, Մուրատներ, Մջոներ եւ Սեպուհներ, Եփրեմներ, Քեռիներ, Անդրանիկ եւ դեռ չատերը :

Հոն՝ այդ եկեղեցիի մէջ տեղի ունեցած էր «Խանասօրի արչաւանք»ին մասնակցողներու երդման արարողութիւնը, պաշտօնն ու պատարագը :

Վարդան, Նիկոլ – Դուման, Կարօ, Սաղաթէլ Խան եւ նմանները կարծես կենդանացած, մեզի կը յանդիմանէին, որ՝ չունինք իրենց վճռական ընթացքն ու անձնազոհութիւնը :

Զինուած ու ձիաւոր ենք, բայց օտարի հրամանով կը լքենք սուրբ հողն ու նուիրական յիշատակարանները :

Վայրկեանը սրտաճմլիկ էր, ամբողջ հարիւրհազարը թաղուած էր խոհերու մէջ, լուռ էինք, նոյնիսկ չէինք ծխեր :

Հեռուէն լսուեցաւ համազարկերու ձայները : Թշնամին մտած էր Մահլամ եւ ճամբայ ինկած դէպի Հաֆթվանը :

Պարապապատ Տիլման պարակ–Թաթարական քաղաքին առջեւէն կիսաշրջան մը ընելով, ուղղուեցանք դէպի Մուղանջուկ գիւղը :

Կէս դիշերին հասանք Խոյ եւ ուղղուեցանք դէպի չրջանի զինուորական զեկավարութեան դըպրոցները :

Հոն մեզի կը սպասէր կապիտան Կայտանօվը, ըստ սովորութեան, հրաւիրեցինք զինքը քիչ մը օղի խմելու :

Երբ բաւականաչափ տաքցած էր իր դլուխը, խօսք բացուեցաւ դաղթի մասին :

«Եթէ նոյնիսկ Սարիղամիշի ճակատի մեր դրութիւնը չբարդանար, ձեր դաղթը վճռուած խնդիր էր» :

« Հայաստան առանց Հայի » ռուս աչխարհակալութեան չնական ծրագրին առաջին փորձը պիտի կատարուէր Ատրպատականի Հայերու դլխուն վրայ :

Կայտանօվի յայտնութիւնը դինովութեան վերագրուեցաւ միամիտներու կողմէ :

ԱԶԳԻՆ

քաւած էր իր պարտութիւնը: Գերմանական հի – ւանդանոցին մէջ, բժիշկները դանկը բացին, տա– բարախտ տղան ուղեղային արիւնահոսում ունե– ցած էր :

Բաղարատի յուղարկաւորութիւնը տեղի ու – նեցաւ աննախընթաց չուքով: Ս. Երրորդութեան եկեղեցին, Պաթիինկ Քէլլի ծունկի ինկած՝ լռիկ մնջիկ կ'արտասուէր: Բազմահազար բազմութիւն մը, Հայ, Ցոյն, Թուրք, Հրեայ հետեւեցաւ իր դաղաղին կալաթա Սէրայէն մինչեւ Շիշլի: Կէ – տիկ Փաշայի « Քնար »ը, Ենի Գափուի «Նոր Աչդ»ը եւ յունական Ֆանֆառի խումբը ամբողջ ճամբու տեւողութեան Շոփէնի մահերգը հնչեցու– ցին: Երթեւեկը կանգ առած էր, չատեր կը հեծ– կլոտային: Մեծարանքի ցոյցեր կատարուեցան յու– նական դեսպանատան եւ «Շանթէքլէր» ակում – բին առջեւ : Դագաղին ետեւէն կ'երթային իր փոքրիկ եղբայրը, մայրը եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի իր ընկերները: Շիշլիի գերեզմանատունը՝ գերասան – բանաստեղծ Գէորգ Կառվարենց դամբանական մը խօսեցաւ Պոսիւէի հոգեխռով չեչտերով, որ արցունքներ հոսեցուց յուղարկաւորներու աչքե – րէն:

Երիտասարդ կուիմարտիկին վախճանը խոր վրդովում պատճառեց Պոլսահայ գաղութին: Եղե– րական դէպքը չունէ եւ մէկան սպառել տուաւ ամբողջ ամիսներ, հայ տուներէն ներս եւ մամու– լի սիւնակներէն :

Շիշլիի Հայ Մարզական Միութիւնը, մաս – նակցութեամբ ողբացեալին ընկերներուն եւ բա – րեկամներուն, վերջերս հաստատած է «Բազարա– տի բաժակը», ի քաջալերութիւն հայ մկաննե – ներուն: Սրտանց կ'ողջունենք Պոլսոյ մեր մար – զիկ եղբայրներուն այս զմայլելի չարժումը, որ քառորդ դարու ակամայ մոռացումէ մը վերջ , կը ճգնի վերակոչել վաղամեռիկ կուիմարտիկին յիշատակը:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՎԻԵՆՆԱՅԻ « ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ ՕՐ »Ը

Վիեննա, 14 Սեպտ.— Երկու տարիէն կը լը– բանայ Մխիթարեան Միաբանութեան հիմնադրու– թեան (1701 Սեպտ. 8) 250ամեակը: Այդ յիշա– տակելի թուականը «Մխիթարեանց օր» կարելի է յորջորջել: Շատերուն ծանօթ է թէ ինչպիսի մեծ հանդիսութեամբ կը տօնախմբեն Մխիթարեանք իրենց այդ օրը (Սեպտեմբեր 8) :

Տեղւոյս Մխիթարեանց տօնախմբութիւնը այս տարի կը զուգադիպէր իրենց Երանաչնորհ հիմնադրին մահուան երկդարեան տարեդարձին : Կիրակի օրուան հանդիսական պատարագը մա – տոյց Միաբանութեան ընդհանուր Աբբահայր՝ Հ. Մեսրոպ Աբգեպիսկոպոս Հապգեան՝ առընթերա– կայութեամբ վեց վարդապետներու: Տեղացիներէ կազմուած երկսեռ երգչախումբը՝ ղեկավարու – թեամբ Հ. Մովսէս Սրապեանի՝ շատ ներդաշնակ– օրէն կրցաւ ներկայացնել Եկմալեանի քառաձայն պատարագը :

Օրուան հանդիսութեան մաս կը կազմէր յետ– միջօրէի Ս. Հաղորդութեան աւանդական թա – փօրը՝ քաղքիս փողոցներու մէջ, որուն հանդի – սադրութեան հրաւիրուած էր քաղաքիս նորըն – տիր քահանայապետական նուիրակ Ճովաննի տէլ լէ Փիանէ: Թափօրին կը մասնակցէին տեղացի մխաբանութիւններու բազմաթիւ ներկայացուցիչ– ներ, ինչպէս նաեւ աշխարհիկ երկսեռ ընկերու – թիւններ ու դպրոցականներ: Երկու նուագա – խումբեր փոխն ի փոխ կը նուագէին ամբողջ թա– փօրի ընթացքին: Նուագուեցաւ նաեւ Ցարութիւն Սինանեանի յօրինած Մխիթարեան քայլերգը :

Վիէննայի ժողովուրդը խուռներամ բազմու– թեամբ այս անգամ ալ բերաւ իր սրտագին մաս – նակցութիւնը Մխիթարեաններու տօնախմբու – թեան՝ թէ առտուան պատարագին եւ թէ ժամը 5ի թափօրին : ՊԵՀՍԱՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կիրակի 18 Սեպտ.ին սկսաւ Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի ախոյենական մրցումները, Իսիի քաղաքա – պետական մարզադաշտին վրայ:

Հ.Մ.Մ.ի պահեստին դաշտ եկաւ Brie Janvfy պահեստի խումբին դէմ: Առաջին կիսախաղին մեր խաղացողները տիրապետեցին խաղին եւ նշանա – կեցին առաջին կէտը: Երկրորդ կիսախաղին հա– կառակորդը նշանակեց յաջորդաբար երեք կէ – տեր: Լօչեան, Ռոպէր Սերոբեան, Կղմէս Ալիք – սանեան եւ Դարբինեան իրենց լաւագոյնը ըրին, սակայն հակառակորդը աւելի դիւրաշարժ եւ վարպետ էր: Խաղը վերջացաւ 5—3 Հ. Մ. Մ.ի պարտութեամբ :

Ժամը 15.30ին մեր Ա. խումբը դաշտ եկաւ Brie Janvfyի Ա. խումբին դէմ: Այս խումբը Promo– tion 1ère Division Série B.ի լաւագոյն խումբերէն մէկն է, անցեալ եղանակը փակած է Գ. հանդի – սանալով Սթատէն եւ Քէլէրմանէն յետոյ: Խաղը սկսաւ չափազանց արագ եւ վճռական : Մեր տը– պաքներէն Համբարձում , Պարոյր, Սուրէն, Ցա– կոբ Մելոյեան ինքզինքին դերազանցեցին, իսկ ի պատիւ խմբապետին Համազասպ Գէորգեան, կա– րօ, Գէորգ, բերդապահին հետ անթափանձելի պատնէշ մըն էին: Խաղին վերջաւորութեան տա – սը վայրկեան մնացած Հ. Մ. Մ. 5 — 4 յաղթա – կան էր: Բայց մեր խաղացողներու անզգուշութե– նէն օգտուած՝ հակառակորդը 2 նշանակէտ եւս ըրաւ, այնպէս որ Հ. Մ. Մ. պատուաւոր պար – տութիւն մը կրեց այս անուանի խումբին դէմ 6 — 5:

Ընդհանրապէս մեր երկու խումբերն ալ ապա– գայ կը խոստանան, միայն եթէ քիչ մը աղգային ոգիով եւ արժանապատուութեամբ մօտենան խա– ղին: Երբ դաշտին վրայ են այլեւս իրենք հայ ժո– ղովուրդի անունով կը խաղան, օտարը իրեն դէմ հայ աղգն է որ կը տեսնէ, ուրեմն պատուախընդիր պէտք է ըլլան:

Փափաքելի է նաեւ որ ըլլան կարգապահ եւ ճշդապահ որովհետեւ մարզական կեանքի մէջ այս երկու սկզբունքները այնքան կարեւոր են որքան լաւ խաղալը: Ուրախալի է որ չատ մը յոռի սո – վորութիւններ արդէն մոռցուած են :

Յ. Դիտող

ԿԱՆԻ՞ ՀՈԳԻ Կ'ԱՇԽԱՏԻՆ ԱՆԳԼԻՈՑ ՄԷՋ

Անգլիացի գուարթամիտ սրճարանապետ մը վերջերս իր խանութին վրայ փակցուցած էր, իր հաչիւներուն համաձայն, հետեւեալ վիճակագրու– թիւնը :

Անգլիոյ բնակչութիւնն է	46 միլիոն
65 տարեկանէն վեր եղողները	12 »
աշխատող կը մնայ	34 »
18 տարեկանէն վար եղողները	16 »
աշխատող կը մնայ	18 »
Աղքատնացուած ձեռնարկներ	9 »
կը մնայ	9 »
Պետական պաշտօնեաներ	8.000.000
կը մնայ աշխատաւոր	200.000
Հիւանդ, յիմար եւ խաղամոլ	126.000
կը մնայ աշխատաւոր	74.000
Ծոյլերն եւ բանտարկեալներ	73.998

աշխատող կը մնայ միայն 2

Եւ սրճարանապետը կ'աւելցնէ տակը.

« Ո՞վ մնաց. ես եւ դուն: Այս պատճառով պէտք է չատ չատ աշխատինք, եւ մանաւանդ դուն, որովհետեւ ալ կը բաւէ որ ամէն ինչ ես ը– նեմ երկիրը մինակս քալեցնելու համար»:

ԱՐԵՆՈՑՇՆԵՐՈՒՆ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

Այս ամառ ալ Փարիզի Արենոյշները չատ յա– ջող ամառնային բանակում մը ունեցան Արտէյի նահանգին մէջ, Լամասթր գիւղին մօտ ուր անց– եալ տարի Փարիզի շրջանի Արիները բանակած էին տղէն: Բանակումի պետն էր Փարիզի Արենոյշ – ներու շրջանային պետ Օր. Անահիտ Քէշիքեան, որ ամիսներ առաջ սկսած էր նախապատրաստա – կան աշխատանքները, որոնց չնորհիւ երեսուն հայ Արենուշներ եւ Թեւիկներ աննախընթաց բա– նակում մը ունեցան :

Հակառակ որ երկու տարիէ ի վեր կազմուած են Արենոյշներու այս խումբերը արդէն չատ փոր– ձառու Արենոյշներ ունինք որոնք ամէն տեսակէ – տուր կատարեալ բանակում մը հիմնած էին :

Այս բանակումին ընթացքին մասնաւորապէս կարեւորութիւն տրուեցաւ դարձեալ հայ լեզուին եւ հայկական երգերու :

Ինչպէս ամէն տարի, Արենոյշները բանակու– մի կրակ մը պատրաստեցին ի պատիւ դիւղին Փը– բանացի բնակչութեան, որոնք արդէն նախորդ տարիներու ներկայ եղած էին տղոց կրակներուն եւ չատ լաւ յիշատակ մը պահած էին:

Խմբապետուհի Անահիտ Քէշիքեան եւ իր օգ– նականուհին Օր. Արաքսի Քէշիկեան այս տարի աւելի զբաղուեցան նորեկներով որոնք առաջին անգամ ըլլալով կը բանակէին :

Ամիսը չուտ անցաւ եւ վերջին օրը Արենոյշ – ները մեկնեցան Վալանս ուր հանդիպեցան Մար–

«ԾԱՒԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՕՒԵՑԱԼԻ

(ԳԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՍ

ԱՆԻԻ ԿՈՐՑԱՆՈՒՄԸ

ԺԳ.

ԽԵՆԹԸ Կ'ԱԶԱՏԷ ԼՈՒՍԻԿԸ

Դեռ արեւին ճառագայթները նորէն տա – րածուած երկրի վրայ, երբ ոտքի կանգնեցաւ Խենթը եւ սկսաւ պատրաստութիւններ տեսնել ճամբայ ելլելու համար, այդ պահուն երեւաց նաեւ Սուրմառու բերդին իշխանը եւ Խենթը ա– ռաջնորդեց Լուսիկին խուցը: Երբ խուցին դուռը բացուեցաւ եւ իրարու դէմ գտնուեցան այս եր – կու տառապեալ հոգիները , Խենթը սրտի ահա – ւոր ճմլում. մը ունեցաւ, կարծես հարիւրաւոր սուրեր միաժամանակ խոցեցին իր մարմինը: Ի – րեն այնպէս կը թուէր, թէ Լուսիկը չէր իր առջեւ կեցողը, այլ անոր ուրուականը միայն, այնքան նիհարցած ու այլափոխուած էր խեղճ աղջիկը:

Եւ սակայն Խենթը կրցաւ ինքզինք զսպել ու հարցուց դողդոջուն ձայնով մը :

— Օրիորդ, մեծ իշխանին հրամանով Անի պէտք է տանիմ քեզ, համաձա՞յն ես ինծի հետ գալու :

Վեստ Սարգիսի տեղակալը կասկածոտ երե – ւոյթով մը նայեցաւ Խենթին երեսը. նկատած էր անոր ձայնին դողդղալը. բայց այդ միջոցին խո – սեցաւ Լուսիկ այնպիսի պաղ չեչտով մը որ տե– ղակալին կասկածը խլոյն փարատեցաւ :

—— Տարէք զիս, ուր որ կ'ուզէք, եթէ Վեստ Սարգիս իշխանն է հրամայած, պատասխանեց Լուսիկ առանց Խենթին երեսը նայելու :

— Այո, մեծ իշխանը քու վիճակդ պիտի բար– ւոքէ, եւ այսուհետեւ դուն հանդիստ կ'ապրիս :

— Շնորհակալ եմ, ես այսուհետեւ կը հետե– ւիմ իր խօսքին, եւ իր խորհուրդին համաձայն կը վարուիմ, պատասխանեց Լուսիկ :

Ցետոյ դուրս եկան խուցէն, ու երբ պատ – րաստ էին ձի նստելու եւ ճամբայ ելլելու, Սուր– մառուի բերդապահ իշխանը զարձաւ Խենթին եւ սուր ակնարկ մը ձգելով անոր վրայ՝ հարցուց.

— Դուն առաջուց կը ճանչնայիր Լուսիկը:

— Ոչ, իշխան, առաջին անգամն է որ կը տեսնեմ զայն :

Ինչպէս կ'երեւար, իշխանին կասկածը դեռ չէր փարատած, եւ մեծ վտանգ մը կը սպառնար երկուքին ալ, եթէ Լուսիկը կամ Խենթը անզգոյշ խօսք մը ըսէին կամ անխորհուրդ քայլ մը առ – նէին:

Բայց չուտով մնաք բարով ըսաւ Խենթը բեր– դապահ իշխանին եւ Լուսիկի հետ ճամբայ ելաւ դէպի Անի. երբ բաւական հեռացան բերդէն, ան պրկեց իր եղբօր աղջիկը եւ երկար ժամանակ մը– նացին այդպէս: Երկուքին ալ աչքերը լեցուած էին արցունքով, եւ արցունքն էր որ կ'ամոքէր ա– նոնց վիշտը :

Այնուհետեւ Խենթը ապահով Անի տարաւ Լուսիկը եւ յանձնեց Գոհարիկի պաշտպանու – թեան :

ԺԳ.

ՋԱՐՈԳԻՆ

Դաւաճանին յոյսերը փշրուեցան, նպատակին չհրցաւ հասնիլ ան, դառնացած սրտով կը պատէր Սուրմառուի բերդաքաղաքին մէջ: Իր զօրագ հո– դին չէր հաչտուեր այն պարտութեան հետ, զոր կրած էր ինք վերջին պատերազմին հետեւանքով: Ինչպէ՞ս կարող էր հանդուրժել այդ անպատիւ պարտութեան :

Զէ՞ որ ինքզինք արդէն պսակուած թագաւոր կը համարէր, իսկ Գագիկը՝ խաղալիկ մը իր ձեռ– քին մէջ, Թոյլ ու անզօր մրջիւն մը, զոր կրնար ճմլել իր մատներուն մէջ, երբ որ ուզէր...:

— Օ, դառն է այս կացութիւնը, զոչեց Վեստ Սարգիս եւ դէմքը ծածկեց ձեռքերով: Բայց վերջ մը պէտք է դրուի այս դառնութեան: Կամ պէտք է կորսուիմ ես, ընդմիշտ անհետանամ աչխար – հիս երեսէն, եւ կամ պէտք է փոխուի այս կացու– թիւնը: Ինչպէս Թողում որ խորտակուի իմ եր – կաթէ կամքս եւ յոգւս ցնդին իմ այնքան փայփա– յած նպատակներս :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՃՎԱԶԵԱՆՑ

սէյլի հայ Արեւոյչներուն եւ օր մըն ալ անոնց հետ անցընելէ յետոյ վերադարձան Փարիզ։

Երբ կայարան գացինք դիմաւորելու մեր Ա. – րեւոյչները, բոլորն ալ դիրացած եւ կաղդուր – ուած գտանք, եւ բաժանման վայրկեաններուն ծնողները եւ Արեւոյչները ուրախ եւ խանդավառ իրենց երախտագիտութիւնը յայտնեցին խմբա – պետուհիներուն որոնք իրենց ժամանակը զոհելով յաջողեցան հայ աղջիկներուն ամբողջ մէկ ամիս հայկական առողջ մթնոլորտ մը ստեղծել։

ՀԱՑ ԱՐԻ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ՍԿՍԱՒ ՊԱՀԱՆՋԵԼ

Արեւմտեան Գերմանիոյ նոր կառավարութիւ – նը զոր կազմած էր վարչապետ Ատէնաուէր ներ – կայացաւ Պոննի խորհրդարանին եւ կատարեց իր երդումի արարողութիւնը։ Ցետոյ վարչապետը կարդաց իր յայտարարութիւնը նախ յայտնելով թէ դաշնակցային պետութիւնը յուշագիր մը պի – տի տայ զինակիցներուն՝ Գերմանիոյ արեւելեան սահմանին մասին։ «Մենք երբեք համաձայն չենք, Լուսիոյ եւ Բոլոնիոյ միակողմանի որոշման՝ այդ սահմաններու մասին» ըսաւ ծափերու մէջ։ Անոնց զրաւած չրջաններէն միլիոններով Գերմաններու արտաքսումը Փոցտամի համաձայնութեան հա – կառակ է եւ պահանջեց Ռուսիոյ մէջ վար գրուած զերման զերիներու վերադարձը։ Գալով արեւ – մուտքի հետ յարաբերութեանց վարչապետը յոյս յայտնեց որ Սառի խնդիրը արդիւք չպիտի ըլլայ ֆրանքֆուրտեան բարւոք յարաբերութեանց հաս – տատումին, Ֆրանսա Սառի մէջ միայն տնտեսա – կան չահեր ունի, իսկ Գերմանիա տնտեսական եւ միանդամայն ազգային չահեր։

Վարչապետը փափաք յայտնելով որ Գերմա – նիա եւրոպական միութեան մէջ առնուի մօտ օ – րէն, ըսաւ որ, կը յուսայ թէ երեքները Գերմա – նիոյ արտաքին քաղաքականութեան մասին ոեւէ որոշում պիտի չտան առանց նախապէս իրենց հետ խորհրդակցելու։ Ուզեց նաեւ որ զրաւման ծախ – քերը զեղչուին եւ գործարաններու քանդումի ծը – րագիրը վերաքննուի։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՍԱԿԱՆ յարձակման մը պարագային, կարելի է ամիսներով զայն զաղեցնել, նոյնիսկ ձախողութեան մատնել, եթէ Եւրոպայի մէջ լաւ սպառազինուած 35էն 50 զօրաբաժին ունենանք, ըսաւ սպայակոյտի պետ Զօր. Պրէսլի։

ԱՄԵՐԻԿԱՑի մէջ զործադուլները կը սպառ – նան ծանր հանգամանք ստանալ։ 480.000 հանքա – զործներու պահանջը եթէ չգոհացուի, մէկ միլիոն մետաղագործներն ալ պիտի միանան անոնց։

ՋԱՆ ՔԱՑ Շէֆ պատգամագիր մը ուղղեց չին ժողովուրդին որպէսզի զերադոյն ճիգ մը կատա – րէ յաղթելու համար համայնավարներուն։

★ Եուննան զօր. Եանկչէկ որ նախապէս Մոսկուայի զեսպան էր եւ ծանօթ էր իբր համայ – նասէր, սպաննուեցաւ Հոնկ Քոնկի իր բնակարա – նին մէջ։

ՀԱՑԵՐէՆի ՄԱՄՆԱՒՈՐ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Institut Universitaire, կրթ. Բարձր հաստա – տութիւնը՝ հիմնուած 1927ին, ճանչցուած կառա – վարութեան եւ Ակադէմի մը Փառքի կողմէ, մե – ծապէս զնահատուած կրթ. չրջանակներէ իր հա – մալսարանական ուսուցչ. ընտրուած (ակադէմ) կազմին համար, կը պատրաստէ ամէն ճիւղի Պա – չօի քննութիւն եւ վերաքննութիւն։ Կրթ. տարե – չրջանի մէջ կ'աւանդէ լիսէներու ծրագրին յա – տուկ ամէն ճիւղ, զրական թէ գիտական, ինչպէս լեզուները՝ ֆրանսերէնէ զատ, անգլ. գերմ. ի – տալերէն, սպաներէն։

Օգտակար ըլլալու համար հայ նոր սերուն – դին, այս տարի ձեռնարկած է հայերէնի դասա – ւանդութեան եւ կ'ուսուցուին լեզու, զրականու – թիւն, ազգ. պատմութիւն եւ Հայաստանի աչ – խարհագրութիւն, մանուկէներու կողմէ։

Կ'ընդունուի երկսեռ աչակերտութիւն դիւ – րամատչելի պայմաններով, մանաւորապէս ա – նոնց համար որոնք կը հետեւին բոլոր դասըն – թացքներուն։ Տարէցներու համար մանաւոր դա – սախօսութիւն լեզուի եւ ընդհ. մչակոյթի մասին։ Դպրոցը կը զանուի Սոռպոնի մօտ, Լիւքսէնպուր – կի պարտէզին ճիւղ դիմաց, օդասուն չէնքի մը մէջ։

Գաւառի հայութեան դիւրութիւն ընծայելու համար, վարչութիւնը բանակցութեան մէջ է հայ ընտանիքներու հետ որպէսզի անոնց մօտ կարելի ըլլայ տեղաւորել գաւառահայ մանուկը, ճաշելու դիւրութիւն։

Մանրամասնութիւններու համար դիմել վար – ժարանի տնօրինութեան, Պ. Ֆրէնկեան, Լինսթ – տիւ Իւնիվէրսիտէր 71 Պուլվար Սէն Միշէլ, Փա – րիզ (5)։ Աշխատութիւն ամէն օր 9—12։

ՃԱՇԿԵՐՈՑԹ Ի ՊԱՏԻՒ Տ�էՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐՈՒԹԵԱՆՆԵՐՈՒ

Փարիզի Հ. Ց. Դ. «Եգիպտացի» կոմիտէն ճաշկերոյթ մը կազմակերպած է ի պատիւ Տէր եւ Տիկին Մարուքեաններու իրենց մեկնումին առ – թիւ այս ուրբաթ օր, 23 Սեպտեմբեր ժամը 8.30ին, Սասունիի ճաչարանը, 31 Rue d'Alexandrie։ Սիրով կը հրաւիրուին ընկերները, համակիրները եւ արուեստագէտները։

Ծախքերու մասնակցութեան համար 450 ֆր.։

ՓԱՐԻԶի եկեղեցւոյ Լիլայի Հայ դպրոցը կը վերաբացուի 6 Հոկտեմբեր, հինգշաբթի, 15 rue des Bruyeres, Les Lilas։

ՀԱՑ ՈՒՍԱՆՈՂ մը անկախ սենեակ մը կը վնտռէ հայ ընտանիքի մը մօտ, նախընտրաբար համալսարանական քաղաքամասին մէջ։ Դիմել խմբագրութեան։

GARDEN – PARTY

Սոյի համալսարանական տան ուսանողները, Փարիզի հասարակութիւնը կը հրաւիրեն ներկայ ըլլալու իրենց կազմակերպած Garden – Partyի մը, ի նպաստ Սանաթօրիաները զտնուող ուսանողնե – րու, ընդհ. մխութեան, այս չաբաթ իրիկուն, ժա – մը 5էն սկսեալ 30 Ave. F. Roosevelt (métro Sceaux)։ Բեմի եւ չարժանկարի ծանօթ զերասանները, ճոխ պիւֆէ, պրիճ, նուագախումբ F. Chardon։

ԱԼՖՈՐՎիլի ազգային վարժարանի վերաբա – ցումը տեղի կ'ունենայ Հոկտեմբեր 6ին, հինգ – չաբթի օրը, հովանաւորութեամբ Հ. Բ. Ը. Մի – ութեան։ Դիւերային դասընթացքները եւս տեղի պիտի ունենան։ Արձանագրուելու համար դիմել կրթական հոգաբարձութեան, Պ. Պ. Ա. Մկրեանի եւ Ց. Չէրչեանի։ Կը հրաւիրենք չրջակայ հայու – թիւնը որպէսզի օգտուելով ընծայուած առիթէն, իրենց զաւակները դպրոց ղրկեն։

ՈՒՐՑԱՑԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 34ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Կը տօնուի Փարիզի մէջ, 2 Հոկտեմբեր, կի – րակի օր, իրիկուան ժամը 9ին, Սալ Ժէոկրաֆիի մէջ, 184 Bld. St. Germain։ Կազմակերպուած Ուր – ֆայի Հայր. միութեան կողմէ։ Մանրամասնու – թիւնները յայտնուած։

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆի կրթ. մարմինը արձանա – գրութիւնները սկսած է Սուրբ Թադէոս Մատրան խորհրդարանը, ամէն կիրակի առաւօտ ժամը 9էն 12։ Բոլոր հայ ծնողները կարող են արձանագրել տալ իրենց զաւակները ճիւղ իր օրին Հոկտեմբեր 3ին։ Երկուշաբթի բացումը պիտի կատարուի դպրոցին։

ՍԷՎՐԱՆի կապոյտ Խաչի դպրոցին 5րդ տար – ւան դասընթացքը կը վերսկսի հոկտեմբերի ա – ռաջին հինգշաբթի օրը, վաստակաւոր ուսուց – չուհի Տիկին Զիլինկիրեանի դեկավարութեամբ։ Կը հրաւիրենք Սէվրանի, Օլնէի, Պլան Մէնիլի եւ Լիվրի կարկանի հասարակութիւնը արձանա – գրել իրենց զաւակները Պապիկ Պապիկեանի հա – տատած դպրոցին մէջ, կիրակի ժամը 10—12։

ՆԱՄԱԿ ՈՒՆԻՆ «Ցառաջ»ի մօտ Օր. Հուրիկ Փափազեան, Պ. Զաքար Զաքարեան։

ՎԱԼՊԱՐԻԶԻ դպրոցը կը վերաբացուի Հոկ – տեմբեր 2ին։ Աշակերտներու արձանագրութիւն – ները տեղի կ'ունենան դպրոցին մէջ, կիրակի ա – ռաւօտ ժամը 9—12, հինգշաբթի 3—7։

ԾԱԽՈՒ Է

Հայաչատ թաղի մը մէջ, սափրիչի մը խա – նութ կը ծախուի, արանց եւ կանանց եւ Parfu – merie իրաւունքով։ Ցարմարութիւններ ունի նաեւ ուրիշ գործերու համար։ Դիմել Սասունի, 14 rue Augustin Thierry, Paris (14)։

ՏիկինՀ ՄԱՌՒ ՄՐՍՐՐԵԱՆ
(Մարսէյլի Օփէրայէն)
Պ. ԱՂԱՃԱՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ
8 Օգոստ. 1949 Ամուսնացած Վէրսայլ

Օր. ՍԻՐՎԱՐԴ ԳՈՆԵԱԼԵԱՆ
Պ. ՆՇԱՆ ԹՆԿՐԵԱՆ
Նշանուած
Փարիզ 18 Սեպտ. 1949 Փ.

ՔՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎիլի Հ. Ց. Դ. Ս. Մինասեան ենթա – կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ըն – կերները այս կիրակի, ժամը 3ին, հաւաքուիլ ըն – կեր Ունանեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրա – կարգ։

ՓԱՐԻԶի Հ. Ց. Դ. Ազբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժո – ղովը այս չաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՓԱՐԻԶի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի մասնա – ճիւղի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին, 19a, rue Caumartin։ Նիւթ՝ արուեստ հռե – տորութեան։ Դասախօս ընկ. Բալուեան։ Կը հրա – ւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ։

ՓԱՐԻԶի Հ. Ց. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ԼիՈՆի Հ. Ց. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր – ները այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8ին, 73 rue Rabelais դպրոցին սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներ – կայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՍԷՆ ԼՈՒԻ Հ. Ց. Դ. Ակնունի ենթակոմի – տէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերնե – րու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ներկայ կ'ըլ – լայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուիչը։

ՄԱՐՍԷՅԼի Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկե – րական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ – ները.—

ՀԱՄԱՋԱՍՊ խումբը այս ուրբաթ ժամը 8ին։
ԱՐԱՄ խումբը այս չաբաթ ժամը 8ին։
ՀԱՑԱՍՏԱՆ ենթակոմիտէն այս չաբաթ ժամը8ին։
ԸՆԿԵՐ ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։
ԽԱՉԱԿ խումբը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։
ՎՌԱՄԵԱՆ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։
ՋԱՒԱՐԵԱՆ ենթակոմիտէն այս երեքշաբթի 27 Սեպտ. երեկոյեան ժամը 8ին։
ԱԿՆՈՒՆի ենթակոմիտէն ուրբաթ 23 Սեպտ. երե – կոյեան ժամը 8ին։
ՄՈՒՐԱՏ խումբը Ավիյոնեոն այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։
ԻՇԽԱՆ խումբը չորեքշաբթի 28 Սեպտ. երեկոյ – եան ժամը 8ին։
ԳԷՈՐԳ ՋԱՎՈՒՇ խումբը այս կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։
ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ կիրակի 2 Հոկտ. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։
ՔԵՌի խումբ կիրակի 2 Հոկտ. առաւօտեան ժամը 10ին։

Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կո – միտէին ներկայացուցիչները։

ԻՍԻԻ Հ. Ց. Դ. Զաւարեան կոմիտէին ժողո – վը այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Խրիմեան դպրոցին մէջ։ Ընկերներու ներկայութիւնը պար – տաւորիչ է։

Հ. Ց. Դ. Ընկեր Կարօ ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին ընկեր Մ. Նաճարեանի բնակարա – նին մէջ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պար – տաւորիչ է։

ՀԱՄԱՀԱՅԱՐԵՐԴՅԻԱԿԱՆ Լիոնի մասնաճիւ – ղի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի կէս – օրէ վերջ ժամը 2ին ըիւ Պոնչլի Սալ տը Սօսիէթէի մէջ։ Օրակարգ.— Պատմ. ժողովի զեկոյց։ Մի – ութեան օրուան տօնակատարութիւն։ Վարչու – թեան նոր ընտրութիւն, եւ ընթացիկ հարցեր։ Անդամատոմսերը միասին բերել։

ԱՆԳԼԵՐէՆի ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԵՐէՆի ԴԱՍԵՐ

Վկայուած երիտասարդի մը կողմէ դիւրա – մատչելի պայմաններով։

Նպաստաւոր առիթ մը մեր երկսեռ երիտա – սարդութեան համար։ Դիմել «Ցառաջ»ի վարչու – թեան։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

ՅԱՌԱՋԸ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 աճգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գինը 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Vendredi 23 Septembre 1949 Ուրբաթ 23 ՍԵՊՏ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5956–Նոր շրջան թիւ 1367 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏՈԼԱՐԻ ՑԱՂԹԱՆԱԿԸ

Դրամներու արժեզրկումը կը չարունակէ զբաղեցնել միջազգային մամուլն ու հանրային կարծիքը։

Անգլիոյ մէջ տոլարի տագնապը ծագած էր ամիսներ առաջ եւ Ցուլիսին Լոնտոնի մէջ խորհրդակցական ժողով մը ունեցեր էին Անգլիոյ, Մ. Նահանգներու եւ Քանատայի ելմտական նախարարները։

Սըր Սթաֆըրտ Քրիփս, Մեծն Բրիտանիոյ ելմտական նախարարը, հակառակ էր սթերլինի արժեզրկումին եւ քանիցս հրապարակաւ դէմ արտայայտուած էր այդ ծրագրին։ Կը յուսար տագնապին առաջքն առնել՝ որոշ ժամանակի համար արգիլելով դնումները «տոլարի զօտի»ին պատկանող երկիրներէն։

Այս արգելքը ոեւէ օգուտ չունեցաւ։

Սեպտեմբերին Ուշինկթընի մէջ վերսկսան խօսակցութիւնները երեք երկիրներու ելմտական նախարարներուն միջեւ, այս անգամ արտաքին նախարարներն ալ կը մասնակցէին ժողովներուն։

Սըր Սթաֆըրտ Նիւ Եորք հասնելով (Սեպտ. 7), անգամ մը եւս հաւաստեց թէ սթերլինը չվերմ արժեզրկուի։

Ուշինկթընի հրաւիրուեցան նաեւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչները, որոնք սակայն պաշտօնապէս չմասնակցեցան երեքներու ժողովին։ Եւ – մտական նախարար Փէչ Ամերիկա հասաւ Սեպտ. 8ին, իսկ արտաքին նախարար Ռոպէր Շուման՝ Սեպտ. 15ին։ Երկու նախարարները տեսակցեցան Մ. Նահանգներու իրենց պաշտօնակիցներուն հետ, որոնցմէ խոստում առին, որ Ֆրանսա եւ Մարշըլի ծրագրէն օգտուող երկիրները Անգլիոյ նման դրամական եւ մաքսային նոյն դիւրութիւնները պիտի ստանան Ամերիկայէն։

Հակառակ բոլոր հերքումներուն, Անգլիա Սեպտ. 17ին պաշտօնապէս յայտնեց թէ ծրագրած է արժեզրկել իր դրամը։

Այս անակնկալ որոշումը մեծ իրարանցում առաջ բերաւ ամբողջ աշխարհի ելմտական չրջանակներուն մէջ։ Մանաւանդ որ հարիւրին 30 համեմատութեամբ կ'արժեզրկուէր սթերլինը, խախտելով միջազգային դրամներու փոխ – յարաբերութիւնը։

Կար ժամանակ, երբ անգլիականը աշխարհի ամէնէն հաստատուն դրամն էր, ոսկիի համար – ժէք։ Բազմաթիւ երկիրներ իրենց դրամները կը հիմնէին սթերլինի վրայ։ 1914ին սթերլինը կ'արժէր 4 տոլար 87։ Առ հասարակ ընդունուած սակն էր հինգ տոլար՝ մէկ անգլիականի համար։ Այժմ, արժեզրկումէն վերջ սթերլինը կ'արժէ 2 տոլար 80 միայն։

Ճիշդ 18 տարի առաջ, 1931 Սեպտեմբեր 21ին, Մաքտոնըլտի աշխատաւորական կառավարութեան օրով անգլիականը կարեւոր արժեզրկումի մը (հարիւրին 40 համեմատութեամբ) ենթարկուած էր արդէն։ Այդ օրերուն համաշխարհային տնտեսական տագնապը իր գագաթնակէտին հասած էր։ Շուրջ երեք միլիոն գործազուրկներ կային Մեծն Բրիտանիոյ մէջ։ Կառավարութիւնը կը յուսար այդ ձեւով տագնապին առաջքն առնել։ Դրամի արժեզրկումով արտածումները մեծ թափ պիտի ստանային։

Այդ թուականէն անգլիականը բաժնուեցաւ ոսկիէն եւ այլեւս երբեք չկապուեցաւ անոր հետ, հետզհետէ կորսնցնելով իր արժէքը ոսկիի հետ բաղդատմամբ։

Այն տեն ուրիշ երկիրներ չհետեւեցան Անգլիոյ օրինակին եւ որեւէ ցնցում առաջ չեկաւ։ Ամերիկան քանի մը տարի վերջ արժեզրկեց տոլարը, երբ հոն ալ գործազրկութիւնը մտահոգիչ համեմատութիւններ ստացած էր։

Այս անգամուան դրամական արժեզրկումը տեղի կ'ունենայ համաշխարհային աստիճանաչափի վրայ։ Անգլիոյ օրինակը առաջին իսկ վայրկեանէն վարակիչ դարձաւ։ Սեպտեմբեր 19ին, Անգլիոյ հետ միաժամանակ իրենց դրամները արժեզրկեցին հօթը երկիրներ (Եգիպտոս, Հնդկաստան, Աւստրալիա, Հարաւային Աֆրիկէ, Իրլանտա, Տանիմարքա եւ Նորվեկիա)։

Օր մը վերջ Ֆրանսա եւս արժեզրկեց Ֆրանքը, տոլարի համար հարիւրին 22.50, իսկ սթերլինի հետ բաղդատմամբ հարիւրին 11 համեմատութեամբ։ Ինչ որ կը նշանակէ թէ մէկ տոլարը այսուհետեւ պաշտօնապէս պիտի արժէ 350 ֆր.՝ առեւտրական ամէն կարգի գործառնութեանց համար։

Ցարդ չորս տեսակ սակ ունէր ամերիկեան թղթադրամը Ֆրանսայի մէջ. պաշտօնականը 214 ֆրանք, ազատ չուկան՝ 330, առեւտրականը՝ այս երկուքի գումարին կէսը, այսինքն 272 ֆրանք, իսկ սեւ չուկան կը տարուբերէր 340էն 390ի մէջ։

Այժմ տոլարի արժէքը 350 ֆրանք նշանակելով, այս զանազան սակերը կը վերնան, բայց սեւ չուկայինէն, որ խնդրանքի եւ մատուցումի օրէնքին ենթակայ է միշտ։ Այս հաշուով անգլիական թղթադրամն ալ պիտի արժէ 980 ֆրանք, այսինքն 350ը 2.80ով բազմապատկուած։

Պելճիքա, Հոլանտա, Փորթուկալ, Ցունաս – տան, Նոր Զելանտա, Իրաք, Իրան եւ ուրիշ երկիրներ ալ արժեզրկեցին իրենց դրամները, ու դեռ ամէն օր արժեզրկումի լուրեր կը հասնին աշխարհի բոլոր կողմերէն։

Քաղաքական դետնի վրայ արդէն իսկ տարիներէ ի վեր Անգլիա տեղի տուած էր Միացեալ Նահանգներուն, աշխարհի ամէն կողմը։

Այժմ տնտեսական – ելմտական դետնի վրայ սթերլինն է, որ տեղի կուտայ տոլարին։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԻԼ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ ԿՐ ՀՌՉԱԿՈՒԻ

Չինական համայնավար բատիօն կը հաղորդէ թէ կարմիր բանակին հրամանատար Մաօ – ցէ – Թունկ յայտարարած է «Չինական ժողովրդական հանրապետութեան» մը հաստատումը։

Այս ղեկոյցը եղած է փէքինի մէջ իբր խոր – հրդակցական համաժողով հաւաքուած 600 պատուիրակներու առջեւ։

Իր յայտարարութեան մէջ Մաօ – ցէ – Թունկ ըսաւ. «Միջազգային տեսակէտով պէտք է միանանք այն բոլոր երկիրներուն եւ ժողովուրդներուն որ կը սիրեն խաղաղութիւնն ու ազատութիւնը, եւ նախ՝ Խորհրդային Միութեան եւ դեմոկրատ Նոր երկիրներու։ Այսպէսով չպիտի մինակ մնանք յաղթանակի պատուղները պահպանելու մեր պայքարին մէջ»։

★ Միացեալ ազգերու ժողովին մէջ այս խնդիրը նոր վէճ մը յարուցանելու հանդամանք ունի, քանի որ, Ռուսերը կրնան պահանջել այս նոր կառավարութեան ընդունելութիւնը։ Այս բանին իրը նախատեսութիւն, ժողովին չինական պատուիրակը բողոք մը պիտի ներկայացնէ ամբաստանելով Խորհրդային Միութիւնը թէ բռնաբատրած 1945 Օգոստոսի չինեւռուս դաշնագիրը։

Անգլիա որոշած ըլլալով իրողապէս ճանչնալ Չինաստանի կարմիր կառավարութիւնը, Ամերիկա նեղ կացութեան մատնուած է, քանի որ Միացեալ Նահանգներու հանրային կարծիքը հակառակ է այդ ճանչումին, բայց Ամերիկա ալ պիտի ստիպուի Անգլիոյ օրինակին հետեւիլ։

ՖՐԱՆՔԻՆ ԱՆԿՈՒՄԻՆ ԽՆԴԻՐԸ

Ֆրանքի անկումով առաջ եկած կնճռոտութիւնները ամօքելու համար կառավարութիւնը միշտ խորհրդակցութեան մէջ է։ Գիներու սղութեան եւ աշխատավարձերու յաւելման սպառնալիքները կան ու կը մնան։

Ծրագիր մը կը մշակուի այս պահուս Ֆրանսայի անտեսական կացութիւնը ցնցումներէ պահելու համար։

Նախ, տոլարով կատարուած դնումներուն մեծ մասը փոխադրել սթերլինի եւ ուրիշ աւելի նպաստաւոր սակով չրջաններու մէջ։ Բանալ սահմանները՝ օտար մրցակցութեան դուռ բանալու համար։ Գիներու վրայ դրուած սեղմումները չարունակել։

Գալով աշխատավարձքի խնդրին, նախարարները տարակարծիք են այդ մասին։ Ոմանք կ'ուզեն հաւաքական պայմանագիրներու վերադառնալ, ուրիշներ աշխատավարձի ազատութեան, ոմանք մէօրինակ յաւելումի մը եւ մաս մըն ալ արդի կացութեան պահպանման։

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ ՌՈՒՍԵՐԸ ԵՒ ԻՐ ԾՐԱԳԻՐԸ ԿՐ ՊԱՐԶԷ

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին առաջին նիստին խօսք առաւ Ամերիկայի արտաքին նախարար Էչիսըն որ մեղմ բառերով բայց ամուր կեց – ուածքով մը պարզեց իրենց քաղաքականութիւնը եւ այն համոզումը յայտնեց թէ, խաղաղօրէն կարելի է վերջացնել արեւելքն ու արեւմուտքը բաժնող տարակարծութիւնը։ Նման լուծում մը ոչ դիւրին է եւ ոչ ալ չուտ գլուխ կ'ելլէ։ «Իմ երկիրըս, ըսաւ, պատրաստ է իր կարելին ընելու ընդհանուր կարգադրութեան մը համար»։ Պահանջեց որ Սովետները իրենց գործակցութիւնը բերեն կարդ մը խնդիրներու մէջ, պալքաններու եւ Քորէայի հարցերուն համար մանաւանդ։ Էչիսըն Ռուսիոյ վրայ ձգեց պատասխանատուութիւնը անապահովութեան այն խոր զգացումին որ կը ճնշէ աշխարհի ընդարձակ մէկ մասին վրայ եւ որու հետեւանքն է Ատլանտեանի դաշինքին կնքումը։ Այս ժողովին պարտքն է լուծել այն խնդիրները որ պաղ պատերազմի ծնունդ տուին, ըսաւ ամերիկացի պետական մարդը որ հանդիսաւորապէս յայտարարեց։

— Կ'ապահովեմ թէ Միացեալ Նահանգները անվերապահ կերպով ոյժ պիտի տան եւ ամբողջապէս պիտի մասնակցին այդ նպատակին համար համերաշխարար ըլլալիք ամէն ճիգի։ Կարդ մը կարեւոր խնդիրներ լուծուած ըլլալով այժմ կարելի է աւելի յստակ տեսնել։ Բազմաթիւ պարագաներու մէջ դժուարութիւնները այնքան խոր արմատներ ունին զորս կարելի չէ դարմանել չուտով կարկտան կամ մեկուսի քաղաքական համաձայնութիւններով։ Թէեւ շատեր յոռետես են խաղաղ լուծումներու մասին, բայց այդ կարծիքներուն համաձայն եղած չենք եւ չենք ալ այսօր։ Ընենք այսօր ինչ որ կրնանք, աշխարհի չահը կը պահանջէ որ աշխատանքի սկսինք։

Ամերիկացի պատուիրակը յետոյ սպէս ճչեղաւ իր երկրին դիրքը օրակարգի հետեւեալ խնդիրներուն մէջ։

Պաղեստինի մէջ գործնական միջոցներ ստեղծել որպէսզի Երուսաղէմի բաժինը միջազգայնացուի եւ Ս. տեղերու ազատ անցքը ապահովուի։

Իտալական գաղթավայրերէն Լիբիոյ միացումին եւ անկախութեան կողմնակից ենք երեքչորս տարիէն։

Պալքանեան խնդիրներու կարգադրութեան համար կը յուսանք որ Ռուսիա պիտի ուղէ վերսկսիլ վիճաբանութիւնները։

Քորէայի մասին կողմնակից է որ Միացեալ Ազգերու Ցանձնաժողովը պահուի եւ անոր վրատահուի հսկողութիւնը հիւսիսային սահմանին, ուրկէ տեղի կ'ունենան համայնավար արշաւանքներ։

Հիւլէական ռումբի հակակչռին համար կ'ընդունի Միացեալ Ազգերու Ցանձնաժողովին յանձնարարութիւնները։

Սպառազինութեանց վրայ իրական դեղչ եւ հակակչիռ ձեռք բերելու համար, նախ, աշխարհի մէջ վստահութեան մթնոլորտ մը պէտք է ստեղծուի որմէ ետք Միացեալ Նահանգները յանձն կ'առնեն ամէն ինչ ընել այդ մասին։

Մարդկային իրաւանց գալով, կը թելադրենք Միջազգային Դատարանին տանիլ Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ կողմէ հաչտութեան դաշնագրին բռնաբարման խնդիրները։

Պ. ՎԻՇԻՆՍՔԻԻ ՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Միացեալ Ազգերու տնօրէն խորհուրդին մէջ Վիշինսքի հակառակեցաւ Ցունաստանի անկախութեան դէմ իր հիւսիսի դրացիներուն գործած արարքներուն քննութեան։ Բայց խորհուրդը 2ի դէմ 11 ձայնով զայն օրակարգի վրայ պահեց։ Նոյնպէս մերժուեցաւ Քորէայի խնդիրը օրակարգէն հանելու իր առաջարկը։ Միացեալ Ազգերու ընդհ. քարտուղար Թրիկվի Լի առաջարկած ըլլալով կազմել միջազգային ոստիկանական ոյժ մը, Վիշինսքի ծաղրեց զայն սպէս.

— Կ'երեւակայեմ Պ. Թրիկվի Լին, սպիտակ ձիու մը վրայ հեծած, Միացեալ Ազգերու կայսրը դրօշակը ծածանեցնելով՝ 300 հոգիի գլուխն անցած ...

Այդէն մարդ խնդաց՝ բայց 2ի դէմ 12 ձայնով մերժուեցաւ ռուս պատուիրակին այս առաջարկն ալ։

Ի վերջոյ խորհրդային ներկայացուցիչը ընդդիմացաւ օրակարգ անցընելու Պալքանեան երկիրներու մէջ հաչտութեան դաշնագիրներու բռնաբարման խնդիրը ըսելով թէ Չեխոսլովաքիոյ եւ Պուլկարիոյ մէջ եկեղեցականներու ձերբակալման խնդիրը կապ չունի ոչ կրօնքի եւ ոչ ալ մարդկային իրաւունքներու հետ։

Եւ սակայն այս խնդիրն ալ պահուեցաւ օրակարգի վրայ։

★ Օրուան ամէնէն ուշագրաւ դէպքը այն է – դաւ որ Եուկոսլաւները այս անգամ բաժնուեցան խորհրդային խումբէն եւ քուէարկեցին անոնց դէմ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

«Ի ՊԷՏՍ ԶԱՐԳԱՑԵԼՈՑ»

Քանի մը ամիս առաջ Ա. Միութեան մէջ լոյս տեսաւ «Գործիչին կամ փորփականախօսին ձեռնարկը» անունով գիրք մը, բաղկացած 325 էջերէ: Նման արեւմտեան հրատարակութիւններ – բուն, ինչպէս՝ «Աչխարհի Տարեգիրքը» , « Տեղեկատու Տարեգիրքը » եւ ուրիշներու :

Բացառութիւն ըլլալով մի քանիներէն, Խորհրդային «Գործիչին ձեռնարկը» խմբագրուած է համաձայն խորհրդային վարդապետութեան . — կեղծել, խեղաթիւրել, գրգռել ու ժողովուրդը անդիտակ պահել համաչխարհային ճշմարտութիւններու :

Գիրքին նպատակն է՝ դիւրացնել Ա. Միութեան գործիչներուն, մասնաւորաբար « Երիտասարդ Համայնավարներու Դաշնակցութեան» գործիչներուն եւ քարոզիչներուն աչխատանքը: Անոր միջոցաւ «դաստիարակելու» համար քաղաքներու թէ դիւղերու զանգուածները :

Համաձայն Երիտասարդ Համայնավարներու Դաշնակցութեան Առաջնորդի զեկուցումին, արուած վերջերս կայացած համագումարին, 200.000 երիտասարդ համայնավար գործիչներ կը գտնուին ամբողջ Ա. Միութեան մէջ: Պետ. Հրատարակչականի Քաղ. Գրականութեան բաժինը այս գրքէն տպագրած է 600.000 օրինակ, գործածուելու համար երիտասարդ եւ տարէց գործիչներու կողմէ :

« Գործիչին ձեռնարկը » տեղեկութիւններ եւ լուսաբանութիւններ կուտայ՝ Ա. Միութեան եւ աչխարհի ժողովուրդներու կենցաղին, կլիմային, տարածութեան, քաղ. դէպքերու, եւն.ի մասին: Ի մէջ այլոց կը յիչէ կարգ մը պետութիւններ, որոնք իրը թէ կը գտնուին Մ. Նահանգներու հակակչռին ներքեւ: Օրինակ, Փանաման, Սալվատորը, Գուատեմալան , եւն. որոնք, ինչպէս դիտեն ընթերցողները, բացարձակ ինքնիչխան երկիրներ են :

Գիրքին վերջաւորութեան դրուած է միջազգային լեզուի մէջ գործածական բառերու ցանկ մը, Ա. Միութեան մէջ ըմբռնուած նչանակութեամբ: Այս բառարանը կը գրաւէ տասնըչորս էջ: Այսպէս խորհրդային գործիչը քաղ. դէպք մը բացատրելու պարագային, փոխանակ . մտնելու « Զեռնարկին » իրթին բացատրութիւններուն մէջ, կը դիմէ պարզապէս այդ բառարանին ու կը ստանայ մարքսեան պատասխանը :

Առնենք, օրինակ, նախապարմակ բառը:

— Յարձակիլ դիւրելու նպատակով: Նախապարմակ պետութիւն, որ պատերազմ կը հրահրէ: Հիթլէրական Գերմանիան եւ կայսերապաչտ Ճապոնը նախապարմակ պետութիւններ էին Բ. Համաչխարհային պատերազմի ատեն: Ներկայիս կայսերապաչտ Մ. Նահանգները, Անգլիան եւ ուրիչ երկիրներ նախապարմակ քաղաքականութիւն կը վարեն ու կը հրահրեն համաչխարհային նոր պատերազմ մը :

Վարդապետութիւն· — Քաղաքական, փիլիսոփայական կամ ուրիչ դիտութիւն: Օրինակ , « Թրումընի վարդապետութիւն » : Ցեղասպանութիւն մը, որուն նպատակն է Ամերիկայի տիրապետութիւնը աչխարհի վրայ :

Տարածում·— Զինուորական կամ տնտեսական տարածում, ուրիչ երկիրներու հողերուն վրայ: Ուրիչներու չուկաներու դրաւում: Մ. Նահանգները կը վարեն տարածումի կայսերապաչտ քաղաքականութիւն մը:

Ցեղասպանութիւն·— Մտնայատուկ է ազդայնական, փաչիստական եւ դրամատիրական երկիրներու: (Թուրքիա՝ մտնադէտ այդ արուեստին, ո՞ր դասակարգին կը պատկանի արդեօք) :

Միջամտութիւն·— Ուրիչ երկիրներու ներքին գործերուն զինուորական միջամտութիւն: 1917ին եւ 1920ին օտար պետութիւններ, — Մ. Նահանգները, Անգլիա, Ֆրանսա, Ճափոն եւ Գերմանիա, միջամտութիւն կատմակերպեցին Ա. Միութեան մէջ, սովետական կարգուսարքը ջնջելու, դրամատիրութիւնը վերահաստատելու եւ մեր երկիրը բաժան –բաժան ընելու մտադրութեամբ :

Աւազակ (gangster).— Աւազակախումբի մը մաս կազմող: Աւազակութիւնը լայնօրէն տարածուած է Մ. Նահանգներուն մէջ:

Դրամական շրջաբերութեան աճում (Inflation). — Թղթադրամի արժէքի նուազում: Երեւոյթ՝ որ յատկանչական է կարգ մը դրամատիրական երկիրներու համար :

Հարկատու, հպատակ (Vassal).— Ընդհ. առումով կը նչանակէ ստորադաս անձ: Երկրորդ Համաչխարհային պատերազմին Հունգարիա , Ռումանիա եւ Ֆինլանտա հարկատու էին հիթլէրական Գերմանիոյ: Օրինակ, Պեննելիւքի երկիրները Մ. Նահանգներուն տնտեսական եւ քաղաքական հպատակներն են :

Լինչի ենթարկել·— Լինչի օրէնքը Մ. Նահանգներուն մէջ: Վայրագ պատժուիլը Սեւամորթներուն եւ յեղափոխական աչխատաւորութեան: Լինչի ենթարկելը երեւոյթ մըն է սոսկ բիկեան իրականութեան մէջ· արտայայտութիւնը վայրի բարոյականի մը, որ զարգացած է սոսկ բիկեան դրամատիրութեան կողմէ, ուժեղացնելու համար իրենց դասակարգային գերիչխանութիւնը :

Վերահաստատում (Restauration) .— Ցեղափոխութեամբ տապալած նախկին դրութեան մը վերահաստատումը: Կայսերապաչտ Ամերիկան ու Անգլիան կ'աչխատին վերահաստատել դրամատիրական դրութիւնները, որոնք գոյութիւն ունէին ժողովրդավար երկիրներու մօտ, 1945էն առաջ :

Ընդդիմամարտութիւն , հակառակութիւն (Antagonisme).— Հակամարտութիւն կայ աչխատաւոր դասակարգին եւ դրամատիրութեան մէջ: Համաձայնութեան մը գալը անկարելի համարուելու պարագային, — ինչպէս դիտական կերպով ապացուցուած է Մարքսի, Էնկէլսի, Լենինի եւ Սթալինի կողմէ, — կ'առաջնորդէ դէպի աչխատաւորական յեղափոխութիւն , յաղթանակը աչխատաւոր դասակարգին, փոխարինելու համար դրամատիրական դրութիւնը՝ ընկերվարական կարգերով :

Խտրութիւն, զանազանութիւն (Discrimination). — Պետութեան մը քաղաքացիներուն միջեւ խտրութիւն դնել, եւ անոնց իրաւունքները սահմանափակել: Ամերիկայի մէջ իրաւունքի սահմանափակում կայ Հնդիկներուն հանդէպ :

Վեթօ·— Լատինական բառ մը, կը նչանակէ արդիլել: Վեթօն չատ մեծ նչանակութիւն ունի ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդի գործերուն մէջ: Անոր տուած ամենակարեւոր որոչումները պէտք է խորհուրդը քուէարկէ միաձայնութեամբ: Հիմնական հարցերու չուրջ միաձայնութեամբ քուէարկելու որոչումը՝ կարեւոր երաչխիք մըն է խաղաղութեան եւ ապահովութեան համար: Ատոր համար է որ անգլօ – ամերիկեան կայսերապաչտները կը յարձակին ՄԱԿի Ուխտով հաստատուած վեթոյի այս սկզբունքին դէմ, ու կը չանան ջնջել զայն ամէն կերպով :

Մարշալի ծրագիր·— Այս ծրագիրը կը ձգտի ստրկացնել Եւրոպան, տնտեսապէս եւ քաղաքականապէս, չնորհիւ Ամերիկայի կայսերապաչտներուն: Մարշալի ծրագիրը հաչուեյարդարի կ'ենթարկէ ազգային դերիչխանութիւնը Արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներուն, որովհետեւ արդելք կը հանդիսանայ անոնց ազգ. ճարտարարուեստի զարգացման: Այդ ծրագիրը հիմնաքարն է Արեւմտեան երկիրներու զինուորական — քաղաքական հաստուածին (պլօք), ուղղուած Ա. Միութեան, ժողովրդավար երկիրներու եւ համայն աչխարհի յեղափոխական շարժման դէմ :

Ա. Հ.

Սեւամեանի յիչատակը

Ամէն անգամ երբ տեսնում եմ որեւիցէ դե – ղարուեստական ներկայացում, իմ միտքը գնում է դէպի գեղեցիկ եւ ազնուական անձը՝ Օվի Սեւումեանի:

Սեւումեանը առաջիններէն էր, որ զգաց ան – հրաժեչտութիւնը լուրջ պատրաստութեան, որի համար մեկնեցաւ գեղարուեստի մայրաքաղաքը՝ Մոսկուա: Հոն աչխատեցաւ երկու տարի մեծ – դոյն բեմավար եւ արուեստագէտ Սթանիսլաւս – քիի ձեռքի տակ, որի տաղանդին ամենամեծ հիացողներից մէկն էր եւ մինչեւ վերջը լիքն էր գնահատանքով եւ երախտիքով: Մեր ամուսնութեան առաջի տարին, Սեւումեանը ինձ եւս տարաւ Մոսկուա, ծանօթացնելու համար Սթանիսլաւսքիի նոր դպրոցին: Նրա յիչատակը իմ մէջ եւս անջնջելի մնացել է եւ այն բոլորը որ արժէք է ունեցել իմ գեղարուեստական աչխատանքի մէջ, պարտական եմ այդ երկու սքանչելի դէմքերին:

Սեւումեանը եկաւ Թիֆլիս եւ ինչպէս բոլոր երիտասարդ դերասանները՝ նրան եւս մուտք չյաջողեցաւ ունենալ մեր դլխաւոր թատրոնը: Մտաւ Զուբալովի թատրոնը, (Զուբալովի թատրոնը կազմուած էր դլխաւորաբար սիրողներից) իբրեւ բեմադիր եւ դերասան: Շնորհիւ Սեւումեանին, Զուբալեան թատրոնը, իր յաջողութիւններով դերազանցեց գեղարուեստական թատրոնը, ուր գտնւում էին մեր թատրոնի լաւագոյն ուժերը :

Սեւումեան կարողացաւ հետաքրքրել եւ համոզել թէ հին դպրոցին պատկանող մեր մեծ արուեստագէտները եւ թէ երիտասարդները որոնք խմբուեցան իր չուրջը :

Այստեղ ուզում եմ խօսել մի քիչ հին եւ նոր դպրոցի մասին: Հին դպրոցը կայանում էր մի դերասանի յաղթանակի մէջ եւ բոլորը եւ· ամէն ինչ այդ մէկ դերասանի համար կը զոհուէր եւ ամէն ինչ այդ մէկի չուրջը կը դառնար: Կարեւորը նա էր որ, որքան կարելի էր փայլուն կերպով երեւար այդ տուեալ արուեստագէտին տաղանդը, ոչինչ՝ եթէ նոյնիսկ խաղին իմաստը զոհուէր : Ցիչում եմ մի պատմութիւն: Մեր մեծ Սիրանոյշը ինչ որ պատմական թատերախաղի մէջ իր կրեւուր մենախօսութեան ժամանակ, փափաք կ'ունենայ ազդեցիկ դիրք մը տալու իրեն, եւ որով – հետեւ բեմը անատատ է ներկայացնում եւ չկայ ոչինչ յենւելու համար, Սիրանոյշը դերասաններին մէկը կանդնեցնել է տալիս մի անկիւն, մի – այն եւ միայն իր յարմարութեան համար:

Նոր դպրոցի իմաստը բոլորովին տարբեր էր, նա կայանում էր իր ամբողջին յաղողութեան մէջ· բոլոր դերակատարները պէտք էր մէկ ամբողջութիւն կազմէին, պէտք էր կեանքը ներկայացնէին առանց կեղծիքի, այսինքն կարողանային դրութեան իմաստը դեղարուեստօրէն յաղող միութիւնով առաջ բերել :

Թատրոնական դրութիւնների մէջ ամենա – վերջի դերը մեծ կարեւորութիւն ունի, նոյնիսկ, մէկ խօսքով դեր ունեցող դերասանը պէտք է որ լաւ ըմբռնած ըլլայ խաղին ոգին եւ թափանցած նրա խորագոյն իմաստին, որպէսզի թատրոնական այդ դործը լինի դեղարուեստական ամբողջութիւն: Այս նոր դեղարուեստական ըմբռնումի համար, անհրաժեչտ է որ դերասանները որոչ զարգացում ունենան, կամ դոնէ իրանց դեկավարը այնքան մեծ դեղարուեստական պաչար եւ պատրաստութիւն ունենայ որ կարողանայ բար – ձրացնել եւ ուղղութիւն տալ նրանց :

Սեւումեանը գիտէր ոգեւորել, գիտէր օդնել , դիտէր մղել աչխատանքի եւ համոզել : Մեր տաղանդաւոր Տիկին Սիրանոյշը չէր հանդուրժում որեւիցէ փոփոխութիւն իր խաղերի մէջ· բայց Սեւումեանը կարողացաւ նրան եւս ոգեւորել այն աստիճան որ, ստէպ գալիս էր տուն երեխայի նմանի խանդավառուած : Սեւումեանի հետ փոփոխութեան էին ենթարկում իրանց ներկայացնելիք խաղերը :

Սեւումեանը չատ ըէժիսէօրների նման՝ չէր ընդօրնակում: Նա լրջօրէն ուսումնասիրում էր թատրոնի գեղարուեստական բեմադրութիւնները, նրա նոր դրութիւնները, վերջը միայն օգտուելով նոր այդ գաղափարներից, ստեղծում էր իրը : Նրա մէջ էրՍեւումեանի իսկական արժէքը եւ նրա յաջողութիւնը: Օվին՝ ինչպէս կանչում էին իր ընկերները , ունէր լայն զարգացում եւ խորը միտք· եւ ամէնից կարեւորը, որ, Օվին անդադար հետաքրքրքրւում էր, հետեւում օտար մեծ թատրոններին եւ չանք էր թափում մեր թատրոնը բարձրացնել:

Իրաւամբ, մենք ունեցանք տարիներ՝ երբ մեր խումբը դերազանցեց ռուսական Աբթիսթիք թատրոնի խումբը: Ցիչում եմ, ինչպէս նոյն եղանակին թէ մենք եւ թէ Ռուսերը ներկայացնում էինք Ռոսթանի Les Romanesquesը եւ «կեանքի չանքե – րում » :

Ռուսական բեմադիրը ներկայ գտնուելով մեր այդ ներկայացումներին, այնքան հիացած էր որ, առաջարկել էր իր խումբին՝ գալ եւ տեսնել մեր խաղարկութիւնը :

Բացի իր բեմական տաղանդից՝ Օվին հազուագիւտ հոգու տէր մարդ էր եւ նրա գլխաւոր արժէքը՝ նրա բացարձակ հոգեկան մաքրութիւնը եւ մեծ բարութիւնն էր: Ընկերական զգացումը ծայրայեղ զարգացած էր իր մէջ: Նրա հոգին տեղ ունէր բոլորի համար եւ ամէն մէկը որ վիշտ , մտահոգութիւն, յուսալքում ունենար, գալիս էր Սեւումեանին մոայլ ու յուսահատ եւ այդ նոյն դէմքը մի քիչ յետոյ կը տեսնէիք կերպարանափոխած, ժպտուն եւ զոհ :

1919ին, հայկական կառավարութիւնը ուղարկեց նրան Պոլիս, նոր ուժեր հաւաքելու հայաստանի համար: Դժբախտաբար, նրան քիչ էր մնացել ապրել եւ իրա լաւագոյն տարիքին եւ բեղմնաւոր աչխատանքի չրջանին՝ նա հեռացաւ այս աչխարհից ,կսկիծով կիսատ ձգելով իրերազը եւ վիպերը :

Նախ քան վերջացնելը, ես ուզում եմ յիչել մի միջադէպ իր կեանքից :

Մոսկուա գտնուած չրջանին, Սեւումեանը յաճախ տեսնւում էր Իւժին Սումբատովի հետ : Սումբատովը, ծնունդով Վրացի էր, բայց ծառայում էր ռուսական բեմին եւ Մոսկուայի արքայական թատրոնի տնօրէնը :

Իւժինը, գնահատելով Սեւումեանի տաղանդը, առաջարկում է մտնել իր թատրոնը եւ իրա հետ միասին աչխատակցել ռուսական բեմին :

Օվին պատասխանում է թէ ռուսական բեմը ունի չատ լաւ ուժեր եւ ես անհրաժեչտ չեմ: Իսկ իմ հայ բեմը, կարօտ է պատրաստուած նոր ուժերի: Իմ փափաքն է օգտակար լինել իմ ժողովուրդին: Իւժինի պատասխանը հետեւեալն է լինում: «Սիրելի Սեւումեան, ես էլ իմ երիտասարդութեան ձեղի պէս էի մտածում, սակայն բարեբախտաբար մնացի ռուսական բեմի վրայ եւ հետեւեցի իմ ներքին ձայնին, որ ինձ ասում էր որ ես պիտի ծառայեմ իմ ազգի բեմին եւ ոչ թէ ուրիչի: Ես ուրախ եմ որ այդպէս վարուեցայ, որովհետեւ ես ինձ զգում եմ ազգիս զաւակ եւ ինձ համար ամենամեծ երջանկութիւնն է ծառայել իմ ազգի բեմին եւ ոչ ուրիչի»:

Սեւումեանը ուրախ էր որ կարողացաւ ծառայել իր ազգի բեմին եւ ինչպէս ինքն էր ասում, ինքն էր ստեղծել իր ճակատագիրը :

Սեւումեանը ունէր ազնիւ սիրտ, ազնիւ հոգի եւ ազնիւ մարդկային յատկութիւններ: Ինչպէս ասացի, նա ունէր մեծ սէր դէպի իր ազգը եւ ազգի բեմը: Ունէր մեծ սէր դէպի իր ընտանիքը, որի համար ինքն էր ապրում եւ ստեղծագործում :

Սեւումեանը ունէր մեծ սէր դէպի իր ընկերները եւ ընկերուհիները, որոնք ամենքն էլ սիրում էին նրան: Ունէր մեծ սէր դէպի իր գործը, որի համար ինքն էր ապրում եւ ստեղծագործում :

Սեւումեանը ունէր մեծ սէր դէպի իր ընկերները եւ ընկերուհիները, որոնք ամենքն էլ սիրում էին նրան: Ունէր մեծ սէր դէպի իր գործը, որի համար ինքն էր ապրում եւ ստեղծագործում :

Սեւումեանը ունէր մեծ սէր դէպի իր ընկերները եւ ընկերուհիները, որոնք ամենքն էլ սիրում էին նրան: Ունէր մեծ սէր դէպի իր գործը, որի համար ինքն էր ապրում եւ ստեղծագործում :

Սեւումեանը ունէր մեծ սէր դէպի իր ընկերները եւ ընկերուհիները, որոնք ամենքն էլ սիրում էին նրան: Ունէր մեծ սէր դէպի իր գործը, որի համար ինքն էր ապրում եւ ստեղծագործում :

ուից թէ՛ աւելի օգտակար եղայ եւ թէ աւելի զբաղեցրած եմ իմ ժողովուրդի կողմից :

Եւ սակայն, Սեւումեան ընտրեց իր հայ բեմը եւ իրան նուիրեց իր սիրած ազգին :

Հիմա, իր մահուան երկար տարիներից յետոյ, երբ ես կարօտ եմ կարդալու որեւիցէ հայկական գրութիւնների մէջ իր անունը, մտածում եմ, արդեօք եթէ նա իմանար այս տխուր մոռացումը, կրկին պիտի ուզէ՞ր նուիրուիլ իր ազգի թատրոնին : Ես կարծում եմ որ Օվին կը նեղէր :

Բայց ես չեմ կարող ոչ հասկանալ եւ ոչ էլ ներել այսքան մոռացում : Եթէ Սեւումեանը մի նոր ռուսական բեմի վրայ, վստահ եմ որ մեր ազգը նրան կը յիշէր հպարտութեամբ ու յարգանքով· իսկ միւս կողմից, Ռուսերը իրանց թատրոնի մեծ դէմքերի շարքում, կը գրէին եւ կը յիշէին նրա անունը :

Ո՞ւր մնացին բոլոր իր այդ բարեկամները, ի՞նչու երբեք չյիշեցին իրան :

Հայ բեմը, Սեւումեանով կորցրեց իր լաւագոյն ներկայացուցիչներէն, իսկ ես՝ իմ լաւագոյն ընկերը եւ ուսուցիչը :

Ցաւերժական լոյս եւ հանգիստ քեզ, թանկագին ուսուցիչ իմ :

ԼԻՒՍԻ ՍԵՒՈՒՄԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՑԵՐԸ ԻՏԱԼԻՈՑ ՄԷՋ.— Վերջին պատերազմին Իտալիոյ մէջ Հայերը տաղնապալի օրեր անցուցին : Մանաւանդ անգլիական, Ֆրանսական, լիբանանեան եւ սուրիական հպատակները : Հայութեան թիւը այժմ Իտալիոյ մէջ Մխիթարեանց միաբաններու հետ 1500 հոգի կը հաշուուի : Հայերը ամբողջ Իտալիոյ մէջ սեփական եկեղեցի չունին : Մասնաւոր հրաւէրով Ֆրանսայէն կ'երթան տօնական օրերուն եւ պաշտամունքը կը կատարուի անգլիական եկեղեցիին մէջ : Սակայն Արժանթինցի մեծահարուստ Ս. Տիրապէզքրեան խոստացած է կառուցանել եկեղեցի մը հայկական ճարտարապետական ոճով : Իտալիոյ Հայերը մեծ մասով առեւտուրով կը զբաղին : 3 — 4 ազգային մարմիններ կան.— Իտալահայոց Միութիւն, Մշակութային Մարմին, Հայուհեաց Բարեսիրական եւ եկեղեցական հոգաբարձութիւն : Հինէն հաստատուած Հայերը այլասերած են : Սակայն քաղաքին մէջ կան 7 հայ ընտանիքներ որոնք արդէն կ'ուրանան հայութիւնը :

ԲԺՇԿՈՒՀԻ ԻԶԱ. ՎԱԼԱԴԵԱՆ որ վկայեալ մասնագէտ մանկաբոյժ մըն է Փարիզի համալսարանէն, եւ կը գործէ Պէյրութի մէջ, մեկնած է Հիւս. Ամերիկա, ստացած ըլլալով Մ. Նահանգներու մանկաբուժական ուսումնասիրութեանց կոմիտէին որոշումով «Միս Ճոնսըն» Պուրսը որ ամէն տարի կ ըտրուի Միջին Արեւելքի մէջ (Իրան, Իրաք, Սուրիա, Լիբանան, Անդրյորդանան, Թուրքիա, Եգիպտոս), գործող ամէնէն յաջողակ երիտասարդ մանկաբոյժի մը :

ՊՈԼՍՈՑ մէջ մեռած է Տոքթ. Մինաս Պալեան, որ ծնած էր Կէյվէի Գուրտալէյէն գիւղը :

« ԿԵԱՎՈՒՐ ՄԱՀՄԱԼԼԷՍԻ »

Նոյն յանկերգը հինաւուրց, նոյն տգեղ ու կոպիտ արտայայտութիւնը ու ակնարկը սկսեալ տխրահռչակ Համիտեան օրերէն մինչեւ այսօր :

Ի՞նչ բան փոխուած է արդեօք Թուրքիոյ մէջ այդ հին օրերէն երբ կրօնքը անհաւատ «կեավուրին աչքի փուշ էր հանդիսէ իրենց կարծած ուղղափառ իսլամական կրօնին եւ գլխաւոր պատճառ ամենօրեայ վէճի, կռիւներու ու վրէժի ...

« Կեավուր Մահալլէսի » անհաւատներու թաղ, արդեօ՞ք հիմակ իրենք ալ չեղան տեսակ մը կեավուրներ երբ կրօնը Մուհամմէտին անջատե – ցին պետութենէն, երբ կիներու երեսի քօղը գնաց խառնուիլ անհաւատ ու սեթեւեթեալ քրիստոնեայ իգական երամին, բացէ ի բաց չընշագայլելով ի միասին, երբ Ուրբաթը իրենց նուիրական փոխարինեց կիրակին :

Բայց դեռ կը համարձակին այդ կոյր ակնարկութիւնն ու լուտանքը պահել հանդիսէ ցեղի մը մնացորդաց, թշուառ ու անտէր, իրենց անունն անդամ փոխած, գաղտնածածուկ կ'ապրին իրենց երբեմնի հոծ ու շէն, ծաղկեալ ու բարգաւաճ քաղաքներուն ու գիւղերուն մէջ հայաչատ ...

Այդ երկու բառերով կը յայտնեն ու կը մատնեն այն հոգեբանութիւնը որ թագուն է իրենց մէջ, ըլլան անոնք տգէտ, թէ բանգէտ, նախկին կարմիր Ֆէսերու տակ թէ եւրոպական գլխարկներով :

Օր կուգայ եւ «կեավուր մահալլէսի»ներ կը դառնան վրէժի թաղեր, վերաշինուած, բարեզարդուած ձեր ձգած աւերակներուն վրայ :

Եւ ուսող եւ ուրացող ձեր քաղաքականութիւնը հարկաւ վերջ մը կ'ունենայ եւ կ'անդրադառնաք այն ատեն երբ բախտի անիւը կը շրջի յանկարծ եւ ժամանակն ուրիշ բաներ կ'արձանագրէ պատմիչներուն եւ ապագայ սերունդին ...

Հրապարակը ձերն է ու կ'աղմկէք, քանի նիւթական ուժ ունիք ի ձեռին եւ յենարան ձեր չուրջ, բայց մեր բարոյական ուժն ու կորովն ալ անտես մի առնէք ու հաւատքը ամուր որ լեռները կը քալեցնէ ու աւելի է քան զէնքն ու զրահը ...

Կուգայ այդ օրը, դուք հանգիստ եղէք, մենք պիտի տեսնենք ...

ՄԷՆ – ՍԷ

ԱՄՈՒՍՆԱԼՈՒԹՄԱՆ ՊԱՏՃԱՌ

Ամերիկացի երիտասարդ կին մը Լոս Անճէլըսի մէջ դատարան կը դիմէ ամուսնին դէմ ամուսնալուծում պահանջելու համար : Ի՞նչ է պատճառը :

— Իր մօտը ըլլալուս պէս, ըսաւ, անմիջապէս փշրիկները կ'ելլեն մարմնիս վրայ : Այս փշրիկները կ'անհետանին 24 ժամէն երբ ամուսինս բացակայի : Բայց, անոր անունն իսկ երբ լսեմ, ոտքէս մինչեւ գլուխս փշրիկներով կը ծածկուիմ :

Դատարանը նկատելով այս պարագան «իրողութենէ կը բխի եւ ոչ թէ խափրիսէ» կը լուծէ ամուսնութիւնը :

ՄԱՐՋԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ, 18 Սեպտ. 1949.— Վալանսի Հայ Մարզականին (U. S. A.) առաջին խումբին finaliste 48 — 49 Promotion d'honneurի երկրորդ ախոյեանական մրցումը տեղի ունեցաւ, կիրակի 18 Սեպտեմբեր, Վալանսի F. C. V. promotion խումբին դէմ, մեր դաշտին վրայ : Ամէնէն վտանգաւոր մրցակից ախոյեան մըն էր F. C. V.:

Ժամը 3ին, երկու խումբերը, խելայեղ ծափերու մէջ մտան դաշտ : Գլխաւոր իրաւարարը Պ. Քաթալա՝ Լիոնէն էր : Ինչպէս միշտ այս անգամ ալ մերոնք անցան, արագ եւ սեղմ յարձակողականի : Հակառակորդը քիչ մը ինքնավստահ, դանդաղ պաշտպանողական մը կ'ընէր երբ փորձեց վայրկեան մը՝ եւ ահա մերոնց միջին գիծէն սուրացող գնդակի փասը՝ անցաւ մեր աջ ծայր աննման Ֆիլիփին, եւ չեշտակի գնդակը մխուեցաւ հակառակորդին բերդը՝ 7րդ վայրկեանին՝ խելայեղ ծափեր խլելով : F. C. V. ցնցուեցաւ եւ անցաւ յարձակողականի, սակայն չնորհիւ մեր պաշտպանողական գիծին գնդակը վերստին դէպի եա գնաց եւ մեր յառաջապահը ժամադործեան Թիւ 1 նչանակեց նշանակէտ մը եւս : Քօռներներ տեղի կ'ունենային եւ ահա՝ մեր հակառակորդը օդաուելով hors jeuի մը առիթէն միջին գիծը վայրէջք մը ունեցաւ դէպի մեր բերդը, եւ չահեցաւ նշանակէտ մը : Խաղը լրանալու մօտ, յառաջապահ ժամադործեան երկու նշանակէտ եւս չահեցաւ : Միքանիսի մեր չահն էր 4—1 :

Երկրորդ կիսախաղին ալ ունեցանք 4—2 :

Շնորհաւորելի են մեր տղաքը, փութանք յիշել, մեր հիացումը Օսկինին, Ֆիլիպին, Առքինին : Այժմ հաւանական է մեր փուլին ընդհ. դասաւորման մէջ En tête U. S. A. :

Շաբաթ դիշեր՝ U. S. A. սարքած էր պարահանդէս մը, Սալ տէ Ֆէթի մէջ, որ անցաւ չատ յաջող, հակառակ որ, քաղաքին մէջ միեւնոյն ժամուն մէկէ աւելի պարահանդէսներ կային : Մեր սրահը լեցուն էր, 700ի մօտ, երիտասարդ երկսեռ բազմութեամբ մը Հայ Թէ օտար : Վալանսի U. S. A. լաւագոյն համակրութիւնը կը վայելէ :

Թղթակից

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՕՐԵՐՈՒՍ ԵՐԳԸ (բանաստեղծութիւններ) : Գրեց՝ Ցակոբ Գուլումճեան : (Արշակ Զօպանեան նի յառաջաբանով) : Նիւ Եորք : Տպ. «Կոչնակ»ի :

ՑԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԱԼԲՈՄԻ երկրորդ Թիւը, հրատարակութիւն Հալէպի Հ. Ց. Դ. Քրիստափոր Պատանեկան Միութեան : Կը պարունակէ Աբգարի, Աղբիւր Սերոբի եւ Գէորգ Զաւուշի կեանք – գրականները ու նկարները : Գին՝ 60 սուրիական դահեկան :

ՀԱՑԵՐԵՆԻՔ ԱՄՍԱԳԻՐ, Օգոստոս 1949, տարեկան բաժնեդին 5 տոլար : Հասցէ՝ 212 Stuart St. Boston :

ՊԱՊ – ՈՒԽՏԻ Ցունիս – Սեպտ. Թիւ 51, պարբերաթերթ Մալաթիոյ Կրթասիրաց Միութեան :

ԱՐՓԻ գրական եւ գիտական ամսագրին առաջին Թիւը : Խմբագիր Ցովսէփ Թաղէոսեան, Թիւրան, Մօտէրն տպարան :

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱԻ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ Վ.Պ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՄ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

ԺԴ.

ԶԱՐՈԳԻՆ

Ահ, որքան տառապեցայ ես այդ նպատակներուն հասնելու համար, ուրեմն պարա՞պ, բոլորովին պարապ պիտի անցնի ամէն բան ...

Թողո՞ւմ երազներս, հրաժարի՞մ անոնցմէ, կենա՞մ արիւնով լեցուն ճամբուն վրայ, յառո՞յ, ի՞նչ կը դառնամ ես... անպէտ արարած մը, ո – չինչ մարդ մը, զոր ամէնքը պիտի արհամարհեն, որմէ ամէնքը երես պիտի դարձնեն եւ որուն վրայ ամէնքը պիտի թքնեն... Այն ատեն իմ զոհերս բոլոնցք պիտի բարձրացնեն ինծի դէմ եւ յանդիմանէն ծագրելն ալ՝ այն մարդը որուն առջեւէը դողալ նոյն ինքն Յովհաննէս — Սմբատ Թագաւորը :

Ոչ, ոչ, ես չեմ կրնար ապրիլ այլեւս այս կեանքին մէջ· ահա ասիկա վերջ կը դնէ կեանքիս ...

Եւ Վեստ Սարգիս մոլեգնած վեր թռաւ տեղէն, հանեց սուրը պատեանէն եւ ուզեց մխել կուրծքը· բայց ձեռքը առաջ չգնաց, կանգ առաւ, աչքերը փայլատակեցին այնպիսի զարհուրելի բոցով մը որ տեսնողը կը վախնար :

— Իշեցուց սուրը վար, կրկին նստաւ փափուկ գահաւորակին վրայ եւ գոչեց ·

— Չէ, յիմարութիւն է ըրածս, այս սուրով եւ թոյնով պէտք է չատերը ղրկել միւս աշխարհը· ես պէտք է քալեմ իմ ընտրած ճամբէս : «Ձղջալ» բառը գոյութիւն չունի Վեստ Սարգիսի համար· անոր սիրտը անյողդողդ է· ուստի, ով չար ոգի, դուն զօրութիւն տուր ինծի, երկաներուս մէջ թափէ ժոխքին կրակը, մի թողուր որ յուսահատիմ, այլ արժանացուր զիս նպատակներուս իրագործման :

Ով չար ոգի, Վեստ Սարգիսը ահա դաշինք կը կապէ քեզի հետ, կը ծախէ իր հոգին, միայն թէ իրը ըլլայ Բագրատունեաց գահը :

Այսպէս մենախօսեց Վեստ Սարգիս եւ յանկարծ վեր թռաւ տեղէն, կարծես թէ չար ոգին բուռն ուժով մը ցնցեց զինք· նոր ոյժ մը ստացաւ, դաժան ու սեւ մտքերը պաշարեցին իր հոգին· սկսաւ ժպտիլ ցուցնելով իր սեւցած ակռաները : Ինդն ու ուրախութիւնը պատած էին զինք· դէմքին վրայ այլեւս չէր երեւար առաջուան յուսահատութիւնը, երբ սուրը ձեռքին կը պատրաստուէր անձնասպանութիւն գործելու :

— Դէպի գործ, դէպի գործ, պոռաց Վեստ Սարգիս եւ ուրախ տրամադրութեամբ սկսաւ դանազան թուղթեր գրել :

Երբ գրեց վերջացուց իր նամակները, յոգնած ինկաւ գահաւորակին վրայ, եւ քանի մը վայրկեան այդ դրութեան մէջ մնալէ վերջ՝ մօտեցաւ լուսամուտներէն մէկուն, վեր բարձրացուց ծանր վայրագոյրը եւ դուրս նայեցաւ :

Մութը փարատած էր արդէն եւ արշալոյսի կենսատու լոյսը ողողած ամէն կողմ, սկսած էր Հայաստանի պայծառ առաւօտներէն մէկը, հեռուն երկնակամարը ծածկուած էր ծիրանեգոյն շերտերով, արեւուն ճառագայթները լոյսի փունջեր կ'արձակէին եւ կարծես խաղի ելած էին մարերուն հետ : Հրաշալի էր երկինքը, հրաշալի էին բնութիւնը, կանաչազարդ լեռներն ու ձորերը : Այդ պահուն՝ բարձրաթռիչ արծիւը կը սաւառնէր օդին, թռչունը կը ճռուողէր տանիքին վրայ, ծիծեռնակը իր երգը կ'երգէր, իսկ սոխակը վարդի թուփին վրայ նստած իր քաղցր դայլայլիկը կը հնչեցնէր :

Բայց բնութեան այս հրաշալիքը ազդեցութիւն մը չունեցաւ Վեստ Սարգիսի մտայլ հոգիին վրայ : Կարծես զայրացած բնութեան դէմ, իշեցուց վարագոյրը եւ սկսաւ պտտիլ սենեակին մէկ ծայրէն միւսը :

Երկար պտտեցաւ առանց դադար առնելու, բայց ի վերջոյ կանգ առաւ յանկարծ եւ կանչեց իր ծառաները : Երկու հոգի վազեցին եկան եւ լուռ կեցան դրան մօտ :

— Հոս կանչեցէք Եղոն, հրամայեց Վեստ Սարգիս :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՇՎԱԶԵԱՆՑ

ՄԻՋԻՆ – ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

Անգլիոյ արտաքին նախարար Պեւին հետեւ – եալը յայտարարեց Ուեսթմինսթըրի մէջ, եգիպտա – կան թղթակիցներու .

— Եգիպտոսի եւ Ամերիկայի միջեւ համա – ձայնութիւնը կը նկատեմ անհրաժեշտ պայման – ներէն մին Միջին Արեւելքի մէջ կացութեան եւ խաղաղութեան պահպանման համար : Պատրաստ ենք նոր բանակցութեանց սկսելու Եգիպտոսի հետ, երկու երկիրներու միջեւ յարաբերութեանց կանոնաւորման մասին :Եւ սակայն առաջին քայլը պէտք է առնէ Եգիպտոս : Ամերիկայի արտաքին նախարարը եւ ես համաձայնած ենք միասնական քաղաքականութիւն մը վարելու Միջին Արեւելքի մէջ, նպատակ ունենալով պահպանել խաղաղու – թիւնն ու ապահովութիւնն ու իրաւունք – ները եւ նպաստել անոնց անտեսական զարգացու – մին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ խորհրդարանական պատուիրա – կութիւն մը որ այժմ փարիզ կը գտնուի, պելկրատ պիտի երթայ մօտերս հակակշռելու ամերիկեան դրամին գործածութեան եղանակը :

ՇԱՔԱՐի վաճառումը հաւանաբար ազատ ըլ – լայ հոկտեմբերին :

ՊՈԻՏԱՓԷՇՏի դատավարութեան վկաներն ալ լսուած ըլլալով ընդհ· դատախազը մահապա – տիժ պահանջեց Րայքի եւ իր եօթը ընկերներուն համար: փաստաբանները իրը պաշտպանողական յայտնեցին թէ «անոնք հլու գործիքները եղած են միայն Ամերիկայի եւ Եուկոսլաւիոյ եւ թէ պէտք է անոնց կողքին նստած տեսնէինք Թիթօն եւ էմ – փէրիալիստները իրը դլխաւոր ամբաստանեալ »: Վճիռը պիտի արձակուի այսօր :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ միութեան բոլոր անդամներն ալ ճանչցան Սուրիոյ նոր կառավարութիւնը :

ՍՈՒՐԻՈՑ ատիկան – զօրքին հրամանատա – րը, գնդ· Հրանտ պէյ Մալոյեան ոչ թէ ձերբա – կալուած է, ինչպէս հաղորդած էին թուրք թեր – թերը, այլ պարզապէս հանդատեան կոչուած է :

ՌԱԶՄԱՆԻԻթի մթերանոց մը պայթեցաւ Դահիրէի պատմական միջնաբերդին մէջ, Մո – քաթթամ լերան վրայ, ահուդողի մատնելով մայ – րաքաղաքին ժողովուրդը: Մեծ դժուարութեամբ սահմանափակուեցաւ աղէտը :

ԻՒՆԷՍՔՈՑի ընդհ· ժողովին Գչ· օրուան նիստին մէջ, Մոսկուայի հնդկական դեսպանը , Սըր Սարվեփալլի առաջարկեց որ կազմակերպու – թիւնը նախաձեռնութիւնն ստանձնէ տեսակցու – թիւն մը սարքելու նախագահ Թրումընի եւ սպա – րապետ Սթալինի միջեւ :— Կազմակերպութեան տարեկան տեղեկագիրը դառնութեամբ դիտել կու տայ թէ չատ քիչ պետութիւններ վճարած են իւ – րենց անդամավարձը, մինչդեռ անհրաժեշտ են մեծ դումարներ, գլուխ հանելու համար շարք մը առաջադրութիւններ :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱԿԻՈՑ համայնավար կուսակցու – թիւնը որոշեց ընդհանուր մաքրագործում կատա – րել, վարիչներէն մինչեւ շարքերը, եւ պահել մի – այն անոնք որ կրնան քննութիւն տալ Մարքս–լե – նինեան եւ Սթալինեան վարդապետութեան մա – սին: Այս առաջադրութեամբ , կուսակցութեան 2.300.000 անդամները եւ 500 հազար թեկնածուներ – ը ութ ամիս դպրոց պիտի երթան, «գաղափա – րական դասեր առնելու համար»: Բոլոր անդամա – տեսութիւնները հաւաքուելով, նորեր պիտի տրուին մի – այն անոնց որ մասնաւոր դասընթացքներու կը հե – տեւին, նոյեմբեր 1էն մինչեւ 1950 Յունիս : Այս երկրորդ մաքրագործումն է որ կը կատարուի մէկ տարուան ընթացքին : Առաջինը տեղի ունեցաւ անցեալ հոկտեմբերին, տեւելով չորս ամիս : Այս առթիւ դուրս ձգուեցան հարիւր հազար անդամ – ներ, իբրեւ անվստահելի :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆի ընդհ· սպայակոյտը մասնա – ւոր դեկոյցով մը կը ծանուցանէ թէ դերի բռնե – նուած ալպանացի զինուորներու խոստովանու – թեան համաձայն, Ալպանիա փոխած յոյն ապըս – տամբներուն իսօք տրուած է թէ Յունաստան պի – տի վերադառնան «Ռուսիոյ օգնութեամբ» : Մինչ նոր միջադէպեր կը ծագին ալպանական սահմա – նագուխին վրայ :

Դպրոցասէր Տիկ. վարժարանի

Բ· տարեշրջանը կը սկսի յառաջիկայ 3 Հոկտ· երկուշաբթի օրը: Աշակերտուհիներու արձանա – գրութեան համար դիմել վարժարան, 1, Bd du Nord, Le Raincy, մինչեւ առաւօտ մինչեւ կէս օր, բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերէ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

ՃԱՇԿԵՐՈՑԹ Ի ՊԱՏԻՒ ՏՒՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐՈՒԹԵԱՆՆԵՐՈՒ

Փարիզի Հ· Ց· Դ· « Եգիպտացի » կոմիտէն ճաշկերոյթ մը կազմակերպած է ի պատիւ Տէր եւ Տիկին Մարուքեաններու իրենց մեկնումին առ – թիւ այս ուրբաթ օր, 23 Սեպտեմբեր ժամը 8.30ին, Սասունի ճաշարանը , 31 Rue d'Alexandrie: Սիրով կը հրաւիրուին ընկերներ, համակիրներ եւ արուեստագէտներ :

Մախքերու մասնակցութեան համար 450 ֆր· :

ԱԼՖՈՐՎԻԼի ազգային վարժարանի վերաբա – ցումը տեղի կ'ունենայ Հոկտեմբեր 6ին, հինգ – շաբթի օրը, հովանաւորութեամբ Հ· Բ· Ը· Մի – ւթեան :Դիչերային դասընթացքները եւս տեղի պիտի ունենան: Արձանագրուելու համար դիմել կրթական հոգաբարձութեան, Պ· Պ· Ա· Մկրեանի եւ Ց· Չէրչեանի: Կը հրաւիրենք չրջակայ հայու – թիւնը որպէսզի օգտուելով ընծայուած առիթէն, իրենց զաւակները դպրոց ղրկեն :

ՍԻՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆի կրթ· մարմինը արձանա – գրութիւնները սկսած է Սուրբ Թադէոս Մատրան խորհրդարանը, ամէն կիրակի առաւօտ ժամը 9էն 12: Բոլոր հայ ծնողները կարող են արձանագրել տալ իրենց զաւակները ճիշդ իր օրին Հոկտեմբեր 3ին : Երկուշաբթի բացումը պիտի կատարուի դպրոցին :

ՍԻՎՐԱՆի կապոյտ Խաչի դպրոցին 5րդ տար – ուան դասընթացքը կը վերսկսի Հոկտեմբերի ա – ռաջին հինգշաբթի օրը, վաստակաւոր ուսուց – չուհի Տիկին Զիլինկիրեանի ղեկավարութեամբ : Կը հրաւիրենք Սէվրանի , Օլնէյի, Պլան Մէնիլմ եւ Լիվրի կարկանի հասարակութիւնը արձանա – գրել իրենց զաւակները Պապիկ Պապիկեանի հաս – տատած դպրոցին մէջ, կիրակի ժամը 10—12:

ՆԱՄԱԿ ՈՒՆԻՆ «Ցառաջ»ի մօտ Օր· Հուրիկ Փափազեան , Պ· Զաքար Զաքարեան :

ՎԱԼՊԱՐԷԼի դպրոցը կը վերաբացուի Հոկ – տեմբեր 2ին: Աշակերտներու արձանագրութիւն – ները տեղի կ'ունենան դպրոցին մէջ, կիրակի ա – ռաւօտ ժամը 9—12, հինգշաբթի 3—7:

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆի մէջ, վերջին անգամ ըլա – լով եկեղեցւոյ անդամագրութիւնը կը տրուին, այս կիրակի, դպրոցի սրահին մէջ, առաւօտեան ժա – մը 10էն մինչեւ 12.30:

Պ· ՉՕՊԱՆԵԱՆի ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հայ դրականութեան նուիրուած դասախօ – սութիւնները զոր Պ· Չօպանեան՝ Բարեգործա – կանի հիմնադիր հանգուցեալ Պօղոս Նուպար փա – շայի կարգադրութեամբ տարիներէ ի վեր կը կա – տարէ պարբերաբար, պիտի վերսկսին յառաջի – կայ Հոկտեմբեր 1 չաբաթ օրը, ժամը 5ին, եւ պիտի չարունակուին տասնեւհինգ օրն անգամ մը Սիթի Իւնիվէրսիթիէի Հայ Ուսանողական Տան մէջ, 57 Պուլվար Ժուռտան: Ցառաջիկայ տարե – շրջանի իր դասախօսութեանց նիւթը պիտի ըլլայ « Հայ բանաստեղծութիւնը միջնադարեան աշ – խարհաբարով » : Պուլվար Ժուռտանի հայկական տան մէջ բնակող հայ ուսանողներուն հետ, դա – դութին բոլոր դրասէր Հայերը կրնան այդ դասա – խօսութեանց ներկայ դտնուիլ :

ԱՑՍ ԿԻՐԱԿԻ Վարագայ Ս· Խաչ Տօնին եւ Առնուվիլի Վար· Ս· Խաչ եկեղեցւոյն տարեվիցին առթիւ կը կատարուի ժամերգութիւն եւ հանդի – սաւոր պատարագ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ կաթ· պատուիրակ Արտաւազդ արք· Սիւրմէեան: Կը խնդրուի Առնուվիլի, Սարսէլի եւ Կուէնիվիլի եկեղեցասէր յարդոյ հասարակութիւնէն ներկայ դտնուիլ: Պատարագը կը սկսի ժամը 10ին:

ՊԻՎԻԻԼի ՀԱՑ ՅՆՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի եկեղեցւոյ Պէվիլի դպրոցին նոր հասցէն է 279 rue Pyrénées, salle des Prevoyants , Paris (20) : Դպրոցը կը բացուի 6 Հոկտ· հինգշաբ – թի առաւօտեան ժամը 9ին, ուսուցիչ Տրդատ Նշանեան :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼի Հ· Ց· Դ· Ս· Մինասեան ենթա – կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ըն – կերները այս կիրակի, ժամը 3ին, հաւաքուիլ ըն – կեր Ունանեանի բնակարանը : Կարեւոր օրա – կարգ :

ՓԱՐԻԶի Հ· Ց· Դ· Աղբիւր Սերոբ եւ Մ· Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ· ժո – ղովը այս չաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՓԱՐԻԶի Հ· Ց· Դ· Ռոստոմ խումբի ժողովը այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՑԼի Հ· Ց· Դ· Շրջ· կոմիտէն ընկե – րական ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ – ները :—

ԱՐԱՄ խումբը այս չաբաթ ժամը 8ին :

ՀԱՑԱՍՏԱՆ ենթակոմիտէն այս չաբաթ ժամը8ին :

ԸՆԿԵՐ ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին :

ՄԱՃԱԿ խումբը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին :

ՎՌԱՄԵԱՆ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին :

ԶԱՒԱՐԵԱՆ ենթակոմիտէն այս երեքշաբթի 27 Սեպտ· երեկոյեան ժամը 8ին :

ՄՈՒՐԱՏ խումբը Ավիյոնեան այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին :

ԻՇԽԱՆ խումբը չորեքշաբթի 28 Սեպտ· երեկոյ – եան ժամը 8ին :

ԳԻՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ խումբը այս կիր· կէսօրէ վերջ ժամը 3ին :

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ կիրակի 2 Հոկտ· կէսօրէ վերջ ժամը 3ին :

ՔԵՌԻ խումբ կիրակի 2 Հոկտ· առաւօտեան ժամը 10ին :

Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Շրջ· կո – միտէին ներկայացուցիչները :

ԻՍԻԻ Հ· Ց· Դ· Զաւարեան կոմիտէին ժողո – վը այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Խրիմեան դպրոցին մէջ: Ընկերներու ներկայութիւնը պար – տաւորիչ է :

ՀԱՄԱՅԱՐԲԵՐԴՅԻԱԿԱՆ Լիոնի մասնաճիւ – ղի ընդհ· անդամական ժողովը այս կիրակի կէս – օրէ վերջ ժամը 2ին բիւ Պօնէլլի Սալ տը Սօսիէթէի մէջ: Օրակարգ·— Պատգմ· ժողովի ղեկոյց : Մի – ութեան օրուան տօնակատարութիւն: Վարչու – թեան նոր ընտրութիւն, եւ ընթացիկ հարցեր : Անդամատոմսերը միասին բերել :

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆի Հ·Ց·Դ· Արծիւ ենթակոմիտէի ժողովը այս չաբաթ դիչեր ժամը 9ին, Ֆրանսա – կան վարժարանին մէջ, 69 rue d'Arcueil, salle Jau – rès : Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

Ց· ԿԱՊՈՑ ՄԱՃի Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը այս երկուշաբթի Տիկին Գազազեանի բը – նակարանը, 6 ru eSt. Sulpice, métro Odéon : Բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Կարեւոր օրակարգ :

ՎԱԼԱՆՍի կապոյտ Խաչի «Ա· Ահարոնեան » վարժարանի ամենօրեայ դասընթացքները կը վեր – սկսին հոկտեմբեր 3, երկուշաբթի իրիկուն :

Սրճանագրութիւնները տեղի կ'ունենան նոյն օրը, վարժարանին մէջ :

ՇԱՎԻԼի կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը չնոր – հակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Պաքր – ճեանէ 500 ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, Այրի Տիկին Երիցուհի Տէր ԴԱՒԹԵԱՆի հոգւոյն առ – թիւ :

ՄՕՏ ՕՐԵՆ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ...

Պ· ՄԱՐԳԱՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

կը յայտարարէ իր արհեստակիցներուն, որ 15 Հոկտեմբերին պիտի բացուի կաշիի եւ մորթի (փօսըրի) մեծ վաճառատուն մը

143, Bld. DIDEROT, Métro : Nation

Այս թուականէն սկսեալ անոնք հոն պիտի գտ – նեն ղիւրամատչելի գիներով կօշիկի վերաբերեալ ամէն տեսակի ապրանքներ) :

(CUIRS et PEAUX)

ԿԱՐԵՒՈՐ

Կը փնտռուի Փարիզի մէջ, հայ ընտանիքի մը համար, 2 — 3 սենեակնոց յարկաբաժին մը, վար – ձու կամ ծախու : Դիմել «Ցառաջ»ի խմբագրու – թեան :

ՅԱՌԱՋԴ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 աֆղլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Samedi 24 Septembre 1949 Շաբաթ 24 ՍԵՊՏ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5957–Նոր շրջան թիւ 1368

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի՞ՆՉ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՑ ՀԵՏԱԻԱՆՔԸ

Հանրային կարծիքը սկսած է արդէն խլրտիլ՝ դրամներու արժեզրկումին պատճառաւ :

Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ ընդդիմադիրները դժգոհութեան նշաններ ցոյց կուտան : Պահպա – նողական Զըրչիլն ու համախոհ Տիւքլօն հա – մակարծիք կը թուին ըլլալ այս խնդրին մէկ, երբ մէկը Անգլիոյ, միւսը Ֆրանսայի Ժողովրդավարին դումարումը կը պահանջէ, քննելու համար դրա – մական հարցը :

Անոնց կարծիքով արժեզրկումի առաջին հե – տեւանքը պիտի ըլլայ դիներու բարձրացումը , հետեւաբար եւ ապրուստի սղութիւնը :

Բանուորական շրջանակները եւս դժգոհ են : Համայնավարները «ազգային շահերուն» հակա – ռակ կը գտնեն արժեզրկումի եւ ապրուստի սղու – թեան հետանկարը պատրուակ բռնելով ամա – կաններու յաւելում կը պահանջեն : Աջհեղեակ – ցական միութիւնները ուժ կուտան այս չարժու – մին թէ՛ Անգլիոյ եւ թէ Ֆրանսայի մէջ :

Անգլիոյ պահպանողականները առիթը կ'օգ – տագործեն՝ վարկաբեկելու համար աշխատաւո – րական կառավարութիւնը : Սըր Սթէֆըրտ Քրիփս յայտարարեց որ արժեզրկումի հետեւանքով հա – ւանաբար յառջիկային հային գինը բարձրանայ : Ընորութիւնները մօտ են եւ ապրուստի սղութիւ – նը կրնայ իշխանութենէն հեռացնել ընկերվարա – կանները, անոնց տեղ բերելով Զըրչիլի պահպա – նողական կուսակցութիւնը :

Էթլիի կառավարութիւնը այժմ ամէն ճիգ պի – տի ընէ՝ գիները պակսեցնելու եւ ապրուստը ա – ժանցնելու համար, որպէսզի ընորութեանց մէջ աշխատաւորականներու յաղթանակն ապահովէ :

Նոյն նպատակին կը ձգտին նաեւ բոլոր այն կառավարութիւնները, որոնք իրենց երկրին դրա – մը արժեզրկեցին, հետեւելով Անգլիոյ :

Պետական պատասխանատու վարիչները կը յուսան թէ՝ մէկ կողմէ արտածումները դէպի Ա – մերիկա պիտի աւելնան եւ տոլար պիտի մտնէ եր – կիրը, միւս կողմէ Անգլիայէն եւ սթերլինի գո – տի»ին ենթակայ երկիրներէն կարելի պիտի ըլլայ գնել աժան ապրանք, գործերն ալ պիտի բացուին եւ ապրուստի ժամանութիւն առաջ պիտի գայ :

Իրրեւ տեսութիւն չատ լաւ են անշուշտ այս յոյսերը : Արժեզրկումը երկայրի սուր մըն է սա – կայն, կրնայ թէ՛ լաւ եւ թէ դէշ հետեւանքներ ունենալ : Տարակոյս չկայ թէ այսպիսի ծանրա – կշիռ որոշում մը տուող պետական վարիչները բարի նպատակով մը չարժած են :

Ոչ ոք կրնայ դուշակել այժմէն թէ ինչ պիտի ըլլայ հետեւանքը : Մօտիկ ապագան ցոյց պիտի տայ այս նոր փորձին օգտակար կամ վնասակար ըլլալը :

Մէկ բան միայն հաստատ է, որ յետպատե – րազմեան աշխարհը թէ՛ քաղաքական եւ թէ տըն – տեսական – ելմտական մարզերուն մէջ չէ կրցած դանել դեռ իր հաւասարակշռութիւնը :

Առեւտրական տաղնապը հետզհետէ կը ծան – րանայ եւ գործազրկութիւնը կ'աւելնայ Եւրոպա – յէն մինչեւ Ամերիկա :

Ժամանակ մը ապրանքի պակաս կար եւ վա – ճառումը բաժնեչափի սեղմումներուն ենթակայ էր : Սակաւաթիւ առանձնաշնորհեալներ միայն կ'օգտուէին, իսկ բուն ժողովուրդը կը զրկուէր :

Այժմ հրապարակը ողողուած է ամէն կարգի ապրանքներով սակայն գնող չկայ : Պատճառ. գիները չատ բարձր են եւ գրամական տաղնապ կայ :

Այս տաղնապը անհետացնելու համար, կա – ռավարութիւնները հետզհետէ պէտք է թուլցնեն սեղմումները եւ ապահրդ տան ազատ մրցակ – ցութեան : Պէտք է թեթեւցնեն մաքսային ծանր տուրքերը եւ ճամբայ բանան օտար երկիրներէ կատարուելիք ներածումներուն, լայն աստիճանի վրայ :

Ֆրանսան հարուստ երկիր է՝ ճարտարար – ուեստի թէ երկրագործութեան մարզերուն մէջ : Սակայն բազմաթիւ ապրանքներու, մանաւանդ երկրագործական բերքերու (ցորեն, կաթ, կա – րագ, գինի եւայլն) գիները չատ բարձր են : Երբ արտաքսմանէն նոյն ապրանքները ներածուին Ֆրանսա — եւ կրնան ներածուիլ աւելի աժան գիներով —, այն ատեն ապրուստը ինքնին կ'ա – ժանայ :

Ցուսանք որ արժեզրկումը վերջնական դար – ման մը բերէ ներկայ ծանր կացութեան :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Մեր ցաւով կ'իմանանք մահը (հինգշաբթի օր) Գրիգոր Յակոբեանի, որ ծանօթ է իբրեւ Ազգ· սկաուտ պետ հայ մարմն· չարժման մէջ: Մա – քուր նկարագրով, անձնուէր սրտով, ջերմեռանդ հաւատացեալ մը մարմնակրթութեան սկզբունք – ներուն, առաջին օրէն լքեց իր բարեկեցիկ դիրքը՝ գործելու համար երիտասարդութեան մէջ, խան – գավառելու եւ առաջնորդելու համար հայ սկա – ուտները: Մենած էր կարծես այս չարժման հա – մար, որ պահ մը անօրինակ ծաւալ գտաւ Պոլսոյ մէջ եւ այժմ գրեթէ նոյն զեղեցկութեամբ կը շա – րունակուի Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ: Բայց ափ – սո՛ս, որ մոռցուած էր, լքուած եւ անտեսուած, պետը որ կ'ապրէր այդ չարժումին համար միայն: կեանքի իր վերջին տարիները չատ դառն եղան , մեռաւ դրեթէ թշուառութեան մէջ , բայց երբեք չպակսեցաւ ժպիտը իր կապոյտ աչքերուն խորը՝ երբ Սուրիոյ եւ Լիբանանի հայ երիտասարդու – թեան խանդավառութեան ձայները կը լսէր :

Յուղարկաւորութիւնը չաբաթ կէս օրէ վերջ, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Իր կեանքին ներկայա – գումը յաջորդական թիւով մը :

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ՆՈՐ ՈՒ ԱՐԴԻՒՆԱՒՈՐ

Է՛ր երբեմն երբ ամէն չունդալից կամ այլան – դակ նորութիւն կը վերագրուէր Եանքիներուն : Այժմ սորվեցանք որ ինչպէս բոլոր գիւտերը, նոյնպէս ամէն նոր բան երկաթեայ վարագոյրին ետին պահուած է եւ հետզհետէ երեւան կ'ելլէ :

Հրաչալի նորոյթ մը չէ՞, օրինակ, յաւելեալ եւ ճոխացեալ մանրամասնութիւններով խոստո – վանցնել որեւէ ամբաստանեալ: Գիւտ մը զոր պէտք է ուսումնասիրէ մեր ծերացած Եւրոպան:

— Եւրոպա որ կ'ըսենք այժմ պէտք է հասկը – նալ նախորդին 1/3 մասը անշուշտ, քանի որ անկէ հրաժարած են, իրրեւ «խոֆած պատաւէ մը, ե – րիտասարդ երկիրներ եւ դացած միացած են ա – սիական աշխարհին ...:

Այս փոքրիկ բացատրութիւնը տալէ վերջ, չխո – թութիւններէ խուսափելու համար, դառնանք մեր դատական դիւտին :

Մեզի ծանօթ երկիրներու դատարաններ որքա՞ն ժամավաճառ կ'ըլլան եղեր նախ ամբաստանեալէն բաներ մը փրցնելու, յետոյ վկաներ ճարելու եւ օրերով չարա՞ն չարա՞ն զանոնք դատարան բերե – լու :

Հոն կարճ ու կտրուկ է ամէն բան :

Թատրոնին ? Վարագոյրը երբեմն կը վերնայ մեղի համար ալ, երբ խնդիրը նախարարներ , բարձրաստիճան դիւնուորականներ, արքեպիսկո – պոսներ դատելու եւ անոնց խոստովանութիւնները լսելի ընելու պէտքը դգան մարդիկ :

Եւ ի՞նչ խոստովանութիւններ :

Հարիւրին հարիւր բոլշեւիկ նախարարը մեծ եռանդով եւ հպարտութեամբ կը կրկնէ որ ինք ոչ միայն լրտես է, այլեւ լրտեսապետ, դաւաճան իր սովետական հայրենիքին: Նոյնիսկ ոճրագործ ա – հարեկչական ծրագիրներով :

Եթէ ուրիշ ժողովուրդներ ալ այսքան յետա – դիմական չըլլային, յիմարաբար կառչելով իրենց դատական մաշած ձեւերուն, գոնէ կրնային Ադա խանին կնոջը զոհարեղէնները գտնել ....

Պիտի բսէք.— Ի՞նչ չահ կայ կորսուած քար մը գտնելուն մէջ: Մինչդեռ «դատական խոստո – վանութիւնները» ի՞նչ քաղաքական ծրագիրներ կրնան իրականացնել Վարագոյրին ետին :

ՍՕՍԻ

ԱՆԳԼԻԱՑԻՆԵՐԸ ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՑՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՄԱՍԻՆ

Անգլիական «Լէյպըը Մըննթլի» հանդէսը վեր – ջերս հրատարակած է տպաւորութիւնները անդ – լիական խորհրդարանի անդամներէն Ճ. Թըրի եւ Տ. Ս. Բրիթի որոնք դէպի Ս. Միութիւն կատա – րած իրենց պտոյտի ընթացքին, այցելած են նաեւ Էջմիածին :

Երեսփոխանները նկարագրելով իրենց էջ – միածին այցն ու կաթողիկոսէն ընդունելութիւնը, հե – տեւեալ ձեւով կը նկարագրեն զայն :

« Պարզ եւ հիւրասէր անձ մըն է, ընդհանուր

Մարդկային իրաւունքներ

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԸ ՎԱԽՆԱՆ

Սթրազպուրկի մէջ վերջերս գումարուած եւ – րոպական միութեան խորհրդակցական ժողովը զբաղեցաւ մարդկային իրաւանց պաշտպանու – թեան վերաբերեալ համեւրոպական առեանի մը կազմութեան խնդրով :

Մասնաւոր յանձնաժողովին տեղեկագիրը վի – ճաբանութեան ենթարկուեցաւ: Թուրք պատուի – բակիներէն Քասըմ Կիւլէք ըսաւ·

— Մենք մարդկային իրաւանց յայտարարու – թեան եւ Եւրոպայի միութեան համար հիմնա – կան պատասխանը կը պատրաստենք : Հաւաքա – բար պիտի երաշխաւորենք այս պատասխանը – րը: Այս հաւաքական երաշխիքը ապահովելու համար ալ ազգ· պետականներէ դերիվեր առեան մը հիմնել կ'ուզենք: Սեփականատիրութեան իրա – ւունքը այս իրաւունքներէն մին է եւ Միացեալ Ազգերու Ուխտին մէջ տեղ գրաւած: Եւրոպայի այս յայտարարութեան համաձայն , բողոքարկու անձ մը ազգային առեաններէ դերիվեր առեանին առջեւ պիտի կրնայ դատ բանալ իր պետութեան դէմ: Ինձի այնպէս կուգայ որ Եւրոպայի Միու – թեան առաջին հանդրուանին մէջ ասիկա բազմա – թիւ դժուարութեանց պիտի կրնայ ծնունդ տալ: Ըստ իս նախամեծար է որ գանգատողը լոկ պեր – սագիր տալու իրաւունք ունենայ: Հետեւաբար քուէ չեմ տար տեղեկագրին :

Դատական յանձնաժողովի անդամ Ա.Թալայ Ադան ալ ձեռնպահութիւնը սպէս պարզեց ·

— Հաւաքական երաշխաւորութեան անհրա – ժեշտութեան մասին համաձայն մնալէ յետոյ, նկատի առնենք երկու հաւանականութիւն մարդ – կային իրաւանց բռնաբարումին մասին.— Մին , երկու պետութեանց միջեւ ծայր տուած անհա – մաձայնութեան մը, միւսն ալ պետութեան մը իր հպատակներէն մէկուն հետ ունեցած վէճը: Ա. – ռաջնոյն մասին համաձայն եմ: Պետութիւն մը կրնայ դատ բանալ առեանին առջեւ: Գալով երկ – րորդին, աւելի պատշաճ է որ դանգատող անձ մը աղերսագիր մը տայ յանձնաժողովին: Օգուտ չեմ տեսներ իր երկրէն դանգատող մը ազգ· առեան – ներէն դերիվեր առեանի մը առջեւ հանելու մէջ : Նկատելով որ Եւրոպայի առեանը 9 անդամէ պի – տի բաղկանայ : կարգ մը երկիրներ դատաւոր չպիտի ունենան այնտեղ: Առեանին մէջ չներկա – յացուող երկիրներուն համար կարեւորագոյն կէ – տէն ալ այս է: Թուրքիոյ ներկայացուցիչները ա – ւելորդ կը նկատեն գերագոյն առեան մը որ կոչ – ուած է Լա Հէյի արդարութեան առեանին տեղը անցնել :

Եւ Թուրքերը ձեռնպահ մնացած են քուէար – կութեան առեն :

Իրաւունք ունէին· որովհետեւ եթէ ընդու – նէին, ի՞նչ պիտի պատասխանէին երբ Հայերը ի – րենց սեփականութիւնները պահանջելու ելլէին :

Միացեալ Ազգերու ժողովը

ԿԸ ՍՊԱՍՈՒԻ ՎԻՇԻՆՍԿԻԻ ՃԱՌԻՆ

Խորհրդային Միութեան պատուիրակ Պ· Վի – շինսքի լրագրողներու պատասխանելով ըսաւ թէ իր քաղաքական առաջին ճառը պիտի խօսի ուր – բաթ օր :

— Պիտի չարունակէ՞ք պաղ պատերազմը՝ հարցուցին:

— Չեմ ուզեր որ չարունակուի, ինչպէս որ դուք ալ չէք ուզեր որ «տաք» պատերազմը տեղի ունենայ :

Ամերիկեան նախարարին ճառին համար թեր – թերը կ'ըսեն թէ ձիթենիի ճիւղ մըն է՝ Մոսկուա – յի երկարած: Էյիսընի մեղմ ոճը սակայն դիւանա – գիտական էր եւ ժողովի ընթացքին յայտնի պիտի ըլլայ որ Ռուսերը ո՞րչափ դիջող պիտի ըլլան :

Կարդացուեցաւ Ա.Թէնքէն նոյն օրն իսկ հասած պալքանեան քննիչ յանձնաժողովին տեղեկագիրը որ կ'ամբաստանէր Ռումանիան, եւ մասնաւորա – բար Պուլկարիան ու Ալպանիան որ դլխաւոր սպառնալիքն է Պալքաններու մէջ խաղաղութեան: կը բողոքէ մանուկներու առեւանդումին դէմ եւ կը պահանջէ Ալպանիա եւ Պուլկարիա ապաստա – նող ըմբոստներուն զինաթափումն ու բանտար – կութիւնը:

Հելլէն պատուիրակ Ցալուրիս չմիջամտեց՝ երեք մեծերու պատուիրակութեան խորհուրդո – վը, որպէսզի ժողովը ինքն զբաղի : Մանաւանդ թելադրեցին անոր չպատռնալ Ալպանիա արշաւել:

Կ'ըսուի թէ Վիշինսքի պիտի առաջարկէ հել – լէնական խնդիրը քննել Զորս Մեծերու կողմէ ուղղակի: Եւ սակայն հաւանական չէ որ միասնա –

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

խորունկ մշակոյթի տէր, երաժիշտ եւ երդահան եկեղեցական մըն է, կորովով եւ նրբութեամբ լե – ցուն դիւանագէտ մը, որ խիղախօրէն կը պաշտ – պանէ զօրութիւնն ու արժանապատուութիւնը իր եկեղեցիին »:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵՏԻ, ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵՏԻ ԵՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄԿՈՒՄԻ ՕՐԳԱՆ

ՈՒՐԲԱԹ, 11 ՕԳՈՍՏՈՍ 1939 Թ. ՀԱՄԱՐ 9 (1939)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵՏԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեն, լսելով և քննարկելով Ա. Ալազանի զեկուցումը «Ժամանակակից հայ գրականության խնդիրները» թեմայով, որոշում է.

1. Հաստատել Ա. Ալազանի զեկուցումը։

2. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

3. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

4. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

5. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

6. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

7. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

8. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

9. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

10. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

11. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

12. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

13. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

14. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

15. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

16. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

17. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

18. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

19. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

20. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

21. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

22. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

23. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

24. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

25. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

26. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

27. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

28. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

29. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

30. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

31. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

32. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

33. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

34. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

35. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

36. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

37. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

38. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

39. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

40. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

41. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

42. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

43. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

44. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

45. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

46. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

47. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

48. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

49. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

50. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

51. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

52. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

53. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

54. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

55. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

56. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

57. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

58. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

59. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

60. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

61. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

62. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

63. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

64. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

65. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

66. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

67. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

68. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

69. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

70. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

71. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

72. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

73. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

74. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

75. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

76. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

77. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

78. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

79. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

80. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

81. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

82. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

83. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

84. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

85. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

86. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

87. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

88. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

89. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

90. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

91. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

92. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

93. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

94. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

95. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

96. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

97. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

98. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

99. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

100. Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեի առջև խնդիր դնել ստեղծագործական ակտիվ մասնակցություն ունենալ հայ գրականության զարգացման ուղիների, նրա հիմնական խնդիրների շուրջ ծավալվող քննարկումներին։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵՈՒՄ

Հայկական ՍՍՀ գրողների միության կենտրոնական կոմիտեում տեղի ունեցավ գրականագետների, քննադատների և գրական ուսումնական հաստատությունների ներկայացուցիչների խորհրդակցություն՝ նվիրված Ա. Ալազանի զեկուցման քննարկմանը։

Խորհրդակցությանը մասնակցում էին Ա. Ալազանը, Ա. Ղազարյանը, Ա. Ղարագյոզյանը, Ա. Ղուկասյանը, Ա. Ղուկասյանը, Ա. Ղուկաս

Գաղութէ գաղութ

ՇԹՈՐԱՑԻ ՄԻՋ (Սուրիա) Ն. Աղբալեանի մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ ընկերնե – րու լայն շրջանակ մը, գացած են հոն՝ Զահլէի Ա.ինճարի, Դամասկոսի, Օգն. Խաչի ընկերուհի – ները, սկաուտներ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամներ, գայլիկները, արծուիկները, Հ. Յ. Դ. պատանի – ները, Պէյրութի հայ երեսփոխանները, «Ազդա – կ»ի օրաթերթի եւ «Շաբաթօրեակ»ի խմբագիր – ները, կուսակցական մարմինները եւ համազգա – յինը: Պատարագելու գացած են Տէրէն Եպիսկո– պոս Բարոյեան, ընկերակցութեամբ Հրանտ վրդ. Խաչատուրեանի, Յովհ. քհնյ. Պօղոսեանի, եւ Յուսիկ քհնյ. Այանեանի: Պոլսահայ Մրմիան երգչախումբը, մասնակցութեամբ ղեկավար Պ. Նորայր Պահարեանի երգած է պատարագի տրա– րողութիւնը:

Քարոզած է Տէրէն սրբազան, ծանրանալով Ն. Աղբալեանի անթիւ ծառայութեանց եւ գրա – կան արժանիքին վրայ: Բանախօսած են ընկեր Մեսրոպ Պօշաքեան, Տօքթ. Երուանդ Խաթանաս – եան, Մ. Իշխան, Գ. Գուտուլեան: Բոլորն ալ չեշտած են Աղբալեան կիսաւարտ վարժարանի հոգին Աղբալեան սրահի մը ստիպողական կա – ռուցումը եւ հրաւիրած ներկաները մասնակցելու հանդանակութեան: Գոյացած է 2 հազար վեց հարիւր լիւրա ոսկի: Սրահը պիտի ծառայէ իբրեւ լսարան եւ իբրեւ մատուռ:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Ս. Թ. վարժարանի նախակր – թարանի տարեվերջի հանդէսը տեղի ունեցած է Օգոստոս 7ին, նախագահութեամբ Պատրիարք հօր: Հանդէսին ներկայ եղած են քաղաքին անդ – լիացի փոխ – հիւպատոսը, Արաբ Լեգէոնի չոր – ջանին պատասխանատու զինուորականները եւ 500է աւելի ժողովուրդ: Դպրոցի տեսուչ Սերով– բէ վրդ. Մանուկեան ցոյց տուած է այն մեծ ղե– ւարութիւնները՝ որոնք իբրեւ արդիւնք քա – քական կացութեան, պատճառ եղած են դպրոցի ընդհատման, սակայն երբ վիճակը բարելաւուած է անցեալ նոյեմբերին, նախակրթարանը վերա – բացուած է Ս. Յակոբի էջմիածնայ եկեղեցիին մէջ ու մանկապարտէզն ալ ծնունդէն վերջ ժա – ռանգաւորաց վարժարանին սրահին մէջ:

Նախակրթարանը տարեվերջին ունեցած է 250 աշակերտ, 2 եկեղեցական եւ 8 աշխարհական ու– սուցիչ – ուսուցչուհիներ: Այս տարի կազմուած է լրացուցիչ դասարանը, թիւով 14, որոնք անցեալ տարուընէ թերաւարտ մնացած էին: Ման– կապարտէզը ունեցած է 196 մանուկներ՝ չորս ու– սուցչուհիներով: Ս. Թ. նախակրթարանը ունե– ցած է 59 շրջանաւարտներ:

ԸՆԿ. ԼԵՒՈՆ ԿՈՐԿՈՏԵԱՆ մեռած է Պուէնոս Այրէսի մէջ: Ծնած էր Սեբաստիա 1894ին: 1908ի սահմանադրութեան երբ Մուրատ Կովկասէն ծննդավայրը կը վերադառնայ, Սեբաստիոյ մէջ Հ. Յ. Դաշնակցութիւն կազմակերպելու, Լեւոն կը մտնէ Դաշնակցութեան շար – քը: 1914ի պատերազմին եւ տարագրութեան երբ զինուոր էր, ամէն միջոցներով կ'օգ – նէ եկող գացող դաղթականներուն, մինչեւոյն ա – տեն ուսելիք ղրկելով լեռները ապաստանած հայդուկներուն: Զինադադարէն վերջ կուգայ Պո–

ՄՄՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Կիրակի 18 Սեպտ., Մարսէյլէն մօտ 20 քմ. անդին, Կարանէն ալ ոչ շատ հեռու, Սիմիանի մէջ կազմակերպուած էր մեծ մրցախաղ մը: Մէջտեղ կար վեց բաժակ, կը մասնակցէին 36 զանազան խումբեր: Մարսէյլի « Արծիւ »ն ալ մաս կը կազ– մէր իր երկու խումբերով:

Մեր Ա. խումբը ժամը 10ին պատրաստ էր դաշտին վրան: Հակառակորդ խումբը Les Ay – galades ներկայ չըլլալուն՝ մեր խումբը կը չահի par forfait:

Մեր երկրորդ խումբը կը մրցի Les Eaux A.ին դէմ եւ կը չահինք 2—0 նշանակէտ, Դաւիթեան 1, Խոզիկեան 1:

Կէսօրէ վերջ մեր Ա. խումբը կ'իյնայ La Méde A.ին դէմ եւ կը չահի 3—0 նշանակէտ: Ա. Կիւլ – եան 3:

Մեր երկրորդ խումբը Simiane A.ին դէմ կը կորսնցնէ 2—1: Նշանակէտ Մ. Տրոյեան 1:

Ամիլնպապէս յետոյ մեր Ա. խումբը կը մրցի Simiane A.ին դէմ: Դատաւորին որոշումով, մրց– ումը որ կիսախաղէն առաջ չահուած էր, երկու անդամ երկարաձգուեցաւ եւ սակայն յաղթութիւ– նը մեզի մնաց 2—1: Նշանակեց Ղարիպեան 1, Մ. Թէճիրեան 1:

36 խումբերէն կը մնար երեք խումբ: Արծիւ Ա. կը վիճակուի La Mede C.ի:

Ժամանակը ուշ ըլլալուն հակառակ, դատա – ւորը մրցումը սկսել կուտայ: Մեր տղաքը որ ի – բարու եռեւ իրմէ երկու աւելի բարձր խումբեր պարտութեան կը մատնէին, չկրցան երրորդ անդամ միեւնոյն թափով շարունակել, իրենց դի– մաց ունենալով թարմ վիճակի մէջ խումբ մը: Սակայն առանց յուսահատութեան չարունակեցին մինչեւ վերջին վայրկեանը, նոյնիսկ նշանակելով կէտ մը թէճիրեանի կողմէ: Պարտութիւն 3 — 1:

Ձմեռնամուտը կը յայտարարէ մեր տղոց եր– կու բաժակներու փայլուն յաղթանակը:

Ա.— Ըլլալով վերջնախաղ երրորդ դասակարգի խումբերու:

Բ.— Միջնա–վերջնախաղ coupe de Sixteի:

«Արծիւ»ը ըլլալով միակ հայ խումբը 36 խումբ– երու մէջ դերազանցեց կոկիկութեամբ եւ կար– գապահութեամբ միւս բոլոր խումբերը, արժե – ցնելով հայ անունը:

Արծիւը վստահ իր ուժերուն կը խոստանայ այսուհետեւ ինչպէս այսօր աւելի զօրաւոր եւ մաքուր հնչեցնել տալ օտարներու ջրթներէն «Ար– ծիւ» անունը:

★ *Նոյն օրը C. A. H.ի Les 13 Coins դաշտին վրայ մեր կրտսերները առաջնորդութեամբ Մ. Արղումանեանի, C. A. M.ի պահեստի խումբին դէմ մրցելով կը մնան հաւասար 1—1: Նշանա – կէտ Գ. Գէորգեան 1:*

Դարձեալ Սեպտ. 11ին, St. Loup Stade Ledeucի դաշտին վրայ մեր Ա. խումբը բարեկամական խաղ մը ունեցաւ կազի եւ ելեկտրականութեան միաց – եալ Ա. խումբին եւ չահեցանք 2—1:

Արծիւի անդամներէն Յ. Արղումանեանը «Թուլոն»ի մէջ կուփամարտի մրցումին՝ հակառակ անպատրաստից ըլլալուն, կը կորսնցնէ Falchierին դէմ միայն կէտերով:

Կը մաղթենք այսուհետեւ յաղթանակներ:

Արծիւ

ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ ՍԿԱՒԱՌԱԿՆԵՐԸ

Հաճոյքով առիթը ունեցայ լսելու վերջերս հրապարակ ելած մեր տաղանդաւոր երաժշտա – դէտ Պ. Պարթեւեանի սկաւառակները, իր գործերը ցարդ սահմանափակ հասարակու – թեան մը յատկացուած էին միայն, երգահան – դէսներու մէջ լսուելով: Մինչդեռ սկաւառակի վրայ վերարտադրութիւն մը ամենուրեք կը տա– րածուի եւ կը ճանչցուին իր արուեստը:

Իր գործերուն մէջ կը նշմարուի անմիջապէս որ ինք առանց հեռանալու տոհմային գոյնէն ու– զած է ճոխ ներդաշնակութեան մը համեմով օժ– տել զանոնք.—

Իր բազմաթիւ հեղինակութիւններէն միայն ութը գործեր առաջին առթիւ չորս սկաւառակնե– րու վրայ հրապարակ ելած են, սահմանափակ թիւով առայժմ:

« Իրիկուն », Միսաք Մեծարենցի խօսքերուն վրայ, կուռ ներդաշնակութեամբ գրուած, ուրնկա– տելի են «Nuance»ները զոր երգչախումբը կրցած է տալ:

« Համով աղջիկը » բոլորովին տոհմային ո– ճով գրուած գործ մը, նախ դանդաղ չարժումով, ապա զուարթ դնացքով մը, շատ տպաւորիչ է:

« Ծաղկոց Սարէն », Իսահակեանի բանաս – տեղծութեան վրայ գրուած, բազմաճաշն երաժշ– տութեան մը բոլոր բարդ դաշնաւորումը կը խը– տացնէ:

Իսկ « Վրէժ »ը Պետրոս Դուրեանի խօսքերուն վրայ, մարտական ոգիով խմբերգ մը, ընկերակ– ցութեամբ չորս դաշնակներու պարզապէս հեղի– նակին «style»ին մէկ գլուխ գործոցն է: Քառա – սուն մասներ ստեղնաշարերու վրայ կարծես և – րաժշտական յաղթանակով մը պայքար կը մղեն: Առաջին անգամ հայ երաժշտութեան մէջ այս ձե– ւի կտոր մը փորձուած է:

Իսկ մեներգները երգուած Օր. Պիւլպիւլեանի կողմէ, իրենց խորքով կը մօտենան հայ ոգին:

Սկաւառակներու ձայնառութիւնը եղած է յա– ջողապէս, կը կրեն «Belavox» մարքը, որուն ըս – պառնան յաջողութենէն կախում ունի հեղինակին ուրիշ գործերուն ալ հրատարակումը:

Զ. Սարգեան

«ԾԱՌԱՉ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱԻ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՄ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

ԺԴ.

ԶԱՐ ՈԳԻՆ

Վայրկեան մը յետոյ ներս մտաւ Եղոն, անոր դէմքն ալ մռայլ էր եւ դունատ: Կարծեսինքն ալ իր սիրոջը նման քանի մը անգուն գիշերներ անցու– ցած էր:

— Եղո, ի՞նչ ես եղած, դունատ ես եւ տըժ – գոյն:

— Բան մը չկայ, տէր իմ, պատասխանեց Ե– ղոն:

— Բայց դուն տխուր կ'երեւաս եւ յուսահատ:

— Կ'անցնի, տէր իմ, Լուսիկը կորսնցնելէս ի վեր երբեմն կը տանջուիմ այսպէս:

— Շուտով դուն կը տեսնես Լուսիկդ, Եղո, մի վհատիր:

— Ինչպէս, բացականչեց Եղոն ուրախութեան անորոշ զգացումով մը:

— Դուն չես հասկնար, թէ ինչպէս, սակայն վստահութիւն ունեցիր իմ վրաս: Շատ չանցած Հայաստանի գահին վրայ Գագիկի տեղ քու տէրդ պիտի տեսնես բազմած: Լսէ, ինչ որ կ'ըսեմ, Ե– ղո, դուն լաւ դիտես որ ես միայն քեզի կը վըս– տահիմ:

Ահա այս նամակներէն մէկը ձեռքովդ պիտի յանձնես Ծունաց հրամանատարին, որպէսզի ան ալ յանձնէ Մոնոմախոս կայսեր, իսկ միւսը պիտի տանիս Դուինի Ամիրապետին: Երկու նամակներն ալ շատ կարեւոր են, եւ հետեւանքն ալ խիստ ծանր պիտի ըլլայ Գագիկին եւ Վահ – րամեաններուն համար: Թող Հայաստանը մնայ երկու սուրի մէջ եւ այն ժամանակ տեսնենք, թէ ինչ պիտի ընէ Գագիկը, իսկ եթէ այս անգամ ալ ազատուի ան, այն ատեն կը մտածենք ուրիշ մի – ջոցներու մասին, զայն պատժելու համար:

— Ո՞րն է ամէնէն կարեւոր նամակը, տէր իմ, Ծունաց հրամանատարի՞ն թէ ամիրապետի– նը. դուք դիտէք որ անոնցմէ մէկը արեւմուտք կը դոնուի, միւսը արեւելք:

— Նախ Ծունացը, ան աւելի կարեւոր է:

Եղոն խորհեցաւ եւ հեռացաւ, իսկ դաւաճանը ուժասպառ անկողին մտաւ եւ պատրաստուեցաւ քնանալու, հրամայելով որ մէկը չընդունին: Ան ըստ երեւոյթին կը վախնար լոյսէն, դիւերը կը մտածէր իր չար ծրագիրներուն վրայ, իսկ ցերե– կը կ'ուզէր հանդիստ տալ իր յոգնած մարմնին:

Սակայն հեռու էր իրմէ այդ ցանկալի հան – դիստը:

ԺԵ.

ԾՈՒՂԱԿԻՆ ՄԷՋ

Մինչդեռ օձը ծուղակները կը լարէր Գագիկ թագաւորին եւ Անիի դէմ, Անեցիք միամտօրէն նստած կը հրճուէին իրենց պատանի թագաւորով եւ անոր անունով միայն երդում կ'ընէին: Կը տեսնէին որ իրենց թագաւորը թէեւ պատանի, բայց քաջ է, խելօք եւ համարձակ: Կը զգային որ անոր իշխանութեան տակ կրնային ազատ շունչ քաշել, որովհետեւ Գագիկ Բ.ի երակներուն մէջ կը հոսէր իր արի նախահայրերուն արիւնը, եւ ան թոյլ պիտի չտար Ծոյներուն եւ ուրիշ թշնամինե– րու յարձակիլ Հայաստանի վրայ եւ աւերել զայն: Բայց ժողովուրդը շատ միամիտ էր, մոռցած էր Վեստ Սարգիսը եւ անոր երկաթէ ճիրանները. մոռցած էր թէ Ծոյներուն նենգութիւնները եւ թէ խնամակալ իշխանին դաւադրութիւնները:

Այդպէս է միշտ ժողովուրդը:

Վտանգը անցնելուն պէս անձնատուր կ'ըլլայ անհոգութեան եւ կը զբաղի իր առօրեայ հոգե – րով միայն, առանց մտածելու ապագային եւ իր դլխուն գալիք չարիքի մասին:

Սակայն այսպէս չէին մտածեր ծերունի Վահրամը եւ իր կողմնակից ու դաղափարակից իշխանները: Անոնք կը տեսնէին Վեստ Սարգիսի չարանենգ դիտաւորութիւնները եւ կը դուշակէին ազգին գլխուն հասնելիք վտանգը. բայց իրենց խօսքը լսող չկար: Պատանի Գագիկը որքան քաջ, համարձակ ու խելօք, նոյնքան ալ անփորձ էր, իսկ այդ անփորձութեան հետ նաեւ ինքնավստահ:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՃԵՄԱՉԵԱՆՑ

ըր ընդունին, նկատելով թէ Զօրսերու օրակարգը Աւստրիոյ դաշնագիրն էր:

Միացեալ Ազգերու Ապահովութեան Խորհուրդին եղեք անդամներուն՝ Քանատայի, Արժանթինի եւ Ուքրանիոյ երկու տարուան չրջանը աւարտած ըլլալով, անոնց տեղ ուրիշներ պիտի ընտրուին: Եուկոսլաւիոյ պատուիրակները կ'աչխատին որ աթոռ մը գրաւեն հոն: Թեկնածու են Լեհաստան, իսկ երրորդին համար Ռուսիա կ'առաջարկէ Չեխոսլովաքիան կամ ճիշդ հակառուսիան:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ՆՈՐ ՎԻՃԱԿԸ

Մասնաւոր արարողութեամբ մը պոննի մէջ տեղի ունեցաւ Արեւմտեան Գերմանիոյ դրաւման նոր վարչաձեւին հաստատումը:

Վարչապետ Ատենաուէր խօսքն ուղղելով ա-րեւմտեան մարզպաններուն, ըսաւ թէ Եւրոպայի մէջ կարգն ու խաղաղութիւնը կը պահուի նոր մեթոտներով միայն, որ ուսումնասիրուած են Սթրազպուրկի մէջ: Եւրոպական դաշնակցութիւն մը կենդանի դարձնելու համար պէտք է լքել Ռուրի արդի միակողմանի վարչաձեւը, որ պիտի թոյլատրէ ուրիշ եւրոպական երկիրներու ալ, ի-րենց ցլիսաւոր ճարտարարուեստի հարցը կարգաւորելու:

Ֆրանսական մարզպանը Ֆրանսուա Փոնսէ պատասխանելով յայտնեց թէ Դաշնակիցները պիտի ընեն կարելին օգնելու գերման կառավարու-թեան որ կանոնաւորէ գերարտադրութիւնը եւ թէ կը յուսայ որ գերման երիտասարդ ռամկավարութիւնը չուտով իր տեղը պիտի ունենայ Եւրոպայի ազգայ կազմակերպութեան մէջ:

★ *Դաշնակից մարզպանները հրամանագիր մը հանեցին արգիլելու համար նացիական քարոզութիւնները ու թերթերը:*

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՍ ՕԴԱՆԱՒՈՐԴ մը տեղակալ վալանթէն Քրոնտաթիյեվիչ որ վերջերս Թուրքիա ապաստանած էր, զինուորական բանտին մէջ ընդունելով թղթակիցները յայտարարեց··— «Անտանելի են կեանքի պայմանները սովետական երկիրներու մէջ: Անունդը անբաւական է, միս եւ վառելանիւթ անգտանելի են: Մարզոց անհետացումները խիստ յաճախադէպ են: Կինս ու զաւակս թողլով փա-խայ, բայց կը կասկածիմ որ ողջ մնացած ըլլան»: Ռուս սպան յայտնեց թէ Ամերիկա երթալ չուզե-կը նախընտրէ Թուրքիա մնալ:

Հնդկաչինի խնդիրն ալ ծեծուած է վերջերս Ուշինկթընի մէջ արտաքին նախարարներու խո-սակցութեանց պահուն: Ֆրանսա ուզած է որ Ամերիկա իրեն օգնէ Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ հա-մայնավարներու ծաւալումը արգիլելու համար: Ֆրանսա նիւթական մեծ զոհողութիւններ կ'ընէ Հնդկաչինի պատերազմին համար: Կը փափաքի որ օգնեն իրեն: Ամերիկա սակայն կ'ուզէ որ աւելի լայն ինքնավարութիւն տրուի այդ երկրին:

ԵՒՈՎՊԻՈՑ կառավարութեան դէմ ըմբոս-տացեր են 20.000 Սոմալիները: Նէկիւա հրեա-նիով եւ ռազմասայլով զօրք ղրկեց զանոնք զըս-պելու:

ԱՆԳԼԻԱ պահանջած է Ամերիկայի մէջ գու-մարուղ հիւլէական ռումբի յանձնաժողովէն ո-րոշ քանակով ռումբ փոխադրել իր երկիրը:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԻԼի չարժումները սկսան: Պուա-քոլանպի Հիւսիսնօ – Միւզա գործարանին 3000 գործաւորները կը մերժեն աչխատիլ՝ 40 աչխա-տաւորներու ճամբուելուն դէմ բողոքելով: Օլի-տա եւ Նիքոլա հաստատութեանց բանուորներն ալ գործադուլ ըրած են յաւելում պահանջելով: Գոր-ծաւորները գրաւած են աչխատանոցները:

ՊԵԼՃԻՒԱՑի թագաւորը վերադարձնելու հա-մար հանրաքուէ մը կատարելու որոշում տրուե-ցաւ:

ԻՏԱԼԻՈՑ մէջ սկսաւ դատավարութիւնը մա-րաչալ Գրացիանիի որ ամբաստանուած է թէ Մուսոլինիի օգնած, ֆարապիճիէները զինաթափ ըրած եւ Իտալացիները Գերմանիա աչխատանքի ղրկած է:

ԿՈՎԵՐՆ Ալ. ԿԸ ԲԱՐԿԱՆԱՆ·— Տիժոնէն կը հաղորդեն որ, ծաղկավաճառ մը երբ բեռնաչար-ժոյ ճամբան արածող քանակ մը կովերու առ-ջեւէն անցնիլ ուզեց, անոնք, յանկարծ բարկանա-լով յարձակեցան կառքին վրայ եւ եղջիւրներով քանդեցին զայն: Ծաղկավաճառն ու կինը պահ մը մահուան սարսափներու մատնուեցան, բայց բա-րեբախտաբար, այս հանդարտաբարոյ կենդանի-ները, աւելի բանաւոր քան մարդիկը, իրենց ուղ-ղութիւնը փոխեցին եւ գացին որոնցայլ:

ԴՈՒՌՆԵՐՈՒ անցքին մէջ վաճառորդներու հաստատումը յաճախ անցուդարձը խանգարելու բնոյթ ունենալով՝ ոստիկանութիւնը կանոն մը կը պատրաստէ այդ մասին:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Dameme – (13e)

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

ԴԱՇՆԱԿ ԵՒ ԶՈՒԹԱԿ

Ցայտնի արուեստագիտուհիներու

ՄԱՐՕ ԵՒ ԱՆԱՀԻՏ

ԱՃԷՄԵԱՆ

Հոկտեմբեր 9ին, կիրակի օր ժամը 17ին Salle Gaveau, 45 rue Boëtie, métro Miromesnil:

Ցայտագիր·— Bach. Mozart, Brahms եւ Ցովհաննէս:

Տոմսերը 100էն 500 ֆրանք:

Կը ծախուին հայկ· գրատուններու մէջ:

ՕՓԵՐԵԹԱՑԻՆ ՆԵՐԿԱՑՑԱՑՈՒՄ ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Մարսիլհայ Ա· թատերախումբը ղեկավա-րութեամբ դերասան ԹՐԱԳՕՇի, մասնակցու-թեամբ Մարսէյլի սիրուած երգչուհիներու, Օր· ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆի, Տիկին ՍԻՒԶԱՆի, Օր· Փ· ՄԱՐՏԻԿԵԱՆի: Նաեւ Պ· ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱ-Նի —ԹՐԱԳՕՇԻ—, ջութակահարներ Ս· ՋԷՕՐԷԿ-ՃԵԱՆի եւ Կ· ՊՕՂՈՍԵԱՆի:

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 9ին Պօմոնի սինէմային մէջ:

ՊԱՂՏԱՏԻ ԱՂՋԻԿԸ

Բազմաթիւ երգերով: Մուտք 50 ֆր·էն սկսեալ:

ԾԱՆՕԹ·— Այս ներկայացումը մօտ ապագային պիտի տրուի Փարիզ, Լիոն, Վալանս եւ այլուր:

ՄԱՐՍԷՑԼի Հ· Մ· Ը· Մ·ի առաջին մրցումը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը3ին,Port de Bouch խումբին դէմ, Հ· Մ· Ը· Մ·ի մարզադաշտին վը-րայ: Կը հրաւիրենք հասարակութիւնը քաջալե-րելու մեր մարզիկները:

Միութեան անդամներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է licenceներու վերջնական կար-գադրութեան համար:

ՎԱԼՊԱՐԷԼի դպրոցը կը վերաբացուի Հոկ-տեմբեր 2ին: Աչակերտներու արձանագրութիւն-ները տեղի կ'ունենան դպրոցին մէջ, կիրակի ա-ռաւօտ ժամը 9—12, հինգչաբթի 3—7:

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆի մէջ, վերջին անգամ ըլլա-լով եկեղեցւոյ անդամաքառքեերը կը տրուին, այս կիրակի, դպրոցի սրահին մէջ, առաւօտեան ժա-մը 10էն մինչեւ 12.30:

ԱՑՍ ԿԻՐԱԿԻ Վարագայ Ս· Խաչ Տօնին եւ Առնուվիլի Վար· Ս· Խաչ եկեղեցւոյն տարեվիցին առթիւ կը կատարուի ժամերգութիւն եւ հանդի-սաւոր պատարագ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ կաթ· պատուիրակ Արտաւազդ արք· Սիւրմէեան: Կը խնդրուի Առնուվիլի, Սարսէլի եւ Կուսէնվիլի եկեղեցասէր յարգոյ հասարակութիւնէն ներկայ գտնուիլ: Պատարագը կը սկսի ժամը 10ին:

ԼԻՈՆԻ ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի հայ եկեղեցւոյ Հայկազնեան ցերեկեայ եւ դիշերային վարժարանները կը վերաբացուին Հոկտ· 3ին Բշ· օր: Ուստի այժմէն արձանագրու-թեանց համար դիմել ամէն օր կէսօրէ վերջ եկե-ղեցւոյ խորհրդարանը: Ցերեկեայ դասընթացք-ները եշ· ամբողջ օրը եւ կիրակի առաւօտները: Իսկ դիշերայինները Բշ· եւ եշ· իրիկունները ժա-մը 7—9: Փութացէք օգտուիլ սոյն առիթէն: Նոյն առեն հայ երիտասարդ եւ երիտասարդուհի-ներէ կը խնդրուի եկեղեցի հանդիսիլ նոր երգ-չախումբի մը կազմակերպութեան մասին խոր-հրդակցելու համար:

ՀԻՒԾԱՒՏԻ դէմ պատուաստ (B.C. G.) պար-տաւորիչ է որոշ տարիքի մարդոց համար: Ամէն մարդ ալ, սակայն, կրնայ պատուաստուիլ: Պետ· Հայ կարմիր Խաչի գործանատունը կը կատարէ այդ պատուաստը ինչպէս նաեւ ամէն կարգի պատուաստները: Հետեւաբար կը հրաւիրենք չա-հագրգռուողները, որպէսզի դիմեն գործանատու-ն, 15 rue Jean Goujon, ամէն երկուշաբթի եւ ուրբաթ օրերը, մինչեւ կէսօր, կամ ժամադրու-թիւնով:

ՇՈՒՇԱՏԵՍՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼի Հ· Ը· Դ· Ս· Մինասեան ենթա-կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս կիրակի, ժամը 3ին, հաւաքուիլ ընկեր Ոնանեանի բնակարանը: Կարեւոր օրա-կարգ:

ՓԱՐԻԶի Հ· Ը· Դ· Աղբիւր Սերոբ եւ Մ· Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ· ժո-ղովը այս չաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՓԱՐԻԶի Հ· Ը· Դ· Ռոստոմ խումբի ժողովը այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՑԼի Հ· Ը· Դ· Շրջ· կոմիտէն ընկե-րական ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ-ները·—

ԸՆԿԵՐ ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

ՅԱՃԱԿ խումբը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

ՎՌԱՄԵԱՆ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

ՋԱՒԱՐԵԱՆ ենթակոմիտէն այս երեքչաբթի 27 Սեպտ· երեկոյեան ժամը 8ին:

ՄՈՒՐԱՏ խումբը Ավիյնեոն այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

ԻՇԽԱՆ խումբը չորեքչաբթի 28 Սեպտ· երեկոյեան ժամը 8ին:

ԳԷՈՐԳ ՋԱՎՈՒՇ խումբը այս կիր· կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ կիրակի 2 Հոկտ· կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

ՔԵՌԻ խումբ կիրակի 2 Հոկտ· առաւօտեան ժամը 10ին:

Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Շրջ· կո-միտէին ներկայացուցիչները:

ԻՍԻԻ Հ· Ը· Դ· Զաւարեան կոմիտէին ժողո-վը այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Խրիմեան դպրոցին մէջ: Ընկերներու ներկայութիւնը պար-տաւորիչ է:

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆի Հ·Ը·Դ· Արծիւ ենթակոմիտէի ժողովը այս չաբաթ դիշեր ժամը 9ին, Ֆրանսա-կան վարժարանին մէջ, 69 rue d'Arcueil, salle Jaurès: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Ը· ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՃի Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը այս երկուշաբթի Sociétés Savantes, Salle E. ժամը 3ին: Բոլոր անդամուհիներու ներկայու-թիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ·— Ը· Կ· Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին թէյասեղանը Հոկտ· 16ին: Կը խնդ-րուի չխաչաճեւել:

ՎԱԼԱՆՍԻ կապոյտ Խաչի «Ա· Ահարոնեան» վարժարանի ամենօրեայ դասընթացքները կը վե-րսկսին հոկտեմբեր 3, երկուշաբթի իրիկուն:

Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան նոյն օրը, վարժարանին մէջ:

ԾԱԽՈՒ Է

Հայաչատ թաղի մը մէջ, սափրիչի մը խա-նութ կը ծախուի, արանց եւ կանանց եւ Parfumerie*ի իրաւունքով: Ցարմարութիւններ ունի նաեւ ուրիչ գործերու համար: Դիմել Սասունի,* 14 rue Augustin Thierry, Paris (19):

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

Արեւելեան ծանօթ երաժիշտներ, Տիկին ՍՕՆԻԱ, Պ· ԳԱՐԱԳԱՇ (Քանուն), եւ Պ· ԱԼՖՈՆՍ (ուտ եւ քէմֆէնչիստ) Իրենց ամառնային պտոյտէն վերադարձած են եւ նոր յայտագրով մը կը նուագեն

ԲՈՒԼՈՐԻՆ ՄԱՏՋԵԼԻ
ԲՈՒԼՈՐԻՆ ՍԻՐԵԼԻ
ԲՈՒԼՈՐԷՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒԱԾ

Լ Ի Լ Ա ճաշարանին մէջ, 24 rue St. Lazare
Métro Trinité կամ N. D. de Lorette
Tél. Tri. 31–62

ԴԵՐԶԱԿՆԵՐՈՒՆ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ԳԻՆԵՐՈՎ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄԻՆ ԹԷ ԿԵՐՊԱՄՆԵՐՈՒ և ԹԷ ԴԵՐԶԱԿՆԵՐՈՒ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ

բոլոր պիտոյքներու համար անյապաղ դիմեցէք՝
63 Rue de MAUBEUGE
Հեռ· Tru. 12-05 métro Poissonniere

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 աֆղ.

Tél. GOB. 15-70 Գինը 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Dimanche 25 Septembre 1949 Կիրակի 25 ՍԵՊՏ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5958–Նոր շրջան թիւ 1369 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍՓԻՒՌՔՆ ՈՒ ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ

Հայրենիքը ա՛յնքան մօտ կը թուէր Սփիւռքի հայութեան 1945 — 47ի շրջանին, երբ օրակարգի վրայ էին Հայկական Դատն ու Ներգաղթը :

Առաջինին վրայ մասնաւոր չէր կը դնէին՝ երկրորդը յաջողցնելու համար :

Ներգաղթը պայմանաւորուած էր Հայաստանի սահմաններուն ընդարձակումով :

Կը հաւաստէին պաշտօնապէս թէ 350 — 400 հազար Հայեր պիտի ընդունուին Հայաստանի մէջ, համաձայն Երեւանի կառավարութեան որոշման :

Կը հաւաստէին նոյնպէս՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի եւ արտաքին նախարար Սահակ Կապտակեանի բերնով՝ թէ սովետական Հայաստանի սահմանները պիտի ընդարձակուին՝ Թուրքիոյ հայկական նահանգներուն կցումով : «Հողային սահմաններու » գործով զբաղող «կոմիտէ» մըն ալ ստեղծած էին Երեւանի մէջ, այս նպատակով :

Սովետական երկիրներու մէջ առհասարակ բոլոր «պլան»ները ստախանովեան, հարուածա – յին կարգով հարիւրին 150 կամ 200 համեմատութեամբ կը գործադրուին, ինչպէս Մոսկուայի եւ արբանեակ բոլոր երկիրներու անթելները կ'ուէ – տեն օրը քանի մը անգամ :

Մեր չար բախտէն Հայկական Դատի «պլան»ը բոլորովին ջուրն ինկաւ : Ոչ միայն Թրքահայաստանի Ուիլսընեան ծանօթ նահանգները չմիացան Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Ռեսպուբլիկային, այլ ներքին սահմաններն իսկ չորքատրուեցան՝ չվշտացնելու համար եղբայրական Վրաստանն ու Ադրբէյջանը :

Գալով ներգաղթին, որուն չուրջ այնքան չունդալից աղմուկ բարձրացուցին, նախատեսուած «պլան»ը մէկ քառորդով իսկ չգործադրուեցաւ : Երկու տարուան մէջ ներգաղթող հայրենակիցներու ընդհանուր թիւը 100.000ի անգամ չհասաւ :

Չիրականացաւ նաեւ «հարուածային կարգ»ը : Ընդհակառակն տեղ տեղ չաս դանդաղ չարժեցաւ ներգաղթի մեքենան : Օրինակ՝ Եգիպտոսի երկ – րորդ կարաւանը, որ 1947 Սեպտեմբերի սկիզբը դոյքերը փոխադրած էր Աղեքսանդրիոյ նաւա – հանգիստը, տարի մը վերջ միայն կրցաւ ճամբայ ելլել դէպի հայրենիք : Երկար յապաղումի են – թարկուեցաւ նոյնպէս Ֆրանսայի երկրորդ կա – րաւանը : Ճիշտակը թարմ է տակաւին :

Սուրիոյ, Ֆրանսայի եւ Իրանի մէջ հայրենադարձի ամէն պատրաստութիւն տեսած եւ բոլոր ձեւակերպութիւնները լրացուցած հազարաւոր հայրենակիցներ ընդմիշտ արդիլուեցան Հայաս – տան մեկնելէ : Անոնք տուն տեղ ծախելէ ու քանդելէ վերջ, նոր տնտեսութիւն ստեղծելու ձեռ – նարկեցին եւ կամ դէպի հեռաւոր հորիզոններ արտագաղթելու մէջ յուսացին տեսնել իրենց վէրք – կութիւնը :

Գրեթէ երկու տարիէ ի վեր կրկին երկաթէ վարագոյր մը իջած է մեր փոքրիկ երկրի սահ – մաններուն վրայ, կամօքն Մոսկուայի :

Ու հիմա չատ հեռու կը թուի Սովետական Հայաստանը՝ Սփիւռքի աշխարհացրիւ հայու – թեան համար : Նիւթական կապէն վերջ, կտրուած է նաեւ բարոյական կապը :

Մեր երկիրը, որ Սովետական Միութեան 16 «հաւասարազօր» Ռեսպուբլիկաներէն մէկն է, 1944 Փետրուար 4ին Մոսկուայի հրամանով իրաւունք ստացած էր ունենալու արտաքին գործերու եւ ազգային պաշտպանութեան նախարարներ : Այս երկու նախարարութիւնները կը յատկանշեն երկրի մը ազատութիւնն ու անկախութիւնը :

Ուրեմն մեր հայրենիքը, որ ըստ «յառաջդէ – մականներու», երբեք այսքան ազատ ու անկախ չէր եղած իր պատմութեան ընթացքին, իր արտաքին նախարարին միջոցաւ դիւանագիտական կապեր պիտի պահէր արտաքին աշխարհին հետ, իր դեսպաններն ու հիւպատոսները պիտի ունենար մեծ ու փոքր պետութեանց մօտ : Այս մասին «ձակատ»ներն ու «Խորհուրդ»ները մաքերն ալ պատրաստեցին իր ժամանակին, մասնաւոր խը – նամքով :

Եւ սակայն այսօր Սովետական Հայաստանը ո՛չ դեսպան ունի, ո՛չ ալ հիւպատոս աշխարհի ո՛ր եւ է երկրին մէջ : Նոյնիսկ պատուիրակ մը չունի Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մէջ, ուր մտած են երէկուան անազատ ու բոլորովին ան – կախ, որ եւ է հաշտարար կ'երեւայ քան արաբական միւս պետութիւնները :

Ազգաժողովի յանձնախումբին ծրագիրը այնքան յուզում պատճառած է որ, Իսրայէլի բոլոր քաղաքական հոսանքները, նոյնիսկ համայնավարները ճակատ կը յարդարեն : Կ'ըսուի թէ Մոսկուա հակառակ է միջազգայնացման : Կարգ մը հոսանքներ կը սպառնան վերսկսիլ ահաբեկչական գործունէութիւնը :

★ Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ Իսրայէլի խորհրդարանին «Ազատութիւն » կուսակցութիւնը ժողով մը գումարելով Դեկտեմբեր Սրբոյ Հիւրանոցին մէջ, հրաւիրեց կառավարութիւնը դադրեցնել ամէն բանակցութիւն Երուսաղէմի մասին, Իսրայէլի մայրաքաղաք հռչակել զայն, եւ չընդունիլ որեւէ օտար յանձնախումբ կամ պատուիրակ : Եակով Մերիամոր, «Իրկուն Զվայ» դաւադրական կազմակերպութեան նախկին հրամանատարը, զգաստարձեց թէ «տասնեակ հազարաւոր հրեայ երիտասարդներ ի հարկին պիտի կռուին որեւէ մի – Ցազգային կարդադարքի դէմ» :

ԳՐ. ՑԱԿՈԲԵԱՆԻ ՑՈՒՂԱՐԿԱԽՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Շաբաթ օր վերջին պահուն հաղորդած էինք սկաուտական ազգային պետ Գրիգոր Ցակոբեանի մահը :

Հակառակ յայտարարուածին՝ ողբացեալին յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս եր – կուշաբթի օր, ժամը 10.30ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին :

Կը մաղթենք որ ազգային այս անճնուէր գործիչին վերջին յարգանք մը պիտի փութան ընծայել բոլոր մարզասէրներն ու հասարակութիւնը :

Իսրայէլ չի քաժնուիր Երուսաղէմէն

Ի ՀԱՐԿԻՆ ՊԻՏԻ ԿՌՈՒԻՆ

Ինչպէս հաղորդած էինք, Իսրայէլ կը մերժէ Ազգաժողովի հաշտարար յանձնախումբին ծրագիրը, որ կը թելադրէր միջազգայնացնել Երուսաղէմը, երկու մասի բաժնելով զայն : Միեւնոյն ատեն կը սահմանափակէր ներգաղթը :

Իսրայէլի ներգաղթի նախարարը, Մոչէ Շափիրօ հաստատելով այս մերժումը, աւելցուց թէ պիտի չարունակեն Հրեաներ տեղաւորել Երուսաղէմի մէջ : Իր հաշիւներուն համաձայն, քաղաքը քանի մը հարիւր հազար հրեայ բնակիչներ պիտի ունենայ յառաջիկային. (այժմ հարիւր հազար է) : Տասը տարի հրեաներ տեղաւորուած են արդէն, հրէական պետութեան հաստատումէն ի վեր (1948 Մայիս 15) :

Իսրայէլ միեւնոյն ատեն ծրագիրներ մշակած է, զարկ տալու համար Երուսաղէմի տնտեսութեան : Այդ ծրագիրներուն համաձայն, Երուսաղէմը կարեւոր դեր մը պիտի կատարէ ներգաղթի ընդհանուր քաղաքականութեան մէջ : Իսրայէլի կառավարութեան որոշ մէկ մասը արդէն կը գործէ Երուսաղէմի մէջ : Իւրաքանչիւր նախարարութիւն կորիզ մը ունի այնտեղ : Շատ մը կարեւոր պաշտօնատուններ հոն փոխադրուած են :

Նախարարին տեղեկութեանց համաձայն, մինչ Թել Ավիվ եւ Հայֆա անհամար գաղթականներ ընդունած են, Երուսաղէմի հրեայ բնակչութիւնը բաղդատաբար կայուն վիճակ մը ունեցած է Պաղեստինի պատերազմին առեն : Քանի մը հազար Հրեաներ Երուսաղէմէն Թել Ավիվ գացած են կառավարական պաշտօններով . բայց անոնց տեղ գաղթականներ հաստատուած ըլլալով, Երուսաղէմի հրեայ բնակչութեան թիւը տակաւին կը մնայ հարիւր հազար :

Հայֆայի մէջ 62.000 հրեայ տարագիրներ տեղաւորուած են 55.000 Արաբներու փոխարէն : Պատերազմի ընթացքին մեծ դժուարութիւններ կը խափանէին ներգաղթը դէպի Երուսաղէմ : Ամէս – ներով ջուրի նեղութիւն կը կրէին : Բայց այժմ քաղաքապետական սպասարկութիւնները վերա – հաստատուած ըլլալով, ճամբան բաց է Հրեաներու համար, ի խնդիր վերաշինութեան եւ տնտեսա – կան բարգաւաճման :

Պ. Շափիրօ այս առթիւ բացատրեց թէ Հրեաները դարերով Երուսաղէմ գացած են անարգել, եւ պիտի չարունակեն երթալ : «Քաղաքը կրնայ հարիւր հազարներ պարունակել եւ կառավարութիւնը ծրագիրներ մշակած է անհրաժեշտ ընդարձակման համար :

Նորեկները մեծ մասով տեղաւորուած են քաղաքին մէջ, իսկ մնացեալները կը բնակին շրջակաները : Ամէն ամիս նոր գաղթականներ կը հասնին, մինչեւ հաշուով 16.000 հոգի : Ցիսուն հազար տարագիրներ կր սպասուին տարուան վերջին եռամիսներու ընթացքին : Տակաւին 72.000 հոգի կը մնան գաղթակայաններու մէջ, մինչեւ որ բնակարաններ ճարուին : Նախարարին հաշուով, 20 — 30.000 հոգի պիտի տեղաւորուին մինչեւ տարեվերջ : Կառավարութիւնը կը յուսայ մնաց – եալը տեղաւորել 1950ի առաջին վեցամսեայն : Որեւէ սահմանափակում պիտի չընլայ ներգաղթի համար, բայց նախընտրութիւն պիտի տրուի չնարար տարրերուն :

Ազգաժողովին հրէական պատուիրակութիւնը մերժելով հանդերձ հաշտարար յանձնախումբին ծրագիրը, պիտի չանայ եղք մը դնել, Երուսաղէմի միայն հին քաղաքամասը կամ սրբավայրերը միջազգայնացնելու համար : Այս առթիւ իրենց յոյսը դրած են Ցորդանանի կառավարութեան վրայ, որ աւելի հաշտարար կ'երեւայ քան արաբական միւս պետութիւնները :

Ազգաժողովի յանձնախումբին ծրագիրը այնքան յուզում պատճառած է որ, Իսրայէլի բոլոր քաղաքական հոսանքները, նոյնիսկ համայնավարները ճակատ կը յարդարեն : Կ'ըսուի թէ Մոսկուա հակառակ է միջազգայնացման : Կարգ մը հոսանքներ կը սպասնան վերսկսիլ ահաբեկչական գործունէութիւնը :

★ Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ Իսրայէլի խորհրդարանին «Ազատութիւն » կուսակցութիւնը ժողով մը գումարելով Դեկտեմբեր Սրբոյ Հիւրանոցին մէջ, հրաւիրեց կառավարութիւնը դադրեցնել ամէն բանակցութիւն Երուսաղէմի մասին, Իսրայէլի մայրաքաղաք հռչակել զայն, եւ չընդունիլ որեւէ օտար յանձնախումբ կամ պատուիրակ : Եակով Մերիամոր, «Իրկուն Զվայ» դաւադրական կազմակերպութեան նախկին հրամանատարը, զգաստարձեց թէ «տասնեակ հազարաւոր հրեայ երիտասարդներ ի հարկին պիտի կռուին որեւէ մի – Ցազգային կարդադարքի դէմ» :

Հիւլէական ռումբ ունեցող Ռուսերը

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՎԻՇԻՆՍՔԻԻ ՑԱՐՁԱԿՈՂԱԿԱՆ ՁԱՒՐ

Նախագահ Թրումըն հետեւեալ պաշտօնական յայտարարութիւնն ըրաւ.—

« Կը կարծեմ թէ ամերիկեան ժողովուրդը իրաւունք ունի Ազգային ապահովութեան վերաբերեալ միջոցներով տեղեակ դառնալու հիւլէական զէնքի ծաւալման մասին, եւ այս պատճառով կը հրապարակեմ հետեւեալ տեղեկութիւնը.

Ապացոյցն ունինք որ վերջին չաբաթներուն հիւլէական պայթում մը տեղի ունեցած է Խորհրդային Միութեան սահմաններուն մէջ : Երկար ատենէ ի վեր մարդիկ գտած էին հիւլէական ուժը, պէտք էր սպասել այդ նոր ուժին ծաւալումը ուրիչ երկիրներու մէջ :

Զորս տարի առաջ աշխարհի ուշադրութիւնը հրաւիրեցի սա իրողութեան վրայ թէ՝ զիտական կարծիքը զործնականապէս միաբան կ'երեւէր սա կէտին վրայ, այսինքն թէ՝ այդ դիւտին ծառայող տեսական էական ծանօթութիւնները արդէն լայնօրէն յայտնի են : 1945 Նոյեմբեր 15ին, իմ Անգլիոյ եւ Քանատայի վարչապետներուն հետ միասին կատարուած յայտարարութեան մէջ չեշտուած էր թէ որեւէ երկիր, զործնականին մէջ չէր կրնար հիւլէական ռումբին մենաշնորհը ունենալ :

Այս նոր եղելութիւնը , անգամ մը եւս կը չեշտէ պէտքը հիւլէական ուժին վրայ իրապէս աղդու միջազգային հակակշռի մը զոր կը պաշտպանեն իրենց ջանքերով մեր կառավարութիւնը եւ Միացեալ Ազգերու լայն մեծամասնութիւնը » :

Միւս կողմէ Հիւլէական ուժի յանձնախումբին ամերիկ. ներկայացուցիչը յայտնեց թէ հիմա իրենք այնպիսի զործիքներ դեռեզած են եւրոպական երկիրներու մէջ որ կրնան դիտնալ աշխարհի ոեւէ կողմը պատահած հիւլէական պայթում մը : Կրնայ ըլլալ որ Ցուլիսին Ռուսիոյ մէջ եղած պայթիւնները կամ փորձի համար եղած ըլլան, կամ արկածով : Ուրիչ երկիրներու չարժապիրներն ալ նոյն չրջանի հաղորդեցին երկրաչարժ մը Ասիոյ մէկ կողմը : Իրանէն հաղորդեցին թէ Իրանի արեւելեան սահմանին մօտ ուռս հողի վրայ բուռն երկրաչարժ մը պատահած է որ մասամբ փլցուցած է Մէչէտի մեծ մզկիթը : Քանի մը օր վերջ անոտաային հրդեհի մը բոցերը նըշմարուած են նոյն կողմերը :

Այս լուրը, աւելորդ է ըսել, մեծ յուզում առաջ բերաւ մանաւանդ Ամերիկայի մէջ : Դէպքը պատահած էր Ցուլիսին, բայց կառավարութիւնները զաղտնի պահած էին : Նախագահը այս պահը ընտրեց յայտնելու, որպէսզի ազդէ ծերակոյտին վրայ քուէարկելու Եւրոպայի ըլլալիք զինուորական օգնութիւնը եւ Միացեալ ազգերը պարտաւորել զբաղելու հիւլէական ուժի հակակշռին :

Կարծողներ կան որ հիւլէական ռումբերու դիւտը Ռուսիոյ մէջ, հաւասար դեռնի վրայ կը դնէ երկու հակառակորդները, որով աւելի պիտի դիւրանայ համաձայնութեան գործը :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐԵՐԷՆ ՄԷԿԸ

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ ՎԷՊԵՐԸ

« Երբ երիտասարդ էի՝ կը սիրէի «յառաջա – պահ » տարեկիցներուս քովն ի վեր քալել: Կեան– քի բեռնաւորումը դիս չդաժնեց երիտասարդու – թենէն եւ մինչեւ այսօր հաճոյք կը զգամ անոնց կողքին դանուելէ: Մենք ծերացածներս, անելիք չունինք այլեւս, թողունք որ նորերը անեն իրենց անելիքը »:

Այսպէս կը բացատրէի ինքզինքս Փօլատեանի նոր վէպին առթիւ սարքուած երեկոյին :

Բայց ներկայ խառնիճաղանճին մէջ ուր անձ– նական հաշիւներն ու կիրքերը եւ հատուածական մտազարութիւնը կռփամարտի կրկէս մըն են ը – րեր նոյնիսկ դրական քննադատութիւնը, հին դրախօսի,, ըսէք նոյնիսկ հինցա՛ծ դրախօսի բը– նազդներս կ՝արթննան, եւ կը տեսնեմ որ եթէ ա– նելիք չունիմ՝ դէթ ասելիք կրնամ ունենալ:

Փօլատեան նոր մըն է, որուն ոչ տաղանդը, ոչ պատրաստութիւնը եւ ոչ ալ չնորհը կը պակսին իրրեւ գրադէտ եւ մանաւանդ իրրեւ վիպագիր : Երեք տարուան մէջ իր տուած երկու վէպերը — Արեւելքի Տղաքը եւ Կը հրաժարիմ հայութենէ — վկայութիւն մըն են իր աշխատանքին եւ դրական նուիրումին, որչափ ալ թերութիւններ պարունա– կեն անոնք, մանաւանդ պարագրական տեսակէ – տէն :

Շահնուր՝ ոտքի ուժգին հարուածով մը բա – ցաւ դուռը Սփիւռքի վէպին, ազգային նահանջը խոր քանդակելով իր վէպին ու պատմուածքնե – րուն մէջ: Իր ձեւը նոր էր, ոգին եռուն, այնպէս որ իր ինքնատպութիւնը ազդեց, ճնշեց իրմէ վերջ եկողներուն վրայ եւ մոլորեցուց — կրնանք ըսել— զանոնք իր տաղանդին դրոշմին ենթարկելով : Այս իսկ է պատճառը որ Սփիւռքի վիպագրութեան մասին երբ խօսուի, կը յիշենք զայն, ինչպէս յիշ– ուեցաւ նաեւ Փօլատեանի երկերուն առթիւ:

Թէեւ Շահնուր տարբեր ըլլայ, Փօլատեան տարբեր: Մին՝ մրրիկ մըն է որ մէկ չունչով իր մէջ կը ծալլէ, կ՝ոլորէ, կ՝առնէ ամէն ինչ որ կայ ճամբուն վրայ, մինչ Փօլատեան, ընդհակառակն, զեփիւռի վարանումներով կը հպանցէ դէպքերն ու դէմքերը: Շահնուր փորագրիչ մըն է, Փօլատ – եան գծագրիչ :

Հիմա մտնենք իր գործերուն մէջ :

Կը հրաժարիմ հայութենէն հերոսը՝ Բաբ – կէն՝ արեւելքէն Ֆրանսա գաղթող երիտասարդ մըն է որ լուացարար մօր մը զոհողութիւններով կ՝ուսանի դեղագործութիւն: Կը պատկանի ազգա– յին կեանքով զբաղող խմբակի մը ուր կը հանդի– պի եւ կը սիրէ նաեւ աղջիկ մը՝ Սիրարփին: Բայց օր մը ընկերներուն զգուելի ընթացքէն զայրա – ցած, եւ ապա կարծելով նաեւ որ սիրոյն մէջ ալ հիասթափուած է, դարչնքով կը թողու այդ մի– ջավայրը, «կը հրաժարի հայութենէն»: Ֆրանսա– ցիի սուտ անցագիր մը ձեռք կը բերէ , կ՝ըլլայ Ժորժ Օպէր, կը մտնէ Ֆրանսական չրջանակի մէջ· կը զինուորագրուի, կը վերադառնայ, կ՝ա – մուսնանայ անձնուէր Ֆրանսուհիի մը հետ, զա– ւակ կ՝ունենայ եւ օր մըն ալ դիմադրական խըմ– բակի մը մէջ կը հանդիպի «փոքրիկ Արմէնիէնի» մը որ իր իսկ զաւակն էր եղեր· անոր հետ կը դառնայ Մարսէյլ տեսնելու եւ հաշտուելու Սի – րարփին հետ, սակայն ուշ էր, ան Հայաստան կը մեկնէր, չոգենաւին մէջն էր արդէն: Իր զա – ւակը որ իրր Ֆրանսացի չէր կրնար մեկնիլ, փակ անտուկով մը չոգենաւ պիտի հանէին, երբ զին – ուոր մը սուլիովը կ՝ուղէ ստուգել անտուկին բո– վանդակութիւնը, Բաբկէն անոր վրայ կը խոյա – նայ, կը փրփրի, լուանոտի նոպայովը կ՝իյնայ եւ երբ կ՝արթննայ ու կը տեսնէ թէ նաւը կը մեկնի, կը խելագարի երդելով՝ «Անդրանիկը քալ , իր զինուորներով » :

Կը տեսնենք որ վէպի բաւական հարուստ նիւթ մըն է եւ Փօլատեան կրցած է զայն տանիլ այնպէս որ մէկ չունչով կը կարդաս :

Հակառակ իր ոճին սահունութեան, դեղեցիկ պատկերներուն, բանաստեղծական էջերուն եւ վիպական դիւտերուն, պատմուածքը կը պարու– նակէ չատ մը կնճիռներ, անբնականութիւններ, կառուցումի սխալներ :

Նախ յառաջաբան մը կայ որ տեղին չէ· խումբ մը երիտասարդներու անյարիր վիճաբա – նութիւններն ու խօսակցութիւնները օրուան աղ – դային խնդիրներուն շուրջ: Այս 50 էջը կարծես թէ չարունակութիւնն է Արեւելքի տղաքներէն մնացած հատուածի մը: Լաւ էր զայն զանց ընել, կամ վէպին մէջ տեղ մը դնել՝ այդ պարագային հիմնապէս փոխելով սակայն պատմուածքին չէնք – քը :

Բուն վէպը կը սկսի 52րդ էջէն, որ դիրքին դպայուն մասերէն մէկն է: Մէկը (հեղինակը) կը մեկնի Մարսէյլէն աննպատակ, ջգային եւ հոգե – կան տագնապի մը մէջ դէպի Քասխ, չոգեկառ – քին մէջ զառանցելով եւ սարսափ տարածելով չուրջը: (Ինչո՞ւ): Մարդ իր մէկ օր առաջ կորու – ցած եղբայրը փնտռելու համար այդպիսի տագ – նապով մը կ՝ապրի եւ ոչ թէ տարբներէ ի վեր բաժնուած բարեկամի մը համար որու մասին ոեւէ տեղեկութիւն ալ չունի: Եթէ ունենար իսկ, իր բոլոր դիտակցութիւնովը պիտի մեկնէր՝ անոր հանդիպելու համար: Եւ ահա Քասխի ծովափը պատահմամբ կը տեսնէ իր կորուսած ընկերը, կը վազէ, կը գրկէ, կը համբուրէ զայն· մարդը կը պատասխանէ թէ դինքը չճանչնար, թող հանդիստ ձդէ դինքը: Այս կացութեան առջեւ, ոեւէ մէկը , նոյնիսկ իր ընկերը, ի՞նչ կ՝ընէ, եթէ ոչ թողուլ հեռանալ եւ լուիկ հետապնդել: Բայց ոչ , մեր ճամբորդը կը յարձակի անոր վրայ, անոր կոկոր– դէն կը բռնէ եւ խեղդելու կ՝ելլէ, մարդը գետին կը տապալի, կը մարի, իսկ խեղդուողին կինը փո– խանակ օգնութիւն աղաղակելու՝ արտասուելով կը խնդրէ որ հանդիստ թողու ամուսինը: Ոչ մի– այն այս, այլ բարեկամական խօսակցութիւն մը կը սկսի մէջերնին, եւ կինը գիշերը իրենց պան – դոկը կը հրաւիրէ զայն···· (տե՛ս վիպասանի ան – կատութիւն) :

Գրականապէս յաջող՝ վիպականօրէն վիժած մաս մըն է այս :

Աւելին կայ: Բարկէն նոյն պահուն իսկ կը թողու Քասխը եւ կը մեկնի իր բնակավայրը՝ Սէն Ֆլուր: Իսկ հետազօտիչը կը փութայ հոն, կը գտ– նէ դեղարանը, Տիկին Օպէր, սիրալիր ընդունե – լութիւն մը կ՝ընէ (?), վեր սենեակը կը հանէ· կը խօսին եւ նոյնիսկ կը դաւադրեն դողնալ բանա– լու համար Բարկէնի տ՛ունքան խնամով պահած մէկ սնտուկը: Եւ սակայն կը բռնուին ···: Եւ ահա Բարկէն, յեղակարծ հոգեփոխութեամբ մը, կը կանչէ հետապնդիչը, գիրկընդխառնում: Հոս կը սկսի իր կենսագրութիւնը ·— հրաժարումին պատճառներէն մինչեւ այդ օրը :

Թողունք այս դէպքերուն հակասութիւնները: Բարկէն կը խոստովանի թէ հայերէնը մոռցած է, դժուար կը գտնէր բառերը, եւ սակայն 90ամբողջ էջեր գրական դեղեցիկ լեզուով մը՝ բանաստեղ– ծական մէկանկեաններով եւ հոգեկան վերլու – ծումներով կը պատմէ ու կը պատմէ : Աւելի վի– պական ձեւ չէ : Եթէ Փօլատեան կ՝ուղէր առաջին դէմքով պատմել՝ կրնար սնտուկին մէջէն գտնել Բարկէնի կտակին հետ իր կենսագրութիւնն ալ , ինչ որ աւելի բնական ու ճիշդ կ՝ըլլար: Վիպումի խաղեր փորձած է, առաջին մասը չէզոք դէմքով, երկրորդը՝ հերոսին բերնով, իսկ վերջին մասը իր բերնովը: Եթէ սակայն համապատասխան ոճեր գործածուէին: Այլապէս ձախող է :

Հրաժարողին դարձը շատ հոգեբանական դր – ուագներով է պատրաստուած: Պատերազմի դաշ– տին վրայ մահամերձ հայ զինուորի մը աղաչան– քին՝ հայերէնով պատասխանելը եւ անոր փափա– քին վրայ հայերէն երգեր երգելը: Դիմադրական ջոկատին մէջ, գերի բերուելով զնդակահարուե – լու դատապարտուած հայ գերիներու հետ չփու– մը եւ իր ճիւղերը՝ զանոնք փրկելու: Եւ վերջա – պէս հանդիպումը «Փըթիթ Արմէնիէն»ին, որու ընկերացաւ վտանգաւոր մահափորձի մը առթիւ և վերջապէս դիտցաւ անոր իր զաւակը ըլլալը : Նա– եւ չմոռնանք իր խոստովանութիւնը թէ գիւղին մէջ բնակող հայ ընտանիքի մը տան չուրջ կը գե– ղերէր՝ հայկական կերակուրներու բոյրէն արբե– նալու համար: Այսքան հոդ պատրաստ ըլլալով հանդերձ՝ ինչո՞ւ այն դժկամ դիմադրութիւնը եւ դրժումը իր միակ սիրած հին ընկերը ընդունելու համար: Երբ արդէն այսքան հոգեկան բեկում՝ դէպի հայութիւն նահանջ մը խրուած էր իր սիր– տը, ինչո՞ւ անդամ մը չհետաքրքրուեցաւ պատե– րազմէն առաջ կամ վերջը՝ թէ ինչ եղած էր Սի – րարփին :

Վիպական սիրուն նօթ մըն է անտուկին պատ– մութիւնը: Իր անուշիկ մօրմէն մնացած անտուկ մը (ուր կայ մօրը շալը, Նարեկ մը եւ հայերէն երգարան մը) զոր զանձի մը ազահութեամբ հետը կը պատոցնէ մինչեւ իսկ պատերազմի դաշտին վրայ :

Գեղեցիկ էջ մըն է Սիրարփիի հետ անցուցած դիշերը: Իսկ լաւագոյն դիւտը վիրաւոր վիճակի մէջ ունեցած իր տեսակ մը զառանցանք – երազն է ուր իրեն կ՝ընկերանայ տղեկ մը որ յետոյ իր նմանը պիտի դտնէր իր իսկ զաւկին՝ Փըթիթ Ար– մէնիէնին մէջ: Այս մասը սակայն այնքան երկա– րած է՝ 30 էջ, որ ձանձրացնելու աստիճան տկա– րացուցած է : Աւելի կարճ, հատու եւ իրական ե– րազի մը անցքին պէս պէտք էր ըլլար: Նաեւ քա– նի կ՝անդիտանար թէ զաւակ մը ունի, հոգեբանօ– րէն չեմ գիտեր ո՞րչափ ճիշդ կրնայ ըլլալ իր տը– ղուն դիմաստուերին հետ այդ տեսլական ուղեւո– րութիւնը :

ԳԱԿՈՒ ՏԷՐ–ՅԱԿՈՒԲԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Երկու պատմութիւն

Լաֆոնթէնի առակը գիտէք հարկաւ :

— Ո՞ր առակը, — պիտի հարցնէք իրաւամբ , քանի որ Լաֆոնթէն բազմաթիւ առակներ գրած է :

Նախ առակը պատմեմ ուրեմն, վստահելով յիշողութեանս, եզրակացութիւնը յետոյ միասին կը հանենք :

Սարսափելի տաք օր մը, — կը պատմէ Ֆը – րանսացի առակագիրը, — վեց ձիեր մեծ դժուա – րութեամբ կը փորձէին կառք մը բարձրացնել զա– ռիվերէ մը վեր: Ցանկարծ, տըզ··· ճանճ մը վը– րայ կը հասնի, ձիերուն կը մօտենայ, մէկուն պո– չին կը փակի, միւսին ականջը կը խայթէ, երրոր– դին վիզը կը կծէ, կառապանի քիթին վրայ կը թառի, կը բզզայ, կը տզզայ, հոս կը վազէ , հոն կը վազէ եւ կը կարծէ , թէ ինքն է, որ կառքը առաջ կը մղէ: Նոյնիսկ կը դժդոհի, որ մինակը կ՝աշխատի եւ ոչ մէկը կ՝օգնէ իրեն:

Վերջապէս խեղճ ձիերը, արիւն քրտինք թա– փելով, կը յաջողին քաշել տանիլ կառքը զառիվե– րէն վեր: Ճանճը ներկայ է միշտ· ձիերուն պարա– նոցին վրայ նստած՝ կը բարձրանայ ինքն ալ զա – ռիվերին դագաթը: Ապա, յաղթականի ձեւեր առ– նելով, կը սպասէ որ իր··· վարձքը չմոռնան :

— Էհ, պարոն ձիեր, — կը դոչէ մեր հերոսը, — հաճեցէք վարձատրել կրած նեղութիւններս, այնքան յողնեցայ, մինչեւ որ կառքը բերի հոս:

Դժբախտաբար առակը չըսեր, թէ ինչ պա – տասխան տուին ձիերը, թէ ճանճը ստացա՞ւ իր վարձքը եւ թէ ինչ պատահեցաւ անկէ ետք: Բայց կարեւորը այս չէ, կարեւորը ճանճին հերոսու – թիւնն է, իր կատարած հերքելիւեան աշխատանքը: Պզտի՛կ բան կը կարծէք դուք ճանճ ըլլալ եւ միս մինակ կառք մը հանել ութ հարիւր մեթր բար – ձրութեան վրայ :

Այս է ահաւասիկ ճանճին պատմութիւնը :

— Եզրակացութի՞ւնը այս պատմութեան , — պիտի ուզէք դիտնալ հարկաւ :

Այո, եզրակացութիւնը աւելի այժմէական է եւ աւելի հետաքրքրական, քան բուն պատմու – թիւնը :

Մեր հայրերը ըրին չըրին Հայաստան մը ըս– տեղծեցին, արիւն քրտինք թափեցին, չարչար – ուեցան, տառապեցան, բայց վերջապէս կրցան կառքը բարձրացնել զառիվերէն վեր: Մեր ռամ– կավարները, որոնք ճանճին դերը կատարեցին այս ամբողջ «պատմութեան» մէջ, հաստատապէս համոզուած են այսօր, թէ Հայաստանը իրենց ձե– ռակերտն է, իրենք ստեղծած են զայն: Ասոր հա– մար ալ միշտ կը պոռան կը պոռան·

— Մեր հայրենասիրութիւնը··· մեր իրատես քաղաքականութիւնը ··· մեր արեւաչող հայրե– նիքը ···: Մենք Հայաստանի եւ հայ ժողովուր – դին հետ ենք··· մենք մեր քրտինքն ու արիւնը չսակարկեցինք··· մեր քսակները լայն բացինք··· մենք կառքը բարձրացուցինք զառիվերին դագա – թը··· մենք այսպէս եւ այսպէս ···

Ո՛հ, ի՞նչ կ՝ըսէք· այսպէս եւ այսպէ՞ս ···

Ճանճին պատմութիւնն է, որ կը կրկնուի· փոխուած են միայն ժամանակը, գործողութեան վայրը եւ գործող անձերը:

Ուրիշ պատմութիւն մը միտքս ինկաւ:

Լուսահոգի Թորգոմ եպս· եւ ուրիշ եպիսկո – պոս մը (անունը չեմ յիշեր ղժբախտաբար) իրրեւ պատուիրակ Էջմիածին կ՝երթան կաթողիկոսա – կան ընտրութեան համար: Ընտրութենէն ետք , կամ առաջ,— կարեւորը այս չէ,— եկեղեցական բարեկարգութեան չուրջ թեր ու դէմ կարծիքներ կը յայտնեն պատուիրակները: Տեսակէտ մըն ալ Թորգոմ եպս· կը յայտնէ ու կը պաշտպանէ զայն իրեն յատուկ պերճախօսութեամբ :

Եգիպտոս վերադարձին՝ մեր նախկին թեմա– կալ Առաջնորդը մանրամասն զեկուցում մը կ՝ը – նէ օրուան Ազգ· Իշխանութեանց: Ժողովական – ները ուշադրութեամբ կը լսեն տրուած զեկուցու– մը, ապա կը հարցնեն ուղեկից եպիսկոպոսին·

— Էհ··· Սրբազան, դո՞ւք ինչ ըսիք նայինք:

Սրբազանը մօրուքը կը չոյէ ու կը պատաս – խանէ եպիսկոպոսական լրջութեամբ ·

— Ես ալ «հարկաւ» ըսի:

Թորգոմ եպս· խօսեր է, կարծիք յայտներ է, տեսակէտ պաշտպաներ է, մեր Սրբազանն ալ «հարկաւ» ըսեր է: Մեծ բան ըրեր է:

Հայաստանի իշխանաւորները երէկուան , այսօրուան եւ անշուշտ նաեւ վաղուան — որո – շումներ կուտան, գործեր կը կատարեն, կար – ծիքներ կը յայտնեն· սկզբունքներ կը պաշտպա – նեն, կարգադրութիւններ կ՝ընեն, վերջապէս դէշ ադէկ բան մը կ՝ընեն: Ու երբ հարց տրուի մեր ռամկավարներուն, թէ՝

— Էհ··· «Սրբազան», դո՞ւք ինչ ըրիք ···

Մեր ռամկավար ջոջերը, մօրուքնին չոյելով եւ պազարիւնութեամբ մը, որ պազդատկութեան չատ կը նմանի, կը պատասխանեն կարճ մը·

— Մենք ալ « հարկաւ » ըսինք :

Մեծ բան ըրեր են, «հարկաւ» ըսեր են:

Ասոր համար ի՞նչ պէտք կայ վլվլուկ հանե – լու, պոռալ կանչելու, կսկորդ պատռելու: Առանց «կուսակցութիւն» կազմելու ալ կրնային «հար – կաւ» մը ըսել :

Մ. ՄՈՒՇՑԻ

ՊՈՒՏՄ ԾԻՆԱՂ

Ո՞Վ Է ՓՆՏՌՈՂԸ ...

Գիտէինք հայի սովը: Մխի, իւղի, կարագի սով ալ տեսանք: Գրեցինք տէրտէրի սովի մասին: Փառք Ս. Հոգիին, ժողովականի, միութեան, բարոյականի, Հայաստանասէրի սով չունինք: Ոչ ալ կռնակէն զարնողներու սով :

Առատ է նախանձորդներու թիւը :

Հիմա, վարժապետի սովէ կը տառապի եղեր Հայոց ազգը: Հայ պատանիին գլխուն մէջ, Ա. Բ. Գ. տեղաւորելիք մարդ կը փնտռուի :

Ո՞վ է փնտռողը: Լրագիրները:

Անշուշտ, յօդուածագիրներուն հայերէն սորվեցնելու : կարդ մը խմբագիրներն ալ հայերէն հայհոյութիւն ուսուցանելու, եւ կարդացածը՝ խեղաթիւրելու արհեստին վարժեցնելու համար...

Եւ ուսուցիչ չեն պտներ եւ ոչ իսկ վարժապետ :

Հայ թերթերը — ոչ հառաջդիմական — Ամերիկաներէն մինչեւ Պարսկաստան ուսուցիչ կը փնտռեն :

— Տիկին կայծիկ վարժապետ կը փնտռէք եղեր, դո՞ք:

— Մեղայ, ո՞վ բաւ: Վարժապետը ինչ ու ի ընենք: Մեր տղաքը լիսէ կ'երթան:

— Հայերէն սորվեցնելու համար :

— Ամա՛ն, հոգս է հատեր: Տղաքը այնքան գաս ունին որ, չեն հասնիր: Հայերէնը ինչ ու ի ընեն: Ֆրանսերէնը, անգլերէնը ինչերուն չի բաւեր ...

★

— Սանկ, չէնք – չնորհք վարժապետ մը կը ճանչնա՞ս, մեր տղոցը համար: Շատ սուղ բան չըլլայ :

— Կեցցես Պ. Մինաս, գիտէի որ լաւ Հայ ես, Զաւակներդ կ'ուզես Հայ մեծցնել ...

— Աղբեր չան սխալ չհասկցուինք: Ես սպանելոլճայի վարժապետ կը փնտռեմ, Արժանթին երթալու ծրագիր մը ունիմ ...

★

— Պ. Ներսէս, չնորհքով ուսուցիչ մը կայ, մարդը նեղն է, սանկ համեստ ապրուստի մը պէտք ունի: Դուն երեք զաւակ ունիս ,չե՞ս կրնար սա մարդուն օգտակար ըլլալ: Շաբաթը քանի մը անգամ դաս թող տայ տղոցդ :

— Գլխուս վրայ: Արդէն ես ալ միտք ունէի վարժապետ մը ճարելու: Կարո՞ղ մարդ է :

— Հիանալի աշխարհաբար գիտէ, նոյնիսկ դրաբար :

— Հէ՞, ես անգլերէնի պէտք ունիմ: Ամերիկա երթալ մտադրած եմ ...

★

— Բարեւ ձեզ տիկիններ, Հայ էք կարծեմ :

— Հապա Ֆրանսե՞զ կարծեցիր մեզի : Ան – չուչա Հայ ենք: Տես հայերէն կը խորթթենք :

— Ձեր տղաքն ալ հայերէն դիտե՞ն: Կը խօսի՞ն:

— Իմինս հայերէն կը հասկնայ, ամմա չի խօսիր: Ֆրանսերէն կը պատասխանէ :

— Իմինս ալ հայերէն դպրոց դնաց բան չսորվեցաւ: Վարժուհին Ֆրանսերէն չի խօսիր բնաւէն տուն եկաւ :

— Մերիններուն համար վարժապետ մը դտնանք, տղոց խենդ ու մենդ բաներ սորվեցնել սկսաւ, չարաթը քանի մը օր ալ ճաշի կը մնար , ճամբու դրինք :

— Միւսիւ, ինծի նայէ, հայերէն կ'ըսէք կ'երթաք, ինչի՞ս պէտք կուգայ: Հոս Ֆրանսա է, Ֆրանսերէնի պէտք կայ դրամ շահելու համար : Տղաքը արդէն շատ կը յոգնին կոր դպրոցին մէջ:

— Հայաստանի ճամբան ազատ բացուի նէ մենք հոն պիտի երթանք, տղաքը հոն կը սորվին հայերէն լեզուն, հոս թող ուրիշ լեզուներ սորվին... :

— Հայերէն, հայերէն կ'ըսէք կ'երթաք, միւսիւ: Պօղոս փաչան հայերէ՞ն գիտէր : Աչցած օր ճեններալ մը տեսայ, Հայ է եղեր, բառ մը հայերէն չի դիտեր եղեր: Անոնք Հայ չե՞ն :

— Հապա, հայ ուսուցիչները ինչ ընեն, անօթի՞ կենան: Ձեր տղաքը օտարանո՞ն: Թուրքին հայկին իւղ կը քսէք դուք տիկիններ :

— Վա՛յ գլխուդ, թող ատ վարժապետները գործի մը տէր ըլլան: Կօչկակարութիւն թող սորվին: Վարժապետութիւնն ալ դո՞րծ է էի: Ծոյլ մարդիկը վարժապետ կամ տէրտէր կ'ըլլան: Թուրքը ուղածը թող ըսէ, ալ անկէ վախցողը ո՞վ ...

— Միւսիւ, ես տղաքս ղրկել կ'ուզեմ ամմա, մեր թաղին դպրոցը Դաշնակիներուն է եղեր :Մենք «Հայաստանցի» ենք: Ամուսինս անոնց գործին մէջն է ...

★

Ուրեմն , ո՞վ է հայերէնի ուսուցիչ փնտռողը որ իրար կ'անցնինք :

Մէկ միջոց՝ հայերէն լեզուն սորվեցնելու :

Հայերէնը վերածել հեղուկ նիւթի մը եւ նեբարկել գայն նորածին Հայերուն:

Այս կերպով կ'աղատինք վարժապետի եւ դպրոցի տաղտուկէն ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՀԱՑՈՒ ՄԸ ԾՐԱԳԻՐԸ ԵՓՐԱՏԻ ԵՒ ՏԻԳՐԻՍԻ ՋՈՒՐԵՐՈՒՆ ՄԱՍԻՆ

Լէյք Սաքսէսէն կը հեռագրեն 24 Օգոստոս Թուականով .—

Պ. Վահէ Սեւեան, Իրաքի պետական ոռոգման սպասարկութեանց ընդհ. տնօրէնն, երէկ Մակի մէկ համագումարին ծրագիր մը ներկայացուց Եփրատի եւ Տիգրիսի Ջուրերուն օգտագործման մասին :

Ծրագրի գործադրութեան համար անհրաժեշտ է, չորս պետութիւններ — Թուրքիա, Սուրիա, Իրաք եւ Իրան — միացնեն իրենց ճիդերը:

Գործը գլուխ հանելու համար, ըսաւ Պ. Սեւեան, պէտք է որ մոռնան իրենց քաղաքական սահմանները եւ այս գետին ընդհանուր հովիտը նկատեն իբր սահման չունեցող բնական շրջան մը:

Ծրագրի գործադրութեան պարագային , Թուրքիա պիտի ստանայ ելեկտրականութիւն, որուն պահանջը մեծապէս կը զգայ ան:

Սուրիա պիտի ստանայ անհրաժեշտ ջուրը հողագործութեան համար: Իրաք եւ Իրան զերծ պիտի ըլլային յորդումներէ՝ անտեսելով միլիոնաւոր ոսկիներ, զորս կը ծախսեն ամէն տարի այս չարիքը դիմագրաւելու համար :

Շնորհիւ ծրագրով նախատեսուած ելեկտրական ուժին, 4 երկիրներն ալ ի վիճակի պիտի ըլլան աւելի մեծ քանակութեամբ նաւթ արտածել :

Եւ վերջապէս, հովիտի չահագործման պատասխանատուները, կարելի պիտի ըլլայ ոռոգել տարածութիւններ, որոնք անապատ են այժմ եւ որոնք կրնան 8 միլիոն թոն ցորեն արտադրել :

Բազմաթիւ մասնագէտներ մեծ ոգեւորութեամբ ընդունեցին Պ. Սեւեանի ծրագիրը :

ԵՐԱԽԱՆԵՐԸ

— Վինքան քովիկս է ուրբաթէն ասդին, մայրը գիւղ գնաց ամառուայ համար սենեակ մը ճարելու: Օ պօյ, ինչե՞ր չըսինք իրարու, չէնք չնորհք կռուեցանք : « Մէյ մըն ալ տունդ պիտի չգամ , դուն իմ տունս պիտի չգաս» : Ինչե՛ր, ինչեր , վերջն ալ եկաւ համբուրեց զիս եւ պայման դրաւ որ իրմէ զատ ուրիշը չսիրեմ , ոչ Աննան եւ ոչ ալ Դանիէլը :

« Ի՜հ քիչ մը Վարդանը կրնաս սիրել , ըսաւ , ան պէյպի է, միւսներուն կը դարցնենք վիզը եւ կը նետենք ծով »!!:

Ի դուր բացատրեցի իրեն թէ, սոսկալի բան մըն էր իր ըսածը, թէ Աննան եւ Դանիէլը իր դարմիկներն էին, իրեն պէս փոքրիկներ եւ կը սիրէին զինքը, ու ես ալ կը սիրէի զիրենք: Ան յամառօրէն կրկնեց, «ոչ, կը կտրենք իրենց վիզը եւ կը նետենք ծով»:

Այսպէս կը դրէ ինծի ան որ խենդի պէս կը սիրէ իր թոռնիկները առանց բացատրութեան եւ դիտեմ թէ ի՞նչ պէտք է զգացած ըլլայ այս խոհակցութենէն:

Եւ սակայն չատ լուրջ կ'առնեմ այս բոլորը եւ կը մտածեմ: Այ՞ս է միթէ որ բնութիւնը կ'արտայայտէ այս անմեղ վեցամեայ երախային բերնով: Եւ ի՞նչ է մարդոց իտէալը: Հասնի՞լ Աստուածութեան զոր կ'ըսեն թէ՝ «սէր» է, թէ մարդկային կատարելութեան:

Ո՞ւրկէ կ'առնէ այս փոքրիկը նման զգացում մը, որո՞ւ գաղափարն է որ կ'արտայայտէ: Տան մէջ բոլորը՝ մժեղր մեռցնել չուզող մարդիկ են: Կը զա՞յ լիովին թէ ի՞նչ կ'ըսէ, ի՞նչ կ'ուզէ ,ի՞նչ կ'ընէ: Անտարակոյս ոչ: Չիդիտեր դեռ թէ ի՞նչ է վիշտ եւ տառապանք: Ի՞նչպէս կը պոկուի վիզը եւ ծով կը նետուի, ի՞նչ է քոյրն ու եղբայրը ...:

Երբ գիտնայ, արդէն մկրտուած կ'ըլլայ իբր մարդ, եւ դուէթը պատրաստ կը յարճակի իր վրայ, վանելու որեւէ օտար զգացում: Ուրեմն դուէթը մի՞կն է մարդկային՝ որ կը զարգանայ տարիքին հետ մանուկին մէջ իր կրթութեան հետ համաքայլ : Կայ դեռ փոխադարձ պաշտպանութեան տրամաբանութիւնը աշխարհիկ :

Արդեօք այսպէ՞ս կարելի է բացատրել սա հազարաւոր անմեղ երախաներ, ծերեր եւ կիներ յօշոտող հրէշային բազմութեանց ոճիրները, թէեւ բոլորն ալ հարազատ արարածներն ըլլան Աստուծոյ:

Ի՞նչպէս կրնան հաւատացնել դեռ թէ «սէր» է Աստուած, մինչ կը տեսնենք թէ չարժուած է ան, կեանք, մահ եւ փոփոխութիւն ու յարատեւ փոխանցում:

Գազապլանճա Ա. Ց. ԱԲԻԿԵԱՆ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱԻ

(ԳԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՍ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

ԺԵ.

ԾՈՒՂԱԿԻՆ ՄԷՋ

Ամէն անգամ որ ծերունի Վահրամը կը զգուշացնէր վնասէ Սարդիսէն, պատանի Գագիկը ուսերը թօթուելով կ'ըսէր ինքնավստահութեամբ: «Ոչ, ես անկէ չեմ վախնար »:

Բայց Վահրամ չէր յուսահատած դեռ, յոյս ունէր որ այսպէս թէ այնպէս պիտի կրնայ աղդել Գագիկի վրայ եւ խորտակել Վեստ Սարգիսի լրբած բոլոր ծուղակները: Սակայն մինչ այդ, յուներական զօրքերը կրկին մօտեցան Անիի, խնամակալին զրդումով, իսկ միւս կողմէ ալ Դուինի Ասպետաւար Ամիրապետը առաջ քշեց իր զունդերը Հայոց մայրաքաղաքին վրայ,Գագիկ թագաւորը մնաց երկու սուրի մէջ. ի՞նչ պիտի ընէր իր բուռ մը քաջերով երկու ահեղ բանակներու դէմ. չուարած մնացած էր. բայց չուտով ազատեցաւ նաեւ այդ նեղ դրութենէն :

Գագիկ ամասպարեց ընծաները ղրկել Դուինի Ասպետաւար ամիրապետին եւ հաշտութիւն խնդրել: Ամիրապետը զիջեցաւ Գագիկի եւ իր զունդերը ետ քաշեց .այն ատեն Գագիկ իր բոլոր ուժով յարձակեցաւ Ցունաց զօրապետներուն վրայ, որոնք Ասիա եւ Նիկողոս զօրապետներուն հրամանատարութեամբ, արդէն պաշարած էին Անին: Այնպիսի ջարդ մը տուաւ Ցոյներուն, որ սարսափահար փախան անոնք եւ երկու տարի չբունակ դադրեցան Անիի մասին մտածելէ :

Այնուհետեւ երբ Գագիկ հաստատապէս իմացաւ որ այս խլրտումները կ'ըլլային Վեստ Սարգիսի դրդումով եւ ան չէր դադրեր իր դէմ դործելէ, բորբոքեցաւ իր վէհ հոգին ու քանի մըհետեւորդներու հետ անսպասելի կերպով ներս մտաւ Սուրմառուի բերդաքաղաքին, եւ դռռաց Վեստ Սարգիսի երեսին .

— Իշխան, մինչեւ ե՞րբ պիտի քալես դուն այս վատ ու զաղրելի ճամբէն :

Վեստ Սարգիս կրկին նեղն ինկաւ. զգաց որ յաղթուած է եւ անկարող դիմադրելու, հակառակելու Հայոց թագաւորին. ուստի՝ աւելի լաւ համարեց դիմել խորամանկութեան եւ ներում խնդրել պատանի թագաւորէն. արտասուաթոր աչքերով ծունկի եկաւ անոր առջեւ եւ ըսաւ .

— Թագաւոր, արդար եմ ես :

— Ոչ, այլեւս չես կրնար խաբել զիս, պատասխանեց Գագիկ :

— Ներէ, ինծի տէր, ըսաւ Վեստ Սարգիս այնպիսի խղճալի ձայնով մը որ ներկայ եղողները մարմնէն տեսակ մը սարսուռ անցաւ :

Գագիկ նայեցաւ իր ոտքերուն տակ սողացող իշխանին եւ խղճահարեցաւ անոր վրայ. արդէն պատրաստ էր ներելու, երբ իր եւ Վեստ Սարգիսի ակնարկները իրարու հանդիպեցան :

Գագիկ սարսռաց. Վեստ Սարգիսի աչքերուն մէջ այնպիսի կրակ մը կար որ պատանիին մարմինը ցնցում մը կրեց. առելութեան այդ կրակը կարծես դեհենէն կուգար :

Եւ իրօք այդպէս էր:

Վեստ Սարգիս արտաքինով խղճալի, ողորմելի արարած մը կը ցուցնէր ինքզինք. իրմէ հըզօրին ոտքերն ինկած, աղերսագին թողութիւն կը խնդրէր. իսկ ներքուստ առելութեան հուրը կը բորբոքէր իր հոգիին մէջ, այնպէս որ եթէ կարող ըլլար, կը խմէր պատանի Գագիկին արիւնն իսկ:

— Ներէ ինծի, թագաւոր, ես մեղաւոր չեմ կրկնեց ան եւ աչքերէն հոսեցան արցունքի զառն կաթիլներ :

Ի՞նչ արտասուքներ էին ատոնք, ղջումի՞ թէ կատաղի ու անզօր վրէժխնդրութեան, ինք միայն հասկցաւ ատիկա. միայն թէ Գագիկ չխաբուեցաւ այս անգամ եւ հրամայեց բռնել Վեստ Սարգիսն ու տանիլ բանտարկել գայն Անիի մէջ. յետոյ առնելով անոր ձեռքէն բոլոր բերդերը, ինքն ալ վերադարձաւ Անի :

Բայց Վեստ Սարգիս երկար չմնաց բանտին մէջ. կրկին սկսաւ իր ճարպիկ լեզուն բանեցնել , որովհետեւ հասկցաւ որ պիտի չկրնար զինու զօրութեամբ ընկճել Գագիկը, ուստի հարկ էր ուրիշ ճար մը գտնել ու գտաւ նաեւ այդ ճարը, որ սոսկալի աղէտութիւն ունեցաւ թէ Գագիկի եւ թէ Հայաստանի վիճակին վրայ :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՇՃԱՆԱՍ.Ց

★ *Նախագահին յայտարարութիւնը առաւօտուն տեղի ունեցած էր, այնպէս որ ժողովը՝ կէս օրէ վերջը չատ հետաքրքրութեամբ կը սպասէր խորհրդային պատուիրակ Վիշինսքիի ճառին։ Վիշինսքի սեւէ պատասխան չտուաւ այդ մասին եղած հարցումներու։*

Ռուս պատուիրակը խօսեցաւ իր սովորական եղանակով, կրկնելով միշտ իր անցեալ ճառերու բանաձեւերը, միակ նորութիւնն այն էր որ, ճառին վերջը առաջարկեց Ամերիկա, Անգլիա, Ֆրանսա, Չինաստան եւ Խորհրդային Միութիւնը իրենք իրենց միջեւ խաղաղութեան դաշինք մը կնքել։ Ասկից զատ պահանջեց ժողովին արգիլել հիւլէական եւայլ խմբական քանդումի զէնքերը՝ առանց ակնարկելու Թրումընի յայտնութեան։ Վիշինսքի բուռն յարձակումներ գործեց առեւմտեան պետութեանց դէմ ամբաստանելովզանոնք որ յարձակողական պատերազմ կը պատրաստեն։ Մարշըլի ծրագիրը, Ատլանտեանի դաշինքը, Պալքաններու եւ Ռորէայի մէջ քննիչ յանձնաժողով – ները դատապարտելի գտաւ եւ ըսաւ որ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան մէջ յառաջդիմու – թիւն կարելի չէ ցորչափ միացեալ ազգերը չյարձակին դաշնակցային պայմանագիրը։

Վիշինսքի ամբաստանեց Ամերիկան որ կը պատրաստէ Եւրոպայի տնտեսական կործանումը՝ ի նպաստ ամերիկեան դրամատիրութեան ու արեւմտեան նոյնիսկ Ամերիկայի տնտեսական մթին կացութեան դիմաց պարզեց սովետական դրախտին մէջ կատարուած յառաջդիմութիւնները։ Չմոռցաւ յիշել որ արեւմտեան երկիրներու պատերազմական պատրաստութեան դէմ Խորհ։ Միութիւնը ամէն առթիւ ցոյց տուած է խաղաղասիրական տրամադրութիւններ, Սթալինի յայտարարութիւններով եւ ուրիշ եղանակներով։

Վիշինսքի ի վերջոյ կոչ ուղղեց ժողովին որ միջոցներ ձեռք առնէ խաղաղութիւնը ամրապընդելու եւ պատերազմի վախերը սահմանափակելու համար։

★ *Ֆրանսական պատուիրակ Պ. Շուման խօսեցաւ Վիշինսքիէն առաջ ընդհանուր տեսութիւն մը ըրաւ, առանց մանրամասնութեանց մէջ մտնելու բոլոր խնդիրներուն մէջ, զգալի ընելով սակայն իր տեսակէտները։ Մասնաւորապէս պաշտպանեց Ատլանտեանի դաշինքը եւ Արեւմտեան Գերմանիոյ կազմութիւնը իբր Եւրոպայի ինք – նապաշտպանութեան միակ միջոցը։ Ֆրանսայի նախարարին կարծիքն այն է որ Ռուսերու կողմէ հիւլէական ռումբին դիւտը պիտի չնչէ թերեւս կարգ մը ենթադրութիւններ եւ պայծառացնել կացութիւնը։*

★ *Թրումընի յայտարարութեան վրայ ամերիկեան զինուորական իշխանութիւնները որոշեցին Միացեալ Նահանգներու օդային պաշտպանութիւնը զօրացնել եւ արագացնել զանազան օդանաւերու չինութիւնը։*

★ *Ամերիկեան ծերակոյտը վաւերացուց ու – րիշ երկիրներու ըլալիք զինուորական օգնութեան ծրագիրը, որուն համաձայն 1 միլիառ 814 միլիոն տոլար կը յատկացուի։ Այս դումարը պիտի բաժնուի սապէս։— 1 միլիառ Եւրոպայի, 211.370.000 Յունաստանի եւ Թուրքիոյ, 27.640.000 Իրանի, Ռորէայի եւ Փիլիպեաններու, 75 միլիոն Չինաստանի։*

ՍԻՒՏԼԹԸ ԵՒ ԱՒՍՏՐԻԱՆ ԿՈՒԶԵՆ

Պոննի դերմանական նոր խորհրդարանին վերջին նիստը աղմկալից եղաւ։ Նախ երեսփոխան մը պահանջեց որ հին Գերմանիոյ դրօշը ընդունին եւ նորը ծաղրեց։ Նախագահը զայն կարգի հրաւիրեց։ Համայնավար երեսփոխաններու պետը երբ կ'արդարացնէր Գերմանիոյ արդի սահմանները Օտէր–Նիսէ գիծին վրայ, յանկարծ սրահ խուժեցին վերադարձած երկու դերիներ, պատառաստուն հանդերձեղէններով եւ ուղեցին բանախօսին վիզը ոլորել։ Բարեպանները փութալով զանոնք դսպեցին եւ դուրս հանեցին։ Պավերիոյ երեսփոխաններէն մէկն ալ, աջակողմի ծափերուն մէջ, յայտնեց թէ պէտք չէ մոռնալ որ Սիւտէթները գերմանական հող են։ Ցետոյ աջակողմեան երեսփոխան մըն ալ քննադատեց կառավարութիւնը թէ ոեւէ ակնարկութիւն չըրաւ Աւստրիոյ մասին որ գերման երկիր մըն է։

ՀԱՑՐԱՊԵՏԵԱՆԻ ՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

Հինդշաբթի գիշեր Սալ Վակրամ սովորական – նէն աւելի բազմութիւն հաւաքուած էր, որու ե – րեք քառորդը Հայերն էին, որոնք եկած էին քաջալերել եւ ծափահարել իրենց հայրենակից ցարդ անպարտելի Հայրապետեանը որ պիտի մրցէր վերտնպաւոր հակառակորդի մը՝ Ֆորանթէնի հետ։

Ֆրանսերէն թերթերը դովեստներով խօսած էին հայ կռիւմարտիկին վրայ եւ բոլորն ալ կը յուսային որ Հայրապետեան իր իրական արժանիքներով յաղթական դուրս պիտի գայ։

Բայց արդիւնքը հակառակը եղաւ։

Սկզբնաւորութեան հայ կռիւմարտիկը իր

ՕՓԵՐԵԹԱՑԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՊՕՄՈՆԻ ՄԻՋ

Մարսիլհայ Ա. Թատերախումբը ղեկավարութեամբ դերասան ԹՐԱՒՕՇԻ, մասնակցութեամբ Մարսէյլի սիրուած երգչուհիներու, Օր. ԱՆԺԻԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ, Տիկին ՍԻՒԶԱՆԻ, Օր. Փ. ՄԱՐՏԻԿԵԱՆԻ։ Նաեւ Պ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱ – ՆԻ —ԹՐԱՒՕՇԻ—, ջութակահարները Ս. ԶԻՕՐԿԱՁԵԱՆԻ եւ Կ. ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ։

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 9ին Պօմոնի սինէմային մէջ։

ՊԱՂՏԱՏԻ ԱՂՋԻԿԸ

Բազմաթիւ երգերով։ Մուտք 50 ֆր.էն սկսեալ։

ԾԱՆՕԹ.— Այս ներկայացումը մօտ ապագային պիտի տրուի Փարիզ, Լիոն, Վալանս եւ այլուր։

ԶԱՐՍԱՆՃԱՒՔՅԻՆԵՐՈՒՆ

Պ. Տիգրան Զիթճեան (Զարսանճաքի Ձմայլէ պիւղէն) որ վերջերս Շիքակոյէն եկած է Լիոն։ կը փափաքի յարաբերութեան մէջ մտնել Լիոնի, Մարսէյլի եւ շրջակայքի իր բոլոր հայրենակից – ներուն եւ ծանօթներուն հետ։ Իր մնայուն հասցէն է Լիոնի մէջ Պ. Զիթճեան, Տիկին Գասպար – եանի տունը 38 rue Bugeaud, Մարսէյլի մէջ Ցովհաննէս Տէօքմէճեանի մօտ, 21 Bld. Beaumont։

ՈՒՐՖԱՑԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 34ՐԴ. ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

2 Հոկտեմբեր, կիրակի երեկոյեան ժամը 9ին, Սալ Ժէօկրաֆիի մէջ, 184 Bld. St. Germain, կազ – մակերպուած Ուրֆայի Հայր. Միութեան կողմէ։

Կը նախագահէ Պ. ՑԱԿՈԲ ՀԻՍԱՑԵԱՆ

Կը խօսին Պ. Պ. ԱՐՇԱԿ ՁՕՊԱՆԵԱՆ, ՄԵՍ – ՐՈՊ ԴՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ, եւն։ Երգ՝ Տիկ. Լիւսի Էմ – բիեան, Օր. Ասաղիկ Քէօսէեան, արտասանու – թիւն՝ Պ. Պ. Շահան Սարեան, Ա. Գմբէթեան։

Մասնակցութեամբ բոլոր քաղաքական կու – սակցութեանց եւ Հայ կամաւորներու եւ Մար – տիկներու միութեան։ Մուտքը ազատ է

Վիլլնի կապոյտ Խաչի դպրոցներու վերաբացումը հոկտ. 3ին երեկոյեան իրիկուն ժամը 7ին Օհանեանեան ակումբին մէջ։ Երեքշաբթի 4 հոկտեմբեր էնթրէդէն Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ ժամը 7ին։

Սէվրանի կապոյտ Խաչի դպրոցին 5րդ տարուան դասընթացքը կը վերսկսի հոկտեմբերի ա – ոաջին հինգշաբթի օրը, վաստակաւոր ուսուց – չուհի Տիկին Զիլինկիրեանի ղեկավարութեամբ։ Կը հրաւիրենք Սէվրանի, Օլնէի, Պլան Մէնիլի եւ Լիվրի կարկանի հասարակութիւնը արձանա – գրել իրենց զաւակները Պալիկ Պալիկեանի հաստատած դպրոցին մէջ, կիրակի ժամը 10—12։

արագ չարժումներով եւ ճիշդ հարուածներով կռտերու առաւելութիւն ունեցաւ հակառակորդին վրայ, որ սակայն հինգերորդ շրջանին յարձակողականի անցաւ չոր հարուածներով յուզեցնելով զայն եւ ապա աջ էրոշէ մը տուաւ անոր երեսին։ Հայրապետեան յօնքէն վիրաւորուեցաւ, իսկաւ չուանին վրայ արիւնը կը հոսէր երեսէն, եւ չկրցաւ ելլել։ Վեցերորդ շրջանին արդէն պարտուած էր։

Ֆրանսերէն թերթերը համակրանքով կը խօսին Հայրապետեանի մասին ցաւելով իր պարտութեանը համար։

Ահաւասիկ երկու հակառակորդները.—

Քօթանքէն, 24 տարեկան, հասակ 1.82, 77 քիլօ, կօշկակար, Ֆրանսայի նախկին չամպիոն զոր Ալժէի մէջ կորնցուց։ Ցաղթած է Տանըմարքայի չամպիոնին, իտալացի Մէլոյի եւ ուրիշ – ներու։

Հայրապետեան, 22 տարեկան, հասակ 1.78, 78 քիլօ, օդանաւային առաղձագործ, Ֆրանսայի զինուորական չամպիոն, երկու անգամ չամպիոն Իւ սը Ֆրանսի, միակ Ֆրանսային որ յաղթական եղաւ 1947ին Պերլինի միջազգային մրցումներուն մէջ։ 14 նախընթաց յաղթանակներ ունի։

★ *Մրցումին ներկայ մը կը պնդատի թէ Հայերը չա տաղմուկ հանեցին սկիզբները, ինչ որ սխորքով չէ։ աւելի լաւ է որ խանդավառութիւնը իրական յաղթանակէն վերջ տեղի ունենայ, որպէսզի իբր ազմկարարներ չնկատուին Հայերը Ֆրանսացիներուն կողմէ։*

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Dameame – (13e)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Ց. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս կիրակի, ժամը 3ին, հաւաքուիլ ընկեր Ունանեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրա – կարգ։

ՄԱՐՍԷՑԻ Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ – ները։—

ՋԱՒԱՐԵԱՆ ենթակոմիտէն այս երեքշաբթի 27 Սեպտ. երեկոյեան ժամը 8ին։

ԻՇԽԱՆ խումբը չորեքշաբթի 28 Սեպտ. երեկոյեան ժամը 8ին։

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ կիրակի 2 Հոկտ. կէսօրէ վերչ ժամը 3ին։

ՔԵՌԻ խումբ կիրակի 2 Հոկտ. առաւօտեան ժամը 10ին։

Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչները։

Ց. ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի Société Savantes, Salle E. ժամը 3ին։ Բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Կարեւոր օրակարգ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— 19 Նոյեմբեր, չաբաթ երեկոյ, դրաւուած օր է, կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ։ Կը խնդրուի Լիոնի Միութիւններէն եւ կազմակերպութիւններէն նկատի առնել։

Պ. ՁՕՊԱՆԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հայ գրականութեան նուիրուած դասախոսութիւնները զոր Պ. Զօպանեան՝ Բարեգործական հիմնադիր հանդուցեալ Պօղոս Նուպար փաշայի կարգադրութեամբ տարիներէ ի վեր կը կատարէ պարբերաբար, պիտի վերսկսին յառաջիկայ Հոկտեմբեր 1 չաբաթ օրը, ժամը 5ին, եւ պիտի շարունակուին տասնեւհինգ օրն անգամ մը Սիթէ Իւնիվէրսիթէրի Հայ Ուսանողական Տան մէջ, 57 Պուլվար Ժուրտան։ Ցառաջիկայ տարեշրջանի իր դասախօսութեանց նիւթը պիտի ըլլայ « Հայ բանաստեղծութիւնը միջնադարեան աշխարհաբարով » ։ Պուլվար Ժուրտանի հայկական տան մէջ բնակող հայ ուսանողներուն հետ, գաղութին բոլոր դրասէր Հայերը կրնան այդ դասախօսութեանց ներկայ գտնուիլ։

ԾԱԽՕՒ Է

Հայաշատ թաղի մը մէջ, սափրիչի մը խանութ կը ծախուի, արանց եւ կանանց եւ Parfumerie/ի իրաւունքով։ Ցարմարութիւններ ունի նաեւ ուրիշ գործերու համար։ Դիմել Սասունի, 14 rue Augustin Thierry, Paris (19)։

ԾԱԽՕՒ Է

Անկախ աթելիէ մը, 2 սենեակ, խոհանոց, ջուր, կաղ, էլեկտրականութիւն (force)։ Դիմել երկուշաբթի, 26 Սեպտ.էն սկսեալամէն օր։ Milgram, 211 rue de Belleville, մէթրօ Place des Fêtes։

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ԿԸ ԲԱՑՕՒԻ...

Պ. ՄԱՐԳԱՐ ՑԱԿՈԲԵԱՆ

կը յայտարարէ իր արհեստակիցներուն, որ 15 Հոկտեմբերին պիտի բացուի կաշիի եւ մորթի (փօսըրի) մեծ վաճառատուն մը

143, Bld. DIDEROT, Métro : Nation

Այս թուականէն սկսեալ անոնք հոն պիտի գտնեն դիւրամատչելի դիներով կօշիկի վերաբերեալ ամէն տեսակի ապրանքներ)։

(CUIRS et PEAUX)

H. PASDERMADJIANի HISTOIRE DE L'ARMENIE

Depuis les Origines jusqu'au Traité de Lausanne

Լիակառոյց ՀԱՑՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, չուրջ 500 էջ։ Գին 1000 ֆրանք ։ Առաքման ծախքով 1100։

Դիմել Հրատարակչին, Librairie Orientale H. Samuelian, 51 rue Monsieur le Prince, Paris (6)։ Chèque Postal Paris 1278-35։

Հրանտ – Մամուէլ գրասեան մէջ պիտի գտնէք ամէն տեսակ հայերէն եւ ֆրանսերէն գրքեր։

ՅԱՌԱՋԸ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր. , Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գինը 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mardi 27 Septembre 1949 երեքշաբթի 27 ՍԵՊՏ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5959–Նոր շրջան թիւ 1370

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԹՕՍԻՔԸ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԸ

Նախագահ Թրումընի դղրդագին յայտնութիւնը թէ բոլշեւիկները այ հիւլէական ռումբ չինած են՝ բոլորովին մոռցնել տուաւ օրուան հրատապ խնդիրները — դրամներու արժեզրկումն ու այդ առթիւ ամբողջ աշխարհի մէջ առաջ եկած իրարանցումը, Գերմանիոյ նոր խորհրդարանին բացման առթիւ արտասանուած ազատական ճառերը, Պուտափէշթի չինծու դատավարութեան ղղերդական վճիռը, եւայլն :

Հիւլէական ռումբը չորս տարիէ ի վեր դա – մոկլեան սուրի մը պէս կախուած է ամբողջ մարդկութեան գլխուն վերեւ :

Պատերազմի օրերուն, Գերմանիոյ վարիչները չարունակ կը սպառնային Դաշնակիցներուն՝ զաղանի նոր զէնքերով, որոնք ամբողջութեամբ պիտի կործանէին Անգլիան՝ ինչպէս կարթագինէն եւ վերջնական յաղթանակը պիտի ապահովէին ի նպաստ իրենց :

V1ն ու V2ը առաջիններն էին այդ զաղտնի զէնքերուն, որոնք կարեւոր վնասներ հասցնելով հանդերձ Անգլիոյ մայրաքաղաքին՝ չկրցան վճռել պատերազմի ելքը: Գերման բանակները թէ արեւելեան եւ թէ արեւմտեան ճակատներուն վրայ տեղի տուին աւելի գերակշիռ ուժերու եւ աւելի կատարելագործուած զէնքերու առջեւ :

Ճաշորդ զաղտնի զէնքը թերեւս հիւլէական ռումբը պիտի ըլլար, սակայն Հիթլերի եւ կէս – պէլսի պատասխանատուները երբեք չհրաման – նացան : Գերմանիա անձնատուր եղաւ 1945 Մայիս 8ին : Սակայն միւս ահարկու թշնամին՝ ձախոն ին չարունակէր դեռ պատերազմը եւ թուլութեան նշանները ցոյց չէր տար :

Ա՛յդ էր պատճառը, որ անգլեսաքսոն դաշնակիցները մեծ դիմումներ ըրին Եալթայի մէջ սովետական միութեան, ձախոնի դէմ պատերազմի մղելով զայն :

Շատ չանցած ձախոն անձնատուր պիտի ըլ – լար ոչ թէ ռազմաճակատի վրայ կրած պարտու – թեան մը հետեւանքով, այլ չնորհիւ հիւլէական ռումբին, որ բոլորովին անծանօթ զարհուրելի զէնք մըն էր :

Ամերիկացիք , որ տարիներէ ի վեր կ'աշխատէին հիւլէական ռումբի չինութեան, 1945 Ցուլիս 16ին Նոր Մեքսիկայի անապատին մէջ առա – ջին յաջող փորձ մը ըրին : Երեք չաբաթ վերջ, Օգոստոս 6ին Հիրոշիմայի, Օգոստոս 8ին ալ Նա – կազաքիի վրայ հիւլէական ռումբեր նետելով, ծունկի բերին յոխորտ ձախոնը :

Այդ թուականէն ի վեր բոլոր մեծ պետու – թիւնները ալ լուրջ աշխատանքի լծուած են եւ միլիոններ կը ծախսեն՝ հիւլէական ուժի զաղտ – նիքներուն թափանցելու եւ մէկը միւսէն եւս չմնալու համար : Ամէնքն ալ կ'ուզեն քիչ ճիգով չատ մարդ սպաննելու միջոցը գտնել :

Դիւրին չէ սակայն հիւլէական ուժ ձեռք բե – րել : Ուրանիում պարունակող հանքերը քիչ են աշ – խարհի վրայ : Քանատային եւ պելժիական Քոն – կոյէն վերջ, կը թուի թէ Ռուսիոյ անսահման տարածութիւններուն վրայ եւս գտնուած են ա – նոնք :

Սովետական պիտնականները — որոնց մէջ Հայեր ալ կան — տարիներէ ի վեր կ'աշխատին հիւլէական ուժի վրայ, օգտուելով նաեւ գերման պիտնականներու փորձերէն :

Ամերիկեան թերթ մը գրեց նոյնիսկ թէ Հա – յաստանի մէջ, Սեւանայ լիճին կողմերը մասնա – ւոր տեղեր յատկացուած են պիտնականներու փորձերուն :

Այժմ, ինչպէս կ'երեւայ նախագահ Թրումը – նի պաշտօնական յայտարարութենէն, Մոսկուան տիրացած է հիւլէական ռումբի զաղտնիքին եւ այս տարուան յուլիս 14ին առաջին փորձ մըն ալ կատարած :

Շնորհիւ նոր զործիքներու, Ամերիկացիք խա – փին տեղեկացած են սովետական առաջին հիւ – լէական ռումբի պայթումին եւ չարաթ մը չանցած նախագահը զաղտնի ժողովի հրաւիրած է զին – ուորական զերագոյն մարմինն ու պատասխանա – տու նախարարները :

Այդ ժողովէն վերջ է, որ Ցուլիս 27ին «Մի – ացեալ Սպայակոյտի պետերը» օդանաւով Եւրո – պա եկան եւ ստիպողաբար տեսակցութիւններ ու – նեցան Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ զին – ուորական պատասխանատու անձնաւորութեանց հետ :

Հիմա է միայն, որ կը հասկցուի թէ ինչու տեղի ունեցան այդ խօսակցութիւնները :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՊԱՀ ՓԱՌՔԻ ՕՐԵՐԸ

Պատմութիւնը չի չեղիր իր ընթացքէն ինչ ալ ըլլայ Օրուան քաղաքականութեան ընթացիկ և – լեւէյները :

Օդանաւ, հրասայլ կամ թնդանօթ որքան ալ նուէր ղրկուին աչքէն ու ձախէն չեն կրնար ջար – դարարին ճակատէն ջնջել այն խարանը զոր մեր անմեղ զոհերը զարկին իրենց արիւնով :

Եւ արիւնի տեսակ չէր որ պակսեցաւ հայ ժո – ղովուրդին : Միլիոն մը զոհերէն վերջ եղան հե – րոսներ ալ որ զովացուցին Հայոց խանձած սիր – տը :

Ահա Ուրֆան :

Ափ մը Ուրֆացիներ չեն մոռնար Սեպտեմ – բերեան հերոսամարտին յիշատակը : Ինչ ցնցող, անհաւատալի մանրամասնութիւններ կը լսես վե – րապրողներու բերնէն :

Այն օրերուն մանուկ կամ պատանի, 30 տա – րիէ աւելի է որ կը վերապրին այդ իրապէս հերո – սական կռիւներու յիշատակով, հպարտութեամբ ու փառքով կ'ուռչին իրենց կուրծքերը : Ու կ'անի – ծեն զերմանական թնդանօթը որ վերջ դրաւ իրենց դիւցազնամարտին, խլելով այնքան թանկագին զոհեր :

— Օ՛հ, տակաւին քանի տարի այս տխուր յի – շատակի ծօները : Տակաւին քանի՞ տարի հերոսա – մարտերու տարեդարձները...» կը լսես երբեմն նոյնիսկ հայրենասէր բերաններէ :

Կարելի՞ է կորել ժողովուրդ մը իր անցեա – լէն : Իր զարհուրելի տառապանքներէն կամ փառ – քերէն :

ՍՕՍԻ

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ զղրեվանքին միաբաններէն Գնել վարդապետ դատուած է հինգ եպիսկոպոս – ներու կողմէ, որոնք զատապարտելի դատած են իր վարքուբարքը : Վերջնական վճիռը ձգուած է Կի – լիկիոյ կաթողիկոսին, ինչպէս կը զրեն տեղական թերթերը : Նոյն աղբիւրին համաձայն, Դամաս – կոսի եկեղեցիին մէջ Գարեգին կաթողիկոսի մէկ չորաբերականը կարդացուած է, որ երրորդ ան – գամ կաթող փոխանորդ կը նշանակէր Պաղտատի սիրահոչակ առաջնորդը, Ռուբէն եպիսկ., հա – կառակ ժողովուրդի բուռն բողոքներուն : Դամաս – կոսի թեմը ճարահատ կ'ուզէ միանալ Հալէպի թեմին :

ՑՈՒՆԱՀԱՅ ԾԱՆՕԹ ԵՐԳՈՒհի Օր. Մաւի Աչբեան, քոյրը ողբացեալ Բժ. Ցովհ. Աչբեանի (զոհ եղբայրասպանութեան), Մարսէյլ հասած ըլլալով, կը պատրաստուի երգահանդէս մը տա – լու, ինչպէս կը տեղեկանանք մասնաւոր նամա – կ մը :

RUE D'ARMÉNIE անուն փողոց մը բացուած է Քազապլանքայի մէջ (Մարոք), թելադրութեամբ պ. Գրիգոր Ցարութիւնեանի, որ ժամանակին իր մկ հողը տրամադրած էր քաղաքապետութեան :

ՉԻՆԱՍՏԱՆի համայնավար կառավարութեան մայրաքաղաքը պիտի ըլլայ Փէքինը : Պիտի ըն – դունին նաեւ արեւմտեան օրագրյցը :

ԳԻՇԵՐԱՑԻՆ յարձակումներու մէջ նշանաւոր ուժը չարագործներ ձերբակալուեցան Մոնմար – թրի մէջ, որոնք բոլորն ալ անչափահասներ են : Եւ սակայն հակառակ ոստիկանական խստու – թեան, Փարիզի փողոցներուն մէջ յարձակումները կը չարունակուին : Երեք գողեր երբ կ'ուզէին բա – նի մտնել տունը փոստարանի մը, սակայն ան յա – ջողեցաւ կրակել եւ ծանրապէս վիրաւորել անոնց – մէ մէկը, մինչ միւսները կը փախչէին :

Հիւլէական ռումբը

ՌՈՒՍԵՐԸ 1947ԷՆ Ի ՎԵՐ ՈՒՆԻՆ

ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔի ՄԷՋ

Նախագահ Թրումընի զգայացունց յայտնու – թեան յաջորդ օրը, Մոսկուայի Րատիօն հաղորդեց Թաս գործակալութեան հետեւեալ զեկոյցը , ո – րով կը յայտարարէ թէ Խորհրդային Միութիւնը հիւլէական գաղտնիքը գտած էր 1947ին եւ անկէ ի վեր ունի այդ զէնքը :—

Նախագահ Թրումըն ուրբաթ օր յայտարարու – թիւն մը ըրաւ Խորհրդային Միութեան մէջ՝ իբր թէ տեղի ունեցած հիւլէական պայթումներու մասին եւ այս լուրը համաչխարհային մամուլին մէջ լայն արձագանգ գտաւ : Նոյնիսկ յայտա – ր ա ր ու թիւնները ըրին նաեւ անգլիական եւ քանա – տական կառավարութիւնները՝ մտահոգութեան մատնելով հանրային շրջանակները :

Այս մասին Թաս գործակալութիւնը արտօն – ած է ընել հետեւեալ յայտարարութիւնը :

Ցայտնի է թէ Խորհրդային Միութեան մէջ մեծ կարեւորութիւն ունեցող չինարարական աշ – խատանքներ կը կատարուին — ջրաէլեկտրական կայաններ, հանքեր, ջրանցքներ, ճամբաներ եւն. որոնց պատճառով պայթումներ տեղի կ'ունենան : Այսպիսի պայթումներ կը կատարուին եւ պիտի կատարուին երկրին զանազան մասերուն մէջ : Հա – ւանաբար այդ պայթումները ուշադրութիւնը գը – րաւած են կարգ մը ազգերու :

Գալով հիւլէական ուժի արտադրութեան , անհրաժեշտ է յիշել որ, 1947 Նոյեմբեր 6ին, այն առենի արտաքին նախարար Պ. Մոլոթով՝ հիւ – լէական ռումբի «զաղտնիք»ին առթիւ յայտարա – ր ած էր թէ «երկար առենէ ի վեր այդ զաղտնիքը դադարած չունի » :

Այս յայտարարութիւնը կ'ապացուցանէր թէ Խորհրդային Միութիւնը արդէն զտած էր հիւ – լէական ուժի զաղտնիքը եւ թէ այդ զէնքն ունէր՝ արդէն : Եւ սակայն, Միացեալ Նահանգներու զի – տական շրջանակները այս յայտարարութիւնը խաղ մը (պլըֆ) նկատեցին, հաշուելով որ Ռու – սերը 1952էն առաջ չեն կրնար տիրանալ այդ զէն – քին : Կը սխալէին, որովհետեւ Սովետները 1947ին զտած էին զաղտնիքը :

Այս առթիւ արտասահմանի կարգ մը չրջա – նակներու մէջ առաջ եկած մտահոգութիւնը բո – լորովին անհիմն է :

Պէտք կայ աւելցնելու որ, սովետական կա – ռավարութիւնը թէեւ ունի հիւլէական զէնքը, բայց պիտի չարունակէ իր հին դիրքը այդ զէնքը առանց պայմանի արգիլելու մասին : Եւ խորհր – դային կառավարութիւնը պատրաստած է ծրա – ի մը՝ զործադրելու համար հիւլէական զէնքի չինութիւնը արգիլելու վերաբերեալ որոշումները :

★ *Ամերիկեան թերթ մը կը պնդէ որ մարա – ջախտ Սթալին անձամբ ներկայ եղած է հիւլէա – կան ռումբի վերջին պայթումին : Ուրիշ թերթ մըն ալ կ'ըսէ թէ Ռուսերը չատ լաւ պատրաս – տուած ըլլալու են եւ կրնան տարին առնուազն 50 ռումբ պատրաստել, ինչ որ բաւական է 40 մի – լիոն բնակիչ պարունակող ամերիկեան 50 քաղաք կործանելու :*

★ *Թէ ինչո՞ւ նախագահ Թրումըն աճապա – րեց Միացեալ Ազգերու նիստէն առաջ կատարել իր յայտնութիւնը : Ահա պատճառները. նախ՝ վախցաւ որ Վիչինսքի ինք պիտի յայտնէր այդ զաղտնիքը, երկրորդ՝ Եւրոպայի ըլլալիք զինուա – րական օգնութեան ծրագիրը որ ծերակոյտէն ան – ցած էր՝ չուտով անցընելու համար երեսփ. ժո – ղովէն ուր առարկութիւններ կային. երրորդ՝ որ – պէսզի եւրոպական երկիրները մղէ զինուորական աւելի սեղմ պատրաստութեան մը :*

★ *Ամերիկեան թերթերը էջեր կը նուիրեն այս եղելութեան հանդարտեցնելու համար հանրային կարծիքը որ մեծապէս ազդուած է : Ցուլիսէն ի վեր երբ լսուեցան պայթիւնները, Թրումըն իր մօտ կանչեց զինուորական մեծերը եւ զաղտնի ժողովներով կացութիւնը ճշդեցին : Պաշտօնական չրջանակները ծածկաբար զործեցին սպառազի – նումները աւելցնելու համար : Կարծողներ կան որ, Ռուսերը եթէ իրապէս հիւլէական ռումբն ալ չունին, սքանչելի առիթ մը ունեցան սպառնալի – քի եւ պրոպականտի : Հիմա կը սպասուի ռուս պատուիրակին ելոյթներուն, որով ան պիտի ըսէ թէ «դուք մեզ մեծժեցիք երբ կ'առաջարկէինք ջնջել հիւլէական ռումբը, հիմա զայն մենք ալ ու – նինք, ջնջենք երկուքս ալ» : Եւ որովհետեւ Սմե – րիկա չպիտի հաւատայ Ռուսերուն, պիտի առա – ջարկէ միջազգային հակակչիռ դնել անոնց պատ – բաստութեան վրայ, ինչ որ Սովետներուն քարո – զել պիտի տայ թէ՝ Ամերիկան է պատերազմ ու – զողը :*

★ *Ամերիկայի զինուորական չրջանակներուն հաշիւին համաձայն, Ռուսիա այժմ ի վիճակի է Միացեալ Նահանգներէն աւելի թիւով օդանաւեր չինելու :*

★ *Կը կարծուի թէ Ամերիկա հիւլէական զաղտնիքը պիտի տայ նաեւ Քանատայի եւ Անգ – լիոյ, իսկ երկրին մէջ հակահամայնավար հալա –*

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐԵՐԷՆ ՄԷԿԸ

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ ՎԷՊԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Կը հրաժարիմէն վերջն էր որ կարդացի Փօ – լատեանի առաջին վէպը՝ Արեւելքի տղաքը, որու մէջ ալ հանդիպեցայ անբնական եւ չինծու դերը – ուաշներու զոր կը սիրէ՝ իր պատմուածքը եղե – րական եւ խռովիչ դարձնելու համար: Հին խօսք է. ճշմարիտը ճշմարտանման չէ յաճախ, ինչպէս ամէն ճշմարտանման ճիշդ չէ: Վէպը սակայն պէտք է ճշմարտանման ըլլայ իր արժէքն ու վար– կը պահելու համար, նոյնիսկ ոստիկանական եւ ապաղայական պատմուածքներու մէջ :

Այսպէս, Արեւելքի Տղաներէն Երուանդ դի– չերային զբօսարանի մը անկիւնը կը հանդիպի հասարակաց աղջկան մը՝ Մարիի, որուն սենեակը կ'երթայ դիչերելու, բայց աղջկան մերկութենէն ահարեփած կամ ամչցած՝ կը հեռանայ: Յաջորդ օրը կը վերադառնէ զայն եւ կը բարեկամանան: Աղջիկը կը հետապնդուի նաեւ Երուանդի ցոփակե– աց մէկ ընկերէն՝ Սուրէնէն: Վերջապէս հայ տղաքը Ֆրանսուհին կը մացնեն հայկական շրջա– նակի մէջ, հայկական հանդէսներու կը տանին, իրենց մէկ ընկերոջ տունը ճաշի կը հրաւիրեն եւ ամէնէն վերջը, լուսանկարի մը չնորհիւ, որուն նմանը ինքն ալ ունէր, աղջիկը կը զոնուի որ, Հայ է եւ քոյրը այդ տղաքներէն մէկուն: Բայց խղճա– հարելով թէ ինք արդէն անպատիւ աղջիկ մըն է, անձնասպան կ'ըլլայ իր հայրապէրէն ժառանգած հարստութիւնը թողլով եղբօրը :

Ահա ակնառու անբնականութիւնը: Քապարէ– ներու մէջ եւ անկողիններու վրայ իր կեանքը չա– հող աղջիկ մը՝ թերթերուն մէջ նօտարի մը կող– մէ եղած հրաւէրին ի՞նչպէս չի պատասխաներ՝ երբ դիտէ թէ նման հրաւէրներ չահեկան են: Եւ երբ կը հասկնայ թէ Հայ է ու եղբայր մը ունի, այն առեն միայն կ'երթայ ժառանգութիւնը վե – տռել :

Երկրորդ՝ այդ կուսակցական տղաքը երբ դուրս կ'ելլեն սրահէ մը ուր իրենց պաշտելի կուռքը բեմին վրայ կաթուածահար կ'ըլլայ, կա– տարեալ անտարբերութեամբ , սրճարան կ'երթան չատախօսելու աղջկան հետ, ուր նախանձոտիբա– հար Երուանդի առջեւ աղջիկը կը յայտնէ թէ « Սուրէնին հետ պառկիլ, իսկ քու հետդ ամուս – նանալ կ'ուզեմ»: Երուանդ կը չարունակէ սիրել եւ հետապնդել այս ըսող աղջիկը: Այդպիսի իրի– կուն մը փցուն վէճերու պահ չէր, տղաքը սրտա– բեկ պիտի հետեւէին Մեծ Հիւանդին, եւ իրենց տունները պիտի դառնային առտուն կանուխ նոր լուրեր ստանալու անձկութեամբ :

Աղջիկ մը որ փողոցի քուրջ մը, պոռնիկ մը ըլլալը կը յայտարարէ, իր այդ վիճակին բերու – մով քիչ մը կարծրացած զգացումներ կ'ունենայ , չուզեր առնել ժառանգութիւն մը եւ կը չարու – նակէ իր արհեստը, աղջիկ մը որ կը նախընտրէ պառկիլ այսինչին հետ, ընկերը ըլլալ այսինչին, չի կրնար մինչեւ անձնասպանութեան երթալ՝ մա– նաւանդ սիրասուն եւ վեհոգի եղբայր մը դանելէն վերջը :

Այս վէպը ի՞նչ աղուոր եւ ճշմարտանման պի– տի ըլլար, եթէ Մարի նօտարին թուղթերն ու ժա– ռանգութիւնը ժամանակին ստանալով, ինչ որ բնական էր, հայկական ծագումը հասկնար, եւ առանց զայն յայտնելու, զգացական մղումով , Հայերու մօտենար, պատահէր նոյն տղոց եւ երբ նախկին կամաւորին տունը տեսնէր որ իր եղբօրը ներկայութեանը կը դանուէր, «եղբա՛յրս» գոչե– լով վիզը իյնար Մարտիրոսին, եւ տակը գրուէր՝ «վերջ»: Պայման չէ որ վէպ մը ոճիրով, անձնաս– պանութեամբ կամ խելագարութեամբ աւարտի :

Բայց Փօլատեան կը սիրէ տրամաթիքը , կը սիրէ ու կը չինէ, յարմարի կամ ոչ :

Այս կարդէն է կը հրաժարիմին վերջին մասին մէջ Նշանի մը անձնասպանութիւնը իր յեղափո– խական դաղափարներուն ձախողանքին համար: Աւելորդ եւ անպէտ էջ մը, արարքն ալ ժամա – վրէպ, քանի կ'անցնի 1947ին:

Նաեւ Բարկէնի լուսնոտութիւնը որ Նիւթին հետ կապ չունի, բայց դրած է իբր զարդ, իբր խռովիչ չեչտ մը, ուզած առենը զայն փրփրերախ դեհին ձգելու համար: Եւ յետոյ, լուսնոտութիւ– նը, նոյնիսկ պատճառով ժառանգական ըրած է, ինչ որ ճիշդ չէ կարծեմ :

Բաւական բզկտեցի Փօլատեանի երկերը: Ես դրական քննադատ չեմ, այդ բանին պատրաստու– թիւնը չունիմ, բայց քննադատներն ալ բժիչկնե – րուն պէս երբեմն ստամոքսին տեղ աղիքը կը կա– րեն եւ երիկամունքին տեղ փայծաղը կը դարմա– նեն: Ես խոստովանիմ ընթերցող մըն եմ միայն եւ մտածումս ըսի, եթէ դառն իսկ ըլլայ այս դե – ղաղիրը՝ բարեկամի մը համար:

Փափաքելի էր որ Փօլատեան ապաղային, իր այս գործերուն երկրորդ տպագրութեան առեն ,

Շաբաթապահները

Շաբաթապահները կը պատկանին «Գալստա– կան» (adventistes) յորջորջում ունեցող բողոքա – կանութեան: Հիմնադիրն եղաւ Ուիլեըմ Միլլըր , 1831ին: Նիւ Եորքի նահանգին, Տրեսըն փոքր քաղաքին մէջ :

Միլլըր կը հաւատար Քրիստոսի անմիջական երկրորդ գալստեան, որուն ընդհատակ պիտի չա – յորդէր Հազարամեայ կոչուած, համաչխարհային նիւթական երջանկութեան եւ խաղաղութեան շր– ջանը :

Այս երազատեսը, նախ գալստեան տարի հըր– չակեց 1843ը: Իր երազը չիրականացաւ. նշանա– կեց 1845ը, նորէն դէպքերը դինք ճիշդ չհանեցին. սակայն ոչ ինքը, ոչ իր հետեւորդները խոստովա– նեցան իրենց սխալը: Աղանդը չարունակեց սպա– սել, կը սպասէ տակաւին, «Տիրոջ գալստեան» : Ամերիկա, ամէն Ուրբաթ օր անոնք լեռները կը թափառին, նոյն սպասումին հաւատքով. բայց անվրդով, անխռով, անվհատ ետ կը դառնան ի – րենց գործերուն, դրեթէ դարձ մը վեր:

Գալստականները ժամանակի ընթացքին բաժ– նուեցան հինգ տարբեր ճիւղի .

Ա.) Գալստեան Քրիստոսի եկեղեցին:

Բ) Ցիսուսի Քրիստոսի մէջ Աստուծոյ եկե – ղեցին :

Գ.) Աստուծոյ Գալստեան եկեղեցին :

Դ.) Գալստեան եւ կեանքի միութիւն :

Ե) Եօթներորդ օրուան գալստականները կամ շաբաթապահները :

Այս վերջինը 1860ին միայն սկսաւ. բայց միշտ արտայայտեց միւսներէն աւելի եռանդուն գործունէութիւն. այնպէս որ, ինքն առանձին , ձեռք անցուց, գալստականներուն ամբողջութեան (200 կամ 300 հազար) կէս հետեւորդները :

Շաբաթապահները, միւս քոյր աղանդներու՝ պատկերամարտութեան, «կղերի հայր» մակդիրի գործածութեան եւ ընկղմումի փոխարէն սրսկու– մով մկրտութեան ընդդիմութեան վրայ աւելցու– ցին չաբաթապահութիւնը. ինչպէս նաեւ ծխախո– տի եւ ըմպելիքներու արգելքը, պատուհասն եւ եկեղեցւոյ բաժանումը եւ ընդհանրապէս ամէն կրօնական օրէնսդրութեան մերժումը: Մէկդի ձդելով միւս բոլոր կէտերը, չաբաթապահներու յատուկ չաբաթի օրէնքին դալով, տանք իրենց պատճառաբանութիւնը :

Ահա իրենց տրամաբանութիւնը .

— Հռոմի եկեղեցին կը խեղաթիւրէ երրորդ պատուիրանը, (ըստ իրենց չորրորդ) չաբաթը կիրակի օրուան փոխելով :

— Քրիստոս միշտ չաբաթը պահեց, Հրեաներ– ուն հետ :

— Ոչ ոք իրաւունք ունի Տիրոջ պահուած հանդստի եօթներորդ օրը փոխել, որ չաբաթ է եւ ոչ կիրակի :

— Շաբաթը կիրակիի փոխել գործն է «կո– րբստեան որդի»ի, « հակաքրիստոս »ի , որուն մասին կը խօսի Պօղոս Առաքեալ :

Այս քննադատութիւնը լոկ Հռոմի եկեղեցիին դէմ չէ. Օրթոտոքսները, ինչպէս բողոքականնե – րը, մեծ մասամբ նոյնը կ'ընեն սկիզբէն ի վեր : Գալստեան եկեղեցին իսկ, այս կէտին չուրջ բաժ– նուած է: Անոնցմէ աղանդ մը միայն բաժնուեցաւ

վերամչակէր զանոնք եւ տար լաւագոյն ձեւի մը տակ :

★

Ինչպէս սկիզբը ըսի, Փօլատեան գրագէտ մըն է եւ վիպասան: Սահուն, հաճելի եւ խնամուած ոճ մը ունի, թէեւ երբեմն երկարաբան՝ բայց չես դդար ընթերցումի հետաքրքրութեան մէջ: Հոգե – կան վիճակներու պատկերներն ու նկարագրու – թիւնները քերթողական դիծերով կ'ընդելուզուին: Հին ապրումներու յաճախանքն ու ցնորքները կը գործածէ տեղին եւ վարպետօրէն: Մասնաւոր հակում մը ունի բառերը արձագանգել տալու , բայց քիչ մը շատ: Իր տիպարները սակայն մա – կերեսային են, արիւն եւ դնդեր կը պակսի անոնց, որովհետեւ հասարակ, սովորական մարդոց հետ է գործը: Քանդակ չունի տակաւին: Ինծի համար իրրեւ կենդանի պատկեր, յիշողութեանս մէջ կը մնայ, ծիծաղելի է դուցէ, պանդոկապետին տի – պը, այնքան իրական :

Անվերապահ կրնանք ըսել որ Փօլատեան վի– պասանի խմոր եւ տաղանդ ունի, բայց պէտք է իր տեսողութեան սահմաններն ընդարձակէ եւ տի – պարները խորացնէ: Եւ հրաժարի այլեւս մեզի տալէ, այսպէս ըսուած, «մտաւորական» դասա – կարդէն, եւ անցնի, մանկ պարզ ժողովուրդին մէջ ուր չատ աւելի յուզիչ տրամներ կան: Սփիւռ– քը քանի մը գրոց – բրոց տղաքը չեն, Սփիւռքը, պարզ մարդոց չրջանակին մէջ, չատ աւելի եղե– րական դրուագներ եւ վէրքեր կը պարունակէ : Հոն պէտք է նայիլ :

ԳԱԿՈԲ ՏԻՐ–ԳԱԿՈԲԵԱՆ

Ֆրանսիոյ եկեղեցիները

1914էն Ի ՎԵՐ

Սթերլինի բացառիկ արժեզրկումէն վերջը, անխուսափելի էր Ֆրանկին եւ ուրիշ դրամներու անկումը:

Ինչպէս դիտել կուտայ մասնագէտ մը, աւելի քան հարիւր տարի — 1803էն մինչեւ 1914, մէկ Ֆրանքով շատ մը բաներ կը դնէին: Այսօր իր գնո– ղական կարողութիւնը գրեթէ ոչինչ է: Նոյն ժա– մանակամիջոցին, Ֆրանքը 290.3225 միլիկրամ զուտ ոսկի կը պարունակէր. այսօր տեսականօրէն վեց միլիկրամ ալ չի ներկայացներ: Առաջին մեծ պատերազմէն առաջ, ամբողջ չիսուն տարի սթեր– լինը ամբողջ աշխարհի մէջ ընդունուած էր հիմք դրամներու յարաբերական արժէքին : Լոնտոնի սակարանին մէջ սթերլինը կ'արժէր 25.10էն 25.25 Ֆրանք: Վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին սթերլինի սակը հետզհետէ բարձրանալով , դեռ վերջերս պաշտօնապէս կ'արժէր 1097 Ֆրանք, իսկ սեւ չուկային մէջ մինչեւ 1300 Ֆրանք :

Ֆրանքին դրեթէ չարունակական անկումը 1914էն ի վեր աւելի լաւ կը պարզուի, բաղդատե– լով Նիւ Եորքի սակարանի գիներուն հետ: Այդ ամբողջ ժամանակաշրջանին Մ. Նահանգներու դրամին հիմքն էր ոսկին (բացի մէկ տարիէ, 1933 ապրիլէն 1934 Յունիս), եւ տոլարին ոսկիի պարունակութիւնը փոխուեցաւ միայն մէկ ան – գամ, 1934 Յունիս 30ին:

Դրամներու հաստատուն վիճակի երկար ժա– մանակաշրջանին, մինչեւ 1914, տոլարը կ'արժէր իրը 5.15 Ֆրանք: 1919ին սակը բարձրացաւ 7.26ի (սթերլինն ալ 31.80ի) :Յաջորդ տարին սակը գրե– թէ կրկնապատկուեցաւ, բայց 1922ին իջաւ 12.33ի (սթերլինը 54.55): Յաջորդ երեք տարիներուն սկսաւ թղթադրամի ածման առաջին մեծ չրջանը Ֆրանսայի համար: Տոլորը բարձրացաւ 50 ֆը – րանքի, սթերլինը՝ 250ի :

Ընդհանուր խուճապ մը սկսած էր, այն մտա– վախութեամբ թէ Ֆրանսա դէպի անհնկութիւն կ'երթայ, ինչպէս Գերմանիան՝ երկու – երեք տա– րի առաջ: Կացութիւնը փրկեց Ռ. Փուանքառէ , որ վարչապետ եւ ելմտական նախարար էր 1927– ին: Կարգ մը ելմտական տնօրինութիւններով, ան յաջողեցաւ վերահաստատել վստահութիւնը եւ

« Եօթներորդ օրուան Գալստեան եկեղեցի» տիտ– ղոսով, տօնելու համար չաբաթը կիրակի օրուան տեղ, իբր Տիրոջ օր, ասկէ զատ կայ նաեւ Մկր– տչական եկեղեցւոյ բաժանում մը՝ « Շաբաթա – պահ» :

Շաբաթապահները բոլորովին անտեղեակ կ'ե– րեւին չաբաթը կիրակի օրուան փոխուելուն պատմութեան, երբ կ'ըսեն թէ, Ս. Պօղոս «կորըտ– եան»որդւոյն մասին խօսելով կը մտածէրչաբաթը կիրակի օրուան փոխողներուն. կը մոռնան Գործք Առաք. 20, 7ը, ուր կը պատմուի թէ Պօղոս եւ Տրովադայի քրիստոնեաները «Հացի Բեկանում»ի (Հաղորդութիւն) ժողով ըրին «Մեկչաբթի» օրը (Կիրակի) :

Մեկնաբան պատմիչները համաձայն են , հոն տեսնելու փաստ մը, թէ այն առենին արդէն ,դէթ հեթանոսութենէ եկող քրիստոնեաները կը տօնէ– լին « Տիրոջ օր »ը չաբթուան առաջին օրը եւ ոչ թէ եօթներորդը: Որով, կիրակին փոխանակած էր չաբաթը, եթէ ոչ բոլոր քրիստոնեաներուն հա – մար, դէթ անոնց համար, որոնք իրր հեթանոս , չաբաթը երբեք ճանչցած չէին:

Շաբաթապահները կ'ընդունին թէ, Հին ուխ– տի «ծիսական օրէնքները (ինչպէս, Թլփատու – թիւն, զեւտական ծառայութիւն եւն.) ընդուած են Նոր ուխտով:

Արդ, այս ինչ կամ այն ինչ օրուան, Տիրոջ պատկանիլը, ծիսական օրէնք է: Սկզբունք է որ «Տիրոջ օր» դտնուի, սակայն թէ անիկա չաբաթ ըլլայ կամ կիրակի, այս բանը եկեղեցւոյ ձեռ – նարկին, յարմարցումին ձգուած է: Եւ Հին ուխ– տին բարձումը, կը պահանջէր օրուան փոփոխու– թիւնը :

Հրեաները կը հալածէին քրիստոնեաները եւ յարմար դատեցին անոնցմէ զանազանուիլ, չա – բաթը կիրակի օրուան փոխելով :

Եկեղեցին , քրիստոսի վարդապետութեան մէջ, կը դտնէր անհրաժեչտ իշխանութիւնը, այս փոխանակութեան: Քրիստոս եկեղեցւոյ տուած էր ամէն իշխանութիւն «կապելու եւ արձակելու» նախ առանձին Պետրոսի, յետոյ հաւաքաբար Ա. – ռաքելոց , յետոյ պաշտօնապէս խոստացած էր , իր ու հոգւոյն սրբոյ ներկայութիւնը եւ ներգոր– ծութիւնը, եկեղեցւոյ մէջ, մինչեւ աչխարհի կա– տարածը :

Ուստի, եկեղեցին աստուածային իշխանու – թիւն ունէր, փոխելու չաբաթի օրէնքը:

Չէ որ քրիստոս ըսաւ. «Շաբաթը մարդուն համար է, եւ ոչ մարդը չաբաթին համար» :

ՄԱՍԻՍ

ՎՈՂՈՊՎԱԾ ՂՎՂԸ

(ԳԱՍՏՈՒՆԸ ՎԿՅ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՍ

ՆԱԽՎԱԾՈՒՄԸ

Վեպս Մարիա Հոլ Քեյնի «Փուշերի մեջ» վեպի շարունակությունն է։ Առաջին մասը տպագրվել է «Հայաստան» ամսագրի 1933 թ. համարներում։ Վերնագիրը, ինչ որ նշանակում է, թարգմանչի կամայական գործ է։ Ինքնին հասկանալի է, որ վեպի անունը պետք է ունենար Մարիա Հոլի անունը։ Ես թողնում եմ այդ անունը, որովհետև ինձ համար նշանակություն չունի։ Ինչ վերաբերում է վեպի արժանիքներին, ապա ընթերցողը կարող է ինքն իրեն դատել։ Ես միայն կարող եմ ասել, որ վեպը ինձ հետաքրքրեց, և ես ուզեցի ծանոթանալ նրա շարունակությանը։ Ես ուզում եմ հավատալ, որ ընթերցողը ևս կհետաքրքրվի։

Ս. ՏՈՒՆԻ

Ա

Ամառ էր։ Ամառվա տաք ու ծանր օրերից մեկն էր։ Ամպերը ծանր ու մռայլ կախվել էին ամբողջ քաղաքի վրա։ Ամպերի միջից ոչ մի կաթիլ անձրև չէր թափվում, բայց ամպերը այնքան ծանր էին, որ կարծես ամեն վայրկյան պիտի պայթեին։ Ամպերի միջից ոչ մի կաթիլ անձրև չէր թափվում, բայց ամպերը այնքան ծանր էին, որ կարծես ամեն վայրկյան պիտի պայթեին։

ծանքը պահուի ուժեղցնէ արգիլելու համար լրտեսութիւնը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂԱՈՎ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ Բայք եւ իր երկու ընկերները՝ Հունգարիոյ համայնավար կուսակցութեան նախկին ընդհ. քարտուղար Տոքթ. Թիլդը Զոնեի եւ անոր օգնականը Անդրաս Զալէ : Պրանքով եւ Փիւսթիւս դատապարտուեցան ցմահ բանտարկութեան, ուրիշ մը 9 տարի բանտարկութեան : Իսկ զոր. Փալֆի եւ գնդապետ Քոռոնոի յանձնուեցան պինուորականատեանին : Բայք յայտնեցեր՝ «կ'ընդունիմ վճիռը զոր արդար կը գտնեմ եւ ոչ վերաքննութիւն եւ ոչ ալ նախագահին շնորհը կը խնդրեմ» : Իսկ միւս դատապարտեալները ընդունեցին վերաքննութիւնն ու շնորհը :

★ Մարաջախտ Թիթօ անձամբ ծանուցագիրը մը յանձնեց Պելկրատի Հունգար դեսպանին, զոր – զոքելով տրուած վճիռին դէմ, «խեղկատակու – թիւն» անուանելով դատավարութիւնը եւ «հրէ – չային գրգռութիւն» գրացի երկրի մը դէմ : Ամ – բաստանեալները իրենց սորված դասերը կրկնե – ցին՝ մեղադրելու համար Եուկոսլաւիան մեայն :

ԶԵՆՈՍՍԼՈՎԱՔԻԱՑԻՆ վաճառած 1500 Գեր – մաններ Քէօլնի մէջ ժողով մը գումարելով պա – հանջեցին որ Սիւտէթներու հողամասը վերադարձուի իր հին բնիկներուն՝ Գերմանացիներուն, եւ այս մասին գիրեր ուղղեցին արեւմտեան երեք պետութեանց եւ գերման նոր կառավարութեան :

ԶՈՐՍ ԱՐՏԱՔԻՆ նախարարները անպաչոն նիստ մը պիտի կազմեն խօսելու համար Աւբս – տրիոյ դաշնագրին մասին, որովհետեւ օգնական – ներու յանձնաժողովը համաձայնութեան չէ կըր – ցած գալ :

ԻՒՆԷՍՔՈՑի ժողովին մէջ չեխ պատուիրակ – ները պահանջեցին որ Իւնէսքոյի գործունէութիւ – նը Գերմանիոյ մէջ տարածելու խնդիրը վերնայ օրակարգէն : Ժողովը մերժած ըլլալով չեխ, հուն – գար եւ լեհ պատուիրակները ժողովէն հեռացան :

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ համար ժողովուրդէն քուէ հաւաքելու նպատակով համայնավարները ցոյցեր կը սարքէին փողոցէ փողոց զորս կառավարու – թիւնը արգիլած էր : Ներքին նախարարը սպառ – նաց պաշտօնանկ ընել այս քաղաքապետները որ թոյլ կուտան այդ ցոյցերը : Քրիստոնեայ աշխա – տաւորներու դաշնակցութիւնը հրաւիրեց իր ան – դամները չմասնակցիլ, քանի որ Սէ Ժէ Թէին սարքածն է համայնավարներուն հետ : Փարիզի եւ շրջակայքին մէջ ոստիկանութիւնը գրաւեց բոլոր քուէատուփերը եւ այս առթիւ մանր մունր միջա – դէպեր եւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան : Մարսէյլի մէջ 40 քուէատուփ գրաւուեցաւ եւ հա – մայնավարները ցրուեցան առանց միջադէպի :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ երկու չոգենաւ կուգան Ֆրան – սա հրասայլ եւ ռազմանիւթ բեռցած :

ՁՕՐ. ՏԸ ԿՈՂ Պոռտոյի մէջ կիրակի առաւ. 10.000 հոգիի ներկայութեան բացումը կատարեց Պիր – Հաքէմ հրապարակին : Այս ցոյցին չմաս – նակցեցան ընկերվարականներն ու համայնավար – ները որոնք կէսօրէ վերջ հակացոյց մը սարքեցին նոյն հրապարակին վրայ : Ձօրավարը ճառ մը խո – սելով յայտնեց թէ Ալժիրեանի դաշինքը իր զօ – րութիւնը կը կորսնցնէ՝ եթէ երկու կողմն ալ ու – նենան հիւլէական ռումբը : Ամէն կողմ խառնակ է, պատերազմի վտանգը մեր գլխուն վրայ է, Ֆրանսայի կ'իյնայ հսկել արթուն, քանի որ ԵՒ – րոպայի ապահովութիւնը մեղի կ'իյնայ :

ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ օդանաւ մըն ալ կորսուեցաւ Ափրիկէի մէջ, ուր կային չորս Ֆրանսացի սպա – ներ :

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ դեռ կը չարունակէ իր խորհրդակցութիւնները Ֆրանքին անկումին հե – տեւանքով դիներու սղութեան եւ օրավարձերու յաւելման խնդիրներով : Վերջնական որոշումը այս շաբթու պիտի տայ :

★ Մինչ այս մինչ այն անդրանտլանտեան չոգենաւային եւ օդանաւային ընկերութիւնները աւելցուցին Ամերիկայի ճամբորդութեան գիները :

ՖԷՐՄԼԷԹԻՒՐ էքՒԷրի հնաբիչը տոքթ. Մար – թէն Վինթէրհալթէր որ իր ընտանիքին անդամնե – րուն կողմէ իբր յիմար դրուած էր Զուիցերիոյ մէկ դարմանատունը, պատէն ցատկելով փախած էր եւ կը կարծուէր թէ Ֆրանսա է անցած : Ճիշ – եալը որ ունի 40 միլիոն զուից. Ֆրանք հարստու – թիւն, նամակ մը գրելով յիմարանոցին տնօրէնին կ'ըսէ թէ «ազատութիւնը նախընտրած է» վախ – նալով որ Էնսխլիւնի դարմանումէն : Պատրաստ եմ, կ'աւելցնէ, ձեզի հետ վերսկսելու խօսակցիլը երկրի մը մէջ ուր թշնամիներս չկարենան ինձի հասնիլ : Պէտք է քիչ մը ինքզինքս խորհիմ եւ պահ մը հանգիստ ընեմ, հեռու անոնցմէ որ կը ցան – կան հարստութիւնս իւրացնել : Այժմ կը հաս – կցուի թէ գերման հնաբիչը Ֆրանսայէն յայտնած է անցնիլ Շուէյտ :

«ԴԱՇՆԱԿՑԱՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ԱԼՖՈՐՎԻԼի մէջ կը տօնուի Հոկտեմբեր մէկի գիշերը, մինչեւ լոյս : Կը խնդրուի չխաչաձեւել :

Մանրամասնութիւնները վաղը :

ՁԱՐՍԱՆՃԱՓՅԻՆԵՐՈՒՆ

Պ. Տիգրան Զիթճեան (Զարսանճաքի Զմայլէ պիւղէն) որ վերջերս Շիքակոյէն եկած է Լիոն : կը փափաքի յարաբերութեան մէջ մտնել Լիոնի, Մարսէյլի եւ շրջակայքի իր բոլոր հայրենակից – ներուն եւ ծանօթներուն հետ : Իր մնայուն հաս – ցէն է Լիոնի մէջ Պ. Զիթճեան, Տիկին Գասպար – եանի տունը 38 rue Bugeaud, Մարսէյլի մէջ Յով – հաննէս Տէօքմէճեանի մօտ, 21 Bld. Beaumont :

ՈՒՐՖԱՑԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 34ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

2 Հոկտեմբեր, կիրակի երեկոյեան ժամը 9ին, Սալ ժէօկրաֆիի մէջ, 184 Bld. St. Germain, կազ – մակերպուած Ուրֆայի Հայր. Միութեան կողմէ :

Կը նախագահէ Պ. ՅԱԿՈԲ ՀԻՍԱՑԵԱՆ

Կը խօսին Պ. Պ. ԱՐՇԱԿ ՁՕՊԱՆԵԱՆ, ՄԵՍ – ՐՈՊ ԴՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ, եւն : Երգ՝ Տիկ. Լիւսի Էմ – բիեան, Օր. Ասղիկ Քէօսէեան, արտասանու – թիւն՝ Պ. Պ. Շահան Սարեան, Ա. Գմբէթեան :

Մասնակցութեամբ բոլոր քաղաքական կու – սակցութեանց եւ Հայ կամաւորներու եւ Մար – տիկներու միութեան : Մուտքը ազատ է

Վիչիի կապոյտ Խաչի դպրոցներու վերաբա – ցումը հոկտ. 3ին երկուշաբթի իրիկուն ժամը 7ին Օհանջանեան ակումբին մէջ : Երեքշաբթի 4 հոկ – տեմբեր էմբրէզէն Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ ժամը 7ին :

ՀԱՑԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Ա. Աժտէրեան կը դասաւանդէ հայերէն լեզուն, մասնաւորներու եւ խումբերու, հինգշաբթի եւ միւս օրերը ամբողջ, ինչպէս նաեւ իրիկուններ : Դիմել գրաւոր՝ A. AJDERIAN, 41 Ave. des Gobelins, Paris (13) :

ՀԱՑԵՐԷՆԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Institut Universitaire, կրթ. Բարձր հաստա – տութիւնը՝ հիմնուած 1927ին, ճանչցուած կառա – վարութեան եւ Academie de Parisի կողմէ, մե – ծապէս գնահատուած կրթ. շրջանակներէ իր հա – մալսարանական ուսուցչ. ընտրուած (ակռէժէ) կազմին համար, կը պատրաստէ ամէն ճիւղի Պա – չօի քննութիւն եւ վերաքննութիւն : Կրթ. տարե – շրջանի մէջ կ'աւանդէ լեզուներու ծրագրին յա – տուկ ամէն ճիւղ, զրական թէ գիտական, ինչպէս լեզուները՝ Ֆրանսերէնէ զատ, անգլ. գերմ. ի – տալերէն, սպաներէն :

Օգտակար ըլլալու համար հայ նոր սերուն – դին, այս տարի ձեռնարկած է հայերէնի դասա – ւանդութեան եւ կ'ուսուցուին լեզու, զրականու – թիւն, ազգ. պատմութիւն եւ Հայաստանի աշ – խարհագրութիւն, մասնագէտներու կողմէ :

Կ'ընդունուի երկսեռ աշակերտութիւն դիւ – րամատչելի պայմաններով, մասնաւորապէս ա – նոնց համար որոնք կը հետեւին բոլոր դասըն – թացքներուն : Տարէցներու համար մասնաւոր դա – սախօսութիւն լեզուի եւ ընդհ. մշակոյթի մասին : Դպրոցը կը գտնուի Սոռպոնի մօտ, Լիւքսէնպուր – կի պարտէզին ճիշդ դիմաց, օգաստն չէնքի մը մէջ :

Գաւառի հայութեան դիւրութիւն ընծայելու համար, վարչութիւնը բանակցութեան մէջ է հայ ընտանիքներու հետ որպէսզի անոնց մօտ կարելի ըլլայ տեղաւորել դաւառահայ մանուկը, ճաշելու դիւրութիւն :

Մանրամասնութիւններու համար դիմել վար – ժարանի տնօրինութեան, Պ. Ֆրէնկեան, Ինսթ – իւ Իւնիվէրսիթէ 71 Bld. St. Michel, Paris (5) :

Արձանագրութիւն ամէն օր 9—12 :

Դպրոցասէր Տիկ. վարժարան

Բ. տարեշրջանը կը սկսի յառաջիկայ 3 Հոկտ. երկուշաբթի օրը : Աշակերտուհիներու արձանա – գրութեան համար դիմել վարժարան, 1, Bd du Nord, Le Raincy, ամէն առաւօտ մինչեւ կէս օր, բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերէ :

ՎԱԼԱՆՍԻ կապոյտ Խաչի «Ա. Ահարոնեան» վարժարանի ամենօրեայ դասընթացքները կը վեր – սկսին հոկտեմբեր 3, երկուշաբթի իրիկուն :

Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան նոյն օրը, վարժարանին մէջ :

ՔՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼի Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկե – րական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ – ները .—

ՁԱՒԱՐԵԱՆ ենթակոմիտէն այս երեքշաբթի 27 Սեպտ. երեկոյեան ժամը 8ին :

ԻՇԽԱՆ խումբը չորեքշաբթի 28 Սեպտ. երեկոյ – եան ժամը 8ին :

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ կիրակի 2 Հոկտ. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին :

ՔԵՌԻ խումբ կիրակի 2 Հոկտ. առաւօտեան ժամը 10ին :

Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կո – միտէին ներկայացուցիչները :.

ՌՈՄԱՆԻ Հ. Ց. Դ. «Քեռի» խումբի դաստ – իսոական ժողովը այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, ընկեր Ցարուհի Պօյաճեանի բնակարանը : կը հրաւիրուին ենթակոմիտէի բոլոր ընկերները, Նոր Սերունդականները եւ Խաչուհիները, կը դա – սախօսէ ընկեր ՊԻԼԱԼի : Նիւթ՝ «Թրքահպ՞ը է Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը » :

ԱԼՖՈՐՎԻԼի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի ընդհ. ժողովը այս իրիկուն սովորական հաւաքատեղին : Անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՌՈՄԱՆԻ կապոյտ Խաչի դասընթացքները վերսկսան 15 Սեպտեմբերին : Հետեւիլ փափա – քողները կրնան դիմել ընկերուհի Նուրիձա Շէ – հէրլիեանին : Դպրոցի վարձու սրահ մը կը փնտռուի : Իմացնել միեւնոյն ընկերուհիին :

ՊԵԼՎԻԼԻ ՀԱՑ ԾՆՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի եկեղեցւոյ Պելվիլի դպրոցին նոր հասցէն է 279 rue Pyrénées, salle des Prevoyants, Paris (20) : Դպրոցը կը բացուի 6 Հոկտ. հինգշաբ – թի առաւօտեան ժամը 9ին, ուսուցիչ Տրդատ Նշանեան :

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ՏԻՍՔԵՐ

ԱՐԱ. ՊԱՐԹԻԵԱՆԻ հեղինակութիւններուն

Ուռնին, Մարս Ջան, Իքիւ Թէ ըլլայ, Գեղջ – կուհին (մնացեալ՝ Իրիս Պիւլպիւլեան), Իրիկուն, Ծաղկոց սարէն, Համով աղջիկ, Վրէժ, (խմբերդ Փարիզի հայկ. երգչախումբ 80 հոգի) :

Հրապարակ եւած են սահմանափակ թիւով օ – րինակներ : Դիմել հեղինակին A. BARTEVIAN, 14 rue Petit, Paris (19) : Հեռախօս Bot. 99-22 :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ .— Սոֆիաբնակ (Պուլկարիա), Տիկին Զարուհի Թօփալքալչեան, աղջիկը՝ Բա – բերդի Վաղարշակ Լուսիկանի, (1915ի տարա – գրութեան զոհերէն), կը փնտռէ իր մօտաւոր եւ հեռաւոր պարագաները, եղբայր, քոյր եւ ազգա – կան : կը կարծուի Մարսէյլ քոյր ունենալ : Տե – ղեկութիւն ունեցողներ հաճին գրել՝ Zarouhi H. Topakbachian, rue Fr. Nansen, No. 41, Sofia (Bul – garie), կամ Stépan H. Ssbentchian B. P. 850, Bey – routh (Liban) : Արտասահմանի հայ թերթերէն կը խնդրուի արտատպել :

ԳՈՐԾԱԻՈՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ոչ արհեստաւոր գործաւորը – գործաւորու – հիներ կ'ուզուին, աշխատանոցիս մէջ աշխատելու համար, ինչպէս նաեւ քօնֆէքսիոնի կարուհիներ իրենց բնակարանը աշխատելու համար : Դիմել Ց. Նիկողոսեանին, 25 Cours Richard Vitton, Lyon, Montchat :

ԿԱՐԵՒՈՐ

Կը փնտռուի Փարիզի մէջ, հայ ընտանիքի մը համար, 2 — 3 սենեակնոց յարկաբաժին մը, վար – ձու կամ ծախու : Դիմել «Ծառայ»ի խմբագրու – թեան :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

ՅԱՌԱՋԱՆՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 աճգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գինը 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mercredi 28 Septembre 1949 Չորեքշաբթի 28 ՍԵՊՏ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5960–Նոր շրջան թիւ 1371

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Հայաստան - Ամերիկա !

ՀԻԻԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ ԱՌԱՋԻՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՇՐՋԱԿԱՑԸՆ Է ԵՂԵՐ

Ֆրանսերէն « Ֆիկարօ » թերթը կը հրատա – րակէ երկար յօդուած մը, ստորագրուած Վասիլի Իվանովիչ անուն Եուկոսլաւ ճամբորդէ մը որ Ի– րանի մէջ քննութիւն մը կատարեր եւ Հայաստա– նի սահմաններուն վրայ տեղեկութիւններ հաւա – քեր է Երեւանի մօտ հաստատուած «Ամերիկրատ» քաղաքին եւ անոր 70.000 բնակիչներուն մասին : Կուտանք զայն դանելով միանգամայն որ, իր տը– ւած մանրամասնութիւններուն մէջ երեւակայու – թիւնը կրնայ իր բաժինը ունենալ :

Սովետական Հայաստանի մայրաքաղաքը Ե – րեւան դաւառական պարզ քաղաք մըն է եւ վայ– լուն վիճակ մը չունի : Քաղաքին հիւսիս . արեւել– քը դոնուող Զանգու գետին հովիտը բացառիկ ո– չինչ ունի, բացի նորաչէն այն փառաւոր կառոյ– ցիէն (օթօստրատ) որ կը հետեւի անոր ամբողջ երկայնքին : Տեղ տեղ բուսականութիւնը չատ ա– ռատ է եւ հեռուէն կը տեսնուի եղեգնուտ մը : Ասֆալտէ այս երկայն ճամբան անհամապատաս – խան կը թուի այդ միջավայրին, քանի որ ձիա – քարշ կառքեր եւ գիւղական սայլեր գ– այն կ'եր– թեւեկեն հոն եւ ոեւէ դործարան չկայ :

Երեւանէն տասը քիլոմեթր հեռու այդ կա – ռոյցին փակուած է պահականոցով մը ուր ոուս ոստիկաններ մեծ խնամքով կը քննեն ճամբորդ – ներու թուղթերը եւ կը մագնեն բեռները : Անցքը կ'արտօնուի երբ թուղթերը կանոնաւոր են : Այս քննութիւնները կը չարունակուին դանագան տե – ղեր, ճամբու ամբողջ ընթացքին : Առանք նախնա – կան քննութիւններ են : Իրական խուզարկութիւ – նը կը սկսի Աբազած լեռան եւ Քանաքեռի միջեւ ուր, ամբողջ չրջանը արգիլեալ գօտի հռչակուած է : Ոչ ոք կրնայ առանց արտօնութեան չրջագային հոն : Հսկողութիւնը հոն ոչ սովորական ոստի – կանները եւ ոչ ալ դինուորները կը կատարեն, այլ գաղտնի ոստիկանութեան (N. K. V. D.) ընտրեալ քննիչները :

Եթէ ուղեւոր մը պատահմամբ հոն հասնի եւ ըսէ թէ Երեւանի հիւսիս արեւելեան կողմը, 50 քիլոմեթրի չափ հեռու, Կիմիւշ, Ախթի, Քանա– քեռ կամ Զանկիկէ(?)գիւղերը կ'երթայ,անմիջա– պէս կը ձերբակալուի եւ պահականոց կը տարուի : Իսկ եթէ ընդդիմանայ՝ կր սպաննուի :

Բայց Կիմիւշ, Ախթի, Քանաքեռ եւ Զանկի– կէ քանի մը տարիէ ի վեր դադրած են գիւղեր ըլ– լալէ : Ցայտնի չէ թէ Քաղաքական Բիւրօն ո՞ր թուականին որոշեց այդ չրջանը վերածել հիւ – լէական մեծ կեդրոնի մը : Ամսօր այդ չորս նախ – կին գիւղերուն մէջեւ կատարուած հաստատու – թիւնները ամէնէն կարեւորներն են Խորհրդային Միութեան մէջ դտնուող նմանօրինակ հաստա – տութեանց :

Իրանի սահմանէն 300 քիլոմեթր հեռու եւ Թրքական սահմանին մօտիկը նման հաստատու – թիւն մը չատ բազմալի չերեւար : Անդադտնապա– հութիւններէ վախնալով Քաղաքական Բիւրօն, սկիզբը, արդարեւ աւելի հեռաւոր չրջաններ նը– կատի ունեցաւ, օրինակ Սիպերիոյ խորը, բայց ի վերջոյ, արհեստագիտական պատճառներով նախ– ընտրութիւնը տուաւ Հայաստանի : Որովհետեւ , չատ երկար ժամանակի կը կարօտէր Սիպերիոյ մէջ հիւլէական հաստատութիւնները էլեկտրա– կանացնելու գործը, մինչ, խորհրդային Հայաս – տանի կրնային տրամադրել Զանգուի բարձր հո – վիտին եւ Տնիէփրի ստորին հովիտին էլեկտրա – կայանները :

1946ի վերջերը, հայկական բոլոր ճարտա – րարուեստներուն տրուած էլեկտրական ուժը սահ– մանափակուեցաւ, ինչ որ մինչեւ այսօր կը չա – րունակուի, եւ կը կարծուի թէ այդ ժամանակ է որ գործել սկսան Զանգուի հովիտին հիւլէական հաստատութիւնները :

Այս կեդրոնը կոչուեցաւ Ամերիկրատ թիւ 1, իր կարեւորութեան պատճառով :

(Մնացածը վաղը)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՋՈՒՐԻՆ ՋԱՐԻՔՆ ՈՒ ԲԱՐԻՔԸ

Թուրքիոյ ողողումներուն առաջին լուրը տա– լէ վերջ, « Ճառագ » մանրամասնութիւններ ալ հաղորդած էր, չարելով վնասուած դիւղերուն եւ քաղաքներուն անունները :

Հասկցանք որ արկածեալ չրջանը Նիկոմի – դիան է այս անդամ : Մինչեւ Պոլսոյ դուռները, մինչեւ Հերէքէ , որուն մեռաքսի եւ գորդի գոր– ծարանին խնայքը են չուրերը, թերեւս պատկա – ռելով հասատատութեան բացառիկ հանդամանքէն :

Վատահ եմ որ երեսուն տարի առաջ Թուր – քիայէն սարսափով հեռացող, իր տունը տեղը, արտը եւ այդին, մեռաքսի գործարանը կամ ըն– դարձակ թթաստաններուը Թուրքին յանձնող մեր ժողովուրդը չէ մոռցած թէ իր ճակտին քրտինքը կայ այդ աւերուած ամէն մէկ թիղ հողին մէջ :

Նիկոմիդիոյ ո՞ր տունին դամ մը դամեր է Թուրքը : Անոնք չէ՞ն որ ձմեռը տաքնալու հա – մար իրարու եռեւէ վառեցին Պարտիզակի տու – ները, մէկ յարկէն միւսը իջնելով :

Զուրն ալ լրացուցեր է կէս մնացած գործը եւ Բիւթանիոյ այդ ծաղկուն, վաճառաչահ կեդրո – նէն կմախք մը պէտք է մնացած ըլլայ այժմ :

Դժուար է վերլուծել Հայուն զգացումը, երբ երկրաչարժ, ողողում , չրհեղեղ եւայլն աւերակ– ներու կը վերածեն իր երբեմնի ծննդավայրը :

Անչուչտ, իրրեւ չինարար ու աչխատասէր ժողովուրդ դառնութեամբ կը դիտէ ամէն աւե – րում : Չի սիրեր աւերուած եւ փճացած տեսնել իր քրտինքով արդիւնաւորուած այդ հողերը :

Բնական պատուհասներն ալ ի՛նչ դասեր կը պարունակեն վատուղի եւ վայրենի «յաղթական – ներու » համար :

Ի՛նչ խօսք որ ամէն բիւթանացի երեսուն տա– րի ետ կ'երթայ մտքով եւ քանի մը ժամ կ'ապրի իր տունին կարօտով : Եւ յետոյ կը ձգէ դանոնք Թուրքին, անտէր եւ աւերակ : ՍՕՍԻ

Միացեալ Ազգերու ժողովը

ՊԵՒԻՆ Կ'ԱՄԲԱՍՏԱՆԷ ՌՈՒՍԻԱՆ

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին երկրի նիստին մէջ, Անգլիոյ արտաքին նախարար Պեւին յայտարարեց որ Մեծն Բրիտանիա չընդունիր հիւ– լէական ռումբը օրէնքէ դուրս հռչակել, մինչեւ որ յարմար հակակչռի դրութիւն մը չստեղծուի : Իր կառավարութիւնը միչտ նպաստաւոր եղած է հիւլէական զէնքերը արգիլելու, բայց Խորհրդա – յին Միութիւնը միչտ արգելք եղած է, մերժելով հակակչիռը : Պ. Վիչինսքի իր ճառին մէջ նոր բան մը չըսաւ այդ ռումբերը անմիջապէս արգիլելու մասին : Պ. Վիչինսքիի ամբաստանութիւնները պատասխանատուութիւնը ձգելու համար արեւ – մտեան պետութեանց վրայ «ապուշ» են : Վերջին տարիներու համաձայնութիւնները խափանողնե – րը մենք չենք, այլ Խորհրդային Միութիւնը որ կը մերժէ ամէն ծրագիր բացի իր սեփական եւ անըն– դունելի առաջարկներէն : Անգլիա պիտի պաչտ – պանէ հիւլէական ուժի հակակչռին համար այն ծրագիրը որ արդէն ընդունուած էր 2ի դէմ 9 ձայ– նով մասնաւոր յանձնաժողովին կողմէ :

Անգլիական պատուիրակը յետոյ յիչեց սովե– տական քաղաքականութիւնը Ճունասանի, Չի – նաստանի, Եուկոսլաւիոյ, Հորվէյի, Չեխոսլո – վաքիոյ հանդէպ եւ իր ընդդիմութիւնը Մարշըլի ծրագրին : «Ա՞յս է խաղաղութիւնը» հարցուց, եւ աւելցուց .

— Արեւմտեան պետութիւնները կատարեա – պէս դիտակ են սովետական Միութեան նպատակ– ներուն՝ որ է իր գործակալներուն եւ կոմինֆոր – մին միջոցաւ խանգարել արեւմտեան պետու – թեանց տնտեսական եւ քաղաքական կազմը : Պ. Վիչինսքի չի կրնար ուրանալ որ այս է եւ այս պիտի մնայ Խորհրդային Միութեան քաղաքա – կանութիւնը : Կը սպասեն արդեօք որ այս կացու– թիւնն առջեւ հանդարտ մը նստի՞նք : Եթէ կը կար– ծէք որ այս ձեւերով կը յուսաք մեզ համոզել , կը խաբուիք :

Նոյն նիստին մէջ Եուկոսլաւ պատուիրակ Քարտէճ ռուսերէն լեզուով բուռն ճառ մը խօսե– ցաւ Խորհրդային Միութեան դէմ, պարզելով ա– նոր բոլոր խաղերն ու դրպարտութիւնները Եու – կոսլաւիոյ անկախութիւնը ընչելու եւ զայն սար– կացնելու համար : Եւ սակայն, վերջացուց Եու – կոսլաւիոյ արտաքին նախարարը, մենք պիտի չա– բունակենք քուէարկել Խորհրդային Միութեան հետ, այն չափով որ կը տեսնենք թէ Ռուսիա յա– ռաջապահն է խաղաղասէր աղդերու » :

ՊԱՐՆԱՒՈՐՄԱՆ իշխանութիւնները որոչե – ցին կրկնապատկել սուրճի բաժինը նոյեմբերէն սկսեալ, դինին վրայ հարիւրին 6 յաւելումով : Պանիրի դիներն ալ զգալի բարձրացում կրեցին : Միւս կողմէ նպարավաճառներու սէնտիքան նկա– տելով որ բաւականաչափ ապրանք կայ, որոչեց հոկտեմբեր 15էն սկսեալ առանց թիֆէի ծախել իւղը, բրինձը եւ չաքարը :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ՇՕՍՔԸ

ԲԱՐԻ՛Ք ՊԻՏԻ ԾՆԻ

Միջազգային մամուլը կը չարունակէ զբաղիլ հիւլէական ռումբի խնդրով, որ մեծ յուզում ա – ռաջ բերած է հանրային կարծիքին մէջ, ամէն կողմ :

Արեւմտեան դաչնակիցներն այ տենդոտ գոր– ծունէութեան մէջ են այժմ բացատրելու , երբ զաղտնիք չէ մնացած այլեւս :

Ամերիկացիք ցարդ խիստ զգաստահ էին, այն աստիճան որ չէին ուզեր հիւլէականի զաղտ– նիքները հաղորդել իրենց ամէնէն մօտիկ դաչնա– կիցներուն՝ Անգլիոյ եւ Քանատայի : Եւ սակայն այդ երկիրներուն մէջ կը մթերէին որոշ քանա – կութեամբ հիւլէական ռումբեր : Այդ արդելքը պիտի վերնայ հիմա եւ երեք երկիրները աւելի սերտ գործակցութիւն պիտի ունենան հիւլէա – կան ճակատին վրայ :

« Չիք ինչ ծածուկ որ ոչ յայտնիցի» : Ամերի– կացիք դիտէին անչուչտ թէ օրին մէկը հիւլէա – կան ռումբի գաղտնիքին դիմի ծանօթանան բոլ– չեւիկները, որոնց լրտեսները կը վխտան Քանա– տայի եւ Ամերիկայի մէջ : Դեռ չէ մոռցուած այս առնչութեամբ Քանատայի մէջ երեսուն հանուած լրտեսական ցանցը, քանի մը տարի առաջ : Կը կարծէին սակայն թէ Ռուսերը 1951էն առաջ պի– տի չկրնան հիւլէական ռումբ պատրաստել :

Արեւմտեան Եւրոպայի պաչտպանութեան համար անհուն զոհողութիւններ ընելով, Ամերի– կացիները կը ջանան բոլչեւիկեան վտանգը կա – րելի եղածին չափ հեռու պահել իրենց սահման – ներէն : Մեծ քանակութեամբ ցամաքային ուժե – րու Եւրոպայի մէջ պահպանումը չատ մեծ ծախ– քեր պահանջելուն, արեւմտեան դաչնակիցները զարկ կուտան օդային ուժերու զօրացման :

Ամերիկա իր 48 օդանաւային խումբերու թի– ւը 60ի պիտի բարձրացնէ չուտով : Պիտի զօրացնէ Անդլիոյ մէջ դտնուող ամերիկեան օդային ոյժ – միզ եւ պիտի աւելցուին այդ երկրին մէջ ամ – բարուած հիւլէական ռումբերը : Օտարականնե – րու մուտքը Քանատա եւ Ամերիկա պիտի խըս – տացուի, թոյլ չտալու համար որ բոլչեւիկեան գաղտնի գործակալներ ու լրտեսներ սպրդին ներս :

Ահազանդը հնչած է արդէն եւ արեւմտեան դաչնակիցները աչալուրջ կը հսկեն խաղաղու – թեան պահպանման :

Երբ «խաղաղութեան պահպանում » կ'ըսուի՝ բառախաղ մը կը թուի : Իրականին մէջ 1939ին սկսած պատերազմը դեռ չէ վերջացած եւ աչխարհ չէ խաղաղած : «Պաղ պատերազմը», «Ջլամարտ»ը կը չարունակուի միչտ, տեւական մղձաւանջի մէջ պահելով մարդկութիւնը :

Ցուսանք որ հիւլէական ռումբի գաղտնիքին հրապարակումը բարերար ըլլայ ցաւատանջ մարդկութեան, մանաւանդ ներկայ սերունդին համար, որ երկու համաչխարհային պատերազմ– ներու դառնութիւնը ցմրուր քամեց :

Թունաւոր կազերու աւերիչ հետեւանքները սարսափ կ'ազդէին թշնամի կողմերու վրայ, ո – րոնք վերջին պատերազմին չհամարձակեցան գործածել զանոնք, փոխադարձ վախէ դրդուած :

Հիւլէական ռումբի մահասփիւռ աւերներուն հեռանկարը դուցէ միանգամ ընդ միչտ օրէնքէ դուրս հռչակէ պատերազմը :

Մարդկութիւնը պէտք ունի խաղաղութեան եւ ազատութեան, պարկեչտօրէն աչխատելու եւ ապրելու համար :

Ինչպէս ամէն մարդ, այնպէս ալ ամէն ազգ ի– րաւունք ունի ազատութեան :

Եթէ Մեծերը յարգեն փոքրիկ եւ տկար ժողո– վուրդներու իրաւունքները՝ ազատ եւ ինքնուրոյն ապրելու, ու անոնց չպարտադրեն իրենց բռնա – կալ վարչաձեւը, այն ատեն ինքնին կը վերնան պատերազմի պատճառները եւ աչխարհն ալ կը խաղաղի :

Մտածե՛նք որ հիւլէական չարիքէն այս բա – րիքը ծնի :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ մէջ անհամաձայնութիւ – նը կը չարունակուի դիներու բարձրացման եւ աչ– խատավարձերու մասին :

ՀԱՅԲԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՉԱՓԱՆԻՇԸ

Հակադաշնակցական մամուլը, մասնաւորա-պէս «Ծառայ Դիմակ» վկայեալ օրհնանները, չեն հանդուրժեր ոեւէ քննադատական արտայայտութիւն՝ Ա. Հայաստանի եւ առհասարակ Ա. Միութեան շուրջ :

Անոնց համար, մահացու մեղք է նոյնպէս, կրկնել եւ հաստատել առարկայօրէն, «երկաթեայ վարագոյրի» միւս կողմը տեղի ունեցած, այս կամ այն տխուր դէպքն ու իրողութիւնը :

Ըստ իրենց որդեգրած ուղղութեան, այնպէս կը հասկցուի թէ՝ «իրական հայրենասէր»ը մէկ պարտականութիւն ունի միայն՝ չտեսնել ոեւէ ամպ մեր երկրի կապուտակ ու ջինջ երկնակամարին վրայ, եւ ոչ ալ ոեւէ տագնապ ու վիշտ՝ մեր երկրի եւ ժողովրդի կեանքին մէջ :

Հայ մարդը, այս պայմանը դործադրելով ալ արժանի չի կրնար ըլլալ «իրական հայրենասէր»ի կոչումին, եթէ նոյն ձեւով չի տեսներ բովանդակ Ա. Միութեան հետ նաեւ այն բոլոր երկիրներու իրականութիւնը, որոնք արեւ եւ չունչ կը վայելեն «Հայր Սթալին»ի ողորմածութեամբ :

Կայ դեռ աւելին :

«Իրական հայրենասէր»ի վկայականին արժանի ըլլալու համար, դաղթահայը պարտական է մէկ ուղղութեամբ միայն դիտել եւ քննել բովանդակ աշխարհն ու իր այնքան բարդ խնդիրները :

Այսպէս օրինակ :

Հնդկաչինի մէջ, տարիներէ ի վեր արիւն կը հոսի : Տասնեակ հազարաւոր Ֆրանսայի եւ բնիկ ժողովուրդներու զաւակներու արեւը կը մարի այս երկարատեւ պայքարին մէջ : Որպէս հետեւանք այս ողբալի կացութեան, կը տուժեն եւ Հնդկաչինը եւ Ֆրանսան :

Ֆրանսային՝ կրնայ այս կամ այն մեկնութիւնը տալ Հնդկաչինի պէտքերուն : Ան չի վարանիր խարազանել եւ իր ղեկավարները եւ հակառակորդ կողմը :

Մեր յառաջդիմական «մտածողութեամբ տա-կան, հայ մարդը —նաեւ Ֆրանսան — պարտական է այս հարցի նկատմամբ մտածել եւ դնահատել այնպէս՝ ինչպէս Ֆ. Համայնավար կուսակցութիւնը :

Չինաստանի ներկայ տագնապէն, աշխարհիս բոլոր հզօրներն իսկ մտահոդ են եւ անհանդիստ :

Ո՞վ է մեղաւորը կամ արդարը այս տագնապին մէջ, մենք չէ՛ որ ճշդելու պարտականութիւնն ունինք :

Պէտք է՞ այնուամենայնիւ արձանագրել ընդհանուր իրողութիւնները : Մեր «յառաջդիմական»ներու համար, այս պարագային ալ «Հայաստանասէր»ը պէտք է փառաբանէ Չինաստանի «կարմիր բանակն» ու իր յաղթանակը, դատապարտելով «չին ժողովուրդի թշնամի եւ դաւաճան ազգայնականութիւնը» :

Մոսկուան իր դիւանագիտական նօթերով, կը ոմբակոծէ իտալական կառավարութիւնը՝ Ատլանտեան համաձայնութեան մաս կազմելուն համար : Հայ մամուլը իր կարգին իրաւունք ունի եւ դէպքը արձանագրելու եւ ի հարկին մեկնաբանելու :

Ազատութեան եւ ժողովրդավարութեան կատաղի մեր ամենադէտ հակառակորդները, կը պահանջեն սակայն, կրկնել Պ. Վիչինսկիի սպառնալիքները, դատապարտելով Իտալիան իր «պատերազմական» ձգտումներուն համար :

Հա՞րկ է շարունակել այս շարքը :

Մեր «յառաջդիմական» մամուլը, վերջին հաշուով չափազանց հարուստ է այս ուղղութեամբ :

Մեր նպատակը չէ հոս արտատպել իրենց ամէն կարգի ցնդաբանութիւնները եւ պոռոտախոսութիւնները, ի նպաստ մեր տեսակէտին :

Անվիճելի իրողութիւն է այլեւս, որ «յառաջդիմական» ճակատը, իր միակ մենաշնորհը կը նկատէ՝ հայրենասիրութիւնը — կամ իրենց բարբարոս արտայայտութեամբ «Հայաստանասիրութիւնը» :

Արժանանալու համար այս կոչումին, դպրութեահայութենէն կը պահանջեն միշտ եւ ամէն պարագաներու տակ, ըլլալ հլու կամակատար, խորհրդային միութեան ուղղութեան եւ պահանջներուն :

Իսկ այս պահանջը կը նշանակէ, որ Հայը, Ֆրանսայի, Ամերիկայի, Եգիպտոսի, Սուրիա-Լիբանանի եւ վերջապէս բոլոր երկիրներու մէջ, եթէ կ'ուզէ հայ հայրենասէրի կոչումը պահել, պարտական է, գործով եւ խօսքով, դրչով եւ մտքով ըլլալ միշտ խորհրդային քաղաքացի : Աւելի ճիշդ, ըլլալ խորհրդային քարոզիչ եւ դիւնուր՝ օտար երկիրներու մէջ :

Անշուշտ, մենք այս իրողութեան տարբեր ձեւով պիտի մօտենայինք — եթէ դաղթահայութիւնը ընդհանրապէս կազմուած ըլլար բացառապէս Խորհրդ. Միութեան քաղաքացիներէն, եւ որպէս այդպիսին՝ վայելէր Ա. Իշխանութեան հովանաւորութիւնն ու պաշտպանութիւնը :

Հայերը եղած Պոլսոյ առաջին լուսանկարիչները

Թուրք պատմագէտ Հալուգ Շէհսուվար ձիւմհուրիյէթի մէջ ստորագրած է հետեւեալ ուշագրաւ յօդուածը.—

Ժ. դարու սկիզբը, Իսթանպուլի մէջ չատցան այն նկարիչները, որ մարդկային դէմքեր կը գծէին :

Մահմուտ Բ.ի օրով, արքայական պատկերը կախուեցաւ պաշտօնատուներու մէջ կրօնական եւ ընտանեկան արարողութեամբ, եւ ստեղծուեցաւ Թասվիրի Հիւմայունի պատուանշան մը, ինչ որ մասամբ փարատեց ժողովուրդին մոլեռանդութիւնը նկարին հանդէպ(*) :

Իսթանպուլի մէջ կարդ մը թուրք, հայ եւ օտար նկարիչներ սկսան աշխատիլ պալատին հաշուոյն : Մահմուտ Բ. 1829ի պատերազմին կոպպի անուն իտալացի արուեստագէտի մը նկարել տուաւ իր զաւակը : Եւ երբ Ռումէլի ճամբորդեց, իր հրամանին տակ աշխատող Մոլթքէին ուրուագիծ մը չինել տուաւ, Վառնա իր մուտքը խորհրդանշող :

Այլեւս պաշտօնատուներու, զօրանոցներու, մարտանաւերու, վարժարաններու մէջ կարելի էր հանդիպիլ փառիշահին դիմանկարներուն :

Անգլիացի կին զբօսաշրջիկ Միս Փարսօ Հարպիյէի վարժարանին մէջ տեսաւ Սուլթանին մէկ նկարը եւ ըսաւ.— Սուլթանին մէկ ընտիր լուսանկարը տեսայ : կարծես թէ Հայ արուեստագէտի մը ձեռքէն ելած, չինական վրձինով մը երփնուած նկար մըն է :

Կարգ մը մոլեռանդներ անհաւատութեան վերագրեցին այս երեւոյթը :

Մահմուտ Բ.ի ականջը հասան այս ըսքանաւները. եւ Րամազանի մէջ, Ուրբաթի նամազէն յետոյ դնաց կէօքսու, ուր ժողովրդային բազմութիւն մը կար, իր ապարանքը կանչեց Շէյխիւլիսլամ Ասպիւզիհսազ էֆէնտին եւ իրեն նուիրեց Թասվիր Հիւմայունի պատուանշան մը :

Բանաստեղծները սկսան գեղծնիներ գրել այս պատկերին վրայ, պատմութենէն էջեր քերթել :

Ի հեճուկս դժգոհներու արտունչին, մարդոց նկարները չատցան եւ նորաձեւութեան հանդամանքը առին :

Այս շրջանին, եւ մանաւանդ Ապտիւլ Մէճիտի շրջանին, պետական մարդիկ ընդհանրապէս իրենց նկարը գծել կուտային :

Ապտիւլազիզ եւս նկարչութեան հետամուտ էր եւ ընդունակութիւն ալ ունէր :

Ան աւելի առաջ դնաց, օտար նկարիչներ բերաւ իր պալատը, ոչ միայն ինքզինքը լուսանկարել տուաւ բազմաթիւ ձեւերով, այլեւս իր երեք արձանները չինել տուաւ Ֆրանսայի քանդակագործներու :

Այդ շրջանին Իսթանպուլի մէջ սկսաւ առաջին լուսանկարչութիւնը, 1845ին, Ապտիւլ Մէճիտի օրով :

Առաջին եւ նշանաւոր լուսանկարիչներն են Ապտիւլլահ եղբայրները, Սապահ եւ Ժօաիյէ, Գարագաշ եղբայրները, Ֆէպիւս, Նիքօլա Անտրէասինօս :

Ապտիւլլահ եղբայրները ծագումով Հայ են, երեք եղբայր, Վենետիկ նկարչութիւն ուսած եւ Իսթանպուլ եկած են :

Ապտիւլլահ եղբայրները չահադրդռութիւնը արթնցուցին նկարչութեան սիրահար Սուլթան Ազիզի, որ տարւոյն որոշ եղանակներուն Իզմիթի պալատը կ'երթար ձուկ որսալու : Սուլթանը իր առաջին լուսանկարները քաշել տուաւ այս դիրքին մէջ, Իզմիթի ծոցը :

Ապտիւլլահ եղբայրները կը կրէին «արքունի նկարչի» տիտղոսը. եւ իրենց Բերայի խանութին վրայ քանդակուած էր Ապտիւլազիզի մէկ դիմանկարը :

Երբ Մուրատ Ե. գահ բարձրացաւ, իր դիմանկարը յանձնարարեց Ապտիւլ Ազիզի նկարին :

Ժողովուրդը մեծ ընդունելութիւն ցոյց տուաւ Ապտիւլլահ եղբայրներուն, որոնք Պայազիտի մէջ մասնաճիւղ մը բացին : Ցետոյ այս մասնաճիւղը փոխանցեցին իրենց աշխատաւորին, Անտրէասինօսի :

Ապտիւլլահ եղբայրները հաճկերոյթ մը սարքեցին այն զօրավարներուն, որոնք պատերազմին Իսթանպուլ եկան :

Այդ զօրավարներուն մէջ Հայեր ալ կային : Սուլթանը զայրացաւ այս հաճկերոյթէն, Ապտիւլլահ եղբայրները աչքէ ինկան : Ալ պալատը գործ չէր տար իրենց :

Աւելի վերջ ներման արժանացան, այդ եղբայրներէն Վէնիամն, որ բուն արուեստագէտն էր, խլամացաւ, Ապտիւլլահ Շիւքրիւ էֆէնտի եղաւ, իր երեք զաւակներով թլպատուեցաւ Համիտիէ Էթֆալ հիւանդանոցին մէջ :

Հանրածանօթ լուսանկարիչ մըն էր նաեւ Սապահ, սուրիացի հայ կաթոլիկ մը, բուն անունով Բասըալ : Վենետիկ գացած էր քահանայ ձեռնադրուելու, Իսթանպուլ եկաւ եւ նուիրուեցաւ իր արուեստին :

Ժ.— դարուն ուշադրաւ են Սեպուհ Մինասի մանրանկարները : Այս հայն ալ պալատին հաշուոյն գործեր կ'ընէր : Եղբօրորդին Ժոզէֆ Մինաս այս մարդին մէջ լաւ հասած արուեստագէտ մըն էր, երբեմն Սապահ լուսանկարչատունը կ'երթար եւ ինչ ինչ սրբագրութիւններ կ'ընէր :

Ալ ժողովուրդին մոլեռանդութիւնը նուազած էր մարդոց պատկերներուն հանդէպ, հանրութիւնը վայելք կը ղգար լուսանկարուելով եւ տունին մէջ իր նկարը կախելով :

(*) Այդ առթիւ հիմնուեցաւ նաեւ Թասվիրի Հիւմայուն (կայսերական դիմանկար) պատուա-նշանը, զոր Սուլթան Մահմուտ Բ. անձամբ շնորհեց մեծանուն բարերար Պէզճեան Ցարութիւն Ամիրային :

Իրականութիւնը այն է, որ մեր ամենամաքրակրօն «յառաջդիմականներն իսկ, կը նախընտրեն միշտ ապահովել, այս կամ այն երկրի քաղաքացիութեան իրաւունքներ :

Այս իրողութիւնն իսկ, դժբախտաբար կը ճշդէ այն բացառիկ վտանգը, որ կրնայ ստեղծուիլ դաղթաշխարհի հայրենադաղձ հայութեան համար :

Կրկնե՞նք անդամ մը եւս, որ ատիկա մէկ մասնն է միայն բոլշեւիկեան այն նենդ ծրագրին, որ կ'ուզէ խորտակել դաղութահայը՝ որպէս հաւանական ուժ :

Եթէ այս մասին ոչ մէկ մտահոդութեան պատճառ ունին արհեստով եւ իրենց կոչումով մտաւորական մէջ ծածկուած «յառաջդիմական»ները, նոյնը չէ պարագան բոլոր «ուղեկիցներուն» :

Պարտական են այս մասին դիրք ճշդել անոնք մանաւանդ, որոնց համար «յառաջդիմական»ի դիմակը կը մնայ արժէք եւ վկայական «Հայաստանասիր»ութեան ...

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄ.

ԿԱՄՈՒՐՋՆԵՐՈՒ ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ

Ամէն ազգ զանազան աւանդութիւններ ունի կամուրջներու մասին : Մենք եւս ունինք «Սահակ Թռչունը» գրուած՝ Ցովհ. Գալանճեանի կողմէ եւ Ֆրանսերէնի թարգմանուած հայագէտ փրոֆ. Մաքլերէ :

«Աղլիկս ախ աղլիկս» տարբեր աւանդութիւն մըն է (հրաժարակուած չաբաթ օր) որուն կորիզը (լսուած ասողիկ ազգականէ մը) պատմեց կի-նըս, Եվմաս — Աղաւնի Մխրաքեան, Խնուսի (Հ. Արամիկ գիւղէն) :Կամուրջը կը դտնուի իրծննդավայրին եւ Քաղքիկ գիւղին մէջտեղէն հոսող Դանիէլ գետին վրայ, եւ հաւաստացած են թէ կամրջակին մէջ աղլիկ մը թաղուած է :

Այս տարբերակին մէջ, զոհաբերութեան ձեւն է աւելի հետաքրքրականը, որուն մէջ Գեղեցկութեան գլխաւոր իմաստէն զատ կայ եւ այրի մայրը՝ Մայր Հայաստան ընդհանուր վերլուծումի խորհուրդին հետ զուգընթաց : Երկրորդ պարագայ մըն է այն աւանդութիւնը թէ «Հայաստանի հին բերդերն ու կամուրջները չինուած են կաթով հաւկիթով » :

Այս զրոյցը կապուած է հաւանաբար հետեւեալ իրականութեան : Գաւառին մէջ մեղի ծանօթ էր խիւս մը եւ անով կը փակցնէինք երկու այլմերժ իրեր նոյնիսկ, որոնք չորնալէ վերջ անբեկանելի կ'ըլլային : Այս նիւթը կը կոչուէր լոգ (Locch) հետեւեալ ձեւով եւ նիւթերով պատրաստուած :

Հաւկիթի ճերմկուց, հում կաթ, կաղնեփայտի մոխիր եւ բամպակ, իրարու հետ խառնելով լաւ մը ծեծուելէ վերջ կ'ըլլար թանձր եւ մածուցիկ նիւթ մը, հաւանաբար կամուրջներու ապուցման մէջ գործածուած, ուրկէ առաջ եկած է դուցէ վերոյիշեալ զրոյցը :

Շահեկան պիտի ըլլար եթէ ուրիշներ գրէին, իրենց գիտցած այս կարգի աւանդութիւնները, գանոնք կորուստէ փրկելու մտահոդութեամբ :

Խոսրով Վշտունի

ԸՆԿԵՐ ՏԻԳՐԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ մեռած է Աղեքսանդրիոյ մէջ : Բնիկ կեսարացի, կրցած էր փայլուն դիրք դրաւել առեւտրական հրապարակին վրայ : Ունէր հանրային ջիղ, եռանդ եւ օգտակար ըլլալու կամք : Վարած է կուսակցական պատասխանատու պաշտօններ :

ՊԻՑՐՈՒԹի ՄԼՔ ԷԼՄԱՍԵԱՆ ՔՈՑՐԵՐԸ ցուցահանդէս մը տուած են դեղարուեստական «Մաքէթ»ներու որ արժանացած է գնահատութեան թէ Հայերու եւ թէ օտարներու կողմէ :

«ՍԵՒԱՆ» ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԼՈՒԾՈՒԱԾ

Եգիպտոսի Ցուսաբերէն.—

«Ժուռնալ տ'Էժիփթ» իր Սեպտ. 17ի թիւին մէջ կը գրէ վերի խորագրին տակ.—

Հայերու հայրենադարձին առիթով բազմաթիւ ընկերակցութիւններ եւ մարմիններ կազմուած էին «դիւրացնելու համար անոնց ճամբորդութիւնը»:

Աղեքսանդրիոյ մէջ հայրենադարձը սկսաւ 1946ին, հովանաւորութեամբ «Սեւան» «մշակութային» ընկերակցութեան, որուն կեդրոնատեղին կը գտնուի մարոնիթներու եկեղեցիին փողոցը:

Կառավարութիւնը որեւէ ձեւով չընդդիմացաւ Հայերու ներգաղթին, բայց որոշ պայմաններ դրաւ, մասնաւորաբար հրաժարում՝ եգիպտ. հպատակութենէ:

Սակայն չուտով տեսնուեցաւ, որ կարգ մը անձեր ներգաղթի քօղին տակ կը ծածկէին իրենց բուն նպատակը, այսինքն՝ համայնավար քարոզչութիւն Եգիպտոսի մէջ: Ասիկա պատճառ դարձաւ, որ հայ կրօնաւոր մը արտաքսուի երկրէն եւ ձերբակալուին բազմաթիւ ուրիշ անձեր, որոնց կարգին՝ նաեւ «Սեւան» ընկերակցութեան անդամները:

Հանրային ապահովութեան տնօրէնութիւնը, համոզում գոյացուցած ըլլալով, որ այս ընկերակցութիւնը քաղաքականութեամբ կը զբաղի, որոչեց լուծել զայն:

Այս խմաւորով յուշագիր մը ներկայացուեցաւ պետական իրաւագիտական խորհուրդին, որ Մինիչէի գաւառանէն պահանջեց լուծել ընկերակցութիւնը, հիմնուելով ընկերակցութեանց վերաբերեալ թիւ 49 օրէնքին վրայ, հրատարակուած 1945ին:

Ընկերակցութիւնը լուծուեցաւ դատական վճիռով:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՑՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

Մարսէյլէն Պ. Կարապետ Տէրտէրեան (Խարբերդցի) երկար նամակով մը հետեւեալ գանգատները կը յայտնէ, Համախարբերդցիական Միութեան կոչին առթիւ, որ հրատարակուեցաւ «Ցառաջ»ի մէջ, Սեպտ. 8ին: (Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը).—

1.— Երբ խումբ մը Խարբերդցիներ ի մի գալով հիմը դրին Միութեան, որուն անդամ եմ ես ալ, գլխաւոր նպատակն էր 1) օգնել չքաւոր հայրենակիցներուն, 2) Զարկ տալ Նոր Խարբերդի շինութեան:

2.— Նպատակը կը խօսէր բոլորի սրտին եւ չատ մը հայրենակիցներ անդամագրուեցան: Դժբախտաբար վերջին տարիներու ընթացքին կարգ մը մարդիկ Միութիւնը հիմէն խախտեցին իրենց երկդիմի եւ խորտակիչ ոգիով: Այնպէս որ, այսօրուան Համախարբերդցիականը երբեք չէզոք չէ եւ չի ներկայացներ բոլոր Խարբերդցիներուն կամքը: Օրինակ, մինչ հրապարակաւ իր մաս նակցութիւնը կը բերէ Նոյեմբեր 29ի տօնակատարութեան, կը մերժէ մասնակցիլ համազգային տօնին, կամ Ա. Ահարոնեանի մահուան տարելիին հանդէսին:

3.— Խարբերդցիներու հարիւրին 80ը մաս չի կազմեր Միութեան, խրտչելով անոր կասկածելի դիրքէն: Անցեալ տարի Վալանսի, այս տարի այ Տէպինի մէջ դումարուած «պատգամ. ժողովները» սահմանուած էին վերջն տրուած հրահանգները գործադրելու եւ ինքնակոչ մարմին մը ընտրելու, քնացնելով հասարակ մահկանացուները:

4.— Համաձայն ծրագիրը — կանոնադրի, 25 անդամ ունեցող ամէն մասնաճիւղ կ'ընտրէ մէկ պատգամաւոր, իսկ եթէ 40 — 50 անդամ ունի — նայ — ինչ որ հազուագիւտ է — երկու պատգամաւոր: Տարիներէ ի վեր հազիւ 18 — 20 հոգի կը մասնակցին ժողովներու եւ պատգամաւոր կ'ընտրուին երեք հոգի: Բազմաթիւ բողոքներ եղած են այս ապօրինութեան դէմ, բայց անօգուտ:

5.— Կեդր. վարչութիւնը ի զուր համբաւ խոստեան կոչեր կ'ուղղէ, երբ քիչ մը ամէն տեղ, Մարսէյլ, Վալանս, Լիոն, Կարտան, Սէն – Լուլուսամիա եւ անկեղծ Խարբերդցիներ կը չէզոքացուին, որովհետեւ կ'ուզեն Միութիւնը դնել իր բարձրութեան վրայ, բացարձակապէս չէզոք, հետեւ՝ քաղաքական մարզանքներէ:

6.— Կոչը երբեք չի խօսիր մօտ մէկ միլիոն հարիւր հազար ֆրանքի գործածման մասին: Ոեւէ Խարբերդցի իրաւունք ունի հաշիւ պահանջելու այդ դումարին առաքման եւ գործածութեան մասին:

Կար. Տէրտէրեան

★

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐ

Լիոնցէն (Աստրիա) Պ. Զ. Վ. Սուրէնեան Սեպտ. 14 թուակիր նամակով մը «չարմտութիւն» կը վերագրէ Պ. Արմ. Տաւթաղեանի, որ «երկու պատուաւոր անձեր՝ Աւետ Փիլիփովիչը (կամ Տէրտէրեանց) եւ Ցարութիւն Փափազեանը վարկաբեկելէ վերջ, անուանարկած է նաեւ Պ. Սուրէն Իսրայէլեանը» («Ցառաջ», 26 Փետր.): Այս առթիւ գնահատելով Պ. Իսրայէլեանի ծառայութիւնները, իր կարգին կ'ամբաստանէ Պ. Տաւթաղեանը, Արկատիա Եղիազարեանը, Խրիմցի Սարգիս Կոկոսովը, զանազան դէպքեր յիշելով:

Ամիսներ առաջ ալ հերքում մը ստացած ենք Իսրայէլեանէ, որ իր անցեալ գործունէութեան եւ տառապանքներու մասին վկայ կը ներկայացնէ Արսէն Ա. քահանայ Տէր Սիմոնեանցը: Կը սպասենք Պ. Տաւթաղեանի եւ Արսէն քահանայի լուսաբանութեանց, քակելու համար այս թնճուկը:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՆԻԿՈՍԻՈՑ մէջ լոյս տեսած է Զօրիկ Զօրայեանի Անգլօ – Հայ համայնադիտական բառարան ընթերցարանին առաջին հատորը: Մնացեալ 19 հատորները պատրաստութեան մէջ են: Գինը 10 չիլին է, քան հատորները պիտի արժեն 10 սթերլին:

ՀՈՄՍ Դամասկոսէն եւ Հալէպէն վերջ Սուրիոյ դլխաւոր քաղաքներէն մէկն է: Ագդակի թղթակիցը, Հ. Եափուճեան կը գրէ թէ ներգաղթէն առաջ հայութեան ընդհ. թիւն էր 172 ընտանիք, որոնցմէ մօտ 85 ընտանիք Հայաստան մեկնեցան: Սակայն ներկայիս կան 100 ընտանիքներ եւ այս յաւելումը եղած է «իրաք բեթրոլիում ընկերութեան» մէջ աշխատող հայ պաշտօնեաներու ընտանիքներով:

Հոմսի հայութիւնը կը բաժնուի երեք դասակարգի.— պաշտօնեայ, արհեստաւոր եւ դործատէր: Պաշտօնեաները կ'աշխատին «Իրաք բեթրոլիում ընկերութեան» մէջ, իսկ մնացեալը արհեստով եւ գործատերութեամբ: Ազգային կեանքը համեմատաբար անցեալին՝ խաղաղ շրջան մը կը բոլորէ: Եկեղեցին եւ դպրոցը մէկ յարկաբաժնի մէջ են, որուն երկու սենեակները միացնելով ըրած են եկեղեցի եւ երեք սենեակները կը գործածուին իբրեւ դպրոց: Եկեղեցւոյ քահանան Տէր Եղնիկ Տէր Յակոբեան, բարի եւ փորձառու քահանայ, հոգեւոր հովիւն է նմանապէս շրջանի դիւղերուն մէջ դտնուած հայութեան:

1947 — 48 տարեշրջանին դպրոցը ունեցած է եօթանասուն աշակերտ նախակրթարանի չորրորդ եւ հինդերորդ դասարաններու համահաւասար կրթական մակարդակով: Ուսուցչուհին է Օր. Մ. Շամլեան: 1948—49 աշակերտութեան թիւը եղած է 55, օտար վարժարաններ յաճախող աշակերտներու պատճառով: Տէր Եղնիկ միեւնոյն ատեն ուսուցիչ եւ անօրէն է դպրոցին: Դպրոցին ելմտայոյգը 1947 — 48ին եղած է 2550 ս. ոսկի, իսկ 1948—49 տարեշրջանին 2000 ս. ոսկի: Աբաբերէնի ուսուցչին թոշակը վճարած է պետութիւնը: Եկամուտի աղբիւրներն են պետական նպաստը դպրոցական հանդէսը, Հայ Օգն. Ժողը, Հ. Բ. Ը. Մ.ը: Ելմտացոյցը լրիւ դոցուած է: Սակայն չատ կարիք կայ վարժարանի ներքին կահաւորման եւ նորոգութեանց համար: Հաւատաւոր ընկերներ կ'աշխատին կազմակերպութիւնը առողջ եւ գօրաւոր պահել: Ընկերներու թիւը կ'աւելնայ: Կը խորհին ունենալ պատանեկան միութիւն մը, սակայն վարիչի պակասը զգալի է: Հայ Օգն. Ժողը կը չարունակէ իր բարերար գործունէութիւնը: Անդամուհիներու ընդհ. թիւն է 70, իսկ արծուիկներունը 15: Հ. Մ. Ը. Մ.ը չրջանի ամէնէն գօրաւոր միութիւնն է: Անդամներու թիւն է 50, սկաուտներու թիւը 35: Ունի դեղեցիկ ակումբ մը, պարտէզով ուր ընտանիքներ երեկոյեան կը հաւաքուին եւ կ'առնեն զովացուցիչ մը կամ սուրճ մը: Հ. Մ. Ը. Մ.ը միշտ կը հրաւիրուի տեղացիներու կողմէ կազմակերպուած հանդէսներուն ելոյթ կողմէ կազմակերպուած հանդէսներուն ելոյթ կողմէ կազմակերպուած հանդէսներուն ելոյթ ունենալ:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ շրջանի հայութիւնը հանրագրութիւնով մը, որուն տակ ստորագրած են 85 առ հարիւրը դիմած են կաթողիկոսարան, պահանջելով Դամասկոսի հայութիւնը կապել Հալէպի թեմին, առ ի կանոնաւորութիւն ազգային կեանքին: Հանրագրութիւնը իր եղրակացութիւնը պարտադրանքը կը նկատէ ասկէ առաջ տեղի ունեցած ապօրինութեանց, դայթակղութիւններու եւ կազմալուծման:

Յարդ նշանակովի առաջնորդ, եւ այլ քահանայական կարգադրութիւններ պատճառ եղած են որ Դամասկոսահայ ժողովուրդը հետզհետէ մնաց եկեղեցիէն, անտարբեր դպրոցին եւ այլ ազդային գործերու հանդէպ:

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱԻ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՄ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

ԺԶ.

ԴԱՒԱՃԱՆԻՆ ԾԱՂԹԱՆԱԿԸ

— Ո՛ր ի՞նչ, ընդհատեց Վեստ Սարգիս չէզոտակի ակնարկ մը ձգելով Գագիկի վրայ:

— Կը վախնամ որ ծուղակի մէջ իյնամ, իշխան, բաւ Գագիկ յուսահատ չեչտով մը:

Վեստ Սարգիսի չրթներուն վրայէն զառն, հեդնական ժպիտ մը անցաւ: Կը ծիծաղէր իր թաղաւորին զգացումներուն վրայ:

— Ինչ, դուն կը ծիծաղի՞ս իմ վրաս, կը հեդնես հարցուց Գագիկ կշտամբող չեչտով մը:

— Ջաւ լիցի, թաղաւոր, բայց դիտցէք որ զգացումները դաւարկ, անոտի բաներ են, ուշադրութիւն պէտք է դարձնել անոնց:

— Բայց ինչպէ՞ս, ինչպէս վարուիմ ուրեմն:

— Ինչպէս վարուիս··· բայց դուն կը սիրե՞ս հայրենիքդ, հարցուց յանկարծ Վեստ Սարգիս ուղղակի նայելով Գագիկի աչքերուն մէջ:

Գագիկ դող մը զգաց:

— Այդ ի՞նչ հարցում է, իշխան, մի թէ չե՞ս դիտեր որ կեանքս անդամ չեմ խնայեր հայրենիքիս սիրոյն:

— Ես ալ այդպէս կը կարծեմ, դիտեմ որ կը սիրես հայրենիքդ, եւ ճիշդ ատոր համար ալ պէտք է ընդունիս հրաւէրը եւ երթաս Պոլիս: Միթէ դժուա՞ր է դուշակել, տէր իմ, որ եթէ չընդունիս կայսէր հրաւէրը, ծոյները անարգուած պիտի սպան իրենք զիրենք եւ ամէն միջոցի պիտի դիմեն՝ կործանելու մեր հայրենիքը, իսկ մենք ի՞նչ ուժ ունինք անոնց ահեղ զօրութեան դիմադրելու: Զէ, թաղաւոր, քու Պոլիս երթալովդ բնաւ վտանգ մը չի պատահիր ոչ քեզի եւ ոչ ալ դահին, իսկ չերթալով՝ մեծամեծ դժուարութիւններ կը ստեղծես:

— Բայց, իշխան, ծերունի Վահրամը ղէմ է երթալուս:

— Ծերունի Վահրամը··· հըմ, բայց ան ծերութեան հետ խելքն ալ կորսնցուցած է, հետեւն չի կրնար մտածել: Դուն պէտք չէ հետեւիս անոր խորհուրդին, հակառակ պարագային թող մեղքը իյնայ իր վզին:

— Բայց որո՞ն յանձնեմ դահս, որո՞ն յանձնեմ Անիի բանալիները:

— Միթէ չես վստահիր ինձ, թաղաւոր, չե՞ս դիտեր որ Վեստ Սարգիսը իր արեան վերջին կաթիլնիակ կը զոհէ իր թաղաւորինհամար: Հանդիստ սրտով դնա Պոլիս եւ վերագարձին դահը կը ստանաս ինչպէս ձգած ես, իսկ բանալիները յանձնեցէք մեր վեհափառին, Պետրոս կաթողիկոսին:

— Բայց սիրտս դէշ բաներ կը նախազդայ, իշխան:

— Պարապ բաներ, անոտի զգացումներ, թաղաւոր:

— Ուրեմն խորհուրդ կուտա՞ս որ երթամ, հարցուց Գագիկ:

— Այո, անպատճառ:

— Կ'երդնո՞ս որ մինչեւ վերադարձս անխախտ պիտի պահես դահս:

— Կ'երդնում սրովս, կ'երդնում Աստուծով որ այդ դահին ոչ ոք պիտի համարձակի մօտենալ:

— Ես համաձայն եմ ուրեմն, ըսաւ Գագիկ թոյլ ձայնով մը եւ սիրտը փղձկեցաւ, մինչդեռ Վեստ Սարգիսի աչքերուն մէջ ուրախութեան թաքուն ժպիտ մը երեւաց:

— Ես համաձայն եմ, կրկնեց Գագիկ, միայն յայտնէ կաթողիկոսին եւ իշխաններուն որ երդում ընեն Ս. Տաճարին մէջ, Քրիստոսի արիւնով կնքեն այդ երդումը եւ խոստանան հաւատարիմ մնալ ու երբեք չդաւաճանել ինծի:

Այնուհետեւ միայն ես կը յանձնեմ ձեզ Անիի բանալիները եւ դահս: Այժմ գնա յայտնէ իշխաններուն իմ վճիռս եւ Թող հանդիսաւոր երդումի պատրաստուին, ըսաւ Գագիկ եւ երեսը անդին դարձուց:

Աչքերը լեցուած էին արցունքներով:

— Ամէն բան կը պատրաստուի ձեր հրամանին համաձայն, ըսաւ Վեստ Սարգիս եւ ոտքի ելաւ մեկնելու համար:

Վեստ Սարգիսի հոգին կը հրճուէր: Տարած էր յաղթանակը:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՑՎԱՀԵՆՑ

ՌՈՒՍԵՐԸ ՊԻՏԻ ԿՐՆԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՆԱՑՈՒԵԼ

Պերլինի սովետական չրջանէն հասած լուրե–րու նայելով «V» զէնքերու գերման մասնագէտ – ները այժմ Պալթիկի չրջանին մէջ ստորերկրեայ մեծ գործարաններէ, Ռուսիոյ համար կը պատ – րաստեն անդրովկէանեան հրթիռներ, այն տե – սակէն զոր Գերմանները կը պատրաստէին պա – տերազմին վերջերը։ Նացիները որ այս զէնքին վրայ մեծ յոյսեր դրած էին, զայն կը կոչէին «կարմիր Շուշան», այն պատճառով որ երբ նշա–նակէտին հասնի՝ փունջի մը պէս 8 — 10 ռումբ կ'արձակէ, քանդելով չուրջ 8 քիլոմեթր տեղ։ «Կարմիր Շուշանները» արձակման վայրէն մին–չեւ 8000 քիլոմեթր հեռու կրնան երթալ՝ նչանա–կէտ մը զարնելու համար։

★ *Անգլիա իր կարգին կազմակերպութիւններ կը կատարէ հիւլէական ռումբ պատրաստելու հա–մար։*

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԱ մէկ տարիէ ի վեր 1569 միլիոն տո–լար բաժնած է արտասահմանի երկիրներուն՝ իբր օգնութիւն։ Մորհրդարանի խառն յանձնաժողովը 1314 միլիոն քուէարկեց իբր պինուորական օգնու–թիւն արտասահմանի։

ՓԱՃՈՒՍՏՆԵՐԸ ԱՐԳԻԼԵԼՈՒ համար նոր օ – րէնքներ հաստատեց չեխական կառավարութիւ – նը։ Նամակներ եւ լրագրական ապդեր կը ստանան այն ծնողները որոնց զաւակները արտասահման փախած են։ Անոնք պարտաւոր են կառավարու – թեան հաղորդել թէ ո՛ւր կրնան գտնուին իրենց տղա–քը, յետոյ իրենց ստորագրութեամբ յայտարարել թէ անոնք մեկնած են ապօրէն միջոցներով, ա – ռանց իրենց հաւանութեան եւ թէ կ'ուզեն որ վե–րադառնան։ Այս յայտարարութեանց պատճէննե–րը կը ղրկուին արեւմտեան երկիրներու կառավա–րութեանց, որպէսզի օգնեն, փախստականները վերադարձնելու համար։ Մինչեւնոյն ատեն խիստ միջոցներ ձեռք առնուած են կայարաններու եւ օ–դակայաններու մէջ։ Բոլոր անցագիրները պիտի ջնջուին եւ նոր անցագիրներ պիտի տրուին միայն անոնց որ դոհացուցիչ պատասխաններ կրնան ներքին եւ արտաքին գործերու նախարարու – թեանց մէկ հարցարանին։ Եւ սակայն Փրակայի անթելը կը խոստովանի թէ փախուստները կը չա–րունակուին։

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

ԴԱՇՆԱԿ ԵՒ ՋՈՒԹԱԿ

Ցայտնի արուեստագիտուհիներու

ՄԱՐՕ եւ ԱՆԱՀԻՏ

ԱՃԷՄԵԱՆ

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻՆ

Հոկտեմբեր 9ին, կիրակի օր ժամը 17ին Salle Gaveau, 45 rue Boëtie, métro Miromesnil:

Ցայտագիր։— Bach. Mozart, Brahms *եւ Ալան Ռավհաննէս*։

Տոմսերը 100էն 500 *ֆրանք*։

Կը ծախուին հայկ. գրատուներու մէջ։

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ։— *Այս չաբաթ օր, իրիկ – ուան ժամը* 8.30էն *մինչեւ լոյս, քաղաքապետու – թեան սրահը,* 22 rue Voltaire։

Նախաձեռնութեամբ՝ Ալֆորվիլի Ս. ՄԻՆԱՍ–ԵԱՆ ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ։

Կը նախագահէ ընկեր ՑՈՎՀ. ՉԵՐՉԵԱՆ

Կը խօսին ընկերները Ս. Տ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ եւ ՑՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ։

Ինչպէս նաեւ Ալֆորվիլի քաղաքապետը Camarade R. BLEUSE։

Ներկայ պիտի ըլլան նաեւ տեղւոյս ընկեր – վարականներու S. F. I. O.*ի ներկայացուցիչները*։

Դեղարուեստական բաժին.— *Երգ, Աւետիս Քիւփէլեան եւ Սուրէն Անդրէասեան*։

Արտասանութիւն՝ Տիկին Դեղանուշ Պետրոս–եան եւ ընկեր Զօհրապ Մուրատեան։

Կէս գիշերին կը սկսին եւրոպական պարերը։

Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ։

ՈՒՐՖԱՑԻ ՀԵՐԱՍԱՄԱՐՏԻ 34ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Հոգեհանգիստ կիրակի առաւտ ժամը 10ին։

Կը պատարագէ Արտ. Արք. ՍԻՒՐՄԻԵԱՆ

2 Հոկտեմբեր, կիրակի երեկոյեան ժամը 9ին, *Սալ Ժէօկրաֆիի մէջ,* 184 Bld. St. Germain, *կազ – մակերպուած Ուրֆայի Հայր. Միութեան կողմէ*։

Կը նախագահէ Պ. ՑԱԿՈԲ ՀԻՍԱՑԵԱՆ

Կը խօսին Պ. Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ, ՄԵՍ – ՐՈՊ ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ, եւն։ *Երգ՝ Տիկ. Լիւսի Էմ–իլեան, Օր. Աստղիկ Քէօսէեան, արտասանու – թիւն՝ Պ. Պ. Շահան Սարեան, Ա. Գմբէթեան*։

Դաշնակ Պ. Մեսրոպեանց։

Մասնակցութեամբ բոլոր քաղաքական կու – սակցութեանց եւ Հայ կամաւորներու եւ Մար – տիկներու միութեան, որոնք խօսք պիտի առնեն։

Մուտքը ազատ է

ՎԵՐԱՔԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ

Վիէնի կապոյտ Խաչի դպրոցներու վերաբա–ցումը հոկտ. 3ին երկուշաբթի իրիկուն ժամը 7ին *Օհանջեանեան ակումբին մէջ։ Երեքշաբթի 4 հոկ–տեմբեր Էսթրէզէն Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ ժամը* 7ին։

★

Վալպարիզի դպրոցական տարեշրջանի գոր – ծունէութիւնը արդիւնաւորելու համար, կը հրա–ւիրուին ծնողները որ օր առաջ արձանագրել տան, իրենց զաւակները, կիրակի 9—12 *եւ հինգշաբթի օրերը* 3—7, *դպրոցին սրահին մէջ, եւ կամ դիմել Պ. Ասատիկ Աչճեանի* 26 Ave. de la Valbarelle, *Մարսէյլ*։

Թաղային ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ դպրոցին սրահին մէջ։ Կը խնդրուի բոլոր թաղեցիներէն անխտիր՝ ներկայ ըլլալ տարեվերջի այս կարեւոր ժողովին։

★

Վալանսի կապոյտ Խաչի «Ա. Ահարոնեան» վարժարանի ամենօրեայ դասընթացքները կը վե–րսկսին հոկտեմբեր 3, երկուշաբթի իրիկուն։

Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան նոյն օրը, վարժարանին մէջ։

★

Ռոմանի կապոյտ Խաչի դասընթացքները վերսկսան 15 *Սեպտեմբերին։ Հետեւիլ փափա – քողները կրնան դիմել ընկերուհի Նուրիձա Շէ – հէրլիեանին։ Դպրոցի վարձու սրահ մը կը փնտռուի։ Իմացնել միեւնոյն ընկերուհիին*։

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Տեղւոյս միակ ջութակահար երիտասարդ Պ. Կ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ առաջին անգամ ըլլալով կազմա–կերպած է նուագահանդէս մը, մասնակցութեամբ տեղւոյն երկսեռ կարող ուժերուն, որուն դաշնա – կով կ'ընկերանայ Օր. Վ. ՍԱՆՃԵԱՆ։

Այս չաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Cercle Catholique *սրահին մէջ*։

Ձոխ յայտագիր եւ ընտիր նուագ։ Կը հրաւի–րենք հասարակութիւնը քաջալերել մեր երիտա – սարդները։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՇԽԱՆ խումբը չորեքշաբթի 28 *Սեպտ. երեկոյեան ժամը* 8ին։

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ կիրակի 2 *Հոկտ. կէսօրէ վերջ ժամը* 3ին։

ՓԵՌԻ խումբ կիրակի 2 *Հոկտ. առաւօտեան ժամը* 10ին։

Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կո–միտէին ներկայացուցիչները։

ՌՈՄԱՆԻ Հ. Ց. Դ. «Քեռի» խումբի դաստ–իարական ժողովը այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, *ընկեր Ցարութիւն Պոյաճեանի բնակարանը։ Կը հրաւիրուին ենթակոմիտէի բոլոր ընկերները, նոր Սերունդականները եւ Խաչուհիները, կը դա–սախօսէ ընկեր ՊԻԼԱԼԻ։ Նիւթ՝ «Թրքահայ՞ը է Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը»*։

ՍԻՆ ԷԹԻԵՆ.— *Հ. Ց. Դ. «Անտօք» ենթակո–միտէի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ երեկոյ ժամը* 8.30ին *Հայոց մատուռին մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է*։

ԼԻՈՆԻ Հ. Ց. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի բո–լոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 8ին *դպրոցին սրահը,* 73 rue Rabelais։ *Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ*։

ՓԱՐԻԶ.— *Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդ «Ահարոն–եան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ի–րիկուն ժամը* 8.30ին, 19a Rue Caumartin։

BELAVOX

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ՏԻՊԵՐ

ԱՐԱ. ՊԱՐԹԵԻԵԱՆԻ հեղինակութիւններուն

Ուռենին, Մարօ Ջան, Իգիւ Թէ ըլլայի, Գե–կուհին (մեներգ՝ Իրիս Պիւլպիւլեան), Իրիկուն, Ծաղկոց սարէն, Համով աղբիկ, Վրէժ, Համբոյր Փարիզի հայկ. երգչախումբ 80 *հոգի*)։

Հրապարակ ելած են սահմանափակ թիւով բլինգաները։ Դիմել հեղինակին A. BARTEVIAN 14 rue Petit, Paris (19)։ *Հեռախօս* Bot. 99-22։

ԳՈՐԾԱՒՈՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ոչ արհեստաւոր գործաւոր – գործաւորու – հիներ կ'ուզուին, աշխատանոցիս մէջ աշխատելու համար, ինչպէս նաեւ քօնֆէքսիոնի կարուհիներ իրենց բնակարանը աշխատելու համար։ Դիմել Ց. Նիկողոսեանին, 25 Cours Richard Vitton, Lyon, Montchat։

ZEIBEK

Թամփոնով վէրնիսաժօր, տախտակամածի շիմմաքրուհի, ամէն տեսակ կարասիներու նորո–գութիւն եւ յանձք։ Մասնագէտ մը որ տուները կ'երթայ։

Մատչելի գին։

Դիմել ZEIBEK, 13 rue Lavoisier, Cachan։

ԻՐԱՒԱԳԻՏ ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ

Մ. ՆՈՒՊԱՐ

Վկայեալ Փարիզի իրաւագիտական համալսարանէն

Վարձակալութիւն, ընկերակցութեանց կազ – մութիւն, առեւտրական չէնքերու պայմանագրու–թիւն, ժառանգական խնդիրներ, արկած եւ ամէն տեսակ տուրքի հարցեր։

Պաշտօնաթուղթերու խմբագրութիւն, ան – շարժ կալուածներու փոխանցման գործողութիւն–ներ, fonds de commerce *Փարիզի թէ գաւառի մէջ, եւ մատակարարութիւն* (gérance), *առեւտրական արձանագրի* (régistre de commerce) *ձեւակերպու – թիւն, փոխատուութիւն գրաւի փոխարէն, վար – չական ամէն կարգի գործերու հետապնդում, եւն.*

Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 10 — 12

Հեռաձայնել նոյն ժամերուն

27, rue des Petites – Ecuries — PARIS (10)

Հեռաձայն՝ PROvence 24-87: Métro: Gare de l'Est — Château d'Eau *եւ* Cadet :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ **800** ֆր., Արտ. **10** տոլ. կամ **3** աճգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գինը **6** ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Jeudi 29 Septembre 1949 Հինգշաբթի **29** ՍԵՊՏ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5961–Նոր շրջան թիւ 1372 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՒՐՖԱՑԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

1915 Սեպտեմբեր 29, չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 10ին Ուրֆայի Հայոց Մայր եկեղեցիին եւ բողոքականներու Ժողովարանին զանգակները միաժամանակ կը ղօղանջէին՝ թունդ հանելով քաղաքի հայութեան սիրտերը :

Կը հնչէր վերջապէս ահաղանգը, ընդհանուր ապստամբութեան հրաւէրը, որուն կը սպասէր հերոսական քաղաքի ժողովուրդը ամիսներէ ի վեր :

Իթթիհատի դահիճները չատոնց վճռած էին թրքահայութեան բնաջնջումը : Վանի 1915ի ապրիլեան դէպքերը կը չահագործէին ամէն կողմ՝ պարզապէս արդարացնելու համար իրենց ջարդարար ծրագիրները :

Ապրիլ 11/24ին Պոլսոյ մտաւորականներու հոյլին ձերբակալութենէն վերջ, կարգը եկած էր գաւառին : Ծաքեցայութեամբ դինաթափ եւ անձնատուր եղած էր Լեռնային Կիլիկիոյ եւ ամբողջ հայութեան փառքն ու պարծանքը Զէյթուն, որուն հարիւրաւոր կորիճները, դիւաւորութեամբ հանրածանօթ Նազարէթ Չաւուշի նահատակուեցան Մարաշի մէջ, իսկ կիներն ու երախաները աքսորուեցան Գոնիայէն անդին Սուլթանիյէ դիւղը :

Վասպուրականէն վերջ, Մուսա Լեռն ու Շապին Գարահիսարը ունեցած էին իրենց հերոսամարտերը : Տեղահանութիւնն ու տարագրութիւնը ընդհանուր էր՝ Սեւ Ծովու եւ Մարմարայի ափերքներէն մինչեւ ներքին գաւառներու ամենախուլ անկիւնները :

Ուրֆան չէր կրնար բացառութիւն կազմել, մանաւանդ որ 1908ի Օսմանեան Սահմանադրու-թենէն վերջ, ինչպէս ամէն տեղ, հոն եւս հայկական Ձարթոնքը հասցուցած էր սերունդ մը անձնազոհ եւ նուիրեալ երիտասարդներու, որոնք հայրենասիրութեամբ տոգորուած էին՝ անձնուէր մտաւորական դործիչներու եւ կրթական մշակներու չունչին տակ :

« Թէշքիլաթը Մախսուսէ»ն, ոճրածին Իթթիհատի այս հրէշային կազմակերպութիւնը, որ իր «չէթէ»ներուն միջոցաւ բնաջնջեց անդէն ու անպաշտպան հայութիւնը ամէն կողմ, մայիսին Ուրֆա դրկած էր իր երկու ջարդարար դեկավարները, Խալիլ եւ Ահմէտ, որոնց հետ միասին եկած էր նոր կառավարիչը՝ Ալի Հայտար :

Առաջին ազդանշանը տուին նորեկները 1915 Մայիս 27ին, պաշարել տալով Ս. Սարգիս վանքը, ուր կը բնակէին երկու Դաշնակցական դործիչներ, որոնք ձերբակալուելով զրկուեցան Հալէպ՝ Պատերազմական Առեանը : Յունիս 8ին ձերբակալուեցան 18 ազգային երեւելիներ՝ ամէն հոսանքէ եւ երկու օր վերջ իրենց բնտանիքներով աքսորուեցան Բագդա, Ուրֆայէն 10 ժամ հեռու :

Յունիս 25ին, երկու ժամուան մէջ ձերբակալուեցան աւելի քան 200 հոգի, բոլորն ալ ծանօթ մտաւորականներ եւ առեւտրականներ : Յաջորդ օրը Ուրֆա վերադարձուեցան Հալէպ եւ Բագդա զրկուածներն ալ եւ Ուրֆայի բանտը լեցուեցան Հայ երեւելիներով :

Ընդհանուր զօրաշարժի հետեւանքով բոլոր հայ երիտասարդները զինուորագրուած էին Թրքական բանակին մէջ : 1500 եղեսացիներ քաղաքէն ոչ – հեռու բանուորական վաշտերու մէջ ճամբաններու չինութեան կ'աշխատէին :

Այս բոլոր դէպքերու ընթացքին, աննման հերոսը՝ Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան եւ իր անբաժան ընկերը Յարութիւն Բասթիկլէնեան ի զուր կը ձանայինն համոզել երեւելիները, որ համաձայնին անմիջապէս ընդհանուր ապստամբութեան դիմելու :

Յուլիս 6ին կարմուձ հայաբնակ դիւղի Ս. Վանէս լերան վրայ Եօթնեղբայրեանի խումբը Թուրք զինուորներու պաշարման չղթան ճեղքելով կը վերադառնայ Ուրֆա :

Յուլիս 10ին կառավարութիւնը կը պահանջէ առաջնորդ Արտաւազդ վարդապետ Գալէնտէրեանէ, արմաշական երիտասարդ ու համակրելի կղերական մը, 48 ժամէն հաւաքել Հայոց բոլոր զէնքերը :

Յուլիս 26ին կը ձերբակալուի նաեւ առաջնորդը : Երկու օր վերջ, բոլոր բանտարկեալները, աւելի քան 200 հոգի, դլուխն ըլլալով առաջնորդը, ճամբայ կը հանուին դէպի Տիգրանակերտ, հազիւ քանի մը ժամուան ճամբայ կտրած, բոլորն ալ խժդուժօրէն կը սպաննուին Շէյթան Տէրէ-սիին մէջ :

Զորս օր վերջ, Օգոստոս 2 / 15ին նոյն տեղը կը նահատակուին Վարդգէս ու Զօհրապը :

Օգոստոս 4ին բանուորական վաշտի 1500 անզէն հայ զինուորները Գուէմէկի եւ Դարա Քէօփրիւի մէջ «չէթէներու» կողմէ զոյդ զոյդ թեւերնին կապուած նախապէս պատրաստուած խրամներու առջեւ հրացանի բռնուելով տարդօրէն կը սպաննուին :

Օգոստոս 19ին քաղաքի չուկային մէջ փոքրիկ ջարդ մը տեղի կ'ունենայ :

Որոշուած էր ապստամբութեան ազդանշանը տալ այն տեսն՝ երբ ընդհանուր տեղահանութիւնը սկսէր : Սակայն կառավարութիւնը իր հայա-ջինջ ծրագիրը կը դործադրէր աստիճանաբար, տկարացնելով Հայերու դիմադրական ուժը :

Գուէմէկի սպանդէն փախած երկու երիտասարդներու ձերբակալութեան փորձը Սեպտ. 29-ին, յորդեցուց բաժակը եւ Ուրֆացիք մէկ մարդու պէս ոտքի կանդնեցան՝ պաշտպանելու համար հայութեան պատիւը :

Ահա՛ այս հերոսամարտի տարեդարձն է ; որ պիտի տօնուի կիրակի օր :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

Միացեալ Ազգերու ժողովը

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԸ ՕՐԱԿԱՐԳԻ ՎՐԱՑ

Միացեալ Ազգերու քաղաքական յանձնաժողովը իրեն վոխ նախագահ ընտրելէ վերջ թուրք պատուիրակ Սէլիմ Սարփէրը, պատրաստեց ընդհանուր ժողովի օրակարգը :

Այսպէս, Պ. Վիշինսքիի առաջարկով օրա-կարգի անցաւ ընդհ. խաղաղութեան, այսինքն հիւլէական ռումբի խնդիրը : Ռուս պատուիրակը չընդդիմացաւ հեղինակային հարցին օրակարգի անցնելուն : Օրակարգի մէջ են նաեւ իտալական դաղթավայրերու, Պաղեստինի, Հոլանտական Հնդկաստանի եւ Պալքանեան խնդիրները : Հեղինակ պատուիրակ Ցալտարիս յայտնեց որ Ճունաստան չուզեր ուղղակի բանակցիլ Եուկոսլաւիոյ հետ, մինչեւ որ ժողովը պալքաններու խնդրով չզբաղի :

Հիւլէական ուժի խնդիրը կը չարունակէ պրաղեցնել բոլոր երկիրներու կառավարութիւնները : Լոնտոնի մէջ այս չաբթու մասնաւոր նիստ մը կը դումարեն ամերիկացի, անդլիացի եւ քանատացի մասնագէտներ ռուսական յայտնութեան վրայ կացութիւնը ճշդելու համար :

Ռումբին պատրաստութեան մէջ կարեւոր դեր մը ունեցող տոքթ. Լէփ յայտարարեց թէ Ռուսերը ռումբը իրապէս դործածելէ առաջ իրը պրոպականի միջոց կը ծառայեցնեն : Իսկ Մոսկուայի ամերիկեան նախկին դեսպան զօր. Պէտըլ Սմիթ յայտնեց թէ Ռուսիա 10 տարիի պէտք ունի հասնելու համար հիւլէական ուժի ամերիկեան վիճակին, քանի որ մենք տասը տարի դրինք դայն հասցնելու համար արդի վիճակին :

Եւ սակայն լաւատեսները անպակաս են եւ կը կարծեն թէ քանի որ Ռուսերն ալ ունին նոյն զէնքը, հասկցողութիւնը դիւրին պիտի ըլլայ : Ամէնէն կնճռոտ խնդիրը այդ զէնքին չինութեան հակչիռն է : Որովհետեւ, ինչ որ ալ ըլլայ, Ռուսիա պիտի վերցնէ երկաթեայ վարադոյրը որ պէտք մի՛ջադային մարմին մը երկրին ամէն կողմերը չրջի : Այդ պարադային զինուորական պատրաստութիւնները պիտի չարունակուին աւելի ուժդին թէ Ամերիկայի եւ թէ Եւրոպայի մէջ : Նման պարադայի մը նախագահ Թրումըն պիտի վերաքննէ իր քաղաքականութիւնը Սպանիոյ մասին, դայն ալ մղելով Ատլանտեանի դաշինքին մէջ եւ պիտի դինէ նաեւ արեւմտեան Գերմանիան : Ամերիկա պիտի պաչտպանէ Եուկոսլաւիան՝ ապահովութեան խորհուրդին մէջ ընդունելու դայն Ուքրանիոյ տեղը :

★ Զորսերու պատուիրակները որ անպաչտօն դումարում մը ունեցան Աւստրիոյ դաշնագիրը վերջացնելու համար, արդիւնք մը ձեռք չբերին : Ռուսիա անդիլող մնաց Աւստրիոյ քարիւղի խնդրին մէջ, քանի որ կը պահանջէր իրեն թողուլ քարիւղաբեր ամբողջ հողամասը :

Հայաստան - Աքրոպիւս !

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ ԱՌԱՋԻՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՇՐՋԱԿԱՑՔԸ Է ԵՂԵՐ

(Շար. երէկի թիւէն եւ վերջ)

Եուկոսլաւ ուղեւորը սապէս կը շարունակէ իր պատմութիւնը .—

Հիւլէական ռումբի Հայաստանի կեդրոնը կը կոչուի Աքրոմկրատ թիւ 1, իր կարեւորութեան պատճառով : Պետութեան զաղտնի ոստիկանութիւնն է որ կը հսկէ անոր վրայ, փոխանակ ներքին դործոց նախարարութեան : Կ'բսուի թէ փոլիթպիւրօն Սթալինի խորհուրդով, դործը վստահած է Բերիայի որ ոստիկանութեան թաքուն եւ դօրաւոր վարիչն է :

Առաջին օրէն իսկ Բերիայի բացարձակ իշխանութիւնն տրուեցաւ, պէտք եղած անձնակազմը, արհեստագէտները եւ ապրանքը ունենալու նաեւ Եաչիմովոյի, Պատ Օպերսկէյնի, Թիֆլիզի Սովետական Վրաստանի հանքերուն ուրանիոմի իրեն վերապահուեցան : Հաստատուած է որ Գերմանիոյ բնադիտական եւ արհեստագիտական աշխատանոցներուն մեծ մաս մը Աքրոմկրատ թիւ 1 փոխադրուեցաւ : 1949ին սովետական դիտուն-ները ժօֆո եւ Կոմորով որոնք մինչեւ այդ փոր-ձառական հետազոտութիւնները կը վարէին Պայքալ լիճին չուրջը, փոխադրուեցան Զանդու դի-տին հովիտը : Իրենց օժանդակ ունեցան ամէն տարիքի բազմաթիւ սովետական դիտուններ, ինչպէս եւ գերման դիտուններ որոնք Գերմանիոյ անձնատուրութեան առեն բերուեցան Ք. Ռուսիա : Փրոֆ. Քափիցան նչանաւոր բնագէտը, չնորհաղուրկ ըլլալէ առաջ հոն բերուած էր : Ան էր որ առաջին փորձերը վարեց, յետոյ Ուրալի մէջ անծանօթ տեղ մը դրկուեցաւ, նոր կեդրոն մը բուտեղծելու համար (հոն է որ չնորհազուրկ եղաւ» իբրեւ հետեւանք իր ունեցած մտաւորական սերտ կապերուն արեւմտեան աշխարհին հետ) : Ան երկար առեն Անդլիա անցուցած էր կեանքը դլխաւորաբար Քէմպրիճ, ուր կարեւոր հետազոտութիւններ կը կատարէր :

Զանդուի հովիտին մէջ եղած հաստատութիւնները հսկայական են, եւ կը դտնուին չորս դիւղերու մէջ, Քանաքեռ, Կիմիւչ, Աբթի եւ Զանկիկէ : Եռանկիւն մը կը կազմեն եւ իրարու կը միանան կառուդիով (autostrade) որուն կը կցուի նաեւ երեւանինը : Երեք օդակայաններ հաստատուած են հոն, որոնք թէեւ փոքր, սակայն կատարելապէս լաւ չինուած են կրաղիւսէ, ասոնք ամերիկեան ոստիկանութեան օդանաւերուն յատկացուած են :

Հաստատութեանց չէնքերը, իրարու կը նմանին արտաքնապէս, կրաղիւսի տաղաւարներ ժայռանման, դժնատեսիլ չրջափակի մը մէջ, մէկ մեթրէ աւելի լայնութեամբ եւ 5էն 7 մեթր բարձրութեամբ : Այս զօտին միայն մէկ բացուածք ունի : Հոն կը հսկեն կարեւոր ուժեր : Պատին վրայ ամէն հինդ հարիւր մեթրի վրայ հարթ տեղ մը կայ ուր ոստիկանութեան պահակները տեւականապէս կը հսկեն թէ ներսը եւ թէ դուրսը :

Երբ պատէն ներս մտնես՝ առաջին տեսած չէնքիդ մէջ տեղաւորուած է ոստիկանութեան կոմսորը, որուն պաչտօնն է հսկել իւրաքանչիւր չէնքի վրայ, միայարկ, տխուր չէնք մը զօրանոցի կամ բանտի պէս : Ամէն ինչ որ ներս մտնէ, թէ մարդ, թէ ապրանք պէտք է նախ այս չէնքէնանցնի : Ամէն աստիճանի աչխատող, բանուոր թէ արհեստագէտ, նոյնիսկ դիտուն պէտք է հոն ներկայանայ եւ ցոյց տայ ինքնութեան թուղթ :

Ոստիկանութեան չէնքին մէջն է նաեւ մասնակէտ անօրէնին բնակարանը, ինչպէս եւ իր աչխատակիցներուննը, անոնք ճչմարիտ բանտարկեալներ են որովհետեւ քայլ մը իսկ չեն կրնար ընել առանց արտօնութեան : Եթէ մէկը դուրս ելլել ուզէ, ոստիկանութեան կառքը եւ ընկերացող մը կը դնեն անոր տրամադրութեան տակ, եթէ նոյնիսկ քանի մը հարիւր մեթրով միայն պիտի հեռանայ :

Ոստիկանութեան չէնքը անցնելէ վերջ, չատ ընդարձակ բայց ցած աչխատանոցներ կը տեսնուին : Այս չէնքերը երկյարկանի են եւ 15—20 մեթր բարձրութիւն ունին : Գիտական հետազոտութեան սրահները, բուն աչխատանոցները (laboratoires) դետնայարկ են : Կը կարծուի որ աչխարհի ամէնէն մեծն են Զանդուի հովիտին դետնայարկ աչխատանոցները : Հոն աչխատողներու թիւը դպաւոր մը կուտայ անոր կարեւորութեան բանուորները հանքերուն զուտը կը կատարեն, մասին : Սանկիկէյի (J — 7), չէնքերու խումբի անոնց թիւը 15 հազար է, կիմիչի չէնքերուն մէջ

(Լուրերու չարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ օդափոխութեան կայանի խումբերը Վէրնէյն կը մեկնին Սեպտեմբեր 30ին : Մարսէյլի խումբը կը հասնի ժամը 7.30ին, իսկ Փարիզի խումբը կը հասնի չաբաթ առաւօտ ժամը 7ին :

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՏՊԱՏԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ԱՌԱՋԻՆ ՆԱՀԱՆՋԸ

1914 թուի Դեկտեմբեր 27ին, ցերեկոյ, ցուրտէն սեւցած ու տառապած մեր գաղթականութիւնը հասաւ պարսկական Ջուլֆա, որ այդ օրերուն կը ներկայացնէր դիւղաքաղաք մը:

Գաղթական Հայերէն եւ Ասորիներէն ունէին որոնները սենեակները վարձեցին, չքաւորներ եւ առհասարակ դիւղացիներ եւ արհեստաւորները տեղաւորուեցան աղատ իջեւաններու, մթերա – նոցներու եւ յարդանոցներու մէջ :

Բազմաթիւ էին նաեւ փողոցներու մէջ , ձիւնախառն անձրեւի տակ մնացողները:

Ցեխին պատճառով, մէկ փողոցէն միւսը երթեւեկը խիստ դժուարին դարձած էր:

Ուտեստը թանկ էր եւ անմատչելի:

Թրքական վտանգը չկար :

Քեռիկ (ռուսը) երկիրը պիտի երթային, գոհ էին եւ ուրախ, լաւագոյն յոյսերով խանդավառ:

Հասած էին Արաքսի ափին, կը կենային Ա – րաքսի առկախ կամուրջին քով եւ սրտատրոփ կը սպասէին ռուսական ափն անցնելու հրամանին, որ մեզ անյայտ պատճառներով կ'ուշանար :

Դեկտեմբեր 29ի երեկոյեան Խոյէն եկած երեք Սալմաստեցի Հայեր յայտնեցին թէ՝ Խոյի ռուս ներկայացուցիչներէն մէկը բարեկամաբար թելադրած է «Արաքսը չանցնիլ եւ սպասել դէպքերու ընթացքին»:

Եկողները յայտնեցին նոյնպէս որ՝ «Սարըղամիշի դրութիւնը բարւոքած է, Տաճիկները կը նահանջեն ու քանի մը օր վերջ, Ատրպատականի ռուս ջոկատները պիտի վերադառնան Խոյ եւ Սալմաստ»:

Նման դէպքերու առեն, հակասական, ան – ճիշդ լուրերը այնքան շատ կ'ըլլան, որ մարդս հարկադրուած է ոչ մէկուն չհաւատալ, այդ պատճառաւ, մեր գաղթականութիւնը յոռետես էր :

Այդ օրերուն, Նախիջեւանէն Պարսկական Ջուլֆա եկած էին թաթար եւ թուրք գործակալ – ներ, որոնք կը ջանային ընդհարում ստեղծել եւ բնաջնջել հոն հասած Հայ եւ ասորի գաղթական– ները, թէ տեղացիները եւ թէ հոն գտնուող պարսիկ կոզակները , որոշ չափով ազդուած էին արդէն, երբ տեղի ունեցաւ մեր երկու զինուորները զինաթափ ընելու փորձը:

Ջուլֆա հասած էր նաեւ Անդրանիկի կամա – ւորներու հարիւրեակը, Ողմեցի Ասլանի գլխավո– րութեամբ :

Մեր զինուորները չյանձնեցին զէնքերը եւ թաթարները զէնքի դիմեցին :

Սաստիկ հրացանաձգութիւն տեղի ունեցաւ , մենք ունեցանք երկու կորուստ, իսկ թշնամին տուաւ 9 մեռեալ եւ երկու վիրաւոր:

Անմիջապէս ռուսական Ջուլֆայէն հասան ռուսական կոզակներու վաշտերը եւ վերջ տուին ընդհարումին:

Ցաջորդ առաւօտ պետք անցնելու հրաման տրուեցաւ, սակայն ոչ կամուրջէն, այլ՝ լաստով:

Լաստ կոչուածը տախտակէ, սենեակի մեծու– թեամբ սնտուկ մըն էր ամրացուած պետին մէկ ափէն միւսը կապուած երկաթեայ թելերու հաստ հիւսուածքին վրայ :

Երթեւեկը տեղի կ'ունենար երկու ափերէն քաշող պարաններու եւ նաւավարներու երկար ձո– ղերու միջոցով :

Իւրաքանչիւր երթեւեկին, լաստը կրնար տե– ղափոխել 20 — 25 անձեր, մինչդեռ, եթէ կամուր– ջէն անցնելու հրաման տրուէր, ամբողջ գաղթա– կանութիւնը, իր կենդանիներով եւ դոյքերով կա– րելի պիտի ըլլար տեղափոխել մէկ ժամէն :

Շարաթ մը տեւեց լաստին երթեւեկը եւ ա – մենավերջին օրը միայն հրաման տրուեցաւ անց– նիլ կամուրջէն :

Անասելի խճողում մը ստեղծուեցաւ ռուս – կան Ջուլֆայի մէկ :

Բազմահազար զօրքեր եւ գաղթականները ի– րար խառնուած էին:

Ուտելիքը սակաւ էր, բնակարանները անբա –ւարար: Շատերը կը պառկէին սալայատակներու վրայ :

Ջուլֆա – Թիֆլիզ – Բաղու երկաթուղագիծը մեծ մասով կը գործածուէր զինուորներու եւ զի– նամթերքներու փոխադրութեան համար:

Վերջապէս, կարելի եղաւ Ասորիները հաս – ցնել ասորախառն հայ գիւղերը, Երեւանի շրջ – ջանին մէջ :

Իսկ Հայերը գացին Թիֆլիզ, Բաղու, Հասան մինչեւ Ռոստով, Արմաւիր, Թականրոգ եւ ուրիշ քաղաքներ :

1915 թուի Յունուար 15ին Ջուլֆայէն արդէն մեկնած էր գաղթականութիւնը :

Մինչ այդ, հոն սպասեց Անդրանիկի կամաւո– րական դունդին մէկ մասը :

ՀԱՅԴՈՒԿԻ ՄԸ ԿԵԱՆՔԸ

Պրագոյենց Յովհաննէսը

(ՈՒՐՖԱՑԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 34ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ)

Ցիշողութիւնը արձանագրութիւն մըն է մա– քին աննիւթական մարմարիոններուն վրայ: Անոնց մէջ ամէնէն անջնջելին մանկական յիշողութիւն– ներն են :

Պատանեկան յիշողութիւնը չինջ է, ինչպէս հոգին անաղարտ, սիրտը մաքուր ու անբիծ:

Այն երանելի օրերէն, էութեանս մէջ նոյնա –ցած է Ծննդավայրիս՝ Ուրֆայի բոլոր վերիվայ– րումները: Անոնք ամէն տարի սեպտեմբերին կ'ա– լեկոծեն հոգիս: Ու ես կը դառնամ տրտում, մե– լամաղձոտ, նման աշնանային անձրեւոտ ու խո – նաւ օրերուն :

Կը վերյիշեմ այն սերունդը որ իր կոկոն տա– րիքին մէջ թօշնեցաւ, այն սերունդը իր պղտուկի նըրբութեամբ ու թարմութեամբ որ պատրաս – տուած էր իր խրոխտ հոգիով իր ուսերուն վրայ որ հայ ազատագրական փառահեղ պայքարին մէջ տանելու ամբողջ դիւցազնամարտը այնպիսի քա– ջութեամբ, այնպիսի տիտանեան յանդգնութեամբ աւելցուց նոր ու փառաւոր գլուխ մը :

Այդ դիւցազնամարտին սերմնացաններէն ու նախակարապետներէն դէմք մը լուսաւոր աստղի մը պէս կը բարձրանայ յիշողութեանս մէջէն: Համեստ ու առաքինի դէմք մը ժպտուն եւ հը – պարտ, մանկունակ ու ինքնավստահ: Պրագոյենց Յովհաննէս կը կոչուէր ան :

« Խոնարհ հերոս մը» ինչպէս պիտի ըսէր ըն– կեր Կոմս: 1912ին Ծանօթացանք Յովհաննէսին որ նոր վերադարձած էր Հայոց աշխարհի սրբազան պայքարէն :

Հին յեղափոխական, հայրենիքի յանկուցիչ ու հոգեմտյլ բուրմունքով օծուն, Հայաստանի լեռ– ներուն, ձորերուն, դաշտերուն նուիրական փոշին իր վրայ ու մենք անոր կը քսուէինք ,իրեն հետ մեր ներաշխարհը մրրկող փոթորկող զգացումներուն բաւարարութիւն տալու համար:

Հայրենիքն ու ազատութեան սրբազան գա – դափարը մինչեւ այդ՝ վերացական խորհուրդներ էին կարծես: Այս հսկան իր էութեամբ մեր առջեւ հայրենիքն ու ազատութիւնը թանձրացուալ, չո – չափելի մարմին մըն էր դարձած: Անոր մէջ կը տեսնէինք մեր ցեղին ընդվզումի պատկերը եւ ըմ– բոստութեան կրակը:

Մեր մանկական անմեղ ու անյագ հոգիին ըն– դունարանները լայն բացած, ինչպէս նորաբող – բոջ վարդը գարնան հոգեպարար զեփիւռը ըմ – բոշխելու համար լայն կը բանայ իր թերթիկնե– րը, յափշտակուած՝ այս հսկային ոամիկ սա – կայն մեղեդիի մը քաղցրութեամբ առլցուն լե – ղուն ու փոթորկալի կուիներուն, ոդորոմներուն պատմութիւնները մտիկ կ'ընէինք լարուած, մեր մատաղ հոգիները լեցնելով հպարտութեամբ:

Ցովհաննէս հրաշագործի մը պէս մեր մանկունակ հոգիները կը մրրկէր, մեր ամբողջ էութեամբ կը թռչէինք դէպի հայկական պարերու բարձունքնե– րը, բռնուած էինք հայրենասիրութեան ու կրո– ւի սրբազան սարսուռէն :

Ցովհաննէս մազապուրծ ազատուած էր 1895– 1896ի ջարդերէն: Խռոված հոգին ծրարած տա – ռապանքի մէջ, սիրելիներու յօշոտումի կսկիծը սրտին տեղած՝ կը հեռանայ Ուրֆայէն: Նժդեհի կենդանի աւելի կը խորացնէ Վրէժի պապակը , դաժան ուրուականը որ այդ օրերուն համակած էր Հայոց աշխարհը, ամէն կողմ նահիճ, այս բոլորը վրդոված հոգին բնազդօրէն կ'առաջնոր – դէն դէպի հայրենիք: Տարօնի եւ Վասպու– րականի հայու արիւնով ոոոդուած սրբազան հողը կը համբուրէ ու կը մտնէ հայդուկներու չարք– րուն մէջ ինքնավստահ ու նուիրուած :

Կը թրծուի Հ. Ց. Դաշնակցութեան մարտա – կերտ դարբնոցին մէջ, խռոված հոգին մասամբ կը խաղաղի երբ կը գրկէ Մոսիճ հրացանը «Մահ կամ ազատութիւն» նշանաբանով զրօշը վեր բռնած ամբողջ 12 տարի կը կռուի առիւծի նման, հայ – կեան թափով :

Մինչեւ 1908 անողորմ կ'ըլլայ դարաւոր Թըշ– նամիին հանդէպ, կը կռուի անտրտունջ, մերթ ա– նօթի, մերթ ծարաւ, երբեմն վիրաւոր, սակայն միշտ վճռական ու վրէժխնդիր՝ հայ ժողովուրդի կեղեքիչներու եւ ջարդարարներու հանդէպ: Կռի– ւը հարսնիք էր, ազատութիւնը հաւատամք հայ – դուկին համար:

1908ի չարաբաստիկ Օսմանեան սահմանա – դրութեան՝ Ցովհաննէս ալ անգործութեան կը դա– տապարտուի ինչպէս հարիւրաւոր հայդուկներ : Հոգին վրդոված՝ սիրտ չունենար վերադառնալու ծննդավայր, այն իսլամական ահաւոր ովկիանո– սին մէջ, կարուած հայկական հոծ զանգուածէն ու մեկուսացած: Երկու երեք տարի կը թափառի Բարձր Հայքի մէջ, կը տեսնէ կազմակերպու – թեան ուժեղացումը, իր հայդուկ ընկերներուն բեղուն աշխատանքին արդիւնքը, իւրաքանչիւրը իր չրջանին մէջ կը բանէր ոգեւորուած ու աշ – խոյժ :

Քար դրած սրտին կը վերադառնայ Ուրֆա, ինքն ալ իր կարգին կը հաւաքէ քաղաքին պատա– հելութիւնը, իր դեղջուկ սակայն հմայիչ լեզուով կը պատմէ ֆէտայիներու փոթորկալի կեանքը , կռուի քաղցրութիւնը յանուն ազատութեան: Այս– պէս հետաքրքրական դրուագներով կը դաստիա – րակէր ու կը պղպջատէր նոր սերունդի կամքը :

Աչխատանքի անատակ՝ Ցովհաննէս ձանձրոյ– թէն նեղուած՝ զէնքերը կապելով կ'երթար հայրե– նական այդին, բնութեան ազատ ծոցին մէջ ապրե– լու գոնէ պահ մը :

Աչերդի չրջանին մէջ բոլոր այդինները դրեթէ Հայերու կը պատկանէին, ուրեմն ինքզինքը պար– տաւոր կը զգայ պահպանելու բոլոր հայապատկան հողերը:

Ահա օրին մէկը կը նչմարէ Քիւրտ մը որ կը մտնէ Հայու մը այդին ու իր սեփականութեան պէս կը սկսի խաղող քաղել: Ցովհաննէս վրայ

Թուրքեր ամբացած էին Դուզ – Տաղէն Ղարա Թէփէ չրջանի ժայռերու մէջ եւ բարձունքներու վրայ :

Ռուսական 6րդ դունդը, 60ամեայ զնդապետ Տրիպունսկիի գլխավորութեամբ եւ Անդրանիկի դունդի մասնակցութեամբ, հարկադրուած էր անհաւասար եւ օրհասական կռիւներ մղելու : Օր մը վերջ, հայ կամաւորները յանդուգն գրոհ– ներով բարձրացած էին լեռնաշղթան ու ճեղքած թշնամիի չղթան, հետզհետէ պատճառելով Տրի – պունսկիին, որուն տեղեկատուութեան ազդեցու – թեան տակ, հայատեաց Զօր. Զերնոզուբովը կը գիչնէր չնորհաւորելու հայ կամաւորական դունդի աչքառու քաջագործութիւնը եւ չքանչան– ներով կը պարգեւատրուէին ընկեր Արտաչէս Սու– ճեան, Եղիշը, Սմբատ եւ ուրիչներ :

Դուզ – Տաղի ցեխերու մէջ, երկար առեն ան– թափ կը մնային «անպարտելի» թուրք բանակին զոհերը :

Թիֆլիզի մէջ, Սամսոնը մեզի յայտնեց որ Սալմաստը վերադրաւուած է եւ թելադրեց քանի մը ընկերներու որ Սալմաստ վերադառնան :

Երկու օր ետք, Սամսոն եւ Անդրանիկը մեկ– նեցան Թիֆլիզէն :

Սալմաստ մեկնած եւ Տիլիման հաստատուած էր նաեւ Մ. Լոպոսեան :

Հոն կը գտնուէր նաեւ ռուս հիւպատոս, հա – յատեաց Վեդենսկու :

Անձրեւոտ գիչեր մը, քսան ընկերներով Խո – յէն դուրս եկանք Սալմաստ երթալու համար:

Մեզմէ իւրաքանչիւրը մարդկային կորուստ մը ունէր նահանջի նախօրեակին, աղջիկս իր մեծ մօր հետ նոյնպէս կորսուած էր: Վեց ամիս վերջ, միայն հնարաւորութիւն կ'ունենայինք մեր կո – րուստները փնտռելու :

Ա.ԶԳԻՆ

Միացեալ Ազգերու Ընտրի մէջ Եուկոսլաւիան անդրդուելի

Թղթակից մը կը պատմէ թէ Ազգաժողովի Նատաշրջանին բացման առեն, երբ Վիչինսկի ներս կը մտնէր իր պաշտօնակիցներուն հետ, Եուկո – սլաւիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Քարճէլի քո – վէն կ'անցնէր, բայց ոչ բարեւեցին ոչ ալ իրարու երես նայեցան: Ժողովասրահին մէջ ալ, Եուկո – սլաւիոյ պատուիրակները կը նստին Խ. Միու – թեան պատուիրակութեան եռեւի շարքը, առանց որեւէ խօսք փոխանակելու :

★ Պալքանեան հարցին քննութեան առեն, որ օրակարգի վրայ մնաց հակառակ Մոսկուայի ընդ – դիմութեան, 6ի դէմ 46 ձայնով, Պ. Վիչինսքի ը – սաւ թէ յունական – պալքանեան վէճը միեւնոյն հին կերակուրն է, բայց կարգ մը խոհարարներ կը փորձեն նոր համեմներ խառնել: Յունաստանի պատուիրակը, Պ. Ալեքսանդր Քիրու պատաս – խանեց բարկաճայթ .— « Պնակը խաւեար չի պարունակեր, այլ՝ թոյն, այն ալ ոչ թէ ներսէն չինուած, այլ դուրսէն ներածուած »:

★ Եուկոսլաւիոյ վաղեմի բոլշեւիկներէն Մո – չէ Փիժատ, Թիթոյի աչ բազուկը, որ 59 տարեկան է, Սեպտ. 22ին բուռն ճառ մը խօսեցաւ Խ. Մի – ութեան դէմ, մեղադրելով զայն թէ կ'ուզէ տի – րապետել աշխարհի: Ըսաւ թէ այդ պետութիւնը խելագարութեան հասած է, թէ Ռուսիոյ «ոսոխ – կանական վերաոեւչութեանց» կը վերածէ ար – բանեակ երկիրները, «որոնք ղրկուած են ամէն ազատութենէ, ներքին թէ արտաքին քաղաքակա – նութեան մէջ, բոլորովին դերի դառնալով Մոս – կուայի գաղտնի սպասարկութեանց »:

Ամէնէն կծու յարձակումն էր այս որ հաղոր – դուեցաւ անթելով, եւ ամբողջութեամբ հրատա – րակուեցաւ կոմսակցութեան պաշտօնաթերթին մէջ, առաջին էջին վրայ:

Պ. Փիժատ ծիծաղելի դասաւ այն տեսակէտը թէ Մոսկուայի եւ Պելկրատի պայքարը «ընտանե – կան վէճ մըն է», եւ բացատրեց թէ ամենամեծ պայքարն է որ կը մղուի դերիշխան ազգերու մի – ջեւ, պատերազմէն ի վեր: Ըսաւ թէ Խ. Միութիւ – նը որսորդ մըն է որ թունաւոր նետեր կ'արձակէ բայց իր աղեղը կարճ է եւ լարուելով ծռելով սլի – տի վրթի որսորդին ձեռքին մէջ: «Որսորդը կոր – ծացած է իր ջիղերը եւ խելքը: Կրեմլին իր քա – ղաքականութիւնը կը հիմնէ մեծազոյն Ռուսիոյ հայրենասիրութեան վրայ եւ կանգ չառներ որեւէ միջոցի առջեւ, եւրոպական երկիրներու կեանքը խորտակելու եւ ռուս ազգը պարտադրելու հա – մար իբրեւ համաշխարհային ազգ: Ռուսական աշխարհակալութիւնը հետեւանք է Կրեմլինի սը – նամէջ խելագարութեան »:

Պ. Փիժատ այս առթիւ կը յիշէ Խ. Միու – թեան սիրալիր յարաբերութիւնները Հիթլէրի հետ, 1939 Օգոստոս 23ին կնքուած դաշինքին ա – տեն, երբ բաժակաճառեր կ'արտասանէին անոր արեւշատութեան համար: Ցետոյ փչէթայի դա – տավարութիւնը նմանցնելով 1936ի Մոսկուայի դատերուն , կ'ըսէ թէ խորհրդային դաղտնի սպասարկութեան մութ խաղերն են որ կը վեր – սկսին Եւրոպայի մէջ: «Խ. Միութիւնը այսպէս կը փորձէ ճոխացնել ընկերվարական օբէնսդրութիւ – նը: Վաղը նմանօրինակ դատեր կրնան բացուիլ Փրակայի, Վարշաւայի, Պուքրէշի եւ Սոֆիայի մէջ, երբ Ռուսերը հարկ դատեն սասակացնել ազդմաչունչ պայքարը Եուկոսլաւիոյ դէմ » :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կիրակի 25 Սեպտ. Հ. Մ. Մ.ի եղանակի Բ. ախոյենական մրցումները տեղի ունեցան Վէր – սայլի մարզադաշտին վրայ :

Հ. Մ. Մ.ի պահեստին դէմ ըսաւ եկաւ F. A. C. Versaillesի պահեստին դէմ: Առաջին կիսախաղին երկու կողմերը յարձակումներով իրար պերազանցեցին: Մեր բերդապահը Ցարութ իր ճարպիկութեամբ հակառակորդին բոլոր ձիգերը ի դերեւ հանեց: Հակառակորդին մէկ սխալէն օգ – տուելով փչնալթիով մը առաջին նշանակէտը չա – հեցան: Երկրորդ կիսախաղին մեր տղաքը նչա – նակեցին երկու նշանակէտ եւս: Մեր պահեստի տղոցմէնիբենց նուրբ ու վարպետ խաղով աչ – քի զարկին, Կ. Ալիքանեան, Իզա, Բաֆֆի, Ար – տակ, բոլոր խաղացողներն ալ գովելի էին: Հ.Մ. Մ. 3—0 չահեցաւ :

Ժամը 15.30ին մեր Ա. խումբը դաշտ եկաւ F. A. C. Versaillesի Ա. խմբին դէմ: Ինչպէս Ֆրան – սացիներու սովորութիւնն է, անմիջապէս յար – ձակեցան ու արագ, բազմաթիւ վտանգաւորվայ – րէյքներով մեր բերդը վտանգի տակ դրին: Բեր – դապահ Ցակոբ վազքի մը դիւրաչարժութեամբ ու ճարպիկութեամբ բոլոր գնդակները ետ մղեց, իր յանդգնութեամբ բոլորն ալ հիացուց: Առաջին կիսախաղը վերջացաւ հաւասար արդիւնքով 0—0: Երկրորդ կիսախաղը հաղիւ սկսած՝ մեր խումբը նչանակեց առաջին կէտը: Քիչ յետոյ մեր վերջա – պահներէն կինեար ուժէն վիրաւորուեցաւ: Խաղը չարունակեցին տասնով: Հակառակորդը մէկ նչա – նակէտով հաւասարեցուց: Քորները մը ի նպաստ Հ. Մ. Մ.ի որ Գէորգ քաշեց եւ երկրորդ կէսը նը – չանակեց: Այս անդամին ալ խմբապետ Համա – զասպ իր խորհուրդներով եւ վարպետ խաղով Գէորգի եւ Կարոյի հետ խաղին անխորտակելի սիւնը դարձան: Սուրէն, Համբարձում, Պարոյր եւ դրեթէ բոլոր Ա. խումբը դեղեցիկ խաղարկու – թիւն մը ունեցան: Խաղը վերջացաւ Հ. Մ. Մ.ի յաղթանակով 2 — 1: Ա. խումբը ունի ներդաշ – նակ եւ վարպետ խաղարկութիւն որ ապագայ կը խոստանայ :

Դիտող

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՍԻՆ ԼՈՒԻ, 22 Սեպտ.— Արարայի հերոսա – կան ճակատամարտի տարեդարձին առթիւ կա – տարուած հոգեհանգիստը 18 Սեպտ. կիրակի օր տեղի ունեցաւ: Ներկայ հաւատացեալ ժողովուր – դին ինչպէս նաեւ օտար հիւրերուն ուշադրութիւ – նը գրաւեց միայն 1 քահանայով կատարուած եկե – ղեցական արարողութիւնը , հակառակ փառաւոր դպրաց դասուն եւ աքանչելի երգեցողութեան :

Արդեօք այս տեսակ աղգային հոգեհանգիստ – ներու պէտք չէ՞ նախապահէ կաթողիկոսական պատուիրակը որ կ'ապրի այս պահուս Փարիզ, մինչդեռ քանի մը ամիս առաջ Լիոնի մէջ հարուստի մը յուղարկաւորութեան կը նախագա – հէր :

Նաեւ ներկայ հաւատացեալ ժողովուրդին մե – ծամասնութեան խոր վիշտ պատճառեց մեր եռա – գոյն դրօշակին բացակայութիւնը : Արդեօք կարե – լի չէ՞ր պարզուած Ֆրանսական դրօշակներուն քով մեր եռագոյնին ներկայութիւնը :

Կարգ մը ներկաներուն այս չատ արդարացի բողոքին՝ պիտի խնդրէի որ անկիւն մը չնորհէիք:

Վահրամ Փափազեան

«ԾԱՒԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՄ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

ԺԷ.

ԵՐԴՈՒՄ

Թագաւորը կուգայ, թագաւորը, չընչաց ամ – բոխը եւ աչքը դարձուց պալատին կողմը:

Զօրքը, որ չարուած էր պալատէն դէպի Մայր Եկեղեցին տանող ճամբուն երկու կողմը, նոյն – պէս ուրախացաւ եւ հայեացքը դարձուց պալա – տին կողմը:

Արդարեւ պալատի դրան մէջ երեւաց Գագիկ Բ. Ծերունի քօղ մը ձգած ուսերուն, չրջապատ – ուած մեծ ու փոքր իշխաններով :

Գագիկը երեւալուն պէս, թմբուկները զար – նուեցան եւ զօրքը պատւի նչանը ըրաւ՝ իջեցնե – լով նիզակները, իսկ ամբոխը, որ լեցուած էր ճամբուն երկու կողմը, պոռաց.

— Կեցցէ Գագիկ, ապրի մեր թագաւորը:

Գագիկ առաջ անցաւ՝ իր աչ ու ձախ կողմն ունենալով Վահրամ եւ Վեստ Սարգիս իշխան – ները :

Ան տխուր էր ու մռայլ: Իր տժգոյն, բայց արքայական վեհ դէմքին վրայ կը նկատուէր խոր վիշտ մը: Ի՞նչ էր պատահած, ինչու այդպէս տը – խուր, այդպէս վհատ էր ան :

Գագիկ մայր եկեղեցին կ'երթար աղօթելու վերջին անգամ մը, հոն իր իշխանները հաւա – տարմութեան երդում պիտի ընէին, եւ միւս օրը ինք պիտի մեկնէր դէպի Պոլիս :

— Ողջոյն Հայոց թագաւորին. ապրի Գագի – կը, գոռաց ամբոխը եւ խոնարհութիւն ըրաւ :

Գագիկ թէեւ մտազբաղ , ուշադրութեամբ ժողովուրդին նայեցաւ եւ սիրտը յուզուեցաւ կըս – կիծէն: Ինչեր արդեօք չանցան մտքէն այդ րո – պէին :

Մայր եկեղեցիին մէջ սկսած էր պատարագը դգեստաւորուած էր Պետրոս Գետադարձ կաթո – ղիկոսը: Երբ ներս մտաւ թագաւորը, ան առաջ անցաւ ընդունելու զայն: Գագիկ համբուրեց խա – չը եւ կանգնեցաւ արքայական դահոյքին տակ . ամբողջ պատարագի ընթացքին լուռ կ'աղօթէր :

Եկեղեցին լեցուն էր մեծ ու փոքր իշխաննե – րով եւ իշխանուհիներով, իսկ դուրսը խռնուած էին ամբոխն ու զօրքը:

Խորհրդաւոր լռութիւն կը տիրէր եկեղեցիին մէջ. բացի երգեցողութեան մեղմ ու քաղցր ձայնէն, ուրիչ ոչ մէկ չչուկ կը լսուէր: Քաղցրա – նուագ ալեղուն կը հնչէր Մայր Եկեղեցիի կամար – ներուն տակ, եւ խունկի ու կնդրուկի անուշաբոյր հոտը կը տարածուէր ամէն կողմ :

Ամէնքը լուռ էին եւ անշարժ, մարմնացած արձաններու պէս :

Մէկ կողմը կեցած էին կաթողիկոսը, Վեստ Սարգիսը եւ իր համախոհ իշխանները, իսկ ձախ կողմը, արքայական գահին առջեւ դլխիկոր նըս – ուած էր Ծերունի Վահրամ իշխանը, նոյնպէս իր կուսակից իշխաններով : Եկեղեցիին մէջ խակ, սուրբ պատարագի ժամանակ, երբ աշխարհային ամէն գձուձ խորհուրդ պէտք է մոռցուէր, հայ իշխանները բաժնուած էին երկու հակամարտա – նակներու, եւ լռելեայն մոլեգին հայեացքներ կ'ուղղէին իրարու :

Բայց ահա պատարագը կ'աւարտի. պատա – րագիչ Յակիկ Եպիսկոպոս բարձրաձայն կը բա – ցականչէ. «Կեցո՛ , Տէր զժողովուրդս քո եւ օրհ – նեա»... եւ վարագոյրը կը ծածկէ սրբութեան սեղանը, որպէսզի անխիղճ տիրանենգները, անօ – րէն դատաճանները չտեսնեն ճշմարտութեան հա – մար զոհուած Աստուծոյ գառնուկը: Անոնց զոհը ուրիչ գառ մըն էր, որ անմռունչ կանգնած էր՝ պարանոցը երկնցուցած դահիճներուն առջեւ :

Ցետոյ կաթողիկոսը կը բարձրանայ բեմ եւ վարագոյրին առջեւ դրուած դահոյքին մօտ կենա – լով կը սկսի իր պերճաբան քարոզը: Ան նզովք ու անէծք կը թափէ հայրենիքի դատաճաններուն դէմ – խուն եւ կը պատմէ Թուլասիրտ Ցովհաննէս–Սմ – բատ արքայի տուած Թուղթի մասին. կը յիշէ Ցունաց արշաւանքները Անիի վրայ եւ յետոյ կը գովէ ներկայ կայսեր բարեպաշտութիւնը . ան , չուզելով օգտուիլ Ցովհաննէս — Սմբատի կտա – կէն, , վեհանձնաբար իր մօտ կը հրաւիրէ Գագիկ Բագրատունը մեծամեծ պատիւներ ընելու եւ խաղա – ղութեան դաչինք կնքելու անոր հետ :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՇՏԱՇԵՍԵՑԻ

(W–66) կը մաքրեն ուրանիումը, հոն կ'աշխատին 12 հազար բանուորներ։ Քանաքեռի (Kz–3) մէջ ուր փլիւթոնիումի գիտական հետազօտութիւններ – րը կ'ընէին, կ'աշխատին 20 հազար հոգի։ Ախթիի մէջ (X 83) կը գտնուին ուսումնասիրութեան եւ բժշկական կատարելագործումի կեդրոնները, հոն 25 հազարէ աւելի աշխատաւորներ կան։ Մէկ չէնքին աշխատաւորը միւսը անցնելու արտօնութիւն չունի, մինչեւ իսկ մանագիտական հարցերու շուրջ հաղորդակցելու իրաւունք չունին։

Այս 70 հազար հոգիէ աւելի բանուորներուն մէջ, ազատ աշխատաւորներուն թիւը, այսինքն վարձուած աշխատանքի պայմանագրութեամբ, չատ սահմանափակ է։

Գլխաւորաբար մասնագէտներու եւ դիտուն– ներու թիւը 15 հազարը չանցնիր։ Մնացեալը տա– րագիրներ եւ պատերազմական հին գերիներ (մա– նաւանդ Գերմաններ, Իտալացիներ եւ Ռումա – նացիներ)։ Ատոնց ունեցած առաւելութիւնները չունին կեդրոնացման կայանի եւ սովորական աշ– խատողները։ Հոս ութ ժամ կ'աշխատին — մինչ – դեռ 12 ժամ է կայաններու մէջ։ Հոս առատ եւ լաւ սնունդ կուտան։ Գիւղացիներուն պարպած բնակարաններուն մէջ կ'ապրին, փոխանակ փայ– տէ տաղաւարներու մէջ։ Ատոնց թոշակին մէկ մա– սը վար կը դրուի, որպէսզի դուրս ելած ատեն յանձնուի։ Թոշակը չատ ալ շլացուցիչ չէ, սակայն որեւէ ուրիշ տարագիրի չեն տար այդքան։ Թատ– րոն եւ սինեմա կայ, ուր կրնան երթալ կարգով, բայց միշտ հսկողութեամբ։ Դպրոցներ կան ուր քաղաքական եւ դաստիարակչական դասախօսու – թիւններ կուտան։

Սակայն աշխատանքի ամէն թերացում կը պատժուի, երկար արդելափակումով, թոշակի նուազումով, սնունդի սեղմումով եւայլն։

Ամէնէն խիստ պատիժը կը տրուի անոնց որ աշխատանքը կը խափանեն։

Գիտական աշխատաւորները լաւ վարձատր – ուած են։ Ամէն տեսակ ապրանք, գործիք ունին։ Համալսարաններուն մէջ եղած դիւաերը կը հա – դորգեն անոնց։ Միայն մէկ բան կը պակսի անոնց· — Ազատութիւնը։ Տեւական կասկածի մթնոլոր– տի մը մէջ կ'ապրին անոնք։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՆԵՐՔԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Ֆրանքին անկումին հետեւանքով գիներու աղտութեան առաջքը առնելու եւ աշխատավարձերը աւելցնելու մասին անհամաձայնութիւնը կը չա – րունակուի նախարարաց խորհուրդին մէջ, այն – պէս որ դահլիճին անկումն իսկ կը նախատեսուի։ Հաշտարար չանքերը կը չարունակուին ելմտա – կան նախարար Փէյի եւ աշխատանքի նախարար Տանիէլ Մէյէրի միջեւ անհամաձայնութիւնը բառնալու համար։

Տնտեսական խորհուրդը իր վերջին նիստին մէջ, նկատի առնելով աշխատանքի սէնտիքանե – րուն պահանջը կ'առաջարկէ աշխատավարձը նուազագոյն 15 ֆրանք աւելցնել ժամական, չար– ժական սակացոյց մը վարձքերը կեանքի սղու – թեան համեմատ աւելցնելու եւ նոյն համեմատու– թեամբ աւելցնելու ընտանեկան նպաստները։

Հաւանական է որ ընդունուին հաւաքական պայմանագրութեան ձեւն ու աշխատավարձի ա – զատութիւնը, թողլով որ գործատէր եւ բանուոր իրարու մէջ համաձայնին վարձքի մասին։

Սէնտիքանները ընդհանուր յաւելում կը պա – հանջեն, ինչ որ կը մերժեն գործատէրերը։

★ Աշխատանքի նախարար Պ. Մէյէր նկատե– լով որ գործազրկութիւնը աւելցած է, մէկ միլիա– ուի նոր վարկ մը կը պահանջէ։ Իսկ ելմտական նախարարը իր կարգին կը պահանջէ 850 պաշտօ– նեաներու ընդումը Աշխատանքի նախարարութեան մէջ։

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ ԵՒ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ ԿՐ ԽԶՈՒԻՆ

Հունգար կառավարութիւնը ծանուցագիր մը հաղորդեց Պուտափէշտի եուկոսլաւ դեսպանա – տան ուր կ'ամբաստանէ Թիթոյի կառավարութիւ– նը որ դաւադրած էր հունգար հանրապետութիւ – նը տապալելու համար, թէ՝ Թիթօ քաղաքական աւազակ մըն է միջազգային պատմութեան մէջ աննախընթաց, կը ննջէ 1946ին երկու երկիրներու միջեւ կնքուած համաձայնութիւնը եւ կ'ըսէ թէ դիւանագիտական անձեռնմխելիութիւնը այլեւս պիտի չկրնայ պաշտպանել լրտեսներն ու մար – դասպանները։ Ի վերջոյ կը վտարէ դեսպանատան ինը պաշտօնեաները, բացի դեսպանէն։

Ցարաբերութեանց խզման այս զեկոյցին վը– րայ, իբր փոխ վրէժ, Եուկոսլաւ կառավարու – թիւնը իր կարգին պահանջեց որ Պէլկրատի հուն– գար դեսպանատան ինը պաշտօնեաները երկրէն հեռանան 24 ժամէն։ Նաեւ բաղդատիւ մը յանձ – նեց Ամերիկայի, Անգլիոյ եւ Խորհրդային Միու – թեան դեսպաններուն որով կը յայտնէ թէ Հուն– գարիա որ ութը տարուան մէջ 70 միլիոն տոլար պիտի վճարէր իբր հատուցում Եուկոսլաւիոյ, դադրեցուցած է իր վճարումները 1948էն ի վեր։

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

Ալֆորվիլի Մէջ.— Այս չաբաթ օր, իրիկ – ուան ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետու – թեան սրահը, 22 rue Voltaire։

Նախաձեռնութեամբ՝ Ալֆորվիլի Ս. Մինաս– եան հնթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի։

Կը նախագահէ ընկեր ՑՈՎՀ. ՉԵՐՉԵԱՆ

Կը խօսին ընկերները Ս. Տ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ եւ ՑՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ։

Ինչպէս նաեւ Ալֆորվիլի քաղաքապետը Camarade R. BLEUSE, chevalier de la légion d'honneur։

Ներկայ պիտի ըլլան նաեւ տեղւոյս ընկեր – վարականներու S. F. I. O.ի ներկայացուցիչները։

Գեղարուեստական բաժին.— Երգ, Աւետիս Քիւփէլեան եւ Սուրէն Անդրէասեան, Մանուէլ Սրապեան, դաշնակի ընկերակցութեամբ Mme. Alexandreի։

Արտասանութիւն՝ Տիկին Գեղանուշ Պետրոս– եան եւ ընկեր Զօհրապ Մուրատեան։

Կէս գիշերին կը սկսին եւրոպական պարերը։

Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի։

★

Լիոնի Մէջ.— Հոկտեմբեր 8ին Սալ François Coppéeի մէջ, չաբաթ երեկոյ։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՈՒՐՖԱՑԻ ՀԵՐՈՍԱՍԱՐՏԻ 34ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Հոգեհանգիստ կիրակի առտու ժամը 10ին։

Կը պատարագէ Արտ. Արք. ՍԻՒՐՄԵԼԵԱՆ

2 Հոկտեմբեր, կիրակի երեկոյեան ժամը 9ին, Սալ Ժէօկրաֆիի մէջ, 184 Bld. St. Germain, կազ – մակերպուած Ուրֆայի Հայր. Միութեան կողմէ։

Կը նախագահէ Պ. ՑԱԿՈԲ ՀԻՍԱՑԵԱՆ

Կը խօսին Պ. Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ, ՄԵՍ – ՐՈՊ ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ, եւն։ Երգ՝ Տիկ. Լիւսի Էմ– իրեան, Օր. Աստղիկ Քէօսէեան, արտասանու – թիւն՝ Պ. Պ. Շահան Սարեան, Ա. Գմբէթեան։

Դաշնակ Պ. Մեսումեանց։

Մասնակցութեամբ բոլոր քաղաքական կու – սակցութեանց եւ Հայ կամաւորներու եւ Մար – տիկներու միութեան, որոնք խօսք պիտի առնեն։

Մուտքը ազատ է

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ

Վալպարէզի դպրոցական տարեշրջանի դր – ծունէութիւնը արդիւնաւորելու համար, կը հրա– ւիրուին ծնողները որ օր առաջ արձանագրել տան, իրենց զաւակները, կիրակի 9—12 եւ հինգշաբթի օրերը 3—7, դպրոցին սրահին մէջ, եւ կամ դիմել Պ. Ատիկ Աշճեանի 26 Ave. de la Valbarelle, Մարսէյլ։

Թաղային ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ դպրոցին սրահին մէջ։ Կը խնդրուի բոլոր թաղեցիներէն անխտիր՝ ներկայ ըլլալ տարեվերջի այս կարեւոր ժողովին։

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԼՆԻ ՄԷՋ

Տեղւոյս միակ չութակահար երիտասարդ Պ. Կ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ առաջին անգամ ըլլալով կազմա– կերպած է նուագահանդէս մը, մասնակցութեամբ տեղւոյն երկսեռ կարող ուժերուն, որուն դաշնա – կով կ'ընկերանայ Օր. Վ. ՍԱՆՃԵԱՆ։

Այս չաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Cercle Catholique սրահին մէջ։

Ճոխ յայտագիր եւ ընտիր նուագ։ Կը հրաւի– րենք հասարակութիւնը քաջալերել մեր երիտա – սարդները։

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ...

Պ. ՄԱՐԳԱՐ ՑԱԿՈԲԵԱՆ

Կը յայտարարէ իր արհեստակիցներուն, որ 15 Հոկտեմբերին պիտի բացուի կաշիի եւ մորթի (փօսըրի) մեծ վաճառատուն մը

143, Bld. DIDEROT, **Métro : Nation**

Այս թուականէն սկսեալ անոնք հոն պիտի գա– նեն դիւրամատչելի դիներով կօշիկի վերաբերեալ ամէն տեսակի ապրանքներ։

(CUIRS et PEAUX)

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Dameame – (13e)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Մարսէյլի Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկե – րական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ – ները ։ —

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ կիրակի 2 Հոկտ. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։

ՔԵՒՒի խումբ կիրակի 2 Հոկտ. առաւօտեան ժամը 10ին։

Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կո– միտէին ներկայացուցիչները ։

Ռոմանի Հ. Ց. Դ. «Քեռի» խումբի դասա– խօսական ժողովը այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, ընկեր Ցարութիւն Պօյաճեանի բնակարանը ։ Կը հրաւիրուին ենթակոմիտէի բոլոր ընկերները, Նոր Սերնդականները եւ Խաչուհիները ։ Կը դա– սախօսէ ընկեր ՊԻԼԱՒԻ։ Նիւթ՝ «Թրքասէ՞ր է Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը» ։

Սէն Էթիէն.— Հ. Ց. Դ. «Անտօք» ենթակո– միտէի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Հայոց մատուռին մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

Լիոնի Հ. Ց. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի բո– լոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 8ին դպրոցին սրահը, 73 rue Rabelais։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է։կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

Փարիզ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդ «Ահարո– եան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ի– րիկուն ժամը 8.30ին, 19a Rue Caumartin։

Անիէնի Պոիա. Բոլոմպի Հ. Ց. Դ. «Արամ» հնթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրի – կուն ժամը 9ին, ծանօթ սրճարանը, կայարանին դէմ։ կարեւոր օրակարգ ։

Իսիի Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրա– հին մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։

Շնորհակալիք.— Ալֆորվիլէն Տէր եւ Տիկին Պօղոս Հորբաեան եւ զաւակը ինչպէս նաեւ ազ – գականները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որ անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց զաւկին, եղբօր եւ ազգականին ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ ՀՈՒ– ԲԱԵԱՆի մահուան առթիւ ։

Կը փնտռուին կէյվէի Օրթադիւղէն Ցարու – թիւն եւ Կարապետ երկու եղբայրներ, մօրեղբօր– որդի, մականունը Սէմէրճի Տօնիկենց։ Միեւնոյն գիւղէն Սարգիս Թակատենց որ Հարաւ. Ամերիկա կը գտնուի։ Լուր ունեցողէն կը խնդրուի իմացնել — Beylerian Sébouh, 17 rue de la Ro– chelle, Mitry le Neuf (S. et M.), France։

Նկատի ունենալ.— Փարիզի Հայ Մարզա – կան Միութեան Թէյասեղանը հոկտ. 9ի կիրակին։

Փարիզի Հաց Աղքատախնամ Ընկերոի – Թեան տարեկան պարահանդէսը, յառաջիկայ Նոյեմբեր 20ին, Hôtel George Vի չքեղ սրահներուն մէջ։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել ։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՑԹ

Անկէնի գեղատեսիլ լիճին եզերքը, Փավիյ – եան տը Լաքի սրահներուն մէջ, Դպրոցասէր Տիկ– նանց վարժարանին ի նպաստ կազմակերպուած է աննախընթաց պարանոցիկ ճաշկերոյթ մը, այս չաբաթ երեկոյեան ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր ։

Խիստ հաճելի անակնկալներ, լուսազարդուած նաւակներով պտոյտ լիճին վրայ (կամաւոր), հրախաղութիւն, եւայլն։

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր անոնք որ պիտի ուզեն վայելել ամառնավերջի այս մասնաւորա – բար հաճելի եւ ընտրեալ պատեհութիւնը եւ մի – եւնոյն ատեն օգտակար հանդիսանալ հաստատու– թեան ։

ՀԱՑԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Ա. Աժտէրեան կը դասաւանդէ հայերէն լեզուն, մասնաւորներու եւ խումբերու, հինգշաբթի եւ միւս օրերը ամբողջ, ինչպէս նաեւ իրիկունները ։ Դիմել գրաւոր՝ A. AJDERIAN, 41 Ave. des Gobelins, Paris (13)։

ԳՈՐԾԱԻՈՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ոչ արհեստաւոր գործաւոր – գործաւորու – հիներ կ'ուզուին, աշխատանոցիս մէջ աշխատելու համար, ինչպէս նաեւ քօնֆէքսիոնի կարուհիներ իրենց բնակարանը աշխատելու համար։ Դիմել Ց. Նիկողոսեանին, 25 Cours Richard Vitton, Lyon, Montchat։

ՅԱՌԱՋԱՆՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր. , Ամս. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Դինը 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Vendredi 30 Septembre 1949 Ուրբաթ 30 ՍԵՊՏ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5962–Նոր շրջան թիւ 1373

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿԱԹԷ ՎԱՐԱԳՈՑՐԻՆ ՃԵՂՔԸ

Միացեալ Ազգերու Ընդհ. Ժողովին մէջ դիւանագիտական փափկանկատութիւնները մէկ կողմ դրուած են այլեւս եւ մարդիկ սկսած են սեւին սեւ, ճերմակին ճերմակ ըսել :

Մասնաւորապէս Սովետական Միութեան դէմ դիրք բռնած են բոլորը, Մեծն Բրիտանիայէն մինչեւ փոքր Եուկոսլաւիան, դիմակազերծ ընելով անոր աշխարհակալական ճգտումները, խա – զասիրութեան դիմակին տակ :

Մոսկուա եւ Կոմինֆորմ ամիսներէ ի վեր աշխարհի ամէն կողմը դրկած են իրենց նոր կարգախօսը — խաղաղութի՛ւն : Ամենազդի համայնավարները իրենց առօրեայ քարոզութեանց նշանաբանն են ըրած «խաղաղութիւնը», ցոյց տալու համար աշխարհի թէ միայն իրենք են խաղաղասէր, իսկ մնացեալները «աչխարհակալական» պատերազմ կը պատրաստեն Սովետական Միութեան դէմ :

Փարիզի ծանօթ «խաղաղութեան համաժողով»էն վերջ, որուն անտեղի կերպով խառնուեցաւ Հայութեան անունն ալ՝ հոգեւորականի մը անխորհուրդ քայլին պատճառաւ, քանի մը շաբաթ առաջ Պուտափէշթի մէջ դումարուեցաւ միջազգային երիտասարդութեան համագումարը, դարձեալ յանուն խաղաղութեան :

Անցեալ կիրակի Ֆրանսայի մէջ մասնակի ընտրութիւններ կատարուեցան, համաչխարհային երը, ինչպէս անկէ առաջուան ընտրութեանց ա – տեն, այս անգամ եւս հրաւիրեցին ժողովուրդը « խաղաղութեան » կողմնակից թեկնածուներուն տալ քուէները, այսինքն Մոսկուայի հետ համակատարներուն :

Ամէն օր նոյն յանկերգը կրկնելով եւ հրա – պարակը աղմկելով, կ'ուզեն այն տպաւորութիւ – նը թողուլ, որ Սովետական Միութիւնը չատ խաղաղասէր է, ուեւէ երկրի ներքին գործերուն չի խառնուիր, ուեւէ մէկուն սպառնալիք չըներ, ո՛չ ոքի վրայ բռնութիւն կը բանեցնէ, ձիթենիի ճիւղը ձեռքէն չի ձգեր երբեք, իսկ եւ իսկ հաշտութեան եւ խաղաղութեան հրեշտակ մըն է :

Այս չատ վրանոց կեղծիքին դէմ է ահա, որ Ծառատան ՄԱԿի երկուշաբթի օրուան նիստին մէջ Անդլիոյ , Քանատայի եւ Եուկոսլաւիոյ ներկայացուցիչները :

Գեւին յիշեց Մոսկուայի միջամտութիւնները Ճունաստանի, Չինաստանի, Եուկոսլաւիոյ, Բո – ըէայի եւ Չեխոսլովաքիոյ ներքին գործերուն մէջ, ինչպէս նաեւ Մարշըլի ծրագրին դէմ մղած պայքարը : Ցետոյ խօսքն ուղղելով Վիչինսքիի՝ հարցուց · «ա՞յս է խաղաղութիւնը » :

Եուկոսլաւիոյ պատուիրակը՝ արտաքին նա – խարար Քարտէլի խստիւ յարձակեցաւ Սովետական Միութեան դէմ, որուն բռնած դիրքը իր երկրին հանդէպ « ծայրայեղօրէն մշտական ազբիւր մըն է պատերազմի » : Ցուլիսէն ի վեր, ըսաւ, Ալպանիա, Պուլկարիա, Ռումանիա եւ Հունգա – րիա 219 դիմեալ միջադէպեր ստեղծեցին Եուկո – սլաւիոյ ցամաքային եւ 69 անգամ ալ՝ օդային սահմաններուն վրայ : Մոսկուա ամէն ճնշում ի գործ դրաւ,— տնտեսական պաշարում, դիւանա – րական համախմբում, պատմութեան մէջ աննա – խընթաց սուտեր եւ զրպարտութիւններ՝ ծունկի բերելու համար Եուկոսլաւիան, սակայն ի զուր : Նախնարարը յիշեց նաեւ Պուտափէշթի դատավարութիւնը, որուն նպատակն էր վարկաբեկել Եուկոսլաւիան :

Կարեւոր ճեղք մը բացուած է երկաթէ վա – րագոյրին վրայ, որ ըստ Զըրչիլի կ'երկարէր Շթէթինէն մինչեւ Ադրիական :

Թիթոյի ըմբոստութենէն ի վեր Եուկոսլաւիա ձերբազատուած է բոլշեւիկեան բռնակալ թաթէն եւ վերագտած՝ իր անկախութիւնը : Ադրիականի վրայ մնացած է միայն փոքրիկ Ալպանիան, որ Ճունաստանի ու Եուկոսլաւիոյ ունելիին մէջ առնուած, չարժելու անկարելիութեան մէջ կը գտնուի :

Եուկոսլաւիոյ յայտը փորձը կրնայ վարակիչ դառնալ հետզհետէ : Մոսկուայի աչխարհակալական ախորժակները սանձուած են արեւմուտքէն : Կարմիր լուծին տակ տուայտող ժողովուրդները իրենց ազատութիւնը կը պահանջեն :

Մինչեւ երէկ, Եուկոսլաւիան ալ Ուկրայինայի, Լեհաստանի, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Հունգարիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ պէս Մոսկուայի հլու կամակատարն էր եւ ՄԱԿի ժողովներուն մէջ Քարտէլները, Վիչինսքիի աչքերուն կը նայէին քուէարկելու առեն : Այսօր ազատագրուած է եւ իր քուէն կուտայ ազատ կամքով, առանց ուեւէ ճնշումի ենթարկուելու :

Վերջին պատերազմին, Եուկոսլաւիան էր պա – տասխինը, եթէ ոչ միակը, որ կրցաւ դրաւման բանակներուն դէմ կանոնաւոր դիմադրութիւն մը կազմակերպել : Թիթօ իր իշխանութիւնը հաստատեց որոշ տարածութեան մը վրայ, ուր թշնամին չէր կրնար ոտք կոխել :

Այս անգամ եւս կարմիր դրաւման ենթար – կուած երկիրներէն առաջինն է, որ բռնակալի լուծը կը թօթափէ :

Առաջինը՝ բայց ո՛չ վերջինը :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ԵՐԵՒԱՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

Երեւանէն քիչ հեռու, Զանգուի ափերին տեղաւորուած է գիտութիւնների ակադեմիայի փոքր – ձաղաչաը, որեղ կատարւում են՝ բամպակի , պտղատու ծառերի, պէս – պէս հացահատիկների եւայլ մշակոյթների բուծման ու զարգացման փորձեր : Փորձադաշտը դառնալու է գիտական քաղաքիկ, օժտուած բոլոր տեսակի աչխատանոց – ներով :

★ *Մեղրիում կատարւում է ժողովրդների ա – ռաջնորդ՝ մեծ Սթալինի արձանը :*

★ *Գիտութիւնների ակադեմիայի մէջ, Մաոի անուան լեզուի կաճառը պատրաստւում է սովե – տական ականաւոր գիտնական Մաոի մահուան 15ամեակի տօնակատարութեան : Մարքս – Լե – նինեան լեզուաբանի կեանքի եւ գործունէութեան մասին կարդացուելու են հրապարակային դա – սախօսութիւններ :*

★ *Երեւանի Սթալինեան շրջանի արհեստա – գործական ուսումնարաններում, այս տարի ըն – դունուել են 400 մարդիկ, որոնց 100ը հայրենա – դարձներ են : Ուսումնարաններն ունեն արհեստա – նոցներ եւ աչխատանոցներ : Պարապմունքները կը սկսուեն հոկտ. մէկից :*

★ *Անուանի գիտնական Ալեքսանտր Թամամչեանի նախաձեռնութեամբ սկսուած է Հայաստանի անասունների գիտական ուսումնասիրութիւ – նը : Թամամչեանը 70 տարեկան է : Իր կեանքի 48 տարիները նուիրած է եղել մանկավարժական եւ գիտական աչխատանքների : Գիտութիւնների Ա – կադեմիայի իսկական անդամ է եւ յայտնի է ամ – բողջ Անդրկովկասում, որպէս Անդրկովկասի ա – նասնարուծների դպրոցի հիմնադիր : Նա երկար տարիներ աչխատել է նաեւ Վրաստանում եւ Ա – դրբէյջանում : Թամամչեանի գիտական ուսումնասիրութիւնների ընորհիւ հնարաւոր եղաւ կոդմնորոչուել, թէ Հայաստանի որ չրջանում ինչ անա – սուններ կարելի է պահել : Անոր գիտական աչ – խատանքները գնահատուած են Սովետական կառավարութեան կողմից, պարգեւատրուած է՝ « կարմիր դրօշ » եւ Լենինի չքանչաններով : Կառավարութիւնը նրան չնորհել է նաեւ «Գիտու – թեան վաստակաւոր գործիչ» բարձր տիտղոսը :*

★ *Գիտութիւնների ակադեմիայի իսկական անդամ Միքայէլ Թումանեանը գիւղատնտեսական գիտութիւնների փորձեր է կատարում, Հայաս – տանում ցորենի նոր տեսակներ աճեցնելու հա – մար : Լենինականում եւ Մարտունիում ,փորձերը դրական արդիւնքներ են տուել : Նոր մշակութիւնը ցորենի հասկերը աւելի երկար են եւ հատիկները պարունակում են մեծ քանակութեամբ սպիտակուցային եւ չաքարային նիւթեր : Փորձեր են կատարւում նաեւ բրինձի մշակումը, ճահճային վայրերից փոխադրել դաչտային վայրերը :*

ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ Միութեան սահմանամերձ չրջաններէ, ի չարս ուրիչ ժողովուրդներու, երկրի խորերն են աքսորուած նաեւ Հայեր : Այս լուրը հաղորդեցին «Ամերիկայի ձայն » եւ Թէհրանի բաւիօները :

Պզտիկները սկսան վախնալ

Միացեալ Ազգերու ժողովին մէջ ռուսական ռումբը իր ազդեցութիւնը գործած է փոքր պէ – տութեանց վրայ : Թղթակից մը կը հաղորդէ թէ կարգ մը պատուիրակներ կարծելով թէ պատե – րազմը օրուան խնդիր է, իրենց վախէն սկսան ժպտիլ պ. Վիչինսքիի կարծելով այսպէս ապա – հովուիլ հիւլէական ռումբին դէմ :

Քաղաքական Ճանճնաժողովին մէջ ամէնէն ա – ւելի զգալի եղաւ այս տպաւորութիւնը երբ Լի – բանանի եւ Հարաւ. Ամերիկայի կարգ մը պատուիրակութեանց առաջարկը ընդունեց Վիչինսքի հինգերու խորհրդակցութեան հարցը օրակարգի երրորդ խնդիր ընելու համար հելլէնական եւ Իտալիոյ գաղթավայրերու խնդիրներէն վերջը :

Այդ պետութիւնները կ'ուզեն որ հինգերու միջեւ ուղղակի բանակցութիւններ կատարուին, եւ անոնք իրարու մէջ ոչ – յարձակման դաչինք մը կնքեն ընդհ. ժողովին մէջ վէճերը քննուելէ ա – ռաջ :

Թէեւ պ. Վիչինսքի առաջարկած էր հինգերու ժողով մը, բայց այդ հարցին մէջ փուչ մը կայ : Հինգերորդ պետութիւնը Չինաստանն է : Արդ, Ռուսերը իբր Չինաստան պիտի ընդունին կարմիր նոր կառավարութիւնը, մինչ արեւմտեանները կը ճանչնան Չանկ Կայ Շէքի ազգայնական կառա – վարութիւնը : Այս իսկ պատճառով կասկածելի է նման խորհրդակցութիւն մը : Մանաւանդ որ Չի – նաստան օրակարգի անցընել տուած է իր բողո – քադիրը Խորհրդային Միութեան դէմ, զայն ամ – բաստանելով թէ բռնաբարած է 1945ի բարեկա – մական դաչնագիրը :

Քաղաքական յանճնաժողովին մէջ Աւստրա – լիա առաջարկեց«Հաչտութեան» յանճնաժողով մը կազմել Ճունաստանի մէջ խաղաղութիւնը վերա – հաստատելու համար : Վիչինսքի եւ Լեհաստանի պատուիրակը չմերժեցին, բայց 24 ժամ պայմա – նաժամ ուզեցին պատասխանելու համար : Միան – գամայն պահանջեցին դադրեցնել մահապատիժ – ները Ճունաստանի մէջ, մինչեւ հարցին լուծումը :

★ *Եուկոսլաւ պատուիրակութիւնը պաչտօ – նապէս իր թեկնածութիւնը դրաւ Ապահովութեան Խորհուրդին համար, Ուքրանիոյ տեղ , որու պայ – մանաժամը աւարտած էր : Բայց Անգլիա եւ կարգ մը պետութիւններ հակառակ են այս ընտրու – թեան եւ կ'ուզեն որ աւանդութիւնը պահուի, այսինքն խորհրդային երկիր մը՝ Չեխոսլովա – քիան ընտրուի : Բայց հարաւ – ամերիկեան եր – կիրները համակիր են Եուկոսլաւիոյ :*

Ամերիկեան օգնութիւնը Եւրոպայի

Ուշինկթընէն կը հաղորդեն թէ խորհրդա – րանը վաւերացուց արտասահմանի ըլլալիք պին – ուրական օգնութեան ծրագիրը որ 1 միլիառ 314 միլիոն տոլար կը յատկացնէ այս նպատակին :

Այս քուէարկութեան վրայ Ամերիկայի պին – ուրական չրջանակները իրենց ուչադրութիւնը պիտի դարձնեն մանաւանդ Ֆրանսայի վրայ : Կը յուսան վեց ամսուան ընթացքին պէտք եղած կազմածները ղրկել Ֆրանսա, վերակազմելու հա – մար անոր հրասայլերու երեք զօրաբաժինները ո – րոնցմէ մէկը կը դտնուի Գերմանիա, եւ հետեւա – կաղօրքի չորս զօրաբաժինները : Պիտի հայթայ – թուին նաեւ պէտք եղածները այդ զօրաբաժինները աւելցնելու համար : Ամերիկեան նոր հրասայլեր ալ պիտի ղրկուին Ֆրանսա, հինները անպէտ ըլլալով :

Ամերիկա նոյն օգնութիւնը պիտի կատարէ Ատլանտեանի դաչինքին մասնակցող ուրիչ պե – տութեանց ալ :

ԹԻԹՕ Կ'ԱԶԴԱՐԱՐԷ

Եուկոսլաւիոյ պետը մարաջախտ Թիթօ ճառ մը խօսելով դէմ արտայայտուեցաւ սովետական պետերուն նախատական ծանուցագիրներուն , սպառնալիքներուն, իր սահմաններուն վրայ զէնքի ձայներուն եւ Հունգարիոյ եւ Ռումանիոյ մէջ փորուած խրամներուն : Ըսաւ թէ համայնավար կարգ մը պետեր կը քանդեն այն մեծ գործը զոր յաջողած էինք կանդնել պատերազմէն ետքը, այն է ստեղծել եղբայրակցութիւն մը ոչ միայն պալ – քաններու այլ արեւելքի բոլոր ժողովուրդներուն միջեւ : Բայց անոնք կը հետեւին «բաժանէ դի տիրեսցես» սկզբունքին :

Թիթօ անդրադառնալով Միացեալ Ազգերու մօտ իր կառավարութեան բռնելիք ուղղութեան, յարեց ·— պիտի հակենք որ մեր ընթացքն ըլլայ ցարդ եղածին պէս, հիմնուած մարքս–լենինեան եւ ընկերվարական սկզբունքին վրայ, եւ հասկը – ցնել բոլոր Մեծերուն, որովհետեւ Արեւելքի եւ թէ Արեւմուտքի բոլոր Մեծերուն վերաբերեալ խնդիր մըն է, թէ չէ կարելի փոքր ազգերու ճա – կատագրին հետ խաղալ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ԵԳԵՍԻՈՑ ՀԵՐՈՍ ՍԿՐՏԻՉԻ ԱՆՍԱՀ ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ա.

Եգեսիոյ հերոսամարտի 34րդ տարեդարձին, յանկերգի մը հեշտալուր երանգներուն պէս, հոգիիս մէջ կը թրթռայ թուրք ռազմերգի մը հեռաւեալ տողերը.— « Մենք երեք եղբայր ենք, բաւական դէմ դնելու զօրաբանակի մը» :

Պատմական ոստանին մոայլ երկնակամարին վրայ, Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան,— եթէ ճիշդ է մարդոց բախտը երկնային երեւոյթներուն կապող դիտումներուն վարկածը,— վեց մոլորակներու այն խորհրդանշանական Աստղն է, որ նախասահմանուած էր ճակատագրական րոպէներուն իրենց ներն առաջնորդելու փառապանծ մահուան ճանապարհը :

Կիսափակ աչքերուս դիմաց, ահա կ'ուրուագծուի իր լուսեղէն դէմքը, որպէս նոր դարերու Ս. Գէորգ ասպետը, վաղնջական մասուռի մը կանթեղին առկայծ ցոլքերուն ներքեւ :

Հերոսի պաշտելի դիմագծութիւն մը, կար ծես անմեղ եւ բարի արտայայտութեամբ : Դէ ուրարոյս պերճերուն ներքեւ, սակայն, իր սեղմ եւ ամրակուռ կզակը կը յայտնաբերէ այնպիսի ան տեղիտալի վճռականութիւն մը, որ ամէնի բաղխումներու ընթացքին դաւճնները խլած արիւնոտ զօրականներու միայն յատուկ է :

Անապատի ճշմարիտ զաւակ, վարժարանը լքած կանուխէն, բայց այնքան հեռատես եւ իմաստուն : Մոայլ յօնքերուն տակ, անոյշ, այլ հատու նայուածքը կ'արտացոլացնէ իրականութեան խորը թափանցելու զարմանալի պայծառատեսութիւն :

Հին դարերու խորերէն եկած դիւցազուն մը մարգարէական յայտնատեսութեամբ : Ծիածանի գոլքերուն ետին՝ ան կ'ընդունէմարէր ահաւոր փոթորիկը, հովի սոյլին մէջէն կը լսէր ամպրոպին խուլ որոտը : Արդարեւ, մեծ եղեռնէն դեռ տարիներ առաջ, արդէն Մկրտիչ լուիկ մնջիկ կը պատրաստուէր գալիքին...

Եգեսիոյ 96ի կոտորածին վէրքը չատ թարմ էր : Տակաւին անվթար կը մնային Մեծն Աբգարի վաղեմի մայրաքաղաքին խանձած աւերակները : Որբերու եւ այրիներու թշուառ կարաւանները, մայր եկեղեցւոյ պատերուն վրայ նահատակներու արիւնատաւ անունները, ձեռնհասած մարմիններու մնացորդները, կը խոովէին Եօթնեղբայր - հանդի հոգին վրէժի անվհատ պոռթկումով : Մնացեալի այդ սեւ օրերուն, Եգեսահայը խաբուելով յանձնած էր զէնքը Թուրքին, հետեւանքը մեկնաբանութեան չէր կարօտեր : Նոր սերունդը պիտի յամառէր դարձեալ նախորդին սխալին վրայ...

Ամէն ինչ հակառակը կարծել կուտար, գոնէ երեւութապէս, որովհետեւ Եգեսիոյ մէջ հաստած էր լուսամիտ եւ գիտակից երիտասարդութիւն մը : Ան ունէր իր աւանդական դպրոցն ու եկեղեցին, թատրոնը, լսարանը, մարզական ակումբն եւ հանրային դրադարանը : Մեր ապագայ հերոսն իսկ, որ թերաւարտ նետուած էր կեանքի պայքարին մէջ, միշտ հոն կը յաճախէր, ներշնչուելու համար Աղբիւր Սերոբի, Գէորգ Զաւուշի եւ Անդրանիկի մարտական գործունէութենէն :

Մտաւորական հոյլին մէջ, արծիւի մը պէս կը թեւածէր Յ. Տէր Յորդանանը, — նոր սերունդին կուռքը :

Դեռ նոր ժամանած Այնթապի դպրճէն, ուրկէ դուրս ձգուած էր իր ըմբոստ եւ ազատատենչ ձգտումներուն համար, վայելչադէմ Տրիբունը յե - ղափոխական կրկէս նետուած էր խիզախօրէն, իր երիտասարդական բովանդակ խանդն ու աւիւնը անիրաւեալ դատերուն նուիրելու ասպետական վճռականութեամբ : Ցանդուգն , արագրէ անճկելի սրտով, օժտուած անստիւտ պերճախօսու - թեամբ, երբ Եգեսիոյ այս նոր Դեմոսթենէսը կը խօսէր, ժողովուրդը տանիքները կը բարձրանար , բառ մը իսկ չկորսնցնելու համար իր խօսքերէն : Ռազմաշունչ Փիլիպեաններու ազդեցութեան տակ, կենսունակ սերունդ մը կը խլրտէր, կը բոցավառէր, ցեղային հպարտութեան եւ ազատութեան անդիմադրելի տենչանքով :

Եգեսիոյ այս հրաբորբ մթնոլորտին մէջ, Մկրտիչ իր խոովայոյզ հոգիին նախատարերքն առանալէ յետոյ, ուրեմն աննկուն վճռակամութեամբ մը կը նետուէր յեղափոխական գործնականն ասպարէզը, այնքան ճեռնահասօրէն գլուխ հանելու իր պատմական դերը :

Զափազանց յանդուգն, այլ սակայն խոհեմ , պաղարիւն եւ դաղտնապահ, Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան միշտ կը յաջողէր նախախնամական գործեր կատարել զարմանալի հնարամտութեամբ : Երկար պիտի բլլար մանրամասն կանդ առնել իր վրայ, որովհետեւ իմ նպատակս էր լոկ ուրուագիծը տալ իր մեծագործութիւններուն , բայց Գալաթացիներու երկու սրիկաներու պատուհասումը, արդէն ցոյց կուտայ թէ մեր հերոսը սրբան վարպետօրէն կը պատրաստէր իր ծրագիրը :

Մութին մէջ դարանակալ, Հայոց գլխուն վտրձանք դարձած չարդարար մը մաքրելէ վերջ, մեղքը իրեն հակառակորդ սահակին վիզին փաթթելով, մոլորեցնել թուրք դատաւորը, կախաղանի դատապարտել, կարծեմ ամէն մահկա - նացուն գործ չէ : Աթոռասիկ երեւոյթ մը, մաթե - մաթիկեան ճշդութեամբ մը հաշուած, որ ի - մաստուն յեղափոխականին կ'ապահովէ «մէկ քարով երկու թռչուն զարնելու» գոհունակութիւ - նը :

Մկրտիչ չատ սահմանափակ կը գտնէր այդ հորիզոնը : Կռիւի համար ծնած էր ինք : Կռիւ՝ սարկամիա հասարակութեան դէմ, կռիւ՝ Գալաթացոյնի սինկերներուն դէմ, կռիւ՝ վերջապէս , ընդդէմ «Թէչքիլաթը Մախսուսէ»ի հայակեր ջոկերին, որ մութին մէջ մեծ սպանդը կը դարբնէր ...

Հայոց Դատը հզօր պետութեան մը հետ էր , որուն գործած խժդժութիւնները ոչ թէ պարսաւանք, այլ քաջալերութիւն կը գտնէին Եւրոպացիներէն : Մարդկային զգացումէ եւ գթութենէ զուրկ, բարբարոս խուժանի մը դէմ մաքառելու համար, անզօր կը մնայ բազուկը, բահն ու բրիչը : Մկրտիչ «հաւատոյ հանգանակ»ը, սեւեռուն տեսլականը կը դառնայ ուրեմն զէնքը, որուն կը ձգտի դիշեր ցերեկ իր մտածումը, իր բովանդակ էութիւնը, պաշտեցեալ սիրուհիի մը ընծայուած մոլեռանդ յափշտակութեամբ : Իբր չբլուն պայտադործ, մեր հերոսը ման կուգայ քաղաքէ քաղաք, դիւղէ դիւղ, յեղափոխական գործով, ծպտուած կը մտնէ Քիւրտերուն եւ Արաբներուն մէջ, որոնց լեզուն կը խօսէր անապատական Շէյխի մը սահունութեամբ : Սաքօն եւ Ներսէսը, մանաւանդ երէց եղբայրը Գէորգ, իրենց անվերապահ աջակցութեամբ զսպանակը կը դառնան հայդուկին հայրենանուէր գործունէութեան :

Ընդհ. պատերազմին Եգեսիայէն անցնող աքսորի կարաւանները, — որոնք ամէն տեսակ ա - զակութիւն կը գտնեն տեղացի քաջարի ժողո - վուրդէն , — Տէր Զօրի չարդերուն արձագանգը, երկու հարիւր երեւելիներու եւ մտաւորականներու ձերբակալութիւնը՝ 1915 Յունիս 25ին, այլեւս ոչ մէկ կասկած կը թողուն Թուրքիոյ եղեռնական ծրագրի մասին : Մկրտիչ կ'որոշէ անմիջապէս ապատամբութեան դրօշը պարզել, բայց մեծամեծները կը հակառակին. ասոր վրայ առնն մը Ս. Վանէսի լեռը կը քաշուի իր խումբին հետ, Աբտուազդ վրդ.ի թելադրութեամբ :

Մեծ հայրենասէրը կը զայրանայ, երբ հօճա - յի տարազով բանտ այցելած մէկոջին, չարչարուկոծ երեւելիները կը մերժեն իր ներկայացուցած փախուստի առաջարկը ստոյիկեան համակերպութեամբ : Ոչ աղերսալիր դիմումները, ոչ ալ մե - ծապումար կաշառքները ի զօրու կ'ըլլան փրկելու բանտարկեալները : Յուլիսի վերջին օրերուն՝ առաջնորդ Արտաւազդ վրդ. Գալէնտէրեան, երկու հարիւր առեւտրականներ, ուսուցիչներ ու մտաւորականներ, որոնց մէջ նաեւ անվեհեր տրիբուն Ճարութիւն Տէր Յորդանանը, վայրագօրէն կը խողխողուին Գուտեմէի ձորին մէջ :

Հոկտեմբեր եւ Վարդգէս, այդ օրերուն կալանաւոր Եգեսիոյ իրենց պաշտօնակից Մահմուտ Նեմիմի ապարանքը, իրենց հերթին դաղտնի այցելութիւնը կ'ընդունին քաջարի հայդուկին : Մկրտիչ կը վճռէ դիրենք փրկել, Զօհրապ կը մերժէ հետեւիլ Վարդգէսի, ողբերգական պայքարէ մը վերջ : Յուսահատ այս երկու նշանաւոր ազգայիններէն, որոնք «իր հայրենակիցներու խելքին կը Ծառայեն », Մ. Եօթնեղբայրեան ետ կը դառնայ տանիքէն խոր դառնութեամբ : Յաջորդ օր երկու երեսփոխանները Շէյխան Տէրէսիի ճամբան կը բռնեն... : Դարձեալ օր մը վերջ, 1915 Օգոստոս 4ին, կարգը կուգայ 500 Եգեսահայ զինուորին - րուն, որոնք իրենց «վաթանտաչ»ի ծառայութիւնը կը քաւեն Գուտեմէի անդունդներուն խորը :

Անվհատ յեղափոխականին բռունցքները կը պրկուին, ակռաները կը կափկափեն կատաղութենէն, բայց կրկին տեղի կուտայ հայրենակիցներու թախանձանքներուն առջեւ : Աւաղ, մնացորդացը փրկելու իրենց բաղձանքին մէջ, նահատակներու կամաւոր զոհողութիւնը օգը ցնդեր էր... : Ամբողջ Եգեսիան արիւն - արցունք կուլար : Վրայ կը հասնի Պաքրի Զաւուշի սպանութիւնը, Մկրտիչի զինակից ընկեր Ռուբինկէլէնեանի մօր վրայ հղած յարձակման հետեւանքով : Թուրքերը կը չարունակեն իրենց դաւերը, մաքիավելեական սադրանքները, «Թէչքիլաթը Մախսուսէ»ի պատգամաւոր Խալիլ եւ Ահմէտ պէյերու առաջնորդութեամբ, մինչեւ որ տեղի կ'ունենայ Սանտրչոնց ան բախտը :

Այն որ բնածին խմաստութեամբ թափանցած էր Թուրք հոգեբանութեան ուղն ու ծուծին, երբեք չէր հաւատացած «Հուրիէթ»ի եղբայրական ողջագուրումներուն, տարիներէ ի վեր դուշակած էր ահաւոր գալիքը,— ինչպէս Արաբիոյ անա - պատներուն զտարիւն Բէդվինի նժոյգը՝ վրնջելէն բնազդաբար կը նախզգայ մօտեցող վտանգը ա - ւազներու ընդերքէն,— ըստ այնմ տենդագին պատրաստուած, իբր պայտադործ Եգեսիայէն Հալէպ, Հալէպէն Տիգրանակերտ, յանուն Ս. գործին նոյնիսկ մինչեւ Սասուն տաժանելի ճամբորդութիւններ յանձն առնելով : Այն որ 1896ի ջարդին՝ Հայերէն կողոպտուած գործերը թոյլած էր մղկիթէն, զէնք գնելու համար անոնց փոխարժէքով : Թուրք բանակի սպայ եղած մէյո - ցին՝ լախտահար զինուորներէն խլած էր զէնքերը, Հալէպի բերդէն մեծաքանակ ռազմանիւթ յափշտակած էր առասպելական յանդգնութեամբ մը, ահա վերջապէս վճռական ժամը հասած կը նկատէ : 1915 Սեպտ. 29ին, առաւօտեան ժամը 10ին Եգեսիոյ Մայր եկեղեցիին զանգակները եւ - զերական հանդիսաւորութեամբ կը ծանուցանեն ապստամբութեան պայթումը :

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Ջախջախիչ վկայութիւն մը

Եգիպտոսի Հայ Ռամկավար Ազատականներ - ուն պաշտօնաթերթ « Արեւ » այս տարուան իր մէկ թիւին մէջ (15 Յունիս) խօսելով 1944—45ին Պուլկարիոյ մէջ ձերբակալուած եւ Ռուսաստան աքսորուած մտաւորականներու մասին՝ կը գրէր. — « Եթէ գտնուած են Դաշնակցականներ, որոնք պատժուած են վերջին ժամանակներուն, ասիկա եղած է պատերազմի տարիներուն իրենց ունեցած գործունէութեան հետեւանքով, որուն համար ուրիշներու ցուցմունքին հարկ չկայ : Օրուան կառավարութիւնները ինքնաբերաբար ըրած են ատիկա» եւն. :

« Արեւ » կամ չի գիտեր եւ կամ կրկեղծէ ու կը խեղաթիւրէ իրողութիւնները : Պարագ կը դղամ ճշմարտութիւնը երեւան հանել, որպէսզի Հայութիւնը տեղեակ ըլլայ իրականութեան եւ ըստ այնմ դատէ :

Վերջին պատերազմի չրջանին Պուլկարիա դտնուելով՝ ականատես եւ ականջալուր եղած եմ հայկական կեանքի գրեթէ բոլոր իրագարձութիւններուն : 1944էն առաջ Պուլկարիոյ մէջ հայկական կեանքը խաղաղ եւ բնականոն եղած է : Քաղաքական բանտարկեալ Հայեր չատ քիչ կամ բնաւ չկային, չնորհիւ Դաշնակցական կամ Ռամկիկեան Հայերուս, որոնք ամէն ճիգ ու չանք կը թափէին, որպէսզի ոչ մէկ Հայու հանգիստը վրդովուի : Լսած եմ որ Դաշնակցութիւնը նոյնիսկ դիմում ընելով կառավարութեան՝ ազատած է հայ համայնավար բանտարկեալները, ինչպէս 1921ին՝ նոյնպէս ալ այս պատերազմի չրջանին :

Եկաւ 1944 Սեպտեմբեր 9ը : Փոխուեցան կարգերը : Դաշնակցական եւ Ռամկիկեան Հայերը իրաւունք ունէին մխիթարական եղբայրակցական վերաբերմունք սպասելու Ռամկավար, Հնչակ, Հօկեան եւ համայնավար չերտերէն : Ու ոչ ոք հեռացաւ, ոչ ոք վախուստ տուաւ երկրէն : Ոչ ոք մտքէն անցուց դէշութիւն մը իր աղգակիցներէն :

Եւ սակայն գտնուեցաւ պուլկարահայ ռամկավար – Ազատական հայ թերթ մը — Փարոս — որ « Ներողամտութիւն » վերնագրին տակ ոչ միայն չեշտեց թէ պէտք չէ ներել Դաշնակցական - ներուն, այլեւ յատուկ եւ մասնաւոր ցուցմունք ընելով գրեց.— « Ո՞Ր ՕՐՈՒԱՆ ԿԸ ՍՊԱՍՎԵՆՔ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՏԺԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ... » :

Այդ ցուցմունքին հետեւանքն այն եղաւ որ յաջորդ օրերուն բոլոր Դաշնակցական ու Ռազմիկեան մտաւորականներն ու աչքի ղարնող անձերը աքսորուեցան կամ անհետ կորսուեցան : Ահա քանի մը անուններ այդ դժբախտ Հայերէն. — Արամ Յակոբեան (80 տարեկան) «Ազատ Ձօսք»ի օգնական խմբագիր, Օննիկ Մխիթարեան՝ խմբագիր «Ազատ Ձօսք»ի, Ներսէս Աստուածատուրեան՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարիչ, Կարօ Ղազարոսեան՝ նախկին տնօրէն Ֆիլիպէի ազգ. վարժարանի, Յակոբ Աբրահամեան՝ մասվաճառ, Գարեգին Նժդեհ, Հայկ Ասատրեան, Օննիկ Բանիկեան (Զարմունի)՝ Ռազմիկեաններ եւ «Ռազմիկ»ի խմբագրական մարմին, Լեւոն Գալանճեան՝ հայ մարզիկներու պետ, Նշան Դաւիթեան՝ Ռազմիկեան, կօշկակար, եւն. :

« Փարոս »ի խմբագիր Տիգրան Մարտիրոսեան այդ «քաջութիւն»ը գործելէ ոչ չատ ժամանակ վերջ, 1945ին իր «ընկեր»ներէն ու խմբագրի օգնականէն ստացաւ արժանի վարձքը .— «Փարոս»ը դադրեցուցին դատապարտելով զինքը մըտանջելեաւոր լուրթեան : Իր «ընկեր» ու խմբագրի օգնականն է այժմ Սօֆիայի հայ համայնավար թերթին՝ «Երեվան»ի խմբագիրը :

Մխեւնոյն վարմունքը ունեցան հայ համայնավար — Հնչակները Սօֆիայի նախկին տնօրէն Յարութիւն Պօղոսեանի հանդէպ, որ չուզեց երեանեան ուղղագրութիւնը ներմուծել ազգ. դպրոցին մէջ : Յարութիւն Պօղոսեան՝ պուլկարահայ Հնչակեան դլխաւոր գործիչ, «Պալքանեան մամուլ»ի խմբագիր եւ տաղանդաւոր մտաւորական մըն էր : Նախ իր թերթը դադրեցուցին, յետոյ տնօրէնութենէն ձգեցին (հիմա դպրոցին տնօրէնն է իր թերթին համայնավար դրաշարը) ու զինքը աքսորել տալով մեռցուցին :

ՍԵՐՈՒ ՄԱՆԴԻՆԵԱՆ (անկուսակցական)

ՋԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՍԱՂԷՆ ՏԸ ԺԻՐՈՑԻ ՄԷՋ

Այս գաղութին մէջ կ'ապրին, մօտաւորապէս 18էն 20 տուն հայ ընտանիք, մեծ թէ պզտիկ, 110 անձ: Աչխատաւոր բազուկներ, ամէնքն ալ գոր – ծարան կ'աշխատին, անգործ չկայ: Մէկ մասը ի – րենց աշխատանքէն դուրս, իրենց տունին մէջ, ա – ռանձին աշխատանք կը կատարեն; կօշիկի նորո – ղում եւ մէկ ալ ժամագործ:

Ազգային տեսակէտով, ոչ մէկ բարեսիրական եւ կամ կրթական ձեռնարկ: Ըլլալու ալ ձայն չկայ: Օտարին հովանոցին տակը թաքնուող միշտ կայ: Երբ կը տեսնեն որեւէ ձեռնարկ, որ իրենց – մէ չէ բխած, կը փութան պզտորելու համար մի – այն: Ժողովուրդին մեծ մասը գիտէ թէ այս անուաը չարիքը ո՞ւրկից կուգայ:

Վերջին պատերազմէն ետքը ինչպէս ամէն տեղ, նոյնպէս ալ հոս, տէրտէր եւ սեւ ցանկ պակաս չե – ղան: Առիթն յատկապէս համաչնաւար Ֆրանսա – յի գործիչ մը եկաւ սեւ ցանկը ստուգելու հա – մար: Այս ուղղամիտ Ֆրանսացին, սեւ ցանկը պատուց հարցնելէ վերջ հայ մտաւորչին թէ «ը – սէք տեսնեմ թէ այս մարդը ի՞նչ վնասարար գործ է կատարեր»: Մեր վնասը այն է եղած որ Դաշ – նակցական եղած ենք:

Երբ տեսայ այդ ազնիւ Ֆրանսացին, նոր կը ճանչնայի, ըսաւ թէ ձեր եղբայրներն են որ միշտ կուգան գլուխս կը տանին: Եթէ ան չըլլար, ես չեմ գիտեր թէ ինչ եղած պիտի ըլլայի ...:

Այդպիսի «եղբայր»ները մեր երկրին խօս – քով՝ «Ջուրին հոսանքն ի վար տամ եւ հոսանքն ի վեր վնտռեմ»:

Երկու տարի առաջ, Ազգ. ճակատ մը կազմե – ցին, իրենց հրաւէրով մենք ալ մասնակցեցանք, այդ ձեռնարկը բարենչան համարելով: Անոնց ներքին մտադրութիւնը դիտնալով իրենցմէ, ա – ռիթ սպասեցինք դաղութիս հայ մանուկներուն օ – գուտ մը ընծայել եւ ծաղկոց մը բանալու ձեռ – նարկեցինք, որու համար Պ. Յակոբ Մեսրոբեան, իր բնակարանէն ամէնէն մեծ սենեակը տրամա – դրեց: Երեսունէն աւելի երկսեռ մանուկները լայ – օրէն տեղաւորուեցան: Պ. Ն. Յովհաննէսեանի դասերուն շնորհիւ կարճ ժամանակի մէջ, ճանչ – ցան հայ տառերը եւ սկսան կարդալ եւ գրել:

★ Շրջանիս մէջ, տնտեսական առաւելու – թիւններ կան, որոնցմէ Հայերն ալ կ'օգտուին: Տարուան այս եղանակին, նախ գարնի հունձքը տեղի կ'ունենայ: Հասկաքաղի (սպասի) կչեր – թան, եւ իրենց հաւերուն տարուան կուտը կ'ա – պահովեն: Երկրորդ ցորենին հասկաքաղը կու – գայ, որ իրենց տարուան ձաւարն ու ծեծածը կ'ա – պահովէ: Երրորդը՝ բրինձի հունձքը կայ որ չու – տով կը սկսի: Մինչեւ պատուհանին տակը ցան – ուած է այս տարի: Այս բոլորէն աւելի չատ կ'օգ – տուին խաղողէն, տարեկան 600 լիտրէն մինչեւ հազար լիտր գինի կ'ունենան բազմանդամ «պա – չախ» ընող ընտանիքները:

Ե. Զատուրեան

ԿԸ ՅՈՒՂԻՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՁՂՐ – ԿԵԼ: ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՑ:

ԱԻՍՏՐԻՈՑ ՀԱՑ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ

ԼԻՆՑ – ԱԻՍՏՐԻԱ.— Ամէն մի հայրենակից Հայու համար կարեւոր պարտականութիւն է ըմ – բռնել ազգային դիտակցութեան, ինքնասիրու – թեան, եւ իրար հասկանալու տարրական դաղա – փարը:

Այս իմաստով մեծ ազդեցութիւն կրեց Պ. Ա. Զէլվէեանի այցելութիւնը Աւստրիոյ հայ տարա – դրեալ բեկորների մէջ:

Անչայի կողմէ, յարդելի հիւրի այցը Լինցի տարագիր Հայերուս մէջ, մեծ հրճուանք եւ սփոփանք պատճառեց:

Պ. Զէլվէեանը այն սրտցաւ հայրենակիցնե – րից էր, որ կարողացաւ կարճ ժամանակում ի – մանալ, ամէն մի Հայու ցաւերն ու հոգերը:

Անմիջապէս կարդադրեց, արտագաղթի հա – մար պատրաստուող ընտանիքներու եւ մինակ ան – ձերու կրած զանազան դժուարութիւնները:

Գլխաւորապէս դրաղեցաւ D. P.ներու իրա – ւունքէն զրկուած հայրենակիցների գործով: Մօս – տակցեցաւ մերժուղներէն չատերի հետ: Իմացաւ այն հանդամանքները, որոնց պատճառով ստացել էինք մերժում Իրոյի կողմից:

Նոյնիսկ խօսք տուեց, որ ինչ տեղ էլ լինի պիտի դիմէ եւ կարդադրէ մեր խնդիրները:

Պ. Զէլվէեանն այն հայրենակիցներից էր ո – րոնց այցելութիւնը հայ տարադիրներուս մէջ յա – ճախ, փափաքելի եւ կարեւոր է:

Ա. Արտեան

ԿԵԱՆՔԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ, 24 Սեպտ.— Այս չաբաթ երեկոյ Վալանսի Հայ Մարզականը՝ իր գնդակի խումբե – րը ցուցադրեց հանրութեան, Salle des Fêtes-ի մէջ, միեւնոյն տուն բեմադրելով Թիւ 5 Խելագարը:

Ընկերը Սինապեան դրաւոր ճառով մը չնոր – հակալութիւն յայտնեց Վալանսի դաղութին որ չեմօրէն կը քաջալերէ հայ մարզականը՝ եւ աւել – ցուց թէ մեր գնդակի հերոսները կը փայլին մար – զադաշտերու վրայ՝ պատիւ բերելով թէ Վալանսի հայութեան եւ ամբողջ Ֆրանսայի հայութեան:

Փոխն ի փոխ դաչնակի վրայ, նուագեցին Նոր Սե – լեւնդէն Օրիորդներ՝ Միքայէլեան, Սիմոնեան եւ Ճիրանեան: Երդեց նաեւ Օր. Խաչէրեան: Պ. Մ. Ժամադործեան «Թիւ 5 Խելագարին» մէջ երկու ժամ խնդացուց: Խաղին մէջ նոյնքան դուարթ տրամադրութիւն ստեղծեցին, Ս. Զէլէպեան, Պ. Գալյումճեան: Հանդէսը փակուեցաւ ժամը 12ին:

★ Կիրակի առաւօտ մեր առաջին խումբը վաղ արշալոյսին՝ մեկնեցաւ Hautes Alpes մրցելու հա – մար promotion Lyonaise-ի իր երրորդ ախոյենական խաղը, տեղւոյն բարձրադոյն խումբին դէմ: Որը promotion finaliste էր, 1948—49ին: Շաբաթներ ա – ռաջ ծանուցումներ եղած էին: Խաւնն բազմու – թիւն մը ներկայ էր:

Պայքարը չատ բուռն եղաւ: Առաջին կոլը չա – հեցաւ հակառակորդը: Կէս ժամ վերջն ետկայն մեր Ոսկին foqճրաճի միջոցաւ, 25 մեթրի վրայէն հարուածային կոլ մը նշանակեց: Ա. կիսախաղին հակառակորդը չահեցաւ իր երկրորդ նշանակէ – տը:

Երկրորդ կիսախաղին, հակառակ անձրեւին՝ մեր յառաջապահը Աւագ յաջողեցաւ չեղակի կոլ մը նշանակել: Մերոնց խանդավառութիւնը չափ չունէր: Թէեւ հակառակորդը նշանակեց իր եր – րորդ կոլը եւ սակայն մերոնք խաղը վերջանալէ ե – րեք վայրկեան առաջ Ֆիլիպ նշանակեց կոլ մը ո – րով հաւասար մնացինք 3—3: Ընդհ. դասաւոր – ման մէջ մենք առաջին ենք:

Մեր ախոյենական չորրորդ մրցումը դալ կի – րակի, մեր դաչտին վրայ Մոնթելիմարի դէմ:

Նոյն օրը մեր դաչտին վրայ տեղի ունեցաւ մեր պահեստի խումբին 2e serie երկրորդ ախոյե – նական մրցումը մեր դաչտին վրայ, մեր աննման տղոց ֆախֆախիչ յաղթանակով՝ 9 — 0, փէռոէ – վանիք Ռոմանի դէմ: Աւելորդ կը դանենք նշանա – կէտ չահողներու անունները տալու՝ չնորհաւո – րութեան եւ հիացման առարկայ եղաւ խումբը ամբողջ կազմով:

Կ'արժէ առանձին չնորհաւորել մարզիկ Սե – րոբեանը որ հանդէսին դիչերը մարզական բաց – առիկ խաղերով հիացուց հանդիսականները: Այս տղան մօնիթէօռի (օգնական ուսուցիչ) վկայա – կանի արժանացած է:

Թղթակից

ՀԱՑՐՈՒԹԻՒՆԸ ԳՏՆԵԼ

Հայրութիւնը ճչդելու միջազգային յանձնա – ժողովին առջեւ, որ այս պահուս Ամերիկա կը դումարուի, կարեւոր յայտարարութիւններ ը – րաւ, մորթաբոյժ բժիչկ մը: Ըսաւ թէ՝ տարինե – րէ ի վեր կը քննէ միեւնոյն ընտանիքին դանազան անդամներուն մասի դրոչմները եւ այն եզրակա – գութեան հասած է որ դաւկի մը հայրը կարելի է ճչդել առաւելապէս այդ ձեւով, քան արեան քն – նութիւնով, ինչպէս կը կատարուի այժմ:

ԱՄՈՒՄՆԱԿԱՆ ՆՈՐ ԵՂԱՆԱԿ

Աբժանթին 100 այրի դէմ 87 կին ունի, Ֆը – րանսա 106, իսկ Անգլիա 108:

Բայց մրցանիչը կը պատկանի Գերմանիոյ ուր 166 կին կայ հարիւր այրի դէմ: Ուրեմն այս յա – ւելեալ 66 կիները չպիտի կրնան ամուսնանալ, թէեւ ըլլան խարտիչադեղ, մսեղ եւ կապուտաչ – ուխ:

Գերմանիոյ մէջ ամէնէն հազուագիւտ բանը բնակարանն ըլլալով, ամուսնական բախտը հոն ոչ թէ զեղեցկութեան կը վիճակի, այլ տանտիրու – թեան:

Այսպէս, կարելի է հանդիպիլ սա տեսակ ծա – նուցումներու որ փողոցներուն մէջ փակցուած են.

— « Դեռատի աղջիկ, 24 տարեկան, խարտ – եաչ, որ ունի երկու սենեակնոց յարկաբաժին մը, կը փափաքի ամուսնանալ »:

Բախտը այնքան չուտ կը ժպտի թեկնածուին որչափ չատ սենեակ որ ունի:

ԱՆԻՆ ԾԱԽՕՒԵՑԱԻ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Բ. ՄԱՄ

ԱՆԻԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

ԺԷ.

ԵՐԴՈՒՄ

Սակայն մեր թագաւորը կ'երկմտի ընդունե – լու այդ հրաւէրը, որ մեր աչխարհին պիտի տայ փրկութիւն եւ խաղաղութիւն:

— Մեր թագաւորը կը մտածէ որ իր երթալո – վը կը կորսնցնէ ամէն բան, նոյնիսկ հայրենիքը:

Այն ձեռքը, որ կտակով Անին Յոյներուն տը – ւաւ, այն հոգեւորականը,— մանաւանդ կիրակոս, կաթողիկոսի տան հիւրընկալ,— որ Անին իր չր – ջակայքով Յոյներուն ծախեց, անոնց դիակները չատ աւելի վատ գործերու ընդունակ են,— յայ – տարարեց Վահրամ իշխանը ուժեղ եւ հնչուն ձայ – նով մը:

— Կը լսե՞ք, իշխաններ· այս գառամեալ ծե – րուկը գաւաճան կ'անուանէ մեր սրբազան քահա – նայապետը, չչնջաց Վեստ Սարդիս:

— Դաւաճանը ան է որ մեր սրբազնասուրբ հոգեւոր պետը կ'ամբաստանէ, լուսեցան քանի մը ձայներ այն դասէն, ուր կանգնած էր Վեստ Սար – գիսը:

Գագիկի դէմքին վրայէն տեսակ մը չառա – դունում անցաւ, ան զգաց որ չուտով պառակ – տում մը պիտի իյնայ իշխաններուն մէջ, ուստի՝ ձեռքի չարժումով մը լռեցուց չուրջինները եւ ը – սաւ հաստատ չեշտով մը·

— Թող իմանան իշխաններս որ իրենց եր – ջանկութիւնն է միայն իմ բաղձանքս: Ամէնքին յայտնի է որ ես վախցող չեմ: Ծունկս լեզէոնները ջարդուեցան Անիի պարիսպներուն տակ եւ ետ պիտան: Ես այն կասկածը միայն ունի մոր եթէ երթամ Պոլիս, կայսեր մօտ, մայրաքաղաքը պահ – պանող չըլլար:

Կաթողիկոսը կրկին խօսք առաւ·

— Մի կասկածիր, տէր արքայ, երկնքին մէջ թող հայր Աստուած վկայ ըլլայ, իսկ երկրիս վը – րայ ահա կենդանարար Քրիստոսը, որ այժմ կը պատարագէ այս սուրբ սեղանին վրայ, ոեւէ մէկը չի դաւաճաներ ձեզ: Ես կը հրամայեմ պատարա – գիչ եպիսկոպոսին, թող իր գրիչը թաթխէ զեն – ուող դառնուկին անխռան արեան սուրբ բաժակին մէջ եւ գրէ անով երդման դիր մը· ես, գլուխը հոգեւորականութեան, եւ Վեստ Սարդիսը ու միւս նախարարները, իրրեւ ներկայացուցիչ իշխանա – կան դասին, կ'երդնունք այս սուրբ ու անխափ պատարագով, մեր Փրկչին խաչով, անոր Աւետա – րանով, որ ինչպէս մեր Տէրը Յիսուս Քրիստոս բարձրացաւ խաչափայտին վրայ, մեռաւ ու թաղ – ուեցաւ մեզ փրկելու համար, այնպէս ալ մենք քրիստոսանման կը նահատակուինք Անի քաղաքը պահպանելու եւ փրկելու թշնամիներուն ձեռքէն եւ կրկին յանձնելու զայն իր օրինաւոր տիրոջ: Ես այդ թուղթը ես կը պահեմ իմ մօտ:

— Տէր արքայ, կ'աղաչենք, ընդունեցէք մեր սրբազնադոյն տիրոջ խորհուրդը, որ պատրաստ է Քրիստոսի պէս բարձրանալու դողդոջա՝ մեր մայրաքաղաքին փրկութեան համար, աղաղակե – ցին Վեստ Սրդիսեանք:

— Կեղծիք են այդ բոլորը, տէր արքայ, ա – կանջ մի դնէք անոնց եւ մի իյնաք բացուած ծու – ղակին մէջ, կանչեց դարձեալ Ծերունի Պահլա – ւունին:

— Թող լռէ անաստուած խռովարարը, դո – ռացին քանի մը ձայներ:

Այն ատեն առաջ անցաւ Թագաւորը, լռեցուց բոլորը եւ յուսահատ ձայնով մը բաւ·

— Իաւական է: Առաջ եկուր, Լուսաւորիչի աթոռին վրայ նստող աստուածապաչտ Հայրա – պետ: Քու երդումիդ հաւատալով է միայն որ քե – զի կը յանձնեմ քաղաքին բանալիները ու գահին պաչտպանութիւնը:

Գրեցէք երդման թուղթը, աւելցուց Գագիկ եւ արտասուալից աչքերով ծունկի եկաւ Փրկչի խաչելութեան առջեւ· յետոյ սկսաւ աղօթել բաղ – կատարած:

Պատարագիչ եպիսկոպոսը, սուրբ բաժակը ձեռքին, վար իջաւ խորանէն, դրուեցաւ երդման թուղթը Քրիստոսի արիւնով, եւ բոլոր իշխաննե – րը Յաչի եւ Աւետարանի վրայ երդում ըրին հա – ւատարիմ մնալ պահին ու հայրենիքին, եւ, դրիչը թաթխելով սուրբ բաժակին մէջ, դրեցին իրենց անունները մագաղաթին վրայ:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՇՎՃԱԵԱՆ

ԿԱՐԳԸ ԵԿԱՒ ՉԵԽԵՐՈՒՆ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐՆԵՐՈՒՆ

Փրակայէն եկած լուրերը կը հաւաստեն թէ վերջերս ձերբակալուեր են համայնավար կարգ մը տեղական վարիչներ Հրատէք – Քրալովէի մէջ երեւան հանուած զէնքի կարեւոր մթերանոցի մը հետեւանքով։ Ազգային Ապահովութեան երկու բարձր պաշտօնատարներ ալ ձերբակալուեր են։ Յարգ. ձերբակալուած են 20 հոգի, իբր կառավարութեան դէմ դաւադիր։

★ *Սոֆիայէն հասած լուրերու նայելով նախկին ելմտական նախարար Սթէֆանովի ձերբակալութենէն յետոյ ուրիշ բազմաթիւ ձերբակալու – թիւններ ալ տեղի ունեցեր են։ Ա.րտաքին նախարարի օգնական Տոփէնչարօֆ որ Քոսթովի աներ – որդին է, պաշտօնանկ եղած է։ Դատ մը պիտի սարքուի եղեր այն պայմանաւ որ ամբաստանեալը նախապէս խոստանայ ամէն ինչ խոստովանիլ, կ'ըսէ Վիէննայէն եկած լուր մը։*

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ դեռ չկրցաւ հա – մաձայնութեան մը գալ կեանքի սղութեան եւ աշխատավարձերու մասին։

ՄԱՌՔԻ ՎԷՃԸ։— Դաշնակիցները տասը օրէ ի վեր կը վիճաբանէին արեւմտեան մառքին դինը որոշելու համար, մանաւանդ որ ածուխի խնդիրն ալ խառնուած էր անոր։ Վերջապէս որոշեցին 100ին 20.6 անկում մը՝ տոլարի բախտաւորմամբ, այսինքն մէկ տոլարը որ առաջ 23.8 սկնդ.էր, 30ի բարձրացուցին, նաեւ պահանջեցին դերման կառավարութենէն դերման ածուխներու արտածման դինը չաւելցնել։ Այս որոշումը հաղորդուելէն չորս ժամ վերջը արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը պատասխանեց թէ չընդունիր Դաշնակիցներու որոշումը, որով՝ Տէօչմառքը չէ արժեզր – կուտած տակաւին։ Կը մերժէ ածուխի ներքին սպառման դինները աւելցնել, իսկ արտածման մասին պէտք է խորհրդակցիլ։ Թերթերը կ'ըսեն թէ Գերմանները այս ձեւով Ֆրանսայի պահանջնե – րուն դէմ կ'ելլեն եւ կ'ուզեն պատակտել դաշնակիցները։

ՆԵՐՔԻՆ ԳՈՐԾՈՑ նախարարը մէկ մէկ ամիս իրենց պաշտօնէն կախակայեց գաւառական երեք քաղաքապետներ որոնք թոյլատրած էին որ «խաղաղութեան» համար քուէտուփեր դրուին իրենց թաղապետութեանց մէջ։

ՍՊԱՆԻՈՑ բռնապետը զօր. Ֆրանքօն տապալելու համար դաւադրութիւն մը կազմակերպած ըլլալու ամբաստանութեամբ ձերբակալուեցաւ սպանիական Մարոքի դաղտնի տեղեկութեանց պետ հրամանատար Սէբրանօ։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Ամերիկայի պետի վերադարձնէ 30 չոգենաւեր որոնք իրեն փոխ տրուած էին պատերազմի ընթացքին։ Ասոնց մէջ կան 3 առուցաբեկ եւ 21 փոքր պահակնաւ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ժողովը անմիջապէս նիստի հրաւիրել պահանջած էին համայնավարները, հարցապնդելու համար կառավարութիւնը Ֆրանքի անկումին մասին։ Ժողովին դիւանը մերժեց այս առաջարկը, քանի որ խորհրդարանին վերաբացումը պիտի կատարուի արդէն հոկ. 18ին։

Ամերիկա իր մաքսային սակագիները չվերի իջեցնէ, 18 ամիսէն առաջ։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ Զինաստանի դրօշակը պիտի ըլլայ կարմիր, ձախ վերի կողմը դեղին մեծ աստղ մը՝ չուրջը չորս փոքր աստղերով։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ սահմանադիր ժողովը երեք օրուան տաք վիճաբանութենէ վերջը իբր պաշտօնական լեզու՝ անգլերէնի տեղ ընդունեց հնդկերէնը՝ տէվանակարի, այսինքն սանսկրիտ տառերով։ Բայց այս փոփոխութիւնը պիտի կատարուի մինչեւ 15 տարի, որ առեն պիտի մնայ անգլերէնը։

ԱՇԽԱՐՀԻ քաղաքային կէրի Տէյվիսի դասը յետաձգուեցաւ։ Ինք կը նախընտրէ բանտը մնալ եղբայրակցելու համար Շէրչ – Միտիի բանտը դտնուող Պէրնար Մօրոյի որ բանտարկուած է հակաղինուորական քարոզութեան համար։

28 ՔԻԼՕ ՈՍԿի դտնուեցաւ եւ գրաւուեցաւ Պուրժէի օդակայանին մէջ, Ժընէվէն Ամերիկա դացող օդանաւէ մը։ Տէրը՝ իբր թէ Քօրթարիքայի կառավարական պաշտօնեայ մըն է որ կը մերժէր պայուսակը բանալ։

ԹՐՔԱԿԱՆ Տաւրոսեան ճեպընթացը սուրիական սահմանին վրայ, Մէյտան Էքզէզ կայարանին մէջ քարկոծուեր է Սուրիացիներու կողմէ եւ խորտակուեր են ապակիները որոնց վրայ մահիկ-աստղ կար, կ'ըսեն Պոլսոյ թերթերը։

★ *Էրզրումէն Հասան Քալէ երկաթուղիի պիծը աւարտած ըլլալով կառախումբի երթեւեկը սկսաւ։*

ԱԹՈՄԱԿԱՆ չարժիչ մը (մօթէօր) չինած են Ամերիկայի մէջ որ պիտի գործածուի նաւատորմին համար։

ՕԴԵՐԸ կը չարունակեն ամառուան պէս տաք երթալ Ֆրանսայի մէջ։ Ասկէ հետեւցնել օդերեւութաբանները թէ ձմեռը մեղմ պիտի ըլլայ։ Իսկ դիւղացիները հակառակը կ'ըսեն՝ յենլով կարգ մը փորձառութեանց վրայ։ Ապրողը կը տեսնայ։

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ։— Այս չաբաթ օր, իրիկուան ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետուեթեան սրահը, 22 rue Voltaire։

Նախաձեռնութեամբ՝ Ալֆորվիլի Ս. ՄԻՆԱՍԵԱՆ ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ։

Կը նախագահէ ընկեր ՑՈՎՀ. ՉԵՐՉԵԱՆ

Կը խօսին ընկերները Ս. Տ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ եւ ՑՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ։

Ինչպէս նաեւ Ալֆորվիլի քաղաքապետը Camarade R. BLEUSE, chevalier de la légion d'honneur։

Ներկայ պիտի ըլլան նաեւ տեղւոյս ընկերական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները։

Դեղարուեստական բաժին։— Երգ. Աւետիս Քիւրքճեան եւ Սուրէն Անդրէասեան, Մանուէլ Սրապեան, դաշնակի ընկերակցութեամբ Mme. Alexandre։

Արտասանութիւն՝ Տիկին Դեղանուշ Պետրոսեան եւ ընկեր Զօհրապ Մուրատեան։

Կէս գիշերին կը սկսին եւրոպական պարերը։

Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի։

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ։— Հոկտեմբեր 8ին Սալ François Coppée*ի մէջ, չաբաթ երեկոյ։*

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՈՒՐՖԱՑԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 34ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Հոգեհանգիստ կիրակի առաւտ ժամը 10ին։

Կը պատարագէ Ա.րտ. Արք. ՍԻՒՐՄԻԵԱՆ

2 Հոկտեմբեր, կիրակի երեկոյեան ժամը 9ին, Սալ Ժէօկրաֆիի մէջ, 184 Bld. St. Germain, կազմակերպուած Ուրֆայի Հայր. Միութեան կողմէ։

Կը նախագահէ Պ. ՑԱԿՈԲ ՀԻՍԱՑԵԱՆ

Կը խօսին Պ. Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ, ՄԵՍ – ՐՈՊ ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ, եւն։ Երգ՝ Տիկ. Լիւսի Քմբիեան, Օր. Աստղիկ Քէօսէեան, արտասանու – թիւն՝ Պ. Պ. Շահան Սարեան, Ա. Գմբէթեան։

Դաշնակ Պ. Մեսրոպեանց։

Մասնակցութեամբ բոլոր քաղաքական կուսակցութեանց եւ Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու միութեան, որոնք խօսք պիտի առնեն։

Մուտքը ազատ է

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ CONCERTS LAMOUREUXի *եւ յայտնի Լութակահար սոլիսթ ՍԵՐԺ ԹՒՆԷՆ – ՊՕՄի։*

14 Հոկտ. ՈՒՐԲԱԹ ԵՐԵԿՈՑ ԺԱՄԸ 20.45ԻՆ

SALLE PLEYEL, 252 Fg. St. Honoré

Ցայտագիր։— Beethoven, Brahms, եւ Օհան Տուրեան «Արարատ» (poème symphonique) առաջին ունկնդրութիւն։

Տոմսերու դին՝ 80էն 600 ֆրանք։

Դիմել Salle Pleyel, Durand (Place de la Madeleine), *Ֆրնկնկեան՝* 56 rue Lafayette, (Pro. 55-36), *Հրաչ Սարգիսեան* 261 Fg. St. Martin, (Nord 60–69), *Պարսամեան գրատուն* 46 rue Richer, *Ա.ճէմեան* 12 rue Cadet, *գրատուն Հ. Սամուէլ*, 51 rue Monsieur le Prince *եւ եկեղեցւոյ դիւանատունը* 15 rue Jean Goujon *հեռ.* Elysée 67.03։

Պ. ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հայ գրականութեան նուիրուած դասախոսութիւնները զոր Պ. Չօպանեան՝ Բարեգործական հիմնադիր հանդուցեալ Պօղոս Նուպար փաշայի կարգադրութեամբ տարիներէ ի վեր կը կատարէ պարբերաբար, պիտի վերսկսին յառաջի – կայ Հոկտեմբեր 1 չաբաթ օրը, ժամը 5ին, եւ պիտի չարունակուին տասնեւհինգ օրն անդամ մը Սիթէ Իւնիվէրսիթէրի Հայ Ուսանողական Տան մէջ, 57 Պուլվար Ժուռտան։ Ճառախօսը տարեշրջանի իր դասախօսութեանց նիւթը պիտի ըլլայ «Հայ բանաստեղծութիւնը միջնադարեան աշխարհաբարով»։ Պուլվար Ժուռտանի հայկական տան մէջ բնակող հայ ուսանողներուն հետ, գաղութին բոլոր դրասէր Հայերը կրնան այդ դասախօսութեանց ներկայ դտնուիլ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ։— Պ. Գարեգին Ցովհաննէսեան (Թառխտ Գարեգին) նամակ մը ունինք ձեր անունին։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

ՇՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ – ները։ —

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ կիրակի 2 Հոկտ. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։

ՔԵՌԻ խումբ կիրակի 2 Հոկտ. առաւօտեան ժամը 10ին։

Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչները։

ՍԻՆ ԷԹԻԷն։— Հ. Ց. Դ. «Անուշ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Հայոց մատուռին մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԼԻՈՆԻ Հ. Ց. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8ին դպրոցին սրահը, 73 rue Rabelais։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ. ՔՈԼՕՄՊԻ Հ. Ց. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ սրճարանը, կայարանին դէմ։ Կարեւոր օրակարգ։

ԻՍԻԻ Ֆ. կազ. Ֆաչի մասնաճիւղին ժողովը այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահին մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԿՐ ՓՆՏՌՈՒԻՆ կէյվէի Օրթազիւղէն Ցարու – թիւն եւ Կարապետ երկու եղբայրներ, մօրեղբօրորդի, մականունը Սէմէրճի Տօնիկենց։ Միեւնոյն դիւղէն Սարգիս Թակատենց որ Հարաւ. Ամերիկա կը դտնուի։ Լուր ունեցողէն կը խնդրուի իմացնել

— Beylerian Sébouh, 17 rue de la Rochelle, Mitry le Neuf (S. et M.), France։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՑԹ

Անկէնի գեղատեսիլ լիճին եզերքը, Փավիյեան տը Լաքի սրահներուն մէջ, Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին ի նպաստ կազմակերպուած է աննախընթաց պարանցիկ ճաշկերոյթ մը, այս չաբաթ երեկոյեան ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր։

Խիստ հաճելի անակնկալներ, լուսաղարդուած նաւակներով պտոյտ լիճին վրայ (կամաւոր), հրախաղութիւն, եւայլն։

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր անոնք որ պիտի ուղեն վայելել ամառնավերջի այս մասնաւորապէս հաճելի եւ ընտրեալ պատեհութիւնը եւ մի – եւնոյն առեն օգտակար հանդիսանալ հաստատութեան։

ՁԱՐՄԱՆՔԱՔՑԻՆԵՐՈՒՆ

Պ. Տիգրան Զիթճեան (Ցարսանճաքի Ձմայլէ դիւղէն) որ վերջերս Շիքակոյէն եկած է Լիոն։ կը փափաքի յարաբերութեան մէջ մտնել Լիոնի, Մարսէյլի եւ շրջակայքի իր բոլոր հայրենակից – ներուն եւ ծանօթներուն հետ։ Իր մնայուն հասցէն է Լիոնի մէջ Պ. Զիթճեան, Տիկին Գասպար – եանի տունը 38 rue Bugeaud, *Մարսէյլի մէջ Ցովհաննէս Տէօքմէճեանի մօտ,* 21 Bld. Beaumont։

ԿՐ ՓՆՏՌՈՒԻ։— Սոֆիաբնակ (Պուլկարիա), Տիկին Ցարուհի Թօփաքպաշեան, աղջիկը՝ Բաբերդի Վաղարշակ Լուսիկանի, (1915ի տարագրութեան զոհերէն), կը փնտռէ իր մօտաւոր եւ հեռաւոր պարագաները, եղբայր, քոյր եւ ազգականներ։ Կը կարծուի Մարսէյլ քոյր ունենալ։ Տեղեկութիւն ունեցողներ հաճին դրել՝ Zarouhi H. Topakbachian, rue Fr. Nansen, No. 41, Sofia (Bulgorie), *կամ* Stépan H. Isbentchian B. P. 850, Beyrouth (Liban)։ *Արտասահմանի հայ թերթերէն կը խնդրուի արտատպել։*

ԳՈՐԾԱԻՈՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ոչ արհեստաւոր գործաւոր – գործաւորու – հիներ կ'ուզուին, աշխատանոցիս մէջ աշխատելու համար, ինչպէս նաեւ քօնֆէքսիոնի կարուհիներ իրենց բնակարանը աշխատելու համար։ Դիմել Ց. Նիկողոսեանին, 25 Cours Richard Vitton, Lyon, Montchat։

ZEIBEK

Թամփոնով վէրնիսաէօր, տախտակամածի չափաքրուա, ամէն տեսակ կարասիներու նորոգութիւն եւ խնամք։ Մասնագէտ մը որ տուները կ'երթայ։

Մատչելի դին։

Դիմել ZEIBEK, 13 rue Lavoisier, Cachan։